مشكاة المصابيح

İZAHLI MİŞKAT-EL-MESABİH TERCÜMESİ

MUSTAFA UYSAL

UYSAL YAYINLARI - 7

İ Z A H L I

MİŞKÂTÜL - MESABÎH TERCÜMESİ

BİRİNCİ CİLD

Nûru nübüvvetten zuhur eden hadis ve sünneti hâmil olan bu eser : Kütübü sitte ile birlikte on üç (13) sünnenden - Hadis kitablarından derlenmiş altıbin yüz yetmiş dört (6174) hadîsi şerîfi ihtiva etmektedir. Bu eseri okuyan kimse, aşağıda isimleri yazılı olan 13 hadis kitabını okumuş olacaktır ve bu eseri okuyan, peyğamberle sohbet edip konuşan kimse gibidir.

TERCÜME VE ÎZAHDA TAKÎP EDİLEN YOL

1 — Hadîsi şeriflerin arabca metinleri eksiksiz alınmştır.

2 — Arabca metinlerdeki hadis numaraları, tercümede de aynen zikredilmiştir.

3 — Kitabın aslı, Bahis ve Fasıllara bölünerek ilgili hadisler yazılmış, bizde aslının şekline riâyet ettik,

4 — Arabca metinlerin hemen altında tercümeleri yapılmıştır.

5 — Tercümeler, «ÎZÂHAT» başlığı altında açıklanmaya çalışılmıştır.

6 — İzahat, evvelâ hadîsi şerîfi rivâyet eden sahâbenin kısa hal tercümesi ile başlamıştır.

7 — Rivâyet eden sahâbenin, ismi yukarda geçmiş ve îzah edilmişse, ya oraya işâret edilmiştir veya isminden bahis terk edilmiştir.

8 — Hadîsi şeriflerin, metinlerinde gerekli görülen cümleler açıklanmış ve ilgili hükümler dermeyan edilmiştir.

9 — İzah bölümünde, naklettiğimiz âyet ve hadîslerin sâde malleri zikredilmiştir.

10 — «Mişkâtül Mesâbîh» adlı tercümesini yapdığımız eserin, tahkikli metni üç cilt hâlindedir. Hadîsi şerîflerin tertip şekli ve kitabın bölümleri hakkında gerekli mâlumat; esas metnin baş tarafında zikredilmiştir.

11 — Tercüme ve îzahdan evvel, «Musannıf ve eseri» ile «Sünnet ve hadis» hakkında gerekli bilgiler arzedilmiştir.

مشكاة المصابيح

İ Z A H L I

MİŞKÂTÜL - MESABÎH TERCÜMESİ

«Size iki şeyi terk ettim. O iki şeye sarıldığınız müddet, asla dalâlete sapmazsınız. O iki şeyde, Allâhın kitabı ve Resûlünün sünnetidir.»

186 nolu hadis, Muvattâ

BİRİNCİ CİLT

MÜELLİF :
HATİBİ TEBRİZÎ

MÜTERCİM :
MUSTAFA UYSAL
Konya Merkez Vaîzi

İTHAF :

«Allâhü teâlanın lutfu keremi ile tercümesini yapdığım bu eseri : Veliyyi nîmetim olan fazîletli üstâdım Akşehirli hacı Ahmet efendi, Aksekili Hüseyin Feyzi efendi, Bozkırlı Tevfik Bilge efendi ile babam, annem ve büyük babam Molla Hüseyin efendinin rûhuna hâlisen lillah ithaf ediyorum»

Mürtecim

بسم الله الرحمن الرحيم

TAKDİM

Sonsuz hamdi; Âlemlerin Rabbi, insanlığın hidâyet ve seâdetini beyan etmeleri için Rasullerin göndericisi; âlim ve âriflerin kalblerini îman nûru ile açıcı, hidâyet ve dalâletin halıkı hakikîsi, Hayatın, ölümün ve öldükten sonra tekrar dirilmenin yaratıcısı ve bütün varlıkların tek mabûdu, ezeli ve ebedi sıfatlarla muttasıf, noksan sıfatlardan münezzeh olan hâlıkı zülcelâla olsun. Ona hamd ederiz, ondan yardım dileriz, onun afvı mağfiretini umarız.

Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüğünden ona sığınırız. Onun hidâyette kıldığı kimseyi, hiç bir varlık dalâlete çevirib kötü yola saptıramaz ve onun dalâlet batakllığına attığı kimseyide, hiç bir varlık hidâyete çeviremez. Herşey o yüce hâlıkın dilemesi ve yaratması iledir. Onun zat ve sıfatında birliğine, şerik ve nazîri olmadığına ve Muhammed Aleyhisselâm onun kulu ve râsûlu olduğuna şâhadet ederiz.

Salâtü selâm, insanların mürşidi hâkîkîsi, nübûvvet nûrunun sonuncusu, âlemin efendisi, islâm nûrunun tebliğcisi, din ve îmanın kemâle erip tamam olduğunun açıklayıcısı, kıyamette ümmetin büyük günâh sahiplerinin şefâatcısı, iki cihanın tek fâzilet timsali olan Peyğamber sallallahü aleyhiveselleme ve onun ashâbına, tabiin ve tebe-i tâbiine ve ûlemâ-i âmilin, sûlâha-i salihine ve bütün müslüman kardeşlerimize olsun. Dua ve hayır temennilerimizi, hassâten rahmeti ilâhiyenin tecellisini bütün müslüman kardeşlerimize şumûlunu dileriz.

Edille-i Şeriyenin esas ve anası olan kitap, sünnet olduğu mâlûmdur. İcma-ı ümmetle kıyası fukaha, bu ana delilleri açıklayıcı mahiyettedir.

Elimizdeki **«mişkâtül mesâbih»** adlı eser, onüç (13) sünenden (hadis kitaplarından) toplanmış altı bin yüz yetmişdört (6174) hadisi şerifi ihtiva etmektedir.

Eserin yazarı, 737 târihinde vefat eden **Hâtibi teprizidir.** Eser; 516 târihinde vefat eden İmamı Beğavinin **«Kitabül mesâbih»** adlı eserinden alınarak bablar ve fasıllar tasnıf edilmiştir. Peyğamberimizin sünnetlerinin her çeşidini beyan eden veya islâmın ana hükümlerinden sünnetleri ihtiva eden pek kıymetli bir değer taşımaktadır ve selefin değer verib îtimat ettikleri, nâdide eserlerden birisidir.

Böyle kıymeti hâiz olan mübarek bir eseri, tercüme ve izâh ederek islâmın ana kaynağından birisi olan sünneti nebeviyyeye hizmet etmiş ve

Müslüman kardeşlerimize dini hükümleri aydınlatmış oluyoruz. Bu vesiyle ile cenâbu hakkın rahmetine kavuşup azabından emin olarak cennet ve nimetine nâil olmayı ve sevgili peyğamberimizin şefaatını umarız.

İslâm hukukunun ana kaynaklarından olan fıkıh kitabı, «Mülteka» adlı eserin tercüme ve izâhından sonra nûru nübüvveti hamil olan bu eserin tecrüme ve izâhını lütfeden yüce mevlâya nâ mütenâhi ham eder, bu eseri, 8-10 cilt halinde çıkarabilmemiz için tefvik ve inâyetini temenni ve niyaz ederiz.

Sâyü gayret bizden, tevfik ve inâyet yüce Allahdandır.

Mustafa Uysal

MUSANNİF ve ESERİ

Tercümesini yabdığımız «Mişkât-El Mesâbîh» adlı eserin yazarı; **Veliyyüddin, Ebû Abdillâh Muhammed bin Abdillah El-Hatîbi Tebrizîdir.** Hicretin sekizinci asrının ulemâ ve Muhaddisindendir.

Kendisinin hal tercümesi uzun-uzun beyan edilmediğinden bütün şârihler bir kaç cümle ile taltif ve takdir etmişler.

Meselâ : Mişkât şârihi allâme **Hasan bin Muhammed Ettîbî** şöyle taltiflemiştir : **«Hatîbi tebrizî, evliyanın bakiyesi ve sâlihlerin kutbudur.»**

Şârih **Aliyyülkâri** de. «Mirkâtül Mefâtih» adlı şerhinde şöyle demiştir :

«Hatîb-i tebrizî efendimiz gâyet bilgin, âlim, anlayış denizi, hakkikatları ızhâr edici ve dakik meseleleri îzah edici müttekî ve pâk bir zattır.»

Şârihlerin beyanlarında olduğu gibi, Müellifin te'lifleri ilminin gâyet geniş ve büyük fazîlet sahibi olduğuna delâlet etmektedir.

Müellif **Hatîbi tebrizi'nin** vefat târihi kesin olarak bilinmemektedir. Fakat «Mişkâtül mesâbîh» adlı bu tercümesini yabdığımız eserini te'lif ettiği sene olan yedi yüz otuz yedi (737) tarihinde vefat ettiği zikredilmektedir.

Te'liflerinden biriside : «El ikmâl Fî Esmâirricâl» adlı matbu eseridir. Şârihlerin beyanı gibi cümleler, «keşfüzzünûn» adlı eserdede zikredilmiştir.

Tebriz : İranın âzerbeycan semtinde bir şehirdir.

Mişkat :

Müellif merhumuun eseri, ne şekilde ve hangi gâyelerle telif ve tertib ettigini ilerde kitabının baş tarafında okunacağından burada zikretmeyi zâid buluyoruz.

Müellif merhum, ihtisar edip seçtiği eser olan İmamı Beğâvînin (1) «kitabül Mesâbih» adlı eserine ilâveten bin beş yüz on bir (1511) hadisi şerif ilâve etmiştir.

Evet tercümesini yabtığımız müellifin bu eseri : Altı bin yüz yetmiş dört (6174) Hadisi şerifi ihtiva etmektedir. Ve her hadisi şerifin sened ve kaynakları eserde zikredilmiştir. Ayrıca İzah bölümünde bir çok âyet'i kerîme ve hadis'i şerif meallerini'de zikrettik.

Eser, arabca tahkıklı metin olarak üç cilttir. Muhtelif Şerhleri vardır. Hâlâda yeni şerhler yazılmaktadır.

Mevcut Şerhlerinden bir kaçı şunlardır :

1 — **Elkâşifü an Hakâiki Essünen :** Müellifi, Allâme Hasan bin Muhammed Ettîbi, vefâtı : 743

2 — **Minhâcül Mişkat :** Müellifi, Abdulaziz, bin Muhammed bin Abdülaziz. Vefatı, 895

3 — **Mirkâtül Mefâtih Şerhi Mişkâtül Mesâbih :** Müellifi, Molla Ali bin Sultan Muhammed Elkâri (mâruf olan Aliyyülkâri) dir. vefatı, 1014.

---

(1) İmamî Bağavî hakkında gerekli mâlumat, eserin mukaddime kısmında gelecektir.

Bu şerh, şerhlerin hemen-hemen en büyüğü ve en îzahlısıdır. Büyük-büyük beş cilt hâlindedir. Ve bu eserin tercüme ve îzahında yeğâne istifâde ettiğimiz şerhdir.

Mişkâtül Mesâbih hakkında söylenen sözlerden bâzıları şunlardır :

Şârih tîbî diyor ki; «Mişkâtül Mesâbih isminin verilmesi, İsimle mânâ arasında münâsebete riâyet olunmuştur. Zira Mişkât, Ziyânın toplandığı ve konduğu yerdir. Öyle olunca birbirine kuvvtle bağlı ve çerçeveli bir yer olur. Geniş yer elbet buna muhalifdir. Hadişi şeriflerde, ravîlerden gâfil olarak rivayet edilirse, bir dayantı ve zincirlemeye çerçeve olmadığından dağılır. Fakat, râvî ile kayıtlanırsa, zabdolunur ve mekanında karar eder.»

Şeyh dehlevîde şöyle demiştir: «Bildimki, elbette mişkat; duvardaki pencereden başka etrafı çevrili ışık toplanan bir deliktir.

İşte o deliğe çırağlar (kandil, lamba ve idâreler) konur. İsmin konulmasının ciheti ise, duvardaki deliğe Çırağ (kandil, lamba ve fener) konduğu gibi, Mesâbih kitabınada (Mişkata) konulmuştur.»

Yani Mişkat, Çırağ ve idârenin konduğu delik ve yer manasınadır. Sanki Mesâbîh hadisi şerifleri, birer Çırağ ve ışıktır, Mişkâtta; delik ve yerine konarak aydınlık hâsıl olmuştur.

Mişkâtül mesâbîh kitabı hakkında şöyle denilmiştir :

Elbette çıra ve lamba yerine konmuş aydınlatıcı bir ışığı vardır.

Işte oda mişkat (ışık konan yer) dir ve o yerde ışıklar (elektrikler, kandiller) vardır.

Ve orada (mişkat da) menfeatı umumî olan nurlar vardır.

Mesâbih : Misbah kelimesinin cem'idir. Çıralar, lambalar, ışıklar manasınadır.

Bu sebebden insanların ve cinnilerin kitablarına tercih yönleri vardır.

Evet bu mişkat da dînin usûlu, fıkıh ve hidâyet yolu vardır.

Ehli sadık kimselerin muhtaç olduğu yollarda bunda (mişkatda) dır.

Kütübü sittedşn olan Buharı, Müslim, Tirmizi, İbni mâce, Nesa-î ve Hâkim gibi sünenlerde bâzı hadisi şerifler mükerrer ve hatta hükmü nesholunmuşlarda zikredilmiştir. Bu sebeble avamdan olan okuyucularda bâzı tereddüd ve yorgunluklar olabilir.

Mişkat da ise, mükerrer zikredilmediğinden okuyucunun daha fazla ilgisini çekecektir ve yeni yeni mes'eleler öğrenme zevkine dalarak okunacağı muhakkaktır.

Evet okunduğundada görüleceği üzere bu eserde toplanan hadisi şerifler çok mânalı ve mühim hükümleri ihtivâ etmektedir. Okuyana, dinleyene ve hatta evinde bulundurana Nur saçar. Sahih sened ve râvîler tarafından nakledilen, bu hadîsi şerif kitabını okuyan her Mümin, bilhassa açıklanan kısımlarınıda okudukca tatmin olub mânevî zevk ve huzûra kavuşacaktır.

Kitab, 13 Muhaddisin süneninden seçilmiş hadislerden toplanarak telif edilmiş bir hadisi şerifler, kütübü sitte ve sâir sünenlerin içtimâ ettiği ve böylelikle çırağ ve ışıkların toplandığı bir yer olmuş oluyor.

Hadisi şerifin îzah kısmında rivâyet eden sahâbe ve tâbiînden olanların tercüme-i hallerinden bahsetmekle okuyanın meclisine feyz, bereket ve huzur gelecektir. Zira büyükler şöyle buyurmuşlar :

«Sâlihler, zikredildiğinde o meclise rahmeti ilâhi iner.»

Böyle kıymete hâiz olan bu eseri, tercüme ve îzah ederken şânına layık çalışmak emelini taşıdık. 8 veya 10 cildde tamamlanacak olan bu tercümemizde de her hangi bir hatâ görülürse, Meslekdaş ve okuyucularımızdan hüsnü te'vil ve îkazlarını istirham ederiz.

Ve bu «mişkat El mesâbîh» adlı eserin muhteviyatı; îman, ilim ve fazîleti, îbâdet, alhâk edeb, muâmelât, siyeri nebî ve ashâbı kiram hakkında bilinib inanılması gereken îtikâdî ve ve fıkhî hükümleri câmidir. En kıymetli senet ve hükümleri ihtiva ederek edille-î şer'iyyeden sünneti seniyyenin her çeşidi yazılmış ve zikredilmiştir.

Ayrıca hadîsi şeriflerin açıklama ve îzah kısmında naciz tarafından yazılan ilâve hadîsi şerifler ve hadîsi şerîfin hükmünün hangi âyeti kerimelerde mündemiç olduğuda zikredilmiştir.

Evet on üç (13) sünenden (hadis kitaplarından) derlenen bu kıymetli hadis kitabına, daha başka sünenlerdende istifade edilerek mânevî nur olan mubârek hadîsi şerifler, «Mişkat el mesâbih - nur ışıkların toplandığı yer» ismi dahada şumullandırılmıştır.

Metinde hadîsi şeriflerin bâzılarının sonunda «Müttefekun aleyh» zikredilir. Bu kelime zikredilen hadîsi şerif hem Buharîde ve hem Müslimde mevcud olduğunu beyan ederek, Buharî ve Müslimin ittifakı vardır, demektir. Hadîsi şerifler, numaralıdır. Ayrıca her bab ve fasıllardaki hadislerde, mahallî numara ile numaralıdır.

Îzah bölümünde de, evvela hadîsi şerifi rivâyet eden sahâbenin kısa hal tercümesi, sonra luzumlu îzahat yapılmıştır. Hadisi Şerifin râvisi yukarda geçmişse işâret edilmiştir. Veya zikri terk edilmiştir.

Şârih Aliyyülkâri :

Mişkat Şerhi **«Mirkâtül mefâtih»** adlı eser, yegâne istifâde kaynak ve dayanağımız olması hasebiyle bu kıymetli büyük beş cilt hâlindeki eserin yazarı, âlim, kâmil, muddekkik, hâfızı kelam ve muhaddis olan Aliyyülkâri hakkında bir nebze bahsetmek gerekmektedir..

Asrının müceddidi kabul edien, hanefiyyülmezhep Aliyyibni sultan Muhammed elherevî; Hiratda doğuyor, sonra ilim tahsili için Mekke-i Mü-

kerremeye göç ediyor. Orada üstad Ebilhasanil Bekrî, Ahmed bin Hacer elmekkî, Abdullah sindî ve kudbuddîni Mekkiden ilim tahsil ediyor.

Vefatı 1014 hicridedir. Allah ondan razî olsun.

Telifâtı kesîre sahibi olan bu zat, az zamanda nam ve şânı etrafa yayılıyor. Eserlerinden bâzıları şunlardır :

1 — 500-560 sahife şeklinde büyük 5 cild hâlinde arabca ifâdelerle yazılan «Mişkat Şerhi Mirkâtül Mefâtih»,

2 — Bir cild halinde «Şemâili tirmizi Şerhi»,

3 — İki cild hâlinde «Şerhi Şifa-i Şerif»,

4 — Usûlu hadîsden «Şerhin nuhbe»,

5 — İlmi kıraatdan «Şerhi Şâtıbi»,

6 — Yine ilmi kıraatdan, «Şerhi Cezerî»,

7 — Mevzû Hadisleri zikreden «Mevzuatı Suğra ve kubrası»,

8 — Hanefi âlimlerinin tabakalarını beyan eden «El esmarul ceniyye fitabakatıl Hanefiyye»,

9 — Nüzhetülhatırılfatır fi menakıbışşeyh Abdilkâdir,

10 — Keşfül hader fi emrilhızır,

11 — Zavul meâli fi şerhi Bed'il Emâli,

12 — Hac mes'elelerini en geniş şekilde îzah eden «Menasiki hac»,

13 — İmam Azamın eserine «Şerhi Fıkhulekber» Şerhi,

14 — Fıkıhdan «Nikâye» isimli esere şerh «Fethu Bâbıl inâye fi şerhi ennikâye»,

15 — Ahlakdan iki cild halinde «Şerhi Aynül ilim» eseri.

Bu yazdıklarımızdan başka daha pek çok eseri ve risâlesi vardır.

SÜNNET ve HADİSLE İLGİLİ MÜHİM BİLGİLER

Tercümesini yapdığımız **«MİŞKAT EL MESÂBİH»** isimli kitab,, hadîsi şerif kitablarından olması hasebiyle hadîsi şerif ve sünnet hakkında kısa ve umumî mâlumat vermek uygun görülmüştür.

Sünnet : yol ve âdet gibi lugât manâlarını ifâde eder ve çeşitli yerlerde çeşitli mânaları muhtevîdir.

Sünnetüllah : Allâhın sünneti, Allâhın yolu, Allâhın âdet ve tabîatı demektir.

Sünnetülevvelîn : Evvel geçen kimselerin sünneti.

Sünnetülâhirîn : Sonra gelenlerin sünnet ve âdeti.

Sünnetü nebeviyye : Peyğamberin sünneti.

Sünneti kavliye : Peyğamberin buyurduğu sünnet.

Sünneti filiye : Peyğamberin işlediği sünnet.

Sünneti takrîriye : Başkasının işlediği şeyi peyğamberin güzel görüp kabul ettiği sünnet.

Sünnet hükümlerini beyan eden ilâhî âyet mealleri :

«İşte bundan evvel geçen munafıklar hakkındaki Allahın (azab ve helâk) **sünneti, böyledir. Allâhın sünnetini** (âdet ve kanununu) **değiştirmeğe asla imkan bulamazsın.»** Ahzab sûresi, 62

«Halbuki, evvelki inkarcılar hakkında Allâhın sünneti geçmiştir.» Hıcr sûresi, 13

Peyğamber (S.A.V.) efendimizde bir hâdîsi şerifde sünnet kelimesini şu ifâde ile kullanmıştır.

«Bir kimse, ümmetimin fesad olduğu zaman benim sünnetime sarılırsa, işte o kimse için yüz şehit ecri vardır.» Beyhakî

Şer'î hükümler, dört delîle dayanmaktadır. Bu delil de : kitab, sünnet, icmâi ümmet ve kıyası fukahadır.

Şer'î hükümleri isbat eden delil, hakîkatta kitab ile sünnettir. İcmâi ümmetle kıyâsı fukaha ise, bu iki delîlin, hükümlerini açıklayıcı delildirler.

Sünnet ve hadis de, kur'anı kerîmin hükümlerine dayalı veya kur'anı kerîmin âyetlerini tefsir, îzah ve beyan eden hükümler mâhiyetini taşımaktadır.

Evet sünnet ve hadis; ya kur'anı kerîmi tefsir ve beyan eder veya onun üzerine bir hüküm ziyâde eder. Binâen aleyh beyan ve tefsir edenin mertebeşi, beyan olunanın mertebesinden sonradır. Zîra aslî olan nas, esastır. Tefsir ise, onun üzerine kurulmuş bir binadır.

Sünnet ve hadis de olan mânaların hebsi için kur'anda bir asıl ve hüküm mevcuttur. Bununla berâber kur'anın anlaşılmasında hadis ve sünnete mutlaka bir ihtiyac vardır. Hadis ve sünnet olmadıkca kur'an üzerindeki içtihâdımız eksiktir ve çok kerre yanlış hükümler çıkarmamıza da sebebtir.

Usulcuların: «Kur'anın sünnete olan ihtiyacı, sünnetin kur'ana olan ihtiyacından daha çoktur.» Demeleri bu bakımdandır.

Bundan da anlaşılıyorki, «Sünnet, kitabın (Kur'anı kerîmin) hükmü hakkında son kararı söyler ve kitabdan maksat ne olduğunu beyan eder.»

Şu halde : «İslâmın esâsı yalnız kur'andır. Biz ancak ona bakarız.» gibi söz ve iddia da bulunarak Peygamberin hadislerine kıymet vermemek, şâyet kötü bir fikre dayanmıyorsa, hadis ve sünneti ve peygamberin vazîfesinin şümul ve mâhiyetini anlamamaktır. Zîra kur'anı tebliğ edende, tefsir ve beyan eden de peygamberin kendisidir.

Bu değer ve vasıfları taşıyan sünnet ve hadîsi şerifin ehemmiyet ve fazîletini natık olan bâzı ayeti keriyme ve hadîsi şerifleri naklederek bahsimize son verelim.

SÜNNET ve HADÎSİN FAZÎLETİ

Sünnet ve hadis hakkında kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«**Ey imân edenler! Allâha itâat edin. Peyğambere ve sizden** (müslüman) **olan âmirlere itâat edin. Sonra bir şey hakkında münâzaa** (kavga, gürültü) **ettinizmi, hemen onu Allâha** (Kur'ana) **ve resûlüne** (sünnetine) **arz ediniz, eger Allâha ve âhiret gününe inânıyorsanız. Bu** (kitab ve sünnete) **muracaat, hem hayırlı ve hemde netice bakımından daha güzeldir.»** Nisâ sûresi, 59

Bu âyeti keriymede beyan edildiği üzere, bir mes'ele hakkında müşkillik ve nizâ hasıl olduğunda hemen şer'î delil olan kitab ve sünnete muracaat ederek halli fasletmek yolunu tutmak ve bu iki delîli bilen ehline mürâcaatla mes'eleyi en doğru şekilde aydınlatmak her müslümanın vazîfesidir.

Sünnete sarılmanın ehemmiyet ve lüzûmunu natık diğer âyeti kerîme mealleri.

«Habîbim!) **Rabbin hakkı için, o kimseler ki; aralarında çekişdikleri şeyler hakkında seni hakem tâyin edib sonrada verdiğin hükümden nefisleri hiç bir darlık duymadan tam bir teslîmiyetle** (boyun eğib) **teslim olmadıkca, îman etmiş olmazlar.»** Nisâ sûresi, 65

Diğer bir âyeti kerîme meâlinde şöyledir :

«**Peyğamber size ne verdi** (getirdi) **ise, onu alın** (ona sahib olun). **Ve size neyi yasak etti ise onu da almayın** (yapma dediğini de yapmayın).» Haşr sûresi, 7

Tercümesini yabdığımız «Mişkât el mesâbîh» adlı bu kitabın (kitab ve sünnet bâbı)nda geleceği gibi, sünnet ve hadîse, şer'î delil olarak sarılmanın lüzum ve ehemmiyeti beyan edilmiştir. Cümleden bir kaçını nakledelim.

Câbir (R.A.) den rivâyet edilmiştir,

Resûlüllah (S.A.V.) buyurmuştur ki :

«Bundan sonra, elbette sözün en hayırlısı kitâbullah ve hidâyetin en hayırlısı da Muhammed (A.S.) **'ın hidâyetidir. İşlerin en şerlisi yeni çıkanlardır. Ve her Bid'at dalâlettir.»** **Müslim**

Abdullah ibni Amr (R.A) dan mervî dir, demiştir.

Resûlüllah (S.A.V.) şöyle buyurmuştur :

«Sizin biriniz (hakkıyle) **îman etmiş olmaz. Tâkî arzu ve isteği benim getirdiğime** (hadis ve sünnete) **tabî ola.»** **Tirmizi**

Diğer bir hadîsi şerif de şöyle buyurulmuştur :

«Bir kimse, ümmetimin fesâd olduğu zaman, benim sünnetime sarılırsa, o kimseye yüz şehid ecri vardır.» **Tirmizi**

Bir hadîsi şerifte de şöyle buyurulmştur :

«Size iki şey bıraktım, onlara sımsıkı yapışdıkca katiyyen yolunuzu şaşırmazsınız. : (o iki şeyde) **Allâhın kitabı (kur'ânı kérim) ve Peyğamberin sünnetidir.»** **Muvattâ**

Yukardaki naklettiğimiz gerçeklerden anlaşılmıştırki, edille-i şeriyyeden kitab ve sünnete sarılmak ve mücibi ile amel etmek; fertlerin, cemiyet ve milletlerin dünya ve âhiretin kurtuluş ve seadet yolunun ta kendisidir. Geçmişteki milletlerin ve müslümanların hayatlarına bakıldığı zaman görülecektirki, îmanlı, hakka bağlı, ihlâs, sadâkat, vefâkarlık, hüsnüniyyet, hizmet aşkı, büyüklere sayğı, küçüklere sevgi, hulâsa îman ve islam ahlakının esaslarına bağlı yaşandığı zamanlar birlik, huzur, fetihler, dünya çapında yeni hamle ve çağlar ve hatta düşmanların sevgi ve hayranlığını kazanıb islâm ve müslümanlığa akın akın iltihaklar, hep kitab ve sünnete bağlılığın neticesi, hakkın yardım ve lutfuna mazhar olunduğu târihi bir gerçektir.

Nitekim islâmın geliş ve yayılışı, Bedir, Uhud, Handek, Hayber, Mekkenin fethi, Kudüsün fethi, Ispanyanın fethi, Anadolunun ve İstanbulun ve daha bir çok ülkelerin fethi, milletlerin müslüman oluşu top yekün islâma bağlılığın neticesidir.

Hal böyle iken bugün milletlerin kurtuluşu için bu gerçek kaynak ve esasların dışında kurtuluş, huzur ve sükûn arayanlar görülmektedir. Hakîkattan, tarihden ve tecrübeden yoksun kalbleri gözleri ve kulakları bâtıl veya küfürle perdelenenler dâima kurtuluşu bâtıl yollardan aramıştır, hâlâ görülenler ve görüleceklerde aynı yolun yolcusudurlar. Helâk ve hüsran onlarındır.

Seadet ve kurtuluş ise, hakka inanan ve hakka uyanlarındır.

Hadîsi Şerifin târifi

Hadîs : Peyğamber sallallaâhü aleyhi vesellem efendimizin mubârek

sözlerine, fiil ve takrirlerine hadis lafzı söylenmiştir. Bunlara, Sünneti filiye, sünneti kavliye ve sünneti takrîriye de denir.

Hadisi şerifleri nakleden bilginlere göre, «Haber» lafzı, «Hadis» lafzının muradifidir. Bir rivâyette ise, «Haber» lafzı peyğamber (S.A.V.) efendimizden başkasından gelen sözlere denilmiştir. Diğer bir rivâyette de, «Hadis» lafzının kullanması ile «haber» lafzının kullanması arasında umum husus mutlak vardırki şöyledir: Her «hadis» haber olur. Fakat her «Haber» hadîs olmaz.

Hadîsi Kudsî : Mânası ilhamla veya uyku hâlinde veya bir melek vâsıtası ile peyğamberimize ilkâ olunup lafzı kendisi tarafından söylenerek Allâhü teâlaya nisbet edilen hadisler, hadîsi kudsîdir.

Hadîsi şerifin târifi ise, yukarda geçtiği gibi, söz, fiil ve takriri rasul ile sâbit olan hadis ve sünnetlerdir.

Kur'anı Kerim : Hem lafzı ve hem mânası Allâhü teâlâdan cebrâil aleyhisselam ile inzâl olunan kelâmı ilâhîdir.

Kur'anı kerim, lafzı ve manası ile mütevâtirdir. İnkarı küfürdür.

Hadîsi kudsî ise, mütevâtir değil belki meşhur olanı olabilir. Hadîsi kudsîyi ve Hadîsi Rasûlü inkâr eden kâfir olmaz. Fakat hadîsin hadîsi sahih olduğunu bildiği halde tahkîr ve tezyif eden kâfir olur.

Sünnet ve hadisleri terk edip amel etmeyen kimseler, şefaatı rasulden mahrum olur.

Eser : Sahâbe-i kiramdan naklolunan güzel söz ve hallerine «Eser» denilmiştir. İlmi hadis, rivâyet ve dirâyet namlarıyle ıкі kısma ayrılmaktadır.

Rivâyetülhadis : Hadîsi şerif râvîlerinin, zabd, adâlet halleriyle hadîsi şeriflerin rasulüllâha ulaşma ve ulaşmadan kesilme keyfiyetleri bahsedilen ilim dalıdır. Bu ilim dalına «İlmi rivâyeti Hadîs» denir ve bu ilim «İlmi Usûli Hadîs» nâmiyle anılan ilim dalında beyan edilmiştir.

Dirâyetülhadîs : Arabî ve şer'î kâidelere dayalı ve Rasûlüllah (S.A.V.) efendimizin ahvâli şahsiyetlerine mutabık olduğu halde hadîsi şeriflerden anlaşılan mâna ve mefhumdan bahseden ilim dalına da «İlmi Dirâyetülhadîs» denilmiştir.

Mevzûu : mâna ve mefhumu îtibâriyle hadîsi şeriflerin lafızlarıdır.

Ğâyesi : Hazreti peyğamberin mubârek söz, fiil ve takrîri ile sadır olan kıymetli sünnetleriyle hallenerek güzel huylarıyla zîynetlenib, haram ve kötü şeylerden temizlenib iki cihanda seâdete erişmektir.

Hadîsi Şeriflerin Kısımları

Mürsel Hadis : Râvînin son râviye isnad etmesi olmadan naklettiği haberdir. Yani, Tâbiînden olan râvîlerin Rasûlü ekrem (S.A.V.) efendimizden naklettiği hadîsi şerifin ashabdan olan râvînin ismini zikretmemesi hâlindeki haberdir.

Müsned Hadis : «Hadîsi mürsel» in zıddıdır ki, Resûlü ekrem (S.A.V.) efendimize vâsıl oluncaya kadar hadîsi şerîfi rivâyet eden râvînin, son râviye isnet ederek naklettiği hadîsi şerife «Hadîsi Müsned» denir.

Muttasıl Hadis : Rasûlü ekrem (S.A.V.) efendimize yahud ashabı kiramdan bir zâta isnâdı bitişen hadîsi şerifdir.

Mâlikin Nâfî den ve Nâfiin ibni Ömer den ve ibni Ömer-in Rasûlü ekrem (S.A.V) den rivâyet ettiği hadîsi şerife «Hadîsi Muttasıl» denir.

Münkâtî Hadis : Sahabeden başka olan bir râvînin sâkıt olarak rivâti olan hadîsi şerifdir.

Mevsul Hadis : Hadîsi muttasılın aynısıdır.

Mütevâtir Hadis : Bir biri ardınca gelen üç cemâat topluluğunun naklettikleri ve bu cemâatların, Resûlüllah (S.A.V) efendimizden îtibaren naklederek tâ nihâyete erinceye kadar hiç birinde yalan üzerine ittifak etmeleri âdeten ve aklen tecviz imkânı tasavvur edilmeyen kimselerin naklettikleri hadîsi şeriflere «Hadîsi mütevâter» denir.

Bu hadîsi şerifin hükmü, kadiyyet ifâde ettiğinden bilinmesi ve amel edilmesi lazımdır. Hatta böyle mütevâter hadîsi şerifi inkâr eden, tekfir olunmuştur.

Meşhur Hadis : Birinci asırda haberi ahad gibi olan hadîsi şeriflerin, ikinci ve üçüncü asırda şöhret bulmasıdır.

Yani bir kimsenin resûlü ekrem efendimizden ve o kimsedende bir cemâatın ve o cemâattanda diğer bir cemâatın işiterek naklettikleri ve bu şekilde nihâyete erinceye kadar ittifak eden cemâatların yalan üzerine ittifak etmeleri tasavvur edilmeyen râvîlerin naklettikleri hadîsi şerife «hadîsi meşhur» denmiştir.

Hadîsi meşhurun hükmüde kesinlik ifâde eder. Bianen aleyh hadîsi meşhûru inkar eden, asah olan kavle göre tekfir olunur.

Mevkuf Hadis : Sahâbe tarafından rivâyet olunup Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz hazretlerine isnâd edilen hadîsi şerifdir.

Sahih Hadis : Şaz ve muallel olmadığı halde, isnâdı Resûlü ekrem sallellâhü aleyhi vesellem efendimize muttasıl olarak ashâbı adl ve zabd tarafından en son rivâyet eden râviye varıncaya kadar adâlet ve zabd sahiblerinin naklettikleri hadîsi şerifdir.

Haberi âhad : Bir kimsenin Resûlü ekrem sallellâhü aleyhi vesellemden işittiği ve o tek kişiden de diğer bir kimsenin, ondanda başka bir kimsenin işittiği ve nihâyete varıncaya kadar bütün râvîlerin tek kişilerden işittikleri ve bu şekilde naklettikleri hadîsi şerifdir.

Haberi âhadı inkar eden ittifakla kâfir olmaz. Haberi âhad ile amel edilir. İtikad edilmesi farz değildir. Şu kadar varki, haberi âhadı inkâr eden tazlil olunur ve haberi âhadı inkâr eden, ehli Bid'attan sayılmıştır. Zira habere tecâvüz edilmese dahi, haber veren âlimlere hata nisbet edilmiş olur.

Muallak Hadis : Hadîsi şerifi Resûlüllâha isnad etmenin başlangıcında râvînin birisi veya ekserîsi hazf olunan hadîsi şeriftir.

Hadîsi Kudsî : Manası Allah-ü zülcelal tarafından lafzı da Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz tarafından beyân edilen hadîsi şeriftir.

Bu hadîsi Kudsîyi Cenâbu Hak Resûlü ekrem efendimize ilham veya uyku hâlinde iken haber vermiş ve Resûlü ekrem hazretlerinin de bu mânadan kendi sözü ile haber vermiştir.

Kur'anı kerim, hadîsi kudsîden efdaldır. Zîra kur'anı azîmüşşanın mubârek lafzı ve mânası Cenâbu hak tarafından inzal buyurulmuştur.

Kavî Hadis : Resûlü ekrem sallellâhü aleyhi vesellem efendimizin mubârek dili ile buyurmuş olduğu hadîsi şerifi söyledikten sonra Kur'anı kerimden bir âyeti kerimeyi ukumuş olduğu hadîsi şeriftir.

Nâsih Hadis : Resûlü ekrem sallellâhü aleyhi vesellem efendimizin ömrünün son zamanlarında veya önce söylediğini sonra söylediği ile hükmünü değiştiren hadîsi şeriflere «nâsıh hadis» denir.

Mensuh Hadis : Resûlü ekrem efendimizin ömrünün sonunda veya evvelce söylediği hadisi şerifdirki, sonra söyledikleri ile neshedilmiştir.

Kabir ziyâretini evvelce yasaklamıştı. Sonrada kabir ziyareti yapılmasını tavsiye buyurarak ilk hükmü neshetmişti. Evvelki sözüne «mensuh hadis», ikinci sözüne de «nâsıh hadis» denilmiştir.

Umum Hadis : Bütün insanlar kasd olunan hadîsi şeriftir.

Husus hadis : İnsanlardan bir kimseye (mesela, sahâbeden bir zata) hüküm ve karar verilen hadîsi şeriftir.

Hasan Hadis : Râvîsi doğruluk ve emânet ehli olmakla meşhur olan hadîsi şeriftir.

Maktû Hadis : Tâbiîni kirâma bağlı olarak ve tabiin tarafından söylenen söz ve fiillerini beyân eden hadîsi şeriftir.

Şaz Hadis : Bir tek kişinin isnâdı ile beyan edilen hadîsi şeriftir ki, o hadîsi şerif hakkında bir hadis şeyhi şehâdet eder.

Eğer o şeyh, îtimâda layık kişi ise, durulur ve onunla huccet yapılmaz. Şâyet o şeyh itimada layık bir kişi değilse, o hadisi şerif terk edilir.

Ğarib Hadis : Bâzan râvînin rivâyeti, Tek başına bir şahîs halinde olan hadîsi şeriftir.

Bâzanda râviye hadis ashabından îtimad edilen bir zâtın muhâlefeti ile rivâyet edilen hadisi şeriftir.

Zaif hadis : Hasen hadisden : Hadîsi hasenden, mertebe bakımından aşağıdır. Zaif hadis, Sahih hadisle Hasen hadis sıfatlarını câmî olmayan hadîsi şeriftir.

Zaif hadîsin zâfiyeti, Bâzan râvinin adâletli olmayışı veya iyi ezberlemeyişi veya îtikad bakımından râvî töhmet edilen kimseden olması gibi sebeblerdir.

Fezâili âmal ve menkıbeler mevzûunda zaif hadisle amel etmek câizdir.

Fakat ulemâi kiram efendilerimiz, «Zaif hadis ile ahkam isbat edilmez. Zira istihhad hükümlerinin isbâtında müctehid olan zatı muhterem, zaif hadîse sarılması ve müctehid olan zatın zaif hadîsi, mezhebine uygun bir delil ve bir mes'elede ictihâdına delil etmesi caiz değildir.» demişlerdir.

Muhkem Hadis : Tevîle muhtaç olmayan hadîsi şeriftir.

Müteşâbih Hadis : Tevîle muhtac olan hadîsi şeriftir.

Munfasıl Hadis : Tâbiin hazretlerine vasıl olmazdan evvel râvîlerin birden fazla sâkıt olan hadîsi şeriftir.

Müstefiz Hadis : Nakleden râvileri, üçden ziyâde olan hadîsi şeriftir.

Muzdarib Hadis : Râvînin rivâyetinde ihtilaf ve ızdırab olub bir defa bir sûrette diğer bir defâsında da başka bir sûrette rivâyet ettiği ve her iki rivâyeti de bir birine zıt ve muhâlif olan hadîsi şeriftir.

Merdut Hadis : Zâhiren bir söz olub fakat bir mânası olmadığı gibi rivâyet şekli de kâfi olmayan hadîsi şeriftir.

Mevzû Hadis : Resûlü ekrem sallellâhü aleyhi vesellem efendimize yalançıların iftira edib uydurdukları haberdir.

Böyle uydurma hadisler, batıl hükümleri vehmettiren veya akle ve nakle muhalif olub tevil ve îzah yönleri olmayan, Cümle ve gramer hatası ile mana bozukluğu bulunan, basit bir iş veya hata yüzünden şiddetli cezâlar veya basit bir amel için büyük mükâfatlar görüleceğini ifâde eden ve hadis rivâyet eden kimse yalançılıkla meşhur olan dindar olmayıb cahil olan ve nefsâni arzulara göre senetler ve hükümler uydurmakla bilinen kimseler tarafından uydurulur.

Hadis uydurma hareketi, Hicretin 41. senesi dördüncü halîfe Hz. Ali radiyallâhü anhın hilâfeti zamanında başlamıştır.

Mevzu Hadisi uydurma sebebleri : Hadis uydurmak için pek çok fâsit sebebler ve gâyelerle ortaya çıkılmış ve birinci asırdan beri devam ede gelmiştir. Sebeblerden bâzılarını sıralayalım :

a) — İlk zamanlarda Hadis uyduranlar, ekseriya mensub oldukları mezheb ve meşreblerini gâlib getirmek çabaları ile hadis uydurmuşlardır. O zamanlar, müslümanlar arasında çeşitli kurub ve partiler münâkaşaya tutuşmuşlar ve siyâsi gâyelerle cumhur, hâriciler, ve şia kısımlarına ayrılmışlardır.

b)— Bid'atcılar da, Resûlüllâha (S.A.V.) iftirâ etmek için hadis uydurma yollarını savunub hadis uydurmuşlardır.

Hammad bin seleme isimli bir Bid'at sahibi Râfizi şöyle demiştir: «Râfizîlerden yaşlı bir adam, hadis uydurmak mevzûunda Râfizîlerin ittifak hâlinde olduklarını bana söyledi.»

Bid'atcılardan biri de, mezheblerini iftirâ ve tezvir yoluyla müdâfaaya çalışan ve kitablarını mevzû hadislerle dolduran bir takım fakihlerdir. (Hadis ilimleri, 213)

c) — Hadis uyduranların en fecîsi ve en âdisi, her asırda görülen bâzı âlim taslaklaırnın, hükümet adamlarına yaklaşmak ve onlardan dünyalık koparmak maksadiyle hadis uydurmalarıdır.

Bu mevzûda da geçmişte olduğu gibi, günümüzde de bir takım âlim taslakları câhil kişilerin devlet adamlarının yanında imtiyazlı olmak ve bir dünyâlığa kavuşmak emeliyle hakîkatı söylemeyib gizleyen, veya tahrif ederek konuşan veya düpedüz uydurma ve indî sözler sarfedenleri görmekte ve işitmekteyiz.

d) — Uydurma Hadiscilerden bir kısmı da, Halk arasında bilgiç geçinen bâzı kişiler, halka âlim görünmek için hadis uydurmuşlar ve peygamber efendimize iftira etmişlerdir.

Bu hususta da sayılmayacak kadar misal vardır. En bârız örnekleri bugün halk arasında imtiyaz ve şöhret almış bir takım âlim taslaklarıdırlar. Usûlü hadis, ilmi hadis, fıkıh, tefsir ve hatta arabca gremer ilimleri olan sarf, nahiv, mantık, meânî, beyan, bedî ile ilmi kelâm bilgilerini beyan eden eserlerden birer tânesini olsun bir üstaddan okumamış, adını dahî duymadığı ilim dallarından bahsetmeğe kudreti olmayan bir takım şöhret ve menfeat bezirganları görülmektedir.

e) — Uydurma hadisciler, halkı yalan ve uydurma kıssalarla en yüzyüz ve hayasız şekilde avıtırlar ve böylelikle kendilerini halk nazarında âlim göstermeğe çalışırlar. Hulâsa, uydurma sebeblerinden biriside, kıssacılardır. Ancak Kur'an kıssalarını okumak ve hadîsi şerif kıssalariyle meşgul olmak en sâlim yoldur.

f) — Bâzı Zâhid ve mutasavvif geçinen kimselerin, insanları sâlih amellere teşvik etmek için Resûlü ekrem (S.A.V.) efendimizin söylemediği bir sözü hadis diye uydurmakta bir beis görmemeleri de en şenî hadîs uydurma sebeblerindendir.

Resûlü ekrem efendimizin açık, seçik ve her hakîkatı olduğu gibi özlü bir şekilde beyan buyurması kâfi değilmiş ve Resûlüllah sallellâhü aleyhi vesellem efendimiz anlayıb bilememiş gibi, bir mâhiyet göstererek ibâdet ve itâata terğib ve günahlardan korkutmak için bir takım haberler uydurmak elbette gâyet çirkin ve en şenî iftirâlardandır.

Mubârek gecelerle ilgili çeşitli namaz târif edenler, kur'an kerîmin okunmasını bıraktırıb kendilerine has evrâdları okutmaya çalışanlar ve daha birçok fazîlet diye âyet ve hadis de beyan edilmeyen uydurma fazîletlerden bahsedenler olmuşlar. Bugünde aynı yolun sâlikleri imtiyazlı olarak bu amelleri işlemekten geri kalmamaktadırlar.

Halbuki peyğamber sallelâhü aleyhi vesellem efendimiz mubârek sözünde şöyle buyurmuşlardır :

«**Benim ve hulefâ-i râşidinin** (dört halîfenin) **sünnetine sımsıkı sarılın. Yeni çıkan** (ve ibâdete sokulan) **işlerden** (uydurmalardan) **kaçının. Zira her yeni çıkan Bid'attır ve her Bidât dalâlettir.»**

g) — Hadis uyduranların en şenî ve kötüsünden biriside, yahûdî ve hırıstiyan âlimlerinin uydurarak ortaya attıkları ve kitablara yazarak piyâseye sürdükleri sözlerdir.

Bu hususda da pek çok örnekler vardır. Bir tânesi şöyledir :

«İbni Asâkîr tahric ediyor ve diyor ki,

«Hârûnu Reşîde bir zındık getirildi. Bu zındığın hâlini görüb bilen halîfe öldürülmesini emir buyurdu.

«Bunun üzerine o zındık dedi ki :

«Yâ emirel müminîn! Ben, siz müslümanları doğru yoldan çıkarmak için, haramı helâl ve helâlıda haram kılar dört bin hadis uydurdum. Ve bu uydurduğum hadislerin bir harfinî dahî peyğamber söylememiştir. Sen bunu ne yapacaksın?

«Bunun üzerine Hârûnu Reşid dedi ki :

«Ey zındık! Abdullah İbni mubârek ve Ebu İshak gibi âlimler onu ayırt ederler ve harf harf çıkarırlar.» **Receb efendi, C. 3, S. 369**

Buna benzer yahûdî dönmelerinin veya yahûdîlerin, Hırıstıyanların ve zındıkların hakîkatı tahrif etmek emeliyle uydurdukları hadis pek çoktur.

İbni cevzi, imamı suyûtî ve Aliyyülkârî gibi, büyük islâm âlimleri böyle uydurma hadisleri bir bir ortaya koyan senetleri ve hükümleri yazmışlar ve sünnetle hadîsi böyle uydurma sözlerden temizlemeğe çalışmışlardır.

Maalesef yine de pek çok uydurma sözler, hadis diye kitablara yazılmış, bu yüzden bir çok kitablar uydurma hadislerle dolmuştur.

Uydurma hadîsler dün, revaç bulduğu gibi, bugünde ayeti, hadîsi şerifi, ve edille-i şer'iyyeden hiç bir bilgisi olmayan pek çok câhil ve yetgisiz kimseler âyeti hadis ve hadisi âyet ve hatta büyüklerin sözlerinden bir sözü âyet

veya hadîs meâli diye söyleyenler görülmektedir. Ve böyle ehliyetsiz kimseler kendilerine bilgin süsü vermektedirler.

En ünlü mevzuat kitabları

1 — Kitabul mevzûat, kitabul ebatıl, Hüseyin bin İbrahim Elcezekânî 543
2 — Kitabul mvzûat, Allâme ibni Cevzî, 597
3 — Kitabul mevzuat, Musannifî, Aliyyülkârî - 1014
4 — Elfevâidülmecmûa fılhadîsilmevzûa, Şevkânî - 1250
5 — Elleâlil Mesnûa filehâdisilmevzua, Celâleddin Suyûtî - 911
6 — Tenzîhüşerrîatül mevzua, Aliyyibni Muhammed bin El Irak

Bir hadîsin uydurma olduğnu bildiren ana esaslar :

a) Nakledilen hadîsin Kur'anı kerime ve Hz. Peyğamberin sünnetine muhalif olması,

b) İslam ahlakının kurallarına aykırı olması,

c) Aklı selimden, Allâhın âdet ve sünneti olan kanunlardan ve realiteden uzaklığı,

d) Hadisin ihtiva ettiği lafız ve manasında gülünç ve maskaralığı icab ettiren sözlerin bulunması,

e) Hadisin, lafzında veya mânasında rekaketlik (uygunsuzluk ve dil dolaşıklığı) bulunması hâli,

f) Hadisin söylenişindeki ölçüsüzlüğün bulunması,

g) Yalan hadisleri ortaya koyanlardan bazıları istedikleri suçları açıkca îtiraf ve ikrar etmiş olmaları,

Buna misal olarak Amr ibni sâbihîn hazreti peygambere nisbetle bir hutbe uydurduğunu söyleyebiliriz.

h) Bir hadisin uydurma olduğu îtiraf edilmez isede, bunu ortaya koyanın hâlinden bilinebilir.

i) Yalan bir hadisin metni ya uydurucunun kendi ifadeleridir, yahutda başkasının sözlerinden ibarettir. Uydurma metinler ve eski filozofların veya diğer büyük adamların câzib ve özlü sözleridir.

Meselâ : Eski Müşrik hâkimlerinden **Hâris bin kelûde** ile Hz. Ali ve mâlik bin dînar gibi zevâtın bâzı sözleri Hz. Peygambere nisbet edilerek Hadis diye rivâyet edilmiştir. Eski yunan feylazoflarından Eflâton ve Hipokretes'in bazı tıbbî sözleride Hadis olarak gösterilmiştir.

Işte yukardaki haller gibi, uydurma ve yalan olan hadisleri bildiren pek çok haslet ve esaslar vardır. Bu haller bulunan her hadis, uydurma ve yalan hadisdir.

Hadis ilmine âit mühim kâideler.

Hadis ehlinin nazarında söylenen ve kullanılan bâzı kelime ve terimler vardır. O terimlerin ifâde ettikleri mâna ve maksatları sıralayalım.

Sahih, lafzı : hadis ehlinin ıstılâhında zikrolunursa, ondan maksad «Câmi-i sahîhi buhâri» dir.

Sahîhayn, lafzı zikrolunursa, ondan murad «sahîhi Buharî» ve «Sahîhi Müslim» dir.

Sıhah; lafzı zikrolunursa, ondan murad «sıhahısitte-altı sahih kitab - kütübü sitte» dir.

Meşhur olan bu altı hadis kitablarından başkaları, kayıtlı olarak zikrolunub, mutlak zikrolunmaz. «Sahîhi İbni huzeyme», «Sahîhi ibni Hıbban» Ve «Sahîhi müstedreki hâkim» gibi kayıtlı olur.

Kütübü Sitte-i Meşhure = Meşhur altı kitab

Hadisi şerif kitabları arasında sahih ve sağlam kaynak ve ilk tasnif edilen altı adet hadîsi şerif kitablarına «Kütübü sitte» denilmiştir ve şunlardır :

1 — **Buharînin** «El Câmiussahihi», Müellifi; Ebu Abdillah Muhammed bin İsmâil El Buharîdir. Vefatı, 256

2 — **Müslim-in** «Elcâmiussâhîhi» Müellifi, Ebil Hüseyn Müslim bin El haccac Elkuşeyrîdir. Vefatı, 261

3 — Ebu Dâvudun «Essünen-i» dir. Vefatı, 275

4 — Ebu İsa Ettirmizînin «Elcâmi ussünen-i» dir. Vefatı, 279

5 — Ennesa-înin «Essünen» diger bir ismi «Elmüctebâ veya Essü nenü essuğra» sıdır. Vefatı, 303

6 — İbni Mâcenin «Essünenü» isimli eseridir. Vefatı, 275

Essünen lafzı, mutlak zikrolunursa, ondan murad; «Süneni Ebu Dâvud», «Süneni Tirmizi», «Süneni Nesa-i» ve «Sünenü İbni Mâce El- kazvînî» dir.

Bunlardan başka sünenler, kayıtlı olarak zikrolunur. «Sünenü Dâre kutnî» ve «Sünenü kebîri Beyhakî» gibi.

MÜSNEDLER

Mesânîd = Müsnedler lafzı, Mutlak zikrolunursa, ondan murad; «Müsnedi Ahmed bin Hanbel», «Müsnedi Ebî yâlâ el Mûsilî», «Müsnedü Eddârimî» ve «Müsnedil Bezzâr» dır.

Kütübü sitte Musannıfları için remz olunan harfler

Kur'anı kerimden sonra hadisi şerif kitablarından altı kitabın Müelliflerinin her biri için ayrı ayrı harflerle birer remz konmuştur ve şöyledir :

1 — Noktalı «Ha» harfi-İmamı Buharîye mahsustur.

2 — «Mim» Harfi, İmamı Müslime mahsustur.

3 — «Te» Harfi, İmamı Tirmiziye mahsustur.

4 — Dâl «Harfi, Ebu Dâvuda mahsustur.
5 — «Sin» Harfi, İmamı Nesaiye mahsustur.
6 — «He» Harfi, İmamı ibni Mâceye mahsustur.

Diğer muhaddislere âit başka rumuzlarda vardır.

Sünnet, Hadis ve muhaddisler hakkında kısa mâlumat zikrettikden sonra esas eserin mukaddimesine ve kitabın usul ve uslubuna âit ifâdelerini tercüme ve îzah etmeğe başlamş oluyoruz. Dikkatle okuyup bir yanlış anlayışa ve hükme varmamak en seâlim yoldur. Kalem, ifâde ve matbaa hatası görülürse düzeltmek veya îkazda bulunmak ise, yolların en doğrularından birisidir. Cenabı hak bütün mümin kardeşlerimizle bizlere tevfik ve ıınâyetini ihsan buyursun. Amin

20 - Muharrem - 1397
10 - Ocak - 1977

Mustafa Uysal

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

الحمد لله ، نحمدهُ ونستعينه ونستغفره ، ونعوذُ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا ، من يهده الله فلا مضل له ، ومن يضلل فلا هاديَ له. وأشهدُ أن لا إله إلا اللهُ شهادةً تكون للنجاة وسيلة ، ولرفع الدرجات كفيلة ، وأشهد أن محمداً عبدُه ورسوله ، الذي بعثه وطرقُ الإيمان قد عَفَتْ آثارُها ، وخبتْ أنوارُها ، ووهنت أركانها ، وجُهل مكانها ، فشيد صلواتُ الله وسلامُه عليه من معالمها ما عفا ، وشفى من الغليل في تأييد كلمة التوحيد مَن كان على شفى ، وأوضحَ سبيل الهداية لمن أرادَ أن يسلُكها ، وأظهرَ كنوزَ السّعادة لمن قصدَ أن يملكها .

أما بعدُ ؛ فإنّ التمسكَ بهديه لا يَستتبّ إلا بالاقتفاء لما صدرَ من مشكاته ، والاعتصامَ بحبل الله لا يتمّ إلا ببيان كشفه ، وكان «كتاب المصابيح» — الذي صنفهُ الإمامُ مُحيي السنة ، قامعُ البدعة ، أبو محمد الحسين بن مسعود الفراء البغوي ، رفعَ اللهُ درجته — أجمعَ كتابٍ صُنفَ في بابه ، وأضبطَ لشواردِ الأحاديثِ وأوابدِها .

ولمّا سلكَ — رضي اللهُ عنه — طريقَ الاختصارِ ، وحذفَ الأسانيد ؛ تكلمَ فيه بعضُ النقاد ، وإن كان نقله — وانه من الثقات — كالإسناد ، لكنْ ليس ما فيه أعلام كالأغفال ، فاستخرتُ اللهَ تعالى ، واستوفقتُ منه ، فأعلمتُ ما أغفله ، فأودعتُ كل حديثٍ منه في مقرّه كما رواه الأئمةُ المتقنون ، والثقاتُ الراسخون ؛ مثلُ أبي عبدِ الله محمدِ بن إسماعيل البخاريّ ، وأبي الحسين مُسلمِ بن الحجاج القُشيريّ ، وأبي عبدِ الله مالك بنِ أنسٍ الأصبَحي ، وأبي عبد الله محمدِ ابنِ

إدريس الشافعي [١]، وأبي عبد الله أحمد بن محمد بن حنبل الشيباني [٢]، وأبي عيسى محمد بن عيسى الترمذي [٣]، وأبي داود سليمان بن الأشعث السجستاني [٤]، وأبي عبد الرحمن أحمد بن شعيب النسائي [٥]، وأبي عبد الله محمد بن يزيد بن ماجه القزويني [٦]، وأبي محمد عبد الله بن عبد الرحمن الدارمي [٧]، وأبي الحسن علي بن عمر الدارقطني ، وأبي بكر أحمد بن الحسين البيهقي ، وأبي الحسن رزين بن معاوية العبدري ، وغيرهم، وقليلٌ ما هو.

وإني إذا نسبتُ الحديثَ إليهم كأني أسندتُ إلى النبي ﷺ؛ لأنهم قد فرغوا منه، وأغنونا عنه. وسردتُ الكتب والأبوابَ كما سردها ، واقتفيتُ أثره فيها، وقسمتُ كلَّ بابٍ غالباً على فصولٍ ثلاثة:

أولها: ما أخرجه الشيخان أو أحدهما، واكتفيتُ بهما وإن اشترك فيه الغيرُ؛ لعلوِّ درجتهما في الرواية.

وثانيها: ما أورده غيرهما من الأئمة المذكورين.

وثالثها: ما اشتمل على معنى الباب من ملحقاتٍ مناسبةٍ مع محافظة على الشريطة ، وإن كان مأثوراً عن السلف والخلف

ثم إنك إنْ فقدتَ حديثاً في بابٍ؛ فذلك عن تكرير أسقطه. وإن وجدتَ آخرَ بعضه متروكاً على اختصاره، أو مضموماً إليه تمامه؛ فعن داعي اهتمامٍ أتركه وألحقه. وإن عثرتَ على اختلافٍ في الفصلين من ذكر غيرِ الشيخين في الأول، وذكرهما في الثاني؛ فاعلم أني بعد تتبعي كتابَيْ «الجمع بين الصحيحين» للحميدي ، و«جامع الأصول» ؛ اعتمدتُ على صحيحي الشيخين ومتنيهما.

وإن رأيت اختلافاً في نفس الحديث؛ فذلك من تشعّب طرق الأحاديث، ولعلي ما اطلعتُ على تلك الرواية التي سلكها الشيخُ رضي الله عنه. وقليلاً ما تجد أقول: ما وجدتُ هذه الرواية في كتب الأصول، أو وجدتُ خلافها فيها. فإذا وقفتَ عليه

فانسبِ القصورَ إليَّ لقلة الدراية، لا إلى جناب الشيخ رفع الله قدره في الدارين، حاشا لله من ذلك. رَحِم الله من إذا وقف على ذلك نبهنا عليه، وأرشدنا طريق الصواب. ولم آلُ جهداً في التنقير والتفتيش بقدر الوسع والطاقة، ونقلتُ ذلك الاختلاف كما وجدتُ.

وما أشار إليه رضي الله عنه من غريبٍ أو ضعيفٍ أو غيرهما؛ بينت وجهَه غالباً. وما لم يشر إليه مما في الأصول؛ فقد قفيتُه في تركه، إلا في مواضع لغرض. وربما تجدُ مواضعَ مُهملةً، وذلك حيثُ لم أطلع على راويه فتركتُ البياض. فإن عثرتَ عليه فألحقْهُ به، أحسن الله جزاءك. وسميت الكتاب بـ «مشكاة المصابيح» وأسأل الله التوفيق والإعانة والهداية والصيانة، وتيسير ما أقصده، وأن ينفعني في الحياة وبعد الممات، وجميع المسلمين والمسلمات. حسبي اللهُ ونعم الوكيل، ولا حول ولا قوة إلا بالله العزيز الحكيم

MUKADDİME

Rahman ve rahim olan Allâhın adı ile başlarım.

Hamd, Allâha mahsustur, ona hamd eder, ondan yardım diler ve ona (günahlarımızın afvi için) istiğfar ederiz. Amellerimizin kötülerinden ve nefislerimizin şerlerinden Allaha sığınırız. Bir kimseyi Allahüteâlâ hidâyette kılarsa, onu hiç bir kimse dalâlete saptıramaz ve bir kimseyide cenâbı hak dalâlette bırakırsa, hiç bir ferd onu hidâyete eriştiremez.

Allâhdan başka ilâh olmadığına şahadet ederimki, o şahâdet kurtuluşa vesiyle ve derecelerin yükselmesine kefil olur.

Muhammed (S.A.V.) Allahın kulu ve Rasûlü olduğuna şahadet ederim. İman yollarının eserleri yıkılmış olduğu, îman nurlarının meşâlesinin gizlendiği, tevhid ve iman yollarının esaslarının zaiflediği ve cehil ve zulmun çoğalması ile iman yollarının mekan ve mercîi bilinmediği bir zamanda Allahüteâla onu (Muhammed Aleyhisselâmı) göndermiştir.

İşte böyle bir zamanda salâtü selâm onun üzerine olsun, onu gizli ve yıkılmış olanı yükseltmiş ve kuvvetlendirmiştir ve ateşin kenarında olan kimseleri kelime'i tevhidin teyidi ile manevi hastalıktan şifalandırmıştır,

doğru yola gitmek isteyenlere hidâyet yolunu açıklamıştır. Saâdet hazinelerine malik olmayı arzu edenlere saâdet hazinelerini izhar etmiştir.

Artık bundan sonra; Onun (Rasulullahın) hidâyetine sarılmak ancak onun kalbinden, göksünden ve ağzından zuhur eden şeylere ittîba etmekle olur. Ve Allahın (kopmaz) ipine (Kur'ana) sarılmakda ancak onun (Rasulullahın) sünnetini beyan etmekle tamam olur.

Sünneti ihya edici, Bidâdı yıkıcı Ebû Muhammed Bin Mesûd elferrâ elbeğâvî (*) Allâhüteâla onun derecesini yükseltsin, İmamı beğâvi Hz. lerinin tasnif etmiş olduğu (Kitabül mesabih-in) babını tasnif ederek kitap halinde cem etmişti. Anlaşılması ve zabtı güç olan hadisi şerifleri zaptetmiştir.

Imamı beğâvi Hz. (Allah ondan razi olsun). kitabül mesabihde kısaltma ve senetleri hazfetme yoluna gidince, her ne kadar imamı beğâvinin nakli olsa ve kendisi isnad ehli gibi itimad edilen âlimlerden isede bazı tahkikcı ve tetkikci alimler, hakkında söz ettiler. Aynı zamanda imamı beğâvinin senedsiz olarak zikrettiği hadisler, kimin ve nereye aid olduğu bilinmeyen bir arâzi gibi delalet eden bir alâmetde yoktu.

Bunun üzerine Allahüteâlanın hayırlı kılmasını taleb ederek ondan yardım diledim. Hemen belli ve isnadlı olmayanları belirtip isnadlarını bildirdim ve hadis hafızlarının zaptedenlerini, itimad sahipleri ve ilimde sebad ve karara varmış âlimleri, hadis imamlarının rivâyetleri gibi şekilleri mesabih kitabının her hadisinin mehallinde senetlerini koyup yerleştirdim (Hatibi teprizinin ifadesidir).

Meselâ (senetleri yerleştirilen) : Ebî Apdillâh Muhammed Bin İsmail El buharî (I) ve Ebil Hüseyin müslim Bin El haccac El kuşeyrî (2) ve Ebi

(*) İmamı Beğâvî, dört bin dört yüz otuzdört (4434) Hadisi şerifi ihtiva eden «Kitabül mesabih» adlı eserin yazarı; müfessir, muhaddis, fakih, ilmi kıraata âlim, âbid, zahid ve bütün ulemâ ve selefi salihin tarafından takdir edilen ilmi ile âmil bir zad idi. Ilk zamanlarında katıksız kuru ekmek yerdi. Sonra ihtiyarılğı zamanında ekmeğe katık olarak ya zeytin veya kuru üzüm yemiştir.

İmamı begâvîden hafız Mûsa elmedînî ve Avarifül meârif sahibi İmamı suhreverdi gibi zadlar ilim tahsil ederek kemale erişmişlerdir.

Diğer meşhur eserlerinden bazıları şunlardır Hadis hakkında «Şerhis sünne», Fıkıhdan «Kitabüttehzip» ve tefsirden «Meâli müttenzil»

Vefatı, hicri beşyüz on altı (516) tarihinde olmuştur ve üstadı Kâdi Hüseyin (R.A.) yanına defnolunmuştur. Rahimehullahü aleyh.

(I) İmamı buhari nâmı ile mâruf, hadis kitaplarında «Şeyh» denince ilk isim ve maksat bu olduğu bilinen «Sahihayn» denilen cümlelerde de buhari ve müslim kitapları yine müsellemdir.

Apdillâh Malik Bin El'es behî (3) ve Ebi Apdillah Muhammed Bin El İdris

Hadisi şerifi hıfzeden bir kişi onun zamanında görülmemiş, on yaşında hadisi şerif hıfzına başlamış, Allahın kitabı Kur'anı kerimin ve hadisi şeriflerin manalarını gayet iyi anlayan zamanın en zeki, fakih, zühüt de kemâle erişmiş, gayet mütteki, hadis yollarının en ince yönlerine vakıf, ictihad ve istimbatı kuvvetli ve duası müstecap bir zat idi. Her gün iki veya üç badem yediği beyan olunarak zühtü ve ilme çalışması yazılmaktadır.

Imamı buhari, maverain nehirde «Buhara» nami ile anılan bir beldede yüz doksan dört (194) hicri tarihinde dünyaya teşrif etmiştir. Küçük yaşta ilim erbabı üstadlardan tahsili ilme başlamış ve hadisi şerifin tahsili ve tebyini için bin kadar hadis âlimi muhaddislerden talim etmiştir. Soy itibarı ile türktür.

Pek çok telifatı vardır. Hadis ilmini ve hadisi şeriflerin sağlam ve sıhhatlı senetlerle kitap telif eden en imtiyazlı alimlerdendir. Telif ettiği kitaplardan en meşhuru, Buhari ismi ile anılan «El camiüssahih» adlı eseridir. Mükerrerler ile dokuzbin seksen iki (9082) Hadisi şerifi camidir. Bütün ûlema ve muhaddislerin en çok itimad ettikleri ve Kur'andan sonra şer'i delil ve kaynağın birincisi kabul ettikleri yeğâne hadis kitabıdır.

Binlerce muhaddisin hadis ilmini ve hadisi şeriflerin tâlimini yaptığı âlim, kamil, mudakkik ve muhaddis İmamı Buhari, ikiyüz elli altı (256) hicride vefat etmiştir. Allahüteâla Rahmeti ilâhisini ihsan buyursun ve âhirette şefaatini cümlemize nasip etsin. AMİN.

(2) Imamî müslim, Imamı Buharinin talebesi, itimad edilen hadis hafızı, büyük müsannif ve fıkıh âlimidir. Kuşeyr kabilesine mensup iki yüz dört (204) hicri senesinde Neysâburda dünyaya gelmiştir. Sülâle ve asâlet itibârı ile bir türk soyundandır.

Hadis talimi ve hıfzı için çok yerlere nakli mekan etmiş, diyar diyar gezmiştir. En çok gittiği yerler, Irak, hicaz ve Mısırdır. Bağdata seferi ise, sayılmayacak kadar çok olmuştur.

İmamı müslimin pek çok telifatı vardır. Bunlardan en meşhuru, Buhari şerifden sonra «Müslim» Namı ile anılan «El Camiussahih» dir. Mükerrer hadisin zikrinin azlığı ve tertibinin güzelliği ile imtiyazlıdır. Kur'andan sonra şer'i kaynakların ikincisi sayılmaktadır. İmamı Müslim, 261 hicride vefat etmiştir. Allahüteâla rahmeti ilahisini lütfedip ahirette şefaatına nail buyursun. AMİN.

(3) İmamı Malik mezheb sahibi, Büyük fakih, müctehidi mutlak, Medîne-i münevvere Alimi, Medine-i Münevverenin muhaddisi, mudakkık, müt-

Şâfi-î (4) ve Ebi Apdillah Ahmet bin Muhammed bin hanbelişşeybânî (5) ve

teki, telif ve tasnifde Buhari ve müslîmden evvel olan tabiin veya tebe-i tabiinden fazilet sahibi bir âlimdir, 93 - Veya 103 Hicride Medine-i Münevverede dünyaya gelmiştir. Ve 179 Hicride vefat etmiştir. Kabri şerifi Cennetül bakîdedir. Meşhur olan kabri şerifini hamdü senalar olsun ziyareti acizanem olmuştur.

İmamı malik radiyallahü anh, dininde salabetli, hıfzı kuvvetli ve fetva hususunda çok hassas idi. Bir hadisi şerif nakledeceğinde, abdest alır veya güsl eder özel minderine oturur, sakalını tarar güzel kokuyu sürünür ondan sonra hadisi nebevi okur ve fetva verir, talebe-i ulûme okuturdu, rahmetüllahi aleyh.

(4) İmamı şâfi-i İmamı Malik hazretlerinin tâlebesi ve İmamı Azamın tâlebesi imamı muhammed hazretlerininde talebesidir. İmamı azam radiyallahü anhın vefatı yılı olan 150 hicride ğazzede dünyaya gelmiştir. İki yaşında Mekke-i Mükerremeye nakledilmiştir. Annesinin yanında yetim olarak yetişmiş çok zaman ilim talimi için mualim ücreti bulamazdı. Bu sebebden ilim talimi sıkıntılı olmuştur.

İmamı şâfi-i merhum çok zeki hafızası kuvvetli, şair, fasih ve beliğ bir zat idi. Lugatta, fıkıh ve hadisde îmam idi. Usûlu fıkhı ilk yazan âlimdir.

İmamı şâfi-i merhumun pek çok eserleri vardır. Bunların en meşhuru yedi cilt halinde olan «El'üm» dür.

Imamı şafi-i hazretlerinin kıymetli sözleri vardır. Cümleden bir tanesi şudur :

«Eğer âlimler evliya olmazlarsa, Allah için veli yoktur. Zira Allahüteâla cahil kimseyi velî (dost) **edinmez.»** Mirkat C. 1,20

İmamı şâfi-i merhum, Recebi şerifin son perşembe veya cuma gecesi akşam namazını eda ederken 204 hicride vefat etmiştir. Kabri şerifi Mısırdadır. Rahmetüllahi aleyh.

(5) İmamı Ahmet bin hanbel Radiyallahüteâla anh, 164 hicride bağdatda dünyaya gelmiş, orada ilme çalışmaya koyulmuş ve sonra imamı şâfi-i hazretlerinden ilim tahsil etmiştir. Böylece ilim tahsili için, Mekke-i Mükerremeye, Kûfe ve Basraya, Medine-i Münevvereye, Yemene, şama ve ceziretül araba nakli mekan etmiş oralarda bulunan büyük âlim, fâkih, muhaddis ve müdekkik meşâyihi kiram ve ulemayı uzamdan fıkıh, hadis ve ilmi kelam dersleri ile tefsir ve edep ilmi gibi Şer'i ilimleri tâlim etmiştir.

Abbâsi halifelerinden Mûtesim zamanında Kur'anı kerimin Mahluk olmadığını beyan edip direnmekle halife bu büyük âlimi bazı tahrikci ve fesatcıların telkini ile zindana atmış ve yirmi sekiz (28) ay kadar bir zaman

Ebî İsâ Muhammed Bin İsâ ettirmizî (6) ve Ebî Davud Süleyman Bin El eşâsissicistanî (7) ve Ebi Apdirrahman Ahmet Bin Şuaybin nesâî (8) ve Ebi Apdillah Muhammed bin yezid Bin mâce El kazvînî (9) ve Ebi Muhammed

---

zindanda kalmıştı. Sonra halife mütevekkil onun kadri kıymetini takdir etmiş ikram ve izzette bulunmuştu.

Fakıh, müctehidi mutlak, muhaddis, zahid, müttekî ve abid olan bu büyük âlimin telifatı kesiresi vardır. En meşhuru ise, «Elmüsned» isimli hadis kitabıdır. Vefatı ikiyüz kırk bir (241) hicride bağdatda vuku bulmuştur. Rahmetüllahı aleyh.

(6)İmamı Tirmizi Rahimehullah, ceyhun nehri tarafında «tirmizi» isimli bir şehirde 200. hicride dünyaya gelmiştir. İlmi ile âlim, âmil, itimada layık muhaddis, hadis hafızı, zahid ve mütteki bir zat idi. Pek çok telifatı vardır. En meşhurları, «Süneni tirmizi» ismi ile anılır. «El cami» adlı eseri ile peygamberimizin şemailini beyan eden «Şemâili Tirmizi» dir. Doğduğu yer olan Tirmizde 279 hicride vefat etmiştir. Cenabı hak Rahmeti ilahisine gark eylesin. AMİN.

(7) Muhaddis ve sünen sahiblerinden İmamı Ebû davud Radiyallahü anh, horasan diyarında Sicistan isimli 202 hicride doğmuş, İmamı buhari ve İmamı Ahmet bin Hanbel gibi Büyük muhaddislerden ilim tahsil etmiş ve ezberlemiştir. Defalarca Bağdata gidip hadis tahsil edip hıfzetmiş ve Basraya sakin olup orada tedrisadda bulunmuştur.

İmamı Ebû Davud Hazretlerinin telifatı kesîrası vardır. En meşhuru, beşbin kadar hadisi şerifi muhtevi «Sünen-i Ebi Davud» isimli eseridir. Bu eseri İmamı Ahmet Bin hambele ar zettiğinde takdir ve tebrik edilmiştir. 275 Hicride Basra da vefat etmiştir. Allâhüteâla Rahmetini ihsan buyursun. Amin.

(8) İmamı Nesâ-i Radiyallahü teala anh, Horasanda «Nesâ» ismi ile müsemma olan kâryede 215 hicri senesinde doğmuştur. Asrının hadis imamlarından tahsil etmiş, Horasan, Hicaz, Irak, Mısır ve Şam âlimlerinden talimi ilim yapmış hadis hafızı, müdekkik ve zahid bilginlerden idi.

Pek çok telifatı vardı. En meşhuru «Essünen» dir. Sonra bu süneni ihtisar etmiş «elmüctebâ mines sünen» ismini vermiştir. 303 tarihinde Mekke-i Mükerremede vefat etmiştir. Rahmetüllahı Aleyh.

(9) İbni mâce, 209 hicri tarihinde kazvinde doğmuş, sonra ilim tahsili için bağdat, basra, şam, Mısır, hicaz ve rey şehrine gitmiş oraların âlim ve muhaddislerinden hadis tahsil etmiştir.

Kütübü Sitteden sayılan «Sünen-i İbni mâce» gibi pek çok eseri olan bu muhaddis ve büyük âlim, 273 tarihinde vefat etmiştir. Rahmetüllahi Aleyh.

Apdillah bin Apdirrahman eddarimî (10) ve Ebil hasen Aliyyi İbni Ömer Eddâre hudnî (II) ve Ebi Bekir Ahmed bin El Huseyn El beyhakî (12) ve Ebil Hâseni rezin Bin Muâviye Elâbderiyyî (13) ve bunlardan başkaları gibilerdir. Bunlardan başkalarıda azdır.

Ve ben bu kimselere (yukardaki muhaddislere) hadisi şerifi nisbet ettiğimde, sanki Peygamber sallallahü aleyhi vesellemę isnad etmiş gibi oluyorum. Zira onlara isnad edilince hadisi şerif hakkında isnad mevzuu bitmiş oluyor ve isnad edilen hadisin tahkikatından kendimizi müsteğni kılıyoruz. Ve yine İmamı Beğâvinin serdedip koyduğu uslup gibi babları ve kitapları (bahisleri) tertibleyip yazdım ve onun bahis ve bablarının yoluna tabi oldum.

Ve her babı çok zaman üç fasıl üzere taksim ettim;

Birinci bab : Buhari ve müslimin veya tek başına bunlardan birinin

(10) Muhaddis ve hadis imamlarından biride İmamı darimi Rahimahullah, 181 hicrîde doğmuş hadis ilmini ve hadisi şerifi tahsil için hicaza, şama, Mısıra, Iraka ve Horasana gitmiştir.

Akıllı, zeki, müfessir, fakih ve yüksek ahlâka sahib olan bu zatında telifatı çoktur. En meşhuru «El camiussahih» ve «Essünen» isimli eseridir. 255 tarihinde vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

(11) İmamı Dâre kutnî, hadisde asrının âlimi ve kıraat ilmi hakkında ilk kitap tasnif eden ve pek büyük âlimler yetiştiren bir fazılı muhteremdir. Şâfiiyyül mezhebdir.

Bağdatın bir mahallesi olan dare kudnda 306 sene-i hicride doğmuştur. İlim tahsili için mısıra gitmiştir. Sonra Bağdata tekrar dönen imamı Dâre kudni, 385 tarihinde Bağdatta vefat etmiştir. Telifatının en meşhuru, «Essünen» dir. Allah ondan râzi olsun.

(12) İmamı Beyhakî Rahimehullah, hadis imamlarındandır. Neysabur yakınlarında «Bey hak» isimli beldede 384 tarihinde doğmuş, ilim tahsili için Bağdat'a, Küfeye, Mekke-i Mükerremeye ve diğer memleketlere gitmiştir.

Muhaddis, fakih, mütteki ve usul ilminin âlimi olan imamı Beyhakının pek çok telifatı vardır. En meşhurları, «Essünenül kebir» «Marifetüs süneni vel âsâr», «Kitabül bâsi vennüşür», «Kitabü şuabil İman» ve «Kitabü fezâilüssahâbe» dir. 258 senesinde Neysaburda vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

(13) Hadis İmamlarından biride İmamı Abderî Rahimehullahdır. Kütübü siddeden toplanmış «Ettecridü lissıhahissitte» isimli eser sahibi bu büyük âlim, uzun zaman Mekke-i Mükerremede mücaveret etmiş ve orada 535 tarihinde vefat etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

tahric ettiği hadisi şeriflerdir. Ve rivayette dereceleri yüksek olduğu için her nekadar başkası o hadisi şerife rivayette iştirak etmişsede ben sâde bu ikisinin (Buhari ve müslimin) Rivayetleri ile iktifa ettim.

İkinci bab : Buhari ve müslimden başka diğer zikredilen hadis imamlarının rivayetlerini yazdım.

Üçüncü bab : Hadisi şeriflerdeki rivayet nisbeti şartlarını muhafaza ederek bablara münasib ve muvafık olan manalar üzerine şamil olanları irad ettim, velevki bu irad edilip yazılanlar selef (sâhabe - tâbi'in) ve halef (daha sonraki alimler) den mesur olsun.

Bundan sonra (ey okuyucu), eğer bir babda hadisi bulamazsan : işte onu tekrar olduğundan iskat ettim. Eğer diğer bazı hadisi şerifi ihtisar üzere terk olunmuş veya hadisi şerifi tamamlamak üzere zammedilmiş bulursan, işte buda kısalttığım ve tamamlamak üzere ilhak ettiğime ihtimamından dolayıdır.

Eğer iki fasılda ihtilafa düşersen, muttalî olup birinci fasılda şeyhayn (Buhari, müslimin) zikrini (halbuki birinci fasılda bunların zikri gerekirken) bulursan, bilmelisinki ben Humeydînin «El cem'u beyne sahihayn-ı» ile (İbnül esirin) «Camiul usul» adlı iki kitabı tetkik ve tetebbû etmemden sonra niha-i hüküm de şeyhaynin sahihlerine itimad ettim.

Şayet hadisin nefsinde (Metninde) ihtilaf görürsen, işte buda hadislerin yollarının (senetlerinin) muhtelif olmasındandır. Belkide ben şeyh (İmamı beğavî) Radiyallahü anhin takip ettiği rivayet yoluna müttâli olmaya bilirim. Benim kendimin sözü olan «Ekûlu = benderim» Kelimesini ise, asıl kitaplarda rivayetleri bulamadığım veya asıl kitaplarda hilafını bulduğum zaman çok az rastlarsın. Binaenaleyh şayet «ben derim» ifadesine vakıf olur isen, kusuru benim rivâyetimin azlığına nisbet etmelisin.

Cenabu Allâh (c.c.) iki cihanda kadrini yükseltsin kusuru şeyh (İmamı beğavi) tarafına nisbet etme. Şeyh (İmamı beğâvi) Hz. ne kusur nisbet etmekten uzak ol.

Bir kimse, eserde bir kusura muttali olurda bizi ikaz eder ve bizi doğru yola sevk ederse, Allahüteâla onlara rahmetini ihsan etsin.

Tâkat ve kudretim nisbetinde tenfir ve teftiş hususunda son gayretimi gösterdim, görüb bulduğum gibi o ihtilafı naklettim,

Şeyh (İmamı beğavi) Radiyallahü anhin bir hadisi şerife, garib veya zaif veya bunlardan başka işaretinide çok zaman olduğu gibi beyan ettim. Şeyh merhumun hadis usûlunda (munkatı, mevkuf ve mürsel gibi) zikredilenlere işaret etmediğinde, bende terk etmekde ona olduğu gibi tabî oldum. Ancak az yerlerde bir garaza binaen zikrettim. Çok zaman hadisin mahrecini boş ve isnadsız bulursun. Bu çok zaman boş bırakmanın sebebide, ravisinin tahric yoluna muttalî olmadığımdan ve bunun üzerinede hadisin sonunda beyazlığı olduğu gibi terk ettim.

Şayet ey okuyup bakan kimse! eğer sen hadisin mahrec ve ravisine muttalî olursan, hemen râvi ve mahreci hadisin sonuna ilhak et, böyle amelinden dolayı Allahüteâla seni en güzel mükafatla mükafatlandırsın.

Kitabın adına «Mişkat El Mesabih» ismini verdim.

Bu eserin neticeye vasıl olmasında Allahdan tevfik, inayet, hidayet, kötü akide ve amelden siyânet ve arzu edilen maksadın kolaylığını isterim. Ve hayatta ve öldükten sonra ve bütün müslüman erkek ve kadınlara menfaat vermesini dilerim.

Buna Allahüteâlâ kafidir ve o ne güzel vekildir. Kudret ve kuvvet, ancak aziz ve hakim olan Allahındır.

NİYYET BAHSİ

١ — وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه ، قال : قال رسول الله ﷺ : « إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ ، وَإِنَّمَا لِامْرِئٍ مَا نَوَى ؛ فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا ، أَوْ اِمْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

Tercümesi :

1— Ömer ibni elhattab (R.A.) dan mervîdir, demiştir;

Resûlüllah (S.A.V.) buyurdu ki :

«**Ameller** (in kıymet ve kabulü), **ancak niyyetlere göredir. Ve herkesin niyyet ettiği ne ise, kavuşacağı** (nâil olacağı ve eline geçecek) **şeyde ancak odur.**

«Binâen aleyh bir kimsenin hicreti, Allahâ ve Resûlüne olursa, işte onun hicreti, Allâha ve Rasûlünedir.

«Şâyet bir kimsenin hicreti, eline geçireceği bir dünyaya veya nikahlayacağı bir kadına olursa, işte o kimsenin hicreti de, hicretinin gâyesi ne ise, ona (dünya veya kadına) olur.» Buhâri, Müslim

İZÂHAT

Râvi Hz. Ömer (R.A.) **kimdir?** :

Mekke-i mükerremdeki Kureyş kabîlesindendir. Peyğamber (S.A.V) efendimizle Kâb bin Lüey-de nesebi birleşir.

Resûlüllah (S.A.V) efendimiz onu «Ebû Hafz» künyesi ile künyeledi. Ve hak ile bâtılın arasını tefrik ettiği için «Fâruk» lakabı ile lakablandırdı.

Hz. Ömer (R.A.) erkeklerden müslüman olanların kırkıncısıdır. Müslüman olduğu sırada kadınlardan on adet müslüman kadın vardı. Ve Hz. Ömerin müslümanlığı nübüvvetin altıncı senesinde olmuştur.

Hz. Ebü Bekirin (R.A.) vefâtından sonra Hz. Ebû Bekirin tavsiyesi üzerine halîfe seçilmiştir. Hilâfete, hicretin on üçüncü senesinde geçmiştir. Halifeliği zamânında pek çok belde ve şehirler fethedilmiştir.

Medîne-i münevvere de Hrıstiyan bir köle olan Ebû Lülü-ün tecâvüzü ile zilhiccenin dördünde çarşamba günü sabah namazını kılarken şehit olmuştur.

Vefatı, hicretin yirmi üçünde asah olan kavle göre, altmış üç (63) yaşında olmuştur. On sene altı ay halifelik yapmıştır.

Sahâbe arasında ilk defa «Emîril mûminin» ismi Hz. Ömere verilmiştir.

Peyğamberimizin, ikinci halîfesi, kayın pederi ve Hz. Hafza vâlidemizin pederidir.

Rivâyet ettiği hadîsi şerif, beşyüz otuz yedi (537) adettir. Bunlardan seksen biri (81) Buhârî ve Müslimin ittifâkı iledir. Otuz dördü (34) tek başına Buhârî de ve yirmi bir (21) adedide Müslimdedir.

Yüzüğünün kaşında **«Kefâ bilmevti vâizen yâ Ömer! : Ey Ömer! vâzu nasîhat yönünden ölüm kâfidir.»** yazılı idi.

İlâhî hükmü icrâ etmede çok şedit, akıllı, müctehid, mücâhid, sabırlı ve dilinde hakkın tezâhuru görülmüş ve onun temennîlerinden bâzılarına göre, ilâhî âyetler gelmiştir.

Kâdî Beydâvî, Nisâ sûresinin (60) numaralı âyeti olan **«Sihirbazın huzûrunda muhâkeme olmalarını isterler»** tefsîrinde şu hâdiseyi zikrediyor :

«**İbni Abbas** (R.A.) in rivâyetine göre,

Bir münâfıkla Yahûdî arasında bir husûmet(niza ve kavga) meydana geliyor. Yahûdî mahkemeleşmek için Resûlüllâha (S.A.V.), münâfık da Yahûdîlerin sihirbazı olan Kâb bin Eşrefe muracaat etmek ister. Yahûdî o münâfıkı güç belâ iknâ eder, sonra her ikiside berâber Resûlüllâhın huzûru seâdetine girerler. Peyğamber (S.A.V) efendimiz Yahûdîyi haklı görünce, onun lehine hüküm verir. Fakat dışarıya çıkınca münâfık bu hükme râzî olmayacağını söylüyor ve Yahûdîyi zorla Hz. Ömere götürüyor, Ömerde mahkeme olalım diyor.

— Yahûdî, Hz. Ömere Resûlullah benim için hükmetti, fakat münâfık onun hükmüne râzî olmadı ve sene dâvâyı getirdi, diyor.

— Bunun üzerine Hz. Ömer münâfıka; böylemi oldu? diyerek soruyor.

— Münâfık da, evet diyor.

— Hz. Ömer: Siz olduğunuz yerde durun ben hemen geliyorum, diyor. Ve içeriye giriyor, kılıcını aldıktan sonra dışarıya çıkıyor, münâfıkın boynunu düşürünceye kadar kılıcını vuruyor ve diyor ki:

— Allâh'ın ve Resûlünün hükmüne razî olmayana ben böyle hükmederim, der.

— Bunun üzerine derhal Ceprâil Aleyhisselam geliyor. ve: Ömer hakla batılın arasını tefrik etti, demiştir.

— Bu sebebden dolayı, kendisine «Fârûk» lakabı, söylendi.»

Mirkatülmefatih, C. I, 34

Fazîlet ve adâletine âid sayılmayacak kadar hükümler, haller, hadiseler ve esaslar vardır. Kısaca özetlemiye çalıştık ve şerhde ki mâlumatla iktifa ettik. Cenâbu hak, Razi olsun ve Şefaatından bizi mahrum etmesin, Amin.

NİYYETİN HÜKÜMLERİ

Hadîsi şerifteki, **«Ameller, ancak niyyetlere göredir. Ve herkesin niyyet ettiği ne ise, kavuşacağı şeyde ancak odur.»** cümlesinde farz, vâcib, sünnet, müstehab, mubah ve mendüb olarak beyan edilen hükümlerin amel ciheti, mutlaka bir kasıd ve gâyeye bağlı olduğu, her hanki bir işin yapılması için kalbden yapılacak bir niyyet ve karârın bulunması gerektiğini arzetmektedir. Ayrıca âhirette mükâfat ve cezânında niyyetlere göre verileceği ve seâdet yurdu olan cennette ebedî kalmanında iyi niyyetlere bağlı olduğu îzah edilmektedir.

Evet, dil, el, ayak ve bütün azâlarla yapılacak işlerin rastgele değil, evvelâ yapılacak işlerin gönülden bir tasavvuru ve bu tasavvurun tahakkuk ciheti kararlaştırılır, sonra da kalbdeki niyyet ve karârın tercüman ve tezâhuru olan amel yapılır. Zira kulluk ve en hayırlı amel, niyyetin güzel olması ve kalbin temizlik ve sâfiyyeti ile kazanılır. Böylece güzel gâyenin tezâhur şekli de, vucud ve kalıblarımız da görülmüş oluyor.

Niyyet ve gâyeler, her şeyin başı ve esâsıdır. Gâyesiz ve niyyetsiz olan her şey muattal ve başarısız olur. Eğer niyyet ve gâye iyi ve makbul şeyleri yapmak ve iyilikleri elde etmek için olursa, bu niyyet dünya ve âhiret seâdetinin en güzel nüvesinin bulunması demektir. Zîra insanların, inanç, gâye ve niyyeti ne ise, dünyâda ve âhırette ayni gâyelerin tahakkuk ve devâmını yaşatmak, yeşertmek ve yapmak emelinde olur ve yapmaya çalışır

Binâenaleyh bir kimsenin inancı ve gâyesi hayır olursa, iyilikleri ve iyiliklerin mükâfatını kazanma emellerini elde eder.

Şâyet inanç ve gâyesi şer ise, o da kötülükleri elde etmek ve fenâlıkların içinde yüzmekle hayâtını idâme ettirir. Ve bu hayâtının semeresi, dünyada ve âhirette aynen tezâhur eder.

Meselâ : Müminin iyi niyyeti ve daima mümin olarak yaşama azmi, ve imânın çerçevesi mesabesindeki iyi amelleri işleyerek yaşama emeli, onu cennette ebedi kalmasını sağlıyacak ve iyi niyetinin mükafatına nail olarak Cennette ebedi kalacaktır.

Kafirde, küfrüne ve kafir olarak yaşama azmi ile dünyada küfür amellerine devam etmesi, kötü niyetinin cezası olarak cehennemde ebedi kalmasına sebebtir. Zira ameller ve mükâfatları niyyetlere göredir.

Hattâ mümin olan bir kişi, bir mütdet imanla yaşayıp sonra kafir olmaya niyyet ederse, o kimse velevki on yirmi sene ve daha fazla zaman sonra kafir olmaya niyyet etsin, hemen o küfre niyyeti zamanından itibaren kafir olur ve iyi amelide kafirlerin amlleri gibi, ahiret de hiç bir semere vermez.

Emali adlı akâit kitabında bu hüküm şöyle beyan edilmiştir :

«Bir kimse, senelerce sonra kâfir olmaya niyet ederse, derhal o andan itibaren hak dinden çıkmış (Kafir olmuş) **dır.»**

İmanda sebat ve kararlılık niyyetinin şartlılığını beyân eden ilâhi hüküm

«Ey iman edenler! Allaha, onun peygamberine ve o peygambere ayet indirdiği kitaba ve daha evvel indirdiği (Incil ve Tevrat gibi) **kitâba iman** (da sebat) **edin»** Nisa suresi, 136

Evet cenabu hak küfürden başka kötülükleri yapanları ve yapmak azminde olanları dilemesiyle af eder. Ancak küfür ve Şirki afvetmez.

Bir ayeti kerimede meâlen şöyledir :

«Şüphesizki Allah (C.C.), **Kendisine şirk koşanları bağışlamaz. Bu şirkden başkasını** (Büyük günahları), **Dilediği kimseden bağışlar»**. Nisa süresi, 116

Diger bir âyeti kerimede kalbin karar ve kazancı şöyle beyan edilmiştir :

«Allâhü teâlâ ancak sizi, kalblerinizin irtikab ettiği (kötü niyyet, küfür kasdı gibi) **şeylerle sorumlu tutar da muâhaza eder.»** Bakara - 225

Bir hadîsi şerifde de şöyle buyurulmuştur :

«Bir kulun îmânı, istikâmette olmaz, tâki kalbi istikâmette ola. Ve bir kulun kalbinin istikâmeti, dilinin istikâmette olması iledir.»

Şu halde mümin, hem îmânın da ve hem amellerinde iyi niyyete sâhib olmalıdır. Zîra her şeyin netice ve iyi sonucu, iyi niyyete bağlıdır.

Nitekim bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Müminin niyyeti, amelinden hayırlıdır.»

Hadîsi şerifteki, **«Binâenaleyh bir kimsenin hicreti, Allâha ve Resûlüne olursa, işte onun hicreti Allâha ve Resûlüne dir.»** cümlede de şu hükümler mündeçtir.

Hicret : Lügatta, göç etmek, kaçınmak, terk etmek ve ayrılmak, küsüşmek gibi mânalara gelir.

Şerîatta hicret : Küfür diyârından islam diyârına göç etmektir ki, sahâbe-i kirâmın Mekke-i mükerremeden Habeşistâna ve Medîne-i münevvereye göç etmeleri bu cümledendir. Esas târihî olaylara ve islam nâmına yapılan hicret bu hicrettir. Diğer hicret tâbirleri, kötülükten kaçınmak manasına olan hicrettir.

Bid'at ve ahlaksızlık işlenen memleketten sünnete uygun olarak yaşama hayatı olan memlekete naklı mekan etmekte hicretten sayılmıştır.

İlim taleb ve tahsil etmek, hacc farîzasını edâ etmek ve insanların şerrinden korunmak için vatanını terk edib gitmekte birer hicrettir.

Hak yolunda kötülükten korunmak, iyilikleri kazanmak için her hareket ve gayretin islâm ve îman yolunda birer hicret olduğu şu mealdâki âyeti kerimede beyan edilmiştir :

«Her kim, Allah yolunda hicret ederse, yer yüzünde gidecek pek çok yer ve genişlik bulur. Kim, Âllâha ve Resûlüne itâatla hicret ederek (ilim tahsîli, Haccın îfası ve kötülüğün def'i gibi ameller için) **evinden çıkarda, sonra kendisine ölüm yetişirse, o kimsenin ecri** (mükâfatı) **elbette Allâha âittir.** (yani, Allâhü teâlâ onu mükâfatlandıracaktır)» Nisâ sûresi, 100

Bir hadîsi şerifte de şöyle buyurulmuştur :

«Muhacir (Hicret eden kimse), **Allâhü teâlanın yasak ettiği şeyden kaçınan kimsedir.»** Bu hadîsi şerifin îzahı, ilerde otuz dördüncü (34). hadîsi şerifin altında zikredilecektir.

Şu halde islâmın yasak ve haram kıldığı şeylerden kaçınarak hak yolunda gitmeye gayret eden ve Allâhın rızâsını tahsil etmek gâyesiyle ilim ve irfan tahsil etmek, kötülüklerden kurtulub iyilikleri elde etmek ve Resûlünün sünnetini yaşamak emelini taşıyarak diyar diyar dolaşan her mümin, Allah ve Resûlünün yolunda hicret eden kimsedir.

Meselâ : Cünüp olan bir kimse, hamama; cünüblükten kurtulmak, banyo ve temizlik sürûruna kavuşmak, câmi ve mescitlere girmeyi mubah kılmak ve Kur'anı kerîmi eline almayı mubah kılmak için hamama girerek guslederse, bu dört gâyeninde Allah için birer gâye olması hasebiyle dört gaye için mükâfata nâil olur. Halbuki görünüşte amel bir tânedir.

Evet bütün peyğamberlerin, ulemâ-i âmilin, sulahâ-i sâlihin ve evliyâ-i ârifin olan kimselerin, her harekât ve sekenâtları hatta yemeleri, içmeleri, alış verişleri, yatmaları, kalkmaları, ailevî münsebette bulunmaları, tuvâlete gidib zarûri ihtiyaçlarını def etmeleri, hulâsa her amellerini rızâyı bâriye muvafık olması ve iyi bir niyyet ile yaparak yaşayıp ömürlerin boşa gıtmemesini temin edib âhirette de ecrü mükâfata nâil olmak kasdı ile hayat geçirmişlerdir.

Binâen aleyh Allahın Rızasını ve peygamberin şefâatını talep eden her müminde, bugün aynı gâye ve emellerle ve iyi niyet içinde güzel amelleri işleyip kötülüklerden kaçınması lâzımdır.

Netice-i kelâm, bir kimsenin hicreti, aziz ve kerim olan Allâha ve onun sevgili habîbine olursa, hicret ve gâyesi büyük olduğundan ecri mükâfatı ve sonucu da o nisbette büyük ve iyi olacağı muhakkaktır.

Hadîsi şarîfin son cümlesi olan şu; **«Şayet bir kimsenin hicreti, eline geçireceği bir dünyâya veya nikahlayacağı bir kadına olursa, işte o kimsenin hicreti de, hicretinin gâyesi olan şey ne ise, ona** (dünya veya kadına) **olur.»** cümlede de bâzı gerçekler mündemiçdir.

Yâni, bir yerden diğer bir yere göç eden, bir memleketten diğer bir memlekete hatta bir mahalleden diğer bir mahalleye göç edib giden kimse, bir dünyalığa veya bir kadınla evlenmeğe kavuşmak emeliyle göç ederse, işte o kimsenin âhirette nâil olacağı bir ecir ve sevab mükâfatı yoktur. Ancak kasıt ve gâyesi dünya ve kadındır.

Hadîsi şerifin bu cümlesinin sebebi vurûdu şöyle beyan edilmiştir :

«İbni Mes'ud (R.A.) den rivâyet olunmuş, demiştirki :

«Bizim yanımızda bir kadınla nişanlanmış bir kişi vardı. Bu adamın nişanlısı kadına **Ümmü kays** denirdi. Kadın o adamla nikahlanmaktan kaçınarak Mekke-i mükerremeden Medînei münevvereye hicet etmişti. Bunun üzerine nişanlanan erkekte hicret etti. Ve kadınla evlendi. Biz de o adama- Ümmü kaysın muhaciri-ismini vermiştik.» **Mirkat, 40**

Resûlüllah (S.A.V.) efendimiz, dünyevî ve şehevânî gayeleri taşıyan amelleri elde etmek maksadı ile bir yerden göç etmenin uhrevî bir mükâfâtı olmayıb ancak dünyâda bir fâide temin edilebileceğini beyan etmektedir.

Bir hareket ve amel, görünüşte âhiret ameli olsa, niyyet ve gâye dünyâlığa kavuşmak olursa, o amel dünyalıktır. Ahirette ecrü mükâfat olmadığı gibi, cezâsı ve vizri de vardır.

Meselâ: Namaz, niyaz, hayır hasanat, kur'an okumak, zikrullah da bulunmak, ilim ve irfanla meşkul olmak heb birer ahiret ameli ve iyi amellerdir. Fakat bu iyi amelleri, bir dünyalığa kavuşmak ve riyâkarlık yaparak insanların yanında iyi görünmek ve bilinmek maksadı ile yaparsa, işte bu ameller ve çalışmalar, dünya içindir. Ve dünyalığa kavuşmak için din sömürücülüğü yapmakdan başka bir şey değildir.

«Bir kimse, âhiret sevabını isterse, onun sevâbını artırır, Ve bir kimse de, dünya menfaatını isterse, onada ondan (dünyalıkdan) **veririz. Fakat ona âhirette hiç bir nasib yoktur.»** Şûra sûresi, 20

Bir hadîsi şerifde de şöyle buyurulmuştur :

«Bir kimse, bilginlere karşı üstünlüğünü göstermek (kibirlenmek) **için veya sefihlerle mücâdele ve kavga etmek için veya insanların teveccühünü kazanmak** (ve bu sûretle mal toplamak) **için ilim tahsîl ederse, Allâhü teâla o kimseyi cehenneme katar.» Tirmizi, İbni Mace**

Hasanı Basrî (R.A.) da bir ip üzerinde hoplayan Pehlivanı görünce diyorki :

«Pehlivanın bu ameli, bizim (din yolunda olan) **adamlarımızın amelinden daha güzeldir. Zira bu adam, dünyâyı dünya ile yiyor. Bizim adamlarımız ise, din ile dünyâyı yiyorlar.» Mirkat, 41**

Ey mübârek peyğamber efendimiz! söylemiş olduğunuz altından daha kıymetli değerli sözünüz ayaklar altına alınmış, âdetâ hak rızâsı için ilim tahsil eden kimseyi arayıb bulmak kibrîti ahmer gibi güçleşmiş vaziyettedir.

İlim tahsili evvela maddî bir meblağa kavuşmak emeli ile başlanıyor, ve nihâyet maddeye erişildiği an, sanki oluyorlar birer allâme selefi beğenmemek, büyüğüne saygısızlık, vazîfe ve ibâdet aşkı yok, bir birleri arasında dedi kodular, tefrikacılıklar, enâniyetler,, kibirlenmeler ve böbürlenerek çalım ve caka satanlar çoğalmış, mütevâzî, halim, selim, ehli hikmet sahiblerine hürmetkâr, bilmediğini öğrenmek için gayret edenler pek azalmış, hayat bu manzara ile dolmuş vaziyettedir.

Hasanı Basrî rahimehüllâhın sözünün yaşantısı ise, asırlarca evvel görüldüğünden o dahi acınarak beyan etmektedir. Bulunduğumuz asırda ise, dünyalığa kavuşmak için din, îman, Kur'an, cami cemâat, okuma, okutma, nasıhat etmek, hitâbette bulunmak, telifatta bulunmak ve geçmişi rahmetle yâd etmek için yapılan amellerin ekserîsi bir dünyâ menfaatına dayanmaktadır.

Nasîhat ve sözde islam yolunda cihad ettiğini iddiâ eden bir kısım kişiler, din nâmına ve ecdâdı rahmetle yad ettiklerini beyân ederek kitab yazıyorlar ve kitabın ismi, muhteviyatı ve neşir gâyesi bütün cıblaklığıyle dünyalık emeline dayandığı ve hatta kitabın kapağına ellerle çizilmiş putların konuşu görülmektedir din nâmına utanç verici ve dinin sâliklerini şaşırtıcı ve saptırıcı bir mahiyet arzetmektedir. Heyhat, heyhat...

Bu gâyeleri taşıyanlardan bazılarıda, ihtifallara iştirak eden din adamları, hafızlar, dindarlar, bazı mevlidler, ve her çeşit dîni merasimlerin kısmi küllîsi bir dünyalık sızdırmak ve gösteriş emelini taşıdığı canlı yaşantılarıyle müşâhede edilmektedir.

Resûlüllah (S.A.V.) efendimiz **«Din nasîhattır»** düsturunun tatbikini yaparken, fertleri, zümreleri ve şahısları hedef alarak onların isimlerini hiç zikretmez, şahsiyet yapmazdı. Ancak «Bazı kavm, bâzı cemaat» buyurur-

lardı. Ve kendisine saldıran, kötülük edenlere iyilik eder; hayır duada bulunurdu.

Hal böyle iken hak için, din için, millet ve vatan için kendini adadığını ve ömür boyu islam dellallığı yapacığını söyleyen ve kendisini bir mücâhid gösteren bâzı kişiler; mihraba, menber ve kürsüye çıkıyorlar. Peygamberin nasihat ve ameline uymayan söz ve hareketlerle vazîfeye başlayorlar. Cemaat çoğaltmak, şöhret yapmak veya madde elde etmek emelini taşıdıkları söz ve hareketleriyle ortaya çıkıyor. Zira şahsiyet yapmak, kendisine bir şeyler söyleyen veya yapanlara lânet etmek ve halkı o kimselere tahrik etmek sûretiyle kıymetli vakitleri müdafa-i nefis ve kötü davranışlarla dolduruyorlar..

Kur'anı kerimde ise, Hz. Lukmanın evlâdına tavsiyesi şöyledir :

«Ey oğlum! namazı dosdoğru kıl, iyiliği emret ve fenalıkdan nehyet. Bu hususda sana isâbet edecek eziyete katlan. Zira bunlar, kesin olarak farz kılınan işlerdendir.» Lokman sûresi, 17

Bir hadîsi şerifde hakiki ve en üstün mücâhidi şöyle açıklamıştır :

«Cihâdın en efdalı, zâlim sultanın yanında (zamanında) **hakkı söylemektir.»**

Resûlüllah diğer bir mubârek sözünde de düşmanlarına şu duada bulunmuştur :

«Ey Allâhım! Benim kavmime hidâyet (îmân ve ıslah) **ver** (de küfür ve zulumlerinden dolayı helâk etme), **zira bunlar câhil kimselerdir, bilmiyorlar.»** şerhi akâid

Bu gerçeklere inanan ey makam mansıb sahibleri, evlâd ve ahfat sahibleri!; Müftiler, vaizler, imam ve hatibler, müezzinler, kur'an öğreticiler, hâkimler, âmirler, memurlar, tâcirler, sanatkârlar, işçiler, yöneticiler, öğreticiler, top yekün islam ve müslümanca yaşamak ve yaşatmak isteyen mümin kardeşlerimiz! yukardaki gerçekleri iyi okuyalım ve gereği, uyğun ve güzel olan sabır, tehammül, ıslah edici ve hakkın rızasını tahsil etme emellerini yaşayalım, yaşatalım. Aksi takdirde cehennem odunu olmakdan başka bir şeye yaramayız.

O şekilde olanlar görülüyorki, para ve kârı için, dîni, din adamını ölüyü, diriyi, mâbed ve mesleklerine kalkan yapıyorlar. Hatta resimlere, heykellere ve putlara tapanların amellerini taklid edercesine hareket edenler görülmektedir.

Evet yukardâki âyeti keriyme, hadîsi şerif ve büyüğün sözü şâyânı dikkattır. Zîra hayatımızda din nâmına çalışdıklarını söyleyen bâzı din sâlikleri, ashâbı hayır ve ehli takva olduklarını iddiâ edenler, dîni önüne, diline ve eline kalkan gibi alıyorlar, en âdi ve iğrenç amelleri irtikab ediyorlar.

Böyle istismarcı kimselerin bu halleri, gerçekten din, îman ve islam yolunda millet ve vatana hizmet aşkı ile çalışanların hayat ve faaliyetlerini paltalıyor ve hatta büyük zararlar tevlid ediyor.

Niyyetin târif ve îzahı :

Lüğatta niyyet : Bir işe ve amele gönül ve kalbin yönelmesi, meyli ve kararla bağlanmasıdır.

Şerîatta niyet : Rızayı bariyi talep için bir fiil ve işe kalbin teveccüh etmesi ve o fiili murad ederek âdedten ibadeti ayırmaktır.

Bu tarifde de anlaşıldığı üzere, kalb ile yapılan ameller, şer'an mûteber olur.

Kalbin niyyetten gâfil olması hâlinde dil ile niyyet etmek mûteber olmaz. Ancak niyyetle muteber olur.

Binâenaleyh kalbin niyyetten gâfil olması hâlinde dil ile niyyet etmek mûteber değildir. Zira esas olan kalb ile yapılması ve kalb ile cezmedilmesi dir.

Nitekim hadîsi şerifte şöyle buyurulmuştur :

«Muhakkak Allâhü teâla sizin sûretlerinize (kılık ve kıyâfetlerinize) **ve mallarınıza bakmaz. Ancak kalblerinize ve amellerinize bakar.»**

Diğer bir rivâeyette,

«Ancak sizin kalblerinize ve niyyetlerinize bakar.» Buhâri Müslim

Hadîsi şerifte beyan edildiğine göre, bir kimse kalbi ile öğle namazına vaktinde niyyet etse ve dili ilede ikindi namazının niyyetini söylese, Öğle namazına niyyet etmesine zarar vermez. O niyyet sahihdir. Zîra esas niyyet kalb iledir.

Ve bir kimse, dili ile öğle namâzına niyyet eder kalbi ile de ikindi namazına niyyet ederse, ikindi namazına yapılan niyyeti öğle namazına yapılan dil niyyetine zarar verir, dil ile yapılan niyyet sahih olmaz.

Mişkât şerhi Mirkat, c. 1-36

Niyyetin Fazîlet ve Fâideleri :

Niyyetle ilgili bir kaç fâide vardır ve şöyledir :

Birinci Fâide : Niyyetin fazîleti hakkındadır.

Niyyetin Fazîleti hakkında cenâbu hak şöyle buyurmuştur :

«Halbuki onlar, Allâha, Onun dîninde ihlas (ve samîmiyyet) **erbâbı ve muvahhitler** (Allâhı birleyenler) **olarak ibâdet etmelerinden, namazı dosdoğru kılmalarından ve zekâtı vermelerinden başka bir şeyle emrolunmamışlardır. En doğru dinde bu idi.»** Beyyine sûresi, 5

Diğer âyeti celiyle mealleri :

«Sabah, akşam Rablerine, sırf onun cemâlini (rızasını) **arzu ederek düa edenleri** (huzurundan) **koğma..»** En'am sûresi, 52

«Kim çarçabuk geçen bu (dünyayı) **dilerse, bizde burada ona, kimi dilersek diyleceğimiz şeyi çabucak veririz. Sonrada onu cehenneme sokarız. O buraya kınanmış ve** (rahmetimizden) **koğulmuş olarak ulaşır.**

«Kimde mümin olarak âhireti diler ve onun için (o âhirete) **gereken bir gayretle çalışırsa, işte onların bu çalışmaları makbul olur».** İsrâ sûresi, 18-19

Niyyetin fazîletini beyân eden hadîsi şeriflerden bâzılarını nakledelim.

Ebi hüreyre (R.A) den mervî hadîsi şerif meâli :

«Muhakkak Allâhü teâla sizin cesetlerinize (beden ve cisimlerinize) **ve sûretlerinize** (kılık ve kıyâfetlerinize) **bakmaz. Ancak kalblerinize ve niyyetlerinize bakar.»** Müslim

Ebî Hüreyre (R.A.) dan mervî diğer bir hadîsi şerif meâli :

«İnsanlar, ancak niyyetleri üzere (kabirlerinden) **kaldırılır** (ve haşrolunur) **lar».** İbni Mâce

«Bir kimse, gecenin bir zamanında (nâfile) **namaz kılmağa niyyet ettiği halde döşeğine yatar ve sabâha kadar** (uyku) **gâlib gelirse** (uykudan gözü açılmaz, uyur kalırsa), **o kimse için niyyet ettiği şey** (nâfile namaz veya teheccüt namazı kılmış ecri) **yazılır. Ve o kimse uyku** (sabaha kadar uykunun devam etmesi), **Rabbisinden bir sadakadır.»** Nesaî, İbni mâce

Ebû Mûsâ el'Eşarî (R.A.) den mervî hadîsi şerif meâli :

«Bir kimse, Allâhü teâlânın kelimesi (emirleri, hükümleri ve âyetleri) **yükselmesi için savaş yaparsa, işte o kimse, Allah yolundadır.** (Zira niyyeti hâlisidir).» Buhâri, Müslim

Hz. Âişe (R.A.) den mervi hadisi şerifte şöyledir :

«Bir kimse, insanların kazaplanması ile Allâhın rızâsını taleb ederse, o kimseden Allâhü teâlâ razî olur ve insanlarıda ondan râzî eder.

— Ve bir kimse, Allâhın kazabı ile (rızasına muhâlefetle) **insanların rızasını taleb ederse, o kimseye Allâhü teâla kazab eder ve insanlarıda o kimseye kazab ettirir.»**

Tâlimilmüteallim isimli eserde de şu mealdâki hadîsi şerif mezkürdür :

«Amellerden pek çokları görünüşte dünya amellerinden tasavvur edilir. Fakat iyi niyyet sebebiyle âhiret amellerinden olur.

— Ve amellerden bir çoklarıda görünüşte âhiret amellerinden tasavvur edilir. Sonra niyyetin kötülüğü sebebiyle dünya amellerinden olur.»

Yâni; yemek, içmek, yatmak, kalkmak, çalışmak, kazanç yapmak, ekmek dikmek, evladlara sanat öğretmek ve âilevî münâsebette bulunmak gibi, görünüşde dünya ameli olan bu işleri, vucûdun sıhhat ve sağlığı, gıda ihtiyacı, borçların edâsı, ana baba ve âile efradına ihtiyaç olanları temin maksadı ve ibâdete kuvvetle devâm etmek niyyeti ile âhiret ameli olur.

Riya, süm'a ve dünyalığa kavuşmak emeli ile yapılan ibâdet ve hayırlarda her ne kadar görünüşte âhiret ameli isede, niyyetin kötülüğü sebebiyle dünya amelidir.

Akkirmânîde de İmâmı Birgivi hazretleri şu hadîsi şerîfi zikretmiştir : **«Dünya hayatı, dört halde yaşayan kişi içindir** (ve şöyledir) :

a) — **Bir kula, Allâhütala mal ve ilim verir oda onların yolunda rabbisinden korkar ve akrabalarının hakkını verir ve bu malda Allahın hakkıda olduğunu bilir. İşte bu bilgi ve iyi amel fazilet mertebelerinin en afdalıdır.**

b) — **Bir kula, Allahüteâla ilim verir mal ihsan etmezde okulda iyi bir niyyetle «Keşke benim mâlim olsaydı da falan kimsenin yapdığı hayırlı amel gibi bende yapsaydım» Derse, İşte o kimse niyyeti iledir vebu iki kimsenin mukafatları musavidir.**

c) — **Bir kula, Allâhü teâla mal ihsan eder, ilim ihsan etmez ve bilgisizliği ile mâli cimrilik yaparak hapseder, Allahdan korkmaz ve Akrabasının hakkınıda vermez ve malda Allâhü teâlanın hakkı olduğunuda bilmezse. İşte bu mal ve hareket mertebe ve menzillerin en kötüsüdür.**

d) — **Bir kulada, Allahü teâla mal ve ilim ihsan etmez. Fakat o kulu «keşke benim mâlim olsada falan kimsenin işlediği kötü amel gibi amel etsem» der. İşte bu kimse, niyyeti iledir.**

Binâenaleyh bu iki kimsenin vizride müsâvidir.» Ahmet ibini Hanbel ve tirmizi, Akkirmâni, 22

Bu hadisi şerifde beyan edildiği üzere, bir kimseye ilim, mal ve mülk veriliyor, oda malın hakkını yerine getirerek iyi amelde bulunuyor.

Diğer bir kimseye ilim veriliyor, mal verilmeyor. Fakat bu adamda «keşke benimde mâlim olsada şu hayır sahibi gibi bende hayır ve hasanatta bulunsam» diyor.

İşte bu adamın iyi niyyeti, kendisine mali mülkü olubda hayr hasanatta bulunan kimsenin ecrü mükâfatı gibi, mükâfat veriliyor. Zira «müminin niyyeti amelinden hayırlıdır.»

Yine bir kimseye de, mal veriliyor, ilim verilmiyor. İlimsiz, irfansız olan bu adam malın hakkını gözetmiyor, ne kulların haklarını ve nede Allahın hakkını tanımıyor. Cimrilik yapıyor ve kötü yerlerde sarfediyor.

Diger bir kimseyede mal ve ilimden hiç bir şey verilmeyor ve «keşke benimde mâlim olsaydıda falan kimse gibi bende şu kötülükleri işleseydim» diyerek kötülükleri yapmak temennisini gönlünden geçirerek kötü niyyete sâhip oluyor.

İşte bu adamda her ne kadar kötü amelde bulunmadı ise de, kötü niyyetinin cezası olarak kötülük yapan kimsenin vizri ve cezasını görecektir.

Zira bir hadisi şerifde şöyle buyurulmuştur : «Bir kimse, bir mâsiyetin yanında bulunurda o mâsiyeti kerih ve kötü görürse, sanki o kimse

oradan uzak ve orada yokmuş gibidir.

«Ve bir kimsede, mâsiyetin yanında olmazda, orada bulunmadığına müteessir olarak keşke olsaydım derse, sanki o kimse de oradaymış gibi günahkardır.» Şirâtül islam, 30

Diger bir hadisi şerif meâli şöyledir :

«Bir kimse, bir cemaât (iyi veya kötü) **amelleri üzere severse, her ne kadar onların amellerini işlemese de o cemâatin zümresinde haşrolunur. Ve onların hisabları ile hisab olunur.»** Şir'atül islam, 30

Evet insan, iyi niyyet sâyesinde sadaka, namaz, hacc, Umre ve diğer hayırlı amellerin sevâbını işlemediği halde alır.

Kötü niyyet sebebiyle de, kötülüğü işleyenlerin ceza ve azabının aynını çekmeğe müstehak olur ve çeker.

Niyyetin fazîlet ve üstünlüğünü beyan eden bâzı büyüklerin sözlerini nakledelim :

Hz. Ömer (R.A.) demiştir ki;

«Amellerin en afdalı, Allâhü teâlanın farz kıldığı şeyleri edâ etmek,

— Ve Allâhü tealânın haram ettiğinden kaçınmak,

— Ve Allâhü teâlaya yapılan ibâdette niyyetin doğru olmasıdır.»

Hasanı Basrî (R.A.) da şöyle demiştir:

«Ancak cennet ehli cennette ve cehennem ehli cehennemde niyyetleri ile ebedi kalırlar.»

Süfyâni Sevrî (R.A.) demiştir ki :

«Selefi sâlihîn, hayır için amel etmeyi tâlim ettikleri gibi, amel içinde niyyeti tâlim ederlerdi.» Akkirmâni, 17

Evet, bir amelde niyyetin farzlığı, sünnetliği, vacib veya müstehablığı bilinmesi ve ona göre niyyet edilerek işlenmesi gerekir.

Hatta niyyektin ihlaslı ve iyi niyyet hâlinde devâmı şeklinin bulunması, öğrenmek ve yapmak en lüzumlu bilgilerdendir. Zira amellerde hâlis bir niyyet bulunmazsa, riya ve fesat niyyetin neticesi olarak bir çok kötülükler işlenir. İlim ve ameller süfehâ ve şerlilerin amellerine benzer ve öyle olur.

Böyle olunca da dünyada görünüşte iyi olarak yapılan bir çok ameller, makbul olmadığından âhirette o amelleri yapan kimseleri cehenneme müstehak kılar.

İkinci fâide : Niyyetin sır ve esrârı vardır.

Bâzı muhaddis ve fakihler dediler ki, «Niyyet, bir sırdır. O sırra Allâhü teâladan başka kimse vâkıf olamaz. Amel ise, açıktır. Şu halde sır ve gizli olan meleklerin dahi muttalî olamıyacağı amel, açık olan amellerden efdaldır. Zira niyyet riyâden sâlimdir. Amellerde riya (gösteriş) ise, her'an olabilir.»

Bâzı âlimlerde demişlerdir ki :

«Elbette niyyet, demavlıdır. Ameller ise, devamlı değildir. Zira bir kişi hayatta olduğu müddet hayır işlemek niyyetine sahib olabilir. Fakat o hayrı işlemeğe kudreti kâfi olamaz.»

Nitekim denilmiştir ki;

«Cennette ebedî kalmak, niyyetin mükâfâtıdır. Zira mümin, dünya ve kendisi ebedî kalacak olsa, ebediyyen Allâha kulluk yapmağa niyyetlidir.

— Keza kâfirde ebedî küfr üzere yaşama niyyetinin cezası ile cehennemde ebedi olacaktır.»

Bu mes'elenin aslı esası metinde zikrolunan şu hadîsi şerifle îzah edilebilir:

«Ameller, niyyetlere göredir.»

Sehl ibni Sâd (R.A.) den nakledilen hadîsi şerif meâli şöyledir :

«Müminin niyyeti, amelinden hayırlıdır. Munafıkın da ameli, niyyetinden hayırlıdır. Her ferd niyyetine göre amel eder. Binâen aleyh mümin iyi ameli işlediğinde kalbinde bir nur parlar.» Tabarânî - Fethulkebir, C. 3,265

Bu hadîsi şerif ve îzâhattan anlaşılmıştır ki, her şeyde niyyet esastır. Niyyet olmayan ameller, makbul değildir. Ve bir şeyin ecrü mükâfatı veya cezâsı, kabul veya reddi, niyyetin hâlis veya fâsitliğine bağlıdır.

Hiç bir niyyet ve gâye olmadan yapılan ameller, makbul olmaz. Zira amel, insanın cismi, niyyetde rûhu gibidir. Nasılki, insanın cesed ve cismi ruhsuz yaşayamaz, yok olur. Amelde niyyetsiz yok demektir.

Niyyet, kalbin amelidir. Kalb ise, âzaların en şereflisidir. Binâenaleyh en şerefli azanın ameli olan niyyet işide, her işin şereflisidir.

İbâdet ve itâatlardan maksad, kalbi nurlandırmak ve îmânın muhâfazasını sağlamaktır.

Niyyet sebebi ile, az amel çok olur. Ecri mükâfâtı kat kat artar. Bu yüksek ecir amelde olmaz. Niyyetin devamlılık kasdının bulunması ile ecri mükâfatta devâm eder.

Üçüncü Fâide : Niyyetin kısımları vardır ve üçtür.

a) — Allâhın azabından korkmaktan nâşi niyyet edilerek kulluk yapılır.

b) — Allâhü teâlanın rahmetinden ummak ve cenabu hakkın nîmet ve cennetine nâil olmak niyyeti ile Allâha kulluk edilir.

c) — Cenabu hakkı tâzim ve büyüklemek kastı ile kulluk. Bu kulluk kasdında rızayıbâriyi kazanmak ve cenabu hakkı tâzimden başka hiç bir şeyi kasdetmek yoktur. Ancak ve ancak o maksada bağlıdır.

Birinci niyetle amel etmek kendisini tehlikeden korumak kasdı ile olduğundan her varlığın kendisini tehlike ve azabdan koruması hâli vardır ve bu hâlin olması bizzarûre ihtiyaçtır.

İkinci niyyetle amel ve itâata devam etmekte, nefsin arzu ve isteklerine kavuşmak emeli vardır. Bu ise, mîdesine, şehvetine ve nefsânî arzularına hizmetten başka bir şey değildir. Ahmak ve nefislerinin esîri olan insanların amelleri gibidir.

Üçüncü niyyetle ibâdete devâm edenlere gelince, gerçekten akıl ve idrak sâhibidirier. Zîra bunlar cenâbu hakkın cemâlından başka hiç bir gâyeye bağlı değiller, bütün emel ve amellerini bu maksada nâil olmak için yapıyorlar.

Bu kişiler akşam sabah cenâbu hakka dua ederler ve bu duâları sebebiyle rızâyı bâriyi kazanıb cemâlüllâha kavuşmak isterler.

Şu halde Allâhü teâlaya en yakın insanlar, üçüncü niyyete sâhib «cemâlüllah maksadına sahib) olanlar, ondan sonra ikinci, ondan sonra birinci niyyete sâhib olanlardır. **Hadîsi Erbeîin şerhi Akkirmânî**

Dörndücü Fâide : Amel olmadığı halde bir mâsiyet ve kötülüğü kasdetmek ve bu kasdın günah olub olmadığı cihetler.

Evet yukarda geçtiği üzere amel etmek ciheti olmadığı halde hayre niyyet etmek, itâat ve ibâdettir. Binâenaleyh hayre niyyet etmeğe ecrü mükâfat vardır.

Şerre niyyet etmek ise, o şerri işlemeden sırf niyyet etmenin günah ve vebâlı hakkında kitab ve sünnetten olan deliller bir birine muârız ve imamlar arasında ihtilaf olduğundan kesinlikle bir hüküm verilememektedir. Evet mâsiyeti işleme azmî günahtır. ve fakat cenabu hakkın vâdî ilâhîsi ile afv olunur. Küfür ve şirke azmetmek ise, ihtilafsız küfürdür.

Mâsiyet ve günahları hatırlama hükmü

Mâsiyet ve günahın hatıra gelmesi üç şekilde olur. Ve şöyledir :

1 — Kişinin kendi ihtiyar ve arzusu olmadan ve kendisinin kabul şeklide bulunmadan mâsiyetin kalbe ârız olan şeklidir. Binâenaleyh bu şekiller teklifi ilahiye dahil olmaz, niyyet ve arzunun bulunmamasından dolayı kalbe gelen hayırda olsa sevab yoktur. Şer olursa cezalanmakda yoktur.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur.

«Allah (c.c.) **hiç bir kimseye güçünün yetmeyeceği şeyi yüklemez.»** Bakara sûresi, 286

Bu âyeti kerîmede beyan edilen tâkat ve kudretin yetişemiyeceği tekliflerden biriside, insanın elinde olmayan ve kalbe gelen fakat üzerinde durulmayıp geçen ârızî hatıralardır.

Resûlüllah (S.A.V) efendimizden kalbe gelen vesvese hakkında sorulduğu zaman, şöyle cevab vermişlerdi :

«İşte o kalbe gelen vesvese, îmanın ta kendisidir.» Müslim

2 — Kalbe gelen küfür ve Bid'atları îtikad etmektir. Bu îtikatla yaşayan ve Def etmek emelini bulamayan kimse, elbette cezâlanacaktır.

3 — Bir kişinin kendi irâdesi, arzusu ve kabûlü ile kalbine vârid olan ve fakat o işi işlemeyen ve bir mânîden dolayı âzalarının hiç birinde bizzat görülmeyen şeydir.

Eğer o kimsenin irâde ve ihtârı ile kalbine vârid olan şey hayır ise, ecrü mükâfâta nâil olur.

Şâyet haksız yere mümini öldürmek, veya zina etmek veya livâtada bulunmak veya şarab içmek veya namazı terk etmek gibi şerleri işlemek kendi istek ve arzûsu ile gönlüne gelir ve yapmağa kâdir olduğu halde Allahdan korkduğu için, âzalarda tezâhur edib bu kötülükleri işlemezse, kötülüklerin gönlüne gelmesiyle cezalandırılmaz. Belki o kimseye ecrü mükâfat yazılır. Zira kalbindeki kötülüğü, Allah korkusundan dolayı işlemiyor.

Eğer kalbine gelen kötülüğü Allahdan başkasından korkarak terk ederse, işte ulemânın ihtilâfı buradadır.

Bâzı âlimler : Kendi irâdesi ile kalbine gelen ve onu her hanki bir sebeble yapamayan kişi, bu niyyeti ile cezâlandırılmaz, demişlerdir. Zira cenâbu hak bir âyeti kerîmede şöyle buyurmuştur :

«(Her ferdin) **kazandığı** (hayır) **kendi fâidesine, yapdığı** (şer) **kendi zararınadır.» Bakara sûresi, 286**

Bilfiil şerri irtikab etmeyince kalbe gelen kötü düşünce ve vehimlerden dolayı muâhaza olunmaz.

Resûlüllah (S.A.V) de şöyle buyuruyor.

«Şüphesiz benim ümmetimin nefsinin söylediği şeyi, dili ile söylemediği ve bizzat işlemediği müddetce ondan onu (nefsinin söylediği kötülüğü) **Allâhü teâla afv eder.» Buhâri, Müslim**

Ebî Hüreyre (R.A) dan mervi hadîsi kudsîde de şöyledir :

Resûlüllah (S.A.V) buyurduki;

«Allâhü teâlâ (meleklere) **derki :**

«Kulum bir kötülük yapmak istediğinde, yazmayın. Tâki o işleyinceye kadar (bekleyin).

«Eğer o kötülüğü işlerse, işlediği gibi yazın. Eğer benim rızam için o kötülüğü terk ederse, o kimseye bir hasene (iyilik) **yazın.**

«Eğer kulum iylik yapmak murad eder ve işlemez-se, o kimseye o iyilik gibi bir iyilik yazın.

«Şâyet yapmak istediği iyiliği yaparsa, o iyiliğin on mislinden yedi yüz misline kadar (ecir) **yazın.»** Akkirmâni, 21-keza müslim

Diğer bazı ulemâda; Allahdan başkasından korkarak veya utanarak kötülüğü terk eden kimse, rızâyı ilâhiyyeyi kazanmak maksadı olmadan terk ettiği için cezâlandırılır, demişlerdir.

Delil olarak da şu mealdâki âyeti kerîmeleri okuyorlar :

«Şâhitliği, gizlemeyin, Kim onu gizlerse, hakîkat şudur ki; Onun kalbi bir günahkârdır.» Bakara sûresi, 283

Diğer âyeti kerime mealleri :

«Senin için hakkında bir bilgi bulunmayan her hangi bir şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve kalb, bunların her biri bundan mes'uldur.» İsrâ sûresi, 36

«Allâhü teâla sizin yeminlerinizdeki -lağv- dan dolayı sorumlu tutmaz. Fakat sizi kalblerinizin azmettiği yeminlerden dolayı cezâlandırır.» Bakara sûresi, 225

«Ey îman eden kimseler (müminler)! **Zannın çoğundan kaçınınız. Şüphesiz** (kalb ile yapılan) **zannın bâzısı günahdır.»** Hucurât sûresi, 12

Alahdan başkasından korkarak veya utanarak yapmak istediği kötülüğü terk eden kimsenin cezâlandırılacağını beyan edenlerden birisi de, Huccetülislâm İMÂMI GAZÂLÎ hazretleridir.

İMÂMI GAZÂLÎ merhumun kesin delîli de şu hadîsi şeriftir :

«İki müslüman kılıçlarını çekerek bir birlerine karşı çıkarlarsa, öldüren ve ölen her ikisi de cehennemdedir.

«Denildiki, yâresûlellah! Bu kâtil (öldüren cehennemde) **dir. Ölenin durumu neden böyledir?**

«Resûlüllah (S.A.V.) **buyurdu :**

«Çünki o da (ölen kimse de) **arkadâşını öldürmek isteyordu.»** Buhâri, Müslim

Bu hadîsi şerifte de beyan edildiği üzere, her ferd niyyeti ile ecre nâil olduğu gibi, niyyeti ile de cezâ ve vizre müstehak olur. Ancak ilâhi afvede nail olabilir.

Nitekim bir hadîsi şerifte şöyle buyurulmuştur :

«İnsanlar, ancak niyyetleri üzere haşrolunurlar.» Beyhakî

NEFSİN SÖYLENTİLERİ ve AZM

Fukahâ ve meşâyihi kirâmın beyanlarına göre, insanın nefsinde vâkî olan ve mâsiyet işleme kasdı veya itâat etmek arzûsu beş mertebe üzere olur.

Birinci mertebe : Hâcis-dir. O (Hâcis), kalbe bir şeyin uğrayıp ve fakat hiç durmadan geçen şeklidir. Sanki bir nevî elektirik akımı gibi kalbe bir şey gelir ve gider. Kalbe gelen bu şeylerden dolayı insan mes'ul değildir.

İkinci mertebe : Hâtır-dır. O (Hâtır), kalbe gelen her hanki bir fikir, tereddüt içinde cereyân eder.

Meselâ : Yolda giden bir kadının arkasından sûret ve endâmını düşünerek kadına iltifat ettiğinde kadının yüzünü görebileceğini gönlünde taşıyıp ve bir karara bağlamaması hâlidir. Kalbe gelen bu tereddütlü hatırlamadan dolayı insan mes'ul değildir. Zîra bunlar ihtiyârî değil, ızdırârî hallerdendir.

Üçüncü mertebe : Hadîsünnefs : Nefsin söylemesidir. O da nefsin bir şey hakkında tereddüdünden hâsıl olan bir şeydir ki, onu işlemek veya terk etmek arasında cereyân eden iç güdü söylentisidir.

Bir şeyi yapmak veya terk etmek husûsunda insanın içinden kendisine söylenen telkinlerdir. Bu hâlin bulunmasından dolayı insan yine mes'-ul değildir.

Dörndücü mertebe : Hem-dir. O (Hem-arzu ve istek), yapılacak işin ikı cihetten bir tarafını kendi arzusu ile tercih etmektir.

Bu hemm-in tahakkuk şekli şöyle olmaktadır : İyiliği tercih ederek yapmak kasdına mukarın olursa iyiliği yazılır ve mükâfata nâil olunur.

Eğer tercih edilere kyapılmak emeline mukarın olan şey şer ise, işlemedikce yazılmaz ve bir cezada tereddüb etmez.

Beşinci mertebe : Azm-dir. O (azm), bir şeyi kasdetmek ve yapmak cihetini kuvvetlendirerek samîmiyet, sebât ve kararlılıkla o şeyin yapılması için verilen kesin karardır.

Bu azme sâhib olan her insan, hayır veya şer neyi kasdederse, mükâfat veya cezâya müstehak olur. Zira azm, niyyetin kuvvet ve kesinlikle yapılmasını kararlaştırıp üzerinde ısrarla durma şeklidir ki, bir nevi niyyetin tezâhur ve tâhakkukudur.

Yukardaki beş mertebe hâlinde insanın içinden gelen ve kalbinin amellerinden olan şeylerin cezâî yönden hükümlerini kısaca açıklayalım.

Hâcis-den dolayı, bütün ümmetin icmâı ile insan cezâlandırılmaz. Zira insanın kendi elinde olmayan kudret, istek ve arzûsu dışında olan bir şeydir.

Hâtır ile (yani, kalbe gelen şeyin tereddüd hâli ile) Hadîsünnefs (nefsin söylemesi) de yukarda naklettiğimiz hadîsi şerîfin hükmü ile günah ol-

maktan kaldırıldığı anlaşılmıştır. Binâen aleyh günah olmayınca, birinci mertebedeki Hâcis gibi, bunlarla bir vebal ve cezâyi müstelzim olmazlar.

Ve bu üç hal iyiliklerde dahî bulunsa, ecrü mükâfat yazılmaz. Zîra kasd (niyyet) yoktur.

Hemm-e gelince : Sahih bir hadîsi şerifte bunun hükmü şöyle beyan edilmiştir :

«İyiliği kasdetmekle iyilik yazılır. Kötülüğü arzu etmekle kötülük yazılmaz. beklenir. Eğer kötülük Allah için terk edilirse, bir adet iyilik yazılır. Ve eğer o kötülük işlenirse, bir tek kötülük yazılır.»

Azm ise : Müdakkık ve muhakkık olan âlimlerin beyânına göre bir şeyi yapmaya azmeden kimse, muhakkak cezâlanır. **(Eşbah Vennezâir, 19-20)**

Yukarda, küfre niyyet etmenin, küfür olacağını beyan ettiğimiz hükümde, bu 'azm şeklindeki içinden verilen kararın hükmünden ibârettir.

Niyyetle ilgili fıkhî Hükümler

Fukahâ ve meşâyihin beyanlarına göre, «Bir iş ve amelde niyyet olmadıkca, sevab yoktur.» **Eşbah Vennezâir, 7**

Bu hükmün açıklanması için, bâzı fıkhî hükümleri nakledelim.

Niyyet etmek, bir şeyin sahih olması için şart olur. Namaz, Zekat ve Oruc da olduğu gibi.

Niyyet etmek, abdest ve gusul de ise, şart değildir. Hanefî mezhebine göre, abdest ve gusülde niyyet sünnettir.

Evet dünyevî ve uhrevî amellerde niyyet, esastır. Hatta mükâfat ve cezâ da niyyete bağlıdır. Cennet ve Cehennemde ebedî kalmanın da niyyetin neticesi olduğunu yukarda mükerrer olarak zikretmiştik.

Namazda niyyet :

Merâkılfelâh ve hâşiyesi Tahtâvî de, namazın sıhhatı için niyyetin târif ve îzâhı şöyle zikredilmiştir :

«Namazın sahih olması için, niyyet şarttır. Ve o (niyyet) ibâdeti âdetten ayırmak için cezm edilen irâde (kalbin yönelmesi) dir. İşte bu niyyetle Allah için olan ihlas, tahakkuk eder.

Fetâvâyi Bezâziye de beyan edildiğine göre, Niyyet, ihlasın hasıl olması için meşrû kılınmıştır. Sonra riyâ ihlâsa karışmıştır. Riyânın karışması ise, nâfilelerdedir. Vâcib olan hükmün sâkıt olması için, farzlarda riyâ yoktur.

— (Namaz kılmada) Riyanın hakîkatı şudur :

«— Bir kimse, insanlardan hâlî (yalnız) olduğunda namazı kılmaz, insanların yanında olduğunda namazı kılar. İşte bu kimse için sevâb ve mü-

kâfât yoktur. Zira bu adam Rabbisine ibâdette başkasını ortak koşmuştur.» **Merâkılfelah Tahtâvîsi, 117**

Tarîkatı Muhammediyede IMÂMI BİRGİVİ merhum riyâkarlıkla ilgili şu hükümleri zikrediyor :

«Ibâdette riyâ (gösteriş) haramdır. Hatta ibâdetin aslında (farz olanında) olsa bile haramdır.

«Bir kimsenin farz olan namazı insanın yanında kılıb, yalnız başına olduğunda kılmaması gibidir ki, işte bu hal bâzı âlimlere göre küfürdür. Bu hüküm tatarhâniyede zikredilmiştir.» **Tarîkat Muhammediye, 62**

Mülteka ve şerhinde de şu hükümler mezkûrdür :

«Namaz kılacak olan kimse, kalbinin kasdını (niyyet ve karârını), iftitah tekbîri ile namaza bitiştirmesi lâzımdır.

— Binâenaleyh iftitah tekbîrinden sonra niyyet etmek câiz olmaz.

— (Kalb ile yapılan) niyyete, dil ile yapılanı söyleyerek bitiştirmesi efdaldır.

— Sahih olan rivâyette; Terâvih namazı, sünnet ve nâfile namazlar için, mutlak niyyet (yâni, isim zikretmeden mutlak namâza niyyet etmek) kifâyet eder.

Farz namaz için tâyin etmek şarttır. Meselâ : ikindi namazı (ikindinin farzı) gibi.» **Mülteka ve şerhi Dâmad, 85**

Imam olan kimseler de, tek başına kılan kimseler gibi niyyet ederler. Ancak imamlar arkalarında bulunan cemaatın sonunda kadınlar bulunursa, onlara imam olduğuna niyyet etmesi lâzımdır. Zira kadınlara imamlık ancak niyyetle sahih olur.

Eşbah Vennezâirden bâzı hükümleri nakledelim :

Cuma namazı için Hutbede Niyyet : Hutbenin sahip olması için şarttır. Hatta hatib mimbere çıktıktan sonra aksırma ve tısırması hâlinde «Elhamdüllüllah der ve hütbenin hamdelesini kast etmesse, o hâli ilede hutbeden inerse, hutbe sahin olmaz. Zira hutbenin hamdelesine niyyet edilmediğiden hutbenin sıhhatının şartı bulunmamıştır.

Bayram namazlarını hutbelerinin sahih olup olmamasının şartıda, cumanın hutbesinin sıhhatının şartları gibidir.

Ezânda niyyet : Ezânın sahih olması için niyyet şart değildir. Ancak sevab ve mükâfâta nâil olmak için niyyet lâzımdır (sünnettir).

Zekatta niyyet : Zekâtın edâsı niyyetsiz sahih olmaz. Zekat olarak verilecek şey, ya zekatlık olarak ayrılırken veya zekâtı edâ ederken zekâta niyyet etmek şarttır.

Oruç da niyyet : Orucun sahih olması için de her gün niyyet etmek şarttır. Farz, sünnet ve nâfile oruçlarda niyyetin şartlığı müsâvîdir. Niyyet-

lerin zamanları hakkında geniş malûmat fıkıh kitablarının oruc bahsinde mezkürdür.

Hac da niyyet : Hacc, farz olsun, nâfile veya umre olsun Haccın sahih olması için, mutlaka niyyet şarttır.

İtikaf da niyyet : İtikaf,, vâcib olsun, sünnet veya nâfile olsun îtikâfın sahih olması için niyyet şarttır.

Kurban da niyyet : Kurban alınırken veya alınacağı zaman kurban niyyetinin bulunması lazımdır. Kezâ kesileceği zamanda niyyet lazımdır.

Cihad da niyyet : İbâdetlerin en büyüklerinden biri olan Cihad içinde ihlaslı niyyetin bulunması lâzımdır.

Vasiyet de niyett : Eğer vasiyyet eden kimse, vasiyyeti ile cenâbu hakka yaklaşmayı kasdeder (niyyet eder) se, o kimse için sevab ve mükâfat vardır.

Şâyet Allâhın rızasını tahsil etmek niyyeti olmadan vasiyyet ederse, o vasiyyet sahihdir. Fakat ecrü mükâfat yoktur.

Vakıf da niyyet : Vakıf,, başlı başına bir ibâdet olmadığından vakfeden kimse, Allah rızâsı için vafederek hâlis bir niyyet ettiği zaman o vakıfdan mükâfat alır. Allâha yaklaşmak ve rızasını kazanmak niyyeti olmazsa, bu takdirde sevab ve mükâfat yoktur.

Nikah da niyyet : Fakihler dediler ki : Nikah, ibâdetlere en yakın amellerdendir. Hatta nikah işi ve âile efrâdının ihtiyacı ile meşkul olmak yalnız başına kûşeye ibâdete çekilmekten efdal ve sevabdır.

Nitekim bir hadîsi şerifte şöyle buyurulmuştur :

«İnsanların hayırlısı, onlara fâidesi olan kimsedir.»

Nikahlanmak (evlenmek), mûtedil ve sâkin olan kimse için, sahih olan kavle göre sünneti müekkededir. Nefsin tahrîki ve şehvetin azgınlığı hâlinde olan kimseye de, evlenmek farzdır. Binâen aleyh sevab ve mükâfatın hâsıl olması için, evlenmede de iyi niyyete ihtiyaç vardır.

Hüküm ve Hâkimlik de niyyet : Fukahâi kiram dedilerki : Hüküm vermek ibâdetlerin en şereflilerinden birisidir. Binâenaleyh hüküm vermeye de sevab ve mükâfat niyyetin hâlis olmasına bağlıdır.

Mubah ve Helal olanlar da niyyet : yemek, içmek, uyumak, mal kazanmak, nikahlanmak ve âilevi münâsebette bulunmak gibi, mubah olan işlerde niçin yapılır ve neye niyyet edilirse, onun için olur.

eMselâ : Bu mubah olanları işlemekle itâat ve dînî vazîfelerini yapmağa takviye ve kuvvet vermek için veya o iyi olan itâat ve dîni vazîfelere kavuşub îfa etmek kasdı ile yapılırsa, görünüşte yemek, içmek, yatmak, uyumak ve emsâli işler dünya işi ise de, niyyet ve gâyenin hâliş olması ile ibâdet ve âhiret amelidir.

Muâmelatta niyyet : muâmelat : Alış verişler pek çok nevîlere ayrılır. Alış veriş de niyyete îtibâr yoktur. Söz ve lafızların durumuna ve söylenişine îtibar olunur. Caymak ve îcarlarda da îtibar, konuşmayadır. Lâkin alış verişte mazî sığası yerine (yani, aldım verdim veya sattım yerine) sin ve sevfe harfleri olmadan muzârî (gelecek) sığası kullanılırsa, bu husus da fakihler, niyyein lüzûmundan bahsetmişlerdir.

Hibede niyyet : Hibe : bağışlama da niyyete ihtiyaç yoktur. Sözle bağışlamak kifâyet eder, velevki latîfe ile söylensin.

Fakat ikrah ve zorla söyleterek bağışlatılırsa, bu bağış sahih olmaz. Zîra bağışlamada bulunması şart olan rıza yoktur.

Talak da niyyet : Talak, sarih ve kinâye olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sarih talakda niyyete ihtiyaç yoktur. Sözle ne söylenirse, îtibar onadır.

Kinâye talakda ise, talâkın vâkî olması niyyete bağlıdır.

Talâkın diğer çeşitleri ve yukardaki meselelerin uzun îzahı, fıkıh kitablarımızda mufassal olarak beyan edilmiştir. Ayrıca «Mülteka Tercümesi» adlı eserimizin cildlerinde uzun îzahlar ve dlillerle mâlumat zikredilmiştir.

Yemin de niyyet : Yemin etme de ve yeminin vukûunda niyyete ihtiyaç yoktur. Binâenaleyh bir kimse, bilerek veya sehvederek veya hataen veya mükrehen (zorlanarak) yemin etse yemin vâkî olur.

İkrar da niyyet : Bir şeyi ikrar etme de niyyete ihtiyaç yoktur. Kezâ, vekâlette, emânet tevdî etme de, âriyet koymada, îcara verme de, iftirâ ve hırsızlık hükümlerini ikrar etmede niyyete muhtaç olunmaz. Niyyt etmezden evvel bu hükümleri söylemekle kesinlik ve karar vâkî olur. Fakat her şeyin rızayı bâriyi kazanmaya bağlı olması hasebiyle hâlis niyyet ve meşrûiyyet dâhilinde hareket etmek kasdının bulunması gerekir.

Kur'an okumak da niyyet : Kur'anı kerimi okuyacak kişi, cünüb, hayızlı ve nifaslı kadın olursa, kur'an niyyeti ile okuyamaz. Fakat, kura'nı kerîmin, dua, zikir, tesbih ve tehlil âyetlerini ve kur'anı kerîmi zikir kasdı ile okursa, bu takdirde bu kimselerin okumaları câiz ve mubahtır.

Bir kâide de şöyle denilmiştir :

«Bütün işler, maksad ve ğâyelere göredir.»

Bu kâideyi îzah sadedinde «Eşbah Vennezâir» adlı eserde şu hükümler zikredilmiştir :

«Fetâvâyı kâdi Han da zikrolunmuştur ki,

«Şırayı, şarab yapan kimseye ticâret niyyeti ile satmak haram olmaz.

«Fakat şarap yapmak kasdı ile şırayı satmak haramdır.

«Kezâ bağ ve bahçe üzümleri de aynı böyledir.» **Eşbah, 10**

Yine aynı eserde ve diğer fıkıh kitablarında şu hükümler mezkürdür :

«Namaz kılan bir kimse, cevab vermek kasdı ile kur'anı kerimden bir âyet okursa, namaz bâtıl olur. Zîra kur'an âyetini kırâat kasdı ile değil, bir

kişinin sualine cevab vermek kasdı ile okumuştur. Böylece cevab ise, namazı ifşad eder.

Keza namaz kılan kimseye, kendisinin sevineceği bir haber söylenince şükretmek ve sevincini ızhar etmek kasdı ile «Elhamdülillah» derse, namazı bâtıl olur.

«Ve bir kişinin ölümünü duyunca namazdaki adam «innâlillah ve innâ ileyhi raciun» der ve bu sözle haberin üzüntüsünü kasdederse, namazı yine bâtıl olur..»

Bu mes'elelerin daha geniş izahı, «Mülteka tercümesi» isimli eserimizin 1, 2, 3. ve 4. ciltlerinde beyan edilmiştir. Mahallinden okumak ve okutmak şâyânı tavsiyedir.

Buhârî ve Müslimin ittifâkı ile rivâyet ettikleri bu «Ameller niyyetlere göredir» hadîsi şerif, meşhur hadîsi şerifdir.

Bu hadîsi şerîfin fazileti hakkında yukarda muhtelif hükümler zikredilmiştir. Son olarakda imâmı şâfî-î merhumdan rivâyet edilen şu hükümler şâyâni dikkattır :

«Bu hadîsi şerifin fazileti, ilmin yarısı mâhiyetindedir. Bu ilmin yarısı olması ciheti, şöyledir : Şüphesizki niyyet; kalbin kulluğudur. Amel etmek ise, kalbin kulluğunun açıklanmasıdır. Veya elbette din; ya zâhirendir oda ameldir. Veya bâtinendir. O da niyyettir.»

İmamı Şâfi-î den «innemel âmâlübinniyât...» hadisi, ilmin dörtte birine delâlet eder, hükmüde rivâyet edilmiştir.

Netekim şöyle denmiştir.

«Bize göre, hayrın esâsı dört kelimedir. İşte bunları, yer yüzünün hayırlısı (Hz. Peyğamber) **buyurmuştur;**

«Şüphelilerden kaçın, zühdet, sana yardımı olmayan şeyi terk et ve niyyetle amel et.»

Bu son cümlelerde dört hadîsi şerife işâret vardır. Sanki dört hadîsi şerif bütün iyilikleri ve hayrı beyan etmektedirler. Böyle oluncada «Ameller niyyetlere göredir» hadîsi şerifde ilim ve hayrı beyan eden hükümlerin dörtte biri (¼) olmuş oluyor.

Hulâsa-i kelam, îman, amel ve ahlakda iyi niyyet, ihlas ve sadakat lâzımdır. Onları da yukardaki muhtelif ayet ve hadîsi şerifler ve bu hadîsi şerif de Hz. peyğamberimiz en güzel şekilde ifâde ve îzah buyurmuşlardır. Yeterki mûcibi ile amel edelim. Mevlâmız her şeyde iyi niyyet ve ihlası nasıb buyursun. Amin.

كتاب الايمان

الفصل الاول

٢ - (١) عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه، قال: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ذاتَ يوم، إذ طَلَعَ علينا رجلٌ شديدُ بياضِ الثياب، شديدُ سوادِ الشعرِ، لا يُرى عليه أثرُ السفرِ، ولا يعرفُه منّا أحدٌ، حتى جلسَ إلى النبي ﷺ، فأسندَ رُكبتَيْهِ إلى رُكبتَيْهِ، وَوَضَعَ كفَّيْهِ على فَخِذَيْهِ، وقال: يا محمدُ! أخبِرْني عَنِ الإسلامِ. قال: «الإسلامُ: أن تشهدَ أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسولُ الله، وتقيمَ الصلاةَ، وتؤتيَ الزكاةَ، وتصومَ رمضانَ، وتحجَّ البيتَ إن استطعتَ إليه سبيلاً». قال: صدقْتَ. فعَجِبْنا له يسألُه ويصدقُه! قال: فأخبرني عن الإيمان. قال: «أن تؤمنَ بالله، وملائكتِه، وكتبِه، ورسلِه، واليومِ الآخرِ، وتؤمنَ بالقدرِ خيرِه وشرِّه». قال: صدقت. قال: فأخبرني عن الإحسان. قال: «أن تعبدَ اللهَ كأنك تراه، فإن لم تكن تراه فإنه يراكَ». قال: فأخبرني عن الساعة. قال: «ما المسؤولُ عنها بأعلمَ من السائل». قال: فأخبرني عن أماراتِها. قال: «أن تلدَ الأَمَةُ ربَّتَها، وأن ترى الحفاةَ العراةَ العالةَ رِعاءَ الشاءِ يتطاولونَ في البُنْيانِ». قال: ثم انطلق، فلبِثْتُ مليّاً، ثم قال لي: «يا عمرُ! أتدري مَنِ السائل»؟ قلتُ: اللهُ ورسولُه أعلم. قال: «فإنه جبريلُ أتاكم يعلِّمُكم دينَكم». رواه مسلم.

Î M A N B A H S İ

BİRİNCİ FASIL

Tercümesi :

2 — (I) Ömer bin el hattab (R.A.) dan rivayet olunmuştur, demiştirki : «Günün birinde Resûlüllah (S.A.V) efendimizin huzurunda bulunduğumuz sırada birde baktıkki, elbisesi bembeyaz, saçları simsiyah, üzerinde yolculğa delalet eder hiç bir alâmet olmayan ve böyle iken yine hiç birimiz tarafından tanınmayan bir kimse çıka geldi. (Sokula, Sokula) nihâyet nebiyyi muhterem (S.A.V.) Hazretlerinin yanina (varıp) oturdu. Ve dizlerini (Resûlüllahın) dizlerine dayayıp ve her iki avcını. (Resûlüllahın veya kendisinin) iki uyluğu üzerine koyup :

— **Ya Muhammed** (S.A.V) ! **İslam nedir? bana söyle dedi.**

— **Resûlüllah** (S.A.V) :

— **İslam, Allahdan başka hiç bir ilah ve mâbut olmadığına ve Muhammed'in Allahın Resûlü olduğuna Şehadet etmen, namazı kılman, Zekâtı vermen. Ramazanda oruç tutman ve gücün yeterse, beytullahı hacc (Ziyâret) etmendir. buyurdu.**

— **O** (yabancı kimse) : **doğru söylüyorsun, dedi.**

— **Biz,** (bu adam) **hem Resûlüllaha soruyor ve hemde onu tastik ediyor, diyerek onun hâline hayret ettik.**

— **Ondan sonra birde : îman nedir? Haber ver, diye sordu.**

— **Resûlü ekrem** (S.A.V) **efendimiz :**

— **İman, Allâha, meleklerine, kitaplarına, Peyğamberlerine ve âhıret gününe inanmandır.**

Birde hayır ve şer (tatlı, acı hangi çeşidi olursa olsun) **kadere İman etmendir, buyurunca;**

— (Oyabancı kimse) **doğru söylüyorsun, dedi.**

— **Ve ihsan nedir? Söyle, diyerek bir daha sordu.**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **efendimizde :**

— **İhsan, Allahü teâlaya sanki görüyormuş gibi ibadet etmendir. Zira sen onu görmüyorsan o seni görüyor, buyurdu.**

— **O** (Yabancı adam), **yine : doğru söylüyorsun, dedikten sonra :**

— **Kıyâmet ne zaman kopacak? bana haber ver, dedi.**

— (Resûlüllah) **Cevaben, bunda sorulanın bilgisi, sorandan Ziyade değildir, buyurdu.**

— **Öyle ise emârelerini** (yâni, kıyamet kopmazdan evvelki görülecek alâmetlerini) **bildir, dedi.**

— Resülûllah (S.A.V) **cevabında :**

— **Mülk olarak elde olan Câriye kadının, kendi sâhibini doğurması ve yalın ayak, sırtı çıplak, fakir davar çobanlarının hangimizin yapdığı bina daha yüksektir-** diyerek (Servet ve sâmanca) **yarışa çıkdıklarını görmendir, buyurdu.**

—**Bundan sonra o** (yabancı) **adam gitti.**

— **Bunun üzerine nebiyyi Muhterem** (S.A.V.) **Hazretleri de bir müddet durduktan sonra :**

— **Yâ Ömer** (R.A)! **bilirmisin o soran kimdi? diyerek sual îrad etti.**

— **Hz. Ömer** (R.A) **de : Allah ve Resûlü bilir, dedim.**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdularki :**

— **O, cebrâil** (A.S) **idi. Size dininizi öğretmek için geldi.»**

Müslim

Î Z Â H Â T

Hadisi şerifin Râvisi Hz. Ömer (R.A.) şahsiyeti ve hayatı hakkında gerekli mâlumat birinci hadisi şerifin îzahat bahsinde beyan edilmiştir.

Hz. Cebrail Aleyhisselâmın bir beşer kılığında gelişi ve bir yolcu emâresi olmadığı halde huzûru seâdete mütevâzi' bir şekilde girib islâm dan, îmandan, ihsan ve kıyâmetten suâl etmesi ve sordukların verilen cevâbı tasdik etmesi, büyük bir mûcize, ilâhi tâlim ve terbiye husûsunda pek dikkat edilmesi lâzım olan bir hal ve hareketdır.

Zira Hz. Cebrâil aleyhisselâmın bir beşer sûretinde gelişi, meleklerin ilâhi kudretle çeşitli şekil ve kıyâfete tebdil edebildikleri ve beşerle beşerî münâsebetlerin, insanların bir birlerine ülfet ve ünsiyet ettikleri ve her cinsin kendi cinsi ile husnü muâşerette bulunduklarındandır.

Ve Cebrâil aleyhisselâmın ğayet mütevâzî bir şekilde gelişi aynı zamanda dizinin üstüne oturup ellerini Resûlüllâh'ın veya kendi dizleri üzerine koyuşuda; bir âlimin, velînin, âmirin ve büyüğün huzuruna nasıl girileceğini, edeb ve nezâketle nasıl iltifat edilib-soru sorulacağını ve sorulan suallerin cevablarını nasıl karşılamak gerektiğini, bütün ümmeti Muhammede tâlim ve tavsıf etmektedir. Yeterki bu güzel hareketten her mü'min nasîbini alsın.

Bu hadisi Şerifde görüldüğü üzere Cebrâil aleyhisselâmın gelib sorular sorub ve cevabları tasdik etmesi olduğundan «Cibril Hadisi» denilmiştir.

Cebrâil aleyhisselâm; Resûlullâhın huzûruna gelib bu soruları sorması, hicretin onuncu senesinde vuku bulmuştur. Ve bir rivâyette onuncu hicretinde hemen veda haccından biraz evvel vâki olmuştur.

Hz. Cebrail'in bu sualleri, Resûlullahın hayatının sonunda sormasının sebebi hikmeti ise, Kur'an âyetlerinin hemen-hemen tamamı gelmiş ve islâm ahkâmı tekemmül etmiş olması hasebiyle cenâbu hak tarafından Hazrti Peyğambere getirmiş olduğu hükümlerin ana esaslarını bütün ashaba tâlim ve teallüm için bir - bir soruyor ve verilen cevablarıda irkilmeden tasdik ediyor.

İşte böylece hak tebliğcileri, islâmın, îmanın, ihsanın ve kıyâmetin hükümlerini ümmete tâlim ve târif mahiyetinde vazifelerini son olarak bir daha yapmış oluyorlar.

Islâmın beş şartı hakkında ayrıntılı îzahat, hemen ileride 4. hadisi şerifin altında arzedileceğinden burada sâdece islam kelimesinin lüğât ve şerîat manâları ile islam ve îmanın birleştiği ve ayrıldığı yönleri hulâsa olarak nakledeceğiz.

İslâm; luğatta, boyun eğmek, teslim olmak manasınadır.

Şerîatta islâm : Îman tâbir olunan bâtını tasdik şartı ile zâhiren islam hükümlerine inkıyat, etmek (boyun eğib işlemek) tir.

Yani, islam demek, kelime-i şehâdeti dili ile söylemek, beş vakit namazı edâ etmek, fakirlerin hakkı olan zekatı vermek, Ramazanı şerif orucunu tutmak ve hacca gitmeye muktedir olunduğunda haccetmektir. İşte bu söz, fiil ve hareketlerle yapılan amellere islam denir. Ve bu amelleri inanarak yapanlarada mü'min ve müslüman denir.

İman ise, lüğatta, inanmak, tasdik etmek mânâsınadır. **Şeriatta İman;** Peyğamber Muhammet aleyhisselâmı, Allâhüteâlâ tarafından getirmiş olduğu şeyleri (Kur'ânın âyet ve hükümlerinin hebsini) kesinlikle inanıb kalble tastik ve dil ile ikrar etmektir.

Bu şekilde îman eden kimseye, «Mümin» ve inanılan şeyede «Mümenünbih» denir.

Evet îmanın ruknü, kalb ile tasdik'dir. Şartı ise, dil ile ikrardır. Dil ile ikrar etmek, bir kimsenin îmanlı olduğunu bilip hadlerin, cenazelerin, tekfin ve teçhîzi ve terekenin taksimi gibi hükümleri dünyada icra etmek için şarttır. Zira kalb ile tasdik gizli bir iştir. Öyle ise, kalb ile tasdik mutlaka açıklanmalıdır. Oda dil ile ikrâr edip islâmın diğer şartlarını işlemektir. Doğrusuda budur. Zira insan, cesed ve rûhun mecmûundan ibârettir. Şu halde her ikiside îmandan başka nasîbini almalıdır. Şöyleki; «Kalb ile tasdik» Rûhun ve «dil ile ikrarda» cesedin nasibidir.

Binâenaleyh bir kimse, İman hükümlerini kalbi ile tasdik eder dili ile söylemezse, işte o kimse Allahın indinde mü'mindir. Fakat dünya hükümlerinde i(nsanların yanında) mü'min değildir.

Bir kimsede, inanılması lâzım olan esasları dili ile ikrar eder ve fakat münâfık gibi kalbi ile tasdik etmezse, Allahın indinde kâfirdir. Lakin zâhi-

ren islam görüldüğünden ve kalbini insanlar bilemediğinden insanların nazarında müslümandır. **Keza Şerhi akâid, 56**

Evet îman, kalbin ameli demektirki, inanılması lâzım olan bütün hükümleri kalb ile tasdik etmektir. Kalb ile tasdik edilen ve fakat dil ve amel ile söylenib yapılmayan bu îmanın varlığını ve gerçekliğini ancak Allâhü teâla bilir. Zira bu kalbdeki olanları yüce mevlâdan başka hiç bir fert bilemez.

Biz mü'minler ve bütün insanlar ise, kalbin ameli olan îmanı dili, eli ve diğer âzâları ile islâmın ve kur'anın hükümlerini söyleyib amel edip ve yaparsa, işte o kimse hakkında «Müslüman» hükmünü verebiliriz.

İmanın, kalbin ameli olduğunu beyan eden bir kaç âyeti keriyme meâli şöyledir :

«İşte Allah (C.C.), **böyle** (Zâlimleri) **sevmiyen bir kavmin kalblerine imanı sâbit kılmış ve kendilerini yüce katından bir rahmetle kuvvetlendirmiştir.»** Mücâdile sûresi, 22

«Kalbi imanla kararlaşmış olduğu halde..» Nahl sûresi, 106

«Kimki, Allâha îman ederse, Allah (C.C.) **onun kalbine hidâyet verir»** Teğabun sûresi, 11

Peyğamber Aleyhisselam efendimizde bir duâsında şöyle buyurmuştu :

«Ey Allâhım! Kalbimi dînin ve tâatın üzerine sâbit kıl.» Şerhi akâit, 56

Dili ile ikrar edib lâilâhe illallah, Allahdan başka ilah yoktur, diyerek îmanını ızhar eden bir kimseyi öldüren **Üsâme** Radıyallahü anh hazretlerine Peyğamber sallâhü aleyhi vesellem Hz. üsâmeyi irşad mâhiyetinde şöyle buyurmuştu :

«O kimsenin kalbini yardınmı?»

Yani dili ile ikrar edib kalbindeki îmanının varlığına delâlet eden sözüne inanmadığına göre, o kimsenin îmanlı olub-olmâdığını bilmek için kalbinimi yardın? demektir. Elbet kalbini yarıb insanların kalbine muttalî olmak imkanı yoktur. Zira kalbdeki olanı Allahdan başka kimse bilemez.

Biz insanlar, ancak zâhiren görülen ve duyulanlar ile hükmede biliriz.

Meselâ : kelime-i şehâdeti söyleyen, beş vakit ve Cenâze namazı kılan, oruç tutan, Zekat veren ve Hacc farîzasını yapan, kurban kesen, ve haramlardan kaçınan kişiler mü'mindirler.

Burada bir husûsu daha belirtmek gerekir.

Iman ve islam esaslarını dili ile ikrar ve kalbi ile tasdik eden kişinin imanlı ve mü'min olduğunu öğrenmiştik. Binâen aleyh bir kimse îman ve islam esaslarını bilir, dili ile ikrar ve kalbi ile tasdik etmezse mü'min olmaz. Zira bilgi îmandan sayılmaz.

Netekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu (O Peyğamberi) **Öz oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Öyle iken içlerinden bir topluluk hak ve hakîkatı bile bile gizlerler.»** Bakara sûresi, 146

Bu âyeti kerîmenin tefsirinde şu hüküm naklolunmuştur :

Rivayete göre, Hz. Ömer Radiyallâhü anh yahûdilerden müslüman olan Abdullah bin selam (R.A) a bu âyeti kerimede bahsedilen bilginin ne olduğunu sormuş. O, cevaben demişki : «Ya Ömer! ben Peyğamberimiz sallallâhü aleyhi vesellemi gördüğüm zaman oğlumu tanıdığımdan ziyâde tanıdım. Çünkü oğlumda, anası ihânet etmiş ise, şüphem olabilir. Fakat Peyğamber hakkında zerre kadar şüphem yoktur. Onun vasıfları Tevrat da zikredilenlerin aynısı ve tamâmıdır.»

Yukardaki âyeti kerîme ve mes'elede beyan edildiği üzere bir kimse kur'an âyetlerini ve bütün islamın hükümlerini bilse ve fakat kalbi ile tasdik edip îman etmese, o kimse mü'min değildir. Zira bir şeyi bilmek onu kabul etmek manası taşımaz.

Öyle ya eğer bilgi îmandan sayılsa idi, Hiristiyanların Râhip ve Papazları ve daha bir çok kâfirlerin îmanlı olması ve dolaysiyle mü'min olması gerekirdi. Zira bir kısım kâfirler islamın ve îmanın esaslarını ve kur'anın hükümlerini bilmektedirler. Halbuki inanmamakdadırlar.

Şu halde çeşitli isimler altında toplanan ve hatta maksatlı ve sinsîce islam düşmanı olan kimselerin, Kur'an ve islamın esaslarını beyan etmeleri îmandan sayılmaz ve mümin değillerdir.

Yukardaki târif ve îzahlardan anlaşılmıştırki bir kimse, inandığı şeyleri âzalarında tezâhur eden ve îmanının varlığına delalet eden bir ameli işlemediği veya işlediği görülmeyince müminler nazarında mümin olmaz ve mümin muâmelesi yapılamaz. Ancak Allâhın indinde mümindir. Oda insanlarca mâlum değildir.

Fakat dış azâlarında islâmın esasları görülür ise, kalbi ile inkar etse dahi dünyada insanların nazarında mümin ve müslümandır. Hakikatta îman etmediğinden Allâhın indinde mümin değildir.

Netekim bu hal ve gerçek hüküm, kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«İnsanlardan bir takım kimseler vardırki, biz Allâha ve kıyâmet gününe inandık, derler. Halbûki onlar, îman etmiş değillerdir.

«(Zanlarınca onlar, kalblerindeki küfürlerini örtmekle) **Allâhü teâlayı ve müminleri aldatırlar. Onlar, kendi nefislerini aldattıklarını bilmezler.»**

Bakara sûresi, 8-9

Diğer bir âyeti kerime meâli :

«(Ganîmet elde etmek sevdası ile görünüşte islâmı kabul eden bâzı)

Bedeviler : Biz gerçekten îman ettik, dediler. (Ey Habibim! onlara) **deki : Siz kalblerinizle îman etmediniz. Ancak biz** (kılıç korkusundan veya insanları aldatıp islamın nimetlerinden faydalanmak için) **müslüman göründük. Henüz îman kalblerinize girmemiştir.» Hucurât sûres,i 14**

Bu âyeti kerimede beyan edilen görünüşde müslüman hakikatta mümin ve müslüman olmayan birçok kimseler, Riyakarlık, menfaat, makam ve mansıba kavuşmak sevdası ile bâzı yerlerde ve muvakkat bir zaman için müslüman görünen ve müslümanların hâmisi sıfatına bürünen fakat hakikatta açık dan kâfir olan kimselerdende tehlikeli olan münafık amelli kişiler hâlindedir. Ne yazıkki müslümanların saflık ve câhilliği, böyle kimselerin revaç bulmalarına ve nifaklarının tesirine sebeb olmaktadır.

Sahte îmanlılara kanmanın ızdırabını **Akif** merhummda şöyle feryat ediyor:

Eyvah beş on kâfirin îmanına kandık.
Öyle bir uykuya daldık ki, Cehennemde uyandık.

Şu halde her mümin müslümandır. Fakat her müslüman mümin değildir. Aralarında umum husus min vecih vardır.

Bir kimse, müminmi; mutlaka müslümandır. Zira îman ve islam birdir. Esasda îmansız islam ve islamsız îman tasavvur olunmaz ve ikisi bir birinsiz bulunmaz. Aralarındaki fark lafzîdir.

İman, islamsız ve islamda îmansız olmaz. Şer'i hükümde ve hakikatta, îmanla islam, insanın sırtı ile göksü gibidir. Nasıl ki bir insan, yaşamak için bu iki varlığın birlikte olması na muhtacdır ve insanın hayatı için bunlar berâber olmalıdır. Öyle ise bir kimseninde hâlis ve muhlis mümin olması için ,îman ve islamın berâber bulunması lazımdır. Aksi takdirde yukardaki farklar olur. Zarûrî haller karşısında îman ve inanış şekilleri ise, bu îzahattan farklı olabilir.

a) — **İcmâlî îman** : İnanılması gereken îman esaslarına hulâsatan ve icmâlen inanmaktırki, îmanın şartlarını, islamın şartlarını ve diğer inanılması lâzım olanları bir bir sayıp izâh etmeden top yekün hepsine kalb ile inanarak tasdık edib dil ile ikrar etmekten ibârettir.

b) — **Tafsîli îman** : İnanılması lâzım olan îman esaslarını ayrı ayrı sayıb delil ve îzahlariyle öğrenib kalb ile tasdik ve dil ile ikrar etmekdir.

Meselâ : İmanın altı şartını, islâmın beş şartını ve diğer îman esaslarını bir bir sayıp târif ve îzah ederek delil ve kaynaklarla öğrenib inanmaktırki, taklidden istidlâle ve icmaldan tafsile dayanan îman şeklidir.

İlâhî sıfatları ve delillerini, kitabları, Melekleri, Peyğamberleri, hayır ve şerri, kaza ve kaderi ve diğer; islam ve îman hükümlerini delil ve senetlerle tavsif edib inanmaktır ve bu îman kâmil bir îmandır.

Biraz ilerde sayacağımız sıfatı ilâhiler ve îman hakkında daha geniş mâlumat Akâid ve kelam kitablarından ve ayrıca bizim **«İSLÂMDA EVLİYÂ MESELESİ ve HÂRİKALAR»** adlı eserimizde arz edilmiştir.

Birde îmanın zıddı olan küfrün mâhiyet ve çeşitleri ile elfazı küfür meseleleri «Mültekâ tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinde uzun uzun beyan edilmiştir.

Insanlar, inanış itibariyle bir hak ve hakikata inananlar vardır. Bunlara mümin ve müslüman denir.

Birde küfre ve batıl olanlara inananlar vardır. Bunlara kâfir denir. Kâfirler küfrü üzere öldüklerinde, mutlak ve muhakkak cehennemdedirler.

Müminler ise, itaatkâr ve isyankâr olmak üzere iki kısma ayrılırlar. Itâatkar olan müminler, şüphesizki cennettedirler.

Asî olan müminler ise, iki kısma ayrılırlar. Bir günahlarından tevbe edenler olur. Bunlar elbette cennettedirler.

Birde günahlarından tevbe etmeyib isyanına devam eden âsî müminler vardır. Bunlarda Allahın dilemesine bağlıdır. Binâenaleyh cenabı hak dilerse afv edip cennetine katar. Dilerse cehenneme katıp azab eder.

Insanlar içerisinde birde sabit bir inancı olmayan içi dışı başka, sözü özüne uymayan inaçsız münafıklar vardır. Bunların varacağı yerde cehennemin en aşağısı olan esfele sâfilin denilen mahallinde azab olunacaklardır.

Gerçekden insanlar, ya mümin, ya münafık veya kâfir olurlar : Hal böyle iken çok değişik ve yeni çıkarılan isimlerle ilerici, gerici, milliyetci, milliyetsiz, sağcı, solcu, kominst, mason, falancı, flancı, anarşit, falan partili, filan partili, ve daha zikri uyğun olmayan gurublar, fırkalar ve şahıslar türemiş ve türemektedir.

Esâsında insanlara, müminlerden ise, mümin, kâfirlerden ise, kâfir ve münafıklardan ise, münafık damgasını vurarak ifade etmek ve bu sınıflardan olanların vasıflarını beyan etmek gerekir.

Kur'anın beyan ettiği bu teşhis ve tabirleri bırakıp yeni uydurulan kelimelerle meşkul olmak, hakikatleri öğretmeyib zait ve luzumsuz şeylerle milleti islâmiyeyi dejenere etmekten başka bir şey değildir.

Nitekim günümüzde islâmı savunan ve islâmdan bahseden pek çok kişiler, esas dâvâ olan islâmı tam öğrenmeden ve gereği ile amel etmediklerinden bir takım abes, batıl ve haram olanlarla, daha doğrusu kâfir ve munafıkların amel ve emellerini taklid edercesine hareket etmektedirler. Ve bu hareketlerini şeytan kıyası olan fasıt bir kıyasla işi gûya hakka uydurmaya çalışmaktadırlar.

Hayır öyl değildir. Hak birdir ve hak olan şey, kıyamete kadar aynı hakdır. Batılda kıyâmete kadar batıldır. Hiç bir zaman batıl hak olamaz ve hakda batıl olamaz.

Fakat bu günün insanlarından müslüman olduklarını söyleyibde islâmı yaşamayan ve hatta küfür adet ve amellerini taklid eden nice kimseleri, ve nice toplulukları görmekteyiz.

Meselâ : Peyğamberimiz (S.A.V.) efendimiz, **«Mümin ile kâfirin arasını belirten fark namazdır.»** Buyurmuştur.

Hal böyle iken namaz kılmaz, milliyetcidir. Namaz kılmaz, sağcıdır. Namaz kılmaz hak yolda olduğunu söyler. Namaz kılmaz, vatan, millete hayır yapacağından bahseder. Kendine hayrı olmayan ve hakka boyun eğmeyen zalim ve fasık kimseler, böyle yalan ve yaldızlı sözleri söylemektedirler.

Burada hemen bir soru sorulabilir. Pek âlâ namaz kılanlardada yalan, iftira ve pek çok kötü ameller görülüyor, bu hale ne dersiniz?

Cevab : Gerçek ve hakiki kılınan namaz, her zaman sahibini kötü amel ve yollardan alı koyar. Zira namaz müminin imanının nûru, Çerçivesi ve bir mahfazasıdır. İçerden ve dışardan gelecek tehlikelerden sahibini korur. Bu husus Kur'anı kerimde şöyle zikredilmiştir.

«Şüphesiz namaz, (sahibini) fuhşiyat ve münkerlerden alıkor.»

Ankebut, 45

Fakat namaz, şartlarına riayet edilmeden ancak gösteriş ve aldatma gayelerle kılınırsa, bu takdirde o namaz, sahibini tehlikelere sevk eder ve cehennemi boylatır. Yani böyle namaz kılanlar, mükafat yerine ceza ve azaba müstahak olurlar.

Nitekim Kur'anı Kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Artık şiddetli azab (fesad maksatla) namaz kılanlara olsunki, onlar namazlarından, gafildirler. Onlar (namazlarıyla insanlara) gösteriş yaparlar.»

Mâûn sûresi, 4-6

Yukarda fırka ve gurub isimlerini sayarken milliyetci ve sağcı, Kelimelerine bâzı kişilerin kafaları takılabilir.

Evet İman ve İslama dayanmayan ve islamın güzel terimlerini kendi haris amellerine alet etmek için dillerine dolayıb, ayrıca bir tarafını küfre veya kâfirleri taklide özenerek bu kelimelere sığınanlar çok yanlış ve hatalı yoldadırlar. Zira islâmın beyan ettiği «Millet ve sağ» ölçülerin dışına taşmaktadırlar.

Esasında mümin ve müslüman olan her kişinin İbrahim Aleyhisselamın milletinden olduğu Kur'anı kerimde beyan edilmiştir.

Kur'anı Kerimde şöyledir :

«(O Allah) **din işinde üzerinize bir güçlükde yüklemedi. Babanız İbrahimin milletinde** (Dîninde) **olduğu gibi. Bundan evvelki, kitaplarda ve bu Kur'anda size müslüman ismini Allah takdı.»** Hac sûresi, 78

Ibrahim Aleyhisselamın duası şöyledir :

«Ey rabbimiz! ikimizide (Ibrahim ile oğlu İsmail) **sana teslimiyette** (müslümanlıka) **sâbit kıl, soyumuzdanda** (yalınız sana boyun eğen) **müslüman bir ümmet yetiştir.»** Bakara, 128

İbrahim Aleyhisselâmın evlâtlarınada vasiyeti şöyle :

«Ey oğullarım! Allah sizin için (islam) **dinini beğenib seçti. O halde sizde** (başka değil) ancak **müslümanlar olarak can verin. (dedi).»**

Bakara sûresi, 132

Bu âyeti kerimelerden anlaşıldığı üzere, Din - millet ve millet - Din, demektir.

Binaenaleyh dinsiz, imansız ve islamiyetsiz milliyet ve sağcılık manasız ve batıldır. Hıristiyan ve yahudi milletini taklid etmek ve onları örnek olmakdan ileri gidemez.

İmân - Mümin ve müslüman kelimelerini ihtiva eden kimselerde, zıddı olan kâfir ve küfür kelimelerini yaşayanların durumlarını açıklamak için bu kısa izahatı yapmış oluyoruz.

Fırkalara bölünerek gayri islâmî yaşamanın tehlikelerini **«İslâmda evliya meslesi ve Harikalar.»** adlı eserimizden geniş şekilde okuyup öğrenebiliriz.

Ayrıca; Din millet, şeriat ve emsali kelimelerin misallerle açıklamalarını **«Mülteka Tercümesi»** adlı eserimizin ikinci cildinin **«Mürted babı»** başlığının son kısmında okumakda faydalı olur.

Hadisi şerifde zikredilen «İman» kelimesi hakkında bazı açıklamalarda bulunduktan sonra Imanın şartları olan altı (6) hükmünüde kısa kısa açıklayalım;

«İman, Allah-a Meleklerine, kitaplarına, Peyğamberlerine ve âhiret gününe inanmadır.

— **Birde hayır ve şer** (tatlı, acı, iyi ve kötü hangi çeşidi olursa olsun) **kadere iman etmendir.»**

Allahın zatının, varlıklardan hiç bir varlığın zatına benzemediğine ve hiç bir şeyin ona benzemediğine, Mekandan ve zamandan münezzeh olduğuna, ilmi, kudreti, ve irâdesiyle her şeye âlim, kadir ve irade sâhibi olduğuna inanmaktır.

Cenabu hakkın sıfâtı nefsiye, sıfâtı zâtiye ve sıfâtı subûtiyelerinin varlığına ve hiç birisinin zıddı ile vasıflanamıyacağına inanmaktır.

Meselâ : Vucud sıfatının zıddı, adem - yokluktur. Cenabu hakkın varlığı hem ezeli ve hem ebedidir. Yokluk olmamıştır. Ve olmayacaktırda.

Keza, ilim sıfatının zıddı, cehildir. Cenabu hakkın ilmi ezeli ve ebedidir. Aynı zamanda her şeyi mühittir.

Fakat tekvin sıfatına racî olan ihya-diriltmek, imâte-öldürmek, -tahlık-yaratmak ve terzik-rızıklandırmak igi sıfatı filiyeler zıddı ile vasıflanırlar.

Mesela : Ihya - diriltmenin zıddı, imate-öldürmektir. Binaenaleyh cenabu hak böyle fili sıfatların zıddı ile vasıflanır.

Zâtı ilahi ve sıfatı ilahiler hakkında geniş mâlumat, akaid ve ilmi kelam kitaplarında zikredilmiştir. Ayrıca naciz tarafımdan yazılan **«İslamda evliya meselesi ve harikalar»** adlı eserimizde bir nebze zikredilmiştir. Erbâbı mütelaa oraları okur.

Cenâbu hakkın meleklerine îman; Melekler, cenabu hak ile peyğamberleri arasında bi rvasıta ve Allahın emirlerine muhalefet ve isyan etmeyen, daima cenabu hakkı tehlil, tesbihle zikreden nurâni, latıf varlıklardır. Ve Allahın lutfu keremi ile muhtelif şekillere girmeye muktedirlerdir. Onlarda erkeklik, dişilik yoktur. Nurdan yaratılmış varlıklardır.

Onların bazılarının isimlerini biliriz. Cebaril, azrail, israfil ve mikafil gibi. pek çokların isimlerinide bilememekteyiz.

Melekler, en kuvvetli varlıklardır. Zira onlardan dünyayı ve kürsü kapla yan arşı âlayı hamil olan melekler vardır. Şu anda arşı alayı dört melek hamildir. Kıyâmet kopacağı anda sekiz melek-in yükleneceği Kur'anı kerimde beyan edilmiştir.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur.

«Melekler, semanın etrafındadırlar. O gün (kıyamet günü) **rabbinin arşını sekiz melek Üstlerinde taşır.»** El hakka sûresi, 17

Melekler ve iblis hakkında daha geniş malumat, makasıd şerhinin ikinci cildinin ellibeşinci safyası ile, kaside-i bürde şerhinin 124. sahifesinde ve Berikanın birinci cildinin otuz yedince sahifesinde zikredilmiştir.

Allahüteâlanın kitaplarına inanmak, hem lafzı vehem manası ile birlikte cenabu hak tarafından ceprail Aleyhisselam vasıtası ile gönderilen ki-taplarda, ilâhi emir ve nehileri, misal ve ibretli kıssaları havi, insanları doğru yola sevk eden Allahın kelâmı olduğuna inanmak ve mûcibi ile amel etmektirki, beşerin saadet yolunu en güzel şekilde beyan eden hükümleri câmidirler.

Kitapların en sonu, bütün ilahi kitapların hükümlerini cami, beşerin inanacağı, hükümleri ile amel edeceği Peyğamberlerin en sonu olan bizim Peyğamberimiz Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhiveselleme vahyolunan Kur'anı kerimdir. Nasılki, beşerî kanunların sonradan çıkarılanları evvelki kanunları hükümsüz ve geçersiz sayarsa, ilahî kanunların en sonu olan kitabımız Kur'anı kerimde diğer kitapların hükümlerini neshetmiş-kaldırmıştır. Amel edilecek tek ilâhi kitab ve kanun, Kur'anı kerimdir.

Diğer kitaplar, tahrif edilmiş, çeşidli şekilde ilave ve uydurmalar yapılmıştır. Fakat Kur'anı kerimin bir harfi dahi değiştirilememiş ve kıyamete kadarda aynı şeklini muhafaza edecektir. Zira cenabu hak onu koruyacağını vadetmiştir.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Kur'anı biz indirdik, biz. Onun koruyucularıda şüphesizki, biziz.»

Hıcr sûresi, 9

Diğer âyeti kerime meâli :

«(Habibim) **deki, andolsun insanlar ve cinniler Kur'anın benzerini** (meydana) **getirmeleri için bir araya toplansa** (lar), **bazıları diğer bazılarına yardımcıda olsalar, yine onun benzerini getiremezler.**

— Şanıma and olsunki, biz bu Kur'anda insanlar için her mânadan nice türlüsünü açıklamışızdır. İnsanlardan pek çoğu ise, ille kâfirlikte ayak diređiler.»

İsrâ sûresi 88-89

Allahüteâla tarafından gönderilen kitaplar, yüzdört (104) dür. Dördü büyük ve yüzüde suhuf ismini alan küçük kitaplardır.

Dörd büyük kitap, Tevrat, Musâ aleyhisselâma, zebur Davud aleyhisselama, Incil İsâ aleyhisselama ve Kur'anı Kerim Peyğamberlerin sonu olan Muhammed aleyhisselâma nâzil olmuştur.

Yüzsuhuf ise, on suhufu Adem aleyhisselâma, elli suhufu Şid aleyhisselâma, otuz suhufu Idris aleyhisselâma ve on suhufuda İbrahim aleyhisselâma nâzil olmuştur.

Bu kitapların en efdalı, diğer kitapların hükümlerini nesheden en son kitap Kur'anı Kerimdir.

Peyğamberlere inanmak ise, onların Allahın terbiyesi ile yetişmiş, yüksek ahlaka sahib, günahlardan mâsum, Allahüteâla tarafından gönderilen bütün hükümleri son gayretleri ile tebliğ eden mümtaz kimseler olduğuna inanmaktır.

Nesil ve sülale olarak en temiz nesebden gelerek yaratılışları ile insanlığa, irhasad ve mucizelerle ibretli hayat örnekleri göstermişlerdir ve insanlığın yeğane mürşid ve halaskarlarıdırlar.

Peyğamberlerin ilki, adem aleyhisselam, en sonuda bizim peygamberimiz Muhammed Aleyhisselâmdır.

Kur'anı kerimde isimleri zikredilen 25 Peygamber vardır. Üç adedinin de Peygamber veya veli olduğunda ihtilaf edilmiştir. O ihtilaf edilenler, üzeyr, lokman, ve zülkarneyndir. Yirmi beşi ise, şunlardır; Adem, İdris Nuh, Hûd, Salih, Lut, İbrahim, İsmail, İshak, Yâkup, Yûsuf, Şuayb, Harun, Musâ, Davud, Süleyman, Eyyub, Zülkifil, Yûnus, İlyas, Elyesa, Zekeriya, İsa, ve Muhammed sallallahü aleyhi vesellem ecmeîndir.

Peygamberlere peygamberlik, kendi çalışmaları ile değil, cenabu hakkın bağış ve lutfu keremi ile verilmiştir. İlmî terimle, peygamberlik, kesbî değil, vehbîdir.

Fakat mümini mütteki olan velilik mertebesi, kulun kazanç ve gayreti iledir.

Peygamberler, en doğru ve sadık, en akıllı ve zeki, emanete en ehil ve layık, Allahın hükümlerini hakkı ile tebliğ eden ve günah işlemekten uzak olan en yüksek mertebe ve kemâle erişmiş faziletli kişilerdir.

Bu sebeble peygamberlerde zuhur eden mûcizeler, hasmın burnunu sürçmek, peyğamberlerin davasını ikame etmek için istek ve arzu dahilinde zuhur eder. Yani cenabı hak lutfeder.

Velilerdeki keramet ise, bir iddia ve hasmı ilzam şekli olmadan kulun haberi ve gayreti görülmeden iddiasız ve davasız kuldan zuhur eden fevkalade haldir.

İnsanların önder ve mürşidi Rasuller (Peygamberler), Meleklerin Resullerinden efdaldır. Meleklerin Rasulleri ise, beşerin umumundan efdaldır. Ve beşerin umumu (avamı) da, Meleklerin umumundan (avamından) efdaldır.

Rasul ve peygamberlerden, peygamberlik soyulup alınmaz. Fakat velilerden velayet alınabilir. Bu sebeble nebîler masumdurlar, ve son nefesde imanla gidib mutlak ve muhakkak cennetliktirler. Veliler ise, mahfuzdurlar. Hıfzı emane layıklık devam ettikce günahtan muhafaza edilirler. Şayet hıfzı ilahiyeye liyakatı gaybederlerse, bu taktirde velilik alındığı gibi sapıtıp mâsiyet ve günahlara dalabilir ve hatta son nefesinde delalet üzere gidebilirler.

Nitekim cüneydi bağdadiye sorulmuş, «**Arifi billah olan kimse** (Allahı iyi bilen veli kimse), **zina edermi?**

Cüneydi bağdadi şu mealdaki âyeti kerimeyi okuyor :

«**Allahın emri, muhakkak yerini bulan bir kaderdir.**» Ahzab sûresi, 38 yâni, eğer veli olan kimse, yolunu sapıtır kötü yollara giderse, bu takdirde âdeti ilahi ve ilahi kaderin tecellisi. ile zina ve emsali kötülükleri kendisi hakkında mukadder olabilir.

Peygamberler erkek kimselerdir ve peygamberliğin şartı, erkek olmasıdır. Köleden olmayıb hür ve itimada layık her yönüyle mazbut kimselerden olmuştur. Kadınlardan Peygamber gelmemiş ve olmamıştır.

Ahiret gününe inanmak; Ölülerin kabirlerinden bütün eczaları cem edildiği halde ruhlarının kendilerine tekrar iâdesi ile hesab, kitap, mizan, sual ve cevabların yapılacağı mahşer yerine toplanılacak yerdir.

Ahiretin ilk durak yeri, kabirdir. Kabir âlemi, azablı olanlar, ahiretin diğer merhalelerindede felaketli olacaktır. Hatta cehennemin azabı, kabirde başlayanların akibetide cehennem olacaktır.

Eğer kabir hayatı mes'ud ve iyi olursa, o kimselerde cennet bahçelerinde yaşamaya oradan başlayacaklardır.

Nitekim şöyle buyurulmuştur :

«Kabir, ya cennet bahçelerinden bir bahçedir. Veya cehennem çukurlarından bir çukurdur.»

Ahirete ahiret denmesinin sebebi, dünya günlerinin en sonunda tebeyyün ettiğindendir. Zira ahvali berzah denilen kabir hayatının günleri, nin en sonu ve ahiret günlerinin ilkidir.

Veya yapılan amellerin hesabı, mizanı, suali, ceza ve mükafatları o güne tehir edildiği için «ahiret günü» denilmiştir.

Veyahut zamanla kayıtlı fani günleri olan dünya gibi değil, ebedi ve daimi günleri olup hayatın hiç tükenip kesilmeyeceğinden dolayı «ahiret» denmiştir.

Evet insan oğlunun dünyada bulunduğu hal ve amellerin neticesinin en âdilâne görüleceği yer, ahiret günüdür. Orada kadre uğrayan olmaz. Her fert layık olduğuna kavuşur, cennetlik cennete, cehennemlik ise cehenneme girer. Orada yalan, iftira, rüşvet, iltimas, itibar, amca, dayı, mal mülk, makam, mansıb fayda vermez. Ancak îman ve îmanın muhafızı ameli salih fayda verir.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«O gündeki ne mal fayda verir, nede oğullar, ancak Allaha (Küfrü nifakdan tamamen) salim bir kalp ile imanla gelenler ola.» Şuara sûresi, 88-89

Ahiretin varlığı ve isbatı, çeşidli âyeti kerimelerde temsili olarak beyan edilmiştir. Cümleden bir kaçı şunlardır :

«(Habibim) **deki : Onları ilk defa yaratan diriltecektir. Ve o, her yaratılanı hakkı ile bilendir.»** yasin sûresi, 79

Diğer bir âyeti kerime meâli :

«Bu gün (ahirette) **herkez kazandığı ile cezalanacaktır. Bu gün zulum yok elbette Allahüteâla hesabı çok çabuk görendir.»** Mümin sûresi 17

Diğer âyeti kerimelerdede şöyledir :

«Göktende bereketli bir yağmur indirib onunla bahçeler ve biçilecek ekinler bitirmekteyiz.»

— Birde tomurcukları bir biri üzerine dizilmiş (göğe doğru) **uzayan hurma ağaçları..**

— Bunlar, kullara rızık içindir. O yağmurlada (bitkileri kurumuş) **ölü bir memlekete hayat vermekteyiz. İşte** (öldükten sonra dirilip kabirlerden) **çıkışta böyledir.»** Kaf sûresi, 9-11

Bu âyeti kerimelerde belirtildiği üzere, öldükten sonra tekrar dirilmek, ilk yaratılışı düşünenler için anlayışta güçlük yoktur. Bir damla sudan her azanın, akıl ve zekânın nasıl yaratıldığını ve insan vucudundaki uzuvların

yerli yerince yaratılışlarını tefekkür etmek, ahireti yaratacağın kudretine inanır ve teslim olur.

Zira direksiz desteksiz duran gök kubbeyi, güneşi, ayı ve yıldızları, yer yüzündeki koca koca dağları, denizleri, ağaç ve otların bitişini ve diğer varlıkların yaratılışlarını basiretli bir gözle bakıp düşünen insan, elbette dünya hayatına kıyası fasid olan ve ebedi bir hayat tarzını yaratacğını beyan eden Hâlıkı zülcelâlın kudret ve azametini idrak ederek, Ahiret âleminin her safhasına şeksiz ve şüphesiz inanır.

İnsan ve hayvanların ağızlarından yedikleri ve içtikleri şeylerin bir kısmının büyük abdest kanalına, bir kısmının idrar yoluna, bir kısmının süt ve sümük yollarına bir kısmınında kan damarlarına gitmesini düşünen her insan, bu güzel ve modern sanat hünerlerini yapan ve arızasız bir şekilde bir birinin vazifesine engel vesaire olmadan, hayatı devam ettiren hâlik zulcelâlın kudretine teslim olur ve böyle kudret ve hüner sahibinin ahiret hayatı hakkında beyan ettiği hükümlere şeksiz ve şüphesiz inanır.

Hadisi şerifde **«birde hayır ve şer»** (tatlı acı, hangi çeşidi olursa olsun) **kadere îman etmendir.»** Cümlesinide bir kaç kelime ile açıklayalım.

Yani, bütün kainat ve mahlukat yaratılmazdan evvel hayır ve şerden olaçak olanı Allâhüteâla takdir etmiştir. Vasfi olarak takdir edilen şeyler, kazayı ilahinin tecellisi ile katiyyet kesbetmektedir.

İmamı azam «Fukhul ekber» adlı eserinde şöyle beyan etmiştir :

«Dünya ve ahiretteki her hangi bir şey, ancak Allahüteâlanın dilemesi, ilmi, kaza ve kaderi ve levhi mahfuza yazması iledir. Allahüteâlanın kazası, kaderi ve dilemesi keyfiyet ve benzeri olmayan ezeli sıfatlarındandır.»

Hayır ve şer herne olursa olsun her şey Allahüteâlanın takdiri ve yaratması iledir. Ancak hayır ve iyi olan şeyleri severek rızası ile yaratır. Şer ve kötü olan şeyleride sevmiyerek ve hoşnut olmadan yaratır. Bu hususlar âyeti kerimelerde şöyle buyurulmuştur :

«(Ey Habibim!) **deki, hepsi** (iyi ve kötüyü yaratmak) **Allahdandır.»**

Nisa sûresi, 78

«Sizi gökten ve yerden rızıklandıracak Allahdan başka bir yaratan varmı?» Fâtır sûresi, 3

Rivayet olunduğuna göre; Hz. Ebû Bekir (R.A) ile Hz. Ömer (R.A.), kader mes'elesi hakkında münazara ediyorlar.

— Ebû Bekir (R.A.); Iyilikler Allahüteâladan, kötülükler kendi nefsimizden diyor.

— Hz. Ömer (R.A.) iyilikler ve kötülükler hepsi Allâhü teâladandır, diyor.

— Bunun üzerine her ikiside mes'eleyi Resûlullah (S.A.V.) efendimize zikrediyorlar.

— Resûlüllah (S.A.V) de; Mahlukatın hepsinden evvel kader hakkında münazara yapanlar Cebrail ile Mikail olmuşlardır.

— Ey Ömer! Cebrail senin sözün gibi söylüyordu.

— Ey Ebabekir! Mikâilde senin sözün gibi söylüyordu. buyuruyor;

— Binaenâleyh her ikisi israfil (A.S.) i hakem tayin ettiler. İsrafil (A.S.) de;

— Kader, hayır ve şerrin hepsi Allahdan demektir, diyerek her ikisinin arasında hüküm verdi.

— Bundan sonra Peygamber (S.A.V.) şöyle buyurdu :

— Her ikinizin arasında benim hükmümde böylecedir.

— Sonra Resulüllah (S.A.V) buyurduki;

— Ey Ebâbekir! Eğer Allahüteâla isyan yapılmamasını murad etseydi, iblisi yaratmazdı.» Fıkhül ekber şerhi ebil müntehâ, 4

Hz. Ali (R.A.) demiştirki : **«Kaza ve kaderin sırrı, ancak ahirette zahir olur.»**

İmamı Rağıb (R.A) de kader ve kaza hakkında şöyle demiştir :

«Kader, takdirdir. Kaza ise, tafsildir. Kader, elbise giymek için hazırlanan şey gibidir. Kaza ise, elbisenin kendisi menzilindedir.»

Bazı ariflerde şöyle dediler :

«Kader, nakışcının nakşedeceği şeyin sûretini zihninde tasvir ve takdir etmesi gibidir.

— Kaza ise, nakışcının zihnindeki tasarısının sûretini açık bir şekilde talebe ve çırak için çizib ortaya koyması ve talebeninde ustasının çizdiği resmi ona tabi olarak ortaya koyması gibidirki, bu kazanın şekli irade ve ihtiyarla kazanmaktır.

— Kezâ bir kulda kendi ihtiyari ile kazandığı şeylerde Allâhüteâlanın kader ve kazasından harice çıkması imkansızdır. Ancak takdir edilen kat-i olmayıb vasfi olmakla kul, kaza ve kader arasında müterettidtir.

— Ehli sünnet velcemaat itikatı şudur : Hayır ve şerden olan kulun bütün işleri, Allahüteâlanın dileyerek yaratması iledir. Kul, kendi iradesi ile kazanıcı, Allahüteâlada hayır olursa, rızası ile severek yaratır. Şer olursa, rızası olmadan ve sevmiyerek yaratır.» Mirkat, C. 1, 51

Kaza ve kader hakkında geniş malumat akaid kitaplarında zikredilmiştir.

Ayrıca kaza ve kadere karşı kulun nasıl davranması gerektiğine dair uzun hükümler ve hadîsi şerîfler ilerde gelecektir. Bir hadîsi kudsi de buyurulmuştur :

«Bir kimse, benden gelen kazaya razî olmaz ve benden gelen belâya sabretmezse, benden başka bir rab tanısın.»

Selefden bâzı büyükler demişlerdir :

«**Kazaya rıza göstermenin en güzeli, şikâyet olarak bugün pek sıcak veya pek soğuk, kelimesini söylememektir.**» Ayrul İlim, 230, Cilt - 2

Hak teâladan gelen kaza, belâ ve kaderi ilâhinin tecellisine göğüs gerek boyun eğmek, imanın kemâlındandır.

Cibril hadisi şerifindeki şu «**İhsân; Allahüteâlayı sanki görüyormuş gibi ibadet etmendir. Zira sen onu görmüyorsan o seni görüyor.**» Cümlesi hakkında bir kaç hükmü arz edelim.

İhsan, iyilik, itâat, ibâdet, şefkat, merhamet, ihlas, güzel ahlak ve amel manalarına gelmektedir.

Allahüteâlayı görürcesine ibadet yapmak demek, riya ve sum'adan salim ihlasla Allaha ibâdet et, başkalarını şerik koşma, ibadet ve itaatın eseri görülecek şekilde kulluk yap.

İbâdet ve taatın semeresi olan, haramlardan ve kötü olan şeylerden kaçınarak helal ve güzel olan şeyleri severek yapmayı kendine şiar edin. Allahdan kork, olduğun gibi görün ve göründüğün gibi ol. Dilin kalbine ve kalbinde diline göre olsun. İçin başka dışın başka olmasın. Yani, özün sözüne ve sözün özüne uygun olsun.

İbadet ve taatın Allahın rızasına uygun olsun. Niyetini halis yap, ibadetten maksat halıkı zulcelâlın rızasını tahsil edip kendine yaklaşmak, sevgisini kazanarak cennet ve cemaline nail olmaktır.

Cenabu hak Resûlüne şöyle buyurmuştur :

«(Habibim!) **Sana ölüm gelinceye kadar rabbine ibadet et.**»

Hicr sûresi, 99

İbâdetin üç mertebesi vardır;

1) İbadet, Allahın azab ve ikabından korkulub sevab ve mükafatına rağbet edildiğinden yapılır. İbadet denince esas bu mertebe kasdedilmiş olur. Bu mertebe, «İlmel yekin» mertebesine erişenler içindir.

2) Yahut ibadet, aşk ve şevkle Allaha ibadet edilir. Ve cenabı hakkın bir çok tekliflerini kabul ederek yapılırki, buna hakkın buyruğuna boyun eğmek manasını ifade eden «ubûdiyyet» ismi verilir. Bu mertebede «Aynel yakin »mertebesine erişenler içindir.

3) Yahut cenbu hakk ilah olduğundan kendiside bir kul olarak ibadet yapmaktırki, ilâhiyeti kabul etmek, ubudiyyeti icab eder ve bunada «ubûdet» ismi verilir. Buda «hakkal yakîn» mertebesine erişenler içindir.

İhlasla ibadetin şekil ve mertebeleri yukardaki minval üzeredir. Bu mertebelerin dışında kalan ve şirk ismini alan küfürlerde çeşidlere ayrılmıştır.

Şirk : Allahdan başkasından zarar veya menfaat olduğunu görmek ve Allahdan başka tapılmaya layık bir zatı veya sıfatı veya fiili olan varlık tanımaktır.

Bu târifi en bariz şekilde açıklayan bir âyeti kerime meali şöyledir :

«Eğer Allah, sana bir zarar dokundurursa onu Allahdan başka hiç bir giderecek yoktur. Ve eğer sana bir hayır dilerse, o zamanda onun fazlı keremini geri çevirecek hiç bir kuvvet yoktur. O, fazlıkeremini kullarından dilediğine nasib eder. O çok yarılğayıcı ve çok esirgeyicidir.»

Yunus sûresi, 107

Diğer âyeti kerime meâli :

«Gözünü aç, halis din Allahındır. Onu bırakıpda kendilerine bir takım dostlar (mabutlar, putlar) **edinenler** (derlerki;) **biz bunlara ancak bizi Allaha daha fazla yaklaştırsınlar diye tapıyoruz..»** Zümer sûresi, 3

Putlarla putperesler Ahirette şöyle karşılaşacaklar :

«Allaha eş tutanlar, ortakları (olan putları) **nı görünce, ey rabbimiz! bunlar seni bırakıp tapmakda olduğumuz ortaklarımızdır, diyecekler. Bunlar** (putlar) **da onların suratlarına şu sözü fırlatacaklardır : Siz hiç şüphe yokki, katiyyen yalancılarsınız.»** Nahıl sûresi, 86

İbadet ile ubudiyetin açıklamasını yaparsak hadisi şerifdeki ibadet meselesini daha iyi anlama imkanı hasıl olur.

İbâdet : Cenabu hakkın razi olacağı şeyi işlemektir.

Ubûdiyet : Allahüteâlanın işlediği şeye razi olmaktır.

Binaenaleyh rıza amelin fevkındedir. Zira rızayı terk eden kafir olur. Ameli terk eden ise, fasık olur. İşte bu sebebden ahirette ibadet sakıt olur. Ubûdiyyet ise, hem dünyada ve hem ahirette sakıt olmaz.

Yani, namaz, abdest, oruç, zekat, hac ve emsali ibâdetler ahirette yoktur. Fakat ubûdiyyet - Kulluk ahirettede devam edecektir. İslamın şartlarını işlemek yoktur. İmanın şartları ise, ahirettede devam edecektir. Halık yine halıktır, kul yine kuldur.

Allahüteâla, bizatihi dünyada görüle bilir isede, vaki olmamıştır. Dünyada uyanık halde veya rüyada zatının görülmesi hakkında muhtelif görüşler olmuştur. Peygamberimizin mîracda baş gözü ile cenabu hakkı gördüğünde ihtilaf edilmiştir. Rüyalardaki cenabu hakkı görme meselesi ise, nuru ilahinin tecellisidir. Ayrıca İbrahim Aleyhisselâmın ve bizim Peygamberimizin Bizatihî gördüğü veya nûru ilahinin tecelli ettiği de beyan edilmiştir. Dünyada cenabu hakkın zatının görülmediğini beyan eden ilâhî hükûmden bir tanesi şu âyeti kerime mealidir :

«Vaktaki Mûsa (ibâdet için) **tayin ettiğimiz vakıtta geldi, rabbisi ona ilahi sözünü söyledi.** (Mûsa) **dediki. Rabbim! cemalini göster bana,** (ne olur) **seni göreyim. Bak eğer o** (dağ), **yerinde durabilirse sende beni görürsün. Derken rabbisi** (Rabbisinin nûru) **o dağa tecelli edince onu** (dağı) **param parça ediverdi. Mûsâda baygın yere düştü. Ayılınca dekiki, seni tenzih ederim. Tevbe ettim, sana ben iman edenlerin ilkiyim.»** Araf sûresi, 143

Mûsa Aleyhisselam cenâbu hakkın dünyada görülemiyeceğini bildiği halde kendisini kaplayan, taşan ve çoşan envarı ilâhiye ile istiğrak deryasına dalarak büyle söyledi. O ilâhi kelâmı işidince adetâ kendinin dünyada olduğunu unutmuş bir nevi ahiret ve cennet hayatına kavuştuğunu zannetmişti.

Allahüteâla mevcud olması hasebiyle her mevcut görüldüğü gibi, Allahüteâlanın görülmeside câizdir. Caiz ve mümkün olduğu için Mûsa Aleyhisselam görme talebinde bulunmuş. Allâhüteâlada dağa bakmasını eğer dağ yerinde durursa görebileceğini beyan etmeside, zatı ilahinin görülmesinin mümkinattan olduğunu beyandır.

Eğer dünyada zatı ilahiyi görmek mümkinattan olmayıb mümteniattan olsaydı, Mûsa Aleyhisselam talep etmezdi. Zira abesle iştigal etmiş olur ve cahillik yapmış olurdu. Cenabu hakda dağın yerinde durması halinde görürsün, buyurmaz, kesin bir ifade ile görmenin mümkin olmayacağını beyan ederdi.

Ahirette ise, mekandan münezzeh cihetsiz ve zamansız olarak bizzat cenabu hak baş göz ile görülecektir. Cenâbu hakkın cemalini müşâhe eden her ferd, onun zevk ve aşkından diğer nîmetlerin hepsini unutacaktır.

Ahirette cemali ilahinin görüleceğini nâtık ilâhi delil meali şöyledir :

«**Nice yüzler vardırki, o gün** (Kıyamette) **güzelliği ile parıldar.** (O yüzler) **Rablerine bakacaktır.**» Kıyâme sûresi, 22-23

Resûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizde şöyle buyurmuştur :

«**Muhakkak siz ayı on dördünde gördüğünüzde, ay görmenizdeki Kat'iyyet gibi Allahü teâlayıda gelecekte** (cennette) **göreceksiniz.**»

Dünyada fâni alem için yaratılan gözler, bâki olan hâlıkı zülcelalı bizzat görmeğe kadir olmayacağı aşikardır. Fakat ebedî ve daimi hayat merkezi olan ahirette ise, bâki ve ebedi oln halikı zülcelalın zâtını bizzat görecektir. Ancak hakikatını yine anlayamıyacak ve idrak edemiyecektir.

Nitekim kaside-i nûniyede şöyle denilmiştir :

«**Hak teâla Hazretlerinin zâti ilahisi bu alemde** (dünyada) **asla fehmü idrâk edilmiş değildir.**

— **İlmi kelam Alimlerinin bu husûsa dâir ittifakları olup ancak tereddütleri, Allahüteâlanın görüleceği vâki olacak olan cennette hakikatı ilâhiyenin müminlere mâlum olup olmayacağında vukû bulmuştur.**»

İmamı azam Hz. leride «Fıkhul ekber» adlı eserinde şöyle demiştir :

«**Allahüteâlayı, kitabı ilahisinde sıfat ve isimlerinin hepsini beyan edip vasıflandırdığı gibi hakkı ile biliriz.**»

Zâti ilâhi hakkında bir nebze îzahat, «**İslamda Evliya Meselesi ve Harikalar**» adlı eserimizde mezkürdür. Ayrıca Akâid kitaplarında uzun uzun îzâh edilmiştir.

Hülasa-i kelam, ibadet yaparken Allahın zâtını görür gibi ibadet yapmak gerekir. Her ne kadar bizatihi göremez isede, halıkı zülcelal elbet görüyor. Bu sebeble ibadete şirki hafi olan riyayı karıştırmadan ihlasla hakkın divanına durmak gerekir. Böyle ibadet, sahibine faide verir.

Cibril hadisinde kıyâmetin ne zaman kopacağı sorulunca Resûlü Ekrem sallallâhü aleyhi vesellemin cevabı, «**Bundan sorulanın bilgisi, sorandan ziyâde değildir.**» buyuruyor.

Yani, soran cebrail aleyhisselamın bilgisi, Resûlüllâhın bilgisinden fazla olması gerekir. Zira cebrail Aleyhisselam cenabu hakdan neyi alır getirir peygambere haber verirse, Resûlüllah onu bilir. Böyle olunca kıyametin ne zaman kopacağını cebrail Aleyhisselâmın daha evvel ve daha âlâ bilmesi lazımdır. Halbuki soran esas bilecek olan olunca, Resûlüllahda bu hususda bilgisinin olmadığını beyan ediyor.

Hadisi şerifin bu cümlelerinede de pek çok hakikat ve hikmetler mevcuttur. En bäriz ve açık olanı, kıyametin ne zaman kopacağını Allahdan başka kimsenin bilmediği, ancak Allahüteâlanın bildiğidir.

Bu gerçek Kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«**O Sâatin** (kıyametin) **ilmi, şüphesizki Allahın nezdindedir.**»

Binâenaleyh bir kimse, kıyametin kopacağı zamandan haber verirse. Peygamberin «bilmiyorum» dediği ve Hz. Allahında onun ilminin kendinde olduğunu beyan ettiği hükmün hilafını iddia etmekle küfrünü ilân etmiş olur.

Hadisi şerifdeki ikinci bir hikmette, insanın bilmediğini «bilmiyorum» demesi gerektiği ve böyle hareket etmenin üstün mezyetlerden olduğudur. Zira Resûlüllahın ahlakını yaşamak elbet en güzel amellerden olur.

Ömer bin El Hattab (R.8) den mervîdir, demiştirki :

Resûlüllah (S.A.V) den mekan ve yerin hayırlısı ve şerlisi neresidir? diye sordum.

Resûlüllah (S.A.V) «Bilmiyorum» buyurdu. Cebrail (A.S) de sordu. Resûlüllah (S.A.V) onada; «bilmiyorum» dedi ve Cebrâil (A.S) e dediki, «Rabbine sor.»

Cebrail (A.S.) de Rabbisine sordu, sonrada şöyle dedi :

«**Mekan ve yerlerin en hayırlısı, mescidlerdir. Mekan ve yerlerin en şerliside çarşı ve sokaklardır.**» Kenarlı berika, 280

Yukardaki acaib hükmün cerayan ve vakıasına bakıldığında, sorulan bir şeye bilinirse cevab vermeyi, bilinmez ise, bilmiyorum demeyi şiar edinmek en güzel ahlak ve en doğru hareket oluyor.

Zira Allahın terbiyesi ile yetişen ve vahyi ilahi ile ulûmü evvelîn ve ahirini bilen bir peygamber sorulanı bilmediği zaman, «bilmiyorum» diyor.

İnsanlığın fazilet temsilcisi, yeğane mürşidi hakîkısı peygamberimizin her ümmeti de aynı sıfat ve ahlakı taşımaları en güzel kemal vaşıflarındandır.

Bir hadisi şerifde Peygamberimiz şöyle buyurmuştur :

«Bir kimse, ben alimim (bilginim) **derse, işte o kimse câhildir.»**

Bilmediğini «bilmiyorum» demenin fazilet ve kıymeti hakkında geniş malumat, **«İslama sokulan bid'at ve hurafeler.»** ile **«islamda evliya meselesi ve harikalar»** ADLI ESERİMİZDE ARZ EDİLMİŞTİR.

Ayrıca tercümesini yaptığımız bu eserin bir az ilerisinde gerekli hükümleri gelecektir.

Hadisi şerifde üçüncü bir hususda, gaybı ancak ve ancak Allahüteâlanın bileceği beyan edilmektedir.

Pek çok âyeti kerimelerden bir tanesinin manası şöyledir :

«(Habibim) **deki, göklerde ve yerde olan gaybı, Allahdan başka kimse bilmez. Onlar ne zaman dirileceklerinide bilmezler.»** Neml sûresi, 65

Gaybın ilmi Allaha mahsustur. Allahdan başka kimselerin gaybı bilmediğini veya bileceklerini iddia etmeleri, yukardaki âyeti kerimeyi ve daha bir çok âyet hükümlerini inkar etmek olur. Binaenaleyh âyeti kerime hükümlerini inkar eden kimseler, din ve imandan çıkar küfre sapar. Cenabu hak istisnâî hükümlerin dışında gaybı bilirim iddiasında bulunmaktan veya öyle iddiada bulunanlara inanmakdan muhafaza buyursun.

Daha geniş malumat, **«İslama sokulan Bid'at ve hurafeler»** adlı eserimizde zikredilmiştir.

Kıyametin ne zaman kopacağını bilmediğini beyan eden Resûlüllah Sallallahü aleyhi vesellem, kıyâmet âlametlerini soran Cebrail (A.S) a şöyle haber vermiştir :

«Mülk olarak elde edilen cariye kadının, kendi sahibini doğurması ve yalın ayak, sırtı çıplak fakir çobanların hangimizin yaptığı bina daha yüksektir? diyerek (servet ve samanca) **yarış yapdıklarını görmendir.»**

Cibril hadisinin bu son cümlesi çok enterâsan ve âcaibdir. Zira Resullahllak salallahü aleyhi vesellem efendimizin haber verdiği bu alametler daha evvel görüldüğü gibi bu gün daha âşikar bir şekilde görülmektedir.

Cariye kadının kendi sahip ve ağasını doğurması halinin görünüşü şöyledir;

a) Cariyenin sahibini doğurması demek, müslümanların galebe çalıp kafir memleketlerini istila edip esir aldıkları kadınları cariye olarak döşeğe alacaklar, ağa ve efendisinden doğan kendi çocukları kendilerine sahib

ve ağa olacaklar, demektirki, bu hal hemen islamın ilk zamanlarında başlamış son zirvesine varıncaya kadar yaşanmıştır.

b) Diğer bir hususda «câriyenin sahibini doğurması» demek, cariyeler çoğalacak ve elden ele satılacak nihayet Allah muhafaza bilmeyerek oğlu anasını cariye olarak satın alıp cinsi münasebette bulunacak derecede insanların ahlakları bozulacaktır. Bu halde görülmüştür.

c) Başka bir görünüş ve yaşantıda cariyelerin doğurdukları çocuklar, zamanla büyüyüb kemâle erişince kölelikten melik ve sultan mertebesine yükselib anasının ve diğer ağalarının ağası ve amiri sıfatına erişirler demektirki, bu halde islamın ilk zamanlarında hemen görülmeye başlamıştır.

d) Diğer bir anlayışda «câriyenin sahibini doğurması» demek, evlatların ana ve babaların haklarına riayet etmeyib zulum ve isyanla onlara bir ağanın câriye ve kölesine yaptığı hizmet ettirme muamelesini, evlatların ana ve babalarına yapacaklarını beyandırki, bu halde hemen asrı saadetde görülmeye başlamış ve hâlada görülmektedir.

Hdisi şerifin bu cümlesindeki az ve özlü mucizevî yaşantılar gayet açık bir şekilde görülmüş ve halada görülmektedir.

Cibril hadisinde, **«yalın ayak sırtı çıplak, fakir çobanların, hangimizin yaptığı bina daha yüksektir?»** diyerek bir birlerine karşı servet yarışlarına gelince, buda bazı şekil ve hallerde görülmüştür ve halada görülmektedirki şöyle ;

a) Hadisi şerifin bu cümlesinden anlaşılmıştırki, fakir insanlar servet zenginliğine ulaşacaklardır. Bu halde daha evvel görüldüğü gibi, günümüzde de pek çok fakir kimseler az zamanda serveti samana kavuşmaktadırlar. O halde ki dün çoban, çırak, ve işçi olan kimse birde bakıyorsun servet sahibi olmuş, bir birleri arasında servet yarışı yapmaktadırlar.

b) Bir diğer hususda dün köyde kentde fakirlikten bîzar olan çoban ve çıraklar şehir merkezlerine gelib yüksek yühksek binaları yaparak oralarda sakin olurlar demektirki, daha evvel görülen bu halde bu gün gayet açık ve seçik bir şekilde görülmektedir.

Fakirlikten bîkee, çok muhtac ve aciz kimseler, avrupaya işçi olarak gidiyor. Kısa zamanda mâlî imkan sağlıyor. O elde ettiği mâlî imkanlarla kaza veya şehir merkezinde bazı mülkler alıyorlar veya yüksek yüksek katlar yaptırıyorlar. Ve bir birleriyle iddialaşanlar oluyor.

İşte bu halin görünüşü, asırlarca evvel kıyâmet âlameti olarak böyle şeylerin görüleceğini haber veren Peyğamber sallallahü aleyhi vesellem efendimizin mûcizesinin tezahurudur.

c) Hadisi şerifde anlaşılan diğer bir hususda, âhir zamanda zelil, hakir ve ahlaksız kimselerin galebe çalıp, şerefli ve ahlaklı kimselerin hakir ve rezil bir hale düşmesidirki, bu halde bu gün aynen görülüyor. Zira içki-

ci, kumarcı, zinacı, yalancı, binamaz, rüşvetci ve her türlü ahlaksızlığı işleyenler, yüksek mevkilerde söz sahibi sayılıp görülmekteler, iyi ve ahlâklı kişilerde horlanmakda hakîr ve zelil gösterilmeye çalışılmaktadır.

Yani zulum, fasıklık ve cahillik galebe çalıp iman ve güzel ahlak yaşantısı ezilmek ve yok edilmek için gayretlerin görüleceğine işarettir.

Hadisi şerifde anlaşılan diğer bir hususda,

d) Mal mülk sevdası, yüksek binaların yapımı ve bir birleriyle servet yarışına girişmekle fani dünyaya meylü mahabbet edip ebedi hayat merkezi olan ahireti ve oradaki yüksek mertebe ve menzilleri, cennet ve cehennemi unutma hâlinin görüleceğine işârettirki, aynı hal görülmektedir.

e) Hadisi şerifde anlaşılan hükümlerden biriside fakir iken zenginleşince insanların ekserisi azğın ve çapkınlaşacaktır. Bu sebeblede kibirlenip böbürlenip nankörleşecekler. Günümüzde görülenler gibi. İşte böyle kimseler içinde bulunan insanlar, nîmeti hazm eder azgınlık yapmazlarsa en güzel kimselerdir.

Burada münasebete binaen kıyamet alâmetleri ile ilgili bir kaç hüküm arz edelim.

Akaid kitaplarında zikredilen hadisi şerif hükümlerinden alâmeti küpra şunlardır :

«Deccelın, Dâbbetül arzın ve yecüc mecücün çıkması, Îsâ Aleyhisselâmın semâdan yer yüzüne inmesi ve güneşin batıdan doğması.»

Bu gibi hallerin zûhuru, kıyâmetin yaklaştığına delalet eden büyük alâmetlerdir.

Büyük alâmetlerden evvel zuhur eden ve edecek olan küçük alâmetlerdende bir nebze nakledelim.

Bûhari, müslim ve tirmizinin sünenlerinde nakledilen Enes bin Mâlik (R.A) in rivâyeti ile Resûlüllah (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuştur :

«Kıyamet alâmetlerindendir :

— İlmin kalkması ve cehlin yayılıp çoğalması, zinanın şuyû bulması, şarabın (mubah gibi) **içilmesi, erkeklerin yok hale gelip kadınların çoğalması. O haldeki bir erkek elli kadının idâre ve ikâmesine Mâlik olur.»**

Feyzulkadir, C. 2, 536

Resûlüllahdan rivâyet olunan bir hadisi şerifde kıyametin küçük alâmetleri şöyle sıralanmıştır :

«Kıyamet alâmetlerindendir;

— Mescidlerin çoğalması, cemaatların azalması, binaların yükselmesi, faizin yenmesi, kıybetin çoğalması, mâruf ve iyi olanların terk edilmesi,

— Şerlilerin idâreci ve âmir olmaları, kadınların binitlere binmeleri, Erkeklerin kadınlara ve kadınlarında erkeklere kendilerini benzetmeleri, erkeklerin erkeklerle meşkul olmaları (livata yapmaları),

— Azgın zalimlerin çoğalması, kabirlerin kireçlenib üstüne binalar yapılması, fâsık kimsenin şerefli ve itibarlı olup ihlaslı mûminin zaif ve hakir görülmesi, hükmün satılması, insan kanlarının (sanki mubahmış gibi) **akıtılması.**

— Akraba haklarına riayetin kesilmesi, kur'anın kazanç kitabı ve çalgılı zevklenme kitabı hâline getirilmesi, adamın babasını inkâr etmesi, insanların kur'anın nasîhatları ile mütteız olmamaları, cenâbu hakdan utanmamaları, cehennemden korkma hâlinin görülmemesi, şeytan-i leînin insanlara musallat olup onlara lâilâhe illallah kelimei tevhîdinden dünyayı daha sevimli göstermesi (işte bunlar kıyâmet alâmetlerindendir.)»

Receb efendi, c. 1, 237

Diğer bir hadîsi şerifte resûlüllah (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuşlardır :

«Eğer dünya mahabbetine dalan insanlar, sizin haramlardan kaçınıp ibâdetle meşgul olduğunuzu görseler, bu adamlar delidirler, derler.

— Sizde onlarla otursanız, bu adamlar Allâhın azabı ilâhisine inanamamışlar, dersiniz.» Recep efendi, c. 1, 237

Yukarda zikri geçen Cibril hadîsinin kıyâmet alâmetlerini beyan eden cümlelerle en son hadîsi şeriflerdeki hükümleri, mubârek peyğamberimiz sanki cenabu hakkın lutfu keremiyle ilâhi televizyon ekranında seyri âlem etmiş, ondan sonra dünyanın son günlerinde olacakları, ilâhi televizyon ve mânevî şeritlerden görüb okuduklarını bir bir haber vermiştir.

Burada «televizyon» kelimesi geçtiği için bir cümlei mûtarıza arzetmek isteriz. Günümüzde beşerî dehâ ile îcat edilen televizyonun durumu hakkında bir nebze düşünelim. Allâhü teâlanın kudret ve kuvveti ile insan oğluna vermiş olduğu akıl ve zekâ sâyesinde yebyeni bir alet bulunuyor, fakat bu âlet san'at, teknik, tarihî gerçekleri açıklama, hadise ve olayları canlı ve açık bir şekilde vermeyi, ilim tâlimi, insan oğlunun ahlak ve terbiyesini haya ve edebi ile yaşamasını sağlayacak canlı ve temsîli olaylar ve hadiseler göstererek en güzel hizmet aracı ve âleti olması gerekirken, maalesef az zamanda yukardakilerin bâzılarına yer verilirken islâmın haram kıldığı gayri ahlâkî ve şehevâni görüntü ve yaşantıları aksedib gösterdiği için, çok ve çok kötüye kullanılan bir alet şeklinde çalışmakta, çalıştırılmaktadır.

Işte bu sebebden dolayı televizyon hakkında soranların kendilerine soruyoruz?

Dans yapmak, içki âlemi yaparak maskaralıkda bulunmak, Deveyi oynatacak havaları çalmak, Reklam pahanesi ile bir kadının koca baldırının sonuna kadar çorap çekerek teşhirde bulunması, gibi halleri şuurlu ve kâmil bir îmanla düşün, ondan sonra kendine cevâbını kendin ver. İmanın neder accbâ...!?

Büyük baban ve annen, çocuğun ahlakı bozulacak diye müstehcen filim, tiyatro ve kötülüklerin yapıldığı veya görüldüğü yerlere evlatlarını göndermezdi, ozamanki çocuklarda büyüklerine saygılı, küçüklerinede sevgili idiler. Ya şimdi, bir oğlan pahanesi ile veya başka pahane ile baba ve dedelerimizin sakındıkları veya sakındırdıkları o müstehcenin müstehceni acâib proğramı ile gösteren genç oğlan ve kızların ve hatta yaşlıların dahi ahlâkını, haya ve edebini, saygısızlığını artıran fenalıkları artık çekinmeden evlerde vesâir yerlerde cümbül cemaat halinde işleyenler, aceba soy ve soplarına rahmetmi okuyorlar?.. Gidip mezarın başında fatiha okumak yerine saz çalıp ziyaret eden zavallı fasıklarla bunların arasındaki fark ne derecedir? acaba..

Bir alet ve edevatki, hayra hizmet eder ve onunla hayır kazanılırsa, elbet çok ve çok iyidir. Şâyet herhanki bir âlette şer öğretir ve şerre âlet olursa, elbette o alet şer olur ve sonu dünya ahiret felâket olur.

Peyğamber (S.A.V) efendimiz bir hadîsi şeriflerinde şöyle buyurmuştur : **«Hayra delâlet eden, hayrı işleyici gibidir.»** Ahmed bin Hanbel

Şu halde elimizdeki âlet ve edevatların daha çok hayra delâlet etmesi, gönlümüze rahatlık verebilir. Mevcut âletlerinde aynı hal üzere olmasını diler, müslüman kardeşlerimize isâbetli düşünce ve inançlara sahib olmasını yüce mevladan niyaz ederiz.

Evet yukarda kıyâmet alametleri ile ilgili hadîsi nebevîlerin hükümlerini görüb yaşadıkca, Peyğamber sallallahü aleyhi vesellem efendimizin mûcizelerini müşâhade ediyor, sâdık ve mâsum olan peyğamberimizin sadakatını mûcizelerle tescil ve tasdik etmiş oluyoruz.

Dînin ve inanan mümini kâmilin garib olup, şerli ve fâsık kimselerin de şerefli olduğu, hak hukuk tanınmadığı, Allah korkusunun, Peyğamber sevgisinin yok hale geldiği, bâtılın savunulup hakkın ayıplandığı bir zamanda dînine sarılıp hakkın emirlerini yerine getirib yasak ettiklerinden kaçınan, Resûlün sünnetine sarılan insanlar, elbet hak teâlanın yanında zamânın en şerefli ve en fazîletli kimseleridirler. Ahirette de büyük ecre nail olacaklardır.

Peyğamberimiz (S.A.V) efendimiz bir hadîsi şeriflerinde şöyle buyurmuştur :

«Ümmetimin fesâd olduğu zaman, benim sünnetime sarılan kimseye cephede Allah yolunda şehid olan yüz (100) şehidin ecri vardır.»

Berîka, C. 1-98

٣ — (٢) ورواه أبو هريرة مع اختلاف ، وفيه : « وإذا رأيتَ الحفاةَ العُراةَ الصّمَّ
البكمَ ، ملوكَ الأرض في خمسٍ لا يعلمهن إلا الله . ثم قرأ : (إنَّ اللهَ عندهُ
علمُ الساعة ويُنَزِّلُ الغيث) ، الآية . متفق عليه .

Tercümesi :

3 — (2) Ebû Hüreyre (R.A) muhtelif lafızlarla rivayet etmiştir. Ve bu rivayetinde şöyledir.

«Yalın ayak, sırtı çıplak hakkı kabul etmekten sağır, hakkı söylemekde dilsiz ve (zâlimler) **yer yüzünde hükümdar olduklarını gördüğün vakitteki** (haller kıyâmet alametidir).

— Beş ğaybı Allahdan başka kimse bilmez, dedi ve şu meâldaki âyeti keriymeyi okudu :

— « **O sâatin** (kıyametin) **ilmi, şübhesizki, Allâhın indindedir.**

— **Yağmuru** (mukadder olan vakitte ve mahalde) **O** (Allahüteâla) **indirir.**

— **Rahimlerde olanı (Rahimlerdeki çocukların durumlarını)** O bilir.

— **Hiç bir kimse, yarın (hayır ve şerden, kâr ve zarardan) ne kazanacağını bilmez.**

— **Hiç bir kimse, hangi yerde öleceğini bilmez.**

— **Şüphesiz Allah** (C.C.) **her şeyi bilendir. Her şeyden haberdardır.»**

Buhârî, Müslim

(Bu hadisi Şerifin manasını, Ebû Dâvud ve Nesaî de zikretmişlerdir.)

İ Z A H A T

Ravi Hz. Ebû hüreyre kimdir?

Hureyre, hirrenin ismi tasgıridir. Hirre kedi manasınadır. Ebî hüreyre-kedicik babası demektir.

İsmi ve nesebi hakkında insanlar ihtilaf etmişlerdir. Söylenenlerin en meşhûru, cahiliyet devrinde ismi Abduşşems veya Abdu Amr idi. Müslüman olduktan sonraki ismi ise, Abdullah veya Abdurrahmandır. Ve kendisi devs kabilesine mensubtur.

Hakim Ebû Ahmet demiştirki, bizim nazarımızda Ebû Hüreyrenin ismi hakkında en sahih olanı Abdurrahman bin sahrdır. Bu ismine Ebû Hureyre künyesi gâlip gelmiştir. Sanki bu künye söylenerek bir nevi başka ismi yok gibi olmuştur.

Ebû Hüreyre Hayber kalesinin fethedildiği sene müslüman oldu ve bundan sonraki bütün muharebe ve sefelrerde Resûlüllahla beraber bulunmuştu.

Müslüman olduktan sonra karın tokluğuna râzı olarak ilim tahsil etmek ve hadisi şerif ezberlemek hayatına devam etmişti.

Buhari şerif sahibinin beyanına göre, Ebû hureyre (R.A) den sekseni (80) mütecaviz sahâbe ve tâbiin hadîs rivâyet etmişlerdir.

Hadisi şerif rivâyet edenlerden, ibni Abbas, İbni Ömer, Câbir ve Enes (R.A) de vardır.

Ebû Hüreyre lakabının konmasına sebeb, Ebî hüreyre diyorki :

«Günlerden bir gün benim koltuğum altında (yenimin içinde) bir kedi var idi. Resûllüllah (S.A.V) beni gördü ve buyurdu :

«Bu nedir?»

— Hemen bende kedidir, dedim.

— Bunun üzerine Resulüllah (S.A.V.) :

«Sendę kedi babası ol» Manasına gelen «ya Ebû Hureyre» buyurdu. Ebî hüreyre hazretleride bu isimle çağırılıp söylenmesini bu sebebden çok severdi.

Bu lakabla lakablanmasının başka sebeblerinide rivayet edenler olmuştur. Fakat en isâbetli rivayet yukardakidir.

Rivayet ettiği hadisi şerif adedi, beşbin üçyüz atmışdört (5364) dür.

Sahih olan rivâyete göre, yetmiş sekiz yaşında hicretin elli dokuzun (59) cu senesinde medine-i münevverede vefat etmiştir. Ve cennetül bekı-a defnolunmuştur. Allah ondan razı olsun.

Hadisi şerifin baş tarafında sayılan kıyâmet alametleri hakkında gerekli malumat yukarda iki (2) numaralı hadisi şerifin izah kısmında arz edilmiştir.

Biz kısaca beş gaib hükümlerini açıklayalım. Her şeyden evvel her müslümanın inanması ve bilmesi lazımdırki, gaybı Allahdan başka kimse bilmez.

Kaybın keyfiyetini bazıları bilmediğinden bazı kimseler ve varlıklar için malum olubda diğer bazıları için malum olmayan şeylerden huddamlar, cin ve şeytan vasıtası ile bâzı olmuş hadiseleri haber verenlere «gaybı bildi veya biliyor» diye biliyorlar. Mâzide olmuş şeyler gaybden sayılmaz. Ancak o hadise ve meseleye şahit olmayan ve hazır olmayanlar için gayb olabilir. Cinnîler ise orada olub olanlardan haberdar olabilirler. Ve dolaysiyle onları istihdam edenlere söyleyebilirler.

Şer ve haramda olsa, sihir, huddamlık, falcılık ve kahinlik, müneccimlik ve emsali şeylerle iştiğal edenler, ekseriya böyle hareketlerle cahil kimselerin akidesini bozuyorlar.

Gayb : His ve ilimde veya vücudda hazır olmayan şey demektir.

Ayeti kerime meâli :

«(Habibim) **deki; göklerde ve yerde olan gaybı allahdan başka kimse bilmez.»** «Neml sûresi, 65

٤ — (٣) وعن ابن عمر، قال: قال رسول الله ﷺ: «بني الإسلام على خمس: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً عبده ورسوله، وإقام الصلاة، وإيتاء الزكاة، والحج، وصوم رمضان». متفق عليه.

Tercümesi :

4 — (3) İbni Ömer (R.A.) dan mervidir, demiştir.

Resûlüllah (S.A.V) buyurduki :

«İslam beş temel üzerine bina kılınmıştır. (Ve şunlardır) :

a) Allahdan başka ilah olmadığına ve Muhammed (S.A.V) **in Allahın kulu ve Resûlü olduğuna şehadet etmek,**

b) Namaz kılmak,

c) Zekat vermek,

d) Haccetmek,

e) Ramazan orucunu tutmaktır.» **Buhâri, Müslim**

(Bu hadîsi şerifî, Ahmed bin hanbel, Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesaî de zikretmişlerdir.)

İ Z A H A T

Râvî ibni Ömer (R.A) kimdir?

Peygamberimizin kayın biraderi, Hz. Hafza (R.A) validemizin kardeşi, Hz. Ömerin oğlu Abdullah (R.A), dir. Kendisi küçük yaşta iken babası ile beraber mekke-i mükerremede müslüman olmuştur.

Sahih olan rîvayete göre, harbe ilk iştiraki, handek muharebesidir.

Hz. Abdullah ehli ilim, ehli verâ ve ehli zühdden idi.

Hz. Câbir demiştirki, «Ömer (R.A) ile oğlu Abdullah (R.A) den başka her fert dünyaya meyletmiştir.»

Nâfi (R.A.) diyorki, «İbni Ömer, vefat ettiği zaman bin köle âzâd etmişti.»

Hutta bazı rivâyetlerde şöyledir : «âzad olunmak isteyen her köle namaza devam eder abidler gibi ibâdete koyulurmuş. Ve ibni ömerde hemen âzad eder ve hürriyetine kavuşsun rahat kulluk etsin dermiş.

— Bu duruma muttali olanlardan bâzı kimseler, bunlar seni aldatıp âzad olmak gâyesi ile ibâdete koyuluyor, derler.

Bunun üzerine ibni Ömerde cevâben «biz hak ile aldanırız.» buyuruyor.

Hz. Peyğambere vahy gelmezden bir sene evvel dünyaya geliyor. Ve Abdullah bin züheyrin öldürülmesinden üç ay sonra hicretin yetmiş üçüncü (73) senesinde rahmeti rahmana kavuşmuştur.

Ibni Ömer vefat ettiğinde «Hıl» denilen mevkie defnolunmasını vasiyet etmişti. Fakat Abdullah bin zübeyr gibi pek çok fazılların canına kıyan haccacı zalimin mânî olması ile muhacirlerin kabrine defnolunmuştur.

Ibni Ömer Hz. leri Abdülmelikin nazarında çok hurmete layık olduğundan haccac (Zâlim namıyla anılır.) onu açıktan idam edememiştir. Haccac Abdul Meliki-in maiyetinde hac ettiği sırada Abdülmelik haccaca ibni Ömer hazretlerine iktida ve mutabaatı emretmiş idi. Böylece her yerde ibni Ömer hazretleri imam olarak öne geçerdi ve bu hal haccacın çok gücüne giderdi.

Bir kerede haccac arafatda hutbeyi uzatmış olduğundan ibni Ömer hazretleri «namazın vakti gecikiyor» mealindeki «güneş seni beklemez» demışlerdi.

Bunun üzerine haccac hiddetlenip : «Şimdi senin boynunu vurasım geldi» demişti. Ibni Ömer de «Sen sefih (aklı az ve kısa) zâlim bir kimsesin, yapabilirsin» buyurmuştu.

İşte bu haller ve bu gibi açıkca söylenen hakikat sözler, haccacı zâlimin Ibni Ömer Hazretleri hakkında kin ve düşmanlığını mûcib sebeblerden dolayı haccacı zalim, birisine mızrakın alt demirine zehirli su verdirerek haccın izdihamlı zamanında Hz. İbni Ömerin ayağının üstüne saplatmış ve bu sûretle vefat ve şâhadetine sebeb olmuştur.

İslamın şartı olan beş esas hakkında yukarda ikinci hadis olan cibril hadisinde bazı izâhat verilmiş isede, ehemmiyetine binâen zikredilen hükümlerin bazılarını tekrar ile birlikte bir kaç mühim mesele daha kısa kısa arz edelim.

Hadisi şerifde «Islam beş temel üzerine bina kılınmıştır. «Cümlesi ile islamın, imanın tezâhuru olan amel hükümleri beş esas ve hakikat üzerine kurulmuştur, demektir.

Bir kimsenin kalbindeki imanın varlığı bu beş esası yapması ve işlemesiyle bilinir. Binâenaleyh her hangi bir kimse, dili kelime-i şâhadeti söyler, beş vakit namazını kılar, zengin olan bir kişide malının kırkda birini zekat olarak ehillerine verir, Ramazan ayında mükellef olup, meşrû mazereti olmayan kişi orucunu tutar ve üzerine hac farz olan kişinin ömründe bir sefer hacc farîzasını îfa etmesi, o kişinin îmanına delil ve şâhittir.

Hatta cenâze namazını dahi kılan kişi, îmanlı ve mümindir. Ancak bu vazifeleri îfadan sonra küfrü icab eden kelime ve iddialarda bulunan kimseler, elbet mürted ve dinsiz olur.

Nitekim zamanımızda bazı zaif ve şımarık cahillerde görülmektedirki, adam müslüman olduğunu söyler, cenazeye hatta cumaya ve bayram namazına gelir. Ondan sonrada «biz şeriatcı değiliz, şeriatın karşısındayız, şarab haram değildir, Puta saygı göstermek lazımdır, faiz helaldır, hacca gitmek günahdır gibi..» küfürleri söyleyenler oluyor. Bu îtikad ve sözler, müminin küfrüne sebeb olur ve kâfir olur. Onun için mü'minin böyle fenalıklardan uzak olması lâzımdır.

٥ - (٤) وعن أبي هريرة، قال: قال رسول الله ﷺ: «الإيمان بضع وسبعون شعبة، فأفضلها: قول لا إله إلا الله، وأدناها: إماطة الأذى عن الطريق، والحياء شعبة من الإيمان». متفق عليه.

Tercümesi :

5 — (4) Ebû Hüreyre (R.A) den rivayet olunmuştur,

Resûlüllah (S.A.V.) buyurduki :

«İman yetmiş (ve bir rivayette altmış) **bu kadar şûbedir. Bu şûbelerin en efdalı, lâilâhe illâllah, - Allahdan başka ilâh yoktur. Sözüdür. En aşağı derecesi ise, yoldan ezâyı gidermektir. Hayada** (utanmakda), **İmandan bir şûbedir.» Buhârî, Müslim**

(Bu hadîsi şerifi, değişik mâna ve lafızlarla Tirmizî de zikretmiştir.)

Î Z A H A T

Râvi Ebî Hüreyre Radyallahüteâla anh kimdir?

Hz. Ebû hüreyre hakkında kısada olsa üçüncü hadisi şerifin îzâh bölümünde malûmat verilmiştir.

Bu hadisi şerifdeki **«İman»** kelimesi, îmanın semeresi, alâmet ve belirtilerini beyan etmek maksadına matufdur.

Nitekim hadisi şerifin aşağısında «yetmişden fazla şûbedir.» denilerek bu şûbe ve alâmet olan güzel hasletlerde bulunan her ferdin mümin olabileceği ve mümin olan her müslümanında bu güzel hasletlerle zinetleneceğini beyan etmektedir.

İmanın yetmişden fazla şûbesinin en efdal ve üstünü de; lâilâhe illallah - Allahdan başka - ilah yoktur, cümlesiyle beyan edilmiştir.

Evet bu kelime-i tevhid, zikrin ve imanın şubelerinin en efdalıdır. Zira mahza yüce halık her şeyin mâbudu, şeriki ve naziri olmadığına ve ibâdete, yalvarmaya, huzûrunda eğilmeye hulasa her zaman, her yerde ve her canlının tapınağı, ilticağahı, tesbih ve tehlili odur, onadır.

Bu kelime-i tevhid ve zikrullahla sâde ve sâde halıkı zülcelal zikredildiğinden kalbdeki îmanın tezâhuru en güzel ve en sevimli kelime ile görülmüş oluyor.

İmanın esas ve alâmetini ihtiva eden bu mubarek kelimeyi dili ile söyleyib kalbi ile tasdik eden bir müslüman, Allaha şerik koşacak her türlü söz, yazı ve davranışlardan kaçınır. Put, putculuk ve putcular, en çok buğzettiği şeylerden olur.

Meselâ : Türbeye, tekkeye, şeyha, hocaya, taşa, leşe, heykele ve puta taparcasına harekette bulunmaz. Secde yapmaz. Çelenk koymaz, onlara hurmeten ve onlar için kurban kesmez, kan akıtmaz. Onlardan medet beklemez.

Müslüman, hocasına, baba ve annesine, amirine, büyüğüne, şeyhine ve emsaline hürmet ve saygı göstermesi gereken kimselere haddi tecâvüz etmeden bir edep ve usul dahilind sever ve hürmet eder. Ve böyle yapması zarûri ve lâzımdır.

Hakiki mümin kelime-i tevhidi damarlarında dolaşan kanların içinde yaşartır ve kanının son damlasına ve hayatının sonuna kadar dilinden ve gönlünden asla eksik etmez. Tevhide engel olan her türlü tehlikelerden kaçınır. Kalbini yumuşatır ve dilini tatlılaştırır. Zira Allahın zikri ile kalbler mutmain olur ve insanda ilahi zikrin hazzı, neşesi ruhda ve bedende huzur ve sukün hasıl eder.

Evet bütün beşerin hakkıdır, bekâ emeli,
Akif merhum şöyle buyurmuş :
Fakat bu hakkı ne taşdan ne leşten istemeli.

Öyle ise, îmanın en efdal şubesini teşkil eden kelime-i tevhidde beyan edildiği üzere, hakka tapıp, yalvarıb, ona kul olup, ondan mükafat ve mücazatını beklemek lazımdır.

Nitekim fâtihe-i şerifede şöyle buyurulmuştur :

«Yalnız sana ibâdet ederiz. Ve yalnız senden yardım isteriz.»

Fâtihe sûresi, 4

Hadisi şerifdeki **«Îmanın şüpesinin en aşağı derecesi ise, yoldaki ezâyı gidermektir.»** Cümlesi ilede, mümin insan ve hayvanların ve hatta taşıtların gideceği yollardaki çukurları, taşları ve ezâ veren her şeyi gidermesi lâzımdır. Yollara taş, çukur, pislik, su ve taşıt gibi geçenlere zarar verecek şeyleri koymaz.

Bir hadisi şerifde, **«müslüman, müslümanların elinden ve dilinden sâlim kalan** (zarar görmeyen) **kimsedir.»** Buyurulmuştur.

Bu günkü trafik kanunlarının ve insan haklarının en câzib şekli islamda asırlarca evvel böyle vicdan ve îman esasları dahilinde beyan edilmiştir. İmanı olan her müslüman, insanlara ve hayvanlara ezâ verecek her türlü davranışda kaçınır.

İman ve ahlakdan nasibi olmayanlarda insanlara ezâ vermekten zevk alır. Ve insanların canını acıtmak, öldürmek, vurmak, kırmak sanki bir şey değilmiş ve hatta mârifetmiş gibi mes'uliyyet hissini duymaz, belkide iftihar ederler. Günümüzde kalbleri îman nurundan yoksun merhametsiz insanlarda görüldüğü gibi.

Hadisi şerifde **«Hayada, İmandan bir şüphedir.»** cümlesi ilede insanın iç alâmindeki dışa vuran sızıntı ve îmân nûrunun tâzâhurunu beyan etmektedir. Haya hakkında daha geniş mâlumat **«İslâmda tesettür ve haya» adlı** eserimizde beyan edilmiştir. Oradan o bahsi tekrar tekrar okumak lazımdır.

Hadîsi şerifde, **«İman yetmiş bu kadar şûbedir.»** cümlesinin ihtiva ettiği şûbeleri ulemâ ve muhaddisler çeşitli eserlerde zikretmişlerdir. Yetmişden fazla şûbelerin ancak üç adedini resûlü ekrem efendimiz beyan buyurmuştur. Diğer mubârek sözlerinde ayrı ayrı açıkladıkları muhakkaktır.

Şârih **Aliyyülkâri** merhum, **Mirkatülmefatih** de Şeyhulislam Ebülfazl İbni Hacerin Buhâri şerhinden naklen imanın şûbelerini şöyle sıralamıştır :

1 — Allâhü teâlanın zatına ve sıfatlarına inanmak,
2 — Meleklerin nurdan yaratılmış mâsum varlıklar olduklarına inanmak,
3 — Kitablarına inanmak,
4 — Resullerine inanmak,
5 — Kadere inanmak,
6 — Öldükten sonra tekrar dirilmeğe inanmak,
7 — Allâhü teâlayı sevmek,
8 — Allah rızası için bir kimseyi sevmek ve buğzetmek,
9 — Peyğamber (S.A.V.) efendimizi sevmek ve tâzim etmek,
10 — Peyğamber Aleyhisselâma salâvâtı şerife getirmek,
11 — Peyğamber Aleyhisselâmın sünnetine tâbî olmak,
12 — İman, amel ve ahlakda ihlaslı olmak,
13 — Riyayı - Gösterişi ve nifakı terk etmek,
14 — Tevbe-Günah ve kötülüklerden nedâmet etmek,
15 — Allâhın azabından korkub rahmetinden umudu kesmemek;
16 — Allâhın verdiği nîmetlere şükretmek,
17 — Verilen sözü yerine getirmek,
18 — Belâ ve musîbetlere sabretmek ve kazaya razî olmak,
19 — Haya-utanmak,
20 — Şefkat ve merhametli olmak,
21 — Hakka tevekkül etmek,
22 — Mütevâzî-Engin gönüllü olmak,
23 — Büyüklere hürmet ve küçüklere şefkat etmek,
24 — Kibir ve ucbu terk etmek,
25 — Hased ve kini terk etmek,
26 — Öfkelenmeyi terk etmek,
27 — Kelime-i tevhîdi söylemek,
28 — Kur'anı kerîmi okumak,
29 — İlim öğrenib öğretmek,
30 — Dua ve zikrullahda bulunmak,

31 — Günahların bağışlanması için hak teâlaya istiğfar etmek,
32 — Lüzumsuz ve mânasız sözden kaçınmak,
33 — Hissî ve hükmî temizlikde bulunmak,
34 — Necâseti galîze ve hafîfeden kaçınmak,
35 — Setrülavrete riâyet etmek,
36 — Farz, vâcib ve nâfile namazları kılmak,
37 — Zekat ve sadakayı edâ etmek,
38 — Köle ve Cariyeleri âzat etmek,
39 — Cömertlik ve sahâvette bulunmak,
40 — Muhtaçlara ve müsâfirlere taam yedirib ziyâfette bulunmak,
41 — Farz ve nâfile oruç tutmak,
42 — İtikâfa girmek (İtikâfın îzahı, fıkıh kitablarında zikredilmiştir),
43 — Kadir gecesinin ecrine nâil olmak için, o geceyi araştırmak,
44 — Hac ve Ömre yapmak,
45 — Beyti şerîfi tavaf etmek,
46 — Dîni korumak için, her türlü tehlikeden kaçınmak,
47 — Hicret etmek (yâni, günahlardan kaçınmak) ,
48 — Nezirleri îfa etmek,
49 — Yeminlerin cihetlerini ve keffâretlerin edâsında gereken şekilleri araştırmak,
50 — Nikahlanmak(evlenmek) sûretiyle zinâdan kaçınmak,
51 — Aile efrâdın haklarına riâyet etmek,
52 — Ana Babaya iyilik etmek,
53 — Evlâdı terbiye etmek,
54 — Sılai rahmi (akrabaları ziyâret etmeyi) îfa etmek,
55 — Efendi ve büyüklere (ilmen, sinnen ve amelen büyüklere) itaat etmek,
56 — Hizmetcilere iyi muâmelede bulunmak,
57 — İşlerde adâleti elden bırakmamak,
58 — Cemâata (hak üzere toplanmış kimselere) tâbi olmak,
50 — Bizden olan ülülemre itaat etmek,
60 — İnsanlar arasını sulhu sükünete kavuşturmak,
61 — İslâma ve müslümanlara tecâvüz edenlerle mücâdele etmek,
62 — İyilik üzere yardımlaşmak,
63 — İyiyi, güzeli emredib kötülükten nehyetmek,
64 — Zina, kıtal ve emsâli suçların cezâlarını icrâ etmek,
65 — Hak yolunda nefsle ve duşmanla mücâdele etmek,
66 — Emâneti yerine ve ehline edâ etmek,
67 — Edâsını niyyet etmekle berâber karzan birşey almak,
68 — Komşuya ikram ve iyi muamelede bulunmak,
69 — Malı helaldan kazanıb helal ve iyi yerlere sarfetmek,
70 — İsraf ve tebzîri terk etmek,

71 — Selamlaşmak,
72 — Insanlara zarar yapmamak,
73— Tığsırınca hamd edene «yerhamükellah» demek,
74 — Çalgı çalmak gibi lehviyattan kaçınmak,
75 — Ve yoldan ezâyi gidermektir.» **(Mirkatülmefâtih, C. I, 62)**

Yukarda maddeler halinde saymış olduğumuz güzel amel ve hasletleri yapanlar, îmanın dal ve şûbelerini işleyen fazîletli kimselerdir. Bu güzel hasletlerin zıddını işleyenler ise, dalâlet ve sapıklık da devam edenlerdir. Yâni bu hasletlerin zıddını yapanlar, kötü ahlak sâhibi ve îmanın şûbelerini çiğneyen fâsıklardır. Cenâbu hak bütün müslüman kardeşlerle bizleri, bu iyi hasletleri amel edip kendisinde bulundurarak îmanın süs ve zinetine bürünenlerden eylesin. Amin.

٦ — (٥) وعن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله ﷺ : « المُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ المُسْلِمُونَ مِنْ لِسانِهِ وَيَدِهِ ، وَالمُهاجِرُ مَنْ هَجَرَ ما نَهى اللهُ عنه » هـذا لفظ البخاري .
وَلِمُسْلِمٍ قال : « إنَّ رَجُلاً سأَلَ النَّبيَّ ﷺ : أَيُّ المُسْلِمِينَ خَيْرٌ ؟ قال : مَنْ سَلِمَ المُسْلِمُونَ مِنْ لِسانِهِ وَيَدِهِ » .

Tercümesi :

6 — (5) Abdullah ibni Amr (R.A) den mervîdir.

Nebiyyi muhterem (S.A.V) buyuruyor ki;

«**Müslüman** (o kimsedir ki), **dilinden ve elinden müslümanlar sâlim olan** (zarar görmeyen) **kimsedir.**

— **Muhâcir de** (o kimsedir ki), **Allâhın** (C.C.) **yasak ettiği şeyi terk eden kimsedir.**» Bu Buhârînin lafzıdır.

Müslimin lafzı ise şöyledir :

Abdullah ibni Amr (R.A) dedi ki,

«Resûlüllah (S.A.V) e bir adam sordu :

«Hanki müslüman daha hayırlıdır?

— Resûlüllah (S.A.V) cevâben şöyle buyurdu :

«(Hayırlı müslüman) o **kimsedirki, dilinden ve elinden müslümanlar sâlim olur.»**

Î Z A H A T

Râvî Abdullah ibni Amr (R.A.) kimdir?

Abdullah ibni Amr (R.A), babası Amr ibni As (R.A) dan evvel müslüman olmuştur. Babası ile kendi arasında onbir (II) yaş farkı vardır. Musannıf Hatîbi Tebrizi ise, babası Amr Abdullahdan 13 sene yaş farkı ile büyük

olduğunu beyan etmiştir. Bir kavilde de, babası on iki (12) yaş büyük denilmiştir.

Hz. Abdullah (R.A) gâyet âlim ve son derece âbid idi. Ömrünün son zamanında gözleri âma (kör) olmuştur.

Hadîsi şerif bilgisi, sahâbeden Ebî Hüreyreden çok idi. Zira Hz. Abdullah hadîsi şerifleri yazardı. Ebî Hüreyre hazretleri ise, ezberine alır yazmazdı. Ezberlenen unutulabildiğinden bâzı hadîsi şerifler hafızasından silinirdi. Fakat Hz. Abdullah dâima yazdığı hadîsi şerifleri tekrar okur ve ezberinden zâyî etmezdi. Bu şekilde îzahı, bizzat Hz. Ebî Hüreyre (R.A) beyan etmiştir.

Gerçek böyle olmasına rağmen Hz. Abdullah (R.A) den rivâyet edilen hadîsi şerif adedi, Ebî Hüreyre (R.A) den rivâyet edilen hadîsi şeriflerden azdır. Hz. Abdullah (R.A) dan rivâyet edilen hadîsi şerif, yedi yüz (700) kadardır. Halbuki Ebî Hüreyre (R.A) den rivâyet edilen hadîsi şerif adedi, beşbin (5000) in' üzerindedir.

Ebî Hüreyre (R.A) hakkında gerekli îzahat, üç numaralı hadîsi şerifin altında beyan edilmiştir.

Hz. Abdullah (R.A) kitabları çok okurdu ve hadîsi şerifleri yazmak için peyğamberimizden izin istemişdi. Resûlü Ekrem efendimizde bu hususda gerekli izni beyan etmişlerdi.

Hz. Abdullah (R.A) Hicretin altmış beş veya yetmiş üç senesinde Mekke-i mükerreme de veya Tâifde veya Mısırda vefat etmiştir. Allah ondan Râzî olsun ve Rahmeti rahmana vasıl olsun. Amin.

Hadîsi şerif de beyan edildiği üzere, hakîki müslüman, müslüman kardeşlerinden hiç birine söverek, lânet ederek, gıybet bühtan, nemmam ve iftira gibi kötülükleri söylerek dili ile zarar vermez. Böyle yapan kimselere, iyilik tavsiy eder ve ıslahları ile meşkul olur.

Kezâ hakîki müslüman, dövmek, vurmak, öldürmek, yıkmak, parçalamak, kakalamak, itelemek, bâtıl ve küfürleri eli ile yazmak ve bunlara benzer kötü ve haramları eli ile işleyerek hiçbir müslüman kardeşine zarar vermez. Zira müslüman, iyilik ve ihsanda bulunur.

Müslümanlara ezâ ve cefâ ekseriyâ dil ve el ile yapıldığından hadîsi şerifde de bu iki âza zikredilmiştir. Ayrıca dili elden evvel zikretmekte büyük ehemmiyeti hâizdir. Zira dil ile ezâ vermek daha çok kolay ve daha yarası ağır olduğu görülür. Dilin yarası unutulmayacak kadar güç olması ve diğer âzaların günaha girmesine başlıca sebeb olması hasebiyle dili elden elvve zikretmiştir.

Dilim! seni dilim dilim dilsem seni,
Cennette sende Cehennemde sende ah hıfzedebilsem seni.

Bir Beyt de de şöyle denilmiştir :

Kurşun yaralarının tedâvisi vardır,
Fakat dil yarasının tedâvîsi yoktur.

Ebî Saîd el-Hudrî (R.A) den mervî bir hadîsi şerifde Resûlüllah (S.A.V) buyurmuştur.

«**Ademoğlu sabahladığı vakit, bütün âzaları dile lisânı hal ile iltica ve talebde bulunarak şöyle der** (ler); **Bizim hakkımızda Allahdan kork, zira bizim istikâmetimiz sana bağlıdır. Eğer sen doğrulursan bizde doğruluruz. Ve eğer sen eğrilirsen bizde eğriliriz.»** (Tirmizî)

Evet insan oğlunun dili her yönüyle en kıymetli varlıklardandır. Fakat o dil ile îman kazanıldığı gibi küfürde kazanılmaktadır. Bu sebebden her Allâhın günü sabahleyin bütün âza ve organlar, dile hallerini arz edib Allahdan hakkı ile korkmasını ve bütün amellerin çözüm ve cürüm noktası o küçücük cirimli dilin hareketine bağlı olduğunu bildirmektedirler.

Büyükler bir sözlerinde şöyle demişler, **«Ellisan, cirmühû sağîrün ve cürmühû kebîrun : Dil, cesed ve cirmi küçük, fakat cürüm ve günahı büyük olan bir varlıkdır.»**

«Belâ ve musîbet, dil ile konuşmaya bağlıdır.»

Diğer bir hadîsi şerifde de şöyle buyurulmuştur :

«Allâha ve âhiret gününe inanan bir kimse, ya hayır söylesin veyahut sükût etsin.»

Büyükler de hikmetli sözlerinde yine şöyle demişler :

«İnsanın belası, dilindendir. Bir kimsenin aklı tamam oldumu, kelam ve sözü onksan ve az olur. İnsanın selâmeti, dilini, muhafaza etmektedir. Ve bedenin sıhhatı, sükuttadır, Dilin muhâfazası, insanın rahatlığıdır. Çok konuşan insan, helak olur.»

Hulâsa-i kelam îmanlı, ihlaslı ve ibâdetine devam eden her müslüman; diliyle, eliyle, ayağı ile, kalbi ile ve diğer âzaları ile müslümanlara eziyet etmez. Dâima iyilik eder ve iyilik temennîsinde bulunur. Zira hakka îman ve iyi ameller, ona iyiyi ve güzeli yapdırır.

Hadîsi şerifde beyan edilen «muhâcir» kelimesinin târif ve îzahı gâyet sarihdir. Ayrıca birinci hadîsi şerîfin îzah kısmında bir nebze açıklama yapılmıştır.

٧ — (٦) وعن أنس رضي الله عنه، قال: قال رسول الله ﷺ: « لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ». متفق عليه.

Tercümesi :

7 — (6) HZ. Enes (R.A) den rivâyet olunmuş, demiştirki :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Hiç biriniz : beni babasından, evlâdından ve insanların hepsinden daha fazla sevmedikçe îman etmiş olmaz.» Buhâri, Müslim

(Bu hadîsi şerifi, Ahmed bin hanbel, Nesâî ve İbni Mâce de zikretmişlerdir.)

İ Z A H A T

Ravî Hz. Enes kimdir?

Enes (R.A) Medînei münevveredeki hazrec kabilesinin Neccâr soyundan Mâlik bin Nazrın oğludur. Ensârı kiramdandır. Resûlü ekrem sallallâhü aleyhi veselleme medîne-i münevvere hayatında on sene hizmet etmiştir ve kendiside hizmete başladığında on yaşında idi.

Resûlü Ekrem efendimiz medîne-i münevvereye teşrif ettiklerinde Hz. Enesin vâlidesi oğlunu getiriyor ve diyorki :

«Ya Resûlellâh! bu çocuk sana hizmet etsin. Bunun için dua buyurun.»

Bunun üzerine Resûlü Ekrem (S.A.V) efendimizde şöyle dua ediyor :

«Ey Allâhım! bunu mal ve evladında mubârek kıl. ömrünü uzun eyle ve günahını bağışla.»

Hz. Enes bizzat diyorki : «kendi sulbumdan doksan sekiz çocuğumu toprağa gömdüm. Benim ağaçlarımın mahsulu senede iki sefer olurdu. O kadar yaşadımki, nerede ise hayatımdan usanmıştım. Bu sebebden de duanın dördüncüsünü yani günahımın bağışlanmasını umuyordum.»

Yüz sene veya yüz (100) seneden fazla yaşadığı yazılıyor, sahâbe-i kiramın en son vefat edenlerindendir. Vefatı Basrada hicretin doksan üç (93) târihinde vukû bulmuştur.

Basraya insanlara îlmi fıkhî tâlim etmek için, Hz. Ömerin hilâfeti zamanında gitmişti. Allah ondan razî olsun.

Hadisi şerifde beyan edildiği üzere bir kimsenin îmânı kamil ile mümin olabilmesi için, kendi nefsinden, baba ve annesinden, evlat ve ahfatından, aile efradı ve bütün insanlardan en çok sevdiği ve seveceği kimse, Muhammed aleyhisselam olacaktır. Aksi takdirde kemallı bir îmana sahip olamaz.

Bu husus Kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«Peyğamber, müminlere nefislerinden daha evladır.» Ahzab sûresi, 6

Diğer bir âyeti kerime meâli :

«Ey Habibim! (Allah ve Resûlü yolunda hicreti terk edenlere) **deki : babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, karılarınız, soylarınız, kazandığınız mallar, geçersiz hale geleceğinden korktuğunuz bir ticaret, hoşunuza giden meskenler, Size Allah ve resulünden ve onun yolunda cihaddan daha sevgili ise, artık ilahi emir** (azabı ilahi) **gelinceye kadar bekleyin. Allah** (c.c.) **fasıklar topluluğunu hidâyete erdirmez.»** Tevbe sûresi, 24

Buradaki sevgi insanların yaratılış itibârı ile olan tabî-i sevgi değil belki aklî ve îmânî sevgidir. Zira insanların tabiatında kendini sevme ve beğenme hali tab'an vardır. Insanlar arasındada deniryа «İnsan kendini be-

ğenmese çatlar ölür.» Yaratılış itibarı ile her insanda bu hal vardır. Yaratılış itibarı ile iç güdünün hali bir nevi zoraki olan haldirki, teklif dışı ve nefsin tâkatı yetmiyeni teklif etmez.

Fakat bu tabii hal aklın kemâle ermesi ve îmanında kemal derecesine ulaşması ile, kişi kendisinin derece ve mertebesini bilir. Ondan sonrada kendisinden daha kemallı ve faziletli kimseleri takdir eder. Yine halk arasında bir ata sözü vardır; **«Altının kıymetini, sarraf bilir.»**

Evet fâzilet ve yüksek mertebe sahibi dünyanın efendisi ve sevgilisi olan Peyğamberimiz Sallallahü aleyhi vesellem efendimizide her şeyinden fazla seven ve sevecek olan ancak ve ancak îmanda kemale erişmiş olan kimsler olabilir. Imanı zaif olanlar ve kamil bir akla sahip olmaynlar, elbette nefislerinin arzularını, herşeyin üstünde tutacaklardır. Hatta nefislerinin arzu ve isteklerine taparcasına hareket edeceklerdir.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«(Ey Habibim!) **Şimdi o kimseyi gördünya :** (doğru yolu bırakıp keyfine taparcasına) **zevkini kendisine ilah edinmiş.»** casiye sûresi, 23

Şu halde Allahın Resûlünü seven onun sevgisini her şeyin üstünde tutar. Onun sünnetlerini sever, yapar ve onun sünnetlerini işleyen kimseleri sever ve sünnetin yayılmasına yardım eder ve bütün hayatını, Resûlüllaha tâbi kılar veya tâbi kılmaya çalışır.

Peygamberimizin sevgisini taşımanın en bariz örneğini şu olayı okuyarak anlamaya ve yaşamaya çalışalım :

Ashabı kiramdan Abdullah bin hişam (R.A) diyorki,

«Bir gün Resûlüllah (S.A.V) ile beraber bulunuyor idik, kendileri Ömer bin el hattabın (R.A) elini tutmuşlardı. Hz. Ömer : «Ya Rasûlallah! zatı nebevinizi nefsimden başka her şeyden daha ziyade severim.» dedi.

— Bunun üzerine rasulu Ekrem efendimiz şöyle buyurdular :

«Nefsim yedi kudretinde olan zatı bariye yemin ederimki, beni nefsinden de ziyade sevmedikçe, kemallı îmana mazhar olamazsın.»

Peygamberimizin bu hitabı üzerine Hz. Ömer (R.A) in kalbinde başka bir hal tecelli etti :

«Ya Resûlallah! Allâha yemin ederimki, ben şimdi zâtı nebevînizi nefsimdende ziyâde severim.» dedi.

Resûlü Ekrem (S.A.V) efendimizde buyurdu ki :

«İşte ey Ömer! Şimdi îmanın kemal derecesine ulaşdı.»

٨ — (٧) وعنه ، قال : قال رسول الله ﷺ : « ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ : مَنْ كَانَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا ، وَمَنْ أَحَبَّ عَبْدًا لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ ، وَمَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ ». متفق عليه.

Tercümesi :

8-(7) Yine Enes (R.A) den mervidir, diyorki;

Nebiyyi muhterem (S.A.V) buyurdu :

«**Kimde, üç şey bulunursa îmanın tadını tatmış olur. (Onlarda) :**

a) Allah (C.C.) **ile Resûlullah** (S.A.V) **kendisine başkalarından daha sevgili olmak,**

b) **Bir kimseyi yalnız Allah için sevmek,**

c) Allah (C.C.) **onu küfürden kurtardıktan sonra** (İmana kavuşturdukdan sonra) **yine küfre dönmekten ateşe atılacakmışcasına hoşlanmamaktır.** (küfre dönmeyi kerih görmektir).» **Buhârî, müslim**

(Ayrıca Ahmet bin hanbel, Tirmizî ve Nesaînin süneninde zikredilmiştir.)

İ Z A H A T

Râvi Hz. Enes. (R.A) hakkında malumat, yedinci (7). hadisi şerifde zikredilmiştir.

Bu hadisi şerifde imanın tad ve zevkinin müminlerde olabilmesi için, Allah ve Resûlünün sevgisi bütün sevgilerin üstünde olması, bir kişiyide Allah için sevmenin gerektiği ve îmandan çıkıp küfre girmeyi, ateşe atılmayı kerih gördüğü gibi kerih görmekle mümkün olabileceği beyan edilmiştir.

a) Birinci maddede beyan edilen halin değişik şekli olan Allahı sevip onun Resûlünü sevmeyen veya Allaha inanıp itaat eden kimselerin Peyğamber efendimize inanmayan veya itâat etmeyenler, Allaha inanmış ve itaat etmiş olmazlar. Allaha inanıp sevmenin Alamet ve sıhhati, onun Resûlüne inanıp sevmekle ve ona tâbi olmakla mümkün ve muteberdir. Bu husus kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«(Habibim!) **deki, eğer siz Allahı seviyorsanız, hemen bana uyunki, Allahda sizleri sevsin ve günahlarınızı bağışlasın»** Ali imran, 31

Allah ve Resûlüne inanmanın tadına ulaşan kimseler ağızlarına balı alan kimselerin balın tadı ile mütelezziz oldukları gibi, îmanın lezzet ve zevkini her şeyin üstünde görürler,

b) Bir kimse, diğer bir kimseyi, dünyevi, şehvânî ve nefsâni hiç bir menfaat karşılığında veya düşüncesinde olmadan sâde ve sâde mümin kardeş olduğu ve istikametli bir imana sahip olmasından dolayı Allah rızası için sevmesi, en doğru ve en güzel sevgidir.

Bu sevginin belirti ve alâmetlerinden bazıları şunlardır; Bir kimsenin her hangi bir istek ve arzusu o sevdiği kardeşinde olur, onunda vermemesi veya müsbet karşılamaması halinde ona darılıp gücenmemesi, onu makul karşılaması halidir.

Meselâ :Ödünç para, mal ve sâire veya kız istendiğinde bu istekler verilmeyince veya red edilince gücenip darılmamak gerekir. Darılıp güçen-

me olursa Allah için sevmenin olmadığı ortaya çıkar. Ancak böyle münâsebetlerde karşılıklı saygı ve sevgi hudutları muhafaza edilmek kaydıda şurttır.

Şayet biri arz ve ihtiyacda bulununca diğer birisi ona bed muamele yaparsa, bu takdirde o kimseye hakâret ve eziyette bulunmuş olur. Öyle oluncada karşılıklı sevgi va saygı bağları ortadan kalkmış olur.

Ama böyle bir hal yok iken sâde arzu ve istekler müsbet karşılanmadı diye gücenilirse veya sevişme anında yapılan ikram ve yardımlar sayılarak başa kalkılırsa, işte bu sevişme Allah rızası için olmayan sevişmedir.

Allah için sevişme nimetine erişen mümin kardeşler, bir birlerinin kusur ve ayıblarını karşılıklı bağışlarlar, doğru yolu tavsiye ederler, kötülükten men ederler, selamlaşırlar, birbirlerine ziyarete ve yardıma koşarak şifa dileklerinde bulunurlar. Akşam sabah bir birlerinin sevinci ile sevinirler ve üzüntüleri ile hüzün ve kederlenirler. Bir birlerinin ırz ve namuslarını korumaktada âzâmi gayreti sarf ederler.

Cenazeleri olduğunda her işlerini terk edip o cenâzenin techiz, tekfin ve defnine ait işleri cânı gönülden yaparlar.

Hulesâ-i kelam Allah için sevişen mümin kardeşler, belki öz soy sop kardeşliğinden daha tatlı ve daha neşeli bir hayat yaşantısında olurlar.

c) İman nûruna kavuşan bir müminde, bu îmanın zevk ve tadını Allah muhafaza bir gün gaybeder din ve îmandan çıkarak küfre giderim korkusu ve ızdırabı ona ateşe atılmak kadar ve hatta ateşe atılmakdan daha kötü gelirse, işte o kimsede îmanın tadına erişmiş olur.

Öyle ya fani dünyanın kazançlarının en kıymetlisi olan ve ebedî alem için yeğane sermaye kalbin huzur, sukûnu, rûhun kıdası îmanı kaybetmek elbette en korkunç ve tehlikeli zararlardandır. Belkide kişiye, ateşe atılması, imanı gaybetmekten daha ehven gelir. Zira dünya ateşine atılmak ve yanmak, imanı gaybedipde ahirette ebedî ateşe atılmaktan daha güç değildir. Dünya ateşi hem geçici ve hemde âhiret ateşinden yetmiş (70) derece aşağıdır.

Bu sebeblerden dolayı akıllı müslüman, imanına iyi sahip olur. Küfür icab eden her kelime, fiil ve inançlardan kaçınır. Kazanılmış sermaye ve mal bile her hangi bir sebeble tamamı yok olup gitse, sahibini perişan edip ızdırab ve dertlere sürükleyebilir. Halbuki bu fani dünyanın fani varlığından bir gaibdir.

Ebedi alem olan âhiretin yeğâne sermayesi olan imanın yok olup gitmesi ise, elbette en büyük gayıb ve en ızdırablı dertlerdendir. Zira cehennemden kurtulup cennet ve cemali ilahiyeye nail olmanın tek sermayesi kâmil ve muhkem îmandır.

Nitekim cenâbu hak Kur'anı kerimde şöyle buyurmuştur :

«O (Kıyâmet) **gününde ne mal fayda verir. Nede oğulları!**

— **Ancak Allaha halis ve pak bir kalb ile** (imanla) **varan kimse müstesnadır.** (Onlara îmanları fayda verir).» Şuara sûresi, 88-89

İmanın tehlikesi olan küfür ve çeşitlerini en geniş şekilde **«Mülteka tercümesi»** adlı eserimizin ikinci cildinin **«Mürted babı»** altında izah edip naklettiğimizi hatırlatırız.

٩ -- (٨) وعن العباس بن عبد المطلب . قال : قال رسول الله ﷺ : « ذاق طعم الْإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللهِ رَبًّا . وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا . وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً » رواه مسلم .

Tercümesi :

9 — (8) Abdulmuttalibin oğlu Abbas (R.A) den mervîdir, demiştir; Resûlüllah (S.A.V) buyurdu ki :

«Allâhı (C.C.) **Rab, islâmı din ve Muhammedi** (A.S) **Resûl** (kabul ederek) **râzî olan kimse, îmanın tadına erişmiştir.»** Müslim

(Keza Ahmed bin hanbel, tirmizî ve deylemîde tahriç etmişlerdir.)

İ Z A H A T

Ravi kimdir?

Hz. Abbas (R.A) peyğamberimizin amcasıdır. Peyğamber efendimiz den yaş itibarı ile iki sene büyüktü.

Bir gün Hz. Abbasa soruyorlar : «Senmi büyüksün, yoksa nebiyyi ekrem sallallahü aleyhi vesellemmi büyüktür?»

Gayet zeki, idraklı ve ilmî metânete sahip olan Hz. Abbas, hemen şöyle cevab veriyor :

«O (Peyğamber sallallahü aleyhi vesellem) benden büyüktür. Ben ondan yaşlıyım.»

Hz. Abbas, cahiliyyet devrinde reis idi ve mescidi haramın îmar ve tâmiri ona verilmişti. Oraya gelenleri sulama salahiyyetide onda idi.

Hz. Abbas, İslama çok evvel girmişti, fakat gizlerdi. Gönülden istemediği halde mükrehen bedir savaşına bile çıkmıştı. Bu sebebden dolayı Rasûlü Ekrem efendimizde onun hakkında ashâbına şöyle buyurmuştu :

«Kim Abbasla karşılaşırsa, onu öldürmesin. Zira o müşriklerle gönülden istemiyerek çıkmıştır.»

Hz. Abbasın vefatı, Medine-i münevverede kendisi seksen sekiz (88) yaşında iken hicretin otuz ikinci senesinde Recebi şerifin on iki (12) sinde cuma günü vukû bulmuştur. Ve cennetülbakîa defnolunmuştur. Allahüteâla ondan razı olsun ve bizlere şefaatını ihsan etsin. Amin.

Hadisi şerifde beyan edilen hakikatlar, bir kimsenin gönlü, Allahı rab tanımaya kanaat eder, kalbi rahat eder göksü genişler ise, o kimse Allahın

her işlediğini hoş karşılar, bela ve müsibetlerine sabreder, nimetlerine karşıda şükreder, kaza ve kaderi ilâhîsine râzi olur, onun verdiği veya men edip vermediği şeylerede boyun eğer hoş karşılar, isyan etmez, bir hikmet ve sebebin olduğunu düşünerek hayır yolunu bulur.

Şayet, puta, ateşe, leşe, ölüye, paraya, karıya, makam ve mansıba gönlü bağlanırsa, bu takdirde putpereslerden olur.

Birde islama razi ve kanî olan mümin, islamın şer'i hükümlerine imtisal edip emri ilahileri yapar, nehyi ilahilerden kaçınır, ve Muhammed Aleyhisselamın hak teâla tarafından Resûl olarak gönderildiğine gönlü razi olup itminan olan kişide onun sünnet ve adaplarında ona tabi olur, onun ahlak ve yaşantısını kendisine rehber edinir, dünyadan çekinmesini kendisinde bularak ahireti unutmaz. Bütün yaptıklarının ahirette hesabını vereceğini düşünerek îmanın tadını bulmaya çalışır.

Işte bu temiz gayeler esasına bağlı olan her mümin, taşıdığı imanın tadını vucudunda bulur. Mânevi zevklerin içinde huzur ve neş'e ile yaşar. Ve nihayet bu mânevi zevkin en büyük semeresi olan ahiret saadetine nail olur. Allahda istikametli imanının karşılığında o kulun razi ve hoşnut olacağı cennet, nimet ve cemali ilahisini lutfeder.

Hadîsi şerifde şu mealdâki âyeti kerîmelere işâret vardır :

«Allah onlardan râzı ve onlarda ondan (Allahdan) **râzı ve hoşnutturlar. İşte bu** (mükâfatlar ve Allâhın rızası) **Rabbisinden korkanlara mahsustur.»** Beyyine sûresi, 8

Diğer âyeti kerîme meali :

«Ve (Bugün) **size din olarak, islâma razî oldum.»** Mâide sûresi, 3

«Kim, islamdan başka bir din ararsa, o istediği din, aslâ kendisinden kabul olunmaz ve o âhiretde ebedî zarar görenlerdendir.»

Ali İmran sûresi, 85

١٠ — (٩) وعن أبي هريرة، قال: قال رسول الله ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هٰذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٌّ وَلَا نَصْرَانِيٌّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ؛ إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ». رواه مسلم.

Tercümesi :

10 — (9) Ebû Hüreyre (R.A) den rivâyet olunmuştur, dediki :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Nefsi muhammediyem yedi kudretinde olan Allahüteâllaya yemin ederimki, bu ümmetten (ümmeti dâvetden) **yahûdi ve hıristiyan bir kişi beni işitmez, Sonra Peyğamber olarak gönderildiğime îman etmeden ölürse, İşte o kimse, ancak cehennemin yârânından olur.»** Müslim

İ Z A H A T

Ravî Ebî Hüreyre (R.A) hazretlerinin hal tercümesi, kısada olsa yukarda üçüncü hadîsi şerîfin îzah bölümünde zikredilmiştir.

Hadîsi şerifin ilk cümlelerinde mes'elenin ehemmiyetine binâen Resûlü Ekrem sallallâhû aleyhi vesellem efendimiz, hâlıkı zülcelâla yemin ederek başlamıştır.

Yahûdî ve Hırıstıyanlar, Peyğamberimizi Peyğamber olarak tanıyıp inanmadıkları halde ölürlerse, küfür üzere öldüklerinden cehennemliktirler. Zira onların Allaha îman edip sevmelerinin alâmet ve esası, cenâbu hakkın en son olarak gönderdiği peyğamber olan Muhammed aleyhisselâma ve onun getirdiği Kur'anı Kerîme inanmalarıdır. Aksi takdirde Kur'anı kerîmde cenâbu hakkın buyurduğu ve peyğamberimizinde yukardaki mubârek sözünde beyan ettiği üzere kâfirlerdir. ve küfürlerinden dolayıda cehennem odunudurlar.

Yahûdî ve Hırıstıyan keferelerinin durumları kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«Ey ehli kitaplar (yahûdî ve Hırıstıyanlar)! **Niçin hakkı bâtıl ile karıştırıp örtüyor ve** (Muhammed aleyhisselâmın hak peyğamber olduğunu bildiğiniz halde) **hakîkatı gizliyorsunuz?.»** Ali İmran sûresi, 71

Ali İmran sûresinin, 64-70 âyetlerinide mutlaka okumak gerekir. Zîra bu âyeti kerîmelerde yahûdî ve Hırıstıyanların, küfür ve fenâlıkları, en güzel şekilde îzah edilmiştir.

Hadîsi şerifde geçen «ümmet» kelimesinden maksad, ümmeti dâvettir. İslâmı kabul etmeyip, peyğamberimize inanmayan yahûdî ve Hırıstıyan cinsinden olan ehli kitap kefereler, en son peyğambere ve onun getirdiği hükümlere (Kur'anı kerim ve sünnetlere) inanmaları için islâma dâvet edildiklerinden bunlara «ümmeti dâvet» denilmiştir.

Fakat en son din olan islamı ve bütün hükümlerini kabul eden ümmeti muhammede, «ümmeti îcâbet» denir.

١١ –(١٠) وعن أبي موسى الأشعري، قال: قال رسول الله ﷺ: «ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ، وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللهِ وَحَقَّ مَوَالِيهِ، وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أَمَةٌ يَطَؤُهَا فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا، وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا، ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا؛ فَلَهُ أَجْرَانِ». متفق عليه.

Tercümesi :

11 — (10) Ebû Mûsâ el'Eş'ari (R.A) den mervidir, şöyle demiştir : Resûlluh (S.A.V) buyurduki!

«Üç kişinin ikişer ecri vardır. (O kimselerde şunlardır) :

a) Ehli kitabdan bir adam olubda, hem kendi Peyğamberine, hemde Muhammet (S.A.V.) e iman eden kimsedir.

b) Birinin mülkü olan köledirki, hem Allahü teâlanın, hemde efendilerinin hakkını edâ ettiğinde (O da iki ecre nâil olur).

c) Üçüncüsüde öyle bir adamdırki, kendi yanında tasarruf edebileceği bir câriye bulunurda onun terbiyesini (yumuşaklıkla ve şiddetden uzak olarak güzel güzel) **terbiye eder, tâlimini** (yine rıfk ile güzel güzel) **tâlim eder ve sonradan onu âzâd edib nikahla alır. (İşte) böylesininde iki ecri vardır.»**
Buhâri, Müslim

(Çeşitli lafız değişikliği ile Tirmizî, Nesâî, ibni mâce ve Ahmed tahric etmişlerdir.)

Î Z A H A T

Ravi Hz. Ebû Mûsa El Eşr'arî kimdir?

Hz. Ebû Mûsa El Eş'ari (R.A), ismi Abdullah Bin Gaysdır. Mensub oldukları (Eş'arî) Yemen de bir kabilenin ismi olması hâsebiyle nisbet edilmiştir.

Bu kabilenin pederlerinin gövdesi kıllı olduğundan sıfatı müşebbehe ismi ile (Eş'ar -çok kıllı) manasını ifade eden kelime ile isimlendirilmiş, sonrada onun evlat ve ahvadına (Eşarî) ve onlara mensup olanlarada (Eş'ariyyün) denilmiştir.

Ebû Mûsa (R.A), hicretten evvel müslüman olmuş sonra kendisi ile beraber inanan kardeşleri ve diğer kimselerle tekrar vatanlarına dönmüşlerdir.

Daha sonra Peyğamberimizin hicretinin yedinci senesinde hayberi fethi esnasında Habeşistanlı muhacirlerle birlikde Rasûlü Ekrem efendimize kavuşmuşlardır.

Hz. Ömer, Ebû Mûsa (R.A) ı basraya Vali tayin etmiştir. Bir çok ülkelerin fethini sağlamıştır. Hz. Ali zamanında basra valiliği ve ordu kumandanlığı devam etmiştir. Ancak sonra azl olundular ve sıffiyn olayında hakemlik yaptığı zaman, aldanmıştı. Ondan sonrada hemen Mekke-i Mükerremeye gittiler ve orada hicretin elli iki (52) tarihinde vefat ettiler. Üç yüz atmış (360) hadisi şerif rivâyet etmiştir.

Hutbelerde hulefâya dua etmek, ilk defa Ebû Musâ El Eş'arî hazretlerinden varid olmuştur. Basra valiliği esnasında Cuma hutbesini okudukca Hz. Ömerül Faruk (R.A) a dua ederlerdi.
Elhakâik, C. 1, 143

Daha sonra bu duanın benzerini ibni Abbas (R.A) Hz. Alinin hılafeti zamanında kendisinin basra valisi olduğu zaman cuma günü hutbede halîfe hazreti Ali hakkında «Allahümmensur Aliyyen-Ey Allahım! Aliye yardım et» duasını yapardı. Aynı eser sahife, 22

Hadisi şerifde beyan edilen iki ecir alacak üç kişiyi kısa kısa açıklamaya çalışalım;

a) Yahûdî ve hırıstiyan taifeleri gibi ehli kitapdan olan kimselerin daha evvel kendilerine Peyğamber olarak gönderilen Hz. Mûsa ve Hz. İsâya inanmalarından sonra en son Peyğamber Muhammed Aleyhisselâmada inanmaları ile iki ecre nail olacaklardır.

Ecrin birisi, daha evvel gönderilen mubarek Peyğamberlere onların getirdikleri hükmü ilâhilere inanmaları, diğer bir ecrü mükâfatda, tevrat ve incilde ismi ve vasfı beyan edilen ve en son Peyğamber olarak gönderilene en güzel şekilde ihlasla inanmalarıdır.

Her iki ecrin verileceği Kur'anı kerimdede şöyle beyan edilmiştir :

«Kur'andan evvel kendilerine kitap verdiklerimiz (Yahûdi ve hırıstıyanlardan bazıları) **Kur'ana îman ediyorlar.**

— Onlara Kur'an okunduğu zaman; Biz buna îman ettik. Şüphesiz bu Rabbimiz tarafından inzal edilen hak kitapdır. Doğrusu biz Kur'anı size okumadan evvelde müslüman olmuş idik, dediler.

— İşte bunlar, hem kendi kitaplarına, hemde kur'ana îman hususunda gösterdikleri azm (ve sebatla, yapılan eziyetlere) **Sabırlarından dolayı mükafatları iki kat verilecektir. Bunlar kötülüğü iyilikle defederler ve kendilerine verdiğimiz rızıkdan infak ederler.»** Kasas sûresi, 52-54

Birde Peyğamber (S.A.V) efendimizin Hirakle yazmış olduğu mektupda şu cümle var idi :

«Müslüman ol, Allâhü teala sana ecrini iki kat verir.»

b) Bir ağanın hizmetcisi olan kölede, hem Allâhü tealaya kulluk vazîfesini yaparak namazını kılar, orucunu tutar, zengin ise zekatını verir, haram ve halellara riayet eder ve tesbih, tehlillerine devam eder hemde ağasının hizmetinde koşar ısyan etmezse, bu köle ve hizmetcide aynı iki ecri mükâfata nâil olur.

Kezâ bir işcide ağasına itaat eder yediği ekmeği helal etmeye çalışarak doğru ve dürüst olur, aynı zamanda Allâhın emirlerini yapar, nehilerinden kaçınırsa, işte bu işci de iki ecre nâil olur. Birisi Allâha kulluğundan, diğeride işini gördüğü ağasına itaatındandır.

Bir dâirede çalışan memur, bekci ve emsâli kişilerde, çalışdığı kapıya nankörlük etmez, Allâha kulluk vazîfesi ile âmirlerine itaat ederlerse, bunlarda iki ecre nâil olurlar.

Peyğamberimiz (S.A.V) efendimiz bir hadisi şeriflerinde buyurmuştur :
«Bizim küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüğümüze hürmet ve saygıda bulunmayan, bizden değildir.»

Evet müslüman büyük ve amirine, ağası ve babasına, itaat etmekle mükelleftir. Ancak ağa, baba, âmir ve iş verenler haram ve yasak olan şeyleri buyurursa, bu takdirde onlara itaat edilmez. Zira Allâha ısyan olan yer ve şeylerde kula itaat etmek haram ve künah olur. Bu husus hem âyeti keriyme ve hem hadîsi şeriflerde beyan edilmiştir.

Bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :
«Âllâha ısyan olan şeyde, kula itâat edilmez.»

c) Bir adamda yanındaki câriyesini hem tedip ve din talimini öğreterek edepli bir şekilde yetiştirir, sonrada bu cariyesini azad edip hürre hanımlar sırasına sokarak iffet ve namusunu korumak maksadı ile aile olmak için nikahlarsa, işte bu adamda iki ecre nail olur.

Ecrin birisi, o kadıncağızın tâlim ve terbiyesini sağlamasının karşılığında alacağı **mükafattır.**

Diğeride câriyelikden âzad edip iffet ve namusunu korumak maksadı ile nikahlayıp aile efradına katmasının mükafatıdır.

Bu son maddeden anlaşılmıştırki, bir kimsenin kendi evinde ve ailesinin himayesinde büyütüp terbiye ettiği kız çocuğunu, o evin erkeği olabilir. Ancak sıhriyyet ve akrabalık icabeden haramlıklar olursa, nikahlanmak haram olur. Bu meselenin daha geniş izahı **«Mülteka Tercümesi»** adlı eserimizin birinci cildinin «Nikah bahsinde» ve **«nikahlanmaları haram olanlar babında» mezkürdür.**

Köle : İslam ve îmanı yükseltip yaymak için kâfirlerle harb esnasında esir alınan ve harbde bulunan müslüman askerlere hıssaları nisbetinde taksim ve teslim edilen erkek kimselere «köle» denir.

Câriye : kölenin târifi şeklinde kâfirlerden esir alınan kadınlara da «câriye» ismi verilmiştir.

Köle ve câriye ve hükümleri ile ilgili geniş mâlûmat, fıkıh kitablarında mezkürdür.

١٢ — (١١) وعن ابن عمر رضي الله عنهما ، قال : قال رسول الله ﷺ : « أمرت
أَنْ أُقاتِلَ النّاسَ حَتّى يَشْهَدُوا أَنْ لا إِلٰهَ إِلاّ اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللهِ ، وَيُقِيمُوا
الصَّلاةَ ، وَيُؤْتُوا الزَّكاةَ . فَإِذا فعلوا ذٰلكَ عَصَمُوا مِنّي دِماءَهُمْ وَأَمْوالَهُم إِلاّ بِحَقِّ الاِسْلامِ ،
وَحِسابُهُمْ عَلَى اللهِ » . متفق عليه . إلاّ أنَّ مُسْلِماً لم يذكر : « إِلاّ بِحَقِّ الاِسلام » .

Tercümesi :

12 — (II) Ibni Ömer (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlüllah (S.A.V) buyurduki :

«Allâhdan başka hak ilah olmadığına ve Muhammedin Allâhın Resûlü olduğuna (dil-ile) **şehâdet etmeleri oluncaya kadar, Namazı dosdoğu kılıncaya ve zekatı edâ edinceye kadar insanlarla muhârebe etmekle emrolundum.**

— **Onlar, bunları yapınca müslümanlar hakkının iktizası** (olan hadler) **islam hakkı müstesnâ olmak üezere, canlarını ve mallarını benim elimden kurtarırlar.** (içlerindeki kalblerinin-niyyetlerinin) **işlerinin hisâbına gelince, oda Allâha âittir** (zirâ içden olan niyyet ve gâyeleri Allah bilir).»

Buhâri, Müslim

— **Fakat müslim, «Ancak islamın hakkı müstesnadır.»** Cümlesini zikretmemiştir.

(Hadîsi şerif, Nesâî ve İbni Mâcenin sünenlerinde ve Tabarânî filevsatda vardır.)

Î Z A H A T

Ravi ibni Omer hakkında kısa izâhat, dördüncü (4) hadisi şerifin altında zikredilmiştir.

Hadisi şerifde kelime-i şahadeti söyleyinceye, namazı dosdoğru kılıncaya, orucu tutup, zekâtı edâ edinceye kadar insanlarla muhârebe etme meselesini şöyle anlamak icab eder :

Burada zikri geçen «İnsanlar» puta tapan müşriklerdir. Zira kendilerine kitap verilen yahûdi ve hırıstıyanlar, Allaha şehâdet ederler. Ancak onlar Muhammed Aleyhisselâmı tasdik edip Peyğamber tanımadıkca bovunları kılıçdan kurtulmaz. Birde tayin edilmiş bir cizye olurda onu edâ etmeyen ehli kitaplardanda kılıç kaldırılmaz.

«Namazı dosdoğru kılıncaya kadar» Cümlesindende şu hükümler anlaşılmaktadır :

a) Namaz kılmayanlar, Islamın şartlarından birisini terk ettiklerinden onlarla muharebe edilmesi gerekir.

b) İmamı şafi-î hazretlerinin beyanına göre, namazı terkedenler öldürülür. Zira bilerek namazı terk eden kâfir olur, diyerek fetvada bulunmuştur. Sahâbeden ve diğer müctehidlerdende aynı görüşü îzah edenler olmuştur.

c) Namazı kılmayanların, en azından tedib edilip dövülmesi lazımdır. Nitekim İmamı Azam hazretleri, namazı vaktinde edâ edib kılmayanların hapsedilmesi ve namazı kılıncaya kadar dövülmesi gerektiğini beyan etmiştir.

İlgili Fetva :

Namazı terk eden zeyde şer'an ne lazım olur?

ELCEVAP... Tazir ve hapis lazım olur. **Fetâvâyı Abdurrahim, C. 1,4**
Bu hususda daha geniş mâlumat, **«İslâma sokulan Bid'at ve Hurâfe-ler»** adlı eserimizle **«Mülteka Tercümesi»** isimli eserimizin ikinci cildinde verilmiştir.

Evet namaz, zekât, oruç ve hac gibi îmanın yaşantısını ve alâmetini ihtiva eden bu ameller, dînin direği, Islâmın şiarı ve müminin en mühim amellerinden birer farzı ilâhîdir. Hadîsi şerifde, **«İslâmın hakkı müstesnâdır.»** cümlesine gelince, Allâha ve ahiret gününe inanan her mümin, Kur'anı kerimde açık ve kesin olan ilâhi emir ve nehîlerden hiç birini inkâr edemez. Istisnasız Kur'anı kerîmin hükümlerinin hepsini kabul eder ve güzel görür.

Şayet Kur'anı kerimde beyan edilen ilâhî hükümlerden herhangi birisini bir kişi inkar eder veya tahkîr ederse, işte o kimse, islâmın hakkına tecâvüz ettiğinden mürted olur. Öldürülmesi gerekir.

İslâmın hakkına tecâvüz eden kimse, daha evvel kelimei şehâdet getirse dahî, böyle kimse, mürted olduğundan İslâmın kılıcından kendini kurtaramaz. Evvelâ Küfür ve irtidâdından nedâmet edib İslâmın hükmüne dönmesi teklif edilir. Şâyet rucû etmezse, hemen boynu vurulur.

Nitekim bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Bir kimse dînini tebdil eder mürted olursa, onu hemen öldürün.»
Buhârî

Diğer hadîsi şerif meâli :

«Allahdan başka ilah olmadığına ve benim onun Resûlu olduğuma şehâdet eden bir müslümanın kanını akıtmak, ancak üç sebebden biri ile olur.

— (Bunlarda) **Zina eden dul** (evli veya evlenib boşanmış kimse), **cana karşı canla mukabele** (kısas) ve **dînini bırakıb cemaatı** (islam cemaatını) **terk eden kimsenin** (mürtetdin kanı helal olur.)» Buhârî, Müslim

Hadîsi şerifin bu son cümlesi ile hüküm istinbat edip icrâyı hükümde bulunan ilk müctehid ve mücâhid, Hz. Ebû Bekir (R.A) olmuştur. Hz. Ebû Bekir Hilafete geçirildiği zaman, bakdıki insanların bir kısmı zekat vermekten kaçınıyor. Hemen ashabı kirami toplayıb bir hutbe îrad etti, bu hükmün hakîkatını anlattı ve Allâhın emri olan zekatın en azını dahi bırakmıyacağını, tek başınada olsa, fakîrin hakkı olan zekatı alıp ehline vereceğini beyan etti.

İşte bu hareket, islâmın hakkı olan zekâtın edası için icra edilmiş en güzel cihad ve mücâdeledir. İslâmın hakkı, kıyâmete kadar böylece korunacaktır.

١٣–(١٢) وعن أنس، أنه قال: قال رسول الله ﷺ: «مَنْ صلّى صَلاتَنا، وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنا، وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنا؛ فَذلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ ذِمَّةُ اللهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ، فَلا تُخْفِرُوا اللهَ في ذمته». رواه البخاري.

Tercümesi :

13 — (12) Enes (R.A) den mervidir, demiştir:

Resûlüllah (S.A.V) buyurduki :

«Bir kimse, bizim namazımızı kılar, kıblemize istikbâl eder ve kesdiğimizi yerse. İşte bu müslüman, Allahın ve Rasûlünün zimmetinde (sigortasında) **dır. Binâenaleyh Allâhüteâlânın zimmetinde** (olan müslümana dil uzatarak) **hâinlik etmeyiniz.»** Buhârî

(Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî de bu mânada hadîsi şerif zikretmişlerdir)

Î Z A H A T

Râvî Hz. Enes (R.A.) hakkında gerekli bilgi 7. hadisi şerifin altında zikredilmiştir.

Bu hadîsi şerifde de gâyet açık ve seçik bir şekilde beyan edilmiştirki, kıbleye dönüp namazını kılan, kurbanda kurbanını kesen ve kesilme şartlarına riâyet ederek hayvanı kesen ve müslümanların kesdiklerinî yiyen kimseler, Allâhın hâlis kulu peyğamber efendimizin sâdık ümmetlerinden dirler.

Binâenalehy böyle müminlere dil uzatıp, iftira ve isnadlarla küfür kelimesini veya kâfir damgasını söyleyip vurmanın asla doğru olmadığını ve olamıyacağını açıkca ifâde etmektedir. Zira o müminler, Allâhın ve Resûlünün sigortasındadırlar.

Akâid kitaplarında uzun uzun îzahlar ve misallar yazılmış ve beyan edilmiştirki, ehli kıbleden her hanki bir müslümana asla kâfir denilemez. Günah işleyenlerine âsî ve mücrim denir. Yani mümindirler, fakat günahkar ve âsî mümindirler.

Esâsen akıllı mümin, bu hükümlere mümasil bilgileri kendisinde toplar, hiç bir mümine «kâfir» diyemez. Zira başkasına kâfir diyenler, kendileri kâfir olurlar.

Daha geniş mâlûmat, **«İslâma Sokulan Bid'at ve Hurâferler»** adlı eserimizin birinci cildinde beyan edilmiştir

١٤ —(١٣) وعن أبي هريرة ، قال : أتى أعرابيٌّ النبيَّ ﷺ ، فقال : دُلَّني على عملٍ إذا عملتُه دخلتُ الجنّةَ . قال : « تعبدُ اللهَ ولا تشركُ به شيئاً ، وتقيمُ الصّلاةَ المكتوبةَ ، وتؤدّي الزكاةَ المفروضة ، وتصومُ رمضانَ » . قال : والذي نفسي بيده لا أزيد على هذا شيئاً ولا أنقُصُ منه . فلما ولّى ، قال النبيُّ ﷺ : « من سرّهُ أن ينظر إلى رجل من أهل الجنة فلينظُرْ إلى هذا » . مُتفقٌ عليه .

Terçümesi :

14 — (13) Ebû Hüreyre (R.A) den mervidir, demiştirki :

Bir Ârâbî (bedevî bir arab) Nebiyyi Ekrem (S.A.V) efendimize geldi ve dedi :

«Bana bir amel delâlet et (öğret) **ki, ben o ameli işlediğim de Cennete gireyim.»**

Resûlüllah (S.A.V) de buyurdu :

«Âllaha (C.C) **ibâdet edersin ve ona** (Allaha) **hiç bir şeyi şerik koşmazsın, farz namazları kılarsın, farz olan zekâtı edâ edersin ve Ramazan orucunu tutarsın.»**

Bunun üzerine Ârâbı dediki :

«Nefsim yedi kudretinde olan Allâha yemin ederimki, bunun üzerine hiç bir şeyi ben ziyâde edemem (yâni, bundan fazlasını işleyemem) **ve bundan da noksanlaştırmam.»**

Vaktâki o Ârâbî döndü gidiyor idi, Nebiyyi muhterem (S.A.V) efendimiz :

«Bir kimse, Cennet ehlinden bir kişiye bakmakla sürurlanmak isterse, işte bu adama baksın, buyurdu.» **Buhârî, Müslim**

Î Z A H A T

Râvî Hz. Ebî Hureyre hakkında üçüncü hadisi şerifde gerekli bilgi zikredilmiştir.

Hadîsi şerifde beyan edilen Allâha ibâdet ve kullukdaki ihlas ve ona hiç bir şeyi şerik koşmamak, îman ve ibâdetin en üstünü ve bütün hayırların ekmelidir. Zira îman ve ibâdetin ihlasa bağlı olup şirkin her çeşidinden kaçınmak kulluğun en yüksek mertebelerindendir.

Bir âyeti kerîmede meâlen şöyle buyurulmuştur :

«Her hangi bir kimse, Rabbisine kavuşmayı arzu ederse, sâlih bir amel işlesin ve Rabbisine yapdığı ibâdete hiç kimseyi ortak koşmasın»

Kehf sûresi, 110

Şu halde Allâha kul 'olan bir kişi, Şirkin eşed ve büyüğü olan puta, ateşe, leşe, resim ve heykele tapmayı yapmadığı gibi şirki hafî olan riyakarlığı (gösterişi) de yapmaz.

Arâbînin sayılan ibâdetlerden fazla eksik yapamıyacağını beyan etmesi ise, ya daha fazlasını yapmaya tâkatı olmadığındandır veya o ibâdetlerden fazla veya noksan yapacak olursa, Resûlü ekrem efendimize saygısızlık yaparak ısyan etmiş olacağındandır.

Resûüllâha sorduğu ve taleb ettiği hüküm karşısında hulus ve sadâkatla teslimiyyetini gören peyğamber, o zatı gösteriyor ve **«Bir kimse cennet ehlinden bir kişiye bakmakla sururlanmak isterse, işte bu adama baksın» buyruyor.**

Bu cümleleri okuyup iyi düşünen her mümin, Allâha ve Resûlüne inanmadaki sadâkatını ve ilâhî emirlere itaatının ne derece olduğunu düşünür. Düşünür ve araştırırda kendinin ihlaslı ve rızayı bâriye uygun ameli olup, olmadığını, dolaysiyle cennet ve cemâli ilâhiyye nîmetine nâiliyyetini umar.

١٥ . (١٤) وعن سفيان بن عبد الله الثقفي ، قال : قلت : يا رسول الله ! قل لي
الإسلام قولاً لا أسأل عنه أحداً بعدك — وفي رواية : غيرك — قال : « قل : آمنت
بالله ، ثم استقم » . رواه مسلم .

Tercümesi :

15 — (14) Abdullah Essekafînin oğlu Süfyan (R.A) den rivâyet olunmuştur, demiştirki :

«Ben dedim; Yâ Resûlellah! Bana islamdan bir söz söyleki, senden sonra hiç bir kimseden sormayayım. Bir rivayette senden başkasından (sormayayım).

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Allâhâ îman ettim, de. Sonrada Müstekim (dosdoğru) **ol.» Müslim** (Nesâî, İbni Mâce ve Tirmizîde sünenlerinde zikretmişlerdir. Ve Tirmizî, hasen hadis, demiştir.)

İ Z A H A T

Râvî kimdir?

Sufyan bir Abdullah Es sakafî (R.A), taifli müslüman sahâbelerdendir, Resûlü Ekrem efendimizle bir çok sohbette bulunmuşlar, rivâyet ettiği hadisi şeriflerin en meşhuru yukarda meâlini arz ettiğimiz hadisi şerifdir.

Hz. Süfyan (R.A) emirül müminin Hz. Ömer (R.A) in hılâfeti zamanında tâıf vâlisi olmuştur.

Râvi Hz. Süfyanın saf ve idraklı bir kişi olması hasebiyle resulü ekrem sallallahü aleyhi vesellem efendimize islam hakkında çok fevkalade bir sual soruyor. Öyle bir sual ki, kendisine ve ümmete garenti ve aydınlık getiren bir sual.

Resûlü Ekrem efendimizde ona cevab vererek ümmetine nur saçan kıymetli yolu şöyle tarif ediyor.

«Allahü teâlaya îman ettim, de. sonrada istikâmet et.»

îman hakkında yukarda cibril hadisi olan ikinci hadisi şerifde gerekli mâlumat verilmiştir.

İstikâmet : Ilahi emirlere imtisal edip nehiylerinden kaçınmaktır.

Bu tarifin içine, kalblerin ve bedenlerin amellerinden olan îman, islam, ihsan ve emsâli iyilikler girer. Zira istikamet, bütün eğrilik ve kötülükleri terk edip iyi ve hayır olanlara inanıp amel etmekle olur.

Şayet kötü ve fena olan şeylerden bir şeyin bulunması olursa, bu takdirde istikamet yok olur. Fenâlık ve dalâlet ortada cereyan eder.

İstikamet halinde yaşamak çok güç ve zordur. Zira beşer hak yolda devam edip dünkü gün ve amellerinden bu günkü amelleri daha iyi ve daha güzel, islama ve hakkın rızasına uygun olacaktır.

Bu sebebden dolayı Resûlü Ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur :

«Beni, hûd sûresi kocaltdı.»

Sûre-i Hûdun kocaltmasından maksad, o sûredeki şu maldaki istikamet emri idi :

«Habibim emrolunduğun gibi istikâmet et.»

Resûlü Ekrem efendimiz hâşa eğri yolda değildi. Doğru yolda idi. Buradaki emir her ne kadar Resûlüllahın kendisine isede, «Kızım sana söylüyorum, gelinim sana» kâbilinden, bu emri ilahi doğrudan doğruya ümmetlerinedir.

Ama bununla beraber, ilahi emre muhatap olup teklifi ilâhinin en güzel şekilde ifasının güçlüğü elbette Allahın Resûlünü düşündürüyordu.

Fahrüddini Razî Hz. diyor ki : «İstikamet, çok güç ve zor bir iştir. Zira îtikat ve inançda cenabu hakkı bir şeye teşbih etmekden, muattal nisbetinden, sûret ve siretlere kıyas etmekden kaçınarak ilâhi emirleri tağyir ve tebdil etmeden olduğu gibi işleyip ahlakî görüş ve yaşantılarda ifrad ve tefriddan uzak olmak üzere gereken çok ciddi bir iştir.»

İmamı gazali Hz. de diyor ki : Dünyada doğru yol üzere istikamet etmek cehennem sıratından geçmek gibi güçtür. Bunların her ikiside kıldan ince kılıçdan keskindir.

Nitekim bir hadisi şerifde Resûlüllah (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuştur :

«İstikamet ediniz, gayret ediniz. Zira hakkı ile istikamet etmeğe kâdir olamazsınız. Fakat hakkı ile itaata yetişip ulaşılamıyanın hepsi, tamamen terk edilmez.» Mirkatül mefatih, 73

Ehli takva mutasavvıflarda şöyle demişler :

«Bir istikâmet, bin kerametten hayırlıdır.»

Evet Peyğamber sallallahü aleyhi vesellem efendimiz istikametle emrolunmuştur. Kerâmet ızharı ile emrolunmamıştır. Aslında istikamet sahibi olan her kişide kerâmet zuhur eder. ,Fakat keramet iddiasında bulunan her insanın durumuna bakılır. Eğer îtikat ve ameli şeriata uyuyor ve istikamet üzere devam ediyor ise, kerâmet olur. Şâyet îtikat ve ameli istikametde olmayıp kötü yolda ise, onun iddiası batıldır ve kendisindeki görülen fevkâlade haller, kâfir ve zalimlerde görülen ve «istidrac» ismi verilen zuhûratlardır.

Esâsen Peyğamberlerde Mûcize, Velilerde kerâmet, kâfir ve zalimlerde, istidrac gibi haller her zaman ve devirlerde görülmüştür. Böyle harikalar hakkında gerekli mâlumat **«İslâmda Evliya meselesi ve Hârikalar»** adlı eserimizde beyan edilmiştir.

İstikamet : Kalbde ve amelde olmak üzere ikiye ayrılır.

a) **Kalbdeki istikâmet :** doğru ve iyi olan şeyler üzerine kalbin karar ve sebât etme hâlidir.

b) Amelde istikamet : Amellerin, islâmın beyan ettiği doğru yol üzerine olup ihlas ve hulusla yapılma halidirki, riya, süm'a dünyevi bir garaz ve talep olmadan sırf rızayı bâri için yapılmasıdır.

Kalblerin istikametli olması, amellerin istikametli olmasını sağlar. Şayet kalbler istikamet üzere olmazsa, amellerde istikametli olmayıp bâtıl ve atıl olur.

Bu husûsu Resûlü Ekrem efendimiz bir hadisi şeriflerinde şöyle beyan buyurmuşlardır :

«Kulun (Kalbindeki) **îmanı, istikametli olmaz. Tâki kalbi istikametli ola. Kalbide istikametli olmaz, tâki dili istikametde ola.»**

Hadisi şerifde açıkca izah edildiği üzere, bir kişinin îmanının istikametli olması, kalbinin temiz ve stikametli olmasına bağlıdır.

Yine bir kimseninde kalbinin istikametli ve düzgün olabilmesi, dilinin istikametli olmasına bağlıdır.

Binaenâleyh bir kimse, dili ile yalan, dolan, iftira, tezvir ve küfür kelimelerini söyler bir tarafdanda «Benim dilime bakmayın, benim kalbim temiz» derse yalan ve aldatıcı bir ifâdede bulunmuştur. Zira insanın dili, kalbinin tercümanıdır.

Şu halde bir kişi, dili ve fîli ile kötülük işleyor veya kötülüğü işleyenleri tasvip ediyorsa, işte o kimsenin kalbi ve niyyetide aynı kötülük içindedir.

Hûlasa dünya ve ahiret seâdetini temin etmek için, sağlam bir îmandan sonra istikâmet ve doğruluk üzere olmak kurtuluşun tek yoludur.

١٦ (١٥) وعن طلحة بن عبيد الله ، قال : جاء رجل إلى رسول الله ﷺ ، من أهل نجد ، ثائر الرأس ، نسمع دوي صوته ولا نفقه ما يقول ، حتى دنا من رسول الله ﷺ ، فإذا هو يسأل عن الإسلام . فقال رسول الله ﷺ : « خمس صلوات في اليوم والليلة ». فقال : هل علي غيرهن ؟ فقال : « لا ، إلا أن تطوع . قال رسول الله ﷺ : وصيام شهر رمضان » . قال : هل علي غيره ؟ قال : « لا ، إلا أن تطوع ». قال : وذكر له رسول الله ﷺ الزكاة ، فقال : هل علي غيرها ؟ فقال : « لا ! إلا أن تطوع » . قال : فأدبر الرجل وهو يقول : والله لا أزيد على هذا ولا أنقص منه . فقال رسول الله ﷺ : « أفلح الرجل إن صدق » . متفق عليه .

Tercümesi :

16 — (15) Talha bin Ubeydullah (R.A) den mervidir, demiştir :

Necit halkından saçı darma dağınık (fakir) bir kimse, Resûlüllah (S.AV) efendimize geldi. Uzaktan sesini karma karışık duyuyor, fakat ne söylediğini anlamıyorduk. Nihâyet (Resûlullaha) yaklaştı. Meğer islâmın ne olduğunu soruyormuş. (Bu suâline karşı) Resûullah (S.A.V) :

«Bir gün bir gecede beş (vakit) namaz» buyurdu.

— (Adamcağız) : **«Üzerimde bu namazlardan başka** (Namaz da) **olacakmı?»** diye sordu.

— Resûlüllah (S.A.V) :

«Hayır, meğerki nâfile olarak kılarsan (yani, kendin fazladan kılarsan başka) cevabını verdi.

— Ondan sonra Resûlullah (S.A.V) : **«Birde senede** (biray) **Ramazan Orucu»** buyurdu.

— (Adamcağız yine) : **«Üzerimde bundan başkasıda olacakmı?» diye sordu.**

— **O da** (yani, Resûlüllah da) : **«Hayır, ancak nâfile olarak edâ eder tutarsın» cevabını verdi.**

— Talha (R.A) derki · «Resûlüllah (S.A.V) Zekâtıda ona söyledi.

— (O adam yine) : **«Üzerimde bundan başkasıda olacakmı?»** diye sordu.

— Yine Resûlüllah (S.A.V) : **«Hayır, ancak nâfile** (sadaka) **olarak verebilirsin.»** Cevabını verdi.

— Bunun üzerine (Necitli fakir) : **«Vallâhi bundan ne fazla, ne de eksik bir şey yapacak değilim.»** diyerek ve arkasını dönerek gitti.

— Resûlüllah (S.A.V) o adamın sözünü duyunca) :

«Eğer doğru söylüyorsa, felah buldu gitti» buyurdu : **Buhârî, Müslim** (Ebû Dâvud ve Nesâîde sünenlerinde zikretmişlerdir.)

Î Z A H A T

Râvî kimdir?

Hz. Talha (R.A) aşere-i mübeşşereden birisidir. İlk müslümanlardandır. Bedir savaşından başka bütün savaşlarda hazır bulunmuştur. Bedir Muhârebesinde bulunmadığı halde peygamberimiz onada gânimetten nasîbini vermişti.

Uhud Muhârebesinde Hz. Talha Peygamber sallallâhü aleyhi veselleme atılan bir kılıcı kolu ile müdâfaa ettiği için çolak kalmıştı.

Hz. Talha, otuz sekiz (38) hadîsi şerif rivâyet etmiştir. Yedisi Buhârî ve müslimde, ikisi Buhâri ve biriside müslümde mezkürdür.

Hz. Talha (R.A) Hz. Ali (R.A) nin hilâfeti zamanında vukû bulan ve «Cemel vak'ası» diye isimlenen vak'ada altmış yaşlarında oldukları halde Mervanın oku ile şehid oldular. Allah ondan râzi olsun.

Yukardaki hadîsi şeîfi sormaya gelen müslümanın hâli, çok dikkat gereken ve düşünülmesi lâzım olan haldir. Adamcağız Tâ Necid çöllerinden kalkıyor, gece gündüz günlerce yol yürüyüb geliyor. Ve kendisinin seâdetini temin edecek îman ve amel meselelerini teker teker soruyor. Aldığı cevaplara îtiraz etmediği gibi tam bir inkıyadla, hiç eksiltme ve fazlalaştırmada bulunmadan buyurulduğu şekilde yapacağını teahhüd ediyor ve gidiyor.

İşte bu hal ve hareket ilim tâlim edenler ve edeceklere, ilim sahibi ulema ve bilginlere sual soracaklara ve sorup öğrendikten sonra ne şekilde hareket edilmesi gerektiğini bilmeyenlere, en güzel ve en doğru bir örnektir.

Ataların bir sözü vardır : **«Anlayana sivri sinek saz, Anlamıyana davul zurna azdır.»**

Hadîsi şerifin ihtiva ettiği hükümler hakkında gerekli malumat, baş tarafdaki hadîsi şeriflerin îzah bölümünde beyan edilmiştir.

١٧ -- (١٦) وعن ابن عباس رضي الله عنهما، قال: إنّ وَفْدَ عبد القيس لما أتوا النبيّ ﷺ ؛
قال رسولُ الله ﷺ: « مَن القومُ ؟ — أو: مَن الوَفْدُ ؟ — » قالوا: ربيعة. قال: « مرحباً
بالقوم — أو: بالوفد — غيرَ خزايا ولا نَدامى » . قالوا: يا رسول الله! إنا لا نستطيعُ
أن نأتيك إلا في الشهر الحرام، وبيننا وبينك هذا الحيُّ من كفّارِ مُضر؛ فمُرْنا بأمرٍ
فصلٍ نُخبرْ به مَن وراءنا وندخلُ به الجنة، وسألوه عن الأشربة. فأمَرَهم بأرْبَعٍ، وَنَهاهم
عن أرْبعٍ:

أمَرَهُمْ بِالإيمانِ باللهِ وَحْدَهُ، قال: « أتَدْرُونَ مَا الإِيمانُ باللهِ وَحْدَهُ ؟ » قالوا: اللهُ وَرَسُولُهُ
أعلم. قال: « شهادةُ أنْ لا إلهَ إلاّ اللهُ وَأنّ مُحَمّداً رَسُولُ اللهِ ، وإقامُ الصَّلاةِ، وايتاءُ
الزّكاةِ، وَصِيامُ رَمضانَ، وَأنْ تُعطوا مِنَ المَغْنَمِ الخُمسَ ».

وَنَهاهُمْ عَنْ أرْبَعٍ: عَنِ الحَنْتَمِ، وَالدُّبّاءِ، وَالنَّقِيرِ، وَالمُزَفَّتِ (٢) وقال: « احْفَظُوهُنَّ
وأخبِروا بِهِنَّ مَنْ وَرَاءَكُمْ ». متفق عليه. ولفظه للبخاري.

Tercümesi :

17 — (16) İbni Abbas (R.A) den mervidir, demiştir :

Abdul kays kavmi (Bahreyn taraflarında) Nebiyyi Muhterem (S.A.V) efendimizin huzûruna geldikleri zaman :

— Resûlüllah (S.A.V) : **«Siz, kimlerdensiniz?»** yahut **«Nerenin cemâatısınız?»** diye sordu.

— Resûlullah (S.A.V) : **«Hoş geldiniz.** (Allah sizi) **utandırmasın, Peşîman ettirmesin.»** buyurdu.

— Bunun üzerine (Müsafir olan cemâat) : «Ya Resûlellâh, biz sana yalnız haram aylarda gelebiliriz. ,Bilirsinki) aramızda kâfir olan Mudar (kabîlelerin) den şu cemâat vardır. O halde, bize kesin bir şey emir buyurda, geride kalanlarımıza haber verelim, o sebeblede Cennete girelim.» dediler.

— (Nebiyyi Muhterem A.S.V) e, İçkileri (yahut içki kaplarını) da sordular.

— (Resûlüllah; (S.A.V), onlara dört şey emretti ve dört şeydende nehyetti. Onlara yalnız Allâha îman ile emrettikten sonra;

«Bilirmisiniz her şeyde tek Allâha îman etmek ne demektir?» diye sordu.

— (Onlarda), «Allâh ve Resûlü bilir.» dediler.

— (Resûlüllah S.A.V) : **«Allâhdan başka ilah olmadığına ve Muhammedin Resûlüllah olduğuna şahâdet etmek. Namaz kılmak, Zekat vermek, Ramazan orucunu tutmak ve ganîmetin beşte birini** (1/5 ni) **vermektir.»** buyurdu.

— Keza onları (dört şeyden yâni) içi sırlı ağzı yanından yapılmış kırmızı veya yeşil toprakdan yapılmış testi, Testi makamında kullanılan boş kuru kabak, şıra koymak, için içi oyulmuş ağaç parçası, Ziftle (kara sakızla) sıvanmış testi (denilen kaplara, hurma, yahut üzüm şırası : Şarab koymak) dan nehyetti.

— İbni Abbas (R.A) ın Müzeffet yerine mukayyer (zıft manasına olan kâr veya kîr ile sıvanmış testi) dediğide mervidir.

— Resûlüllah (S.A.V) :

«Bunları hifzedin ve sizin yanınızda olmayan kimselere haber verin.» buyurdu. **Buhâri, Müslim.**

Bu hadîsi şerifin lafzı Buhârinindir.

İ Z A H A T

Râvî kimdir?

İbni Abbas (R.A) Peyğamber sallallahü aleyhi vesellem efendimizin amcasının oğlu Abdullah (R.A) dır. Hicretten üç sene veya beş sene evvel dünyaya gelmiştir. Peyğamberimizin âhirete irtihalı sırasında on üç (13) veya on beş (15) yaşlarında idi.

Hz. Abdullah (R.A) bu ümmetin en âlim ve fazıllarındandı. Peyğamber sallallahü aleyhi vesellem efendimiz bunun ilim ve hikmet sahibi ve fıkıh ilmine âlim olmasına dua etmişti. Tefsir ve tevîlide iyi bilirdi. Peyğamberimizin yanında çok bulunurdu. Bu sebeble vahyi ilâhiyi getiren cebrâil Aleyhisselâmı iki sefer görmüştü.

Hz. Ömer, halifeliği zamanın da büyük ve dev sahâbelerin yanında genç yaşda olan bu zatı yanına oturdur ve kendisi ile istişâre ederdi.

Beyaz tenli, uzun boylu, yüzü nurlu ve dili fasıh bir zad idi. Ömürlerinin sonunda gözlerine âma arız olduğundan görmezlerdi.

Hz. Abdullah (R.A) bin altıyüz altmış (1660) hadisi şerif rivâyet etmişlerdir.

Cuma günü hutbede hulefa-i reşidin ve sultanlara dua etmek, sahâbe arasında Abdullah bin Abbas tarafından yapılmıştır. Basra valisi iken Hazreti Ali hakkında dua etmiştir. Bundan evvelde Hz. Ömerin (R.A) hılafeti zamanında aynı yerde Ebû Mûsa el Eş'arî yapmıştı. Bu günkü hutbenin sonunda veya içinde yapılan emsali dualar, bu zamana ve bu şahısların yaptıkları dualara iltihak ve istinad etmektedir.

Hz. Abdullah (R.A) yetmiş yaşlarında oldukları halde atmış sekiz (68) sene-i hicrîde Taifde vefat etmiştir. Allahüteâla ondan razı olsun.

Hadisi şerifin baş tarafında geçen cümlelere dikkat etmek lâzımdır. Zira Resûlü ekrem efendimiz, huzûruna gelen misâfirlerine kimler olduklarını soruyor.**«ve merhaba hoş geldiniz. Allah sizi utandırmasın, peşiman ettirmesin»** diyerek iltifat ediyor ve haklarında hayırlı duada bulunuyor.

Bir müslümanın huzuruna veya ev ve dükanına bir müsafir geldimi, böyle iltifat edip iyi mukabelede bulunarak hal ve hatırlarını sorup dilek ve temennilerine tâkatı nisbetinde cevab vermek gerekir.

Rasûlüllahın huzuruna glen misafirler her zaman gelemediklerini ancak tâ eski devirlerden beri devam ede gelen ve insanında ilk zamanlarında muharebe etmenin haram olduğu malum olan zil'kâde, zilhicce, muharrem ve receb aylarında ancak gelebildiklerini beyan etmeleri, şâyani dikkatdır. Zirá diğer aylarda geilrlerse, kâfirlerden mudâr kabilesinin tecavuzuna uğrama tehlikesi olduğu anlaşılıyor.

Burada muharebe etmenin haram olduğu aylar hakkında bir kaç satır izâhatta bulunalım.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştu :

«Muhakkak gökleri ve yeri yarattığı günden beri kesin hükmünde ayların sayısı, Allah katında on iki (12) aydır. Onlardan dördü (zilkâde, zilhicce, muharrem ve receb) **haram olanlardır. Bu ayların** (içinde muharebenin) **haram kılınışı** (İbrahimden gelen) **doğru dinin bir hükmüdür. Bu sebebden bilhassa bu aylarda nefislerinize** (bir birlerinize) **zulmetmeyiniz. Bununla beraber, müşrikler sizinle top yekün harp ettikleri gibi, sizde onlarla topunuz harp ediniz. Ve bilinizki Allah** (c.c.) **fenalıklardan sakınanlarla beraberdir.»** Tevbe Sûresi, 36

Cahil, kâfir ve müşriklerin beytullahı ziyarete gelenlere ezâ ve cefa vermelerinden dolayı cenabı hak harp etmenin, ezâ ve cefada bulunmanın yasak ve haram olduğu ayları tayin ederek beytullahı ziyarete geleçekleri korumuştur. Bu hüküm islamın mekke devrinde ve Medine-i münevverenin ilk günlerinde aynı devam ediyordu.

Sonra hükmün değişmesi ve haram ayların kaldırılması halinde müşriklerin öldürülmesi gerektiği beyan edilmiştir. Bu hükmü beyan eden âyetler şunlardır :

«**Eğer** (o müşrikler) **tevhid ve hicretten yüz çevirirlerse, onları bulduğunuz yerde yakalayın, tutun ve öldürün. Onlardan ne bir dost nede bir yardımcı edinmeyin.»** Nisâ sûresi, 89

Diğer âyeti kerime meâli :

«(Dkunulması) **haram olan o aylar** (zilkade, zilhicce, muharrem ve receb) **çıktığı zaman artık müşrikleri, onları nerede bulursanız öldürünüz.»** Tevbe sûresi, 5

Evet islamın ilk zamanlarındaki haram aylara tazim etme hükmü, son zamanlarında kaldırılmış ve neshedilmiştir. Kaldıran âyeti kerime de bu son âyetdeki, **«artık o müşrikleri, onları nerede bulursanız, öldürünüz.»** Hükmü ilâhi olduğu beyan edilmiştir. Kezâ mirkatül mefatih, 77

Hadisi şerifdeki birinci dört emri beyan sadedinde Rasûlüllahın, **«bilirmisiniz, her şeyde tek olan Allaha iman ne demekdir?»** Sualine kendileri iman edip huzuru Resûle geldikleri halde **«Allah ve Rasûlü bilir»** demeleride edep ve hurmetlerinden idi. Bir büyüğün huzurunda işte böyle hareket edilir. Nasibi olanlar bu edepli hareketden hisselerini alırlar.

Yoksa bilen fâzıl kişilerin huzurlarında onlardan küçük ve mertebece aşağı olanların, bilgiçlik taslamaları veya onlara saygı hududunu aşarak konuşmaları, uzak yerlerden gelen bu kemallı insanların halinden çok ve çok aşağı ve bir edepsizlikdir.

Şu dünyada aradım kıldım taleb,
Her hüner makbuldur ama illa edep, illâ edep.

Peyğamberimiz bu edepli cemaatına dört emri beyan ettikden sonra, nefsin arzu ve emelinden ve şeytanın amelinden olan şarabın yapımı, muhafaza edilişi ve taşınışı, yani alınışı, satışı, içimi ve emsali kötü amel ve fiillerden nehyetmişti.

Şarap ve emsâli sarhoş eden şeylerden Rasûlüllah (S.A.V) efendimiz yasaklıyor **«ve hükümleri iyi muhafaza edin, gidiniz orada kalan müslümanlara haber verin»** diyerek islamın tebliğ vazifesinide bırakmamalarını ehemmiyetle tavsiye ediyor.

Evet şarabın ve emsali sarhoş eden şeylerin içimi haramdır. Şarab kadiyetle necisdir. Alınması, satılması, hamallığı ve vesair ameller haramdır.

Fakat şarabdan başka sarhoş edenlerin içimi haram olmakla beraber başka yerlerde istimalları ve satışları, ihtilâflıdır. Daha geniş mâlumat, fıkıh kitablarında mezkûrdür. Bizim **«Mülteka tercümesi»** adlı eserimizin dördüncü cildinin **«İçkiler Bahsinde»** de beyan edilmiştir.

Allah ve Resûlüne îman etme keyfiyyetini buyuran Resûlü ekrem efendimiz, Kur'an âyetlerine işâret etmektedir.

«Artık (Ey Resûlüm!) **şunu bilki, Allahdan başka ilâh yoktur.»**
Muhammed sûresi, 19

Resûlü ekrem efendimizin Allâhın Resûlu olduğunu beyan eden ilâhi âyet meali :

«MHAMMED (A.S) **Allâhın Resûlüdür.»** Fetih sûresi, 29

١٨ (١٧) وعن عبادة بن الصامت، قال: قال رسول الله ﷺ، وحوله عصابة من
أصحابه: «بايعوني على أن لا تشركوا بالله شيئا، ولا تسرقوا، ولا تزنوا، ولا تقتلوا أولادكم،
ولا تأتوا ببهتان تفترونه بين أيديكم وأرجلكم، ولا تعصوا في معروف. فمن وفى منكم
فأجره على الله، ومن أصاب من ذلك شيئا فعوقب به في الدنيا؛ فهو كفارة له، ومن
أصاب من ذلك شيئا ثم ستره الله عليه في الدنيا؛ فهو إلى الله: إن شاء عفا عنه، وإن شاء
عاقبه. فبايعناه على ذلك. متفق عليه.

Tercümesi :

18 — (17) Ubâde ibni Essamit (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlüllah (S.A.V) etrafında ashabından bir takım kişilere buyurduki :

«(Ey cemâat!) **hiçbir şeyi Allâha şerik koşmamak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, evladınızı öldürmemek, kendinizden uydurduğunuz şeylerle hiç kimseye iftirâ etmemek ve meşrû olan bir şeye karşı isyân etmemek üzere bana bîat ediniz.**

— **Binâenaleyh eğer sizlerden bir kimse, bu saydıklarımı yerine getirirse, onun ecir ve sevâbı Allâhü teâlânın üzerinedir. Ve bir kimse, bu saydıklarımdan birini (haramı) işlerse, dünyada o işlediği şeyin cezasını görür. Dünyada ikab olunursa, işte o** (ikab) **onun günâhına keffârettir.**

— **Ve eğer içinizden birinin işlediği bir suçu cenâbu hak örterde dünyada cezâsını görmezse, onun işi** (Cezâsı veya afvi) **Allâha âittir. Cenâbu hak onu dilerse afveder, dilerse azâb eder.**

— **Ashabı kiramda : Bizde bu şartlar üzerine bîat ettik** (dediler).»

Buhâri, Müslim

İ Z A H A T

Râvi kimdir?

Hz. Ubâde (R.A), medine-i Münevvereli ashabı kiramdan, Mekke-i mükerremeye iman edip bîata gelenlerdendir. Birinci, ikinci ve üçüncü akabe bîadlarında bulunmuştur.

Bedir ve diğer muharebelerin hepsinde hazır bulunan çok temiz bir sahâbî idi.

Hz. Ömer (R.A), hılâfeti zamanında bu zatı şama hakim ve muallim tayin etmişti. Humusda ikâmet etti. Sonra filistine nakli mekan ettiler ve ora-

da ramle veya beyti makdis de yetmiş iki (72) yaşında iken otuz dört (34) hicri senesi vefat etmiştir. Allah ondan razı olsun. Pek çok sâhabe ve tâbi-in bu zattan hadis rivâyet etmişlerdir.

Hadisi şerifde, Resûlü Ekrem efendimiz sahâbesinden bir gurubuna sözlü muâhedede bulunarak **«Allaha hiç bir şeyi şerik koşmamalarını, hırsızlıkda bulunmamalarını, zina yapmamalarını, evladlarını** (çeşidili nedenlerle) **öldürmemelerini, kendileri tarafından uyudurulan iftiralarla bühtanda bulunmamalarını ve maruf** (iyi, hayır) **olan şeylerde Allaha isyan etmemelerini» beyan** buyurmuştur.

a) Allaha şirk, celî ve hafî olmak üzere ikiye ayrılır.

Şirki celî : Puta, ateşe, ölüye, diriye, heykele, resim ve cisimlere tapınma şeklidir. Bu tapışda bulunan müşrikleri Allahü teâla asla afv etmez. Cehennemde ebedidirler.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Muhakkakki Allah, kendine şerik (ortak koşanları,) **bağışlamaz.»**

Ve şirkin en büyük çirk ve zulum olduğu şu âyetlerde beyan edilmiştir :

«Bir vakit lukman, oğluna öğüt vererek şöyle demiştir :

— Ey oğulcağızım! Allaha ortak koşma. Çünkü Allaha ortak koşmak (şirk) **çok büyük bir zulumdur»** Lukman sûresi, 13

Bu hükümlerde okuduğumuz üzere hakikı kul, hiç bir şeyi Allaha ortak koşmaz ve koşmaya çalışmaz. Aynı zamanda Allaha ortak koşmayı emreden, âmir ve baba anada olsa itaat etmez ve öyle kişilerin sözlerine kulak vermez.

Bir âyeti kerime meâli şöyledir :

«Şayet ana ve baban bilmediğin (hiç kıymet vermediğin put ve emsalinden ve şirkden ibâret olan) **bir şeyi bana ortak koşman için seni zorlarlarsa, bu takdirde onlara itâat etme.»** Lukman sûresi, 14

Evet Akıllı insan, hiç bir faide ve zarar sağlamıyan ve sağlamıyacak olan putlara, heykel ve resimlere kıymet vermez ve tapmaz. Onların huzurunda saygıda durup onlardan bir şeyler beklemez. Esasen o put bir kişi ise, ölümden kendini kurtaramıyan zavallı ve aciz bir yaratık olduğunu bilir. Asla tapmaz.

Şirk ve putpereslik hakkında Kur'anı kerimde pek çok hâdise ve ibret alınacak kıssalar vardır. En başda gelen ve gayet açık olanı, **İbrahim Aleyhis selamın** putları kırıp en büyüğünün boynuna kırdığı aleti koyup sonra müşriklere **«Mademki bu sizin Allahınızdır. Bunlara yapılanı size anlatsın.»** Gibi ifadelerle müşrikleri rezil ve mahcup etmesi hâli, çok ve çok acaibdir.

Bu kıssayı okumak isteyen kardeşlerimize Enbiya sûresinin, 57-70. Ayeti kerimelerini ve ya meal ve izahlarını okumalarını tavsiye ederiz.

Şirki hafî : Açıkdan şirk olmayıb, gizli şekilde olan şirktirki, bu amel küfre varmamakla beraber ahirette, işlenen iyiliklerin mükâfatı, sahibine verilmeyeceği, kim ve ne maksadla yapıldı ise onlardan ecirlerin istenmesi husûsunda halıkı zülcelâl, kime beğendirmeye çalışıldı ise, onlara göndereceği şer'î hükümlerde beyan edilmiştir. İşte bu amelin adına, «Riya» denir.

RİYA : Ahiret ameli ile dünya menfeatını arzu etmektir. Yani, ahiret ameli olan ibâdet, hayır hasenat, iyilikler ve her çeşit ahiret amelini işleyen kişi, gösteriş ve başkalarına beğendirme veya başkalarının yanında öğünme maksadına matuf işlenen amellerdir ki, görünüşde âhiret ameli iken, bir dünyalığa kavuşmak maksadına bağlı olması hasebi ile dünya amelidir.

Namaz, niyaz, tesbih, tehlil, evrad, ezkar, hayru hasenat ve her çeşit ahiret amellerini sırf «iyi adam» desinler, insanların yanında iyi görünmek maksadı ile gösteriş olarak yaparlarsa, işte bu adamların yapdıkları ameller, katıksız «Riya» dır ki, bu şekildeki ameller, Munafık huylu insanlarda daha çok görülür.

Riya ile amel edenlerin halleri, hiçde iyi değildir. Kur'anı kerimde ve hadîsi şerifler de bu zavallıların perişan halleri açık açık beyan edilmiştir.

Bir ayeti keriymede şöyle buyurulmuştur :

«Şiddetli azab (nifak maksadı ile) **o namaz kılanlaraki, Onlar, namazlarından gafildirler. Onlar,** (namazları ile insanlara) **gösteriş yaparlar.»**

Maûn sûresi, 4-6

Diğer ayeti kerîme meali :

«Bu sebeble her kim Rabbisine kavuşmayı arzu ederse, sâlih bir amel işlesin ve Rabbisine yapdığı ibâdete (Riya ile) **hiç bir şeyi ortak koşmasın.»**

Kehf sûresi, 110

Bir hadîsi nebevîde de şöyle buyurulmuştur :

«Sizin için en çok korktuğum şey, şirki asğar : Küçük şirktir.

— **Ashabi kiram dediler ki : Ya Resûlellah! O şirki asğar : Küçük şirk nedir?**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **: Riyadır ki, Hak tealâ insanları amellerine karşılık cezalandıracağı zaman** (Ahirette) **riyakarlara : Dünyada gösteriş yapdığınız kimselere gidin, onların yanında bir mükâfat bulabilecekmisiniz? buyuracaktır, dedi.»**

Ahmet Bin Hanbel

Riya hakkında geniş mâlûmat, ilerdeki ciltlerde bahsî mahsûsunda gelecektir. Ayrıca kısada olsa, yukarda birinci ve ikinci hadîsi şeriflerin îzah kısmında bir nebze bahsedilmiştir.

b) Hırsızlık yapmakda, islamda en kötü amel ve hareketlerdendir.

Hırsızlık: Başka bir kimsenin malını gizlice alıp kaçmaktır. Böyle hırsızlığı yapanların cezâî müeyyidelerle cezalandırılması lazımdır.

«**Erkek hırsızla kadın hırsızın, yaptıkları hırsızlığa karşılık, Allahdan bir azab olmak üzere** (sağ) **Ellerini kesin.**» Mâide sûresi, 38

c) İslamın haram kıldığı ve Adem Aleyhisselâmdan Muhammed Aleyhisselama kadar bütün dinlerde yasaklanan zina, Şer'i nikah bulunmayan ve nikahlanma izni Şer'isi olmayan kadın ile erkeğin cinsi münasebetde bulunulan gayri meşru fiildir.

Zinanın haramlığını nâtık ilâhi hüküm meâli :

«**Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o** (zina),, **pek çirkin ve kötü bir yoldur.**»
İsrâ sûresi, 32

Diğer âyeti kerime meâli :

«(Bekar olupda) **zina eden kadınla zina eden erkeğin her birine yüzer değnek vurun. Allaha ve âhiret gününe inanıyorsanız, bunlara Allahın dini hususunda** (emri ilâhiyi yerine getirmekde) **merhametiniz tutmasın. Müminlerden bir toplulukda bunların ceza tatbikinde şâhid** (hazır) **olsun.**»
Nur sûresi, 2

Bu âyeti kerimede îzah edildiği üzere zina eden erkek ve kadınlardan hiç birine, merhamet edip afv edilemiyeceğini gayet açık bir ifade ile beyan etmektedir. Hükmü ilahi böyle iken hem islamdan bahsedip, hemde hırsızları, katil ve canileri afv edenleri ve bu afv edenleri tasvip edenler, en azından büyük cürüm işleyen ve papazların yolunu takip eden zalimlerdir. Kendilerini Allahın üstünde gören ve görmeye, göstermeye çalışan hainlerdir.

Allahın «Afv etmeyin» diyerek kötülüğü işleyenlerin cezalarının tatbik ve infâzını emir buyurması, açık ve seçiktir. Kesinlikle anlaşılan böyle hükümleri infaz etmek, gerçek mümin ve amirlerin vazifesidir. Aksini icra edenler veya bu fenâlıkları himâye edenler zulmü alkışlayan, zâlimi seven, dîne söven alçaklardır.

Hırsız ve zânilerin cezaları ile ilgili geniş malumat, fıkıh kitaplarında mezkürdür. Bilhassa bizim tercüme ve izahını yaptığımız, «**Mülteka tercümesi**» adlı eserimizin ikinci cildinde uzun uzun beyan edilmiştir.

d) Evlatları öldürmekde, cehalet devrinde çeşidli nedenlerle yapılmakta idi.

Meselâ; Bir kısmı kız çocuklarını kendileri için zül kabul ederlerdi. Bu sebeble yeni doğan kız çocuklarını diri diri toprağa gömerlerdi. Diğer bir kısım cahillerde rızık korkusundan dolayı çocuklarını öldürürlerdi.

İşte buna benzer sebeblerle çocuklarını öldürmemeleri için Resûlü Ekrem efendimiz müslüman cemaatdan sözlü ahd alıyor ve kendilerine evlatlarını öldürmemelerini tavsiye ediyor.

Bu husus Kur'anı kerimde şöyle zikredilmiştir :

«Fakirlik korkusu ile (cahiliyyet devrinde olduğu gibi) **çocuklarınızı öldürmeyin. Onlarada sizede rızkı biz** (Azimüşşan) **veririz. Muhakkak ki onları öldürmek, çok büyük bir günahdır.»** İsrâ sûresi, 31

Çocukları öldürme keyfiyeti, şimdi birde ana rahminde henüz doğmamış çocukları ilac vesaire ile düşürerek öldürenlerde zuhur etmiştir. Bu hususun haram ve caiz olmayan yönleri ile cevaz cihetlerini **«Mülteka tercümesi»** adlı eserimizin birinci cildinin **«köleyi nikahlama babı»** adı altında genişçe zikrettiğimizi hatırlatırız.

e) Çeşidli yalan ve uydurmalarla iftira ve buhtanda bulunmakda en şeni kötülüklerden olduğu için Resûlüllah (S.A.V) efendimiz ahd ve biat ederek yapmamalarını beyan ediyor.

Bu iftira ve buhtan, bir kadının kötülüğünü görmeden zan ile töhmette bırakılması, kezâ bir erkek hakkında da çeşidli yön ve şüphelerle iftiraya gitmek gibi hallerde kötü hareketlerdir.

Cahiliyyet devrinde bir kadın, her hangi bir yitik çocuğu veya çaldığı çocuğu getirir kocasına «işte bu çocuk benim» diyerek iddia ve isnadlarla kocasını kandırmaya çalışırdı.

Işte bu ve emsali mantık dışı uydurma ve yalanlarla buhtanda bulunmak adam öldürmekten daha kötü bir fenalıktır.

f) Mâruf ve iyi olan şeylerde isyan etmek ise, ilâhi emirleri yapmayıp ihmal etmek, doğru işleri terk etmek, güzel ahlak yolunu bırakıp kötü ahlakı rehber edinmektir.

Yukarda madde madde sayılan ahd nameye uyanların ecrü mükafatının Allaha ait bir hak ve lutuf olacağı, şayet bu fenalıkları işleyerek ahdnâme biatı bozanlar olursa, o kimselerinde dünyada bir ıkap ve cezâya carpmayıp azabı ilâhi görülmeyip Settarûluyup olan Allahü teâla o ayıpları setrederse, böyle kişilerin hükmüde Allaha aittir. Dilerse âhirette afv eder, dilerse ıkap eder.

Şirk hakkındaki kesin hüküm ise, yukarda beyan edildiği üzere ilahi afv yoktur. Ebedi azaba müstehaklık vardır.

Bu hadîsi şerifde şu mealdaki âyeti kerîmeye işâret vardır :

«Ey peyğamber! Mümin kadınlar, Allâha hiç bir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık yapmamaları, zina etmemeleri, evladlarını (kız çocuklarını) **öldürmemeleri, ellşri ve ayakları arasında** (yani zina yoluyla bir çocuk doğurub kocalarına nisbet ederek) **iftira düzüp getirmemeleri,** (emredeceğin) **her hangi bir iyilik husûsunda sana asî olmamaları şartıyle; sana biat etmeğe gelddiklerinde, biatlarını kabul et. Onlar için Allahdan mağfiret isteyiver. Zira Allah çok yarılğayıcı ve çok esirgeyicidir.»** Mümtehıne sûresi, 12

Bu âyeti kerîme, mekke-i mükerremenin fethinde nâzil olmuştur. Resûlü Ekrem efendimiz erkeklerle bîatı, el sıkmak sûretiyle yapmışdır. Kadınlarla ise, söz almak ve sözleşme sûretiyle bîat etmiştir.

Yani kadınlarla, el tutma ve vucutlarına dokunma olmadan âyeti kerime de beyan edilen hükümleri tebliğ edip söz ile bîat etmiştir. Bu şekildeki hükmün tebliği, yabancı kadınla erkeğin ellerini tutmalarının haram oluşundandır.

١٩—(١٨) وعن أبي سعيد الخدري، قال: خرج رسول الله ﷺ في أضحى أو
فطر إلى المصلى، فمرّ على النساء. فقال: «يامعشر النساء! تصدّقن، فإني أريتكن أكثر
أهل النار» فقلن: وبم يارسول الله؟ قال: «تكثرن اللعن، وتكفرن العشير، ما رأيت من
ناقصات عقل ودين أذهب للب الرجل الحازم من إحداكن». قلن: ما نقصان ديننا
وعقلنا يارسول الله؟ قال: «أليس شهادة المرأة مثل نصف شهادة الرجل؟». قلن: بلى
قال: «فذلك من نقصان عقلها. أليس إذا حاضت لم تصل ولم تصم؟» قلن: بلى. قال:
«فذلك من نقصان دينها». متفق عليه.

Tercümesi :

19 — (18) Ebû saîd-i el Hudrî (R.A) den rivâyet edilmiştir, demiştir.

«Bir kurban veya Ramazan bayramında Resûlüllah (S.A.V) efendimiz yanımıza namazğâha çıktı. Kadınların yanından geçti ve (onlara) :

— **«Ey kadınlar! Sadaka veriniz. Zira bana Cehennem halkı gösterildi,** (gördüğümün) **çoğu sizler** (siz kadınlar) **idiniz.»** buyurdu :

— (Kadınlarda) : **«Yâ Resûlüllâh** (S.A.V) **Neden?»** diyerek sordular.

— (Resûlullah S.A.V. de) :

— **«Çünkü siz** (ona buna) **çokca lânet eder ve kocalarınıza karşı küfrânı nîmet gösterirsiniz.**

(Acâib şeydirki, kendini zabdeden akıllı ve dîninde) **mazbut kimsenin aklını sizin** (aklınız) **kadar eksik akıllı ve eksik dinli hiç kimsenin gelebildiğini görmedim.»** buyurdu.

— (Kadınlar) : **«Aklımızın ve dînimizin eksikliği nedir? Yâ Resûlellâh» dediler.**

— (Resûlüllah S.A.V) : **«Kadının şehâdeti, erkeğin şehâdetinin yarısı değilmidir?» diye** sordu.

— (Kadınlar) : «**Evet**» dediler.
— (Resûlullah A.S.A de) :
— «**İşte bu aklın noksanlığından, ve** (Kadın), **hayız zamanında namaz ve oruç tutmaz değilmi?**» buyurdular.
— (Kadınlarda) : «**Evet**» dediler.
— (Resûlullah S.A.V) :
— «**İşte buda** (Kadının) **dîninin noksanlığındandır.**» buyurdu.

Buhâri, Müslim

İ Z A H A T

Ravi kimdir?

Hz. Ebi Said el hudrî (R.A) ın, isimleri saad bin malikdir. Ensari kiramdan ve ashabı güzîninin alim ve fazıllarındandır. Hz. Peyğamberimiz ile beraber bütün muharebelerde hazır bulunmuştur. Kur'anı kerime hafız idiler. Kendisinden pek çok sahâbe ve tabiin hadisi şerif rivayet etmiştir.

Vefatları, kendisi seksen dört yaşlarında iken hicretin atmış dört veya yetmiş dört tarihinde Medine-i münevverede vukû bulmuştur. Kabri şerifi, «Cennetül baki» dedir.

Hz. Ebi said el hudrî, bin yüz eytmiş (1170) hadisi şerif rivayet etmiştir. Sahihayn «Buhari ve müslümde» de yüzon biri (111), tek başına buhari şerifde, on altısı ve tek başına müslimdede, yetmiş ikisi mezkürdür. Yukardaki hadisi şerifde, görüldüğü üzere buhari ve müslimin ittifakı ile rivayet ettikleri hadisi şeriflerdendir.

Hadisi şerifde, «**Ey kadınlar! sadaka veriniz. Zira bana cehennem halkı gösterildi.** (Cehennemde gördüğüm) **çoğu sizler** (siz kadınlar) **idiniz.**» Buyurulan cümlelerle kadınların cehennemlik olanlarının sadaka ve hayır vererek kurtula bileceklerini veya sadaka-i cariyeyi veren kadınların direk cehennemden kurtulup cennete nail olacaklarını beyandır.

Zira az sadaka, dünyada belayı def eder. Ahiretdede cehennemle sahibi arasına perde olur ve kıyametde insanlar, vermiş olduğu sadakanın gölgesinde gölgelenecektir.

Nitekim bir hadisi şerifde buyurulmuştur :

«Velevki bir hurma danesi olsun, sadaka vererek kendinizi cehennem ateşinden koruyunuz.»

Birde sadakayı Allah yolunda verenler, erkek olsun kadın olsun dünya muhabbettini üzerlerinden atarak dünyanın faniliğini anlayıp ebedî seadet yuvası olan ahireti kazanma gayreti görülür.

Aslında kadınlar; Dünyaya çok meyilli, mal ve mülk sevdasına, dünyanın süs ve zinetlerine ekseriya çok düşkün olurlar. Çok sevdikleri mallarından sadaka vermekle mal mülk sevgisi ve mala mülke tapınır halin yok

olması, ayrıca dünya muhabbetinden neş'et eden puhulluk «cimrilik» hastalığıda ..uksanlanmış veya tamamen gitmiş olur. Pahil ve cimrilik yapanlar, ne kadarda âbid olsalar, varacakları yer yine cehennemdir.

Kdınlar sadaka ve hayrı verirlerse, işte bu cimrilikden kurtulup sahî ve cömert kişilere dahil olurlar. Cömert kimselerin varacakları yer, cennettir. Bu hususu Peyğamberimiz şöyle beyan buyurmuşlar :

«Sahî ve cömert kişi, Allaha yakın, insanlara yakın ve cennete yakındır ve cehenneme uzaktır.

— Pahil-cimri kimse ise, Allaha uzak, insanlara uzak, cennete uzak ve cehenneme yakındır.» Tirmizi

Başka bir hadisi şerifde, **«veıen el, alan elden hayırlıdır.»** buyurmuştur.

Hadisi şerifde, kadınların ekserisinin niçin cehenneme gireceklerini beyan saadedindede şu cümleler buyurulmuştur :

«Çünkü siz (ona buna) **laneti çok eder ve kocalarınıza karşı küfranı nîmetde bulunursunuz.»**

Bu mubarek cümlelerdede iki husus belirtilmiş oluyor.

a) Birisi, kadınların dili lânet etmeye pek çok kayar ve olur olmaz luzumsuz şeylerden dolayı efendisine, çocuklarına, komşularına ve hem cinsi olan kadınlara ve hatta hayvanlara ve eşyalara dahi lânet edenler oluyor.

Kadın olsun erkek olsun, lanete dilini alıştırmaması ve lânetde bulunmaması lazımdır.

Hakikat böyle olması gerekirken kendi çocuğuna kâfir dölü, piç, kâfir sıpası, kâfirin dölü, kâfir herifin piçi, eşşek sıpası V.s.» Kendi malınada «kâfir malı, domuz malı, domuzun malı, gibi...» Kelimeleri en çok kadınlar söylerler.

İşte böyle lânetleri söyleyenler, kendilerini cehennem ateşine attıkları için ve böyle kötü kelimeleride daha çok kadınların söylemesindn dolayı Allahın Rasûlü, cehennemde olan kişilerin ekserisini kadınlar olduğunu ve oluş sebeblerinide böyle beyan ediyordu.

Esasen insan dilini böyle lanet kelimelerinden sakındırması lazımdır.

Hatta hayatında kâfir olarak yaşayanlara, öldükten sonra lânet etmek bile uygun görülmemiştir. Ancak Ebû cehil ve Ebû lehep gibi kişilere dair haklarında âyeti kerimeler gelen veya bizzat ölürken başında bulunupda Allaha küfrede küfrede öldüğüne şahid olan kimseler, şahid oldukları kimselere lânet okuya bilirler ve lanet okuna bilir. Kesin bilgileri olmayan kimseler ise, mücerret ondan bundan duydukları ile lânet ederlerse, bu davranış ve ifadeleri şer'a uygun değildir.

Hâdise ve vâkıaların vukûu muhakkak olan ve fakat bu hadiselere sebeb olan kimselerin son nefesleri, tam bir kesinlik ifade etmediğinden, yezide, Hz. Ali (R.A) nin şehâdetine sebeb olan kişiye ve haccac gibilerine lânet etmeyi muhakkık ve müdekkık olan ulemâ uygun görmemişlerdir. Uy-

gun görmeyenler, Hz. Ali (R.A), İmamı Gazâli, Aliyyül kâri ve emsalı zevâtı kiramlardır.

Bu hususun daha geniş îzahı, **«Bid'at ve hurafeler»** le **«İslamda evliya meselesi ve harikalar»** eserimizde ayrıca **«Mütlekâ tercümesi»** isimli eserimizin **«Mürted babı»** altında zikredilmiştir.

b) Kadınların, kocalarına karşı küfrânı nîmette bulunmaları ise, bu gün daha ayan ve beyandır. Kocası karısına bütün gün ihtiyacını karşılamak için gayret sarf eder. Yüzlerce talep ve isteğini yerine getirir. Şâyet bu isteklerin birisini günlerden birgün getirmez veya getiremezse, hemen kıyameti koparır ve artık «zaten sen benim dediğimi hesaba almazsın, şimdiye kadar hiç dediklerimi yapmadın, sen adam değilsin, filan kişi şöyle almış böyle satmış, herif değilsinde bir baş belasısın gibi...» Cümlelerle bütün hayırları ve hizmetleri yıkar ve inkar eder.

Küfrani nimetde bulunmadan kocasına itaat eden, iffet ve namusunu koruyan saliha kadınlar ise, dünya mal ve servetinin en kıymetli ve hayırlısıdır. Böyle kadınlar, çok mutlu kadınlardır. Ve böyle kadınlara sahip olan erkeklerde, çok mutlu erkeklerdir.

Bir hadisi şerifde Resûlüllah (S.A.V) şöyle buyurmuştur :

«Dünya, geçici bir metâ (servet ve sâman) **dır. Bu dünya metâının** (servet ve kazancının) **en hayırlısı, sâliha** (namuslu itâatkar) **kadındır.**

— (O sâliha kadın) **sen** (yâni kocası) **ona baktığında sana surur ve neşe verir. Sen ondan ayrılıp gittiğindede** (işine, çarşıya gittiğinde) **seni koruyan** (senin evini, çocuklarını ve namusunu senin için muhafaza eden) **kadındır.»** Müslim, ibni mâce

Kadınların Din ve akıllarının eksikliği ile ilgili izahat, **«İslamda tesettür ve haya» adlı eserimizde** zikredilmiştir.

٢٠ (١٩) وعن أبي هريرة، قال: قال رسول الله ﷺ: « قال الله تعالى: كَذَّبَنِي ابنُ آدم ولم يكن له ذلك، وشَتَمَنِي وَلَمْ يكن له ذَلِكَ؛ فأمّا تَكْذِيبُهُ إيايَ فَقَوْلُهُ: لن يُعيدَني كما بَدَأني، وليس أول الخلق بأهونَ عليَّ من اعادته. وأمّا شَتْمُهُ إيايَ: فقَوْلُهُ: اتَّخَذَ اللهُ وَلَداً، وأنا الأحدُ الصَّمَدُ الذي لم ألِد ولم أُولَد، ولم يكن لي كفواً أحد ».

٢١ —(٢٠) وفي رواية عن ابن عباس: « وأما شتمه إياى فقوله: لي ولد، وسبحاني أن أتخذ صاحبة أو ولداً ». رواه البخاري.

Tercümesi :

20 — (19) Ebû Hüreyre (R.A.) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Allâhü teâla buyurdu : Âdem oğlu bana yalan isnâd etti. Halbuki ona yalan isnâd etmek muvâfık değildir. Ve âdem oğlu bana noksanlığı tavsif etti. Halbuki ona o şekilde (cenâbu hakka noksanlık ve evlad isbâtı) **isnâdı lâyık değildir.**

— Şimdi âdem oğlunun bana yalan isnad etmesine gelince şu sözü :

«Allâh (C.C.), **beni yoktan yarattığı gibi, elbet tekrâr beni iâde edemez.** (Yani, tekrar diriltmesi hâli yokturdedi.). **Halbuki bana göre** (yani, ben âzîmüşşâna göre) **âdem oğlunun, tekrar iâde edilmesinden ilk defa yaratılması daha ehven değildir.**

— **Bana** (ben âzîmüşşâna) **şetmi** (noksanlık isnâdı) **ise, âdem oğlunun şu sözüdür :**

«Allâh (C.C.) **kendisine evlâd ittihaz etti** (çocuk edindi), **Halbuki ben** (âzîmüşşan) **herşeyden müsteğni, benden hiç bir şey doğmadı ve ben hiç bir şeyden doğrulmadım ve benim için hiç bir şey denk değildir.»**

21 — (20) İbni Abbasdan (R.A) mervî olanda ise şöyledir :

«Ben (âzîmüşşana) **söğmeğe - noksan isnad etmeğe gelince, âdem oğlunun :**

«Benim (yani Allâh) **için çocuk vardır.» demesidir. Halbuki ben âzîmüşşan bir arkadaş veya evlâd edinmekten münezzehimdir.» Buhâri**

Î Z A H A T

Râvi Hz. Ebî Hüreyre (R.A) hakkında kısa malumat, üçüncü hadisi şerifde izah edilmiştir.

Hadisi kudside beyan edilen âdem oğlunun Allaha yalan isnâdı ve noksanlıkla vasıflanmasındaki ilâhi hükümlerde cereyan şekilleri ve cevabı ilahileri hulâsa olarak arz edelim :

a) Öldükten sonra tekrar dirilmenin daha doğrusu Allahın (c.c) tekrar diriltererek yaratması, çürüyüp yok hâle gelen cisim ve cesedlerin olamıyacağını câhil ve beyinsiz kâfirlerden birisi çürümüş kemiği göstererek bunun tekrar dirilmesi olamaz, diyerek cenabı hakkın tekrar dirilteceğine dâir hükmü ilâhisini yalanlayordu.

İşte bu hükmün cereyanı ve cenabı hakkın cevabı, ilâhi âyetlerde şöyle zikrediliyor :

«**O** (inkarcı) **insan görmedimiki; Biz onu bir nutfeden** (bir damla meniden) **yarattık, şimdide âşikara bir mücadeleci kesiliverdi.**

— (Nutfeden) **yaratılışını unutarak bize birde** (şöyle) **misal getirdi : Bu kemikler çürüyüp dağılmışken bunları kim diriltir? dedi.**

— (Ey habibim!) **deki : Onları ilk defa yokdan vâr eden diriltir. Ve o, yaratılanı tamamı ile bilir.»** Yâsin sûresi, 77-79

Evet kuru topraklara saçılan tohumları bitirip, yeşerten, kuru ağaç ve otları yeniden yeşertip yaprak ve meyvalar yaratan hâlık zülcelâl, ölüleri tekrar diriltecek, hesap, kitap, sual, mîzan hükümlerini icra ederek haklıyı haksızı ayırd edecek, haksızlardan hak sâhibinin hakkını alıverecektir. Hatta buynuzlu koyun ve keçi gibi hayvanların buynuzsuzlara te câvüzü var ise, onlarıda haklaşdıracaktır. Binâenaleyh aklı îman ile nurlanan her mümin, örnek ve misâlı görülmeden bu âlemi ve içindekileri nasıl yarattığını düşünür ve tekrar dirilme ve yaratılmanın güç olmayacağını idrak eder ve inanır.

b) Cenabu hakka noksanlık vasıfları ise, yahûdilerin «Uzeyr Allâhın oğludur», Hıristıyanların «İsa, Allâhı noğlûdur.» ve bâzı arablarında «Melekler, Allâhın kızlarıdır.» gibi kötü isnad ve vasıflarda bulunmuş olmalarıdır.

Yahûdî ve Hıristıyanların böyle diyenleri müşrik menzilinde birer putcu mesâbesindedirler. Binâenaleyh böyle kitâbîlerin kesdikleri yenmez. Ancak bu akîdede olmadan Allâhı Rab, Mûsa ve Îsa (A.S) ı peyğamber tanıyıp en son peyğamber Muhammed Aleyhisselâmı peyğamber tanımazlarsa, bunlar kâfirlerdir. Fakat bir kitaba ve peygambere inanıp şirkde de bulunmadıklarından kesdikleri yenir.

Bu hükümlerin daha geniş şekli, fıkıh kitaplarında mezkürdür. Bilhassa **«Mülteka tercümesi»** adlı eserîmizin **«Hayvanları kesme Bahsi»** adı altında uzun îzahat verilmiştir.

Cenâbu hakka çocuk isnâdı ise, pek çok âyeti kerimelerle red edilip açıklanmıştır. Cümleden bir tânesi ihlas sûresinde şöyle beyan edilmiştir :

«(Habîbim!) **deki : O, Allah birdir** (eşi ve ortağı yoktur.) **Allah sameddir** (her yarattığı şeyin muhtac olduğu eksiksiz bir varlıkdır.)

— O doğurmadı ve doğrulmadı da. Hiç bir şeyde ona denk ve eş olmamıştır.»

٢٢—(٢١) وعن أبي هريرة قال: قال رسول الله ﷺ: « قال الله تعالى: يؤذيني ابن آدم يسبّ الدهرَ، وأنا الدهر، بيدي الأمر، أقلّب الليل والنهار » . متفق عليه .

Tercümesi :

22 — (21) Ebû Hureyre (R.A) den mervidir, demiştirki :

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Allâhü teâlâ dediki : Âdem oğlu dehre (zamana) **söğmekle bana eziyet ediyor. Halbuki ben azimüşşân dehrim** (yâni, ben azimüşşân yaratanım). **Işler benim yedi kudretimdedir, gece ve gündüzü deverân ettirir çeviririm.»**

Buhâri, Müslim

İZAHAT

Râvî Hz. Ebî Hureyrenin hal tercümesi üçüncü hadisi şerifde geçmiştir. Bu hadîsi kudsîde de, cenâbü hak âdem oğlunun (insanların) zamâna sövüp lânet etmeleriyle Allâha eziyet ettiklerini beyan etmektedir.

İnsanlar, zaman zaman «bu zaman şöyle zamandır. Zaman olmaz olsun, zaman îcabı, zaman kötü zaman gibi.» cümlelerle zamanı kötülerler ve zamana söverler. Halbuki zaman; gece ve gündüzün deverân ve cereyan etme şeklidirki, dünya yaratıldığı günden beri, gece ve gündüz, mevsimler, iklim şartları ve zamanın cereyan ettiği mekanlar aynıdır.

Ancak bu zamanın cereyan ettiği gece ve gündüzlerde ve mekanlarda yaşayan insanların, inanç, akide ve amelleri değişik şekilde devam etmektedir. Kimisi Allâha ve hükümlerine hulusla îman edip ibâdet ve iyi amellerle yaşamış, güzel ahlak sahibi insanlar topluluğu hâlindedirler.

Bir kısmıda şirk ve küfre dalmış âsî ve mücrimler gurûhu hâlinde yaşamışlar ve hâlada aynı şekil üzere devam edenler çoğunlukdadır. Allâhâ inanmayan veya inanıpda ısyan eden kâfir, zâlim ve fâsık insanlar, çok zaman kendi işledikleri küfür ve ısyanları başkalarına yükletmek ve kendilerini haklı edasına sokmak için hemen «zaman îcabı, olmaz olsun zaman yapdırıyor. Ne yapalım bu zaman böyle zamandır vs.» diyerek işin içinden cıkarlar.

Halbuki gece ve gündüzün deverânından ibâret olan zaman, aynı zamandır. Değişen ve kötüleşen var. ise, kendileridir. Öyle ya geçmiş zamanda anası, babası ve büyükleri îmanlı, ihlâslı, hak hukuk bilir, namaz kılar, orucunu tutar, zekatını verir, hac farîzasını îfa eder, her türlü hayır ve hasanatta bulunurlar, küfürden, ucub, riya, sum'a, kibir ve gururdan, yalan ve iftiradan, zina, içki, kumar, hırsızlık, adam öldürmek, dans ve balo gibi namus yıkıcı deyyüs ve pezevenklikden, bî namazlıkdan, anaya babaya ısyandan, hulâsa Allâhın haram ve yasak ettiği her şeyden kaçınır ve kaçındırırlardı.

Zamanı kötüleyip sövenler ise, ekseriya haramlara dalan ve yüzen insanlardır. Bir fenâlığı işlerler, «alnımızın yazısı, zamanın yapdırdığı» diyerek sıyrılırlar. Zaman sizin elinizden tutupda, «haydi içki masasına, zinaya, karınızı geydirin kuşatın dans salonuna götürün yabancı erkeğe teslim edin mi? diyor, falan yerde kumar oynanıyor haydi sizde oynayınmı? diyor, câmiyi cemaatı bırakın, kumarhaneye, müstehcen filim seyretmeye gidinmi? diyor. Hak ve hukuk tanımayın, her türlü fenâlık ve kötülüğü işleyin mi? diyor.»

Bu şekilde anlayıp nefislerinin ve şeytanın ığvası ile kendilerini kötülüklere iten ve atanlara yazıklar olsun. Be hey budalalar! zaman başka

şey sizin işledikleriniz başka şeydir. zamanı Allah yaratır. O kötülükleri o yaratılan zamanın içinde siz işliyor ve siz kazanıyorsunuz. Zamanı kötülemekle kendinizi temize çekip o zamanı yaratan Allâhü teâlâyı kötülüyorsunuz. Böyle görüş ve düşüncelere lânet olsun, Allâhü teâla sizleride ıslah edip doğruyu gören, bilen ve anlayanlardan kılsın. Amin.

Bu îzahatı okuduktan sonra yukardaki hadîsi kudsîyi tekrar bir daha okuyunuz.

۲۳ - (۲۲) وعن أبي موسى الأشعري ، قال: قال رسول الله ﷺ: «ما أحدٌ أصبر
على أذى يسمعه من الله ، يدعون له الولد ، ثم يعافيهم ويرزقهم » . متفق عليه .

Tercümesi :

23 — (22) Ebû Mûsa el Eş'arî (R.A) den mervîdir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurduki :

«**Ezâ verici** (küfür sözleri) **işiden Allahdan başka hiç bir ferd, Allâhü teâlâ kadar sabırlı olamaz. Zirâ** (kâfirler ve kötü söz söyleyenler,) **Allâhü teâlaya çocuk isnâd ederler. Ondan sonrada Allâhü teâla onlara afiyet verir ve onları** (O küfür sözlerine rağmen) **rızıklandırır.»** **Buhârî, Müslim**

İ Z A H A T

Râvî Ebû Mûsa el Eş'arînin hal tercümesi, on birinci hadîsi şerifde geçmiştir.

Hadîsi şerifde beyan edilen hüküm, şâyânı dikkattır. Zira cenâbu hakka eza verecek şekilde ısyan eden, kötü söz ve isnadlarda bulunarak şerik koşan, evlad isnad eden, çeşitli iftira ve tezvirlerde bulunanlara karşı, çok sabırlı ve çok tahammüllü, onun gibi bir daha sabırlı varlık olamaz. Öyle ya hem ısyan edip şirk koşuyorlar, iftîra ve tezvirde bulunuyorlar, hemde o yüce Allâhın rızkına ve çeşitli nîmetlerine kavuşuyorlar.

Cenâbu hakka yapılan kötülüklerin en azı insan oğluna yapılsa, hemen o âsilere gereken muâmeleyi yaparlar. vazîfeden atılacaksa, vazîfeden atarlar, kovulacaksa kovarlar, eziyet edilecekse, eziyet ederler, aç bırakılma yolunuda düşünürler ve hatta hemen öldürenlerde olur.

Halbuki cenâbu hak kendine en ağır itham ve isnadlarda bulunanları uzun müddet bırakıyor, yiyeceklerini, giyeceklerini, içeceklerini ve her türlü ihtiyaçlarını vererek yaşatıyor. Günlerden bir gün aklını erdirir îmana gelir, ıslâhı nefis yapar, tertemiz kullardan olur, dünya ve âhiret seâdetini elde eder kul olur diye, bu imkanı veriyor.

İşte Allâhın ahlakı budur. Allâha ve âhiret gününe inanan her mümin, bu ahlak ile ahlaklanmalı, âsi ve günahkarların ıslâhı yolunu beklemeli. Böyle musîbetlere göğüs gerip çok ve çok sabır etmelidir.

Evet ilim tahsili, kur'anın hıfzı, namazın edası, iyiyi emredip kötülükden nehyetmenin ifâsı, haccın edâsı ve sâir dînî vazifelerin icrası anında uğranılan çeşitli itham, sıkıntı ve eziyetlere katlanarak yılmadan bu vazîfeleri yapanlar, en sağlam ve metin îman sâhibi müminlerdir Allâhın ahlakı ile zînetlenen kimselerdir.

٢٤ - (٢٣) وعن معاذ، قال: كنتُ ردفَ رسولِ الله ﷺ على حمارٍ ليس بيني وبينه إلا مؤخرة الرحل، فقال: «يا معاذ! هل تدري ما حقُّ الله على عباده؟ وما حقُّ العباد على الله؟» قلتُ: اللهُ ورسوله أعلم. قال: «فإنّ حقَّ الله على العباد أن يعبدوه ولا يشركوا به شيئاً، وحقُّ العباد على الله أن لا يعذبَ من لا يُشرك به شيئاً» فقلت: يا رسول الله! أفلا أبشر به الناس؟ قال: «لا تبشرهم فيتكلوا». متفق عليه.

Tercümesi :

24 — (23) Hz. Muaz (R.A) dan mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) eşeğin üzerinde iken bendu terkinde idim. Onunla (Resûlullahla) benim aramda palan ipinden (hayvanın üzerindeki palan, eğer ve emsâli şeylerin bağ ipinden) başka bir şey yoktu, Resûlullah (S.A.V) buyurduki :

«Ya Muâz! Kulların üzerinde Allâhın hakkı ve Allâhın üzerinde kulların hakkı nedir, bilirmisin?

— (Muâz R.A) :

«Allâh ve resûlü bilir.» dedim.

— Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Elbette kulun üzerinde Allâhın hakkı, Kulun Allâha ibâdet edip ona hiç bir şeyi şerik koşmamasıdır.

— Allâhın üzerinde kulun hakkı ise, (Allâha C.C.) **hiç bir şeyi şerik koşmayan kimseyi azab etmemesidir.»**

— Bunun üzerine (Muâz R.A) dedimki :

«Yâ Resûlellah! bunu insanlara sevinmeleri için tebşir edeyim mi?

— Resûlullah (S.A.V) :

«Onlara (insanlara) tebşir etme. Zira çalışma ve çihâdı terk ederler.» buyurdu.

Buhârî, Müslim

İ Z A H A T

Râvi Hz. Muaz (R.A) kimdir?

Hz. Muaz bin cebel (R.A) Ensârı kiramdan (Medine-i münevvereli) hazrec kabilesine mensüp Resulüllaha akâbede bîat edenlerden kıymetli bir sahâbedir. Bedir ve diğer muharebelerde hazır bulunmuştur. Resulüllah (S. A.V) onu yemene vali ve muallim olarak göndermişti.

Hz. Muazdan, Hz. Ömer, İbni Abbas gibi pek çok sahâbe-i kiram efendilerimiz hadisi şerif rivayet etmişlerdir.

Reslûüllah (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuştur :

«Ümmetime, ümmetimin en merhametlisi, Ebû Bekirdir. Ve ümmetimin helal ve haramı en iyi bileni, Muaz ibni cebeldir.» Üstülğabe, C. 5, 194

Hz. Muaz, Dini mübini islâmın hükümlerini en iyi bilenlerden olması hasebiyle Resûlü Ekrem sallallahü aleyhi vesellem efendimiz zamanında fetva veren sahâbelerdendir ve hatta kitap ve sünnete kıyasederek veya kitap ve sünnetden hüküm çıkararak ictihadda bulunan ve ictihad yapmasına ilk izin verilen sahâbelerdendir .

Hz. Muaz (R.A) Şamda taun hastalığına tutuldu. Aynı hastalıkdan iki hanımı bir oğlu vefat ettikden sonra buda hicretin on sekizinci yılında otuz sekiz yaşında hakkın rahmetine kavuşmuştur. Allahü teâla ondan razı olsun.

Hadisi şerifin baş tarafında nakledilen ifadeler şâyânı dikkatır. Zira Resûlü Ekrem efendimiz Hz. Muazı kendi bindiği hayvana (arkasına) bindiriyor, ondan sonra Allahın ve kulun hakkını soruyor.

Kendinin bindiği merkebe beraberce bindirmesi o, mubarek efendimizin tavazuunu ve misâfir perverliğini göstermekle beraber sevişen kişilerin yardımlaşmada ve bir birlerine yapacakları ülfet ve mahabbet bağlarının kuvvetlenmesinde, bu gibi hâl ve hareketlerin gerekliliğine işârettir.

Hadisi şerifde geçen «Kulların üzerinde, Allahın hakkı ve Allahın üzerinde kulların hakkı» Cümlelerini kısaca açıklamaya çalışalım.

Kulların üzerinde Allahın hakkı : Kulların üzerinde Allahın hakkı demek, Allahüteâlanın kullara emir buyurub Farz, vacib kılıp yapılması lazım olanı yapmalarıdır ki, insan oğlunu yokdan var etti ve bütün varlıkları onların emrine musahhar kılıp faydalanmalarını sağladı. Sonrada kendisinin varlığını tanıtıp bildirerek akıl ve idrakın anlayacağı hüküm ve hikmetler beyan etti ve bu hikmetleri tanıtıp bildiren elçiler gönderdi.

İşte bu hikmetleri anlayıp hak ve hakikata vasıl olan insanlar, yaratanı tanıyıp bilerek inanacak ve onun emirlerini hakkı ile yerine getirerek her şeyin hâlıkı ve mâbudu olan Allahın hakkını ödemiş olacaklar.

Netekim bir âyeti kerimede meâlen şöyle buyurulmuştur :

«**Ben** (azimüşşan), **insanları ve cinnîleri ancak bana** (inanıp) **ibadet etsinler diye yarattım.»** Zâriyat sûresi, 56

Allahın üzerinde kulların hakkı : Bu cümlenin anlamıda gayet açık olarak anlatılmıştır. Ancak şu hususu belirtelim; kulluk vazifesini hakkı ile yapanlara cenabı hak cennet nimetini ihsan edip cehennem azabından âzad edeceği bir vâdi ilâhi ile lutf edecektir. Yoksa bazı mûtezile kafalı kişilerin veya gurubların iddiâları gibi, Allahüteâla kendisine kulluk yapanları cennetine katıp cehennemden azad etmek mecburiyetinde değildir. Zira eğer bu şekilde mecbûriyet olursa, bu takdirde Allahın üstünde bir varlığın olması, dolaysiyle onun emrinin yerine getirilmesi gibi doğru olmayan hükümler ortaya çıkar.

Kur'anı kerimde pek çok âyeti kerimelerde beyan edilmiştir. Cenâbu hak şirkten başka günahları dilerse, afv eder, dilerse afv etmez. Kezâ îman edip iyi amelde bulunanlarıda dilerse, cennetine katar, dilerse cehennemine atar. Fakat îman edip iyi amelde bulunanlara ayrıca vâd etmiştir. O vadinin îcab ve iktizası, lutfu keremi ile cennetine katacaktır.

Cümleden bir âyeti celile meâli :

«(Resûlüm) **altından ırmaklar akar** (her çeşid meyvelerle süslenmiş) **cennetler vardır.»** Bakara sûresi, 25

Diğer âyeti kerime meâli :

«İşte iyi amellerde bulunanlara yapılan bu ihsan (cennet ve nîmeti), **Allahdandır** (Allahın bir lutfudur).» Nisa sûresi, 70

Resûlü Ekrem efendimizde, kendisini cenâbu hakkın rahmeti ilâhi merkezi olan cennet ve nimetine, onun fazlu keremi ile girebileceğini beyan buyurmuştur.

Evet hiç bir kul, Allaha ibâdet ve tâatta bulunduğundan dolayı, onu cennetine katması Allaha vacib değildir. Vacib ve mecbur olmaz. Çünkü Allahın fevkında emir verici bir varlık yoktur.

Akâid manzûmesinde şöyle nazm edilmiştir :

Ana (Allaha) **vacib olur bir şey diyen kim?**
İlahın varmıdır fevkında (üstünde) **hakim?**
Bilâ îcab durur (vacib değildir) her işde fîlî
Buna var şahidim aklî ve naklî.
Ne muhtacu, ne âciz bir ganîdir.
Cihan ferbanı üzere mübtenîdir.

٢٥ (٢٤) وعن أنسٍ: أنَّ النبيَّ ﷺ، ومعاذٌ رديفُه على الرحلِ، قال: «يا معاذ!» قال:
لبيك يا رسولَ الله وسعديك. قال: «يا معاذ!» قال: لبيك يا رسول الله وسعديك قال:
«يا معاذ!» قال: لبيك يا رسول الله وسعديك، — ثلاثاً - قال: قال: «ما مِنْ أحدٍ يشهدُ
أنْ لا إله إلاّ الله وأنَّ محمّداً رسولُ الله، صدقاً مِنْ قلبِهِ إلاّ حرَّمه اللهُ على النارِ». قال:
يا رسولَ اللهِ! أفلا أُخبِرُ به الناسَ فيستبشروا؟ قال: «إذاً يتّكلوا». فأخبرَ بها معاذٌ عند
موتِه تأثُّماً. متفق عليه.

Tercümesi :

25 — (24) Enes (R.A) dan mervidir, demiştir :

Peyğamber (S.A.V) Ve Muaz deve üstünde binitin terkisinde berâber idi. Peyğamber (S.A.V) buyurduki : **«Yâ Muaz!»**

«Buyur ya Resûlallah! Şeâdetler dilerim.» dedi.

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu : **«Yâ Muaz!»**

— Muaz (R.A) :

«Emrin baş üstüne yâ Resûlellah; Seâdetler dilerim.» dedi.

— Rasûlüllah (S.A.V) tekrar buyurdu : **«Ya Muaz!»**

— Muaz (R.A) :

«Emrin baş üstüne yâ Resûlellah! Seâdetler dilerim.» dedi ve bu nida hâli yukarda görüldüğü üzere üç sefer vâki oldu.

— Enes (R.A) dediki :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Bir kimse, lâilahe illah, Muhammedür Resûlüllahı kalbinden gelen sıdkıla derse, O kimseyi Allâhü teâla Cehenneme haram kılar.»

— Bunun üzerine Muaz dediki :

— Ya Resûlellah! Bunu insanlara sevinmeleri için haber vereyim mi?

— Rasûlüllah (S.A.V) :

«Bu taktirde (bu şehâdet ve tevhide) **istinat edib amel ve cihâdı terkederler.»** buyurdu.

Fakat Muaz (R.A) öleceği zaman ilmi ketmetmenin günahından kaçınmak için insanlara haber verdi.» **Buhâri, Müslim**

İZAHAT

Râvî Hz. Enes hakkında gerekli mâlumat, baş tarafda geçmiştir.

Hadîsi Şerifde beyan edilen hüküm hakkında bir kaç kelime arz edelim. Kelîme-i tevhîdi söyleyip inanan kimselerin, Allâha ve Resûlüne inanmaları hasabiyle o inançlarının îcabını yaparlar, demektir. Böyle oluncada cehennemden kendilerini korumuş olurlar.

Veya burada sâde «lâilâhe illallah-Muhammedürrasûlüllah» kelime-i tevhidi sıdkı sadâkatla söyleyip inanan kimsenin, cehennemden âzad olup cennete gireceğinin beyanı, ferâizi ilâhiler, emir ve nehiyler nâzil olmazdan evvel söylenmiştir. Bu husus, saîd bin müseyyeb gibi bâzı selef tarafından beyan edilmiştir.

Veya bu kelime-i tevhîdi, uyuma, tevbe ve ölümü ânında sıdkı sadâkatla söyler ondan sonrada ölürse, o kimseyi, cenabu hak cehennemine atmaz.

Veya bu kelime-i tevhîdi sıdkı sadâkatla söyleyen kimse, o îmanı ile ölürse, cehennemde ebedî kalmaz. Mutlaka cennete dâhil olur.

Hadîsi şerifin son cümleside şâyâni dikkattır. Zira Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimize Hz. Muaz (R.A) soruyor, «Ya Resûlellah! Bunu insanlara sevinmeleri için haber vereyim mi?» diyor.

Kelime-i tevhîdi sıdkı sadakatla söyleyen kimselerin kulluk vazifelerini ihmal edip terk edebileceklerini veya terk ederler düşüncesi ile Resûlü Ekrem efendimiz, Hz. Muaza haber vermemesini tavsiye eder mahiyette buyuruyorki :

«Bu takdirde (Bu şehâdet ve tevhide) **istinad edip amel ve cihâdi terk ederler.»**

Bu hükmü insanların avamı böyle anlayıp terk edebileceklerinden böyle buyurulmuştur. Yoksa insanların kullukda zirveye ulaşıp havas olanları, müjdeyi duyunca sevinç ve neşelerinden nâşî ibâdetlerini dahada artırırlar. Aşere-i mübeşşere ve diğer sahâbelerde bu hal vâki olmuştur.

Netekim Resûlü Ekrem efendimiz ayak topukları şişinceye kadar gece ibâdete kâim olduğu zaman; ya Resûlellâh! geçmiş ve gelecek günahların mağfiret olunduğu halde niçin ibâdete kâim oluyorsun, diyene şu cevabını veriyordu :

«Allaha şükreden kullardan olmayayım mı?»

Hz. Muazda sulahadan olması ve ilmi yaymayıp saklamanın cezasından korkduğundan, ölümünden evvel söyleyor.

٣٦ (٢٥) وعن أبي ذر قال: أتيت النبي ﷺ . وعليه ثوب أبيض، وهو نائم، ثم أتيته
وقد استيقظ، فقال: «ما من عبد قال: لا إله إلا الله، ثم مات على ذلك؛ إلا دخل الجنة»
قلت: وإن زنى وإن سرق؟ قال: «وإن زنى وإن سرق». قلت: وإن زنى وإن سرق؟
قال: «وإن زنى وإن سرق» قلت: وإن زنى وإن سرق؟! قال: «وإن زنى وإن سرق على
رغم أنف أبي ذر». وكان أبو ذر إذا حدث بهذا قال: وإن رغم أنف أبي ذر.
متفق عليه.

Tercümesi :

26 — (25) Ebu zer (R.A) den mervîdir, demiştirki :

Peygamber (S.A.V) e geldim, üzerinde elbise (bir örtü) olduğu halde uyuyordu :

«Kuldan bir kul, Lâilâhe illellah: Allahtan başka İlah yoktur, der sonrada bu kelime-i tevhid üzere ölürse, o kimse ancak cennete girer.»

— Dedim (yani, ben Ebuzer dedim) zinâ ve hırsızlık etsedemi?

— Resûlullah (S.A.V) :

— **«Zinâ ve hırsızlık etsede»** buyurdu.

— Yine dedim : Zinâ ve hırsızlık etsede (cennete girecek) mi?

— Resüllüllah (S.A.V) :

— **«Zinâ ve hırsızlı ketsede»** buyurdu.

— Ebûzer yine dedimki : zinâ ve hırsızlık etsedemi?

— Resüllüllah (S.A.V) :

— **Ebûzerin burnunu sürçmeye râğmen zinâ ve hırsızlık etsede** (yine kelime-i tevhidi inanarak söyliyen cennete girer)». buyurdu.

— Ebûzer (R.A) bu sözleri tekrar söylerken, «Ebûzerin burnunun sürçülmesine rağmende olsa» der idi. **Buhârî, Müslim**

İZAHAT

Hz. Ebu zerrilğifârî (R.A), Mekke-i Mükerremede ilk müslüman olan sahâbîlerdendir. Hatta müslümanların beşincisi olduğu söylenir.

Handek muhârebesinden sonra Medîne-i münevvereye hicret etti. O zamana kadar, müslüman oldukdan sonra kendi kavminin yanına gitmiş

onlara islâmı telkin ve tlâim ile meşkul idi. Vefat edinceye kadar Medîne yakınlarında Rebze denilen yerde sâkin oldu.

Sahâbe-î kiramın en müttekî ve zâhidlerindendi. Hz. Ebû Zer ikiyüz seksen bir (281) hadîs rivâyet etmiştir. Sahâbe ve tâbiînden pek çok kişiler, bundan hadis rivâyet edip öğrenmişlerdir.

Vefatı, Hz. Osman (R.A) ın hilâfeti zamanında otuz iki (32) sene-i hicrîde Rebze denilen mahalde vefat etmiş ve orada, ibni mes'ud (R.A) le berâber bir kaç kişi cenâze namazını kılıyorlar ve oraya defnediyorlar. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifin mâna ve anlamı gâyet açıkdır, zinanın haramlığına inanıp helal demediği müddet, bu fîli işleyen kimse, mutlak ve muhakkak cennete girecektir. Bu giriş ya doğrudan doğruya cennete sevkle olur. Veya günâhı nisbetinde cehennemde yandıkdan sonra cennet ve nîmete dahil olur. Burası Allâhü teâlânın meşiyet ve iradesine bağlıdır. Zira şirk ve küfürden başka günahların ceza veya afv edilme ciheti Allâhın dilemesine bağlıdır. Dilerse, afv eder. Dilerse azab eder.

Bu husus kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«Şüphesiz Allâhü teâla, kendisine ortak koşulan (Şirki), **afvu mağfiret etmez. Ondan başka günahları** (büyük olsun, küçük olsun) **dilediği kimseden afvu mağfiret eder.»** Nisâ sûresi, 116

Akâid manzûmesindeki beyt ise bu hükmü şöyle açıklar :

Kebâir (büyük günah) **abdi** (kulu) **îmandan çıkarmaz,**

Mücerred mâsiyetten küfre varmaz :

Yani, şirk ve küfür olmayan büyük günah, sahibini kâfir yapmaz ve büyük günahı günah îtikadi ile işleyen kimse, ancak günahkâr olur ve işlediğide günahdan ileri gitmez. Binâenaleyh küfre varmayan günahlarda cennete girmeğe mânî olmaz. Ancak direk girmeyip cehennemde bir az yandıkdan sonra girer veya hiç cehenneme girmeden Allâhın afvı keremi veya peyğamberimizin şefaatı ile girecektir.

Bir hadisi şerifde Resûlüllah şöyle buyurmuştur :

«Benim şefâatım, ümmetimin büyük günah sahiblerinedir.»

Evet zina yapmak, içki içmek, kumar oynamak, hırsızlık yapmak, yalan söylemek, iftira etmek, anaya babaya âsi olmak, namazın terkinin günahını kabul ederek namazı terk etmek, gıybet etmek, riya, kibir ve hased gibi kalbin işlediği veya kötü niyyetin mahsulü olan büyük günahları, günah ve haram diyerek işleyenler, âsi ve günahkâr müslümanlardandırlar. Fakat haram ve günahlara helâl deyip işleyenler kâfirdirler. Varacakları yerde ebedi cehennemdir.

٢٧ — (٢٦) وعن عبادة بن الصامت ، قال : قال رسول الله ﷺ : « مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ وَابْنُ أَمَتِهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ ، وَرُوحٌ مِنْهُ ، وَالْجَنَّةَ وَالنَّارَ حَقٌّ ؛ أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ » . متفق عليه .

Tercümesi :

27 — (26)Ubâde ibni Essamit (R.A) dan mervîdir, demiştir.

— Resülüllah (S.A.V) buyurduki :

«Bir kimse, Allahtan başka ilah olmadığına, onun şerîki olmayıp bir olduğuna, ve Muhammedin onun (Allahın) **kulu ve rasûlü olduğuna, İsa (A.S) onun kulu ve rasûlü, anasının oğlu olduğuna ve Meryeme onun** (İsa aleyhisselâmın) **kelimesini** (olacağını) **ilka ettiğine ve ondan** (Allahdan) **ruh olduğuna ve cennetle cehennemin hak olduğuna şehâdet ederse, o kimseyi Allhü teâla amelden olan** (yapılan) **şey üzere cennete katar.»**

Buhâri, Müslim

(Bu hadîsi şerif, Nesâînin süneninde de mezkürdür.)

İ Z A H A T

Râvî Hz. Ubâde ibni Essâmid (R.A) hakkında gerekli bilgi, 18. hadisde zikredilmiştir.

Hadîsi şerifde îmanın şartlarından bâzıları beyan ediliyor. Bilhassa Allâha ve âhiret gününe âid inaç ve îtikadın ehemmiyetini arzetmekle, bu hususa âid sakat ve kötü düşüncelere kapılmamaya dikkat edilmesi gerekdiğine işâret ediliyor.

Ana ve babası olmadığı halde yokdan vâr edilen Adem (A.S) hakkında düşünerek Hz. İsa (A.S) ın Babası olmadan sâde anasından yaratılmasını bir ilâhî kudret ve mücizenin tecellîsi olduğuna aklını erdirenler, en sâlim ve en mâkul kişiler olduklarını ortaya koyuyorlar. Çeşitli inkâr ve iftirâ yoluna saparak hareket edenlerde, basîretsiz ve hakkı görmeyen münkirlerdir.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Şüphesiz İsanın babasız dünyaya gelişi, Âdemin hâli gibidir.»

Ali İmran, 59

Diğer âyet mealleri :

«**Sonra onu** (İsayı, annesi) **yüklenerek kavmine getirdi. ona** (meryeme) **dedilerki : Ey meryem! Doğrusu, sen acâib bir şey** (babasız çocuk) **getirdin.**

— **Ey Hârûnun** (soy îtibari ile) **kız kardeşi! senin baban kötü bir adam değildi,ananda iffetsiz bir kadın değildi.**

— **Bunun üzerine** (Meryem onlara cevab kasdı ile) **çocuğa işâret etti. Onlar : Biz beşikteki çocukla nasıl konuşuruz, dediler.**

— (Allâhın bir mûcizesi olarak beşikteki çocuk İsa) **dediki : Ben gerçekten Allâhın kuluyum. Bana kitap verdi ve beni bir peyğamber yapdı. Beni Her nerede olsam mubârek kıldı ve hayatta bulunduğum müddet, bana namazı ve zekatı emretti»** Meryem sûresi, 27-31

Hadîsi şerifde geçen «ruh» kelimesi hakkında bir kaç cümle arz edelim, şöyleki :

a) İsa aleyhisselâm, babanın sulbundan olmayıp direk ilâhi irâdenin tecellîsi ile yaratılmasından dolayı «ruh» denilmiştir.

b) veya Allâhü teâlanın izni keremi ile İsa aleyhisselam, mûcize olarak ölüleri dirilttip bir nevi ruh verme gibi olduğundan ona «ruh» denilmiştir.

c) veya ruh ve cesedden mürekkeb olan. Hz. İsa aleyhisselâm, ruh şâhibi olan bir babanın veya bir canlının menîsinden hasıl olmadığından ona «ruh» denilmiştir.

d) Veya Cebrâil Aleyhisselâm-ı cenâbu hak gönderip anası Hz. Meryemin gömleğinin altından ayağına üfürmesi ile hâmile kalıp menînin kirlerinden hiç bir şeyin olmaması ve bu şekilde dünyaya gelmesinden dolayı Hz. İsa aleyhisselâma, «ruh» denilmiştir.

Bu maddelerin bâzı yönleri çeşitli âyeti kerîmelerde beyan edilmiştir. kıyâmette de aynı halın olması ile ilgili hitab tecelli edecektir.

Nitekim bir âyeti kerîmede şöyle beyan edilmiştir :

«**Allah o zaman** (kıyâmette) **şöyle diyecek : Ey Meryem oğlu İsa! hem senin üzerindeki, hem anayın üzerindeki** (bunca) **nîmetimi hatırla. Hani ben seni Cebrâil ile desteklemiştim. Beşikde ikende, yetişkin ikende sen insanlara söz söylüyordun. Hani sana kitabı** (yazı yazmayı), **hikmeti, Tevrâtı ve incili öğretmiştim. Hani benim iznimle çamurdan bir kuş sûretinin benzerini tasarlıyordun, içine üfürüyordun da benim iznimle bir kuş oluveriyordu. Hem anadan doğma kör ile abrası da benim iznimle iyi ediyordun. Hani ölüleri, benim iznimle** (hayata) **kavuşturuyordun. Hani isrâil oğullarını senden defetmiştim** (seni öldürememişlerdi). **Kendilerine açık mûcizeler getirdiğin zamanda, içlerinden o köfredenler şöyle : Bu âşikâr bir büyüden başka bir şey değildir, demişti.»** Mâide sûresi, 110

Cennetle cehennemin hak ve var olduğuna dairde pek çok ilâhi hükümler, kur'anı kerimde mezkûrdür. Adem Aleyhisselâmın kendisi ile âilesi Hz

Havvanın cennetten çıkarılışları ve müttekîler için cennetin hazırlandığını beyan eden âyetleri, cennetin hak ve el'an var olduğu, kezâ cehenneminde kâfirler için hazırlandığını mâzî sığası ile beyan etmiştir. Erbâbı mütealaa, akâid kitablarına muraçaat eder.

٢٨ -(٢٧) وعن عمرو بن العاص، قال: أتيتُ النبيَّ ﷺ، فقلتُ: ابْسُطْ يمينك فلأُبايعْك، فبسط يمينه، فقبضتُ يدي، فقال: «مالك يا عمرو؟» قلتُ: أردتُ أن أشترط. فقال: «تشترط ماذا؟» قلتُ: أن يُغفر لي. قال: «أما علمتَ يا عمرو! أنّ الإسلام يهدم ما كان قبله. وأنّ الهجرة تهدم ما كان قبلها، وأنّ الحجّ يهدم ما كان قبله؟!». رواه مسلم.

والحديثان المرويان عن أبي هريرة، قال: «قال الله تعالى: أنا أغنى الشركاء عن الشرك» والآخر: «الكبرياء ردائي» سنذكرهما في باب الرياء والكبر إن شاء الله تعالى.

Tercümesi :

28 — (27) Amr ibnil As (R.A) dan mervîdir, demiştir :

— Nebiyyi Ekrem sallallâhü aleyhi veselleme geldim ki : (Ey nebiyyi Muhterem!) sağ elini uzât da sana bîat edeyim, Resûlüllâh (S.A.V) hemen elini uzattı, bende elimi geri çektim.

— Bunun üzerine Resûlülla h(S.A.V) : **«Hatırına ne geldi ey Amr?»** dedi.

— Bende : Nefsimi bir menfeat karşılığında şartlamak istemiştim, dedim.

— Resûlüllah (S.A.V) : **«Neyi şartlamak istiyorsun?»** buyurdu.

— Dedimki : Müslüman olduğumda afv olunmamı istiyorum.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu ki :

«Ey Amr sen bilmezmisin ki İslâm, müslümanlıkdan evvel geçeni (küfrü ve günâhı) **yok eder, Hicretde, hicretten evvel işlenenleri yok eder ve hacc da, haccdan evvel işlenenleri yok eder!»**

Ebî Hüreyre (R.A) den mervî şu iki hadisi kudsiyi : **«Allâhü teâlâ buyurdu : Ben azîmüşşan şirk koşanların şirkinden beriyim»** diğeri, **«Büyüklük, benim gömleğimdir.»** İlerde Riya ve kibir bâbında inşa Allâh zikredeceğiz.

Î Z A H A T

Râvî Amr ibnil As (R.A), Mekke-i mükerremeli ve kureyş kabîlesindendir. Hicretin yedinci senesi Hayberin fethi yılı müslüman olmuştur veya hicretin sekizinci senesi mekke-i mükerremenin fethinden altı ay evvel müslüman olmuştur.

Resûlüllâhın huzûruna, Amr bin As (R.A), Hâlid bin Velid (R.A) ve Osman bin Talha (R.A) hazretleri birlikte geldiler. Evvelâ Hz. Hâlid girdi müslüman oldu, bîat etti, sonra Hz. Amr bin As girdi müslüman oldu, biat etti ve geçmiş günahlarının afvini diledi.

İşte o zaman Resûlü Ekrem efendimiz şöyle buyurdu :

«İslâma girmek ve hicret etmek, evvelce işlenenleri yutar bitirir.»

(Ahmed bin Hanbel)

Amr bin As, muhtelif zamanlarda mısır vâliliğinde ve ordu kumandanlıklarında bulunmuştur. Ebu Mûsa El'eş'arînin karşısında Hz. Muâviye tarafından hakem tâyin edilmişti. Hâdise târih ve siyer kitablarında meşhurdur.

Amr bin el As (R.A) Mısır vâlisi iken 43 sene-i hicrîde vefat etmiştir. Allah ondan râzı olsun.

Hadîsi şerifde, «İslam, Müslümanlıkdan evvel geçen (küfür ve günahı) **yok eder»** cümlesindeki hüküm, islâm diyârında olmayıp kâfir diyarında olan harbîler hakkındadır. Yani kâfir memleketinde yaşayan bir kâfir, islâmı kabul eder müslüman olursa, Allah hakkı olsun, kul hakkı olsun, ne gibi günahları var ise afv olunur. Anadan doğma tertemiz bir çocuk gibi müslümandır.

Fakat islâm diyarında yaşayan zimmî (vatandaş) kâfirler müslüman olurlarsa, onlardan Allâha ait olan küfür ve günahlar bağışlanır, tertemiz olurlar. Kulların hakkı ise, helallaşma veya afv ettirmeden bağışlanmaz. Zira islâm diyârında yaşayan ve oranın islam hükümlerinin infazını daha evvel kabul etme ve bilme hâli gerektiğinden kul hakları afv olunmaz. Tâki helâl ettirilip bağışlattırılırsa, o zaman ilâhi afve mazhar olunur.

Hadisi şerifde, «Hicret ile haccın» geçmiş günahları bağışlatma meseleside yine zulüm ve kul haklarına tecâvüzde bulunmaların dışındaki günahlar afv olunur, demektir. Zira zulmun ve kul haklarının islâm diyârında ve müslüman halinde işlenmeleri, o günahların sahibleri ile helalllaşma veya afv ettirme yoluna baş vurmak suretiyle ilâhi afv olabilir.

Yani hukûkullahın her çeşidi, Ressûlüllâhın dıyarına hicret eden harbînin, islâmı kabul edip hicret etmesi ile afv olunur. ve Hacca giden bir müslümandanda, hukûkullâhın büyüğü güçüğü bağışlanır.

Hukûku ibâde gelince, bütün ulema ve müctehidlerin icma-ı ile afv olunmaz.

Hukûkullâhın afvi içinde, hacca giden kişinin hac esnasında, dedi kodu, fıskı fucûr ve kavga gürültü yapmadan hac etmesi gerektiği âyeti kerîme ve hadîsi şeriflerde beyan edilmiştir.

Riya ve kibir hakkında vârid olan hadîsi kudsilerin açıklamaları, bahislerinde gelecektir.

الفصل الثاني

٢٩ — (٢٨) عن معاذ ، قالَ : قُلْتُ يا رسولَ الله ! أَخْبِرْني بِعَمَلٍ يُدخلُني الجنّةَ ،
ويباعدُني مِنَ النّارِ . قال : « لقد سألتَ عَنْ أمْرٍ عظيمٍ ، وَإِنه ليَسيرٌ على مَنْ يسّره الله
تعالى عليه : تعبدُ الله ولا تشركُ به شيئاً ، وتقيمُ الصلاةَ ، وتؤتي الزكاةَ ، وتصومُ رمضان ،
وتحجُّ البيتَ » ثم قال : « ألا أدلّك على أبوابِ الخيْرِ ؟ الصومُ جُنّةٌ ، والصدقةُ تُطفئُ
الخطيئةَ كما يُطفئُ الماءُ النارَ ، وصلاةُ الرّجُلِ في جوْفِ اللّيْلِ » ثم تلا : (تتجافى جنوبهم
عن المضاجع ...) حتى بلغ (يعملون) ثم قال : « ألا أدُلّكَ برأسِ الأمْرِ وعمودِهِ
وَذِرْوةِ سَنامِهِ ؟ » قُلْتُ : بلى يارسول الله ! قال : « رأسُ الأمْرِ الاسْلامُ ، وعمودُهُ الصلاةُ ، وذِرْوةُ
سَنامِهِ الجهادُ . » ثم قال : « ألا أخبركَ بِملاكِ ذلك كله ؟ » قُلْتُ : بلى يا نبيّ الله ! فأخذ بلسانِهِ
فقال : « كفّ عليك هذا » فقلت : يا نبيّ الله ! وإنا لمؤاخذون بما نتكلّمُ به ؟ قال : « ثكلتْكَ
أمُّكَ يا معاذ ! وهل يكبُّ الناسَ في النار على وجوهِهِم ، أو على مناخرِهِم ، إلا حصائدُ
ألْسنتِهِم ؟ » رواه أحمدُ ، والترمذي ، وابن ماجه .

İMANLA İLGİLİ İKİNCİ FASIL

Tercümesi :

29 — (28) Muaz ibni cebel (R.A) den mervidir, demiştir :

— Dedimki, yâ Resûlellah (S.A.V) bana bir amel haber verki, (o amel) beni Cennete katsın ve Cehennemden uzaklaştırsın.

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Elbet sen büyük bir işden sordum, O iş Allâhü teâlânın müyesser kıldığı kimseye kolaydır (ve şudur) :

— **Allâha ibâdet edersin, ona hiç bir şeyi şerik koşmazsın, Namazı kılarsın, Zekâtı edâ edersin, Orucu tutarsın ve beyti şerifi hacc** (ziyâret) **edersin.»**

— Bundan sonra Resûlullah buyurdu ki :

— **«Kulak ver bana ! sana hayır kapılarını haber vereyim?** (bâzı rivâyette, Evet haber ver, dir)

(Resûlullah şunları saydı) :

«Oruc (örtücü ve koruyucu) **bir kalkandır, sadaka; Suyun ateşi söndürdüğü gibi, hatayı söndürür. Ve gecenin yarısında bir adamın kıldığı namaz** (da hayır kapılarından) **dır.**

— Bundan sonra Resûlullah şu meâldeki âyetleri okudu :

«Yanları yataklarından uzaklaşır, korku ve ümid ile Rablerine düâ ederler. Kendilerine rızıklandırdığımız şeylerdende (hayra) **harcarlar.**

— **Artık onlar için, yapmakda olduklarına bir mükâfat olarak, gözlerin aydın olacağı** (nimetlerden) **kendilerine neler gizlenmiş bulunduğunu kimse bilmez.»** (Secde Sûresi, 16-17)

— Sonra Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

— **Dikkat et sana işin başını, direğini ve en yüksek zirvesini bildireyimmi?»**

— Dedim ki : Evet (bildir) ya Resûlellah!

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«İşin başı: İslâm, işin direkleri; Namaz ve işin en yüksek zirveside cihaddır.»

— Sonra Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Sana bütün bunların esasını (ve başını) **haber vereyim mi?»**

— Dedim ki : Evet (haber ver) ya Allâhın nebîsi!

— Bunun üzerine Resûlullah dilini eli ile tuttu ve buyurdu :

«Buna (diline) **manî ol, üzerine hücum ettirme.»**

— Hemen dedim : Ya nebiyyallah! Biz konuşduğumuzla cezalanacakmıyız?

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Annen seni yitirsin ey muaz!, İnsanlar yüzleri üzerine veya burunları üzerine veya dillerinin mahsulları üzerine Cehenneme düşmeyeceklermi

zannedersin? (elbette böyle düşecekler). » (Hadisi; Ahmet, Tirmizi ve İbni mâce rivayet etmişlerdir. ve Tirmizî hadîs, hasen ve sahihdir, demiştir.)

٣٠ - (٢٩) وعن أبي أمامة ، قال : قال رسول الله ﷺ : « من أحب لله ، وأبغض لله ، وأعطى لله ، ومنع لله ؛ فقد استكمل الايمان » رواه أبو داود .

Tercümesi :

30 — (29) Ebî Ümame (R.A) den mervîdir, demiştir :

Resulullah (S.A.V.) buyurduki :

«Bir kimse, Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve Allah için meneder (vermez) **se, işte o kimse, muhakkak kâmil îmana ermiştir.»** **Ebu Dâvud**

İ Z A H A T

Râvî kimdir?

Hz. Ebî Ümâmetülbâhilî (R.A) ilk zamanlarda Mısırda sâkin olup sonra Humusa nakli mekan eden ve sıffiyn muhârebesinde Hz. Ali (R.A) in yanında yer alan sahâbîdendir. Sahâbelerden en çok yaşayan ve pek çok hadîs öğretip nakledenlerden birisidir. Nakledip öğretmeyi yapdığı yer, çoğunluk la Şam olmuştur. Yetmiş bir (71) yaşlarında iken hicretin seksen altı (86) târınında Şamaa vefât etmiştir ve Şamda vefat eden sahâbelerin en sonuncusudur. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerifde, bir kişiyi Allah için sevmenin, Allah için buğz etmenin, Allah için verip, Allah için vermemenin, kâmil bir îmana kavuşmanın neticesi olduğu beyan buyurulmaktadır.

Yani sevişmeler, rızayı bâriye uygun olacak, iyilik ve hayır yollarında sevişip yardımlaşılacak, dünyevî ve nefsânî hiç bir garaz olmayacaktır.

Keza bir kişiye buğzetmek de, o kişinin kötülüğünden ve kötü amellerle meşkul olduğundan o kötü amellerine karşı nefret edip buğzetmek, nefsâni bir garaz ve intikamı taşımaması hâlinde makbuldur.

Bir kişiye yardım, ödünç ve iyilikde bulunmak veya taleb edilenleri o adamın kötülüğünden veya kötü yollarda harcayacağından dolayı Allâhın rızasını tahsil etmek gazabı ilâhîsinden uzak olmak maksadını taşıyarak verilmeyen veya red edilme hâlide, îmanın kemal ve fazilete erişmenin neticesidir.

Allah için sevişmek ve Allah için buğzetmek hakkında misallı îzahat, baş tarafda geçen hadîsi şeriflerin altında beyan edilmiştir.

٣١ — (٣٠) ورواه الترمذي عن معاذ بن أنس مع تقديم وتأخير ، وفيه : « فقد استكمل إيمانه » .

Tercümesi :

31 — (30) — Yukardaki hadisi şerifi İmamı Tirmizî Muaz Bin Enesten takdimli ve tehirli olarak rivâyet etmiştir. Ve bunun rivâyetinde, **«O kimsenin îmanı, muhakkak kemâle ermiştir.»** şeklinde ifâde edilmiştir.

İ Z A H A T

Râvî kimdir?

Hz. Muaz İbni Enes (R.A), Muaz bin cebelden başka bir sahâbîdir. Ahmed bin hanbel, Ebû Dâvud, Nesâî, Tirmizî ve ibni mâce-nin sünenlerinde bu zâtın rivâyeti ile hadîsi şerîfler mezkürdür.

Meselâ : Süneni Tirmizide bu zattan rivâyet edilen şu hadisi şerif mezkürdür :

«Bir kimse, muhtelif elbîseleri giymeye kudreti olduğu halde sâde tevâzuundan dolayı terk edip geymezse, Allâhü teâla o kimseyi mahşerde halkın başı üstünde çağıracak, Îman süsleri ile zinetlenmiş elbiselerden dilediğini giymekle muhayyer kılacaktır.» (Üsdül ğâbe, C. 5, 193)

Hz. Muaz bin Enes (R.A), Mısırda sâkin olup yaşamıştır. Vefat târihi bulunmamıştır. Allah ondan razî olsun.

٣٢—(٣١)وعن أبي ذر ، قال:قال رسول الله ﷺ: «أفضل الأعمال الحب في الله والبغض في الله». رواه أبو داود .

Tercümesi :

32 — (31) Ebû zer (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Amellerin efdalı, Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir.»

Ebû Dâvud

٣٣—(٣٢)وعن أبي هريرة،قال: قال رسول الله ﷺ: «المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده، والمؤمن من أمنه الناس على دمائهم وأموالهم». رواه الترمذي، والنسائي .

Tercümesi :

33 — (32) Ebû Hüreyre (R.A) den rivayet olunmuştur, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Müslüman o kimsedirki, dilinden ve elinden müslümanlar sâlim olur. Mü'minde, insanların kanları ve malları ondan emin olan kimsedir.»

Tirmizi, Nesâî

(Râvî Hz. Ebî Hüreyre ve hadîsi şerîfin ihtiva ettiği hükümler hakkında gerekli bilgi, yukarda geçmiştir.)

٣٤—(٣٣) وزادالبيهقي في«شعب الايمان». برواية فضالة: «وَالْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِي طَاعَةِ اللهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ».

Tercümesi :

34 — (33) Beyhakî «İmanın Şûbeleri bâbında» Fadâlenin rivayeti ile (yukarda geçen hadisi şerifin devamına şu cümleleri) ziyade etti :

«Mücâhid : Allâha itâat yolunda nefsi ile cihâd eden kimsedir. Muhâcir ise, hatâ ve günahlardan kaçınan kimsedir.»

İZAHAT

Râvî kimdir?

Hz. Fadâle (R.A), Medîne-i münevvere de Evs kabîlesine mensup Ensârı kiramdan bir sahâbîdir. İlk defa uhud muhârebesine katıldılar ve ondan sonraki muhârebelerin hepsinde hazır bulundular. Sûre-i fetihde beyan edilen ağacın altında bîat edenlerdendi. Şama, cihad maksadı ile gidenlerdendir. Daha sonra şama naklı mekan etti, orada sâkin oldu ve sıffînde Hz. Muâviya tarafından hâkimlik yetgisi verilmişti.

Vefatı, Hz. Muaviyenin riyâseti zamanında şamda hicretin elli üçüncü (53). târihinde vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerifde, mücahid ile muhâcir en güzel târif ile îzah buyurulmuştur.

Bu hadîsi şerîfi tekrar tekrar okuyup ezberlemek ve hükmüne göre amel etmek en güzel ve en doğru yoldur.

Günümüzde nefislerinin arzusu olan makam, mansıp, şöhret, mal, mülk, emsâli hırslar içinde hırçınlaşmış ve gözleri, gönülleri kendi çıkarlarından başka bir şeyi görmeyip düşünmeyen pek çok muhterisler, hatta namaz ve abdestle ilgileri görülmeyen, riya, kibir, ucüb, hased ve buğz hastalığına kapılmışlar, kendilerine mücâhid süsü veriyorlar. Veya dalkavukları onlara «Mücâhid» diyorlar.

Büyüklerine saygı göstermeyip, küçüklerine şefkat da bulunmayan, hocasına ve babasına ısyan eden, hak hukuk tanımayan, içkici, kumarcı, dansçı, zinacı ve iftiracı olan müfsitlerede «Mücâhid» ve bu hayat içinde ölenlere de «Şehid» diyenleri görüyoruz, duyuyoruz.

Meselâ : Bir zaman Gazetenin birisi yazmıştı, bir yerde dans ederken kodaman sayılanlardan birisi ölmüş, hemen aveneleri o adama «şehid» tâbirini söyleyip yazıyorlar. Ne tuhaf ve ne acâibliktir. Küfür ve kötülük hakkı gören göz ve kalblerini bürüyünce doğruyu göremiyor ve anlayamıyorlar.

٣٥—(٣٤) وعن أنس رضي الله عنه، قال: قلَّما خطبنا رسولُ الله ﷺ الا قال: «لا ايمانَ لِمَنْ لا امانةَ له، ولا دينَ لِمَنْ لا عهدَ له». رواه البيهقي في «شعب الايمان».

Tercümesi :

35 — (34) Enes (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) bize hutbe îrad etti ve hutbede ancak şöyle buyurdu :

«Kendisi için emânet olmunmayan (yani, emânete riâyet etmeyip hiyânetlik eden) **kimsenin** (kâmil) **imanı yoktur. Ve verdiği sözü yerine getirmeyen kimseninde dininde kemal yoktur.»** Beyhakî

(Hadîsi şerifin ihtiva ettiği hükümlerle ilgili gerekli îzahat, ilerde 56. Hadîsi şerifde zikredilmiştir.)

الفصل الثالث

٣٦—(٣٥) عن عُبادةَ بن الصامت [رضي الله عنه] (٣)، قال: سمعتُ رسولَ الله ﷺ يقول: «مَنْ شهِدَ أنْ لا إلهَ إلا اللهُ وأنَّ محمداً رسولُ الله، حرَّمَ اللهُ عليه النار».

İMANLA İLGİLİ ÜÇÜNCÜ FASIL

Tercümesi :

36 — (35) Ubâde bin Es sâmit (R.A) den mervidir, demiştir:

Resûlullah (S.A.V) den işittim buyuruyordu :

«Bir kimse lâilâhe illallah, Muhammedürresûlüllah - Allahdan başka ilâh yoktur. Muhammed (S.A.V) **de onun Resûlüdür, diyerek şehâdet getirirse** (yani bu kelime-i tevhidi söyler ve o inancı ilede ölürse), **Allâhü teâla o kimseye Cehennemi haram kılar.»** Müslim

(Râvî Hz. Ubâde bin Essâmit (R.A) hakkında 18. hadisde mâlumat verilmiştir. Hadîsi Şerif hakkında da îzahat, geçmiştir.)

٣٧—(٣٦) وعن عثمانَ رضي الله عنه، قال: قال رسول الله ﷺ: «مَنْ ماتَ وهو يعلمُ أنه لا إله إلا اللهُ دخلَ الجنة». رواه مسلم.

Tercümesi :

37 — (36) Osman bin Affan (R.A) dan mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Bir kimse, Lâilâhe illallah - Allahdan başka ilah yoktur (kelime-i tevhidin manasını) **bildiği halde** (inanıp söylediği halde) **ölürse,** (O kimse) **muhakkak Cennete girer.»** Müslim

İ Z A H A T

Râvî kimdir?

Hz. Osman bin Affan (R.A.), Emevî sülâlesinden ve kureyş kabîlesindendir. Yâni mekke-i mükerremelidir. İlk müslümanlardandır. Resûlü Ekrem efendimiz «Dârul Erkama» girmezden evvel Hz. Ebû Bekirin delâleti ile rasûlüllâhın huzuruna gelip müslüman olmuştur.

Habeşistana iki sefer hicret edenlerdendir. Resûlüllâhın kerîmesi ve kendi zevcesi olan Hz. Rukiyyenin hastalığından dolayı Bedir Savaşında hazır bulunamamıştır. Muharebede bulunmadığı halde rasûlüllah onada ganimetten sehim ayırmıştı.

Sulh için mekkeye gittiğinden hudeybiye sulhunda da bulunammaıştır. Fakat Bîatürrızvanda efendimiz bir elini Hz. Alinin eli üzerine koymuş ve «işte bu Osman içindir» buyurmuştur.

Peyğamberimizin Rukıyye ve Ümmü Külsüm (R.A) isimli iki kızını aldığından dolayı kendisine «Zinnûreyn -'iki nur sahibi» denilmiştir. Resûlüllâhın dâmadı muhteremi Hz. Osman (R.A), üçüncü halîfe-i rasuldur. Beyaz tenli, güzel yüzlü, haya sahibi bir zâtı âlî cenab idi. Hilâfeti, on iki seneden bir kaç gün eksik olmuştur.

Vefatı, Muharrem ayının ilk günlerinde Mısırdan ısyan edip gelen âsîler tarafından hicretin yirmi dördünde seksen iki yaşında Kur'ânı Kerimi Okur halde iken şehid etmişlerdir. Ve bir cumaertesine rastlayan günde cennetül Bakîa defn olunmuştur. Allah ondan razı olsun.

Hadîsi şerifde; «lâilâhe illallah» kelime-i tevhidine «Muhammedürrasûlüllah» ın berâber söylenmemesi nedendir acaba?!

Lâilâhe illallah, kelime-i tevhîdî artık bir alem olmuştur. Bu kelimeyi söyleyip tasdik eden kimse, «Muhammedürresûlüllah» kelimesinide ikrar ve tasdîk etmiş demektir. Bu sebeble sâdece lâilâheillallah - Allahdan başka ilâh yoktur, kelimesi ile iktifa edilmiştir.

Hadîsi şerifin sonuç hükmü ile ilgili mâlumat, yukarda geçmiştir. Oraları tekrar okumak faydalı olur.

٣٨ — (٣٧) وعن جابر رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ «ثنتان موجبتان». قال رجل: يا رسول الله! ما الموجبتان؟ قال: «من مات يشرك بالله شيئًا دخل النار، ومن مات لا يشرك بالله شيئًا دخل الجنة». رواه مسلم.

Tercümesi :

38 — (37) Câbir (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Vâcib kılan iki şey vardır.»

— Bir adam dedi : Yâ Resûlellah! Vâcib kılan iki şey nedir?

— Resûlullah (S.A.V) buyurduki :

«Bir kimse, Allâha bir şeyi şerik koşduğu halde ölürse, Cehenneme girer (Cehenneme girmesi vâcib olur.) **Ve bir kimsede, Allâha bir şeyi şerik koşmadığı halde ölürse, muhakkak Cennete girer** (yani, Cennete girmesi vâcib olur).» **Müslim**

Î Z A H A T

Râvî Hz. Câbir kimdir?

Hz. Câbir (R.A), Ensâri kiramdan meşhûr Câbir bin Abdillahdır. Bu meşhur sahâbî, aynı zamanda çok hadis rivâyet edenlerdendir. Resûlü Ekrem efendimizle berâber, Bedir ve ondan sonra vâkî olan muhârebelerin hepsinde hazır bulundular. Şama ve Mısıra gitmişlerdir. Ömrünün son zamanlarında gözleri görmez olmuştu. Pek çok kimse, bu zatdan hadîs, nakletmişlerdir. Resûlüllahdan bin beşyüz kırk (1540) hadîsi şerif rivayet etmiştir.

Vefatı, doksan dört (94) yaşında iken hicretin yetmiş dördüncü senesinde Medîne-i Münevverede vukû bulmuştur. Bir rivâyette medîne-i münevverede vefat eden sahâbenin en sonuncusudur. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerifde beyan edilen hükmü rasul, gâyet açıktır. Allâhü teâlaya bir şeyi ortak koşan kimse, müşrik ve kâfir olması hasabi ile cehennemde ebediyyen azab olunmaları ilâhî adâletin tecellîsidir. Zira dünyada Allâha şirk koşan ve ısyanda bulunanların cezalarının verilip icrâ edileceği yer, dünya değil, âhirettir. Orada zâlimlerden intikamını alacaktır. Allâhü teâla elbette böyle müşriklere şımarıklıklarının cezası olan cehennem ateşi ile cezâlarını verecektir.

Bir kimsede, Allâhü teâlaya hiç bir şeyi ortak koşmayıp cenâbı hakka hulûsu kalb ile inanıp ibâdetine devam ederken ölürse, işte bu itaatkâr kulun varacağı yerde, ebedî seâdet, huzur ve neşe yeri olan cennettir. Zira cenâbu hak böyle kullarına cennetini hazırladığını vâd edip söz vermiştir. Bu sebebden ihlaslı mümin kullarını cennetine katacaktır. Kâmil îmana sâhib olupda ihlas üzere ölen müminler, elbette çok mutlu kişilerdir. Çünkü ebedî seâdete nâil olacaklardır.

٣٩ — (٣٨) وعن أبي هريرة [رضي الله عنه] ، قال: كُنَّا قُعوداً حولَ رسولِ الله ﷺ ومعنا أبو بكرٍ وعمرَ رضي الله عنهما في نَفَرٍ ، فقامَ رسولُ الله ﷺ من بين أظهرنا ، فأبطأ علينا ، وخشينا أن يُقتَطَع دُونَنا ، وفَزِعْنا فقُمْنا ، فكُنتُ أوّلَ من فَزِع ، فخرجتُ أبتغي رسولَ الله ﷺ ، حتى أتَيْتُ حائطاً للأنصار لِبَني النَّجّارِ ، فَدُرتُ به ، هل أجد له باباً؟ فلم أجِدْ ، فاذا ربيعٌ يدخُل في جوف حائطٍ من بئرٍ خارجة ـ والربيع الجَدْوَلُ ـ قال: فاحتفَزتُ فدَخَلْتُ على رسول الله ﷺ . فقال: « أبو هريرة ؟ » فقلتُ : نعم يا رسولَ الله ! قال : « ما شأنك ؟ » قلتُ : كُنتَ بين أظهرِنا فقُمْتَ فأبطأتَ علينا، فخشينا أن تُقتَطع دونَنا، ففزِعْنا، فكنتُ أولَ من فَزِع، فأتيتُ هذا الحائطَ ، فاحتفزتُ كما يحتَفِزُ الثعلبُ ، وهؤلاء الناسُ ورائي . فقال : « يا أباهريرة ! » وأعطاني نعليْه ، فقال : « اذهب بنعليَّ هاتَيْنِ ، فمَن لَقيكَ من وراء هذا الحائطِ يَشْهدُ أن لا إلهَ إلا اللهُ مُستيقِناً بها قلبُه ؛ فبشِّرْهُ بالجنة » فكان اولَ من لقيتُ عمرُ فقال: ما هاتانِ النَّعْلان يا أبا هُريرة ؟ قلت : هاتان نعلا رسول الله صلى الله عليه وسلم بعثني بهما ، من لقيتُ يشهد أن لا إله إلا الله مُستيْقناً بها قلبُه ، بَشَّرتهُ بالجنة ، فضرب عمرُ بين ثدْييَّ ، فخَررْتُ لِاسْتي . فقال: ارجع يا أبا هريرةَ ! فرجعتُ إلى رسول الله ﷺ فأجهشتُ بالبكاء ، وركِبَني عمرُ ، وإذا هو على أثري ، فقال رسول الله ﷺ : « مالك يا أبا هريرة ؟ » فقلت : لقيتُ عمرَ فأخبرتهُ بالذي بعثتني بـه ، فضرب بين ثدييَّ ضربةً خررت لِاسْتي . فقال: ارجعْ . فقال رسول الله ﷺ : « ياعمر ! ماحمَلك على مافعلت ؟ » قال : يا رسول الله ! بأبي أنت وأمي ، أبعثتَ أبا هريرةَ بنعليك ، من لَقِيَ يشهد أن لا إله إلا الله مستيقناً بها قلبُه بشّرَهُ بالجنة ؟ قال : « نعم » . قال : فلا تفعل ، فاني أخشى أن يتّكل الناسُ عليها ، فخلِّهِمْ يعملون . فقال رسولُ الله ﷺ : « فخلِّهِمْ » . رواه مسلم .

Tercümesi :

39 — (38) Ebû Hureyre (R.A) dan mervidir, demiştir :

Biz, Resûlullah (S.A.V) in etrafında idik ve bizimle berâber bir Gurup Cemâat içinde Ebû Bekir ve Ömer (R.A) da vardı. Resûlullah (S.A.V) aramızdan kalkdı ve yanımıza gelmesi gecikmişti. (Biz bu hâli görünce) bir düşmandan kötülük isabet etmesinden korktuk. Muzdarib olduk, kaldık. Muzdarib olanlardan ilki, ben idim. Resûlullah (S.A.V) in durumuna muttali olmak kasdı ile (meclisden) çıktım, tâ Ensardan (Medineli sahâbeden) Beni Neccâra âid bahçeye gelinceye kadar tâkib ettim. Bahçenin etrafını dolaşdım, acaba bahçenin bir kapısını bulabilirmiyim? diye Fakat (hiç bir) kapı bulamadım.

— Hemen gördüm ki, küçük bir nehir hâriçdeki kuyudan duvarın ortasından bahçeye giriyor.

— Küçük bir nehir bir su kanalıdır.

— Ebû Hureyre (R.A) dedi : girmeğe gayret ettim ve Resûlullah (S.A.V) efendimizin yanına dizleyerek sokulup girdim.

— Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V) : **«Sen Ebû Hureyresin değilmi?»** buyurdu.

— Ebû Hureyre (R.A) : Evet (ben Ebû Hureyreyim) Yâ Resûlallah! dedim.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu : **«Dileğin nedir?»**

— Dedim ki : Sen bizim aramızda idin, kalkdın ve uzun müddet yok olup yanımıza gelmedin. Bunun üzerine biz, (her hangi bir düşmandan) sana bir kötülüğün isâbet etmesinden korkduk ve bu halden muzdarib olduk. Hemde üzülen kimselerin evveli ben idim. İşte bu sebebden sizi tâkib ettim, bu bahçeye geldim. Girmek için tilkinin diz üstü sürünerek girmeye çalıştığı gibi çalışdım. Ve bu insanlarda arkamda idiler.

— Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V) :

«Ey Ebâ Hureyre!» dedi ve iki nâlinini bana verdi. Hemen Resûlullah (S.A.V) tekrar buyurdu :

«Ey Ebâ Hureyre! şu iki nâlinle git, şu duvarın arkasında kaibi itmi'nanla lâilâhe illallah - Allahdan başka ilah yoktur, diyerek şehâdet eden bir kimse sana mülâkî olursa, o kimseyi Cennetle tebşir et.»

— Ebû Hureyre (R.A) dedi : İlk defa mülâkı olduğum (karşılaştığım) kimse, Ömer (R.A) oldu.

— Hemen Ömer (R.A) dedi ki : Ey Ebâ Hüreyre! bu iki nâlin nedir?

— Ben dedim : Bu iki nâlin Resûlullah (S.A.V) efendimizindir. Beni bunlarla, kalbinin itmînânı ile lâilâhe illallah - Allahdan başka ilâh yoktur, diyen kimseye mulâkî olduğumda o kimseye Cenneti tebşir edeceğim.

— Bunun üzerine Ömer (R.A) benim iki Göksümün üzerine vurdu ve derhal ben o vurulmanın şiddetinden oturağımın üstüne düştüm.

— Hemen Ömer (R.A) : Dön yâ Ebâ Hureyre, dedi.

— Bunun üzerine bende Resûlullaha (S.A.V) döndüm. Ağlayacak şekilde iltica ettim ve Ömer (R.A) beni tâkıb etti. Bakdım ki, hemen Ömer (R.A) izim üzere (arkamda) idi.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu : **«Ey Ebâ Hureyre! Seni ne dönderdi?»**

— Hemen ben dedim : Ömere tesâdüf ettim, senin beni gönderdiğin şeyi ona haber verdim. Bunun üzerine benim iki Göksüm arasına şiddetli şekilde vurdu. Makâdımın üstüne düştüm. Ve bana dön dedi.

— Hemen Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Ey Ömer! Seni işlediğin şeye (Ebî Hureyreyi tebliğden men etmeyi ve geri dönmesini emrettiğin şeye) **sevk eden nedir?»**

— Ömer (R.A) dedi : Anam, Babam sana fedâ olsun yâ Resûlellah! Ebâ Hureyreyi iki nâlinle lâilâhe illallah - Allahdan başka ilah yoktur kelime-i tevhidini kalbi ile mutmain olarak söyleyen kimseye mülâkî olursa, Cennetle tebşir etmesi ile gönderdinmi?

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu : **«Evet».**

— Ömer (R.A) dedi :Bunu işleme!. Zira insanların bu söz üzerine îtimad edip amel ve Cihaddan geri durmalarından korkarım. Binâen aleyh onları (insanları tebşiratsız olarak) bırakda çalışsınlar.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu : (Ey Ömer!) **«Onları** (insanları serbest:) **bırak.»** **Müslim**

٤٠ (٣٩) وعن معاذ بن جبل ، قال : قال لي رسول الله ﷺ : « مفاتيح الجنة شهادة أن لا إله إلا الله » رواه أحمد .

Tercümesi :

40 — (39) **Muaz bin Cebel** (R.A.) den mervidir, demiştir.

Resûlullah (S.A.V) **bana buyurdu ki:**

«Cennetin anahtarları, Lâilâhe illallah - Allahdan başka ilâh yoktur. (diyerek) **Şehâdet etmek** (inanarak söylemek) **tir.»** **Ahmed**

٤١ (٤٠) وعن عثمان ، رضي الله عنه ، قال : إن رجالا من أصحاب النبي ﷺ حين توفي حزنوا عليه ، حتى كاد بعضهم يوسوس ، قال عثمان : وكنت منهم ، فبينا أنا جالس مر علي عمر ، وسلم فلم أشعر به ، فاشتكى عمر إلى أبي بكر رضي الله عنهما ،

ثُمَّ أقبلا حتى سلّما عليَّ جميعاً، فقال أبو بكر: ما حملك على أنْ لا تردَّ على أخيك عمر
سلامَه؟ قلتُ: ما فعلتُ. فقال عمرُ: بلى، والله لقد فعلتَ. قال: قلتُ: والله ما شعرتُ
أنك مررتَ ولا سلّمتَ. قال أبو بكر: صدق عثمانُ، قد شغلك عن ذلك أمرٌ. فقلتُ:
أجَل. قال: ما هو؟ قلتُ: توفّى الله تعالى نبيَّه ﷺ قبل أن نسأله عن نجاة هذا
الأمر. قال أبو بكر: قد سألتُه عن ذلك. فقمتُ إليه وقلتُ له: بأبي أنت وأمي، أنتَ
أحقُّ بها. قال أبو بكر: قلتُ يا رسولَ الله! ما نجاةُ هذا الأمر؟ فقال رسولُ الله ﷺ
«مَن قَبِلَ مني الكلمةَ التي عرضتُ على عمي فردَّها؛ فهي له نجاةٌ» رواه أحمد.

Tercümesi :

41 — (40) **Osman** (R.A) den mervidir, demiştir :

Nebiyyi Muhterem (S.A.V) **in ashâbından bir kısım erkekler, Resûlullahın vefatı üzerine mahzun oldular, hatta bâzıları** (bu dînin sona ermesi) **vesvesesine kapıldılar. Osman** (R.A) **dedi :**

— **Bende onlardan** (dinin sona ermesi ve nûrunun sönmesi vesvesesine kapılanlardan) **idim. Bir zaman ben otururken Ömer** (R.A) **yanıma uğradı ve selâm verdi. Fakat ben-Musîbetin şiddetinden-Onun selâmının farkında olmamışım. Bunun üzerine Ömer** (R.A) **beni Ebû Bekire** (R.A) **şikâyet etti. Sonra her ikisi benim yanıma geldiler ve berâber selâm verdiler** (bende selâmlarını aldım).

— **Hemen Ebû Bekir dedi : Kardeşin Ömerin selâmını red ettirmeyen sâik nedir?**

—**Bunun üzerine ben dedim ki : Ben onu işlemedim** (yâni terk ettiğimi bilmiyorum).

— **Ömer** (R.A) **dedi : Evet, Vallâhi işledi** (yani, selâmımı almadı).

— **Osman** (R.A), **Dedimki : Vallâhi senin bana uğrayıp selam verdiğini hatırlamıyorum, dedi.**

— **Ebû Bekir** (R.A Ömere) **dedi : Osman tasdik olundu.** (Ey Osman) **seni o işi** (selamı) **anlamakdan büyük bir şey** (vefâtı nebî) **meşgul etmiştir.**

— **Bunun üzerine ben (Osman) : Evet** (hakikat böylecedir), **dedim.**

— **Ebû Bekir** (R.A), **O büyük iş nedir? dedi.**

— **Ben** (Osman) **: Allâhü teâla, bizim şu işden** (Cehennemden) **kurtuluşumuzu sormazdan evvel nebîsinin rûhunu kabzetti. dedim.**

— **Ebû Bekir** (R.A.) **dedi. : ondan** (Cehennemden kurtuluşdan) **Ona** (Resûlullâha) **sordum.**

sen ona (Cehnnemden kurtuluşa) **daha lâyıksın** (bu kurtuluş nedir?).

— **Ebû Bekir** (R.A) **dedi : Dedim ki : Yâ Resûlellah! Bu işin kurtuluşu** (Cehennemden kurtuluşu) **nedir?**

«**Ammime** (yâni, Ebû tâlibe) **arzettiğim de onun reddettiği kelimeyi,** (kelime-i şehadet veya tevhîd-i) **benden kabul eden kimsedir, işte o** (kelime) **o kimse için** (Cehennemden) **kurtuluştur.**» **Ahmed bin Hanbel**

İ Z A H A T

Vefatı nebiden mütevillid, ashabın arasında meydana gelen şaşkınlıkdan bir hali okumuş oluyoruz. Resûlüllahın âhirete irtihâli ile dîninin söneceği veya dinin hükümlerinin terk edileceği vehmine kapılanlar arasında Hz. Osmanda bulunuyor.

Evet insan oğlu beşer şaşar, hele bilhassa çok acı musîbet ve belalar, acılar karşısında yerli şaşkınlığa uğrar. Ne yaptığını ne yapacağını, ne söylediğini ve ne söyleyeceğini bilmez, şaşırır. Ölçü terazi olmadan rast gele bir şeyler yapar ve söyler. Doğru eğri veya zararlı karlı yönlerini inceleyemez, araştıramaz.

Hz. Osman (R.A) da, dînin sâhip ve vâzıının Allâhü teâla olduğunu ve bu dînin hükümlerinin kıyâmete kadar devam edeceğini bilir. Fakat Resûlüllahın vefat musibeti onu perişan etmişti. Onun içinde Dînin nurunun söneceğini vehmetme hâli zuhur etmiştir. Dinin vâzı-ı Allahü teâla dâim ve bâkidir ve dîninde kıyâmete kadar bâki kalacağını yüce Alla (c.c.) kitabı ilâhisinde çeşidli âyetleriyle beyan etmiştir.

Cümleden bir tanesi mealen şöyledir :

«**Onlar** (müşrikler), **Allahın nûrunu** (şeriâtını) **ağızlariyle** (sözleriyle) **söndürmek isteyorlar. Fakat kâfirler hoşlanmasalarda, Allah** (c.c) **muhakkak nûrunu tamamlamak istiyor.**» Tevbe sûresi, 32

Bu mevzuun daha geniş izahı, «**İslama sokulan Bid'ad ve Hurafeler**» adlı eserimizin birinci ve ikinci ciltlerinde zikredilmiştir. Ayrıca hemen ilerde 42. Hadisi şerifin izahındada kısa bir açıklama yapılmıştır.

Yukardak okuduğumuz Hz. Osman (R.A) ın hâli gibi musîbet ve belâların çok çeşidleri vardır. İmtihan ve îkaz için vakî olan belalara uğrayanların kusurlarına, yanlışlıklarına ve hatta ihmallerine karşı kızmayıp adamların hallerinden anlayıp mâzur görmek en isâbetli yoldur.

Öyle ya bu ümmetin üçüncü derecede fazilet mertebesine yükselmiş ve en kamil îmana sahip olan bir zat, büyük musîbetin karşısında şaşkınlığa uğrarsa, ondan derece ve mertebe îtibarı ile her yönden aşağı olan kimselerde bu hal, elbette daha şiddetli ve daha acaib şaşkınlıklar olabilir. Cenâbu hak bütün ümmeti muhammedi, belâ, musîbet, ibtila ve imtihanlar kar-

şısında, metanetli, sabır ve tahammül sahibi kişilerden olmalarını nasib etsin ve tahammül nisbeti güç olan veya hiç tahammül edemiyeceğimiz felâket, musibet ve belâları göstermesin, yükletmesin. Amin.

Şu âyeti kerimenin hükmünü her zaman dileriz :

«Allah bir kimseye ancak güçü yettiği kadar teklif eder yükler. Her kesin kazandığı hayrın sevabı, kendinedir. Ve yaptığı kötülüğün zararıda yine onadır. Ey Rabbimiz! Eğer unuttuk yahut kasdimiz olmadan hata etmiş isek, bizi (bundan dolayı) **hesâba çekme. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin musibetler gibi, bize ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Güçümüzün yetmediği şeyi bize yükleme.»** Bakara sûresi, 286

٤٢ - (٤١) وعن المقداد ، أنه سمع رسول الله ﷺ يقول : « لا يبقى على ظهر الأرض بيتُ مدرٍ ولا وبر إلّا أدخله الله كلمة الإسلام ، بعزّ عزيزٍ وذلّ ذليلٍ ، إمّا يعزّهم الله فيجعلهم من أهلها ، أو يذلّهم فيدينون لها » . قلت : فيكون الدين كلّه لله . رواه أحمد

Tercümesi :

42 — (41) **Mikdad** (R.A) **den mervidir, Resûlullah** (S.A.V) **den işitmiştir.** (Resûlullah) **buyuruyordu :**

«Yer yüzünde Şehir ve köy evlerinden hiç bir ev kalmaz, mutlaka her eve (evde bulunan her insana) **Allâhü teâla islâm kelimesini, azîzin izzeti ve zelîlinde zilleti ile sokar. Yâ onları Allah** (C.C) **aziz kılıp islam cemâatindan kılar. Veya onları zelil kılar, islam ehline boyun eğerler.»**

— **Mikdad** (R.A) **dedim ki:**

«Öye ise din, olduğu gibi Allah için gâlib olur.» Ahmed, Bin Hanbel

Î Z A H A T

Râvî Kimdir?

Hz. Mikdâd Bin Amr elkindî (R.A), ilk müslümanlardandır. Müslümanların beş veya yedincisidir. İslamlıklarını açıklayan ilk yedi kişiden birisidir. Habeşistana hicret etti, sonra tekrar mekke-i mükerremeye avdet etti.

Hz. Mikdat (R.A) Uhud muhârebesinde ve ondan sonraki muharebelerin hepsinde hazır bulunmuştur. Medina-i Münevvereye üç mil mesâfede «Cerf» isimli yerde vefat etmiştir. Vefatından sonra Cennetül baki-a getirilmesi için Zübeyr bin Avvamâ vasiyet ettiğinden müslümanlar cenazesini omuzlarına

alıp Cennetül Bakî-a getirip defnettiler. Doksan yaşında olan bu zatın vefatı, hicretin yetmiş üçüncü senesine raslayordu. Allah ondan râzi olsun.

Yukardaki hadisi şerifin hükmü, en mükemmel şekli ile Hz. İsâ Aleyhisselâmın yer yüzüne tekrar indiği zaman görülse gerektir. Zira o zaman, islamı kabul etmeyenler öldürülecektir. Onun için her eve mutlaka islam girecektir.

Hadisi şerifde beyan edilen hükmü Resûle çok dikkat etmek lâzımdır. Zira pek çok kişiler, islamın yıkılacağını, zan ederler, artık müslümanlık yok olur diyerek umutsuzluklara kapılan çeşidli zanlar ve şüphe ile karşılayanları görüyor ve duyuyoruz.

Nitekim bir evvel okuduğumuz hâdise ve vâkıâda Resûlüllahın vefatından müteessir olup perişanlaşan sahâbe arasında şaşkınlığa uğrayan Hz. Osman (R.A) de «bende dinin sona ermesi vesvesesine kapılanlardanım» demişti.

Resûlüllahın vefatından sonra aynı hal Mekkeli müslümanlar arasındada görülmüştü. Mekke-i mükerremede irtidat edenlerin karşısına Süheyl Bin Amr (R.A) isimli bir sahâbe hutbe irad ederek şöyle demişti :

«Ey Kureyş halkı! Siz en son müslüman olupda en evvel mürtedlerden olmayın. Vallâhil azim bu din, güneş ile ayın doğup batması halleri devam ettikçe dinde devam edecektir.»

Kur'anı Kerime ve Resûlü Ekrem efendimizin sünnetlerine inanan müminler, bu zatlara bakıp dikkat etmelidirler. Umutsuzluğa kapılma tehlikesi ile karşılaşınca, hemen ilâhî ayetleri ve peyğamberimizin mubârek cümlelerini okuyup rahata kavuşmak gerekir.

Dinin dâim ve bakîiliği ve hatta her şeyin üstünde ve galip olduğunu ve olacağını beyan eden bir kaç hüküm daha nakledelim.

Bir âyeti kerime meâli şöyledir :

«Hiç şüphe yokki, Kur'anı biz indirdik biz ve muhakkakki onu, tağyir ve tepdilden biz koruyup muhafaza edeceğiz.» Hicir sûresi, 9

Diğer âyeti kerime meâli :

«O (Allah), **Peyğamberini hidayetle ve hak din ile bütün dinlerin üzerine geçirmek için gönderendir. Velevki müşrikler, hoş görmesin.»**

Tevbe sûresi, 33

Diğer âyeti kerime meâli :

«Allah (c.c.) **şöyle hüküm vermiştir : İzzi celalım hakkı için, muhakkaki hem ben** (azimüşan) **galip geleceğim, hem Peyğamberlerim. Şüphesiz Allah çok kuvvetlidir her şeye galipdir.»** Mücâdile sûresi, 21

Diğer âyeti kerîme meâli :

«Allahın yarattığı bu dini değiştirmeye kimsenin gücü yetmez. İşte dos doğru din budur. Fakat insanların çoğu (hak dininin islam olduğunu) **bilmezler.»** Rum sûresi, 30

Peyğamberimiz bir hadisi şerifde şöyle buyurmuştur :

«Nefsi Muhammediyem yedi kudretinden olan Allaha yemin ederimki, elbet sizin içinize Meryemin oğlu İsa (A.S) **ın inmesi yakın zamanda olacaktır. Adâletle hüküm verecek, putları kıracak, hınzırı öldürecek,** (islam düşmanlarından) **cizyeyi kaldıracak ve mal çoğalacaktır, o haldeki** (zekat ve sadakayı) **Hiç bir ferd kabul etmeyecek** (veya kabul edecek ehil fakir kalmayacak).» Buhari, müslim - Meşârik, C. 2, 171

Emâlîde şu ibâre manzumdur :

«Muhammed Aleyhisselamın şeriatı, tebdil ve tağyir edilmeden her zaman kıyamete kadar bâki ve daimdir.»

Evet dünyanın son gününe kadar din bakîdir. Yok olmamış ve yok olmayacaktır. Daha geniş izahat **«İslama sokulan bid'at ve hurafeler»** adlı eserimizin ikinci cildinin 54-70 sahifelerinde mezkürdür.

٤٣ — (٤٢) وعن وهب بن مُنبِّه ، قيل له : أليسَ لا إله إلا اللهُ مفتاحُ الجنة ؟ قال : بلى ، ولكن ليس مفتاحٌ إلا وله أسنان ، فان جئتَ بمفتاحٍ له أسنانٌ فُتِحَ لك ، وإلا يُفتحْ لك . رواه البخاري في ترجمة باب .

Tercümesi :

43 — (42) **Vehb ibni Münebbih** (R.A) **den rivâyet olunmuştur, ona denildi ki;**

— **Lâilâhe illallah - Allahdan başka ilâh yoktur, Cennetin anahtarı değilmidir?**

— **Dedi ki : Evet, fakat** (Cennetin) **anahtarı yalnız** (kelime-i tevhid) **değildir. Onun** (anahtarın) **dişleri vardır.**

— **Binaen aleyh eğer anahtarın dişlerinide getirir** (işler) **sen, sana Cennet** (in kapısı) **açılır. Şâyet anahtarın dişleri** (olan, namaz, zekat, oruç ve hacc gibi ibâdetleri) **işlemezsen sana** (Cennetin kapasi) **açılmaz.» Buhârî**

İ Z A H A T

Râvî Hz. Vehb kimdir?

Hz. Vehb bin Münebbih (R.A), Ebû Abdillah San'ânî künyesi ile künyelenen fâris oğullarından bir zattır. Câbir bin Abdillah (R.A) ile Abdullah bin Abbasdan hadisi şerif işitmiştir. Bu sebeble tâbiîinden olduğu zikredilmiştir.

Vefatı, hicretin yüz ondördüncü (114). senesinde vukû bulmuştur. Allah ondan râzî olsun.

Yukardaki haberde açıklanan hükümler, müminin kuru bir îman ile yaşayamıyacağı ve âhiret seâdetinin de temîninin mutlaka iyi bir amel ile veya amellerle olabileceği beyan edilmiştir.

İman eden bir mümin, îmanını muhafaza edib koruyarak o îmanla berâber âhirete gidebilmesi için, abdest, gusül, namaz, zekat, oruc, hac ve hayrı hasanattan olan iyi amelleri işleyib kötü amellerden kaçınması lazım dır. Böyle iyi ameller, îmanı kuvvetlendirir ve ahiret seadetinin teminine sebeb olur.

Şâyet iyi amelleri terk edib, yalan, iftira, zulum, içki, kumar, zina, livata, gıybet, nemmam, hasutlük ve fesatlık gibi kötü amellerle meşgul olmak ise, îmanı kirletir. Sahibini tehlikeye götürür.

Evet her anahtarın dişleri vardır, dişler olmadan kapı açılmaz. İmanın anahtarı, Lâilâhe illallah - Muhammedürrasûlüllah, dır. Bu îman anahtarı kelimei tevhîdinde dişleri, tahâret, namaz, zekat, oruç, hac ve hayırlı amellerdir. Cennetin kapısını açacak olan îmanın anahtarı, Lailâhe illallah - Muhammedürrasûlüllah-ı sokup açabilmek için, anahtarın dişleri mesâbesindeki iyi amellerin bulunması lâzımdır.

Hulasai kelam îmanın nûru ve ışığı olan kelimei tevhîdi söyleyib kalb ile tasdık etmekle iş bitmez. O îmanı bir muhafaza altına almak gerekir. İyi amel de bulunmadan sâde kelime-i tevhidi söyleyen kimsenin îmanı, açıkda yanan çerçevesiz bir lamba ve çıra gibidir. Hafif bir rüzgar veya hareketten hemen söner. Fakat o lamba ve çıra, bir çerçeve ve cam içerisine alınırsa, kolay kolay sönmez. Işıkdan istifade devam eder.

Mümin de iyi amelleri işlemekle îmanını muhafazaya alarak her türlü tehlikeden korur, îmanla ahirete gitmeyi sağlamaya çalışırsa, cennetin anahtarını dişleri ile eline alıp ahirete giden ve oradada cennetin kapısını eliyle açabilecek bir kimsedir.

İşte iyi amelleri işleyen kimseler, cennetin anahtarını eline alıp cennetin kapısını açarak ebedî seadete giren, girecek olan kimselerdir. Şayet iyi amelleri işlemeyip kötü amelleri işler ve o haldede ölürlerse, o kimseler ellerinde anahtarın dişlerini bulunduramadıklarından, cennetin kapısını açamazlar, cennetin kapısı açılmaz.

٤٤ — (٤٣) وعن أبي هريرة [رضي الله عنه] قال : قال رسول الله ﷺ : « إذا أحسن أحدُكم إسلامَه ، فكلُّ حسنةٍ يعملُها تُكتَبُ له بعشرِ أمثالها إلى سبعمائة ضعف ، وكلُّ سيّئةٍ يعملُها تكتَبُ بمثلها حتى لقي الله » . متفق عليه .

Tercümesi :

44 — (43) **Ebû Hureyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Sizin biriniz islâmını güzel ettiği takdirde, işlediği her iyilik için işlediği nin on mislinden yedi yüz (700) **e kadar katlanarak yazılır.**

— İşlediği bir kötülüğün ise, işlenen kötülüğü ile Allâha kavuşuncaya kadar yazılır.» **Buhâri, Müslim**

İ Z A H A T

Kulların dâima hayır ve iyilikde yarış yapmasını seven hâlıkı zülcelâl, yapılan bir iyiliğe karşı niyyetlerin hulus derecesine göre ecrü mükâfat vermektedir.

Hak teâla, bir hayır ve amele karşı enaz on misli mükâfat veriyor. İhlas ve iyi niyyet, rızayı bâriye daha fazla uygun olan iyiliklere, on mislinden yedi yüz (700) misline hatta daha fazla ecrü mükâfat vermektedir. Kötü amelleri ise, ancak misli ile cezâlandırmaktadır.

Hadîsi şerif de şu mealdeki âyeti gerîmeye işâret vardır :

«Kim, bir hayırlı iş ve güzel amelle gelirse, ona on misli sevab vardır. Kimde bir günah ile gelirse (şer işlerse) **oda ancak misli ile** (işlediği günah kadarla) **cezâlanır. Onlar** (gerek iyilik gerekse kötülük yapanlar), **haksızlığa uğratılmazlar.»** En'am sûresi, 160

Diğer âyeti kerîme meali :

«Mallarını Allah yolunda infak edenlerin hâli, her başağa yüz dâneli yedi başak bitiren bir tohumun hâli gibidir. Allah dilediği kimseye daha kat kat verir. Allâhın ihsanı, çok geniştir ve her şeyi hakkı ile bilendir.»

Bakara sûresi, 261

Bu son âyeti kerîmede temsîli olan hüküm gereğince, tarlaya atılan bir dâne tohumdan yedi başak biteceğini ve her başak yüzer adet tâneye sahib olarak ydiyüz adet olacağı ve Allah dilerse, yedi başaktan ve yüzer adet tâneden fazla da yaratabileceğini beyan etmiştir.

Evet her hangi bir iyilik ve hayırda bulunan kişi, o yapmış olduğu iyiliğin en az on misli mükâfatını elde edecektir. Hayır ve iyilikler, rızâyı bâriye uygunluğu ve niyyetin hulus derecesine göre, on mislinden yedyüz hatta yedibin misli ve hatta yetmiş bin misli ve daha da fazla ecri mükâfata nâil olacağı âyeti kerîme ve hadîsi şerifde beyan edilmiştir. Yeterki hayır ve iyi ameller, cenâbu hakkın rızasına uygun olsun.

Ziraatcı bir kişi, tarlayı zamanında nadas eder ve gerektiği takdirde ikiler, üçler ve ekme zamanında tarlanın tavına rastlatır, gübresi ve ilâcı ile berâber tohumu ekerse, tarlanın hakkını verir, emeğini son gayreti ile sarf-

eder ve sulama ihtiyacı gibi hallerine dikkatle riayet ederse, o tarladan mahsul çok randımanlı olur. Cenabu hak, çalışanın emeğini korutur, kulun yüzünü güldürür, o emeğini zâyî etmez. Vâdi ilâhiyesi gereğince bir tâne dâneden yedi ulun ve her ulun ve kök-başakdan yüzer adet dâne vererek bire, yediyüz verir. Hatta bir dâneden on, yirmi başak verib her başak da ellişer, yüzer adet tâne mahsul verdiğide olur.

Farz edelimki, bir tâneden yirmi kök-başak olup her başakda da yüzer adet tâne olsa, bire yediyüz değil, bire ikibin verilmiş olur. İlâhî hazînesinde çoktur. Dilerse bu kadar ve daha da fazla verir. Yeterki ondan gelen nîmetler unutulmasın. Şükranla karşılansın.

İşte bir adamda hayru hasanata koşar, yardım eder ve iyi amellerde bulunursa, bu ziraatcıya verilen maddi kâr ve kazanç gibi, bire on, bire yedibin, bire yetmişbin ve daha da fazla mânevî kâr ve sevab vereceğini cenabu hak vâd etmiştir.

İşlenen şer ve kötülüğe karşı da ,katlama ve fazlalaştırma olmadan günahın aynını yazıyor, yazdırıyor. O işlenen günah kadar cezalandıracağını, fazlalık olmayacağını beyan buyurmuştur. Hatta günah işlenince hemen yazdırmayor. Tevbe ve nedâmet ederde hayra yazdırmayı sağlar diyerek bir müddet mehil ve tehir ettirib ondan sonra yazdırdığını Resûlü ekrem efendimiz muhtelif hadisi şeriflerinde beyan buyurmuşlardır. Yukarda birinci hadîsi şerifin îzah kısmında nalkettiğimizi hatırlatırız.

Cenâbu hakkın yüce ahlak ve merhametini, yeterki kulları bilib idrak etsinler. Yapdıkları hayır ve hasanatla şer amellerinin hiç bir zaman boşa gitmeyeceğini, iyilik olursa kat kat ecre nail olunacağını, şer olan amellerin ise, tevbe edilib nedamet edilmediği takdirde ya azabı ilahi veya afvi ilâhiye uğranacağını bilmek gerekir. Cenabu hak, bu hakîkatları düşünenlerden eylesin. Amin.

٤٥ — (٤٤) وعن أبي أمامة | رضي الله عنه | ، أن رجلا سأل رسول الله ﷺ :
ما الايمانُ ؟ قال : « إذا سرَّتْك حسنتُك ، وساءتْك سيئتُك ؛ فأنتَ مُؤمن » .
قال : يا رسول الله ! فما الاثمُ ؟ قال : « إذا حاكَ في نفسِكَ شيءٌ فدَعْهُ » . رواه أحمد .

Tercümesi :

45 — (443 **Ebû Umâme** (R.A) **den mervîdir, demiştir ki :**

— **«Bir adam Resûlullah** (S.A.V) **e îman nedir? diye sordu.**

— **Resûlullah** (S.A.V) **de buyurdu :**

«İyiliğin seni sevindirip, kötülüğünde yerindirdiği vakit, işte bu takdirde sen müminsin.»

— O adam dedi : Yâ Resûlellah! günah nedir?

— Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«**Nefsine** (gönlüne) **bir kötülüğü yapmak isteği geldiğinde onu hemen terk** (ve def) **et.** (İşte o günahdır.)» **. Ahmed**

İ Z A H A T

— Râvî Hz. Ebî Ümâme (R.A) hakkında gerekli mâlumat, biraz yukarda zikredilmiştir.

Yabancı bir müminin peyğamberimize gelib îmandan sual etmesine karşı, Resûlü Ekrem efendimiz yukarda ikinci hadîsi şerifde görüldüğü üzere cebrâil aleyhisselâmın, «İman nedir» diye sualına karşı verdiği cevabın başkası ile cevab veriyor. Acaba niçin böyle cevab vermiştir?

Gelen kişinin îmanın esasından değil, îmanın alâmetinden sorduğunu anlayan Resûlü Ekrem efendimiz, o adamcağızın soruş gâyesine ve kendi emel ve amâline göre cevab vermiştir ve demiştirki;

«Senin kalbindeki îmanıyın varlığına delâlet eden îmanıyın alameti, iyi bir iş yapdığında veya iyi amele gayret sarfedip neticeye erişdiğinde bu başarı ve muvaffakiyyetinden dolayı sevinirsen ve işlemiş olduğun bir kötülükden utanır, üzülür, peşiman olur, Allâhın azabına müstehak olmandan nefsinde bir acı ve ızdırab duyarsan, işte bu takdirde sen kâmil bir müminsin.»

Günahın târifi de gâyet açıktır ki, «insanın, kalbinde tereddüt hâsıl edip gönlünde rahat bırakmayan her hangi bir şey, günah oluyor. Öyle olunca şüpheli Pazar mîdeyi bozar, kabîlinden olan her şüpheli şeyi terk edip, insanın gönlüne temiz, iyi ve doğru olduğunda itmînan hâsıl eden şeyleri işlemek en doğru yoldur.»

Hadîsi şerîfde beyan edilen îmanın târifine dikkat etmeliyiz. Zira bâzı isnâd ve iftiraya alışkın insanlar, bir zatın söz ve yazısında değişik ifâde ve îzahı görünce hemen saldırırlar. «Vay efendim îmanı yanlış târif ediyor» gibi cümleleri yazanlar ve söyleyenler görülüyor. Hemen saldırmak doğru olamaz. Derinliğine tahkik ve tetkik etmek gerekir. Öyle saldırganlar, Peyğemberimizde de kusur aramaya kalkabilirler. Hakîki müminler ise, böyle sapıklara asla iltifat etmezler.

Evet bir kişi, yapacağı bir iş hakkında gönlünde huzur ve iyi bir kanaat bulamazsa, o mes'eleyi hemen terk etmelidir. Velevki o yapılacak veya yapılmış iş hakkında bir fetvacıdan fetvada alınmış ise, o kişinin gönlü rahat etmiyor, bir ızdırab duyuyorsa, yine terk etmelidir. Zira müfti, ifâdeye göre fetva verir. Belki ifade yanlışlığı ile sorulmuştur. Her ne ise, gönül rahatlığı vermeyen işi işlemek, günah olabilir.

٤٦ — (٤٥) وعن عمرو بن عبسة رضي الله عنه ، قال: أتيت رسول الله ﷺ فقلت : يارسول الله ! من معك على هذا الأمر ؟ قال : « حرٌّ وعبدٌ » . قلت : ما الإسلام ؟ قال :« طيبُ الكلام ، وإطعامُ الطعام » . قلتُ : ما الإيمانُ ؟ قال : « الصبرُ والسماحةُ » . قال : قلتُ : أيُّ الإسلام أفضلُ ؟ قال : « من سَلِمَ المسلمونَ من لسانه ويده » . قال : قلت : أيُّ الإيمانِ أفضلُ ؟ قال :« خُلُقٌ حَسَنٌ » . قال : قلتُ : أيُّ الصلاة أفضلُ ؟ قال : « طولُ القنوتِ » . قال : قلت : أي الهجرة أفضلُ ؟ قال : « أن تهجرَ ما كرِهَ ربُّكَ » . قال : فقلت : فأيُّ الجهادِ أفضلُ ؟ قال: « من عُقِرَ جوادُه وأُهْرِيقَ دمُه » . قال : قلت : أي الساعاتِ أفضلُ ؟ قال : « جَوْفُ الليلِ الآخِرِ » رواه أحمد .

Tercümesi :

46 — (45) **Amr İbni Anbese** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **e geldim ve dedim : Yâ Resûlellah! bu iş** (din) **üzere seninle berâber olan kimdir?**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«(Her) **hür ve köledir.»**

— Dedim ki : İslam nedir?

— Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«(İslam, insanlara) **tatlı söylemek ve taam yedirmektir.»**

— Dedim : İman nedir?

— Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Sabretmek ve sahâvette bulunmaktır.»

— Amr ibni Anbese : Müslümanın hangisi afdaldır? dedim,

— Resûlullah (S.A.V) **buyurdu ki :**

«Dilinden ve elinden müslüman sâlim olan (zarar görmeyen) **kimsedir.»**

—Amr ibni Anbese dedi : İmanın hangisi efdaldır? dedim.

—Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Güzel ahlakdır.»

— Amr ibni Anbese dedi : Namazın hangisi efdaldır? dedim.

— Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Kunutu (kıyam, kırâat veya huşûu) **uzun olan** (namaz) **dır.»**

— Amr ibni Anbese dedi : Hicretin hangisi efdaldır? dedim.

— Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Rabbiyin kerih (ve kötü) **gördüğü şeyden kaçınmandır.»**

— **Amr ibni Anbese dedi : Cihâdın hangisi efdaldır? dedim.**

— **Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Atı öldürülen ve kanı akıtılan kimse (nin Cihâdı efdal) **dır.»**

— **Amr ibni Anbese dedi : Saatlerin hangisi efdaldır, dedim.**

— **Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Gecenin son yarısıdır.» Ahmed ibni hanbel.

Î Z A H A T

Râvî kimdir?

Hz. Amr bin Anbese (R.A), ilk müslümanlardandır. Hatta müslüman ların dördüncüsü olduğuda söylenir. Sonra medine-i münevvereye hicret etmiş ve orada bir müddet ikâmet etmiştir. Şamada nakli mekan etmiş ve şamlı sahâbîlerden sayılmıştır. Pek çok cemaat, kendisinden hadîsi şerif rivâyet etmiştir.

Bir üst hadîsi şerifin altında kısa bir cümle ile arzettiğimiz gibi, bu hadîsi rasulde de müslüman kişilerin îman ve amellerinin makbûliyetini belirten ölçü ve mihenktaşları mesâbesinde olan iyi amel ve fâzîletler, teker teker sayılmıştır.

٤٧ — (٤٦) وعن معاذ بن جبل، رضي الله عنه، قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «من لقي الله لا يشرك به شيئاً، ويصلي الخمس، ويصوم رمضان؛ غفر له». قلت: أفلا أبشرهم يا رسول الله، قال: «دعهم يعملوا». رواه أحمد.

Tercümesi :

47 — (46) **Muaz ibni Cebel** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **den işittim, buyurduki :**

«Bir kimse, Allâhü teâlaya bir şeyi şerik koşmadan ona kavuşur, beş (vakit) **namazı kılar ve Ramazan orucunu tutarsa, o kimse mağfiret olunur.»**

— **Dedim : İnsanlara müjdeleyimmi? Yâ Resûlellah!**

— **Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«İnsanlara (müminlere) müjdelemeyi bırak, işlesinler.»

Ahmed ibni hanbel.

Î Z A H A T

Rasûlü Ekrem sallallahü aleyhi vesellem efendimizin;

«İnsanlara (müminlere) **müjdelemeyi terk et, işlesinler»** Cümlesine dikkat etmek gerekir. Zira her hâlukarinde ümmetine şefkat kanadını geren ve bütün emel ve gayreti ümmetlerinin tehlikeye dûçar olmamalarıdır.

Evet bu cümlesinde de aynı gayeler mevcuttur. Pek çok cahil ve avamdan olan kişiler, beş vakit namazı kılıp ramazan orucunu tutup başka farzları ihmal ederler ve gafletten gaflete dalarak kendilerini tembellik ve atâlete sürükleyerek tehlike çukurlarına atabilirler, düşüncesiyle yukarıdaki cümlelerini buyurmuşlardır.

Ashabı kiramdan ihtisas sahibleri gibi havasdan olan âlim, kâmil, âbid,, zâhid ve mütteki kimseler, cennet umudu ve cehennemden korkma halide olmasa böyle kişiler, yine Allaha isyan etmezler. Zira onların gayesi, gece ve gündüz rızayı bâriyi tahsil etmektir.

Nitekim bir hadisi nebevîde şöyle buyurulmuştur :

«**Allah** (C.C.) **suhaybe Rahmetini ihsan etsin, Allahdan korkmasada,** (Suheyb), **ona ısyan etmez.**»

Suhayb (R.A), Peygamberimizin değerli, âbid ve zahid sâhabelerindendir. Onun için bu zat Allahüteâla tarafından kendisine teminat verilerek azab olunmayacağını bildirse dahi, bu zat yine Allaha isyan etmez. Belki ibâdet ve taat ile meşkul olmanın müjdesini duyunca ibâdete daha fazla devam eder.

İşte havasda olan zadlar, bu sahâbe gibi ibâdet ve taat zevkine dalarlar. Yapmış oldukları bir kaç iyi amel ile iktifa edip durmazlar. Hatta öyle zadlar yatamazlar, boş oturamazlar. Mutlaka faydalı ve hayırlı bir amelle meşkul olacaklardır.

Bir âyeti kerimede meâlen şöyle buyurulmuştur :

«(Onlar, o kimselerdirki, geceleyin namaz kılmak için) **yataklarından kalkarlar (adeta)** yatakları, onları sokar), **Rablerine azabından korkarak ve rahmetinden umarak dua ederler»** Secde sûresi, 16

٤٨ — (٤٧) وعنه أنه سأل النبي ﷺ عَنْ أَفْضَلِ الْإِيمَانِ ؟ قال : « أَنْ تُحِبَّ لله ، وتُبْغِضَ لله ، وتُعمِلَ لسانَكَ فِي ذِكْرِ اللهِ » . قالَ : وَماذا يا رسولَ الله ؟ قال : « أن تُحِبَّ لِلنّاسِ ما تُحِبُّ لِنَفْسِكَ ، وَتَكْرَهَ لَهُمْ ما تَكْرَهُ لِنَفْسِكَ » . رواه أحمد .

Tercümesi :

48 — (47) **Muaz ibni Cebel** (R.A) **den mervidir, Muaz, nebiyyi Ekreme** (S.R.V) **imanın efdalı nedir? diye sordu.**

— **Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«**Allah için sevmen, Allah için buğzetmen ve Allâhın zikrinde diliyin meşgul olmasıdır.**»

— **Muaz** (R.A) **dedi : Bu nedir? Yâ Resûlellah!**

— **Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«**Nefsine hoş gördüğün şeyi, insanlarada hoş görmen ve nefsine kerih gördüğün şeyi, insanlara kerih görmendir.**» **Ahmed Bin Hanbel**

(١) باب الكبائر وعلامات النفاق

الفصل الاول

٤٩ — (١) عن عبد الله بن مسعود ، رضي الله عنه ، قال : قال رجلٌ : يا رسولَ اللهِ ! أيُّ الذَّنبِ أكبرُ عندَ اللهِ ؟ قال : « أن تدعوَ للهِ ندّاً وهو خلقَكَ » . قال : ثمَّ أيٌّ ؟ قال : « أن تقتلَ ولدَكَ خشيةَ أن يطعمَ معكَ » . قال : ثمَّ أيٌّ ؟ قال : « أن تُزانيَ حليلةَ جارِكَ » . فأنزلَ اللهُ [تعالى] تصديقَها : (والّذينَ لا يدعونَ معَ اللهِ إلهاً آخرَ ، ولا يقتلونَ النَّفسَ الّتي حرَّمَ اللهُ إلا بالحقِّ ولا يزنونَ) الآية . [متفق عليه]

(I) BÜYÜK GÜNAHLAR ve NİFAK ALÂMETLERİ BÂBI
BİRİNCİ FASIL

Tercümesi :

49 — (1) **Abdullah ibni mes'ûd** (R.A) **den mervidir demiştir :**

Bir adam dedi : Yâ Resûlellah! Allâhın indinde hangi günah daha büyüktür?

— Resûlullah (S.A.V buyurdu :

«Allâhü teâlaya misil ve nazır (mahlûkata benzerlik) **isnad etmendir, halbuki o** (Allah) **seni yaratandır.»**

— O adam dedi : Bundan sonra hangi günah daha büyüktür?

«Çocuğuyun seninle berâber taam yemesinden (fakirlik ve rızkından) **korkarak onu öldürmendir.»**

— Adam dedi : Bundan sonra hangi günah daha büyüktür?

— Resûlullah (S.A.V.) **buyurdu :**

«Komşuyun karısına zina etmendir».

— Bunun üzerine Allâhü teâla Resûlünün bu sözünü tasdik ederek şu mealdeki âyeti kerimeyi inzal buyurdu :

«Onlar ki, Allâhın yanına bir ilah daha (katıp) **tapmazlar. Allâhın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zinâ etmezler. Kim, bunlar** (dan birini) **yaparsa cezâya çarpar.»** (Furkan sûresi, 68) **Buhârî, Müslim**

İ Z A H A T

Büyük günah : Aslında işlenen hatanın büyük kötülük olan ve o büyük kötülüğü işleyenin cezâya müstehak olması halindeki işlenen kötülüklerdir. Kendisine nisbetle daha aşağı isyanada, «büyük günah» denilmiştir.

Veya işlenen her hangi bir günah hakkında had ve ceza tayin edilen günahdır. Yani zinanın haddi, bekar olana yüz değnek, şarab içene ve iftira edene seksen değnek vurulur. İşte bu gibi suçlar büyük günahdır.. Hulâsa haram ve yasak olan şeyleri işlemek ve yapılması farz olanları terk etmek, büyük günahdır.

Günahlar şahısların hal ve ahvâline görede değişebilir. Ve işlenen günahlar, âlim ve fazıllar ile cahillere karşıda değişebilir.

Meselâ : Hâsenatül ebrar, seyyiâtül mukarrabin, denilmiştir. Yani iyi ve salih kişilerin iyilikleri, mukarrabin = daha iyi ve üstün olanların (Peyğamber ve emsallerinin) günahları menzilindedir.

Alimlere, evliya ve salih kişilere yapılan hakâret ve kötülüklerle, cahil kimselere yapılan hakaret bir olmaz. Alimlere, ilminden dolayı ve hakkı savunduklarından için hakâret, küfre kadar varır. Câhil kimselere yapılan hakâret ise, en büyük günahdır.

Veya her hangi bir masiyetki, cenâbu hakkın azamet ve şanına yakışmayan bir ısyan (işlenen günaha), günahı kebîre - büyük günah, denilmiştir.

Veya küçük günahada devam edilip ısrarla işlenen her günaha, büyük günah denilmiştir. Zira Rasûlü Ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur ;

«Israrla işlenen küçük günah, küçüklükde kalmaz, büyük günah olur. Tevbe ve istiğfar edilen büyük günahda yok olur gider.»

«Damlaya damlaya göl olur» kabilinden, küçük olan bir günah, işlemeye devam edile edile kanber üstüne kanber büyür. Katmerleşir, katılaşır. Keza işlenen her hangi bir büyük günahda, tevbe ve nedamet ederek istiğfar edilirse, o günahda defterden silinir. Günahsız ve tertemiz olunur ve küçük günahada ısrar edilmezse, afv olunur.

Aslında büyük günahlardan kaçınılırsa, küçük günahlar, cenabu hak tarafından bağışlanır. Bu husus çeşitli âyeti kerime ve hadisi şeriflerde beyan edilmiştir.

Bir âyeti kerime meâlinde şöyle buyurulmuştur :

«Eğer siz nehyedildiğiniz günahların büyüklerinden sakınırsanız sizden diğer (küçük) **günahlarınızı örteriz** (bağışlarız). **Ve sizi iyi bir gidişata sokarız.»**
Nîsa sûresi, 31

Bir hadisi şerifde de şöyle buyurulmuştur :

«Beş vakit namaz, cumadan diğer cumaya ve ramazandan diğer ramazan (ayın) **a kadar bunların arasında büyük günahlardan kaçınıldığı tak-**

dirde, işlenen küçük günahlar bağışlanır.» Müslim, Mişkat : namaz bahsi

Büyük günahlar şirk ve küfre varmadıkça tevbe ile afv olunduğu gibi, tevbe ve istiğfar olmadan Allahın dilemesi ile de afv olunabilir.

Nitekim ilahi hükümde şöyle buyurulmuştur :

«Şüphesizki, Allah (c.c.) **kendine ortak koşanları bağışlamaz. Bu şirkten başkasını, dilediği kimseden bağışlar. Kimde Allaha şirk ederse** (ortak koşarsa), **doğrusu çok uzak delalete sapmıştır.»** Nisâ sûresi 16

Büyük günahların adet ve mikdarı hakkında, çeşitli görüş ve îzahlarda bulunulmuştur.

İbni Abbas (R.A) ; yetmişe yakın büyük günah vardır, demiştir.

Saîd bin Cübeyr (R.A) ise; yediyüze yakın büyük günah vardır, demiştir.

Büyük günahların adetlerini ve târiflerini, «kebâir ve sağair risâlesi» ile **İbni Hacerin** «Ezzevâcir anilkebâir» adlı eserinde ve îmamı Birgivinin «tarîkatı muhammediye» adlı eserinde de çeşitli yönleriyle beyan edilmiştir.

Günahlar dört kısma ayrılır ve şöyle hulasa edebiliriz :

a) Bir kısım günah vardırki, o günahdan nedâmet edip tevbe edilmedikçe afv olunmaz. Oda küfür ve şirktir.

b) Bir kısım günahda, istiğfar ve diğer hayır hasanad cinsinden olan namaz, abdest, gusul, zekat, oruç, hac, tesbih, tehlil ve sadaka-i cariyeden olan iyiliklerle bağışlanması umulur. Buda küçük günahlardır.

c) Bir kısım günahda, hem tevbe istiğfarla ve hemde tevbe ve istiğfar olmadan cenabu hakkın dilemesi ile afv olunan günahlardır. Buda Allahüteâlaya karşı işlenen büyük günahlardır. Yukardaki âyeti kerime meâli bu hususu açıklamaktadır.

d) Bir kısım günahlarda vardırki, karşılıklı haklaşma ve helallaşmaya bağlı olan günahlardır. Buda insan haklarıdır. Bu haklarda ya dünyada helallaşmak veya hak sahibinin hakkını veya bedelini vermekle haklaşılır.

Yada âhirette, zalimin sevabı mazluma (hak sahibine) redetmekle veya zulme uğrayan kimsenin günahlarını zalime yükletmek suretiyle veya cenabu Allah, hak sahiblerini fazlu keremi ile rızalaştırıp helallaştırmak sûretiyle bağışlanır. Bu son hükme ait pek çok hadisi şerifler mevcuttur. Zamanı ve yeri gelince ilerde görülecektir.

Şimdi 49 numaralı hadisi şerifin râvisi ile hükümlerinden bir nebze bahsedelim.

Râvi ibni mesud (R.A) ilk müslümanlardandır. İsmi Abdullahdır. Peyğamberimiz dâri erkama girmezden evvel ve Hazreti Ömerin müslümanlığından az bir zaman önce müslüman olmuştur. Hatta müslümanların altıncısı olduğuda söyleniyor. Peyğamberimiz bir yere çıktığında misvâkini, ıbrığını ve nâlinini ona verirdi. Habeşistana ve medineye hicret etmiştir. Bedir muharebesinden itibaren bütün harblerde bulunmuştur. Peygamberimi-

zin kendisinden râzı ve memnun olduğunu bizzat ifâde buyurmuştur ve demiştirki ;

«İbni mes'udun râzi olduğu ümmetimden bende râzıyım. Onun gazablandığına bende gazablanırım.»

Simâ, endam, huy itibari ile Peygamberimize benzerdi. Ancak boyu kısa idi. O şekilde kısaki, cüsseli ve yiğit erkeklerin oturması halinde iken, o, aralarında ayakda bulununca aynı idi, hiç yüksekliği görülmez idi. Ve bünyesi zaifdi. Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın ilk zamanlarında beytül mâlin nazırı idi. Hz Ömer zamanında kûfe valiliğindede bulunmuştur.

Mekke-i mükerremede Kur'anı kerimi müşriklere açıkca okuyub duyuran ilk sahabedir ki, sûre-i rahmanı haremi şerifin içinde makamı İbrahimin yanında cehren yüksek sesle kâfirlere karşı durdu okudu. Kâfirler ona çok hakaret ve ezada bulundular, fakat o, sûrei rahmanı sonuna kadar okudu.

Sahâbenin en fakih adamlarından birisi idi. Onun için Resûlüllah-ın zamanında şer'i fetva yetkisi verilen ve fetva verenlerdendir. Kendilerinden kûfede iken, alkama ve ibrâhimi Ennaha-i (R.A) gibi zevâtı kiram tefsir ve fıkıh ilmini öğrenmişlerdir. Bu sebebden ibni Mus'ud (R.A) ilmi tefsir ve ilmi fıkhın bânisi sayılır.

Hz. İbni Mes'ud (R.A) sekiz yüz kırk (840) hadisi şerif rivayet etmiştir. Cüsse ve cesedde küçük, ilim ve faziletçe büyük olan bu zat hakkında Hz. Ömerde şöyle demiştir :

«İbni Mes'ud, ilim ile doldurulmuş bir dağarcığımızdır.»

Vefatı, Hz. Osmanın hılâfeti zamanında beytülmal nazırı iken Medine-i münevverede hicretin otuz ikinci (32) senesinde atmış (60) yaşında vukû bulmuştur. Ve cennetül bakî-a defnolunmuştur. Allah Rahmet eylesin.

Hadisi şerifde en büyük günahın, Allaha şirk koşmak olduğunu zikretmiştir. Şirkin kötülüğü hakkında bir nebze yukarda bahsetmiştik. Ayrıca küfrün çeşidleri ve fena neticelerini ilerde (52). Hadisi şerifde izah edeceğiz.

İkinci derecede şirkten sonra büyük günah olarak adam öldürmek olduğu, bilhassa kendi evladını doyuramam, yedirib geydiremem, diyerek rızık korkusu ile cânice öldürmektirki, günümüzde dört ayını doldurmuş, hamile kadınların ilaç, karac ve başka yollarla çocuk düşürmeleri ve bunların çocuklarını zayıında yardımcı olan doktor, hemşire ve emsali kişileri hal ve hareketleri aynı günaha iştirak eden günahkarlardır. Çocuklarını bu şekilde öldürenlerin yanında, bu gün kız çocuklarını çırıl çıplak veya erkek pantolonunları ile sokağa çıkarıp erkeklerden analık ilmini öğretmeye çalışanların durumları çok ve çok esef vericidir. İyi bir ev hanımı olacak çocuklarını, ateş ve barut mesâbesinde olan kan beyinli gençlerle yan yana, el ele ve dudak dudağa veriyorlar. Birde «Ne yapalım sınıf geçecek, arkadaşları

ile çalışacak, okuyup bir meslek sahibi olacak gibi..» ifadelerle çocukların kötü hareketlerini normal karşılıyorlar.

Böylelerine **Mehmet Akif Merhum şu mısraları söylemiştir :**
Bir selâmet yolu varmış.. Oda neymiş? mutlak,
Dini kökten kazımak. Sonra, evet ruslaşmak.
O zaman iş bitecekmiş.. O zaman kızlarımız,
Şu tuttukları gâyet kaba, pek manasız.
Örtüden sıyırılacak.. Sonrada erkeklerden
Analık ilmini tahsil edecekmiş.. Zaten,
Müslümanlar o sebebden bu sefaletteymiş!...
Din için, Millet için iş görecek alçağa bak,
Dini pâmâl edecek, milleti ruslaştıracak!

Çocuklarını, din ve iman esaslarını öğretmeyip cahil ve fasık kimseler halinde büyümelerine rıza gösteren ana ve babalarda dilber yavrularını mânen öldürmüş oluyorlar.

Çocuk düşürmenin haram ve caiz yönlerinin en geniş izâhı, **«Mülte-kâ Tercümesi»** adlı eserimizin birinci cildinin **«Kölenin nikâhı babı»** altında beyan edilmiştir.

Hadisi şerifdeki üçüncü hükümde, neslin soyunu yok eden, veraset ve intikal hükümlerini alt üst yapan, ana baba haklarını mahvedip insanları yok eden, nikahsız ve helal olmayan kadınla bir erkeğin zina etmesi haramlığından daha eşed ve kötüsü komşu kadını ile zinada bulunmaktır. Öyle ya komşunun en emin kişisi, koruyucusu, yardım edicisi olması gerekirken ,bu âdiliği işleyen kişi komşusunun ailesine tecavüz ederse, pek çok fahişe kadınla zina etmekten daha kötü bir fenâlık ve haramı işlemiş olur.

İnsan neslini alt üst eden, verâset ve neseb haklarını yok eden, milletlerin îman, ahlak ve örflerini yıkan zina, şahsın ve cemiyetin yıkılmasını, âile ocaklarını perişan eden yüz karası en âdî huysuzluk ve en iğrenç bir ameldir. Bilhassa komşu âilesi ile zîna etmek, dahada kötü ve daha fenâdır.

Peyğamberimiz bir hadisi şerifde şöyle buyurmuştur :

«Zina, (maddî, mânevi) **fakirlik meydana getirir.»**

Beyhakî Tergıb Terhib, C. 3, 271

Bir hadisi şerif meâli :

«Bir memlekette, zina ile faiz şuyû bulursa, o memleket halkı kendilerine Allâhın azabını helal kılmışlardır.» Hakim

Diğer bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Bir adama, komşusunun karısı ile zina etmekten, yabancı kadının on adedi ile zina etmesi daha ehvendir.» Ahmed bin hanbel

Yani, aklı başında bir insana, yabancı kadınlardan on adedi ile zina etmesinden, komşu kadınından bir tânesi ile zina etmesi, daha ağır ve daha iğrenç olur. Komşu kadınına gönlü nefsi adetâ yaklaşmamak için kendini çeker, çekinir. Aslında zinanın fenâlığı, îmanlı kişiyi, Hz. Yusufun kaçdığı gibi, yabancı kadından kaçırır.

٥٠ - (٢) وعن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله ﷺ : « الكبائر :
الإشراك بالله ، وعقوق الوالدين ، وقتل النفس ، واليمين الغموس » . رواه البخاري .

Tercümesi :

50 — (2) **Abdullah ibni Amr** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Büyük Günahlar : Allâha şirk koşmak, Anaya, Babaya isyan etmek, (haksız yere) **adam öldürmek ve yalan yere yemin etmektir.»** **Buhârî**

٥١ - (٣) وفي رواية أنس : « وشهادة الزور » بدل : « اليمين الغموس » . متفق عليه .

Tercümesi :

51 — (3) **Enes** (R.A) **in rivâyetinde :**

«Yalan yere yemin» Cümlesinin yerine **«Yalan şehâdet.» etmektir.»** Cümlesi zikredilmiştir.

İZAHAT

Hadîsi şerifde, «yalan yere şehâdet etmektir.» cümlesi ile, şu mealdaki âyeti kerîmeye işâret vardır :

«Öyle ise, pis putlardan kaçının ve yalan sözden kaçının.»

Hac sûresi, 30

Diğer âyeti kerîme meâli :

«Hakkında bilgin olmayan bir şeyin ardına tâbi olma. Zira kulak, göz ve kalb, bunlaırn hepsi ondan (bilmediği şeyden) **sorumludur.»** İsrâ sûresi, 36

Bir hadîsi, şerifde de şöyle buyurulmuştur :

«Yalancı şâhidliğinde bulunan kimseye, Allah (C.C.) lânet etsin.»

Sağair, kebâir risâlesi, 6

Evet başkasının nâmı hisâbına yalan yere şâhitlikde bulunan kişi, en ahmak ve en abdal kişilerdendir. Zira başkasının menfeatı için dünyada insanların yanında ve hakkın huzûrunda kötülenen, ayıplanan ve ıtıbârı yok olan bir kişi oluyor. Ahirette de ilin nâmı hisâbına kendini ateşe atıyor. Allah (c.c.), böyle beyinsizleri ıslah eylesin. Şuurlandırsın. Amin.

٥٢ — (٤) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسول الله ﷺ : « اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ »
قالوا : يا رسولَ اللهِ وما هنّ ؟ قال : « الشِّرْكُ بِاللهِ ، وَالسِّحْرُ ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ
إلَّا بِالْحَقِّ ، وَأَكْلُ الرِّبَا ، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ ، وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ
الْمُؤْمِنَاتِ الغافلات » . متفق عليه .

Tercumesi :

52 — (4) **Ebu Hureyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Helâk edici yedi (günah ve haram) **dan kaçınınız.»**

— Ashâbı kiram dediler : Yâ Resûlellah! Onlar (helâk eden yedi şey) **nedir?**

«Allâha şirk koşmak, sihir yapmak ve yapdırmak, Allâhü teâlanın haram kıldığı nefsi haksız yere öldürmek. Fakat haklı olarak öldürmek müstesnâdır Fâiz yemek, yetimin malını yemek, Düşmanla şiddetli çarpışma gününde harb sahasından dönüb kaçmak, fuhuş ve kötülükden haberi ve ilgisi olmayan iffetli ve nâmuslu mümine kadınlara zinâ ile iftira etmektir.»

Buhârî, Müslim

İ Z A H A T

Hadisi şerifde beyan edilen yedi adet helak eden günahları, maddeler halinde kısa kısa açıklayalım.

a) Allaha en büyük zulum ve küfür olan şirk, Allâha eş tanımakdır. Zira her şeyin halıkı ve râzıkı olan mevlayı müteâla mahlukları, ateş ve leşleri, taş ve tunçları ilah tanımak veya cenabu hakka yaklaşama iddiası ile edindikleri putlara ilah diyerek tapmak şekli Allâha karşı en büyük küstahlıktır. Bu sebebdende dünyada en ağır bela, müsîbet ve felâketlerle helâku perişan olunup ahirettede dünyanın azab ve ateşinin yetmiş misli fazla olan cehennem ateşinde ebedî bir azabla cezalandırılacaklardır.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmştur :

«Elbette âyetlerimizi inkar eden kâfirleri yarın (âhirette) **ateşe atacağız. Derileri piştikce azâbı** (ebedi) **duysunlar diye onlara, değiştirerek başka deriler** (et, kemik ve derilerini tâzeleyerek azab) **vereceğiz.»** Nisâ sûresi, 56

Müşrik ve kâfirlerin cehennemde ebedi yanmasının sebebi hikmetleri ile daha başka kötülüklerini birinci hadisi şerifin izahında ve daha ilerdeki hadislerde zikredilmiştir. Ayrıca **«İslamda Evliya Meselesi ve Harikâlar»** adlı eserimizde beyan edilmiştir.

Müşrikler pek çok çeşitlere ayrılmıştır. Bâzılarını sıralayalım :

1 — Putlara tapanlar vardırki, bunlar, taşdan, tunçdan, gümüşten yapılmış putlara taparlar. Kendilerinin; kahraman, âlim, fâzıl ve büyük kabul ettikleri kişilerin veya varlıkların resim ve heykellerini bu maddelerden yaparak huzurlarında tapınmışlar ve saygıda bulunmuşlardır. Onlardan yardım dilemişler ve onlardan kurtuluş beklemişlerdir. Aynı müşriklik hâlâ işlenmektedir.

2 — Bir kısım müşriklerde, çeşidli ağaç ve otlara tapınmışlardır. Buda hemen hemen sevgiden nes'et eden bir şirktir.

3 — Sığır ve öküze ve hatta sığırın fercine tapanlarda vardır. Bu şekilceki put perestler, Hindistanda pek çoktur. Vaktiyle buzağıya tapanlarda bu kabil müşriklerdendir.

4 — Canlı insanlara tapan müşriklerde olmuştur. Meselâ : Fir'avnı, nemrudu ilah tanıyanlar bu kabil kâfirlerdendir. Ayrıca Uzeyr (A.S) Allahın oğlu diyen yahudiler ve mesih (İsâ A.S.) Allahın oğlu diye Hırıstıyanlarda bu şekilde müşriklerdendir.

5 — Basit cisimlerden ateşe tapan müşriklerde vardır. Bunlarda ateşi ilah tanımışlardır. Bunlara «Mecûsi-ateş perest» denir.

6 — Ulvi isimlerden güneşe, aya ve yıldızlara tapanlar olmuştur. Bunlara sâbi-e ve müneccimler, denilmiştir. Aynı zamanda bunlara «Eflâkiyyûn» de denir.

Cisimlerden başka çeşid ilah tanıyanlarda olmuştur. Ve şu isimleri taşımışlardır :

7 — Alemi idare edenler nur ve zulmet isimli ilahlar idare eder, demişlerdir. Ayrıca mauyyen ruh kendine mahsus olan alemi idâre eder, diyenler olmuştur. Yani her âlemi bir ruh idâre ettiğini iddia etmişlerdir. Bu sebeble bunlarda ruhları put şekline sokarak ruh idâre ettiğini iddia etmişlerdir. Dolaysiyle bunlarda ruhları put şekline sokarak put perest müşrikler şeklini almışlardır.

8 — Alemi, yezdan ve Ehremen veya biri div yani Allah, biri iblis ve şeytan ismi ile anılan iki kardeş ilâhın idare ettiğini iddia edenler olmuştur. Güya bu iki ilahdan yezdan hayır, Ehremende şer yaratırmış veya hayırları div namındaki ilah, şerleride şeytan yaratırmış. Bunlara, sineviye-seneviye denilmiştir. Yani; bunlara iki ilah tanıyan «sineviye» denilmiştir.

9 — Her şeyin hâlıki ve idare edeni dört ilahdır, diyenlerde vardır. Güya hararet, soğukluk, yaşlık ve kuruluk yaratırmış. Bunlara «tabiatcılar» denilmiştir. Bunların apdallık ve küfürleride gayet bârizdir.

Bu çeşit ve emsali şirk ve küfürlerin hepsini birden cerh eden ilâhi ayetlerden bir kaçının meallerini nakledelim.

Bir âyeti kerime meâli :

«Allah (C.C.) **dedi : İki ilah edinmeyin. O** (Allah), **ancak bir ilahdır. Onun için yalnız benden korkun.»** Nahl Sûresi, 51

Diğer âyeti kerime meâli :

«Eğer yer ile gökte Allahdan başka ilahlar olsaydı, bunların ikiside şüphesiz fesâda uğrar (gavga eder) **yok oluyorlardı. Öyle ise, Arşın Rabbisi olan Allah, onların vasfettikleri şeylerden** (Noksanlıklardan) **beri ve yücedir.»** Enbiyâ Sûresi, 22

Allaha ortak koşan müşriklerin necisliklerini beyan eden âyet meâli :

«Ey iman edenler! Müşrikler, ancak bir pisliktirler.» Tevbe sûresi, 28

b) Hadisi şerifde helâk edici fenalıklardan birisininde **«SİHİR»** olduğu beyan edilmiştir.

SİHİR : Gizli ve hileli sebeblerle insanların gözüne asılsız şeyleri varmış gibi gösterme ve her çeşid hile ve aldatıcılık mehâretiyle ortaya atılan ve yapılan fevkalâde şeydir. Ve bu sihir, fasık, zalim kimselerde görülür. Haram ve şerdir. Fakat yinede vâkî olur. Zira hayır ve şerri Allah yaratır. Hayrı rızası ile yaratır. Şerride rızası olmadan istemiyerek ve sevmiyerek yaratır. Kul kazanır. Allahda yaratır.

Bâzı kişiler sihirbazların yaptıkları şeyleri keramet zannederler. Halbuki kerametle sihir arasında çok açık farklar vardır. Bu farkı kerametin tarifinide yaparak anlamaya çalışalım.

Kerâmet : Peygamberlik davası olmadığı halde âlim, kâmil, âbid ve salih kişilerde zuhur eden fevkâlade hallere «kerâmet» denirki, bu adama «velî» ismi verilir ve bu zat hem Allahın hak ve emirlerine riâyet eder ve hemde kulların ve hatta bütün yaratıkların haklarına riâyet eder.

Sihir ise, abdest, namaz bilmeyen, hak hukuk tanımayan ve her türlü kötülükleri işleyen veya işlemekten çekinmeyen kimselerde görülür.

Dinin, insanların ve ferdlerin zararına olan sihir, haramdır. Çünkü bundan din, millet ve âileler zarar görürler. Din ve milletin zararına olan şeylerle meşkul olmak ise, elbette haramdır. Bu sebebden haram olduğunu bilerek, yapan ve yapdıran âsi ve günahkâr olur.

Helal diyen dinden çıkar. Sihire helal diyenin, itikadı küfre vardığından öldürülmesi gerekir.

Nitekim sahâbeden, Hz. Ömer ve oğlu Abdullah (R.A), Hz. Osman (R.A) ile diğer bazı sahâbeler sihir yapan kimsenin öldürülmesinin lazım olduğunu beyan etmişlerdir. Kezâ İmamı mâlik, İmamı Azam ve Ahmet bin Hanbel (R.A) gibi müctehidlerde sihirbazın öldürülmesinin cavib olduğuna hükmetmişlerdir.

Bu zatların hükümleri, sihri helal diyen veya günah kabul etmeyen kimseler hakkındadır. Yoksa sihrin haramlığını kabul eder ve ancak haramı

diyerek yapar veya yapılırsa, bu takdirde âsi, bir mümin olur. Sihrin nevilerini ve Kur'andaki hükümleri «Kur'an dili» adlı eserin birinci cildi ile «İslamda Evliya meselesi ve Harikalar» adlı eserimizde vardır.

c) Hadisi şerifde **«Allahüteâlanın haram kıldığı nefsi haksız yere öldürmek. Fakat haklı olarak öldürmek müstesnadır.»** Cümlesinde mündemic olan hükümler, Fıkıh kitaplarında uzun uzun beyan edilmiştir. Bilhassa «Mülteka tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinde geniş izahat vardır. Biz burada haksız yere adam öldürmenin tehlikesi ile öldürülmeleri caiz olanlar hakkında bir kaç şer'i hüküm nakledelim.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Allahın haram kıldığı nefsi (canı) **haksız yere öldürmeyin. Ancak haklı olarak öldürmek müstesnadır.»** Enam sûresi, 151

Diğer âyeti kerime meâli :

«Kim kısas (ve saire) **gerekmeksizin veya yer yüzünden bir fesad çıkarmaksızın (günahsız) bir nefsi öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi** (günah) **olur. »** Mâide sûresi, 32

Haksız yere bilerek adam öldürmenin cezası ile ilgili hüküm meali :

«Kimde bir mümini kasden (helal diyerek) **öldürürse, onun cezası, içinde devamlı kalmak üzere, cehennemdir. Allah ona** (katile) **gazab etmiş lanet etmiş ve büyük bir azab hazırlamıştır.»** Nisâ sûresi, 93

Evet adamı haksız yere öldüren kimse, haram ve günah olduğunu bilip ve inanarak öldürürse, günah kabul ederek öldürdüğünden kâfir olmaz, âsî ve günahkar olur. Cehennem müstehak olur. Allahüteâla afda edebilir. Fakat haksız yere adam öldürmeyi helal der ve o inançla öldürürse, harama helal deyip işlemekle kâfir olur. Kâfirler ise, Cehennemde ebedi yanacaklardır. Öyle olunca böyle katilde cehennemde ebedi yanacaktır.

Intihar yoluyla kendini öldürenin günahı başkasını öldürenin günahından daha eşettür. Zira merhametsizliğin en aşağısı ve kötüsü yapılıyor.

Haklı olarak öldürülmeleri câiz olanlar, şunlardır :

1) Dinden dönüp irtidat ederek kâfir olan kimse, öldürülür.

2) Evli olduğu halde zina edenlerde, recim-taşlanmak suretiyle öldürülür.

3) Haksız yere adam öldüren kimse, kısas yapmak sûretiyle öldürülür.

Bu üç hükmünde delilleri ve izahı, âyetlerle uzun uzun gerekir. Fakat bahsimiz çok uzayacak, bu sebeble fıkıhda beyan edilen bu hükümleride kısa kısa saymış oluyoruz.

Üç hükmü beyan eden bir hadisi şerif meâli şöyledir :

«Bir müslümanın öldürülmesi ancak üç hasletden biri sebebi ile helal olabilir.

— **Ya üzerinden nikâh geçmiş bir kimsenin zina etmesi ile recmedilir** (taşlayarak öldürülür.)

— **Yahut da müslümanı haksız yere kasden** (bilerek) **öldüren adam, öldürülür.**

— **Yahutda islamdan çıkıp** (mürten olan) **Allah ve Resûlüne karşı harb eden ve neticede öldürülen veya asılan yahut o yerden sürgün edilen adamdır.»** Ebû Dâvud, Nesâi

d) Hadisi şerifde «Faiz yemek» cümlesi ilede Kur'anı kerimde beyan edilen şu hükme işâret vardır :

«Allah (c.c) **alış verişi helal ve fâizi** (ribayı) **haram kılmıştır.»** Bakara, 275

Faizin çeşidleri ve kötülükleri, fıkıhda beyan edilmiştir. Fıkıhdan olan **«Mülteka tercümesi»** adlı eserimizin üçüncü cildinde geniş bilgiler mevcuttur.

e) Hadisi şerifde, «yetimin malını yemek» cümlesi ilede yetimlerin mallarını haksız yere zulmen yeminin haram ve tehlikelerini beyan den ilahi hükümlere işâret vardır. Maruf ve hak ölçüleri dâhilinde yetimlerin malını yemenin câiz olduğuda beyan edilmiştir.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Yetimlerin mallarını zulmen (haksız olarak)! **yiyenier, karınlarına ancak bir ateş yeyip doldururlar ve onlar, yakında alevli ateşe gireceklerdir.»** Nisa sûresi, 10

Diğer âyeti kerime meâli :

«Ey yetimlerin velileri (koruyucuları)! **yetimleri** (büyüyüb) **nikah çağına ermelerine kadar deneyin** (koruyun). **Eğer bulûğa vardıktan sonra kendilerinde bir akıl ve rüşd görür ve anlarsanız, hemen mallarını onlara teslim edin. Büyüyüp ellerine alacaklar diye, o malları** (yetimlerin mallarını), **israfla yemeğe kalkışmayın. Şâyet veli** (yetimin koruyucusu) **zengin ise, yetimin malına dokunmasın. Fakir olduğu takdirde, örfe göre** (meşrû şekilde) **bir şey** (ücret ve saire) **yesin..»** Nisâ sûresi, 6

Evet yetimi evinde büyüten, işinde çalıştıran ve bir iş buyuran, o yetimin ücretini vermesi lazımdır. Hatta öğreten ve talim terbiyesi ile meşkul olan hocası dahi bir iş buyurursa, ücretini ödemesi gerektiği beyan edilmiştir. Ancak annesi buyurduğu ve yaptırdığı işler karşılığında, ücret ödemesi gerekmediği açıklanmıştır.

Yetimin hakkını koruyan ve yetime bakan kimselerin, cennette peygamberimizle dip dibe komşu olacağı, dünyadada yetime bakan kişinin gönlünün sorurlu, evinin bereketli ve rûhunun müsterih olacağı, çeşidli hadisi nebevilerde beyan edilmiştir.

f) Hadisi şerifde **«Düşmanla göğüs göğüse çarpışma gününde harp sahasından dönüp kaçmak»** cümlesindede din, millet ve vatan müdafası ânın-

da kaçmanın en büyük hiyânet ve fenâlık olduğu beyan edilmiştir. Bu cümledede pek çok âyeti kerimelere işâret vardır. Fakat burada nakledemiyeceğiz.

9) Hadisi şerifde **«Fuhuş ve kötülükten haberi ve ilgisi olmayan iffetli ve namuslu mümine kadınlara zina ile iftira etmek»** Cümlesi ilede âile ocağındaki saadet ve âhengi bozmak, ehli namus kişileri karalamak cinâyetini işleyen âdi insanların kötülüklerini beyan etmiş oluyor.

Ehli namus kadınlara iftira etmek, Her zaman görülmüştür. Hatta bız zad Hz. Âişe validemize «ifik vak'ası» diye vasıflandırılan hâdise ile en ağır iftirayı yapmışlardır. Bu hâdise nûr sûresinin 11. âyeti kerimesiyle başlayarak açık bir şekilde aydınlatılmıştır.

Günümüzdede bu gibi haller, çeşidli neden ve sebeblerle görülmektedir. Müfteriye 80 değnek vurulması hükmünün icra edildiği parlak zaman ve mekanda 6 âdi iftira olursa, artık bu gün daha acâibi işlenmekden alıkonamaz. Zira suçun sahibi belli olup ortaya çıksa, cezâi müeyyide olan 80 deyneği yememektedirler. Bu halde ve hareketde bir çok müfsidlere cüret vermekte ve serkeşlikleri artmaktadır.

Zina ile iftira edene yapılacak cezâi müeyyide meâli :

«İffetli müslüman kadınlara zina ile iftira edenler, sonra (bunu isbat için) **dört şahid getirmeyenler** (müfteriler varya) **işte bunlara seksen değnek vurun.** (Hiç bir şey hakkında) **bunların şahitliklerini ebediyyen kabul etmeyin. İşte bunlar, fasıkların tâ kendileridirler.»** Nur sûresi, 4

İffetli erkeklere zina ile iftira etmek, aynı günah ve haramdır.

Bu hususu geniş şekilde ifâde eden fıkıh kitaplarına müracaat etmek lazımdır. Bizim **«Mülteka Tercümesi»**nin ikinci cildinde de beyan edilmiştir.

٥٣ — (٥) وعنه ، قال : قال رسول الله ﷺ : « لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلَا يَغُلُّ أَحَدُكُمْ حِينَ يَغُلُّ وَهُوَ مُؤْمِنٌ : فَإِيَّاكُمْ إِيَّاكُمْ »

متفق عليه .

Tercümesi :

53 — (5) **Yine Ebû Hureyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Zina eden kimse, zina ettiği vakit : Mü'min olduğu halde zina etmez.

— **Hırsızlık yapan kimse, hırsızlık yaparken mü'min olduğu halde hırsızlık yapmaz.**

— **Şarap içen kimse, şarap içme esnâsında mü'min olduğu halde şarap içmez.**

— **Zulmen bir malı alan kimseye insanlar (korku ve heyecanla) bakarlar iken gasbeden kimse, gasbettiği vakit mü'min olduğu halde kabıp almaz.**

— **Sizin biriniz cânilik** (veya hâinlik) **yapdığı zaman mü'min olduğu halde hâinlik** (hilekarlık) **yapmaz.**

— **Binâen aleyh aman** (bunları işlemekden) **kaçınınız, kaçınınız,»**

Buhârî, Müslim.

İ Z A H A T

Bu hadisi şerifde beyan edilen hüküm gereğince, haram ve büyük günah olan zina, hırsızlık, şarab içmek, zulum yolu ile malı gasbetmek ve hıyanetlikde bulunan kimse, îmanın kemalından mahrum olur. Yukarda izah edildiği üzere îmanın aslı yok olmaz. Zira büyük günah ve haramlar, sahibini kâfir etmez. Ancak haramlara helâl diye veya tahfif eden kimse kâfir olur. Yani hiçe sayan ve «gönlümün isteğini, alnımın yazısını işleyorum neden günah ve ayıb olsun.. gibi..» cümlelerle küçümseyen kimseler, kâfir olurlar.

Şimdi bu hadisi şerif hakkında açıklayıcı tevilleri sıralayalım :

Buradaki büyük günahları işleyen kimse, îmanı kâmil ile bu kötülüğü yapmaz, yahut Allahın azabından emin olduğu halde bu fenalıkları işlemez.

Yahut Allaha itâat ve inkıyad ettiği halde bu kötülükleri yapmaz. Mutî ve itâatkar kimse, bu fenalıklara asla yanaşmaz. Yahut bu fenâlıkları işleyen kimse, Allâhın azab ve cezasına müstehak olur. Bu korkudan dolayı îmanlı kimse böyle şeylere yanaşmaz.

Yahut bu büyük günahları işlemekten inzâr (korkutmak) için âkibetin kötülüğünü beyan etmiş oluyor.

Yahut bu fenalıkları işleyen kimsenin îmanı, başının üstüne çıkıp gölge şeklinde durur. O kötülükden tevbe ve rucû edince tekrar sâhibine döner.

Yahut bu fenalıkları işleyen kimse, Allahdan utanmadığı halde yapar. Zira haya imandandır. Utanan kişi böyle şeyleri işlemez. İşlerse, îmandan mahrum olan hayasızlıkdan dolayı yapar. Dolaysiyle kâmil îmandan mahrum olur, demektir.

Bu mes'elenin daha geniş izahı, ikinci hadisi şerifde ve büyük günahlar bahsinde yazılmıştır. Ayrıca îmanın çıkış ve girişini temsîlî olarak ibni Abbas (R.A) ın beyanını, hemen ilerde 54. hadisi şerifde okumuş olacağız.

٥٤ — (٦) وفي رواية ابن عباس : « ولا يقتل حين يقتل وهو مؤمن » . قال عكرمة : قلت لابن عباس : كيف ينزع الإيمان منه ؟ قال هكذا ، وشبك بين أصابعه ثم أخرجها ، فإن تاب عاد إليه هكذا ، وشبك بين أصابعه . وقال أبو عبد الله : لا يكون هذا مؤمنا تاما ، ولا يكون له نور الإيمان . هذا لفظ البخاري .

Tercümesi :

54 — (6) **İbni Abbas** (R.A) **in rivâyetinde :**

«Öldüren kimse, öldürürken mü'min olduğu halde öldürmez.» Zikredilmiştir.

— **İkrime** (R.A) **dedi. : İbni Abbas** (R.A) **a dedim ki : İman bu adamdan** (kâtilden) **nasıl soyulur?**

— **Hemen ibni Abbas böylece dedi ve parmaklarını birbirine kenetledi ve sonra çıkardı.**

— **Binâen aleyh eğer tevbe ederse, iman ona böylece avdet eder, dedi ve parmaklarını birbirine kenetledi.**

— **Ebû Abdillâh** (yâni, îmâmı Buhârî) **dedi : İşte bu kimse, tam mü'min olmaz ve o kimsenin imanının nûruda olmaz.»** Bu hüküm, Buhârînindir.

٥٥ — (٧) وعن أبي هريرة ، قال . قال رسول الله ﷺ « آية المنافق ثلاث » . زاد مسلم : « وإن صام وصلى وزعم أنه مسلم » ، ثم اتفقا : « إذا حدث كذب ، وإذا وعد أخلف ، وإذا اؤتمن خان » .

Tercümesi :

55 — (7) **Ebû Hureyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Münâfıkın alâmeti üçdür.» Müslim, şu cümleyi ziyâde etti : **«Velevki (O Münâfık) oruc tutsun, namaz kılsın ve müslüman olduğunu iddiâ etsin.»** Bundan sonra **Buhârî, müslim** (Münafık alâmeti olan şu üç hükümde.) **ittifak ettiler :**

«Münafık, konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünden = Vâdinden döner ve kendisine bir şey Emânet edildiğinde (emânete) **hiyânetlik yapar.»**

İZAHAT

Hadisi şerifde «munafık» kelimesinin tarif ve izâhı hemen ilerde 56. hadisi şerifin altında gelecektir. Biz burada münafık alâmetinden olan üç adet hükmün kısa açıklamasını yapacağız.

a) Munafık ahlaklı ve munafık amelli adamlar, konuşdularmı yalan konuşurlar. Âdeta yalan lafı değirmen gibi öğütürler. Hiç düşünmez ve yalan söylemekden çekinip utanmazlar. Onların sermayesi yalandır. Bir utanmaz yüz, tükenmez sözleri vardır. Yalan, esah ne duyarlarsa hemen o duydukla-rının arkasına düşerler. İnceleyip araştırmadan zanla ve yalanla hüküm verirler.

Halbuki duyulan her sözün arkasına düşmek doğru olamaz. Zira söylenen ve duyulan söz doğruda olabilir, yalanda olabilir. Bu sebebden şuurlu mümin, hem söyleyeceği sözün doğru veya eğri olup olmadığını evvelâ kalbinde inceleyip araştırır, düşünür, sonra söyler. Münafık ise, düşünmeden, araştırmadan ağzına ne gelirse, onu söyler.

İşte Resûlüllah (S.A.V) münafıkların laf konuşma kabiliyetlerini bu şekilde beyan etmiştir.

Müslüman böyle münafık amellerini işlemez, dosdoğru konuşur. Hem insanların yanında itibarlı ve itimatlı bir kişi olur ve hem Allahın katında yardıma, sevilmeye, lûtfa lâyık bir kul olarak dünya ve âhiret saâdetini kazanır.

Doğru konuşanların dünyada işlerinin mükemmel olacağı ve âhirette günahdan arınmış ter temiz bir müslüman olarak mükâfatlandırılacakları, muhtelif âyetlerde beyan edlimiştir.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur

«Ey Müminler! Allahdan korkun ve dosdoğru söz söyleyin ki, (Allah) **size işlerinizi düzeltip muvaffakiyet versin ve günahlarınızı bağışlasın.»**

Ahzab sûresi, 70-71

Ataların bir sözü vardır : **«Doğrunun yardımcısı Allahdır.»**

Gerçek mümin doğru konuşur yalan söylemez, ve hatta yalan söyleyenleri sevmez, yalan söyleyenlerle sohbet etmez. Yalan söyleyenlere iltifat etmez.

Münafık amelli kimseler ise, sermayesi yalandır. Yalan düşünür, yalan konuşur ve yapdığı işleri yalanla veya yalandan yapar. Onun için atalar : **«Yalançının mumu, yatsıya kadar yanar»** demişler.

Bu sebeble münafık amelli yalançılar, dünyada insanlar yanında itibarsız, itimatsız ve iğrenç kişiler olarak karşılanır. Allahın katında da en acı ve şiddetli azabla azablanacakları, beyan edilmiştir.

b) — Resûlü Ekrem efendimiz buyurduğu üzere, her ne kadar namaz kılsa, oruç tutsa ve müslümanlığında iddialı olsa, yinede münafık amelli ve

ahlaklı adamlar; hayırlı bir işi yapmayı veya her hangi bir şeyi vermeyi vaad ederler, fakat o sözlerinde durmazlar, sözlerinden dönerler. Yapacakları şeyi yapmazlar. Anlaşarak sattıkları ve muhayyerlik şartı gibi meşrû mâzeret olmadığı halde cayarlar, verdikleri sözlerinden rucû ederler. Evet munafık amelli adamlar, işte böyle kötü ve haram amelleri, işlerler.

c) Munafık amelli insanlar, kendilerine maldan, mülkden, paradan, karıdan, kızdan veya candan bir şey emanet edilince, o emânete hiyânetlik ederler. Bu sebebden emânete ehil ve lâyık olmayan kimselere, her hangi bir şeyi emânet etmemeyi ve emâneti ehline tevdî etmeyi, hem halıkı zülcelal ve hem Resûlü Ekrem efendimiz beyan buyurmuşlardır.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Muhakkakki, Allah (c.c.) **size emânetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz vakit, adaletle hükmetmenizi emreder.»**

Nisâ sûresi, 58

Komşu, diğer bir komşudan mal ve sâire istediğinde emânet ehli ise verilir. Emânet ehli değil emânete hiyânetlik yapan tipinden ise, verilmez.

Kezâ insanın kızı, bir emânettir. Verilme çağı geldiğinde ehline vermek lâzımdır. İlim ve makam mansıbda birer emânettir. Ehillerine verilmesi gerekir.

Fasık ve fâcir olup, fesad gâyeli olan kişilere ilim öğretmek, domuz ve hınzırların boğazlarına cevher takmak gibi, kötü olduğu muhtelif hadisi şeriflerde beyan edilmiştir.

Makam ve mansıba veya her hangi bir vazifeye lâyık olmayan kişilere vazifeyi tevdi edip vermekde, emânete hiyânetliktir. Böylelerine vazife vermek kıyamet alâmetlerindendir.

Nitkim Peyğamberimiz (S.A.V) bir hadisi şeriflerinde şöyle buyurmuştur :

«Bir iş, ehlinin gayrisine verildimi, kıyameti bekle.»

Kezâ Tecrid tercümesi, C. 1, 67

Evet müminler, hem emânete ehil olmalı ve hemde emâneti ehline tevdi etmelidirler. Böyle olan kişiler, hak tâlanın sevgili kullarıdır. Mal mülk, söz ve yazı gibi şeylerin emânet edilmesi halinde, emânete sahip olurlar.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Ey Müminler! Allaha ve Peyğambere hainlik etmeyin. Bile bile aranızdaki emânetlerede hiyânetlik etmeyin.» Enfal sûresi, 27

Diğer bir âyeti kerime meâli :

«(Hakka teslim olan) **onlar** (müminler), **emânetlerine ve verdikleri söze riâyet ederler.»** Mearic sûresi, 32

Diğer âyeti kerime meâli :

«Eğer bir birinize emniyet ederseniz, kendisine güvenen kimse, üzerin-

deki emâneti sahibine ödesin ve (hiyânetlik yapmakdan) **Rabbisi olan Allah-dan korksun.»** Bakara sûresi, 283

İşte bu gerçeklere inanan mümin, emânet ehli olur. Yapılan emânete hiyânetlik etmez. Zira emânete hiyânetlik yapan, sözünden dönen iki yüzlü münafıklardan olur.

٥٦ — (٨) وعن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله ﷺ : « أربع من كن فيه كان منافقا خالصا ، ومن كانت فيه خصلة منهن كانت فيه خصلة من النفاق حتى يدعها : إذا اؤتمن خان ، وإذا حدث كذب ، وإذا عاهد غدر ، وإذا خاصم فجر » .

متفق عليه .

Tercümesi :

56 — (8) **Abdullah ibni Amr** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Dört şey kimde bulunursa, O kimse hâlis munâfıkdır. Ve bir kimsede bu dört şeyden bir haslet bulunursa, o kimsede nifak hasletlerinden bir haslet vardır, tâki terk edinceye kadar, (o nifak hasleti olan dört şeyde şunlardır :)

1 — Kendisine emânet edildiğinde, hiyânetlik yapar,

2 — Konuştuğu zaman, yalan söyler,

3 — Bir kimseye söz verdiği zaman sözünden döner,

4 — Ve bir kimseye husûmet yapdığında azgınlık yapar.»

Buhârî, Müslim

İ Z A H A T

Hadîsi şerifde beyan edilen dört adet münafıklık alâmeti hakkında izahdan evvel «Münafık» Kelimesinin târif ve îzahı ile buradaki manasını ve hükmünü izah edelim.

Münâfık : nifak kelimesinden gelmiştir. Nifak, lügatta; iki yüzlülük manasınadır.

Şeriatda nifak, içinde gizli olanın muhalifini izhar etmektirki, içi dışına uymayan, içi başka dışı başka, oluşu başka görünüşü başka demektir. Olduğu gibi görünmeyen ve göründüğü gibi olmayan amel ve hareketin şeklidir.

Bu hadisi şerifdeki dört hasleti veya dört hasletten birini taşıyan, işleyen kimseye «Münafık» denmesi, münafık amelli kimse manasınadır. İçi

kâfir dışı müslüman manasını taşıyan münafık manasına değildir. Zira islâmın hükümlerini kabul etmiş bir kişinin bâzı fenalıkları işlemesi, o hakikatları inkar manasını taşımaz. Bu hususda bazı görüşleri şöyle sıralaya biliriz :

a) Buradaki nifak, îtikad ve imanı yok ederek islamı inkâr mânasını taşıyan nifak değil, içi dışına uymayan, gizlediğinin zıddına inanan mânasında olmayıb sâdece amel bakımından asıl münafıkların amelini işlemek mânasınadır.

b) Yahut buradaki münafıklık, münâfıkların amellerini kendilerine itiyad edinmiş demektir. Bir nevi âdet edinip san'at ve hünermiş gibi nifak amellerini işler.

c) Kâdi beydâvi hazretleri, «Bütün nifak amellerinden men etmenin sebeb ve hikmeti cenabu hakkı eğlenip maskaraya alarak istihza şekli görülebileceğinden küfre varan nifakla birleşme ihtimalıda vardır. Çünkü şüphelinin etrafında dolaşmak harama sokulma tehlikesini ortaya kor ve en tehlikeli olan küfre varmak olabilir.» demiştir.

d) Yahut örf ve adette bilinen «içi dışına zıd olan, sözü özüne uymayan gibi..» mânayı ifade eden nifak şeklidir.

e) Yahut münafık amellerini kendilerine meslek edinmeleri için, o kötü amelleri işlemkten tahzir ve tekdir içindir.

f) Yahut buradaki nifak, itikâdî nifak olmayıp, amelî nifakdır. Yani küfre varmayıp ancak kâfir olan münafıkların amellerini işlemektirki, bu şekildeki amelin kötülüğüde âşikârdır. Zira nifak, şer'an küfrü gizleyip hükümleri açıklamak, demektir.

Örfde nifak ise, mâsiyet ve günahları gizleyip taât ve iyi amelleri aleni işlemektir. yani münafık amelini işlemektir. Buradaki nifak ve münafıklık, amelî olan bu nifak cinsindendir.

Fakat bu kötülükleri iyi ve helal itikat ederek işlerse, bu takdirde kâfir olan îtikad ve îmanda münafık olur.

Hadisi şerifde beyan edilen dört adet munafık ameli, ehemmiyetine binaen beyan edilmiştir. Yoksa munafık ameli dört adetten ibaret değildir. Veya başka munafık amelleri bu dördünün içinde toplandığından dört adet beyan edilmiştir.

Burada münafık amellerinden bazılarınıda Kur'anı kerimden okuyalım :

«Elbet münafıklar (dilleri ve amelleri ile îman ve islâmı aşikar edip kalplerinde küfrü gizleyenler), **Zanlarınca Allaha hile yaparlar. Halbuki Allah onların hilelerini başlarına geçirir. Onlar namaza kalktıkları zaman, istemiye istemiye kalkarlar. İnsanlara gösteriş yaparlar ve Allahı pek az hatıra getirir anarlar.»** Nisa sûresi(142

Diğer âyeti kerime meâli şöyledir :

«İnsanlardan bir kısım kimselerde vardır, biz Allaha ve âhiret gününe inandık, derler. Halbuki, onlar iman edenlerden değildirler.

— (Gûya kalblerindeki küfrü örtmekle) **cenabu hakkı ve müminleri aldatırlar. Bilmezler ki, onlar ancak kendilerini aldatırlar.**

— **Onların kalblerinde nifak ve hased hastalığı vardır. Cenabu Allah** (kitabı ilahisini indirmekle) **onların kalblerindeki hastalıkları artmıştır. Yalan söylemeleri sebebiyle onlar için şiddetli bir azab vardır.**

— **Onlara, yer yüzünde** (küfür ve nifaklarımızı gizleyerek müminleri aldatıp) **fesadlık yapmayın, denildiği zaman, bizim gayemiz ancak ıslah etmektir, derler.**

— **Dikkat edin ve bilinki, onlar** (münafıklar(**ortalığı ifsad edenlerin ta kendileridir. Fakat şuurları yok, farkında değillerdir..»** Bakara sûresi, 8-12

Bu Âyeti kerimelerdeki hükümlere işâret eden Peyğamberimiz, münafık amelli insanlar konuştuğunda yalan söyleyeceklerini, emânete hiyânetlik edeceklerini ve verdikleri sözlerinden dönen kimselerden olacaklarını beyan buyurmuştur.

Verdiği sözünden dönen, namaza hiyânetlik eden ve ağzından yalan üğüden adamlar, elbet münafık amelli müfsit insanlardır.

Hadisi şerifde dördüncü madde olan şiddetli husûmet ve düşmanlığı söylemekiede Resûlü Ekrem efendimiz şu mealdeki âyeti kerimelere işâret buyurmuştur :

«İnsanlardan bir kısmıda vardırki (Habibim) **onun dünya hayatına ait olan zarif sözü senin hoşuna gider, ve o sözü kalbindeki olana uygundur, diye yemin ederek Allâhı şahid tutar. Halbuki o** (içi dışına uygun olmayan münafık), **düşmanların en şiddetlisidir.**

— **O** (münafık) **senin yanından ayrıldımı, yer yüzünde fesad çıkarmaya, ekini** (bağı bahçeyi v.s.) **ve nesli** (koyun, deve, sığır ve emsali nesli olan hayvanları) **helâk etmeye koşar. Allah** (c.c.) **fesad çıkarmaya ve fenalık yapmaya razî olmaz.»** Bakara sûresi, 204-205

Bu âyeti kerimeler üzerinde de çok ve çok düşünmek lazımdır. Zira günümüzde gelip insanın yüzüne gülüp arkasından kuyusunu kazan iki yüzlü adamların, bu münafıkları taklid ettikleri gâyet açıkdır. Allahın Resûlünün huzuruna geliyor, dizini Resûlü Ekrem efendimizin dizine dayayor, gözleri yaşlı halde içden bağlı olduğuna Allahıda şâhid koşuyor. Resûlü Ekrem efendimizin huzurundan ayrılıncada, müslümanların otlarını ekinlerini, bağ ve bahçelerini, hurmalılkarını tahrip edip perişan ediyorlar. Hayvanlarının kulak ve kuyruklarını kesiyorlar veya tamamen öldürüyorlardı. Tabiiki bu işleri gizli ve saklı yapıyorlardı.

İşte münafık amelli adam, insanın yüzüne karşı güler, yaltaklanır. Ayrılıncada arkalayı olmadık kötülükleri yapar, arkadan kuyu kazmaya çalışır veya kazar.

٥٧ — (٩) وعن ابن عمر، قال : قال رسول الله ﷺ : « مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَالشَّاةِ الْعَائِرَةِ
بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ تَعِيرُ إِلَى هٰذِهِ مَرَّةً وَإِلَى هٰذِهِ مَرَّةً » . رواه مسلم .

Tercümesi :

57 — (9) İbni Ömer (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Münafıkın misâli, döllemek (aşmak) **maksadiyle kâh bu ve kâh şu koyuna aşmak için iki koyun arasında koşan koç gibidir.»** **Müslim**

İ Z A H A T

Bu hadisi şerifde münâfık amelli kişilerin iki yüzlülüğü, iki koyuna aşmak isteyen döllük koça teşbih edilmiştir. Şehvetinin icrası için gözü dönmüş ve kızmış bir koçun oradan oraya koşması gibi, münafık adamlarda, bir bakarsın müslümanlarla, birde bakarsın kâfirlerle beraber olurlar.

Münafık, kimin yanına varırsa ondan olur. Rüzgâr nereden eserse o tarafa dönen yelpaze gibidir. Hangi kurup, fırka ve zümreyi görürse, onlardan olur ve fırsatı, kollar, yeri gelince bu gün ak dediğine, görülür ve bilinir bir aybı olmadığı halde yarın kara der.

Hadisi şerifde şu mealdeki âyeti kerimeye işâret vardır :

«O munafıklar, küfürle îman arasında tereddütdedirler. Ne müminlere ve nede kafirlere bağlıdırlar. Allah (c.c.) **kimi dalaletde bırakırsa, artık** (habibim sen) **ona kurtuluş yolu bulamazsın.»** Nisâ sûresi, 143

Diğer âyeti kerime meâli :

«(O münafıklar) **birde müminlerle karşılaştıkları zaman : Bizde** (sizin gibi) **îman ettik, derler. Halbuki şeytanlarıyla** (kâfir ve fasık dostlariyle) yalnız **başına kaldıkları zaman : Biz** (dinde) **sizinle berâberiz, biz ancak** (müminleri) **alay ediyoruz, derler.»** Bakara sûresi, 14

Bu âyeti kerime ve hadisi şeriflere çok dikkat etmek lazımdır. Zirâ insan, bilmeyerek veya bilerek bu fenalıkları bir mârifetmiş gibi işleyebilir. Çeşidli menfaatını... dolayı bu kötülüğü işler, ondan sonrada «işin bitinceye kadar kâfire dayı demek vardır.» diyerek örümcek yuvası ve ağının evi mesâbesinden yalandan uydurulmuş ...delerle kendisini mazur görmeye çalışır.

Cenabu hak bütün müslüman kardeşlerimizle bizlere, olduğu gibi görünen ve göründüğü gibi olan, ciddi ve ehli namus insanların ihlası ile hareket etmeyi nasib buyursun. Amin.

Dünyadaki fenâlık ve rezâleti kâfirlerdende eşed olan münafıkların, ahiretde görecekleri cezalarını beyan eden ilâhi hüküm meâllerininde bir kaçını okuyalım.

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Allahü teâla münafıkları, ettikleri istihzanın cezası ile cezalandırır, ve azgınlıkları içinde başı boş dolaşmalarına mühlet verir.» Bakara sûresi, 15

Diğer âyeti kerime meâli :

«Şüphesizki münafıklar, cehennemin en aşağı tabakasındadırlar (cehennemin dibinde dirler). (Habibim!) **aslâ ve kat'a onların azabını kaldırıp yok edecek bir yardımcı bulamazsın.»** Nisâ sûresi, 145

Evet müslümanlara, iki yüzlü münafıkların zarar ve kötülükleri, kâfirlerden daha eşed ve daha kötü olduğundan âhiretde görecekleri azabda kâfirlerin azabından daha eşed olacaktır. Zira ceza amelin cinsindendir. Amel ne derece ise, cezada o nisbet ve o derecede olur.

Küfrü açıkdan görülen kâfire, hiç bir mümin aldanıp bel bağlamaz. Kendini ondan korumasını bilir. Fakat dışdan mümin ve müslüman görünüp içinde küfrünü saklayıp islam ve müslüman düşmanı olan münafık, mümini can evinden vurur. Çünkü onun görünüşüne ve sözüne mümin inanır, itimad eder. Halbuki en azılı ve tesirli düşman imiş, zamanla onun ağına düşünce mümin çok ve çok zarar görür.

İşte bu yüzden iki yüzlü münafıkın zararı, kâfirden eşed olduğundan âhiretdede cehennem azabı, münafıklara kâfirlerden eşed olacaktır. Cenabu hak bizleri münafık alâmetlerinden uzak eylesin. Amin.

الفصل الثاني

٥٨ — (١٠) عن صفوانَ بن عسَّال، قال : قال يهوديٌّ لصاحبه : اذهب بنا إلى هذا النبي ﷺ . فقال له صاحبه: لا تقل: نبي، إنَّه لو سمعك لكان له أربعُ أعينٍ . فأتيا رسولَ الله ﷺ، فسألاه عن تسع آيات بيِّنات ، فقال رسول الله ﷺ : « لا تُشْرِكوا بالله شيئاً ، ولا تسرِقوا ، ولا تزْنوا ، ولا تقتُلوا النَّفْسَ التي حرَّمَ اللهُ إلا بالحق ، ولا تمشوا ببريء إلى ذي سلطانٍ ليقتُلَه، ولا تسحروا ، ولا تأكلوا الرِّبا ، ولا تقذِفوا مُحْصَنةً، ولا تولَّوا الفرار يومَ الزَّحف ، وعليكم خاصَّةً اليهودَ أن لا تعتدوا في السبت » . قال : فقبَّلا يديه ورجليه ، وقالا : نشهد أنكَ نبي . قال : « فما يمنعكم أن تتَّبعوني ؟ » . قالا : إنَّ داود عليه السلام دعا ربَّه أن لا يزالَ من ذريته نبي ، وإنا نخاف إن تبعناك أن تقتلنا اليهود . رواه الترمذي ، وأبو داود ، والنسائي .

BÜYÜK GÜNAHLA İLGİLİ İKİNCİ FASIL

Tercümesi :

58 — (10) Safvan ibni Assal (R.A) den mervidir, demiştir :

«Yahûdi, arkadaşına dedi: Bizimle şu Peyğambere (S.A.V) git. Bunun üzerine arkadaşı yahûdiye dedi : Peyğamber deme, Zira eğer senden işidirse, sevincinden onun gözü dört olur. Ve bundan sonra yahûdî ile arkadaşı Resûlullaha (S.A.V) geldiler ve Peyğamberden hükümler beyan eden dokuz âyetten sordular.

— Hemen Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Allâha hiç bir şeyi şerik koşmayınız, hırsızlık etmeyiniz. Zina yapmayınız, haklı olanlar müstesna Allâhü teâlanın haram kıldığı bir nefsi öldürmeyiniz, sihir yapmayınız, Ribâyı (fâizi) yemeyiniz, nâmuslu kadına zina ile iftira etmeyiniz, kâfirlerle savaş yaparken harp gününde firar etmeyiniz ve Ey yahûdî bilhassa siz cumartesi gününde tecâvüz etmeyiniz.»

— Safvan (R.A) dedi : Yahûdî ile arkadaşı Resûlullâhın ellerini ve ayaklarını öpdüler ve şüphesiz sen Nebiyyi Muhteremsin şehâdet ederiz, dediler.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Bana uymayı sizden ne men ediyor?»

— Yahûdi ile arkadaşı dediler : Muhakkak Dâvut (A.S), Zürriyetinden Peyğamberin devam etmesi için Rabbisine duâ etti ve eğer biz sana tâbi olursak, yahûdilerin bizi öldürmelerinden korkarız.»

Tirmizi, Ebû Dâvud, Nesai

İ Z A H A T

Hadîsi şerifde sayılan dokuz madde hakkında gerekli mâlumat, yukardaki hadîsi şeriflerin îzah bölümlerinde zikredilmiştir. Ancak biz burada Rasûlüllâhın huzûruna gelen iki yahûdînin tezat hâlindeki davranışlarına işâret edeceğiz.

İki yahûdî gelirken birisi peyğamber efendimize «Peyğamber» demeyi uygun görmeyor, arkadaşını îkaz ediyor. Berâber geliyorlar. Dokuz sual soruyorlar, cevabı alınca her ikiside peyğamber efendimizin ellerini, ayaklarını öpüyorlar ve Peyğamberliğine şehâdet getiriyorlar.

Bunun üzerine Peyğamberimizin, «Bana uymayı, sizden ne men ediyor?» buyurduğuna karşılıkda, gûyâ Dâvud aleyhisselâm, neslinden peyğamberin devam etmesi için dua etmişde, ondan ve birde iman ederlerse yahûdîler onları öldürürlermiş!.

İşte bu yahûdîlerin davranışları, iki yüzlü, yalan sözlü, içi başka dışı başka olan munafıkların amel ve hareketlerinin aynısıdır. Zira adamların uzakdan gelişleri başka, peyğamberin huzûruna gelince hareketleri yine

başka ve aynı zamanda Dâvud aleyhisselâma yalan isnad etmek sûretiyle gûya ona tâbî ve itâatkâr olduklarını söyleyorlar. Halbuki, Zeburda, Tevrat ve İncilde, peyğamberimizin peyğamberliği ismiyle, cismiyle ve her şeyiyle zikredilmişti. Onlardan hakîkata âlim olanlarda vardı. Belki bu yahûdîlerde biliyorlardı. Fakat inanamadıklarından gerçeği göremiyen ve anlayamıyan iki yüzlü munafıklar misâlı rezâlet işleyorlar.

Aslında yahûdîler, islâmın ve müslümanların en azılı ve en eşed düşmanlarıdırlar.

Bu husus Kur'anı Kerimde şöyle beyan ediliyor :

«**And olsun ki** (Ey habîbim!) **yahûdîlerle müşrikleri, müminlere düşmanlık bakımından, insanların en şiddetlisi bulacaksın.**»

Mâide sûresi, 82

Yahûdîlerin gelişlerinden anlaşılması gereken diğer bir hususda şudur :

Peyğamberimize bu iki yahûdînin dert ve meselelerini sormaya gelmeleri de, şâyanı dikkattır. Müslümanların muracaat edib dertlerini îzah edip iknâ edici cevabı aldıkları gibi, yahûdîlerde gidiyorlar, çok ve çok tatmin oluyorlar. Sevinç ve memnûniyetlerini de Resûlü Ekrem (S.A.V) efendimizin ellerini ayakları öperek beyanda bulunuyorlar.

Peyğamberimizin bütün insanlara önder ve rehber olduğu böylece görülmüş oluyor. Binâen aleyh onun makamını işgal eden onun varisleri olan Din adamlarıda, her cemaatın iltifat edip değer vereceği, ona muracaat ederek dertlerini anlatıp çâre bulabilecekleri kimseler halinde olmaları gerekir.

Günümüzdeki bâzı tefrikacıların maşası hâline gelib, bir kısım halkın inanıb, diğer kısımlarında inkar ettikleri Din adamları gibi olmamak gerekir. Gerçek ve doğru yolda olan din adamları, bütün cemaat ve cemiyetlerin muracaat edebileceği kişiler hâlinde olanlardır.

Peyğamberimizin bütün insanlığın irşad ve îmanı için gönderildiği şu mealdaki âyeti kerîmede beyan edilmiştir :

«(Ey habîbim!) **biz, seni ancak bütün insanlara cenneti müjdeleyici ve cehennemden korkuducu olarak peyğamber gönderdik..**» Sebe sûresi, 28

٥٩ — (١١) وعن أنس ، قال : قال رسول الله ﷺ : « ثلاثٌ من أصل الايمان : الكفُّ عمَّن قال : لاإله إلا الله ، لا تُكفِّرْهُ بذنب، ولا تُخرجْه من الاسلام بعمل . وَالْجِهادُ ماضٍ مُنْذُ بَعَثَني الله إلى أَنْ يقاتلَ آخرُ هذِهِ الأُمّة الدجَّال ، لا يُبْطِلُهُ جورُ جَائِرٍ ، وَلَا عدلُ عادِلٍ . وَالْايمانُ بِالْأَقْدارِ » . رواه أبو داود

Tercümesi :

59 — (II) **Enes** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

a) Lâilâhe illallah - Allahdan başka ilah yoktur, diyen **kimseye taarruzdan kaçınmak,** (küfürden başka) **bir günahından dolayı bir kimseyi tekfir etme ve** (yine küfürden başka büyük günah dahi olsa) **işlediği bir amelinden dolayı islamdan çıkarma.**

b) Cihâd, Allâhü teâlanın beni (cihâd emri veya teblîğ vazifesi ile) **gönderdiği zamandan bu ümmetin en son gelenleri, deccal ile savaşıncaya kadar devam edecektir, bu cihâdı, zâlimin zulmü ve âdilin adâleti sâkıt etmez.**

c) (İmanın üç hasletinden üçüncüsüde) **Hayır, şer her şeyin kaderi ilâhi ile olduğuna inanmaktır.»** **Ebû Dâvud**

İ Z A H A T

Hadîsi şerifde geçen îmanın aslından ve alâmetlerinden olan üç haslet, çok ve çok mühimdir. Zira bugün bu hasletlere sahib olanlara küfür kelimesini söyleyen, küçümseyen veya hiçimseyenler, pek çoğalmıştır.

Meselâ : Çeşitli kurup ve fırkalara mensub olanlar, kendilerine iltihak etmeyen veya kendilerini desteklemeyenlere «küfür» kelimesini söylemektedirler. Bu iltihak etmeyenler veya desteklemeyip ilgilenmeyenler, mihrabda imam, hutbede hatip, kürsüde vaiz, beş vaktini kılan, zekatını veren, orucunu tutan ve hac farîzasını edâ eden müslümanlardanda olsalar, çekinmeden yine serserice kötüleme, ithametme ve tekfir etme dalâletine düşenlere şâhid oluyoruz, duyuyoruz.

Zavallı adamcağızlar, başkasına «kâfir» demekle belkide ve muhakkak kendileri kâfir olacaklarını, veya olduklarını bilemiyorlar.

Evet akıllı müslüman, bir mümine bir günahından veya kötü olan bir amelinden dolayı küfür kelimesi ile isnad etmez. Zira böyle hareket etmek, îmanlı ve kâmil bir îmana sâhib olmanın alâmetinden olduğu, peyğamber efendimiz tarafından beyan buyurulmuştur.

Fırakı dâlleden Havâricler, bir müslüman büyük günah veya küçük günah işledimi kâfir olur, demişler. Kezâ mûtezilelerde, küfürle îman arasında bir mertebede olduğunu söylemişlerdir. Yani büyük günâh işleyen kimseye ne müslüman ve nede kâfir hiç birisini söylemiyorlar. İmanla küfür arasında olur, demişlerdir.

Bu her iki fırkanın, tehlikeli ve kötü yolda ve akîdede oldukları âşikardır. Zira âyeti kerîme ve hadîsi şeriflere muhâlefetleri meydandadır.

Bir de hak yolunda cihad etmenin, Deccâl ile savaşıncaya kadar devam edeceğini beyan buyurmasıda, cihâdın kıymetli ve çok mühim bir vazîfe olduğuna işârettir.

Cihadın en efdalı, zâlim sultanın yanında ve zamanında hakkı olduğu gibi söylemek ve yapmakdır. İslâmı alâya alan, ağızlarında geveleyen, islamdan bahseden veya islâmı yaşayanların hoş karşılanmadığı bir zaman ve mekanda, islâmı savunmak için her çeşit mücâdele ve cihad yolunu tâkib etmek, elbet çok ve çok değerli amellerdendir.

Yazıyla, sözle, amelle, malla, mülkle, evlad ve ahfadla bu cihadı yapmaya çalışanlar, elhamdülilllah bugün devam etmektedir. ve kıyâmete kadar, hem dînimiz bakî kalacak ve hemde hak mücâdelesi devam edecektir. Yeterki cenâbu hak, bizleri ve neslimizi bu kıymetli dâvanın birer neferi olarak çalışmamızı ihsan buyursun, devam ettirsin. Amin.

Deccâlın gelmesi keyfiyeti hakkında, çok çeşitli rivâyetlerle hadîsi şerifler vardır. Kıyâmetin büyük alâmeti olarak beyan edilmiştir. Deccâlın otuz dan fazla olduğuda bâzı hadîsi şeriflerde zikredilmiştir. Fakat en büyük ve en azılısı, Deccâlın zuhûru ânında Îsa aleyhisselâmın yer yüzüne ineceği ve azgınlıkda son hadde varmış olan Deccâlı öldüreceğini bizzat peyğamberimiz buyurmuştur.

Ayrıca yukarda geçen 42. hadîsi şerifin îzahını dikkatla okuyunuz.

Akâit kitablarında bu mevzû açık bir ifâde ile yazılmıştır. keza Emâlide şöyledir :

«**Îsa** (A.S), **ilerde gelecektir. Sonra azgın ve çapkın olan Deccâlı öldürecektir.**»

Bu gerçekler açık iken, bazı sapık fikirliler, Deccâlın zuhûrunu ve İsâ aleyhisselâmın yer yüzüne ineceğini inkâr etmektedirler. Gerçek mümin, böyle sapıklara iltifat etmez. Kader hakkında, ikinci hadîsi şerîfin îzahına bakınız.

٦٠ — (١٢) وعن أبي هريرة ، قال: قال رسول الله ﷺ : « إذا زنى العبد خرج منه الإيمان ، فكان فوق رأسه كالظلة ، فإذا خرج من ذلك العمل رجع إليه الإيمان » .

رواه الترمذي ، وأبو داود .

Tercümesi :

60 — (12) **Ebû Hureyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu ki:**

«Kul, zina ettiği vakit : Îman çıkar, sanki başının üstünde gölge gibi olur. Binâenaleyh o amelden (zinadan) **çekindiği vakit, îman ona tekrar döner.»**

Tirmizi, Ebû Dâvud

(Bu hadis, Hâkimin süneninde de vardır ve hâkim, sahih hadisdir, demiştir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifde beyan edilen hüküm hakkında şu anlayışlar ve îzahat vardır :

a) Mümin, zinayı haram ve günah olduğunu bilip inandığı halde yaparsa, ondan îmanın nûru ve kemâlı çıkar. Zinadan tevbe edib çekindiğinde îmanın nur ve kemâlı tekrar avdet eder.

b) Zinada bulunan bir müminden, îmanın en büyük ve mükemmel olan şûbesi haya, ondan çıkar. Tevbe edib zinadan çekindiğinde îmanın şûbesinden olan haya tekrar avdet eder.

c) Yahut zina eden bir kişi, sanki kendisinden îman sökülüp çıkan zavallı kimselerin hali gibi, çirk ve mülevvesliğe dalan kimse gibidir. îmanını kirletir, îmanı olmayan kimseye döner, demektir. Zira kâmil îman, sahibine böyle mülevves ve kirli işleri yapdırmaz.

d) Yahut bu hadîsi şerifi Resûlü Ekrem efendimiz, müminleri böyle kötülükleri işlemekten kaçındırmak için tekdir ve tahzir için buyurmuştur. Zira zinayı haram ve günah kabul ederek işleyen kâfir olmaz. İmandan çıkmaz. Asî ve günahkâr bir mümin olur.

Her ne şekil ve maksadla olursa olsun, zina en kötü ve haram amellerdendir. Zinaya tevessül eden bir kişi, kendi anasına, kız kardeşine, hanımına halası ve tezyesine başka birisi zina yaparak tecâvuzda bulunmasına gönlü râzî olmaz. Hoş karşılamaz.

Başkasının ırzına tecâvüz ederek zinada bulunmak isteyenler, evvelâ bunları düşünmeli ondan sonra ile tecâvuza bakmalı. Böyle şuur ve izanla düşünen bir mümin, asla ve kat'a zinaya tevessül etmez.

Şu hakîkatı iyi bilmek lazımdır. **«Zina yapana, zina yapılır. ilin kapısını çalanın, kapısı çalınır. İlin ırzına yan bakanın, ırzına yan bakılır.»**

Ataların bir sözü vardır. **«Çalma kapıyı, çalallar kapını.»**

Evet «bu dünya, et kulum bul kulum, dünyasıdır.» Eden bulur. Ama er, ama geç, mutlaka eden, bulur. yapana, yapılır.

Zinanın çeşitleri ve şekilleri hakkında gerekli bilgi, ileride seksen altıncı (86). hadîsi şerifde gelecektir.

الفصل الثالث

٦١ - (١٣) عن معاذ، قال: أوصاني رسول الله ﷺ بعشر كلمات، قال: «لاتشرك
بالله شيئاً وإن قتلت وحرقت، ولا تعقن والديك وإن أمراك أن تخرج من أهلك
ومالك، ولا تتركن صلاة مكتوبة متعمداً؛ فإن من ترك صلاة مكتوبة متعمداً فقد
برئت منه ذمة الله، ولا تشربن خمراً فإنه رأس كل فاحشة، وإياك والمعصية؛ فإن
بالمعصية حل سخط الله، وإياك والفرار من الزحف وإن هلك الناس، وإذا أصاب
الناس موت وأنت فيهم، فاثبت، وأنفق على عيالك من طولك، ولا ترفع عنهم
عصاك أدباً وأخفهم في الله». رواه أحمد.

BÜYÜK GÜNAHLA İLGİLİ ÜÇÜNCÜ FASIL

Tercümesi :

61 — (13) **Muaz** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) bana on kelime ile vasiyyet etti ve buyurdu ki :

«1 — Yakılmak ve öldürülmek tehdidi ile karşılaşsan dahi, Allahü teâlâ ya hiç bir şeyi şerik koşma,

2 — Ehli iyâlinden ve mâlinden ayrılmayı emretseler dahi, Anana, Babana aslâ ve kat'â muhalefet (ısyan) etme.

— 3 — Farz olan namazı bilerek kat'iyyen terk etme; Zira bir kimse bilerek farz namazı terk ederse, o kimseden Allâhü teâlânın zimmeti (sıkortası) **kalkar..**

— 4 — Hiç bir sûretle şarap içme; Zîra şarab, bütün kötülüklerin başıdır.

— 5 — Mâ'siyet (günah) **işlemekden kaçın; Zira günah işlemekle Allâhü teâlânın gazabı** (sana) **helâl olur,**

— 6 — İnsanlar helâk olsa (kırılsa) **dahi, harp meydanından kaçmakdan çekin.**

— 7 — Sen bir memleketin insanları içinde bulunurken, İnsanlara (bir hastalıkdan dolayı) - **ölüm** (kırılmak) **isâbet ederse,** (O insanların içerisinde) **sebat et** (oradan ayrılma),

— 8 — **Kendi kazancından** (ana sermâye ve kârinden) **âile efrâdına** (ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde) **infak et,**

— 9 —**Aile efrâdından edep maksadı ile asânı** (değneğin)i **kaldırma,**

— 10 — **Onları** (âile efradını) **Allâha karşı gelmekten sakındır.»**

٦٢ — (١٤) وعن حُذيفة ، قال : إنما النِّفاقُ كانَ على عَهدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ، فأما اليوم ، فإنما هُوَ الكُفْرُ ، أوِ الإيمانُ . رواه البخاري .

Tercümesi :

62 — (14) **Huzeyfe** (R.A) **den mervidir, demiştir ki :**

«Nifak, ancak Resûlullah (S.A.V) **zamanında idi. Ama bugün, küfür veya îman vardır.»** **Buhârî**

İ Z A H A T

Râvî Hz. Huzeyfe (R.A) kimdir?

Hz. Huzeyfe (R.A), aslı yemenli, Ebu Abdillah künyesi ile mâruf ve Huzeyfetülyemânî lakabı ile lakablandırılmıştır. Peyğamberimizin sır ve gizli olan haber ve hükümleri bildirdiği sahâbesidir. Bilhassa munafıkların isimlerini liste hâlinde bildirdiği sırları bu bilirdi. Onun için bu hayatta iken bir cenâze vukû bulursa, Hz. Omer (R.A) bakar, cenâzede Hz Huzeyfe bulunursa, oda iştirak ederdi. Şâyet Hz. Huzeyfe cenâzede hazır bulunmazsa, Hz. Ömerde cenâze namazına iştirak etmezdi.

Hatta Hz. Ömer (R.A), zaman zaman : «Ey Huzeyfe, kardeşim! Allah aşkına söyle, münafıkların listesinde bende varmıyım.» dediği zikredilmektedir.

Cennetle tebşir edilen Hz. Ömer (R.A), hak teâlanın rahmetinden mahrum, azabının en şiddetlisi ile azablanacak olan münafıklardanmıyım acaba! diyerek bu şekilde dikkat eder ve hassasiyet gösterirse, bizlere ne yapmak ve ne şekilde dikkatlı olmak gerektiği artık gâyet açıktır.

Kıyâmet alâmetlerinin küçüklerinden pek çoğunuda Resûlü Ekrem efendimiz, bu mubârek Hz. Huzeyfeye bildirmişti.

Kendisinden, Hz. Ömer, Hz. Ali, Hz. Ebidderdâ ve daha pek çok sahabe ve tâbiîn hadîsi şerif rivâyet etmişlerdir.

Vefatı, Hz. Osman (R.A) ın şehâdetinden kırk gece sonra hicretin otuz beşinci (35). senesinde Medâinde vukû bulmuştur. Kabri şerîfide oradadır. Allah ondan razî olsun.

Medâin : Bağdad yakınlarında bir şehrin ismidir.

Hz. Huzeyfenin beyan ettiği ve Buhârî şerifde **«Münafık ancak Resûlüllah (S.A.V) zamanında idi.»** mezkür olan bu cümlenin anlamı şöyledir :

Münafıklar hakkında verilen hükümler, icrâ edilen ahkamlar, ancak Rasûlüllah zamanında tâyin edilip yapılabiliyordu. Zira onların kimler olduğunu ve onlara karşı nasıl davranılması gerektiğini Resûlü Ekrem efendimiz bildirirdi.

Meselâ, Resûlüllah zamanında münafıklardan bizzat bilinen ve bildirilenlere selam vermemek, iltifat etmeyip bakmamak gibi haller zaman zaman ve bâzı şahıslar hakkında icra edilmiştir. Bilinmeyen ve bildirilmeyenlere karşıda hiç bir muâmele yapılmaz, müslüman kardeşlerden sayılır ve kardeş muâmelesi yapılırdı.

Bugün ise, münafıkların tâyin ve tesbiti, olamıyacağından ancak münafık amellî kişiler görülebildiğinden veya görülebileceğinden bizzat «Bu adam münafıkdır» hükmü verilemez. Belki «Bu adam münafık amelli kişidir.» denebilir.

Günümüzde en bâriz ve en kesin bilinib hüküm verilebilen, ve hüküm verilebilecek olan, hak ve hakîkatı istisnasız kabul edenlere «Mümin», hakkı inkar edenlere de «kâfir» hükmü verilebilir iki yüzlü nifak amelleri görülenlere de «münafık amelli» denilebilir.

Bir münafık harbe çıkıyor, çok gayret gösteriyor, Ashab bunun gayretine hayran kalıyor, hoşlanıyorlar. Fakat Resûlü Ekrem efendimiz onun iç gâyesine vâkıf olduğundan o adamın kendi menfaatını korumak için savaşdığını beyan ediyor ve «bu adam cehennemliktir» buyuruyor. Bugün bu teşhisi yapmak güç olduğundan, münafık amelini işleyenleri görünce «Münafık amelli adam» diyebiliriz.

Bu hadîsi, **Ahmed bin Hanbel** rivâyet etmiştir.

(٢) باب الوسوسة

الفصل الاول

٦٣ — (١) عن أبي هريرة ، قال: قال رسول الله ﷺ: « إن الله | تعالى | تجاوز عن أمتي ما وَسْوَسَتْ به صُدورُها ، ما لم تعمل به أو تتكلَّمْ ». متفق عليه.

Vesvese Babı

BİRİNCİ FASIL

63 — (I) **Ebû Hureyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Muhakkak Allah (teâla), **ümmetimden sadırlarının** (nefislerinin) **verdiği vesveseyi - onu işlemedikçe veya konuşmadıkça afveder.» Buhâri, Müslim**

İ Z A H A T

Hadîsi şerifde geçen «vesvese» kelimesini tarif edelim.

Vesvese : Gönül ve hatıra gelen şey, insanı kötü olan şeylere sevk ederse, ona «vesvese» denir.

İlham : Gönül ve hatıra gelen şey, insanı fazîletli şeylere teşvik ederse, oda «ilham» dır.

Şu halde kalbe gelen bir şeyin vesvese veya ilham olduğunu teşhis edebilmek için, o gönüle gelen ve icra edilmesi için itici kuvvetin şer veya kötü olan şeyleri yapmaya teşvik ediyorsa, o vesvesedir.

Şâyet kalbe gelen şey, iyi amelleri yapmaya teşvik ediyor ve iyiliğe itiyorsa, işte bu gönle gelen şey, ilhamdır.

İlham olsun, vesvese olsun hankisi olursa olsun, bunlarla bir hüküm çıkarılamaz. Her hangi bir şeyin hakîkat ve aslına delil olamaz.

Vesvesenin çeşitleri ve uzun îzahı, «Ameller niyyetlere göredir» hadîsi şerîfin altında zıkredilmiştir.

İlham hakkında da **«İslamda Evliya meselesi»** adlı eserimizle **«İslâma sokulan Bid'at ve Hurâfeler»** isimli eserimizde açıklama yapılmıştır.

Hadîsi şerifin manası, gâyet açık ve sarihki; insanların gönüllerine gelen şeyleri söylemedikleri veya işlemedikleri takdirde cenabu hak o gönüllere gelenleri bağışlayor. Ancak gönüllere gelenleri, insanlar dilleri ile söyler veya onları bizzat icrâ edip işlerlerse, onlardan mes'ul olurlar. Tabiiki gönüllere vesvese ile gelenler, şer ve kötülüktür.

İşte kalbe gelen kötülükler, işlenmedikce veya dil ile söylenmedikce günah olmaz, cezayı müstelzim değildir. Allah (c.c.) onları bağışlamaktadır.

Hatta bir hadîsi kudsîde şöyle buyurulmuştur :

«(Allâhü teâlâ buyuruyor : Ey meleklerim!) **bir kulum bir günah işlemek istediğinde, ona hemen günah yazmayınız. Eğer o gönlüne aldığı günahı işlerse, onun üzerine bir günah yazınız.»** Mirkatül mefâtih, 113

Kalbe gelen vesvese ve kötü şeyleri telkin etme hâli, ilk defâ şeytanın Adem aleyhisselâma telkini ile başlar. İnsanın nefsinin vesveseside dâima kötülük telkin eder.

şeytanın Adem aleyhisselâma telkini şu âyeti kerimede beyan edilmiştir :

«Ve nihâyet şeytan Ademe vesvese verdi ve şöyle dedi : Ey Adem! Seni, (cennette kalmana sebeb olacak) **ebedîlik ağacına, bir de son bulmayacak devlete delâlet edeyim mi?»** Taha sûresi, 120

Nefsin vesveseside şu mealdâki âyetde beyan buyurulmuştur.

«And olsun ki, insanı biz yarattık ve nefsinin ona ne vesveseler verdiğinide biliriz..» Kaf sûresi, 16

٦٤ — (٢) وعنه ، قال : جاء ناس من أصحاب رسول الله ﷺ إلى النبي ﷺ ، فسألوه : إنا نجدُ في أنفسنا ما يتعاظمُ أحدُنا أن يتكلمَ به ! قال : «أوَ قَدْ وجدتموه» ؟ قالوا : نعم . قال : «ذاك صريحُ الايمان» . رواه مسلم .

Tercümesi :

64 — (2) **Yine Ebû Hureyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullâhın ashabından bir kurub insan Nebiyyi Ekrem (S.A.V) **e geldi ve ondan sordular : Biz, birimizin söylemesini büyük** (günah, veya küfür ve kötü) **gördüğü şeyi nefislerimizde** (nefislerimizin vesvese ve iğvâsında) **buluyoruz!**

— **Bunun üzerine Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Siz, bunu buluyormusunuz?»

— **Ashâbı kiram : «Evet» dediler.**

— **Resûlullah** (S.A.V) **de :**

«İşte bu îmanın sarîhidir.» buyurdu. **Müslim**

Î Z A H A T

Hadîsi şerifde beyan edildiği üzere, bir kısım cemaatın kalblerine gelen kötü vesvese ve vehimlerin âkibetinin ne olacağı ve bu kalbe gelmenin iyimi. yoksa kötümü olduğu sorulunca, mubârek pyeğmaberimiz, **«İşte bu** (kalblere gelen vesvese), **îmanın sarîhidir.»** buyuruyor.

Evet kalbleri don yağı gibi donub, katılaşanlar pek makbul kişilerden değillerdi. Müşrik ve kâfirler gönüllerine yerleştirdikleri şirk ve küfür sebebiyle, onların gönüllerine şeytanın sokacağı bir şey kalmamıştır. Onun iste-

diği çirk ve fenâlıkların en eşeddi yerleşmiştir. Artık vesvese ve şüpheler sokmaya veya sokmak için çapaya luzum kalmamıştır.

Fakat gönlünde îmanı olan müminin îmanını, kirletmek veya çalmak için bütün gayretini sarf ediyor. Her türlü çâreye baş vuruyor. Çünkü onun kalbinde en büyük sermâye olan îman cevheri vardır. Bütün gâyesi o cevheri çalmaktır.

Netekim, mal, eşya, para ve emsâli şeylerle dolu olan bir eve veya odaya, hırsız girib çalmak için bütün gayretini sarf eder.

Şâyet odada, ev veya dükkanda hiç bir şey olmazsa, hırsız iltifat etmez. İçeriye girmek dahî istemez.

İşte müminin kalbine gelen vesvese ve acâib vehimlerin çeşitleri, müminin kalbindeki îmanının mükemmel ve sağlam olduğuna delâlet eder. Zira şeytan o îmanı kirletmek için vesvese veriyor. Müminde bu vesvese ile mücâdele ediyor. En kemallı cıhadı nefsi ile yapmış oluyor.

Hz. Ali (R.A) de şöyle demiştir.

«Bir namazki, onda vesvese olmazsa, işte o namaz ancak yahûdî ve Hıristıyanların namazıdır.» Mirkatülmefatih, 114

İslam hukûkunun hükümlerini beyan eden fıkıh kitablarında «sehvi secde babı» başlığı ile yazılan hükümleri okumalı ondan sonra bu hadîsi şerif ve îzahı ile bir irtibat kurmaya çalışılmalıdır.

٦٥ — (٣) وعنه ، قال : قال رسول الله ﷺ : « يأتي الشيطان أحدكم ، فيقول : من خلق كذا؟ من خلق كذا؟ حتى يقول : من خلق ربك؟ فإذا بلغه ؛ فليستعذ بالله ولينته » . متفق عليه (٢) .

Tercümesi :

65 — (3) **Ondan** (yani Ebû hureyre R.A. den) **mervidir, demiştir : Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Sizin birinize şeytan vesvese verir ve der : Şunu kim yarattı? Bunu kim yarattı? hatta şöyle der : Rabbini kim yarattı? İşte böyle soru ile karşılaşırsan, Allâha sığın ve (düşünmeyi) **Terk et.»** **Buhârî, müslim**

İZAHAT

Hadisi şerifde Resûlü Ekrem sallallahü aleyhi vesellem şu mealdeki âyeti kerimeye işâret etmiştir :

«Allah o iblisi (şeytanı) **Rahmetinden kovdu. O da** (İblisde) **dediki : Muhakkak kullarından bir muayyen pay arayıp saptıracağım. Onları gerçek-**

den saptıracağım. Kendilerini uzun amellere düşürüp olmayacak kuruntularla aldatacağım ve muhakkak onlara (insanlara) **emredeceğimde davarların kulaklarını** (putların nâmına) **kesip yaracaklar. Elbette onlara emredeceğimde, Allahın yarattığı** (Putlaştırarak, tebdil ederek) **değiştirecekler Kim Allahı bırakıpda şeytanı dost edinirse, gerçekden bir ziyana düşmüştür.**

— Şeytan onlara vad eder, onları uzun amel ve kuruntulara düşürür, Şeytanın kendilerine vaad ettikleri aldatmadan başka bir şey değildir.»

Nisâ sûresi, 18-20

Bu âyeti kerimelerdede belirtildiği üzere, şeytan her zaman ve saatte durmadan insanları saptırmak ve kötülükleri yaptırmak için, elinden geleni yapmaktadır. Esasen huzuru ilâhiden kovulunca, Allahü teâladan yetgi istedi, İnsanları azdırmak ve azıtmak için yetgiyide aldı. Ancak ihlaslı ve doğruluk üzere olan kimselere tesiri olmayacaktır.

İşte bu sebeblerden dolayı, şeytan durmadan insanoğluna kötülükleri yaptırmak için vesvese vererek, akıl ve mantık dışı kötülükleri yapdırmak için akıl ve mantık dışı soruları sorarak şaşırtmaya çalışır, o haldeki hadisi şerifde belirtildiği üzere. Allâhı inkâr ettirmek için uzun sorular sorabilecektir.

Evet şeytan insanın sağından, solundan, önünden, arkasında, altından ve üstünde gelecek her çeşid kötü telkinlerde bulunacak, nefsin tuğyan etmesi için çok acâib vesveseleri verecektir. Varlıkların kim tarafından yaratıldığını sorarak, Şunu kim yarattı, bunu ki myarattı, v nihâyet Allâhı kim yarattı? şeklinde sorularla insanı şaşırtacaktır.

İmanı kuvvetli olanlar, onun bu vesveselerine iltifat etmezler, onun soru ve vesveselerini def ederler veya en güzel bir şekilde cevablandırırlar. Hakkın kudret ve azametine sığınarak onun şerrinden kurtulurlar.

Fakat zaif îmanlı fasık kimseler, onun vesvesesinin arkasına düşerler, şüphenin birini def etmeden biri gelir. Vesevese ve vehimler içerisinde kendilerini perişan ederler.

Aslında akıllı adam düşünür, iblis hakkın huzurundan kovulmuş bir münkirdir. Kendisine cehennem yoldaşı arayor. Kendisinin huzuru ilâhiden kovulmasına sebeb olan Âdem (A.S) ın neslini azdırıp sapıtmak içinde elinden gelen gayreti sarf edecektir. Ve onun gayret ve emeli, insanları kendisi gibi isyan ettirip cehenneme attırmaktır.

Bu husus bir âyeti kerimede şöyle beyan edilmiştir :

«Şeytan size fakir olacaksınız diye korkutur ve size fuhşiyatı (kötülüğü, cimriliği) **emreder.»** Bakara sûresi, 268

Diğer âyeti kerime meâli :

«Muhakkak şeytan, (devamlı) **size düşmandır. Binaenaleyh sizde onu düşman tanıyınız.**

Çünkü o etrafına toplanan avânesini ancak cehennemlik olsunlar, diye çağırır.» Fatır Sûresi, 6

Böyle kötülük ve ebedi hüsrana dâvet eden ve insan oğlunun en azılı düşmanı olan iblisin şerrinden korunmak için, Resûlü Ekrem sallallahü aleyhi vesellem efendimiz hadisi şeriflerinde **«İşte böyle** (tehlikeli) **soru ile karşılaşırsan, hemen Allaha sığın** (düşünceyi) **terk et.»** Buyurmuştur.

«Eğer şeytandan bir fit (kötülük telkini) **gelirse, hemen Allaha sığın..»** Araf sûresi 200

Esâsen insana vesvese ve vehim, nefsinden olsun, şeytandan olsun, kadından veya diğer insanlardan olsun nereden ve ne şekilde gelirse gelsin, **hemen Allaha sığınıp** münakaşayı terk etmesi lâzımdır.

Şeytanın vesvese ve ığvasından halıkı zülcelala şu dua ve kelimelerle sığınılması gerektiğini bizzat Resûlüllah (S.A.V) tavsiye buyurmuşlardır : «Lâhavle velâ kuvvete illâbillâh'ılaliyyılazım» veya «eûzübillâhimineşşeytanirracim.»

Ayrıca kur'anı kerimden dua ve istiâze ayetlerini okumakda çok faydalıdır.

Mesela : Ayetelkürsî, ihlası şerif ve Rabbenâ duaları, birde hasbünallahü veniğmel vekil, gibi dua ayetlerini okuyarak Allaha sığınmak lâzımdır. Vakit bulabilen ve imkanı olan kişiler, abdest veya gusul yaparak bir kaç rekat namaz kılmak ve kur'an okumak sûretiyle vesvese ve vehimleri gidermeye çalışırlarsa, en doğru yol takip etmiş olurlar.

Tabiiki bu ameller ihlasla ve en güzel niyyetle işlenirse, hak teâla yapılan duaları red etmez. Şeytanın ve insanların vesveselerınden kurtarır.

Kur'anı kerimin en son sûresi olan sûrei nasda ve tefsirlerinde uzun uzun beyan edildiği üzere, her hankı bir kimse, nefsin ve şeytanın vesvesesinden, Allaha sığınmak ve yüce Allahın ismi şeriflerini, lafzâi celalını zikretmekle selamete erişe bilir.

Bu hususda aşağıdaki hadisi şerifleride dikkatla okumak lazımdır.

٦٦ — (٤) وعنه ، قال : قال رسولُ الله ﷺ : « لا يزالُ الناسُ يتساءلون حتى يقال : هذا خَلَقَ اللهُ الخَلْقَ ، فمن خَلَقَ اللهَ ؟ فمن وجدَ من ذلك شيئاً ؛ فليقلْ : آمنتُ بالله ورُسُله » . متفق عليه .

Tercümesi :

66 — (4) Ondan (Ebû Hureyre R.A. den) mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu ki :

«İnsanlar, dâima birbirleriyle soruşma yaparlar, Hatta denilir : Bu mah-

luku Allâhü teâla yarattı, Allâhü teâlayı kim yarattı ya? Binâen aleyh bir kimse böyle bir şeyle karşılaşırsa, hemen Allâha ve Resûllerine îman ettim, desin.» Buhârî, Müslim

٦٧ — (٥) وعن ابن مسعود ، قال : قال رسول الله ﷺ : « ما منكم من أحد إلا وقد وكل به قرينه من الجن وقرينه من الملائكة » . قالوا : وإياك يا رسول الله ؟ قال : « وإياي ، ولكن الله أعانني عليه فأسلم ، فلا يأمرني إلا بخير » . رواه مسلم .

Tercümesi :

67 — (5) **İbni Mes'ud** (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Sizden hiç bir kimse olmaz, ancak ona (şer emretmek için) **cinden bir yakını ve** (hayrı beyan etmek için) **meleklerden bir yakını kendisine musallat kılınır.»**

— Bunun üzerine ashâbı kiram dediler : Yâ Resûlellah senin içinde böyle musallat kılınan bir arkadaş varmıdır?

— Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Evet benimde vardır. Fakat Allâhü teâla beni korumakla ona gâlib kılmakda yardım etti de, oda müslüman oldu. Binâen aleyh benim cinden arkadaşım bana ancak hayır emreder.» Müslim

٦٨ — (٦) وعن أنس ، قال : قال رسول الله ﷺ : « إن الشيطان يجري من الانسان مجرى الدم » . متفق عليه .

Tercümesi :

68 — (6) **Enes** (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Şüphesiz şeytan, insanın kanının akdığı (dolaşdığı) **yerde cereyan eder** (dolaşır.») **Buhârî, Müslim**

(Hadîsi şerîfi, Ahmed bin hanbel, Ebû Dâvud ve ibni mâcede rivâyet etmişlerdir.)

٦٩ — (٧) وعن أبي هُرَيْرَةَ ، قال : قال رسول الله ﷺ : « ما مِنْ بني آدمَ مَوْلودٌ إلا يَمَسُّهُ الشيطانُ حينَ يُولَدُ ، فيَسْتَهِلُّ صارِخاً مِنْ مَسِّ الشَّيْطانِ ، غيرَ مَرْيَمَ وَابْنِها » . متفق عليه .

Tercümesi :

69 — (7) **Ebû Hureyre (R.A) den mervidir demiştir :**

Resûlüllah (S.A.V.) **buyurdu :**

«**Adem oğlundan doğan her çocuğa doğum zamanında mutlaka şeytan mes eder** (dokunur). **Binaen aleyh çocuk şeytanın mes etmesinden feryadla ağlar. Ancak meryem ve oğluna** (İsa - Aleyhisselâma) **mes etmemiştir.»** **Buharî, Müslim**

İZAHAT

Bu hadisi şerifin açık ve zahir manasında belirtildiği üzere annesinden yeni doğan her çocuğa doğum anında şeytan dokunuyor ve o şeytanın dokunması ile dünyaya gelirken çocuk ağlayarak anasından doğuyor. Bu şekilde doğum şekli Adem aleyhisselâmdan bu güne kadar böylece cereyan etmiştir. Ancak Hz. Isâ aleyhisselam ile annesi Hz. Meryemin doğum zamanında şeytan mes edip dokunmamıştır. Şeytanın bu hal ve hareketi, kıyamete kadar aynı minval üzere devam edecektir.

Hadisi şerifde geçen «mes» kelimesinin manası, el ile dokunmak manasında kullanılmaktadır, Dolaysiyle şeytan çeşidli şekil ve kılıklara bürünerek insanlara her çeşid zarar ve kötülüğü yapmak için, dokunmak yolu ilede zarar verebilir.

Ehli sünnetin görüşü, şeytanın mes edip dokunması vakî olmuştur ve vâkî olabilir.

Ehli sünnetin görüşü şu mealdaki âyeti kerimeye dayanmaktadır.

«**Riba** (faiz) **yiyenler** (tefecilik yapanlar), **kendilerini şeytan çarpmış** (birer mecnun) **dan başka bir halde** (kabirlerinden) **kalkmazlar** (ancak şeytanın çarpımasından cinnete uğrayan hâlinde kalkarlar).» Bakara sûresi, 275

Burada şerhi akaid sahibi allâme-i teftâzânînin cin ve şeytan hakkında şerhi mekâsıdındaki şu tarifleride nakledelim :

Cin : Hevâî bir şekilde latif cisimlerdirki, pek çok muhtelif şekillere girerler ve onlardan pek çok acâib şeyler zuhur eder .

Şeytanlar : Ateşden yaratılmış cisimlerdir. Bunlar insanlara fesadlık ve azgınlık telkin ederler.

Melekler, cinniler ve şeytanlar gâyet dar menfez ve deliklere girebilirler. Hatta insanların kursaklarına dahi girebilirler. İnsanlar onların durumlarını açık bir şekilde gözleriyle göremezler.

Bak, Tefsiri kasîmi, c. 3, S. 702

Halk arasında «falanı cin çarpmış, şeytan çarpmış» derler. «Şeytan çarpmışda ağzı eğilmiş, cin çarpmasına uğramışda aklını oynatmış gibi..» Cümleler söylenmektedir. Bu ve emsâli cümlelerin ehli sünnet görüşüne

uyan tarafları vardır. Ancak bazı mubalağa ve ilâveli yalanlarda söylenebilir.

Şeytan ve cin çarpmasının olmıyacağını iddîa edenler, fırakı dâlleden mûtezilelerdir. Onlara göre âyeti kerime ve hadisi şeriflerdeki «Messüşşeytan» kelimesinin menaşı hayalidir ve çocuğa şeytanın elinin tasvîri gösterilirki, bir nevi vurma şeklini görür derler.

Yukardaki âyeti kerime ve hadisi şerifler açıkca beyan ederken böyle indî teviller, elbet fasid ve batıl görüşlerdir.

Şeytan ve cinnin çarpmasından, ığfal ve vesveselerinden Allâha sığınmak her müslümanın vazifesidir. Daha uzun izâhat, akâid, tefsir ve kelam kitaplarında mezkürdür.

Melek, şeytan ve cinnin dünyada insanlara görülmeyip ahirette tersi ile insanların onları görüp, onların insanları göremiyeceklerinin sebebi hikmeti yukarda iki (2) nolu hadisi şerifin izah kısmında geçmiştir.

Yukarıdaki hadisi şerifde Resûlüllah sallallahü aleyhi vesellem efendimiz «Peyğamberlere ve evliyalara şeytan dokunamaz» cümlesini söyleyenleri veya iddiâ edenleri red etmiştir.

Birde cinnilerle insanların nikahlanıp izdivac edenleri olabilir, olamaz meseleside düşünülecek bir hususdur. **«Agamul mercan fi ahkamilcân»** isimli eserle **«Eşbah vennezâir»** adlı eserde bu mes'elenin uzun izâhı geçmiştir. Oralardan okumak faideli olur.

٧٠ — (٨) وعنه ، قال : قال رسول الله ﷺ : « صِيَاحُ الْمَوْلُودِ حِينَ يَقَعُ نَزْغَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ ». متفق عليه .

Tercümesi :

70 — (8) **Ebû Hüreyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Doğum zamanında doğan çocuğun bağırması, şeytanın dokunmasındandır.» **Buharî, Müslim**

٧١ — (٩) وعن جابر ، قال : قال رسول الله ﷺ : « إِنَّ إِبْلِيسَ يَضَعُ عَرْشَهُ عَلَى الْمَاءِ ، ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ يَفْتِنُونَ النَّاسَ ، فَأَدْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ : فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا . فَيَقُولُ : مَا صَنَعْتَ شَيْئًا . قَالَ : ثُمَّ يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ : مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ . قَالَ : فَيُدْنِيهِ مِنْهُ ، وَيَقُولُ : نِعْمَ أَنْتَ » . قال الأعمش : أُراه قال « فيلتزمه » . رواه مسلم .

Tercümesi :

71 — (9) **Câbir** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu ki :**

«**Muhakkak sûrette iblîs, tahtını su** (deniz) **üzerine kor, sonra insanlara fitnelik etmeleri için askerlerini sevk eder. Ona** (iblise), **askerlerinin mertebe bakımından en yakını fitnesi en büyük olanlarıdır. Onlardan** (iblisin askerlerinden) **birisi gelir ve der : Şöyle şöyle işledim** (mesela : Kumar oynattım, zina yaptırdım, der.)

— **Bunun üzerine iblis der : Hiç bir şey işlememişsin.**

— **Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu : Sonra onların** (askerlerin) **birisi gelir ve der : Ben onu** (adamı) **bırakmadım, tâki onunla** (adamla) **karısının arasını ayırdım, ondan sonra terk ettim.**

— **Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu : İblis ona** (o askerine) **yaklaşır ve : Sen ne güzelsin, der.»**

— **Ameş** (bu hadîsi şerîfi rivâyet edenlerden birisi) **dedi : Zan eder sem Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«**İblis bu askerini kucaklar.»** **Müslim**

(Bu hadîsi şerifi, Ahmed bin hanbel de Müsnedinde rivâyet etmiştir.)

(Kısa îzahat, «**İslamda Tesettür ve Haya**» adlı eserimizde zikredilmiştir. Arzu eden orayı okur.)

٧٢ — (١٠) وعنه ، قال رسول الله ﷺ : « إِنَّ الشَّيْطَانَ قد أَيِسَ من أن يعبدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ ، وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ » . رواه مسلم .

Tercümesi :

72 — (10) **Ondan** (Câbir R.A den) **rivâyet olunmuştur;**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«**Şüphesiz şeytan, Ceziretül arabda Namaz kılanların ibâdet yapmasından me'yüs** (umutsuz ve mükedder) **olur. Fakat yine orada namaz kılan insanlar arasında, fesat çıkarmaya çalışır.»** **Müslim**

(Keza bu hadisi, Ahmed bin hanbel ve Tirmizî rivâyet etmişlerdir.)

الفصل الثانى

٧٣— (١١) عن ابن عباس : أن النبي ﷺ جاءه رجلٌ فقال: إني أُحدِّثُ نفسي بالشيْءِ لأَنْ أَكُونَ حُمَمَةً أحبُّ إليَّ مِنْ أَنْ أتكلَّمَ به . قال : « الحمدُ لله الذى ردَّ أمرَهُ إلى الْوَسْوَسَةِ » . رواه أبو داود .

VESVESE İLE İLGİLİ İKİNCİ FASIL

Tercümesi :

73 — (1) **İbni Abbas** (R.A) **den mervidir :**

Nebiyyi ekrem (S.A.V) **efendimize bir adam geldi ve dedi : Bana nefsim bir şeyler söylüyor, onu** (nefsimin söylediği vesvese verdiğini) **söylemekten simsiyah kömür olmam bana daha sevimlidir.**

— **Bunun üzerine Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Bir adamın işini (Nefsinin kötü telkinini) **vesveseye çeviren Allâha hamdü senâlar olsun.»** **Ebû Dâvud**

İ Z A H A T

Bu hadisi şerifden evvel geçen ve aşağıda gelecek hadisi nebevilerde okuduğumuz üzere şeytan insana küfür ve şirki telkin eder. Eşyaların yaratılışı kim tarafından olduğunu sorduktan sonra Allâhü teâlayı kimin yarattığını sorarak Ademin neslini küfre iterken bu hadisi şerifdede kalbe ondan hafif ve fakat söylenmesi iğrenç ve ayıp olan şeyleri nefsine telkin ettiğini dolaysiyle nefsinde acâib iğrençliği duyan kişinin küfür telkininin tehlikesinden kurtulmasından dolayı Allâha hamd etmeyi nebiyyi muhterem efendimiz tavsiye buyuruyor.

Evet şeytanın küfür telkininden nefsin vesvesesi, daha hafifdir. Bu sebebden dolayı Adem Aleyhisselamın nesli olan insanlara şeytan küfür telkin edip en tehlikeli hal karşısında kalan kişisinin hemen Allâha sığınması tavsiye edilmiştir.

Nefsin bu telkini ise, ondan hafif ve kalpdeki îmanın takviyesine gayret gerektiren nefsiyle mücadele şeklinin zuhûruna sebeb olduğundan için, bu acâib telkin ve vesvesenin oluşuna hamd etmek, imanın kemalını icâp ettiren bir şükürdür. Bu hale şükredilirse, yüce Allah (c.c.) müminin kalbindeki imanını kuvvetlendirir. Zira cenabu hak bir âyeti kerimesinde şöyle buyurmuştur :

«Elbet siz (bir nimete) **şükrederseniz, mutlak ve muhakkak ben azimüşşan sizin nimetinizi artırırım.»** Sûrei İbrâhim, 7

٧٤- (١٢) وعن ابن مسعود، قال: قال رسول الله ﷺ: «إنّ للشيطان لَمّةً بابن آدم، وللملك لمّةً: فأما لمّة الشيطان فإيعادٌ بالشرّ، وتكذيبٌ بالحقّ. وأما لمّة الملك فإيعادٌ بالخير وتصديقٌ بالحقّ. فمن وجد ذلك؛ فليعلم أنّه من الله، فليحمد الله، ومن وجد الأخرى؛ فليتعوّذ بالله من الشيطان الرجيم» ثم قرأ: (الشيطانُ يعدكم الفقرَ ويأمركم بالفحشاء). رواه الترمذي، وقال: هذا حديث غريب.

Tercümesi :

74 — (2) **İbni Mes'ud (R.A) den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Elbet âdem oğluna, bir şeytanın yaklaşması, birde meleğin yaklaşması vardır.

— Şeytanın yaklaşmasına gelince, o (şeytan) **şerri ve hakkı yalanlamayı telkin etmesidir.**

— Meleğin yaklaşması ise, hayra (namaz ve oruç gibi hayra) **ve hakkı tastik etmeye (kitablara ve peygamberlere îman gibi şeylere) teşvik eder.**

— Binâen aleyh bir kimse, bunu (hayır ve hak telkinini) **bulursa, bu telkinin Allâhdan olduğunu bilsin ve Allâhü teâlaya hamdetsin.**

— Şayet diger birini bulursa, habis ve necis olan şeytandan Allâha sığınsın.»

— Bundan sonra (şu âyeti kerimeyi) okudu : **(Şeytan, size fakirlik vâd eder ve fuhşiyâtı emreder.** (Bakara Sûresi, 268). Tirmizi, **Tirmizi, bu hadisin «garib» olduğunu söylemiştir.**

٧٥- (١٣) وعن أبي هريرة، عن رسول الله ﷺ قال: «لا يزال الناس يتساءلون، حتّى يُقال: هذا خلق الله الخلق، فمن خلق الله؟ فإذا قالوا ذلك فقولوا: الله أحد، الله الصمد، لم يلد ولم يولد، ولم يكن له كفواً أحد، ثم ليتفل عن يساره ثلاثاً، وليستعذ بالله من الشيطان الرجيم». رواه أبو داود. وسنذكر حديث عمرو بن الأحوص في باب خطبة يوم النحر إن شاء الله تعالى.

Tercümesi :
75 — (3) **Ebî Hureyre** (R.A) den mervidir, demiştir :
Resûlullah (S.A.V) buyurdu :
«İnsanlar dâima birbirleriyle sualleşirler, hatta denir : Bu halkı Allâhü teâla yarattı peki, Allâhü teâlayı kim yarattı ya? İşte böyle söyledikleri vakit, hemen deyiniz: Allah birdir, Allah samed (her şeyden ğanî) **dir, doğmamış ve doğurulmamıştır, ve onun için denk** (ve misli) **yoktur, Bundan sonra o adam sol tarafına üç sefer tükürsün ve habis olan şeytandan Allaha sığınsın.» Ebû Davud.** İnşallah ilerde kurban gününün hutbesi bâbında Amr bin ahves hadîsini zikredeceğiz.

الفصل الثالث

٧٦ (١٤) عن أنس، قال: قال رسول الله ﷺ: «لن يبرح الناس يتساءلون، حتى يقولوا: هذا الله خلق كل شيء، فمن خلق الله عز وجل؟» رواه البخاري.
ولمسلم: قال: «قال الله عز وجل: إن أمتك لا يزالون يقولون: ما كذا؟ ما كذا؟ حتى يقولوا: هذا الله خلق الخلق، فمن خلق الله عز وجل؟»

VESVESE İLE İLGİLİ ÜÇÜNCÜ FASIL

Tercümesi :
76 — (14) **Enes** (R.A) **den mervîdir demiştir :**
Resûlullah (S.A.V)) **buyurdu :**
«Elbet insanlar hiç ayrılmadan devamlı (olarak) **sualleşirler, hatta derler :**
«Bu görünen her şeyi Allâhü teâla yarattı. Binaen aleyh aziz ve celil olan Allahı kim yarattı?» Buhâri
Müslimde ise şöyledir : «Resûlullah (S.A.V) **buyurdu : Aziz ve celil olan Allah buyurduki; Şüphesiz senin ümmetin dâim derler : Bu nasıl? Bunun durumu nedir? Hatta : Bu yaratılanı Allâhü teâla yarattı, aziz ve celil olan Allâhı kim yarattı?»** derler.

İ Z A H A T

Hadisi şerifde beyan edildiği üzere pek çok insanlar, hak teâlaya isyan ve hakkı inkar etmek için basiretsiz ve hakka vaşıl olamamış kişiler ha-

linde lüzumsuz sorular sorarlar. Yada kendilerinin âcizliklerini anlayamıyan beyinsiz sivri akıllı kişiler halinde akıllarının eremediği şeylerle meşgul olarak bütün yaratıkların yaratınını sorduktan sonra hâşa «Allahı kim yarattı?» diyecek kadar alçalırlar veya alçalanlar olur.

Günümüzdede bu tip münkirler pek çok görülmektedir. Adamcağız başının, kaşının ve bıyığının kıl adedini sayıp öğrenmekten acizdir. Acaba kaşının birinin kaç adet kılı vardır onu sayıp ortaya koyamaz. Kendisini en doğru ve en iyi şekilde teferrûatiyle bilemiyen zavallı, gidiyor, kendini ve her şeyi yaratanı bilip anlamak için gûya araştırıyor. Sorup inceleyor. Akıllı insan evvela kendini öğrenir ve kendini bilmeye çalışır. Kendini bilincede Allahı bilir.

Be hey zavallı! Eğer sen kendini iyi bilir ve öğrenirsen halıkı zülcelâlın hakikat ve zâtına karşı nasıl bir bilgi gerektiğini anlarsın. İnsan nefsini bilirse, Rabbisini bilir. Şâyet kendi nefsini bilmez ve bilmek için gayret sarf etmez ise, Rabbisini bilemez.

Bir âyeti kerimed eşöyle buyurulmuştur :

«Kurre-i arzda kâmil bilgi sahipleri için, nice âyetler (ilâhi kudrete delâlet eden ve birliğini isbâtlayan nice âlâmetler) **vardır.»** Zâriyat sûresi, 20

Yer yüzünde cenabu hakkın yarattığı dağlara, denilzere, ağaçlara, nebatatlara, madenlere, hayvanlara ve daha sayılamıyacak kadar muhtelif isimler altında yaratılan varlıklara bakan ve idrak eden insan, Allâha karşı isyan değil hakkı ile kulluk edemediğini ve edemiyeceğini itiraf eder. Daima hak ile meşgul olur.

Diğer bir âyeti kerime meâlide şöyledir :

«Kendi nefislerinizdede (nice âyetler var. Bunları) **görmüyormusunuz?»** Zariyat sûresi, 21

Yukarda insan oğlunun bedeninin kılını saymakdan aciz olduğunu misallamıştık. Nefsine ve bütün yaratıklara bakan insan, hâlıkı zülcelalın ne kadar mükemmel bir sânî ve ne kadar azâmetli bir kudrete, irâdeye sahip olduğunu anlar. Misal ve örneği görülmeden yarattığı varlıklar içerisinde sırf insan ve hayvanların âzâ ve organlarının gayet güzel ve mükemmel yaratılışına nazar edip düşünülürse, her âzâ ve organın normal şekilde çalışıp hiç birinin diğerinin işine engel olmayışı ve her âzânın gâyet güzel şekilde yaratılıp oturtuluşu şâyani ibrettir.

Meselâ : Ağızdan yenen bir gıda, vucudda ayrı ayrı yollara dağılıyor. Bir kısmı kan oluyor. Bir kısmı su, bir kısmı süt, bir kısmı et, bir kısmı yağ, bir kısmı sümük, bir kısmı idrar, bir kısmı büyük abdest olarak dışarıya çıkıyor. Bu maddelerin bir birini batırmayışı ayrı ayrı yollarda cereyan edişi ve nihâyet hayatın devamı en güzel şekilde oluşu, elbet düşünen insan için çok ve çok ibret alınacak ve hakkın huzurunda eğilmeyi gerektirecek hal

gâyet açıktır. Yeterki cenâbı hakkın lutfu keremine nail olarak doğru yol görülmüş olsun.

Cenâbı hak bütün müslüman kardeşlerle bizleri hak ve hakikatı gören, bilen ve anlamaya çalışan mutlu kimselerden kılsın. Îmân edememiş basiretsizleride hidâyete erişenlerden kılsın. Amin.

٧٧ — (١٥) وعن عثمان بن أبي العاص قال: قلت: يا رسول الله! إن الشيطان قد
حال بيني وبين صلاتي وقراءتي يلبسها علي، فقال رسول الله ﷺ: «ذاك شيطان يقال
له خنزب فإذا أحسسته فتعوذ بالله منه واتفل على يسارك ثلاثا» ففعلت ذلك فأذهبه
الله عني. رواه مسلم.

Tercümesi :

77 — (15) **Osman bin Ebil'AS** (R.A) **dedi : Dedim ki; Yâ Resûlellah! Şüphesiz şeytan benimle namazım ve kırâatım arasına giriyor, bana vesvese veriyor.**

— **Bunun üzerine Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«İşte o, Hınzep denilen şeytandır. Binâen aleyh onu hissettinmi, ondan Allâha sığın ve sol tarafına üç sefer tükür.»

— **Osman bin Ebil AS : ben bunu işledim, Allâhü teâla onu benden def etti, diyor.»**

Müslim

İ Z A H A T

Ravi **Osman bin Ebil Ass** (R.A) **kimdir?**

Hz. Osman bin ebil As (R.A.), sekafî kabîlesine mensub genç yaşda müslüman olan bir sahabedir. Peyğamberimize hicretin onuncu senesinde sekıf kabilesinin cemaatı ile gelib îman etmişti. Gelen cemaatın en genci idi. Kendisi o zaman ondokuz (19) yaşında idiler. Peygamberimiz efendimiz bu zatı Tâife Vâli tâyin etmişti. Resûlü Ekrem efendimizin ahirete irtihaline kadar aynı vazifede devam ettiler. Hz. Ebû Bekrin hilafeti zamanında ve hatta Hz. Ömerin hilafeti zamanında da iki sene kadar aynı vazîfede bulunmuştur.

Sonra Hz. Ömer bu zatı Tâifden azletti, Amman ve Bahreyne Vâli tâyin etti. Basrada sakin oldu ve orada hicretin elli bir (51) inde vefat etmiştir.

Peyğamberimizin ahirete irtihalı ânında taifdeki Sekif kabilesi dinden çıkıp mürted olmaya azmettiklerinde, bu zat onları şu hitâbesi ile uyardı :

«Ey Sekif cemaatı! Insanların islama girenlerinin en sonu oldunuz. Binaenaleyh insanların mürted olanlarının evveli olmayınız.»

Bu îkaz üzerine Sekif kabilesi irtidat edib dinden çıkmakdan çekindiler, dolayısiyle islamda devam ve sebat ettiler.

Pek çok sahabe ve tabiin bu zatdan hadîsi şerif rivâyet etmişlerdir. Allah (c.c.) Hepsinden râzî olsun.

Yukardaki genç yaşda kemallı îmana sahib olan sahabenin haline dikkat etmek lazımdır. Zira zatı muhtereme namaza ve kur'an okumaya teşebbüs ettiğinde veya huzû ve huşû ile namaz kılmaya ve kur'an okumaya azmettiğinde şeytan vesvese veriyor, namaz ve kıraatı kur'an anında ona şek ve şüpheler ilka ediyor. Bu halden Peyğamberimize yakınıyor.

Resûlü ekrem (S.A.V) efendimizde onun Hınzep veya Hinzip isminde bir Şeytan olduğunu, bu Şeytanın musallat olduğunu hissettiği zaman, hemen Allâha sığınıp sol tarafına üç sefer tükürmesini tavsiye buyuruyor. O sahabede «Ben Resûlüllahın dediğini yapdım, Allâhü teala o hâli benden giderdi.» diyor.

Şu halde hayatta yaşayan her müslüman, namazında, kur'an okuma anında ve her hangi bir ibâdet anında böyle vesveseye kapılırsa, eûzü besmeleyi çekib âyetelkürsiyi ve emsâli dua âyetlerini okumalı ve dua ederek sol tarafına üç sefer tükürmelidir. Bu şekli inanarak yaparsa, o sahabenin kurtulduğu gibi o halden kurtulur.

٧٨ — (١٦) وعن القاسم بن محمد : أن رجلاً سأله فقال: إني أهِمُ في صلاتي فيكثرُ ذلك عليَّ ، فقال له : امضِ في صَلاتِك ، فإنّه لَنْ يذهبَ ذلكَ عنْكَ حتى تنصرفَ وأنْتَ تقول : ما أتممتُ صلاتي . رواه مالك .

Tercümesi :

78 — (16) **Kâsım bin Muhammed (R.A) den mervidir, bir adam ona** (Kâsıma)**sordu ve dedi : Şüphesiz ben namazımda vehimleniyorum ve bu hal bende çok oluyor.**

— Kâsım bin Muhammed o adama dedi : Namazına devam et, zira bu hal sen namazdan ayrılıncaya kadar senden gitmez ve sen dersin : Namazım tamam olmadı.»

Îmamı Mâlik

İ Z A H A T

Râvî **Kâsım** (R.A) kimdir?

Kâsım bin Muhammed (R.A), Hz. Ebû Bekir essıddık (R.A) ın oğlu ve Tâbiînden Medîne-i münevvereli meşhur yedi fakıhden birisidir. Zamanının en fazılı ve kâmili idi.

Yahya ibni saîd hazretleri bunun hakkında şöyle demiştir :

«Medinede kasım bin Muhammed-in üzerine tercih edeceğimiz bir kişiye ben erişmedim.»

Pek çok sahabe ve tâbiîn bu zattan hadis rivâyet etmişlerdir. Hadis rivâyet eden sahâbelerden mesela, Hz. Aişe (R.A) ve Hz. Muâviye (R.A) da vardır.

Vefatı, hicretin yüz birinci senesinde yetmiş (70) yaşında vuku bulmuştur. Allah ondan razî olsun.

Bu zatın yukarda kendisine namazında vukû bulan vesvese hakkındaki cümlelerine çok dikkat etmek lâzımdır. Zira namazdan çıkıncaya kadar vesvesenin gitmeyeceğini ancak namaz kılan adamın o vesveseye itibar etmeyip namazının tamam olduğunu hükmetmesi gerektiğini beyan buyuruyor.

Şeytan, müminin îmanını çalamayınca namazını ifsad ettirmek için dışardan vehim ve vesveselere tevessül etmektedir. Allâhü teâlayı unutup zikri ilâhiden, namazdan, abdesten uzak olan kişilere musallat olur, hatta kalbe hortumunu sokar, kan damarlarında dolaşmaya çalışır. Ne zaman hak teâla anılırsa, o anda şeytan hortumunu çeker uzaklaşır. Fakat yinede ibâdet ve tâatı ifsad ettirmeye veya şekler içinde yapdırmaya çalışır. Bu hâlin oluşu bir bakıma îmanın kemâlına delâlet eder. Zira şeytanın gâyesi ya îman veya amelin ifsadıdır. Bunları yapdıramaz ise, ibâdetin içinde iken dışardan vehim ve vesveseler vererek namazda sehiv veya şekler yapdırmaya çalışır. En son ameli ve ibtilası budur.

Şeytanın Eşed zararlarından kurtulup hafifleri ile karşılaşan kişiye, dua ve hamdu sena ile şükretmesi lâzımdır.

باب الايمان بالقدر

الفصل الاول

٧٩ — (١) عن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله ﷺ : « كَتَبَ اللهُ مَقادِيرَ الْخَلائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ » قال : « وكان عرشه على الماء » . رواه مسلم .

(3) Kadere Îman Bâbı

BİRİNCİ FASIL

Tercümesi :

79 — (1) **Abdullah bin Amr** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«**Allâhü teâla mahlûkâtın miktarlarını** (kaderlerini), **yeri ve gökleri yaratmazdan elli bin sene evvel yazdı** (takdir etti.)

«(O anda) **Allâhın arşı su üzerinde idi.**»

İ Z A H A T

Burada evvela kader hakkında kısa bir mâlumat verdikten sonra hadîsi şerifin îzahına geçelim.

KADER : Luğatta, bir şeyin neticesi, aslı, mikdarı, takdir olunan şey, kolay olan şey, dar, az olarak icra edilen şey gibi manalara gelir.

Şerîatta Kader : Her mahlûkun kendisinde bulunması gerekecek iyilik, kötülük, menfeat ve mazarrat, mekan ve zamanla ilgili olacakların muhtevivatı ve mükâfat ve cezadan îcab edecek şeylerin ne şekilde ve niçin terettüb edeceği keyfiyetlerin tahdit ve takdir edilmesidir.

KADER : Her hanki bir mukarreb melek-in ve hak tealâ tarafından gönderilen bir Peyğamber-in dahi muttalî olamadığı Allâhü tealanın sırlarından bir sırdır. Kader hakkında enine boyuna münakaşa yapmak câiz olamaz ve akıl yolu ile bahsetmek de hiç doğru olmaz. Allah muhâfaza akiî yönden bahsetmeye veya anlamaya çalışmak iddiası, insanı tehlikeye atar.

Kader hakkında nakliyata dayanarak anlamaya çalışmak en doğru yoldur. Kadere îman hakkında ilmî târif ve îzah şöyle beyan edilmiştir :

İlim; iki kısımdır ve şöyledir :

Birincisi, Halkda mevcut olan ilimdir. O da şerîat ilmidir.

İkincisi de, Halkda ilmi olmayıb gaib olan ilimdir. O da kader ilmidir. O kader ilmini halıkı zülcelal yaratıklarından saklamış, muttalî kılmamış ve hakîkatına muttalî olmak için uğraşmaktanda nehyetmiştir.

Halk tarafından öğrenilebilen mevcud ilmiki, şerîat ilmini inkâr etmek, küfürdür. Halk tarafından bilinme imkanı olmayan ve ğaib olan ilmi ki, kadere muttâlî olmak iddiâsı da küfürdür. Zira kader ilmini Allahdan başka kimse bilemez. Bilirim iddiası ve hatta bilmek için iddiada bulunmak, ilah iddiasında bulunmak olduğundan şeksiz ve şüphesiz küfür olur.

Kader hakkında, aslı malum, vasfı meçhul olarak bilip inanmaktır. Aslının esasının varlığına inanıp ne şekilde ve nasıl olduğu hakkında bilme imkanı olmadığına inanmak en doğru yoldur. Kadere îman elbet farz ve lazımdır. Ona îman ise şöyledir :

«Allâhü teâla bütün kullarının işlerini hayır olsun şer olsun yaratıcısı olduğuna, Levhi mahfuzda yazdığına aynı zamanda levhi mahfuza yazması bütün mahlukatı yaratmazdan evvel olduğuna ancak su ile arşı âlanın onlardan evvel yaratıldığına, her şeyi ilâhi kaza, kader, irâde ve meşiyeti ilâhî ile olduğuna inanmaktır. Ancak îman ve itaat cinsinden olan hayırları sevmesi, rıza ve mehabbeti ile olup onları mükâfatlandırmasıda rızası iledir. Küfür ve mâsiyete ve bunların ıkab ve cezasına rızası olmadan yaratır.

Kader hakkında inanmak, îman esasındandır, Allâhü teala mahlukatı iki fırka yaratmıştır. Bir fırkasını fazlu keremi ile cennet için yaratmıştır. Diğer bir kısmını da adlı ilâhisinin tecellisi için cehennemlik yaratmıştır.

Hz. Ali (R.A) a bir adam sordu : Bana kaderden haber ver!

Hz. Ali (R.A) dediki :

«O karanlık bir yoldur. O yola sülûk etme.»

O adam tekrar sordu.

Hz. Ali (R.A) yine dedi: **«Derin bir denizdir. Aman içine dalma.»**

O adam suali tekrarladı.

Bunun üzerine **Hz. Ali** (R.A.) şu cevabını buyurdu :

«Kader, Allâhın sırrıdır. Onu senden gizlemiştir. Dikkatli ol, o kader hakkında teftiş edip araştırma yoluna kat'iyyen gitme.»

Kader hakkında bir nebze îzahat, yukarda iki nolu îman hadîsinin altında geçmiştir.

Yukardaki Hadîsi şerifde de bütün mahlukat ve mahlukatın kaderleri ile ilgili tecelliyatın yer gök yaratılmazdan elli bin sene evvel takdir edilib levhi mahfuza yazıldığını beyan etmektedir. Hadîsi nebevîde beyan edildiği üzere, her şeyden evvel arşı âla ile suyun yaratılmış olduğu anlaşılmaktadır. Zira yer gök yaratılmazdan ellibin sene evvel mukaddarratın takdir edildiği ve o takdir zamanında arşi âlanın su üzerinde olduğu beyan buyurulmuştur. Bu duruma göre arşı âla ve su yerden gökten ve onlardan yaratılan ve haklarında takdir edilib yazılanlardan evvel olduğu açıkca beyan edilmiştir.

Ancak muhtelif kitablarda nakledilen bilgi ve hükümlere göre, ilk defa resûlüllahın nurunun, ondan sonra kalemin yaratıldığıda rivayet edilen hadisi nebevîlerden anlaşılmaktadır.

Levhi mahfuzdaki yazılanlar katî değil vasfîdir. İnsanların irâdesine bağlı olmak kaydı ile yazılmıştır. İnsanlar, hanki tarafı tercih ederlerse, o işlenen şekli ile kesinleşir. Ömrün kısalması ve uzalması meseleside bu hususlara bağlı şekilde yazılmıştır.

Levhi Mahfuz ve yazılanlar hakkında gerekli mâlumat, akâid kitablarında mevcuttur. Bilhassa imamı azamın fıkhulekber adlı eserinde beyan edilmiştir. Ayrıca hemen ilerde gelecek hadîsi şeriflerde açıklayıcı bilgiler gelecektir.

٨٠ — (٢) وعن ابن عمر ، قال : قال رسول الله ﷺ : « كُلُّ شيءٍ بقدرٍ حتى العَجْزَ
والكَيْسَ » . رواه مسلم

Tercümesi :
80 — (2) **İbni Ömer** (R.A) **den mervidir, demiştir :**
Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**
«Her şey (Allâhın) **kaderi iledir. Hatta âcizlikve akılılık** (veya arzu edilene kavuşmak, bir şeyi neşe ile yapamamak veya zevkle ibâdet ve itaatta bulunmak) **da kaderle** (takdiri ilâhî ile) **dir.» Müslim,** (keza Ahmed bin hanbelde de mezkürdür.)

٨١ — (٣) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسول الله ﷺ : « احتجَّ آدمُ وموسى عند
رَبِّهما ، فَحَجَّ آدمُ موسى ، قال موسى : أنت آدمُ الذي خَلَقَكَ اللهُ بيدِه ، وَنَفَخَ فيكَ مِنْ
رُوحِه ، وأَسْجَدَ لَكَ مَلائكتَه ، وأَسْكَنَكَ في جَنَّتِه ، ثُمَّ أَهْبَطْتَ النَّاسَ بِخَطِيئَتِكَ إلى
الأَرْضِ ؟ قال آدمُ : أنت موسى الذي اصطفاكَ اللهُ بِرِسَالَتِهِ وَبِكَلامِه ، وَأَعطاكَ الأَلواحَ
فِيها تِبْيانُ كُلِّ شَيْءٍ ، وَقَرَّبَكَ نَجِيّاً ، فَبِكَمْ وجدتَ اللهَ كَتَبَ التَّوْراةَ قَبْلَ أَنْ أُخلَقَ ؟
قال موسى : بِأَرْبَعِينَ عاماً . قال آدم : فهل وجدتَ فيها (وعصى آدمُ ربَّهُ فَغَوَى) ؟
قال : نعم . قال : أَفَتَلُومُني على أن عملتُ عملاً كتبه الله عليَّ أن أعمله قبلَ أن يَخْلُقَني بِأَرْبَعِينَ
سَنَةً ؟ » قال رسول الله ﷺ : « فَحَجَّ آدمُ موسى » . رواه مسلم .

Tercümesi :
81 — (3) **Ebû Hureyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**
Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**
«Âdemle Mûsa (A.S) **Rabbilerinin huzûrunda delil getirdi** (ler), **ve Âdem** (A.S) **Mûsa** (A.S) **a ğâlib geldi.**
— **Mûsâ** (A.S) **dedi : Sen, Allâhü teâlânın yedi kudreti ile yarattığı Âdemsin, sana rûhundan üfürdü, Meleklerini sana secde ettirdi, seni Cennetinde sâkin kıldı, sonra hatan sebebi ile insanları yere indirdin değilmi?**
— **Âdem** (A.S) **dedi : Sen, Allâhü teâlânın risâlet ve kelâmı ile temizlediği** (taltif ettiği) **Mûsa sın, sana kendisinde her şeyi beyan eden levhayı**

verdi. Seni pâk olarak kendine yaklaştırdı, işte bu sebeble ben yaratılmazdan evvel Allâhü teâlânın tevrâtı yazdığı zaman ne kadar idi?

— **Mûsa** (A.S) **dedi : Kırk sene** (idi.)

— **Âdem** (A.S) **dedi : Tevratta «Âdem Rabbisine isyan etti ve ısyanla doğru yc'dan çıktı»** (Taha sûresi, 121) **âyeti buldunmu?**

— **Mûsa** (A.S) **evet dedi.**

— **Âdem** (A.S) **dedi : «Ben yaratılmazdan kırk sene evvel benim işlemem bana Allâhü teâla tarafından takdir edilen ameli işlediğimden dolayı beni kötülermisin?»**

— **Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Âdem, Mûsaya gâlib geldi.» **Müslim**

İ Z A H A T

Hadîsi şerifde beyan edilen huccetleşme meselesinin îzah şeklini şöyle beyan etmişlerdir : Adem (A.S) ile Mûsa (A.S) arasında geçen huccetleşme, Hz. Adem le Hz. Mûsa'nın rûhan temessül edib gaib âleminde karşılaşmışlardır. Cenabu hak onları ruhlarıyle karşılaştırmak sûretiyle birbirleriyle delil ve îzahlarda bulunmuşlardır.

Veya her ikisini cismânî olarak karşılaştırmıştır ki, şöyledir : Hz. Mûsa'nın zamanında Hz. Adem-i cismen tekrar diriltmiştir. Bu sûretle her ikisi karşılıklı huccet ve delil ile birbirlerini yukarda geçtiği üzere takdir ve tenkidlerde bulunmuşlardır.

Veya her ikisini tekrar diriltib huzûru ilâhîsinde cismâni bir hayatla karşılaşmışlardır. İşte o andada karşılıklı münazara ve huccetleşmeyi yapmışlardır. Nitekim Mîrac gecesinde Resûlü ekrem efendimiz bütün Peyğamberlerle ictimâ ettiğini ve hatta onlara imamlıkda bulunduğunu beyan buyurmuştur. Bu husus, akâid kitablarında dahi yazılıdır.

Hz. Adem le Hz. Mûsa'nın aralarında geçen muhâverelerinin hükümleri, kur'anı kerimde geçmektedir.

Ve nihâyet aralarında geçen mes'eleninde bir kaderi ilâhinin tecellisi olduğu beyan edilmiştir.

٨٢ — (٤) وعن ابن مسعود ، قال : حدثنا رسول الله ﷺ ، وهو الصادق المصدوق :
« إنَّ خلْقَ أحدِكم يُجمعُ في بطن أمه أربعين يوماً نطفة ، ثم يكون علقةً مثل ذلك ، ثمَّ
يكون مضغةً مثل ذلك ، ثم يبعث الله إليه ملكاً بأربع كلمات : فيكتبُ عملَهُ ، وأجلَه
ورزقَه ، وشقيٌّ أو سعيد ، ثم ينفخُ فيه الروح ، فوالذي لا إله غيره إنَّ أحدكم ليعملُ
بعملِ أهْلِ الجنّةِ حتى مايكون بينه وبينها إلا ذراعٌ ، فيسبقُ عليه الكتاب ، فيعْملُ بعملِ
أهلِ النارِ فيدْخلُها . وإنَّ أحدَكم ليعمل بعمل أهل النار حتى مايكونُ بينهُ وبينها إلا ذراعٌ ،
فيسبقُ عليه الكتابُ ، فيعْمَلُ بعَملِ أهْلِ الجنةِ فيدْخلُها » . متفق عليه .

Tercümesi :
82 — (4) **İbni Mes'ud** (R.A) **den rivâyet edilmiştir, demiştir :**
Sâdık ve masduk olan Resûlullah (S.A.V) **bize söyledi :**
«Mutlak sûrette sizin birinizin yaratılması, annesinin karnında kırk gün nutfe (menî) **olarak cem olunur. Ondan sonra o kadar** (kırk gün kadar) **zamanda pıhtılaşmış kan olarak durur. Ondan sonra o kadar zamanda et parçası olarak bulunur. Ondan sonra Allâhü teâla dört kelime ile bir melek gönderir;**

— (O melek, rahimdeki çocuğun) **amelini, ecelini, rızgını ve şaki veya said olacağını yazar, sonra ruh üfürür.**

— **Binâen âleyh ondan** (Allâhdan) **başka ilâh olmayan** (Allâh) a **yemin ederim ki, Muhakkak sizin biriniz Cennet ehlinin amelini işler hatta onunla Cennet arasında bir zirâ** (altı yedi tutam) **kalır, Fakat sonra onun aleyhine tecelli eden takdir** (kötü amel) **sebebiyle döner ve Cehennem amelini işler ve Cehenneme girer.**

— **Ve yine sizin biriniz Cehennem ehlinin amelini işler, taki onunla Cehennem arasında bir zira'** (altı yedi tutam) **kalır. Hemen kitab, aleyhine sepkat eder ve Cennet ehlinin amelini işler. Bununlada Cennete girer.»**
Buhâri, Müslim

İ Z A H A T

Yukardaki Hadîsi nebevide belirtilen kırkar gün hakkında bâzı büyükler şöyle demişler: Çocuğun kırk gün meni, kırk gün pıhtı kan ve kırk günde et parçası hâlinde durması, Adem aleyhisselâmın yaratılışı ânında bal-

çık hâlinde kırk gün durmasına muvafakatındandır. Yahut Mûsa aleyhisselâmın kırk gün mîkâtta bulunmasına muvafakat gibi kırklarda hayır olmasındandır.

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere daha çocuk ana rahminde mükemmel şeklini alır almaz bir melek geliyor. Çocuğun hakkında dört şeyi derhal yazıyor çocuğun amelini, ecelini, rızkını ve şakî (azğın) veya said (düzgün, iyi) olacağı hususları yazıyor. Ondan sonrada cisim, yapısı tamamlanmış olan çocuğa ruhu üfürüyor. O çocukda canlı bir varlık olarak hayata devam ediyor.

Hadîsi şerifin son cümlesinde de esas hayatın son zamanının mûteber ve makbul olduğu beyan ediliyor. İtibar son nefese bağlıdır. Onun için mümin ilk günlerinde her ne kadar iyi amel ve hayırda bulunsada son zamanda o hayırları yıkıp îmanını terk edebilirde.

Keza bir kişide pek çok kötülükleri bir zaman işler, bir de bakarsın o kötülükleri terk eder. Gâyet iyi ameller işler ve o şekilde kâmil bir îman ve

Bu sebebden her mümin, dâima hakka sığınıp onun rahmetini umup azabından korkarak yaşamalıdır. İşte böyle kişiler mutluluğa nâil olurlar. iyi amelleri ile âhirete gider seâdete nâil olabilir.

٨٣ — (٥) وعن سهل بن سعد ، قال : قال رسول الله ﷺ : « إِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ وإنه مِنْ أَهْلِ الجنةِ ، وَيعملُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النارِ ، وَإِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ » . متفق عليه .

Tercümesi :

83 — (5) Sehl bin sâd (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Muhakkak bir kul, Cehennem ehlinin amelini işler ve fakat o kul (bununla beraber yine) Cennet ehlindendir.

— Ve yine bir kul, Cennet ehlinin amelini işler fakat o kul, Cehennem ehlindendir. Zira ameller ancak ve ancak son hâtimelere (nefeslerin son çıkışlarına) **bağlıdır.»** **Buhâri, Müslim**

İZAHAT

Ravî sehl bin sâd (R.A) **kimdir?**

Hz. Sehl bin sâd (R.A) medine-i münevvereli ensârı kiramdandır. Ebul Abbas künyesi ile künyelenmiştir.

Bu zatın ismi, daha evvel «Huzn» idi. Resûlüllah (S.A.V) efendimiz bunun ismini «Sehl» olarak değiştirip isimlendirdi. Hz. Shel onbeş (15) yaşında iken Resûlüllah sallallahü aleyhi vesellem efendimiz âhirete irtihal etmiştir.

Hz. Sehl (R.A) hicretin doksan bir (91) inci senesinde medine-i münevverede vefat etmiştir. Medine-i münevverede vefat eden sahâbenin en sonuncusudur. Allah ondan razı olsun.

Yukardaki hadisi şerifde beyan edilen hükmün hulâsa ve esası şudur :

Bir mümin ömrünün ilk zamanlarında cehennem ehlinin kötü amellerini işlerken tevbe istiğfar ederek itikat ve amelini düzeltir. Bu iyi haldede hakkın rahmetine kavuşur. Son nefesinde îman ve iyi amelle öldüğü içinde cennet ehlinden olur.

Diğer bir kişide ilk zamanlarda cennet ehlinin ameli ile meşkul olur. Fakat sonraları akide ve amelini bozarak cehennem adamlarının kötü amelleri ile meşkul olur. Bu kötü amelleri işlediği halde ikende vefat eder. Vefat ettiği hal üzerede cezalandırılırkı, cehennem ehlinin ameli üzere öldüğü gibi, cehennemi boylar. Zira itibar, son nefesde ahirete gidişe göredir.

Son nefeslerinde cehennem ehlinin ameli ile ölenler, Cehennemi boylarlar. Şâyet son nefeslerinde cennet ehlinin amelleri ile ölürlerse, cennete dâhil olurlar.

Bu hadisi şerifin daha geniş açıklamalı izâhı, yukarda birinci hadisi şerifin izah bölümünde geçmiştir.

٨٤ — (٦) وعن عائشة رضي الله عنها ، قالت : دُعي رسول الله ﷺ إلى جنازة صبي من الأنصار ، فقلت : يارسول الله! طوبى لهذا ، عُصفور من عصافير الجنّة ، لم يَعْمَل السّوء ولم يُدرِكه. فقال : « أو غير ذلك ياعائشة ! إنّ الله خَلَق للجنّة أهلاً ، خلقهم لها وهم في أصلاب آبائهم ، وخَلَق للنار أهلاً ، خلقهم لها وهم في أصلاب آبائهم ». رواه مسلم .

Tercümesi :

84 — (6) **Aişe** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **Ensardan bir çocuğun cenâzesine çağrıldığı zaman ben dedim ki : Yâ Rasûlellâh! ne mutlu bu çocuğa, Cennet kuşlarından bir kuşdur. Hiç bir kötülük işleme çağınada yetişmedi.**

— **Hemen Rasûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

— **Bu sözünden** (ve itikâdından) **başka sözün varmı? Ey Âişe! Şüphesiz Allâhü teâlâ Cennet için bir ehil halk etmiştir ve onların** (Cennet adamlarının) **Cennet için yaratılmaları onlar babalarının sulblerinde ikendir.**

— **Ve Cehennem içinde ehil yaratmıştır ve onları** (Cehennem adamlarını) - **Cehennem için yaratması ise onlar** (Cehennem adamları) **babalarının sulblerinde ikendir.»** **Müslim**

İZAHAT

Râvi **Hz. Aişe** (R.A) kimdir?

Hz. Aişe (R.A), Hz. Ebu Bekir (R.A) ın kızıdır. Annesi Ümmü Rummandır.

Peyğamber (S.A.V) efendimiz, nübüvvetinin onuncu senesi mekke-i mükerremede Hz. Aişe ile Şevval ayında hicretten üç sene evvel nişanlanıp nikahlandılar. Fakat izdivaç muamelesi olan zifafa girmeleri, hicretin ikinci senesi şevvâl ayında vukû bulmuştur. Hz. Aişe zifafa girme zamanında dokuz yaşlarında idi.

Hemen yukardaki izdivacın oluş zamanı ile yaş hadleri hakkında bir kaç cümleyi hatırlatacağım.

Evvela Resûlüllah (S.A.V) efendimiz hem nişan ve nikâhını ramazan ayından sonra gelen şevval aynıda yapıyor ve hem zifafa girmeside şevval ayında oluyor.

Günümüzde bazı kimseler, «iki bayram arasında nişan, nikah ve zifaf ayından sonra gelen şevval ayında yapıyor ve hem zifafa girmeside şevler

Bilindiği üzre Hz. Peyğamberimiz efendimiz, vâlidemiz Hz. Aişe ile nişanı, nikahı ve zifafı iki bayram arasında oluyor. Öyle ise, iki bayram arası, nişan, nikah, düğün ve zifaf olur. Câizdir. Olmaz diyenler, hakikatı bilmeyen câhil, yada hurafeci kişilerdir.

Diğer bir hususda 40-50 yaşlarındaki erkeklerden birinin 18-20 veya 25-30 yaşlarındaki bir kız ile evlenenleri, ayıplayan, hoş karşılamayanlar oluyor. Bu görüş ve düşüncede sakat ve kötüdür.

Bilindiği üzere Resûlü Ekrem efendimiz, 54 yaşında, Hz. Aişe validemizde dokuz (9) yaşında iken izdivaç buyurdular. Peyğamberimizin amel ettiği şeyi veya onun ameline yakın olanını ayıplamak Peyğamberimizi ayıplamak olur. Ancak kendisine her yönden güvenemiyenler, mazerete binâen uzak olurlar.

Peyğamber efendimiz, Hz. Aişe ile dokuz sene aile hayatında bulundular. Hz. Aişe on sekiz (18) yaşlarında iken, Resûlü Ekrem efendimiz âhirete teşrif buyurmuşlardı.

Peyğamberimiz bâkire olarak aldığı hanımı bir tek kişidir. O da Hz. Aişe validemizdir. Peyğamber efendimizin Hz. Aişeden çocuğu olmamıştır.

Hz. Aişe (R.A), fakıh, âlim, fazıl, fasih ve pek çok hadis rivâyet eden sahâbelerden idi. Arapların âdet ve günlerine ve şiirlerinin çeşidlerinede

vâkıf idi. Kendisinden pek çok sahâbe ve tâbiîn hadisi şerif rivâyet etmişlerdir.

Hz. Aişe (R.A) hicretin elli yedi (57) inci senesinde ramazan ayının on yedi (17) sinde salı günü Medine-i münevverede vefat etmiştir. Cenâze namazını Ebî Hureyre (R.A) kıldırmıştır ve cenâzesi, Cennetül Bakia defnolunmuştur. Kendisinin oraya defnedilmesini daha evvel emretmiştir.

Rivâyet ettiği hadisi şerif, bin ikiyüz on (1210) adettir. Allahü teâla ondan razı olsun. Amin.

٨٥ — (٧) وعن علي، رضي الله عنه، قال: قال رسول الله ﷺ: « ما منكم من أحد
إلا وقد كتب مقعده من النار ومقعده من الجنة » . قالوا : يارسول الله! أفلا نتكل على
كتابنا وندع العمل؟ قال: « اعملوا فكل ميسر لما خلق له؛ أما من كان من أهل السعادة
فسييسر لعمل السعادة، وأما من كان من أهل الشقاوة فسييسر لعمل الشقاوة، ثم قرأ:
(فأما من أعطى واتقى وصدق بالحسنى) الآية » . متفق عليه.

Tercümesi :

85 — (7) **Ali** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu ki :**

«Sizden her birinizin bir mâk'adı Cehennemde ve bir mak'adı (oturma mahalli ve varacağı yer) **Cennette olmak sûretiyle yazılmıştır.»**

— **Ashâbı kiram dediler : Yâ Resûlellah! Öyle ise biz kitabımız** (mukadderatımız) **üzerine dayanmıyacak ve ameli terk etmiyecekmiyiz?**

— **Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Amel ediniz, zira her ferd, halk olunduğu şey için müyesser kılınır.

— **Şu halde bir kimse, seâdet** (Cennet) **ehlinden olursa, onada şakâadet ameli kolay kılınır.**

— **Şâyet bir kimse, şakâvet** (cehennem) **ehlinden olursa, onada şakâvet ameli kolay kılınır.**

— **Bundan sonra** (Resûlullah şu âyeti) **okudu :**

«(Bundan sonra) **kim verir** (Allâhın hakkını öder) **mâsiyetten sakınır ve en güzelide tasdik ederse, bizde onu en kolaya hazırlarız.**

— **Ama kim, cimrilik eder ve kendisini müsteğni görür ve o** (kimse) **en güzeli yalanlarsa bizde ona en güç** (ve kötü) **olanı kolaylaştırırız** (onu işletiriz).» (Leyl sûresi, 5-10) **Buhârî, Müslim**

İZAHAT

Râvî **Hz. Alî** (R.A.) kimdir?

Hz. Alî (R.A), Peyğamberimizin amcası Ebû talibin oğlu, Kızı HZ. Fatımanın efendisi, dördüncü halifesi emirül müminin vasfına haiz Ebil hasen künyesi ile mârufdur. Aynı zamanda Ebitturabda denir.

Bütün izahat ve beyanlarda, çocuklardan ilk müslüman olanlardandır. Kendisi henüz yedi yaşında iken islama girmişdir. Bazı görüşlere görede, sekiz, veya on veya onbeş yaşlarında müslüman olmuştur. En meşhûru, yedi veya sekiz yaşında müslüman olmuştur.

Resûlü Ekrem efendimizle berâber bütün muhârebelerde bulunmuştur. Ancak Tebuk seferinde bulunamamıştır. Onada gidemeyişi, Resûlü Ekrem efendimiz onu ehli iyâlinin başına halef olarak koymuştu. Ve Hz. Mûsanın Mikada gidişi anında kardeşi Hz. Hârunu kavminin başına koyduğu gibi, Resûlü Ekrem efendimizde Hz. Aliyi ehli iyâlinin ve ümmetinin kalanlarının başına koymuştu ve şöyle buyurmuştu :

«Sen bana Hârunun Mûsaya oluşu menzilinde olmana râzı olmalısın.»

Hz. Ali (R.A) sert tabiatlı, gözleri büyükçe, orta boylu, şişmanca ve vucudu çok kıllı, sakalı enlice, sakalı ve başı bem beyaz idi. Hz. Osmanın şehid edilmesinden sonra hilafete getirildi. O hilâfete getirlidiği günde, bir cuma günü, hicretin otuz beşinde zilhiccenin 18. gününe raslamıştı.

Hicretin kırkıncı yılında ramazan ayının 17 sinde cuma bir günün sabah namazını edâ ederken Abdurrahman bin mülcem isimli bir zındık tarafından kûfede camide zehirli bir kılıçla yaralanmıştır. Bu yaralamadan üç gece sonra vefat etmiştir.

Şehâdetine sebeb olan «Havaricler» hakkında gerekli malumat «Bid'at ve Hurâfeler» adlı eserimizde vardır.

Cenazesini oğulları, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin (R.A) la beraber Abdullah bin Câfer (R.A) yıkadılar. Namazınıda Hafîdi Resûlüllah (S.A.V) olan oğlu Hz. Hasan (R.A) kıldırmıştır. Vefatı anında, altmış üç yaşlarında idi.

Hilâfeti, dört sene, altı ay ve bir kaç gün devam etmiştir. Kendisinden oğulları, Hasan, Hüseyin, Muhammed (R.A) la birlikde sahâbe ve tâbiînden pek çok kimseler, Hadisi şerifler rivâyet etmişlerdir. Allah (c.c.) hepsinden razı olsun. Amin.

Yukardaki hadisi şerifi tekrar tekrar okumalı, Mukaddarata boyun eğmek ve mukaddaratın ne şekilde tecelli edeceğini hiç bir kimsenin bilemiyeceği, dolaysiyle irâde ve amel ile mükellefiyetin ne şekilde ve nasıl olması gerektiği beyan edilmiştir. İnsana düşen kendini irâde ve amelin iyi olması ve iyi şeylerle meşgul olması gerekir. Tedbirle mükellef olunduğunu bilen her insan, tedbirini alır, kendine düşeni yapar, takdire karşı isyan

etmez. Takdirin ne şekilde olduğunu ve nasıl tecelli dceğini hiç bir ferd bilemez. Bilmeye çalışamazda. Bilirim diyenler veya bilinir iddiasında olanlar basiretsiz kâfir kimselerdir.

Hulasa, bizler tedbirle mükellefiz. Takdirle mükellef değiliz. Tedbirimizi tam alırsak takdire karşı ihânet etmeyiz. Şâyet tedbirde kusurumuz olursa, takdire kusur bulmamalıyız. Takdirin tecellisi, bizlerin tedbir ve irâdesine bağlıdır. Biz irâdemizi hayra sarf edersek takdirde tecelli edende hayır olur. Şâyet biz irâde ve tedbirimizi şerre âlet edersek, takdirde tecelli edende şer olur. Akaid kitaplarında şöyle denilmiştir. **«Mukadder, Mumadderle değişir.»**

Yani Levhi mahfuza vasfî olarak yazılan şey, her hanki bir sebeb ve irâde ile tebdil edilir veya olduğu gibi tesbit edilir. Kesinlik hükmü, irâdenin sarfına ve sebebini işlemeye bağlanmıştır. Mukadderatın mahiyetini ve neticenin ne şekilde tecelli edeceğini hak teâla bilir. Biz irâde ile mükellefiz. Açıklayıcı îzahat, **«İslâma Sokulan Bid'at ve Hurafeler»** le **«İslâmda Evliya meselesi ve Harikalar»** adlı eserimizde zikredilmiştir.

٨٦ – (٨) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسول الله ﷺ : « إنّ اللهَ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدمَ حظَّهُ مِنَ الزِّنا ، أدركَ ذلكَ لا محالة ، فزِنا العينِ النَّظَرُ ، وزِنا اللِّسانِ النُّطقُ ، وَالنَّفْسُ تَمَنَّى وتشتهي ، والفرجُ يصدقُ ذلكَ ويكذبه » . متفق عليه .

وفي روايةٍ لمسلمٍ قال : « كُتِبَ عَلَى ابْنِ آدمَ نَصيبُه مِنَ الزِّنا ، مُدْرِكٌ ذلكَ لا محالة ، العَيْنانِ زِناهما النظرُ ، وَالأُذُنانِ زِناهما الاسْتِماعُ ، وَاللِّسانُ زِناه الكلامُ ، واليدُ زِناها البطشُ ، وَالرِّجْلُ زِناها الخُطا ، والقلبُ يهوى ويتمنى ، ويصدقُ ذلكَ الفرجُ ويكذبه » .

Tercümesi :

86 — (8) Ebû Hureyre (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu ki :

«Şüphesiz Allâhü teâlanın Âdem oğluna zinadan nasibini yazmıştır, mutlaka o nasibine kavuşur,

— **Binâen aleyh gözün zinası,** (harama) **bakmaktır,**

— **Dilin zinası,** (cima' kelimesini ve haramı) **konuşmaktır,**

— **Nefis zinayı temenni eder ve iştahlanır, fercde onu** (zinayı) **yâ tasdik eder yada tekzib eder.»** **Buhâri, Müslim**

— **Müslimin** (diğer) rivayetinde Rasûlullah şöyle buyurdu :

«**Âdem oğlunun üzerine zinadan nasibi yazılmıştır. Ona** (zinadan nasibine) **elbet kavuşucudur.**

— **Gözlerin zinası,** (harama) **bakmaktır,**

— **Kulakların zinası,** (haramı ve cima' sözlerini) **işitmektir,**

— **Dilin zinası,** (cima ve haram kelimeleri) **konuşmaktır,**

— **Elin zinası** (şehvet ve harama) **yapışmaktır,**

— **Ayağın zinası,** (zinaya ve haram yollara) **adım atmaktır.**

— **Kalb, zinayı arzu ve temenni eder. Onu** (zinayı) **ferc, tasdik eder, yada tekzib eder.»**

٨٧ — (٩) وعن عمران بن حصين : أنّ رجلين من مزينة قالا : يا رسول الله !
أرأيت مايعمل الناس اليوم ويكدحون فيه ؟ أشيء قضي عليهم ومضى فيهم من قدر
سبق ، أو فيما يستقبلون به مما أتاهم به نبيهم وثبتت الحجة عليهم ؟ فقال : « لا ، بل
شيء قضي عليهم ومضى فيهم ، وتصديق ذلك في كتاب الله عز وجل : (ونفس
وما سوّاها فألهمها فجورها وتقواها) » . رواه مسلم .

Tercümesi :

87 — (9) **İmrân bin Husayn** (R.A) **den mervidir; Müzeyne kabilesinden iki adam dediler ki : Yâ Resûlellah! bana haber verirmisin bugün insanlar ne yapıyor ve nerede çalışıyorlar? Onların üzerine bir şey hükmolunup ve onlar hakkında bir kaderde sebkat etmiş olsa veya onlara peygamberlerinin getirdiği bir şey** (hüküm, hayır) **la karşılamaları takdirinde ve onların aleyhine delil sâbit olsa** (nasıl olur bildirirmisin)?

— **Bunun üzerine Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«**Teretdüt etme, belki bir şey onlara takdir olunur ve onlar hakkında sebkat eder. Bu hükmün böyle olduğunu aziz ve celil olan Allâhın kitabında şöyle tasdik olunmuştur :**

«**Her bir nefse ve onu düzenleyene,**

— **Sonrada ona hem kötülüğü, hem** (ondan) **sakınmayı ilhâm edene ki, onu** (nefsini) **tertemiz yapan kişi muhakkak umduğuna ermiştir.**

(Şems sûresi, 7-9) **Müslim**

İZAHAT

Râvî Hz. İmran bin Husayn (R.A), Ebâ nüceyd künyesi ile mârufdur. Hayberin fethi senesi müslüman olmuş, vefat edinceye kadar Basrada sâkin olmuştur. Sahabenin fakih ve fazıllarından idi, Hayberin fethi yılı olan hicretin yedinci senesi kendisi ile babası müslüman olmuştu.

Vefatı, hicretin elli ikinci senesinde vukû bulmuştur. Allah ondan razı olsun.

Hadisi şerifde Resûlüllah (S.A.V) efendimiz, kaderi ilâhîde sebkat etmiş olan her hangi bir şeyin, olmasının mukadder olduğunu beyan buyurdukdan sonra, sebkat edip yazılan bir şeyin başka bir yazılan kaderle değişebileceğinide zikretmektedir. Hatta bir nefsin hakkında cereyan eden şeyin değişip değişmeyeceği hususundaki suâle, değişebileceğini beyan sadedinde **«Tereddüt etme!»** buyurmuşlardır.

Yukarda bir akâid kaidesini yazmıştık : **«El mukadderü yuğayyeru bilmukadderi = mukadder olan şey, diğer bir mukadderle tağyir ve tebdil olunur.»**

Az sadakanın çok belayı def edeceği, makbul bir duanın inen veya inecek olan belayı def edip önleyeceği, tevbe ve istiğfarın hayatta çok değişikliğe sebeb olduğu gibi ahirettede pek çok faydası olacaktır. Bu hususda âyeti kerime ve hadisi şerifler Pek çoktur.

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Allah (c.c.) **dilediği hükmü kaldırır ve dilediğini yerinde sabit kılar** (veya değiştirir).» Râd sûresi, 39

Bir hadisi şerifde şöyle beyan edilmiştir :

«Sadaka, belayı def eder ve ömrü artırır.»

Ayeti kerime ve hadisi şerifjn hükümlerini tatbîki olarak yaşayan Hz. Ömerin bir hâdisesini nakletmekle iktifa edeceğiz.

Hz. Ömer (R.A) şamda vâkî olan tâun hastalığını duyunca şama girmeyip dönmek üzere hareket ettiler. Hemen orada Şam Vâlisi Ebu Ubeyde (R.A.) şöyle dedi :

«Kazayı ilâhîden kaçıyormusun?»

Hz? Ömer (R.A) de dediki :

«Allahü teâlanın kazasından kaderi ilâhiyesine kaçıyorum.»

Kaza ile kader hakkında geniş mâlumat, yukarda iki nolu cibril hadisinin altında zikredilmiştir.

٨٨ – (١٠) وعن أبي هُرَيْرة ، قال : قلت : يارسول الله ! إني رجلٌ شابٌ ، وأنا أخافُ على نفسي العنت، ولاأجِدُ ماأتزوج به النِساء ، كأنه يَسْتأذنه في الاختصاء ، قال : فسَكَتَ عني ، ثم قلتُ مثلَ ذلكَ ، فسكتَ عني ، ثم قلت مثل ذلك ، فسكتَ عني ، ثم قلت مثلَ ذلك ، فقال النبي ﷺ : «يا أبا هريرةَ ! جفَّ القلم بما أنت لاقٍ ، فاختص على ذلك أو ذَر» رواه البخاري .

Tercümesi :

88 — (10) **Ebû Hureyre** (R.A) **den mervidir, demiştir : Dedim ki : Yâ Resûlellâh! Ben genç** (şehvet sahibi) **bir adamım, ve ben kendi nefsim üzerine zina yapmakdan korkuyorum, ve kadınlardan nikahlayacak bir şeyde bulamıyorum, sanki o** (Ebû Hureyre) **ondan** (Resûlullahdan) **hayalarının burulması hakkında izin isteyordu, Ebû Hureyre dedi :**

— **Resûlullah** (S.A.V) **bana cevab vermekten sustu, sonra ben yine aynısını söyledim. Resûlullah yine bana bir şey söylemedi susdu, ondan sonra yine aynı kelimeleri söyledim, — Resûlullah bana karşı yine susdu, sonra yukardaki sualleri ve cümleleri aynen söyledim,**

— **Bunun üzerine nebiyyi Ekrem** (S.A.V) **buyurdu :**

«Ey Ebâ Hureyre! başına gelecek şeyleri (yani, söylediğin veya yapacağın şeyleri) **kalem yazdı. Binâenaleyh bunun üzerine ister hayalarını burdur, veya ister** (hayaları burdurmayı) **terk et.»** **Buhârî**

٨٩ — (١١) وعن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله ﷺ : « إنّ قلوبَ بني آدمَ كلَّها بَيْنَ أصبعَيْنِ مِنْ أصابعِ الرَّحْمن كَقَلْبٍ واحدٍ ، يصرفُهُ كيف يشاءُ » ثم قال رسول الله ﷺ : « اللهمَّ مصرفَ القلوبِ صَرِّفْ قلوبَنا على طاعتِكَ » . رواه مسلم .

Tercümesi :

89 — (11) **Abdullah bin Amr** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Muhakkak Âdem oğlunun hepsinin kalbleri, bir kalb gibi Rahman olan Allâhın parmaklarından iki parmak arasındadır. Onu (Âdem oğlunun kalbini) **dilediği şekilde sarf eder.»**

— Bundan sonra Resûlullah (S.A.V) buyurduki :

«Kalbleri yönelten Ey Allâhım! bizim kalblerimizide tâatın üzere yönelt.»
Müslim

İ Z A H A T

Resûlü Ekrem sallallahü aleyhi vesellem efendimizin, «Adem oğlunun hepsinin kalbi» cümlesi ile Peyğamberler, Alimler, Arifler, Evliyalar, Mümınler ve kafirler-in hepsine şamil olduğunu beyandır.

Yâni cenabu hakka göre, bütün insanların kalblerini tasarruf edib değiştirme veya bir şey üzerinde sâbit kılması, bir kişinin kalbini tasarruf etmesi gibidir. Onun için hiç güçlük yoktur.

Hadîsi şerifin bu cümlesinde şu mealdaki ayeti kerimeye işaret vardır :

«**Sizin** (hepinizin yoktan) **yaratılmanız ve öldükten sonra diriltilmeniz, ancak tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir.** (Ol, emri ilâhisi ile her şey oluverir).» Lukman sûresi, 28

Kalblerin hepsinin cenabu hakkın iki parmakları arasında oluşuda mecâzi olarak bir nevî teşbîhi şekilde halkın anlayışı ile beyan buyurulmuştur.

Halk arasında, «Ben seni parmaklarımla oynarım veya oynatırım, ben seni parmaklarımla fırıldak gibi döndürürüm. O adam, o kimseyi (diğer kişiyi) çok çabucak ve kolayca halleder, işini bitirir.» gibi manalar anlaşılmaktadır.

Halıkı zülcelâlın kudret ve azametini anlatmak için Resûlü Ekrem (S.A.V) efendimizde bu ifâdelerle buyurmuştur ki, cenâbu hak için kalbleri bir şey üzerinde sâbit kılması veya tebdil edib değiştirmesi, çok kolay ve çok çabuk olur. Onun için güçlük yoktur. O mutlak tasarrufa sahibdir. Kalbleri dilediği şekilde değiştirib sabit kılma kudreti ve yetgisi direk kendisine âittir. Hiç bir varlık ona galib gelemez ve onun kudretini engelleyemez. O her şeyinde muhtar ve muktedirdir.

Netekim Peyğamberimiz (S.A.V) efendimiz hadîsi şerifin son cümlesinde bu husûsu şöyle beyan buyurmuşlardır.

«Kalbleri yönetib çeviren ey Allâhım! Bizim kalblerimizi de tâatın üzere yönelt.»

Hadîsi şerifdeki, «Parmak» tabirinin halıkı zülcelâla isnadı «Kudret ve Kuvvet» manaları ile îzah edilmiştir. Yoksa hâlıkı zülcelalın insanların parmaklarına benzeyen parmaklarının olması manasında olamaz. Cenabu hak öyle teşbih ve teşebbühün her nevîsinden münezzeh ve âlidir.

٩٠ — (١٢) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسول الله ﷺ : « مامِنْ مَوْلودٍ إلا يولدُ على الفِطْرةِ ، فأبواهُ يُهوِّدانِهِ أو يُنصِّرانِهِ أو يُمجِّسانِهِ ، كما تُنْتَجُ البهيمةُ بهيمةً جمعاء ، هل تُحِسّون فيها من جدْعاء ؟ ثم يقول : (فطرةَ اللهِ التي فطرَ الناسَ عليها لاتبديلَ لِخلْقِ اللهِ ذلكَ الدينُ القيّم) » . متفق عليه .

Tercümesi :

90 — (12) **Ebû Hüreyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«**Her doğan çocuk ancak fıtrat** (İman ve islam fıtratı) **üzere doğar. Sonra babası anası** (yahûdi ise) **onu** (çocuğu) **yahûdi yaparlar,** (Hiristiyan iseler) **hırıstıyan yaparlar,** (Mecûsi iseler) **Mecûsi yaparlar. Nitekim kusursuz doğan bir hayvan yavrusu içinde siz kulağı, dudağı, burnu ve ayağı kesik olanını hiç görüyormusunuz?**

— **Bundan sonra Resûlullah** (S.A.V) **Şu mealdeki âyeti okuyor :**
«Allâhın fıtratı öyle şeydirki o (Allâh C.C.), **insanları bunun** (İslam fıtratı) **üzerine yaratmıştır. Allâhın yaratışına** (hiç bir şeyi) **bedel olmaz. Bu dimdik ayakta duran bir dindir.»** (Rum sûresi, 30) **Buhârî, Müslim**

İZAHAT

Hadîsi şerifin baş tarafında şu mealdâki âyeti kerimeye işaret vardır :
— «(Habîbim!) **O vakti hatırla ki, Rabbin, Adem oğullarının sulblerinden zürriyetlerini çıkarıb da onları nefislerine karşı şâhit tutarak; «Ben sizin Rabbiniz değilmiyim?» diye buyurduğu zaman, onlarda; «Evet Rabbimizsin, şahit olduk» demişlerdi.»** Araf sûresi, 172
Evet anasından doğan her çocuk, îman fıtratı üzere doğar. Yani ezeldeki îmanı üzere müslüman olarak doğar. O îman yedi yaşına kadar mûteberdir. Yedi yaşından sonra babası anası çocuğa tâlim ve telkinle ya aynı îmanda sâbit ve dâim olmasını sağlarlar. Yahut babası anası yahûdî iseler, çocuğa yahûdiliği telkin ve tâlim ederek yahûdî yaparlar. Eğer babası ve anası Hıristiyan iseler, çocuğa hırıstıyanlık telkin ederek Hıristiyan yaparlar. Şâyet çocuğun baba ve anası ateşe tapan Mecûsi iseler, Çocuğa mecûsilik telkin ederek Mecûsi yaparlar.
Cenâbu hak neslimizi îman telkini ile yaşatıp yeşerterek müslüman baba ve analardan olmamızı nasîb edib kafir babası ve kafir anası olmakdan muhafaza buyursun. Amin.

٩١ — (١٣) وعن أبي موسى، قال : قام فينارسول الله ﷺ بخمس كلمات فقال : «إن الله لا ينام، ولا ينبغي له أن ينام، يخفض القسط ويرفعه، يرفع إليه عمل الليل قبل عمل النهار، وعمل النهار قبل عمل الليل، حجابه النور، لو كشفه لأحرقت سبحات⁽٣⁾ وجهه ما انتهى إليه بصره من خلقه». رواه مسلم.

Tercümesi :
91 — (13) **Ebû Mûsa el Eşâ'ri** (R.A) **den mervidir, demiştir :**
Resûlullah (S.A.V) **aramıza kalkdı beş kelimeyi tavsiye etti ve dediki :**
«Muhakkak Allâhu teâla uyumaz,
— **Ve uyumak ona** (Allâha) **lâyık değildir** (sahih ve mümkün değildir),
— **Her ferdin nasîbini** (Rızkını) **daraldır ve genişletir,**
— **Gündüzün amelinden evvel gecenin ameli ve gecenin amelinden evvel gündüzün ameli Cenâbu hakka arz edilir.**

— **Cenâbu hakkın hicâbı** (yani, kul ile Allâh arasındaki mânevi perde) **Nurdur. Eğer hicab kalkarsa, insanın yüzünün nurlarını** (Ve gözünün nurlarını) **yakar, bu sebeblede Cenâbu hakka mahlukâtından hiç birinin gözü** (görmesi) **vâsıl olmaz.»** **Müslim**

٩٢ — (١٤) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسول الله ﷺ : «يَدُ الله ملأى لا تَغِيضُها نفقةٌ ، سحاءُ الليلِ والنهارِ ، أرأيتم ما أنفق مذ خلق السماءَ والأرض ؟ فإنه لم يَغِض ما في يده ، وكان عَرْشُه عَلَى الماءِ ، وَبِيَدِهِ الْميزانُ يخفض ويرفع » . متفق عليه .

وفي رواية لمسلم : « يمين الله ملأى — قال ابن نُمَير ملآن — سحاء لا يَغيضُها شيء الليل والنهار » .

Tercümesi :

92 — (14) **Ebû Hureyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Allâhü teâlanın yedi (kudret ve atası), **her yeri doldurur hiç noksanlık olmayan nafaka ihsan eder.** (Allâhın ihsanı) **gece ve gündüz yağar** (iner).

— **Yer ve gök yaratıldığı zamandan beri** (oradakilerin nefekasını) **nasıl infak ettiğini görüb bilmedinizmi? Zira Cenâbu hakkın yedi kudretinde olan nafaka ihsanı hiç noksan olmamıştır, ve Allâhın arşı suyun üzerinde idi.. Ni'metin ihsanı ölçüsü, yedi kudretindedir.** (O ihsanını) **daraltır ve genişletir.»** **Buharî, Müslim**

Müslimin Rivâyetinde ise; **«Allâhın bereketi, doldurucudur.**

— **İbni Nümeyr, Ni'met doludur. Öyle bir nimet yağışıdırki, O nimetin çokluğundan gece ve gündüzün hiç bir şeyi noksan** (mahrum) **olmaz dedi.»**

٩٣ — (١٥) وعنه ، قال : سُئِلَ رسول الله ﷺ عن ذَراري الْمُشْرِكِينَ ، قال : « الله أعلمُ بما كانوا عامِلينَ » . متفق عليه .

Tercümesi :

93 — (15) **Ondan** (Ebû Hüreyreden) **rivayet edilmiştir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **e Müşriklerin zürriyetlerinden soruldu. Resulullah** (S.A.V) **de buyurdu :**

«Onların (müşriklerin) **amel ettikleri şeyi** (cennet veya cehennem ameli olduğunu) **Allahü Tealâ bilir.»** **Buhârî, Müslim**

الفصل الثاني

٩٤ — (١٦) وعن عُبادةَ بن الصامت، رضي الله عنه، قال: قال رسول الله ﷺ: «إنّ أولَ ما خلق اللهُ القَلَمُ، فقال له: اكتُب. فقال: ما أكتب؟ قال: اكتُبِ القَدَر. فكَتَبَ ما كان وما هو كائنٌ إلى الأبَدِ». رواه الترمذي، وقال: هذا حديثٌ غريبٌ إسناداً.

KADERE İMANLA İLGİLİ İKİNCİ FASIL

Tercümesi:

94 — (16) **Ubâde bin es samit** (R.A) **den mervidir, demiştir : Resulullah** (S.A.V) **buyurduki :**

«Şüphesiz Allahü teâlanın ilk yarattığı şey kalemdir.

Allahüteâla kaleme dedi ki : yaz.

— Bunun üzerine kalem : ne yazayım? dedi.

— Allahü teâla buyurdu : kaderi yaz.

— Hemen kalemde olanı ve ebediyyete kadar (kıyâmete kadar) **olacak olanı yazdı.» Tirmizî** (Tirmizî : bu hadis, isnad cihetinden garibtir, demiştir).

٩٥ — (١٧) وعن مسلم بن يسار، قال: سُئل عمر بن الخطاب [رضي الله عنه] عن هذه الآية: (وإذ أخذ ربُّك مِنْ بني آدم من ظُهورِهم ذُرِّيتهم) الآية، قال عمر: سمعت رسول الله ﷺ يُسأل عنها فقال: «إن الله خلقَ آدمَ، ثم مَسح ظهره بيمينه، فاستخرجَ منه ذُريةً، فقال: خَلَقْتُ هؤلاءِ للجَنّةِ، وبعمل أهْلِ الجَنّة يعْملونَ، ثُم مَسح ظهرهُ فاستَخْرَجَ منه ذريةً، فقالَ: خلقتُ هؤلاءِ للنّارِ، وبِعَمل أهْلِ النّارِ يَعْمَلُونَ». فقال رجل: فَفِيمَ العَمَلُ؟ يارسولَ اللهِ! فقال رسول الله ﷺ: «إن الله إذا خلق العبد للجَنّة؛ استعمله بعملِ أهلِ الجنةِ حتى يموتَ على عملٍ مِنْ أعمالِ أهلِ الجنة فيدخله به الجنةَ، وإذا خلق العبدَ للنّارِ؛ استعمله بعملِ أهلِ النارِ حتى يموتَ على عملٍ مِنْ أعمالِ أهلِ النارِ فيدخله به النار». رواه مالك، والترمذي، وأبو داود.

Tercümesi :

95 — (17) **Müslim bin Yesâr** (R.A) **den mervîdir, demiştir** :

Ömer bin el Hattab (R.A) **a şu âyetten soruldu :**

— **Hani Rabbin Âdem oğullarından, onların sırtlarından** (sulblerinden) **zürriyetlerini çıkarıp - kendilerini nefislerine şâhit tutmuş, ben sizin Rabbiniz değilmiyim?,** (demişti)» (Âraf Sûresi, 192).

— **Ömer** (R.A) **dedi. : Resûlullah** (S.A.V) **dende bu âyetten sorulduğunu işittim, Resûlullah** (cevabda) **şöyle buyurmuştu :**

«Şüphesiz Allâhü teâla Âdemi yarattı, sonra Âdemin sırtına kutretiyle meshetti ve ondan (Âdemden) **bir zürriyet çıkardı ve cenâbu hak buyurdu : Bunları Cennet için yarattım ve bunlar Cennet ehlinin amelini işlerler.**

— **Sonra Âdemin sırtına kudretinin tesirini dokundurdu ve ondan bir zürriyet çıkardı.**

— **Bundan sonra cenâbu hak buyurdu : Bunları cehennem için yarattım ve bunlar cehennem ehlinin amelini işlerler.»**

— **Bunun üzerine bir adam dedi : Amel bir şey ifâde edermi? Yâ Resûlellah!**

— **Hemen Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Şüphesiz Allâhü teâla bir kulu cennet için yarttığı vakit, ona cennet ehlinin amelini yabdırır, hatta ehli cennetin amellerinden amel (leri işlemek) **üzere** (iken) **ölür ve bu ameli ilede cennete girer.**

— **Ve Allâhü teâla bir kulu cehennem için yarattığı vakit, o kula cehennem ehlinin amelini yapdırır. Hatta cehennem ehlinin amellerinden bir amel üzerine ölür ve bu sebeblede cehenneme girer.»** (Hadisi, Mâlik, Tirmizi, Ebû-Dâvud rivâyet etmişlerdir.)

(Not : Râvî müslim bin yesar (R.A), cühenî kabîlesine mensub tâbiînden bir zattır. Tirmizi bunun hadîsini, Arâf sûresinin tefsirinde rivayet etmiştir. Bu zat hadîsi, Ömer bin el Hattab (R.A) den rivâyet etmiştir. Ve Tirmizî bu hadîsi, «hasen» hadis olarak zikretmektedir.)

٩٦ – (١٨) وعن عبد الله بن عمرو، قال: خرج رسول الله ﷺ وفي يديه
كتابان، فقال: «أتدرون ما هذان الكتابان؟» قلنا: لا، يا رسول الله! إلا أن تخبرنا. فقال
الذي في يده اليمنى: «هذا كتاب من رب العالمين، فيه أسماء أهل الجنة، وأسماء آبائهم
وقبائلهم، ثم أجمل على آخرهم، فلا يزاد فيهم ولا ينقص منهم أبداً». ثم قال الذي في
شماله: «هذا كتاب من رب العالمين فيه أسماء أهل النار، وأسماء آبائهم وقبائلهم، ثم أجمل
على آخرهم؛ فلا يزاد فيهم ولا ينقص منهم أبداً». فقال أصحابه: ففيم العمل يا رسول
الله إن كان أمر قد فرغ منه؟ فقال: «سددوا وقاربوا؛ فإن صاحب الجنة يختم له بعمل
أهل الجنة وإن عمل أي عمل. وإن صاحب النار يختم له بعمل أهل النار وإن عمل أي عمل».
ثم قال رسول الله ﷺ بيديه فنبذهما. ثم قال: «فرغ ربكم من العباد (فريق في الجنة
وفريق في السعير)» رواه الترمذي.

Tercümesi :

96 — (18) **Abdullah bin Amr** (R.A) **den mervîdir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **çıkdı ve iki elinde iki adet kitab vardı ve dedikî :**

«Bu iki kitabı bilirmisiniz?»

— Biz dedik : Bilmeyiz, Yâ Resûlellah! ancak sen bize haber vermen- le (biliriz.)

— Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V) **sâğ elindeki kitab için dedikî :**

«İşte bu kitab âlemin Rabbisinden bir kitabdır, bu kitabda cennet ehlinin isimleri, babalarının ve kabîlelerinin isimleri vardır. Bundan sonra ahirlerinde hulâsa edilmiştir. Binâenaleyh bunlarda ziyadelik ve noksanlık katîyyen olmaz.»

— Sonra Resûlullah (S.A.V) sol elindekî kitaba işâret ederek şöyle buyurdu:

— Bu kitab, âlemin Rabb'sı tarafındandır, bu kitabda cehennem ehlinin isimleri, cehennem ehlinin babalarının ve kabilelerinin isimleri vardır. Sonra onların sonunda hulâsa edilmiştir, Binâenaleyh onlarda ziyâdelik olmaz ve onlardan noksanlıkda aslâ olmaz.»

— **Resûlullâhın Ashâbı dedikî : Şu halde amelden fâriğ olunan bir iş hâli olduğuna göre ameli kazanmakdaki fâide nedir? Yâ Resûlellah!**

— **Hemen Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Amellerinizi doğru yapın ve Allâha yaklaşmayı taleb edin, zira Cennet adamı, hangi amelle meşgûl olursa olsun, son nefesi cennet ehlinin ameli ile hitam bulur. Ve cehennem adamı, hangi amelle meşğul olursa olsun, nefesi cehennem ehlinin ameli ile hitam bulur.»

— **Bundan sonra Resûlullah** (S.A.V) **iki elindeki kitabları attı ve sonra buyurdu :**

«Rabbiniz, kulların işlerini takdir etmiştir; (kıyâmet günü toplananlardan) bir **takımı cennetde, bir takımı cehennemdedir.»** (Şuurâ Sûresi, 7)

Tirmizi

٩٧ — (١٩) وعن ابن خزامة، عن أبيه ، قال : قلت : يارسول الله ! أرأيتَ رُقىً نَسْتَرْقِيها ، ودواءً نتداوى بِهِ . وتُقَاةً نتَّقيها ، هل تَرُدُّ مِنْ قدرِ الله شيئاً؟ قال :«هي مِنْ قَدَرِ الله » رواه أحمد ، والترمذي ، وابن ماجه .

Tercümesi :

97 — (19) **Ebi Hızâme** (R.A) **den oda babasından rivâyet etmiştir, demiştir : Dedimki : Yâ Resûlellah! Okunup üflenerek (şifa âyetli ve düaları okunarak) tedâvi taleb etmemizi, bir ilaçla tedâvilenmemizi ve kaçınılacak şeyden kaçınmamızı bana haber ver, Acebâ Allâhın takdirinden bir şeyi** (bunlar) **red edermi?**

— **Resûlullah** (S.A.V) **buyurduki :**

«**O** (zikredilen üç şey), **Allâhın kaderindendir.»**

(Hadîsi, Ahmed, Tirmizî, İbni Mâce rivâyet etmişlerdir.)

İZAHAT

Râvî Ebî Hızâme (R.A), tâbiînden ve Beni Hars bin sâd neslindendir. Bu muhaddis olan Ebî Hızâme bin yâmur (R.A) dır.

Hadîsi şerifde, şifalanmak için okunup üflenmeyi, bir deva cinsinden ilaçla tedavîlenmeyi ve zararlı olanlardan kaçınmanın fâidesînin olup olmadığını soran zâte, Resûlü Ekrem efendimiz; bunlarında birer sebeb olduğunu beyan ederek hastalığın nasıl bir kaderi ilâhî olduğu sâbit ise, bunlarla tedâvîlenmeninde birer kaderi ilâhi olduğunu beyan buyurmuştur. Dolaysiyle bu yollarla tedâvîlenmenin cevazını îzah etmiş oluyor. Fetvada câ'izdir. Fakat tevekkül ve takvaya göre câiz değildir.

Bu mes'elelerin geniş îzahı, «**Mülteka tercümesi**» adlı eserimizin dördüncü cildinde zikredilmiştir. Ayrıca batıl ve uydurma yollarda tedâvîlenme şekil ve yollarının kötülüklerini de «**İslâma sokulan Bid'at ve Hurâfeler**» adlı eserimizde beyan ettiğimizi hatırlatırız.

٩٨ -(٢٠) وعن أبي هريرة. قال: خرج علينا رسول الله ﷺ، ونحن نتنازع في القدر، فغضب حتى احمرَّ وجهُه. حتى كأنما فُقِئَ في وَجْنَتَيْه حبُّ الرمان، فقال: «أبهذا أُمِرْتُم؟ أم بهذا أُرْسِلْتُ إليكم؟! إنما هلك من كان قبلكم حين تنازعوا في هذا الأمر، عزمتُ عليكم، عزمتُ عليكم ألاّ تَنَازَعُوا فيه». رواه الترمذي.

٩٩—(٢١) وروى ابن ماجه نحوه عن عمرو بن شعيب، عن أبيه، عن جده.

Tercümesi :

98 — (20) **Ebû Hüreyre** (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **yanımıza çıka geldi, bizde o anda kader hakkında münâzaa ediyor idik. Resûlullah** (S.A.V) **gazablandı, hatta yüzü kıbkırmızı oldu ve hatta sanki iki yanağında nar dânesi sıkılmış gibiydi.**

— **Bunun üzerine Resûlullah** (S.A.V) **buyurdu :**

«**Bununlamı emrolundunuz? Yoksa benmi bununla size gönderildim?! Ancak ve ancak sizden evvel geçen kimseler, bu işde** (kader meselesinde) **münâzaa ettikleri vakit, helâk olmuşlardır. Size kesinlikle beyan ediyorum, kesinlikle arz ediyorum; Bunda** (kader hakkında) **münâzaa** (Ve münâkaşa) **etmeyiniz.**» **Tirmizî**

99— (21) **İbni Mâce bu hadis gibisini, Amr bin Şuayb dan, onun babasından ve dedesinden rivâyet etmiştir.**

١٠٠ (٢٢) وعن أبي موسى، قال سمعتُ رسول الله ﷺ يقول: «إنَّ الله خَلَقَ آدمَ من قبضة قبضها من جميع الأرض، فجاء بنو آدم على قدر الأرض، منهم الأحمرُ والأبيضُ والأسودُ وبين ذلك، والسهلُ والحَزْنُ، والخبيثُ والطيِّبُ». رواه أحمد والترمذي وأبو داود.

Tercümesi :

100 — (22) **Ebû Mûsâ** (R.A.) **den mervidir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **den işittim, diyordu :**

«Muhakkak Allâhü teâla Âdemi yerin hepsinden kabzalanmış bir kabzadan yarattı. Âdemoğlu yer yüzünün (bütün renk ve çeşitli tabiatlarının) **mikdârı** (çeşitleri) **üzerine gelmiştir,** (çeşitlerden yaratılmıştır), **kırmızı, beyaz, siyah ve bunların arasındaki şeylerde onlardan** (yer yüzünün çeşitlerinden) **dir, yumuşaklık, sertlik ve güzellik** (yani, Ahlâkî yönde ki bu hallerde) **onlardan** (yerin çeşitlerinden) **dir.»** (Hadîsi, Ahmed, Tirmizî, Ebû Dâvud rivâyet etmişlerdir.)

١٠١ – (٢٣) وعن عبد الله بن عمرو، قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: « إن الله خلق خلقه في ظلمة، فألقى عليهم من نوره، فمن أصابه من ذلك النور اهتدى، ومن أخطأه ضل، فلذلك أقول: جف القلم على علم الله » . رواه أحمد والترمذي .

Tercümesi :

101 — (23) **Abdullah bin Amr** (R.A) **den mervîdir, demiştir :**

Resullah (S.A.V) **i işittim buyururdu :**

«Şüphesiz Allahü teâla (insan ve cinnîlerden) **halkını** (mahlûkatını, nefsi emmârenin) **karanlığında halk etti ve onlara nûrundan** (bir şey) **döktü.**

— Binâenaleyh bir kimseye o nurdan isâbet ederse, hidâyete erişir. Ve bir kimseye de o nur vâsıl olmazsa, dalâlette kalır (hak yoldan çıkar).

— Bu sebebten dolayı derimki : kalem Allahın ilmi üzere cereyan eder (yazar ve hükmeder).» (Hadîsi, Ahmet Tirmizi rivâyet etmiştir.)

١٠٢ – (٢٤) وعن أنس، قال: كان رسول الله ﷺ يكثر أن يقول: « يا مقلب القلوب! ثبت قلبي على دينك » فقلت: يا نبي الله! آمنا بك وبما جئت به، فهل تخاف علينا؟ قال: « نعم؛ إن القلوب بين أصبعين من أصابع الله، يقلبها كيف يشاء » رواه الترمذي وابن ماجه .

Tercümesi :

102 — (24) Enes (R.A) den mervîdir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) şu düâyı çok söylerdi :

«Ya Mukallibel kulûb! Sebbit kalbî, alâdînike - Ey kalbleri çeviren (yöneten)! **benim kalbimide dîniyin üzerine sâbit kıl»**

— Bunun üzerine dedimki : Ey Allahın Nebîsi! sana ve senin getirdiğine îman ettik, bizim üzerimize korkarmısın?

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«**Evet** (sizin üzerinize korkarım), **Zira kalpler, Allahü teâlanın parmaklarından iki parmak arasındadır, onları** (kalbleri) **dilediği şekle çevirir»**
Tirmizî, İbna mâce

١٠٣ — (٢٥) وعن أبي موسى، قال: قال رسول الله ﷺ: «مثل القلب كريشة بأرض فلاة يقلبها الرياح ظهراً لبطن». رواه أحمد

Tercümesi :
103 — (25) Ebû Mûsa (R.A) den mervîdir, demiştir :
Resûlullah (S.A.V) buyurdu :
«**Kalbin misâli, nebâtatsız düz arâzi üzerindeki kuş tüyü gibidir, onu rüzgâr** (her sâat ve sâniyede) **üstünü altına** (ve altını üstüne) **çevirir.»**
Ahmet bin Hanbel

١٠٤ — (٢٦) وعن علي، قال: قال رسول الله ﷺ: «لا يؤمن عبد حتى يؤمن بأربع: يشهد أن لا إله إلا الله وأني رسول الله بعثني بالحق، ويؤمن بالموت، والبعث بعد الموت، ويؤمن بالقدر». رواه الترمذي، وابن ماجه.

Tercümesi :
104 — (26) Ali (R.A) den mervîdir, demiştir :
Resûlullah (S.A.V) buyurdu :
«**Her hangi bir kul, şu dört şeye inanmadıkça mü'min olamaz.**
a) Allahtan başka ilâh olmadığına ve beni hakla gönderen Allahın Resûlü olduğuma şehâdet etmesi,
b) Ölüme îman etmesi,
c) Öldükten sonra dirilmeğe îman etmesi,
d) Ve kadere iman etmesi ile (mü'min olur).» **Tirmizî, İbni Mâce**

١٠٥ — (٢٧) وعن ابن عباس. قال: قال رسول الله ﷺ: «صنفان من أمتي ليس لهما في الإسلام نصيب: المرجئة والقدرية». رواه الترمذي وقال: هذا حديث غريب [حسن صحيح].

Tercümesi :
105 — (27) İbni Abbas (R.A) den mervîdir, demiştir :
Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Ümmetimden iki sınıf için islamda nasib yoktur, (onlarda :) **Mürci-e ve kaderiyelerdir.» Tirmizi,** Tirmizi : bu hadis garib (hasen ve sahih) dir, dedi.

(NOT : Mürcie ve kaderiye hakkında, **«İslâma sokulan Bid'at ve Hurafeler»** adlı eserimizde geniş malûmat yazılmıştır.)

١٠٦ـ(٢٨) وعن ابن عمر، قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول : « يكون في أمتي خسف ومسخ ، وذلك في المكذبين بالقدر ». رواه أبو داود، وروى الترمذي نحوه .

Tercümesi :

106 — (28) İbni Ömer (R.A) den mervîdir, demiştir :

Resûlullâh (S.A.V) den işittim buyuruyordu :

«Ümmetimde (ümmeti icâbette) **yerde hareket** (zelzele) **ve yer yutmaları ve sûretin çevrilmesi olur. Evet bu hal kaderi tekzib edenler içinde olur.» Ebûdâvut, Tirmizîde** böyle rivâyet etmiştir.

(NOT : Bu hadîsi şerîfin kısa açıklamalı temsîli örneği, «Bid'at ve Hurâfeler adlı eserimizle Evliya meselesi» isimli eserimizde mezkürdür.)

١٠٧ـ(٢٩) وعنه، قال : قال رسول الله ﷺ : « القدرية مجوس هذه الأمة، إن مرضوا فلا تعودوهم، وإن ماتوا فلا تشهدوهم » رواه أحمد، وأبو داود .

Tercümesi :

107 — (29) Yine (İbni Ömer) den rivâyet olunmuştur, demiştir:

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Kaderiyye, bu ümmetin mecûsisidir, eğer hastalanırlarsa, ziyâret etmeyiniz, ve eğer ölürlerse, cenâzelerine hâzır olmayınız.»

Ahmet, Ebûdâvud

١٠٨ـ(٣٠) وعن عمر. قال : قال رسول الله ﷺ : «لا تجالسوا أهل القدر ولا تفاتحوهم» رواه أبو داود .

Tercümesi :

108 — (30) Ömer (R.A) den mervîdir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Kaderiye ehli ile oturmayınız ve onlara havâle etmeyiniz (veya onlara selamla başlamayınız).» **Ebûdâvud**

١٠٩—(٣١) وعن عائشة [رضي الله عنها] قالت : قال رسول الله ﷺ : « ستةٌ لعنتهم ولعنهم الله وكل نبي يجاب : الزائد في كتاب الله ، والمكذب بقدر الله ، والمتسلط بالجبروت ليعز من أذله الله ويذل من أعزه الله ، والمستحل لحرم الله ، والمستحل من عترتي ما حرم الله ، والتارك لسنتي » . رواه البيهقي في « المدخل » ورزين في كتابه .

Tercümesi :

109 — (31) Âişe (R.A) den mervîdir, demiştir :

«Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Altı şeye (kimseye) **ben lânet ettim, Allahü teâla ve düâsı müstecâb olan her Peygamberde lânet etti** (onlarda şunlardır :)

a) **Allahü teâlanın kitabına** (kur'anı kerîme) **ziyâde eden,**

b) **Allahü teâlanın kaderini tekzîbeden,**

c) **Allahü teâlanın aziz kıldığı kimseyi zelil ve zelil kıldığı kimseyide aziz yapmak için ceberutla musallat olan,**

d) **Allahü tâlanın haremini** (harem dâhilindeki haramları) **helâl kılan,**

e) **Ehli beytimden olanlara** (ezâ ederek tâzîmi terketmek gibi şeyleri) **Allahü teâlanın haram kıldığı şeyi helal kılan,**

f) **Ve benim sünnetimi terk eden kimsedir.» Beyhakî** «Medhal» de ve Rezinde kitabında rivâyet etmiştir.

İZAHAT

Hadisi şerifde beyan edilen altı sınıf kimselere, Allâhü teâlanın lâneti demek, rahmetinden uzaklâştırmak, azabı ilahişine dûcar etmektir.

Peyğamberimiz ve bütün peyğamberlerin lâneti ise, bu kişilerin Allahû teâlanın rahmetinden uzak oulp gazab ve azabı ilâhiyeye müstehak olmalarını dilemeleridir.

Altı sınıf kimselerin fenalıklarınıda kısaca açıklayalım.

a) Kitabı ilâhiye ziyade eden kimseler, Kur'anı kerime ve diğer semâvi kitaplara ilâve yaparak yahûdi ve hırıstıyanların Allahın buyurmadığını; «Allah buyurdu» gibi yalan isnad ve iftiralarda bulunmaktırki, kesin ve açık hükümleri tahrif edip tebdil ve tağyir suretiyle yazan, söyleyen ve hüküm beyan eden kimseler, ayeti kerimelerin açık ve zahiri hükümlerini ve nazımlarını inkar temiş olduklarından kâfir olurlar.

Fakat kitap ve sünnetin hükümlerini tevil ederek beyan edilen hüküm, kıtap ve sünnetin hükümlerine muhâlif olursa, bu tevili yapan kimse, ehli Bid'at olur ve işlenen amel ve tevilede Bid'at denir. Bid'at-cıların ve Bid'atın fenalıkları, **«İslâma sokulan Bid'at ve Hurâfeler»** adlı eserimizde uzun uzun izah edilmiştir.

Gününmüzde indî düşünce ve görüşler ortaya atarak Kur'anın açık hükümlerine zıd bir takım kanun, tüzük veyönetmelikler yapanlar, çıkaranlar ve onları tasvib edip iyi karşılayanlar, açıkça kitabı ilahiyeye ziyâde yapan veya yapmaya çalışan haham ve papaz kafalı beyinsiz sapıklardır. Belkide kâfirlerdir.

b) Kaderi ilâhiyi inkar edip yalanlayan kimsede, Allahın ve Resüllerinin lânetine müstehak olan kişidir. Zira kaderin aslı malum, vasfı mechuldur. Aslına ve esasına inanan kişi, iki cihan seâdetine nail olur.

c) Zulüm çemberi kurarak Allahın indinde şerefli ve izzetli kişileri, zelil ve ahlaksız rezil kimseleride şerefli kılmaya çalışan zâlim ve cebbar kimseler de, Allâhın ve Resûllerinin lânetine müstehâk olan zâlimlerdir.

İlim ve amelleri islam esasları dahilinde âlim ve salih kişilere itibar etmeyip, içkici, kumarcı, zinacı, yalancı, iftiracı ve her çeşid ahlaksızlıkları işleyen veya işlemekten çekinmeyen mikrop adamlara değer veren zavallılar, işte bu adamlar, zulüm çemberi kuran cebbar ve kaddar kimselerdir. Rahmeti ilâhiden mahrum, azâbı ilâhiyeye lâyık ve müstehak olan beyinsizlerdir.

Haksızı haklı ve haklıyı haksız çıkaran veya çıkarmaya çalışan hüküm ve karar sahipleri, yalancı şâhidler, yalan yere yemin edenler, rüşved yoluyla haksızlara hak verenler hep aynı zalim ve cebbarlardır. Şeref ve haysiyetleri tahrip eden millet ve cemiyetin mikroplarıdırlar.

Nihayet hak olan hükümleri, çeşidli sebeblerle tebdil ve tahrif eden yahûdi ve hıristiyanları taklid eden, adâletle hüküm vermek isteyenlere en şiddetli düşman olan kaddarlardır.

d) Haremi şerif dâhilinde avlanılması yasak ve haram olanları helâl kılmak ve ihramsız halde yapılanları ihramda da yapmak gibi amelleride helal gibi yapmak ilahi gazaba müstehaklık icap ettirir.

Ayrıca Allahü teâlanın haram kıldığı şeyleri, helal yapmak veya helallaştırmaya çalışmakda rahmeti ilahiden kovulup azabı ilahiyeye müstehak olmaya sebebdir.

Kur'anı kerimde haramlığı açıkca belirtilen hüküm ve âyet hakkında helallaştırma emeline kapılmak, günümüzdede pek çoğalmıştır.

Adam haramın içine dalmıştır ve onun gibi aynı haramı işleyende vardır. Kendi amel ve amellerine göre hüküm verenler veya hükmün verilmesi gerektiğini söyleyenler, maalesef vardır. Münakaşa dahi edilmiştir

Meselâ : Faiz haramdır, Zina haramdır, İçki haramdır, Kumar haramdır, Namazı terk edip kılmamak günahdır ve bu hükümlere benzer çok haramları işleyenler, fâsit çemberin içine kendilerini atmışlardır. Böyle sapık ve fasid düşüncelerden son derece sakınmak en doğru ve en sâlim yoldur.

e) Peyğamberimizin nesli Pâkinden olan sülâle-i necibine hürmeti terk edip hakâret ve ezâyı helâl görmek veya ezâda bulunmakda ilâhi rahmetten kovulmaya sebebdir. Peyğamberimizin «Itreti», Hz. Fatıma ve onun zürriyetidir.

f) Peyğamberimizin sünnetini terk edip işlememekte, ilâhî rahmetden uzaklaşmaya sebeblerden birisidir. Akıllı insan, Peyğamber efendimizin sünnetine sım sıkı sarılır. O sünnete sarılmanın mükâfatı ise, şefaatı Resûl ile cennete girmektir.

١١٠ — (٣٢) وعن مطر بن عكامس، قال: قال رسول الله ﷺ: «إذا قضى الله لعبد أن يموت بأرض جعل له إليها حاجة». رواه أحمد، والترمذي .

Tercümesi :

110 — (32) **Matar bin Ukâmis** (R.A) **den mervîdir, demiştir :**

Resûlullah (S.A.V) **buyurdu :**

«Allâhü teâla bir kulu, bir yerde öldürmeyi hükmettimi, o yere o kul için bir ihtiyaç kılar (bu sebeble kul oraya gelir ve orada ölür).»

(Hadîsi, Ahmet, Tirmizî rivayet etmiştir.)

İZAHAT

Râvi matar bin Ukâmis (R.A), Beni süleym kabilesine mensubdur. Kûfeli zevâtı muhterden sayılmıştır. Bir tek hadîsi şerif rivâyet etmiştir. Oda bu hadîsi şerifdir. Kendisinden Ebî İshak Essebîî rivâyet etmiştir.

Hadîsi şerifde beyan edilen hükümde şu mealdâki âyeti kerîmeye işâret vardır :

«Bir nefis (şahıs), **hangi yerde** (nerede) **öleceğini bilemez.»**

Lukman Sûresi, 34

Evet bir kimse, hangi saatde ve nerede ne şekilde öleceğini bilemez. Ancak Allahü teâla bilir. Aynı zamanda bir kişi nerede ve hangi mekanda ne şekilde ölecekse günü saatı gelince eceli onu çeker, o adam oraya gider ve orada ölür. Hakkında tecelli edecek kaderi ilâhiyî hiç bir nefis bilemez. Onun ilmi, Allahın yanındadır.

Bir kimse ölüme mukadder olan yere gitmesi için, o kişiye orada bir ihtiyaç ve iş kapısı açılır. O işini görmek üzere gider. Ecelide onu orada bulur ve hakkın rahmetine veya azabına kavuşur.

Yukardaki âyeti kerime ve hadisi şerifi açıklayıcı bir hâdise, tefsirlerde şöyle beyan edilmiştir :

«Rivâyet olunduğuna göre, Ölüm meleği bir gün Süleyman Aleyhisselamın huzûruna giriyor. Orada oturan kimseler içinde bir adama dikkatla bakıyor. O adam kıyâfet değişikliği ile gelen ölüm meleğinin kim olduğunu soruyor.

— Süleyman Aleyhisselamda, ölüm meleğidir, diyor.

— Bunun üzerine o adamcağız, bu sanki beni arzu ediyor gibi, ne olur rüzgara emret beni yüklenip Hindistana kavuştursun, diyor.

— Hemen Süleyman aleyhisselam öylece işleyor, rüzgar o adamı Hindistana götürüyor.

— İşte o anda ölüm meleği diyorki; «Benim o adama dikkatla ve devamlı bakışım teaccübümden idi. Zira ben o adamın ruhunu hindistanda almakla emrolundum, halbuki, o adam senin yanında (kudusde) dir.»

Mecmuatüttefasir, C. 5, 70

Evet insanın nerede, ne zaman ne şekilde öleceği kaderi ilâhinin tecellisine bağlı olduğu için, onu Allahdan başka kimse bilemez. Ancak ecel nerede, ne zaman ve ne şekilde vukû bulacaksa, sebeblerini Allahü teâla yaratır. Öylece vâkî olur. Ecel saati geldiği zaman, ne bir saat geri alınır ve nede bir saat ve saniye evvel olur. Takdir edilen saat ve zaman ne ise, o şekilde tecelli eder.

١١١ —(٣٣)وعن عائشة، رضي الله عنها. قالت : قلت: يارسول الله! ذراري المؤمنين؟ قال: « مِنْ آبائهم ». فقلت : يارسول الله بلا عمل؟ قال: « اللهُ أعلم بما كانوا عاملين ». قلت: فذراري المشركين؟ قال: « مِنْ آبائهم ». قلت: بلا عمل؟ قال: «الله أعلم بما كانوا عاملين» .

رواه أبو داود .

Tercümesi :

III — (33) Âişe (R.A) den mervîdir, demiştir, dedimki : Yâ Resûlellah! Mü'minlerin zürriyetlerinin hükmü nedir (cennette veya cehennemdelermi)?

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Onlar (mü'minlerin zürriyetleri) **babalarından** (mü'miulerden) **dir.»**

— Bunun üzerine ben dedim : Yâ Resûlellah! amelsiz olarakmı?

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Allâhü teâla amel edenleri bilir.»

Dedimki : Müşriklerin zürriyetlerinin hükmü nedir?

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Onlar (müşriklerin zürriyetleri) **babalarından** (müşriklerden) **dir»**
— Ben dedimki : amelsiz olarakmı?
— Resûlulah (S.A.V) buyurdu :
«Allahü teâla amel edenleri bilir (binâen aleyh hükmü o verir).»
(Hadisi, Ebûdâvud rivayet etmiştir.)

١١٢—(٣٤) وعن ابن مسعود ، رضي الله عنه ، قال: قال رسول الله ﷺ : «الوائدة والموؤدة في النار» . رواه أبو داود .

Tercümesi :
112 — (34) İbni Mes'ûd (R.A) den mervîdir, demiştir :
Resûlullah (S.A.V) buyurdu :
«Küçük (yeni doğan) **kız çocuğunu diri diri gömen anne ve gömülen çocuk (veya göz yuman ebe) cehennemdedir.»**
(Hadisi, Ebûdâvud rivâyet etmiştir.)
Bu hadisi şerifde şu mealdeki âyeti kerimeye işâret vardır :
«Onlardan (müşriklerden) **birine, kız doğum haberi :** (Verilip bir kızın doğduğu) **müjdelenince öfkelenerek yüzü simsiyah oluyor.**
— Verilen müjdenin yaptığı kötü tesirle utanıp kavminden gizleniyor, acaba o çocuğu zillet ve horlayarak saklayacakmı, yoksa toprağamı gömecek? Bakki hüküm verdikleri şeyler ne kötü.» Nahl Sûresi, 58-59
Yukarıdaki hadisi şerifin zâhiri hükmüne göre, müşriklerin küçük yaşda ölen çocuklarının azab olunacağı beyan edilmiştir.
Fakat hadisi şerifin hükmünü tevil ederek doğum yaptıran ebenin ve doğuran annenin çocuğun diri diri toprağa gömülmesine rıza gösterdiklerinden çocuğun değil, onların azab olunacakları beyan edilmiştir. Zira doğum zamanında doğuracak kadın doğum saatı ve sancısı gelince bir çukur kazar eğer doğan erkek olursa, alıkor. Şâyet kız doğarsa hemen çukura gömerdi ve o doğuracak kadının başında doğumcu ebede hazır bulunur idi.
İşte kız doğuran kadının çocuğu diri diri toprağa gömmesine o ebede razı olduğundan hem doğuran kadın, hemde doğum başında bulunan ebe cehennemde azab olunacaklardır.
Ana rahminden dört aylık olan diri çocuğu, ilâç vesaire ile düşürerek öldüren kişilerde, aynı diri diri çocuklarını toprağa gömen müşrikler gibi cehennem azabı ile azablansalar gerek. Esâsen Çocukların ölümüne sebep olan her kişi, mutlaka cezâlanır.
Zinadan gizlice doğum yapan ve doğumdan sonra çocuğu öldüren veya ölüme atılan çocukların sahipleri (anaları) da, azaba müstehak olurlar. Hem zinanın cezasını çeker ve hemde zinadan hamile olduğu çocuğun hayatına kast etmesinden için azablanır.

İmamı azam (R. A) hazretleri, çeşitli sebep ve nedenlerden dolayı, müşriklerin çocuklarının küçük halde ölenleri hakkında cennetlik veya cehennemlik hükmünü verememiş tevekküf etmiştir.

İmamı Azam Hazretlerinin tevakkufuna sebep, yukarda beyan edilen hadîsi şeriflerde «Her doğan çocuğun İslâm fıtratı üzere doğar.» hükmü ile bu hadîsi şerifin hükmünün izahı ve telîfi husûsu gibi meselelerdir.

Günümüzde çocukları dört aylık oldukdan sonra düşürenlerle çocuk larına din ve îmanını öğretmeden rızık derdi ile tahsile gönderip cocuklarını îman ve ahlak dışı yaşantıya atan ve itenlerde aynı cinâyeti işleyen zalimlerdir.

Bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur.

«Fakirlik korkusu ile (câhiliyyet devrinde olduğu gibi) **çocuklarınızı öldürmeyin. Zira onlara da, size de rızkı biz** (azîmüşşan) **veririz.»**

(İsrâ sûresi, 31)

Yukardaki hadîsi şerif ve âyeti kerime ile ilgili geniş îzahat; **«Mülteka tercümesi»** nin birinci cildinin **«Köleyi Nikâhlama Babı»** başlığında zikredilmiştir.

الفصل الثالث

١١٣ —(٣٥) عن أبي الدَّرداء، قال: قال رسول الله ﷺ: «إن الله عزَّ وجل فرغَ إلى كل عبد من خلقه من خَمْسٍ: من أجَله، وعمله، ومضجعه، وأثرِه، ورزقِه» رواه أحمد.

KADERLE İLGİLİ ÜÇÜNCÜ FASIL

Tercümesi :

113 — (35) Ebudderdâ (R. A) den mervîdir, demiştir :

«Aziz ve celil olan Allhâhü teâla her kuluna beş şeyin taktîrini netîcelecelemiştir (o beş şeyde şunlardır) :

a) Ecelini (yâni, ömrünün müddetini ve yaşayacağı zamanı),

b) Amelini (yâni, kulun hayır ve şerden neler işleyeceniğini),
c) Nerede karar edip kalacağını (yer ve mekânını),
d) Hareket ve ızdırarlı hallerini,
e) Ve helâl veya haramdan rızkını taktir etmiştir.»

Hadîsi, Ahmed rivayet etmiştir.

İZAHAT

Râvi Hz. Ebudderdâ (R.A), uveymir bin mâlik hazrec kabilesine mensup ensâri kiramdandır. Uhut muhaberesinden başka bütün muharebelerde Peygamberlerimizle hazır bulunmuştur.

Hz. Ebudderdâ (R.A), sahâbenin fakih, âlim, fazıl ve hakimlerinden idi. Bu sebepten Peygamberimiz (S.A.V.) onun hakkında şöyle buyurmuştur :

«Her ümmetin bir hakîmi vardır. Bu ümmetin hakîmi de, Ebudderdâdır.»

Şamı şerifin fethi esnasında muharasada bulunmuşlardır ve fethinden sonrada şâma hâkim tâyin edilmiştir. Hz. Osmanın hilâfeti zamanında şam kâzısı iken hicretin okuz ikinci senesinde vefat etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Yukardaki hadisi şerifin lafız ve manalarını her müminin ezberleyip hayatına düstür ve delil olarak hedef olmalıdır. Rızık derdine, mesken ve mekan derdine düşüpde ilâhi takdir ve tecelliyi unutmamak lâzımdır. Çalışmak ve doğru işlere yapışmak, rızkın helâl olmasına ve helâldan takdir edilmesine sebep olur.

Birde insan az yaşasa çok yaşasa mutlak ve muhakkak bir gün ölüm başa gelecektir. Onuda hiç unutmayıp iyi hazırlanmak ve daima iyi amellerle meşkul olmak lazımdırki, insan nasıl yaşarsa, öyle ölür. Nasıl ölürse, öyle haşrolunur.

١١٤ —(٣٦) وعن عائشة، رضي الله عنها، قالت : سمعت رسول الله ﷺ يقول: «من تكلم في شيء من القدر سئل عنه يوم القيامة ، ومن لم يتكلم فيه لم يسأل عنه» .
رواه ابن ماجه .

Tercümesi :

114 — (36) Âişe (R.A) den mervîdir, demiştir :
Resûlullah (S.A.V) den işittim, buyuruyordu :

«Bir şey hakkında bir kimse kaderden bahsederse, kıyâmet gününde o kimse süal olunur,

— Ve bir kimse bir şey hakkında kaderden bahsetmezse, kıyâmet gününde o kimsede ondan (kaderden) **süal olunmaz.» İbni Mâce**

١١٥ —(٣٧) وعن ابن الديلمي، قال: أتيتُ أُبيَّ بن كعب، فقلت له: قد وقع في نفسي شيءٌ من القَدَر، فحدثني لعل اللهَ أن يذهبَه من قلبي. فقال: لو أن الله عز وجل عذب أهل سماواته وأهلَ أرضه؛ عذبهم وهو غيرِ ظالم لهم، ولو رحمهم كانت رحمته خيراً لهم من أعمالهم، ولو أنْفَقْتَ مثل أحُد ذهباً في سبيل الله ماقَبِلهُ الله منك حتى تؤمن بالقدَر، وتعلم أنَّ ماأصابك لم يكن ليُخْطئَك، وأن ماأخطأكَ لم يكن ليصيبَك. ولو متَّ على غير هذا لدخلتَ النار. قال: ثم أتيتُ عبد الله بن مسعود، فقال مثلَ ذلك. قال: ثم أتيت حذيفةَ بنَ اليمان، فقال مثل ذلك. ثم أتيتُ زيدَ بنَ ثابت فحدَّثني عن النبي ﷺ مثل ذلك. رواه أحمد، وأبو داود، وابن ماجه.

Tercümesi :

115 — (37) **İbni Deylemî** (R.A) **den mervîdir, demiştir:**

«Übey bin kâbe geldim, ona dedimki : nefsimde kaderden birşey (vesvese) **vâki ve bana bir söz söyledi. Fakat umarımki Allâhü teâla onu** (vesveseyi) **kalbimden giderir.**

— Bunun üzerine Übey bin kâb dedi : Eğer aziz ve celil olan Allâhü teâla semâvatın (göklerin) **ve yerin ehlini azap etmesi farz olunsa, onları** (göklerin ve yerin ehli olanları,) **o** (Allâhü teâla) **onlara zulmetmediği halde azâbeder** (zîra azâbı ilâhîsi, adlinden ve rahmetide lutfundandır).

— Ve eğer Allâhü teâla onlara (yer gök ehline) **rahmetini ihsan etse, onlara rahmeti ilâhîsi, onların** (iyi) **amellerindendir. Eğer sen Allah yolunda Uhud dağı kadar altun infak etsen, Allâhü teâla senden o Uhud dağı kadar** (hayrın) **infâkını kabul etmez, tâki kadere îman edesin. Ve sen bilmelisinki, muhakkak sana** (ni'met, belâ, tâat ve mâsiyetten) **isâbet eden şey, sanin hatâ etmenden olmamıştır, ve** (hayır ve şerden) **senin hatâ ettiğin şey, mutlâka sana isâbet etmek için olmamştır.**

— Eğer sen (Ey İbni Deylemî!) **şu** (kadere îman) **akîdesinden başka** (küfür) **akîdesi üzerine ölürsen, elbette cehenneme girersin.**

— İbni Deylemî dedi : Bundan sonra Abdullah bin Mes'uda geldim, fakat Abdullah bin Mes'ud da aynı böyle söyledi,

— İbni Dyelemî dedi : Sonra Huzeyfe bin Elyemâne geldim, hemen Huzeyfe de aynı şeyi söyledi.

— Ondan sonra Zeyid bin Sâbite geldim, oda Nebiyyi muhteremden naklen bana aynı öylesini söyledi.»

(Hadisi, Ahmet, Ebû Dâvud, İbni Mâce rivâyet etmişlerdir.)

İZAHAT

Râvî İbni Deylemî (R.A) kimdir?

Hz. İbni Deylemî (R.A) Ebû Abdullah, yahut Ebû Abdurrahman veya Ebûzzahhak feyrûziddeylemîdir. Kendisi humeyrîden geldiği için **«humeyri»** de denir. Kisra, isimli melik tarafından Yemene gönderilen fârisi oğullarındandır.

Muhammed Bin Seîd (R.A) dediki : İbni Deylemî ehli hadisden olan büyük bir zattır. Feyrûza eddeylemi denir, Resûlü Ekrem efendimizin huzuruna gelen feyruz cemaatının bir kişisidir.

Yemende Peyğamberlik iddiasında bulunan yalancı Peyğamber esvedi insa isimli kâfiri bu zat öldürmüştür. Peyğamberimize ölüm hastalığından bu zatın o yalancıyı öldürdüğü haberi gelince, Resûlü Ekrem efendimiz şöyle buyurdu :

«Onu öldüren Feyruz faz, Feyruz Faz, Feyruz Faz isimli sàlih bir yiğit kimsedir.»

Bu zatın sahâbe veya tabiinden olduğu hususunda ihtilaf edilmiştir. Şârih aliyyülkâri merhum sahâbeden olduğuna kâildir. Mussanîf hatîbi Tebrizî merhum ise, «Esmaürrical lilmişkat» İsimli eserinde tâbiînden olduğunu beyan etmiştir. Hz. Osman veya Hz. Muaviye zamanında vefat etmiştir. Allâh ondan râzî olsun.

İbni Deylemînin gelip sorduğu **Übey bin kâb** (R.A) ise, sahâbenin en güzel Kur'anı kerim okuyanlarından ensârı kiramın hazrec kabilesindendir.

Peyğamber (S.A.V) efendimizin vahiy katiplerinden idi. Peyğamber efendimiz zamanında Kur'anı kerîmi tam ezberleyip hafız olan altı kişiden birisidir.

Peyğamber (S.A.V) efendimiz kendisine «Ebal Münzir» Künyesini buyurmuşlardı. Hz. Ömer (R.A) da «Ebat tıfıl» künyesi ile künyelemişti.

Peyğamber (S.A.V) efendimiz, «Seyyidül ensâr» ismi ilede isimlendirmişti. Hz. Ömerde «Seyyidül müslimin» İsmini vermişti. Hz. Ömer (R.A), Terâvih namazını, bu ümmetin en iyi okuyanı diyerek imam yapıp cemaatla terâvih namazını kıldırmıştı. Kendisinden pek çok halk hadis rivâyet etmiştir.

Her iki zad ve ibni Mes'ud (R.A) ın aralarında geçen mes'elenin anlaşılmayacak tarafı yoktur. Tekrar tekrar okumak faideli olur.

١١٦ — (٣٨) وعن نافع، أن رجلاً أتى ابن عمر فقال: إن فلاناً يقرأ عليك السلام. فقال: إنه بلغني أنه قد أحدث. فإن كان قد أحدث فلا تقرئه مني السلام؛ فإني سمعت رسول الله ﷺ يقول: «يكون في أمتي ـ أو في هذه الأمة ـ خسف، أو مسخ، أو قذف في أهل القدر» . رواه الترمذي، وأبو داود، وابن ماجه. وقال الترمذي: هذا حديث حسن صحيح غريب.

Tercümesi :

116 — (38) **Nâfi (R.A) den rivâyet olunduğuna göre, bir adam ibni Ömere** (R.A) **geldi ve dedi : Muhakkak falan kimse sana selam ediyor.**

— **Bunun üzerine İbni Ömer dediki : O adam kaderi tekzib ederek dinde olmayan Bid'atı işlediği bana erişti. Binaenaleyh eğer o kimse, o bid'atı işledi ise, sen benden ona selam söyleme, Zira Resûlüllah** (S.A.V) **den işittim buyuruyordu :**

«Ümmetimin veya bu ümmetin kader ehli için (Bid'atçılar için), yer yarılması, veya sûret değişmesi veya gökden taş yağması olur.»

Tirmizi, Ebû Davud, İbni Mâce.

İmamı tirmizi bu hadis, hadisi hasen, hadisi sahih ve garibdir, dedi.

İZAHAT

Râvi Nâfi (R.A) kimdir?

Hz. Nâfi bin sercis (R.A), Abdullah bin Ömer (R.A) ın kölesi, deylemî ye mensub tâbiînin büyüklerindendir. Sahâbe ve tâbiînden pek çok kişi hadis rivâyet etmiştir. Hadis bilginlerinin sika ve meşhurlarındandır.

Mâlik bin enes (R.A), Nâfi den rivâyet yoluyla ibni Ömerden de mervî olan hadîsi işitince başka kimseden işitmeye lüzum olmadığını beyan etmiştir. Nâfi (R.A), hicretin yüz on yedi (117) târihinde vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

١١٧ — (٣٩) وعن علي رضي الله عنه قال : سألت خديجة النبي ﷺ ، عن
ولدين ماتا لها في الجاهلية. فقال رسول الله ﷺ : «هما في النار». قال: فلما رأى الكراهة في
وجهها قال : «لو رأيت مكانهما لأبغضتهما» . قالت : يا رسول الله ! فولدي منك ؟ قال :
« في الجنة » . ثم قال رسول الله ﷺ : « إن المؤمنين وأولادهم في الجنة، وإن المشركين
وأولادهم في النار ». ثم قرأ رسول الله ﷺ : (والذين آمنوا واتبعتهم ذريتهم [بإيمان
ألحقنا بهم ذريتهم]) رواه أحمد .

Tercüme'si :

117 — (39) **Ali** (R.A) **den mervîdir, demiştir :**

Hatice (R.A) **Nabiyyi muhtereme (câhiliyyet devrinde ölen) kendisinin iki çocuğundan sordu :**

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«O câhiliyyet devrinde ölen çocuğun, cehennemdedir.»

— Hz. Ali (R.A) **dedi : Vaktaki Resûlüllah** (S.A.V) **Hz. Haticenin yüzünde üzüntülü hâli gördü, hemen dediki :**

«Eğer sen onların (çocuklarıyın) **yerini görseydin, şüphesiz onlara buğz ederdin.»**

— Hz. Hatice (R.A) **dedi : Yâ Resûlüllah! Senden olan çocuğumun durumu nerededir?**

— Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu : «Cennettedir.»**

— Bundan sonra Resûlüllah (S.A.V) **buyurduki :**

«Muhakkak sûrette müminler ve evlatları, cennettedir, müşrikler ve evlâtlarıda Cehennemdedir.»

— Sonra Resûlüllah (S.A.V) **şu âyeti okudu :**

«(İman edipde zürriyetleride îman ile kendilerine tâbi olanlar yokmu? biz onların nesillerinide kendilerine kattık). (tûr sûresi, 21) Bu hadisi, Ahmed rivâyet etti.

١١٨ — (٤٠) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسول الله ﷺ : « لما خلق الله آدم
مسح ظهره فسقط عن ظهره كل نسمة هو خالقها من ذريته إلى يوم القيامة ، وجعل
بين عيني كل إنسان منهم وبيصا من نور ، ثم عرضهم على آدم ، فقال: أي رب! من
هؤلاء ؟ قال: ذريتك. فرأى رجلا منهم فأعجبه وبيص ما بين عينيه ، قال : أي رب! من
هذا ؟ قال : داود . فقال : رب! كم جعلت عمره ؟ قال : ستين سنة . قال : رب زده من
عمري أربعين سنة » . قال رسول الله ﷺ : « فلما انقضى عمر آدم إلا أربعين جاءه ملك الموت،
فقال آدم : أولم يبق من عمري أربعون سنة ؟ قال : أولم تعطها ابنك داود ؟! فجحد آدم ،
فجحدت ذريته ، ونسي آدم فأكل من الشجرة ، فنسيت ذريته ، وخطأ وخطأت
ذريته » . رواه الترمذي .

Tercümesi :

118 — (40) Ebû Hureyre (R.A) **den mervidir, demiştir :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurduki :**

«Allâhüteâla Adem (A.S) **ı yarattığında sırtına meshetti. Hemen sırtından Ademin zürriyetinden kıyâmete kadar yaratacağı her ruh sahibi çıktı. Ve her insanın iki gözü arasına nurdan bir parlaklık yarattı. Ondan sonra o zürriyeti olan insanları Adem** (A.S) **a arzetti.**

— Bunun üzerine Adem (A.S) **dedi : Ya Rabbi! Bunlar kim?**

Allahü teâla buyurdu : (Bunlar) **senin zürriyetindir.**

— Hemen Adem (A.S) **zürriyetlerinden bir adamın iki gözünün arasında bir parıltıyı gördü ve teaccüp etti, dedi : Ey Rabbim! bu kimdir?**

— Cenâbu hak buyurdu, Dâvud dur.

— Adem (A.S) **dedi : Ya Rabbi! Onun Ömrü kaç senedir?**

— Cenabu hak buyurdu : Altmış senedir.

— Sonra Adem (A.S.) **dedi : Rabbim! Benim ömrümden onun ömrüne kırk sene ilâve et.**

«Vaktâki Adem (A.S) **ın** (Dâvud A.S. a fedâ ettiği) **kırk senelik ömrü hariç, ömrü hitame erdi, ölüm meleği Ademe** (A.S) **rûhunu kabzetmek için geldi. Hemen Adem** (A.S) **dedi : Ömrümden kırk sene kalmadımı?**

— **Cenabı** (hak veya melek) **dedikI :Sen o kırk senelik ömrünü oğlun Davuda vermedinmi?**

— **Bunun üzerine Adem** (A.S) **inkar etti, buna binâen zürriyetide inkâr etti. Adem** (A.S) **unuttuda ağaçdan yedi. Binâenaleyh zürriyetide unuttu. Adem** (A.S) **hata etti zürriyetide hata etti.»** **Tirmizi**

١١٩ — (٤١) وعن أبي الدرداء، عن النبي ﷺ قال: « خلق الله آدم حين خلقه، فضرب كتفه اليمنى، فأخرج ذرية بيضاء كأنهم الذر، وضرب كتفه اليسرى فأخرج ذرية سوداء كأنهم الحمم، فقال للذي في يمينه: إلى الجنة ولا أبالي، وقال للذي في كتفه اليسرى: إلى النار ولا أبالي ». رواه أحمد.

Tercümesi :

119 — (41) **Ebudderdâ** (R.A) **den rivâyete göre,**

Resulüllah (S.A.V) **den rivâyet olunmuştur, buyurduki :**

«Allhü teâla Adem (A.S) **i yarattığı zaman** (bir sebeb ve vasıta ve ilâhi kudreti ile) **sağ omuzuna** (Melek) **vurdu, hemen sağ küreğinden zerre misâli** (küçük karıncalar misâli) **nûrânî bembeyaz zürriyet çıkardı.**

— **Ve birde İlâhi kudretle Ademin sol küreğine** (Melek) **vurdu, hemen simsiyah kömür gibi zürriyet çıkardı.**

— **İşte o anda Allahü teâla buyurdu :**

— **Şu sağ tarafdan çıkarılanlar, cennete vasıl olurlar ve bundan dolayı benim için hiç bir iftihar ve değişiklik yoktur.**

— **Ve sol tarafdan çıkarılanlar içinde, bunlar Cehenneme gideceklerdir, bu haldede benim için bir hal ve zarûret değişikliği yoktur** (yani ben istediğimi işlemekde hür ve muhtarım). **buyurmuştur.»**

(Hadîsi. Ahmet bin Hanbel rivâyet etmiştir.)

١٢٠ — (٤٢) وعن أبي نضرة، أن رجلا من أصحاب النبي ﷺ - يقال له: أبو عبد الله - دخل عليه أصحابه يعودونه وهو يبكي، فقالوا له: ما يبكيك؟ ألم يقل لك رسول الله ﷺ: « خذ من شاربك ثم أقره حتى تلقاني؟ » قال: بلى، ولكن سمعت رسول الله ﷺ يقول: « إن الله عز وجل قبض بيمينه قبضة وأخرى باليد الأخرى وقال: هذه لهذه، وهذه لهذه، ولا أبالي » ولا أدري في أي القبضتين أنا. رواه أحمد.

Tercümesi :

120 — (42) **Ebi nadra** (R.A) **den mervidir :**

— **Peyğamber sallallahü aleyhi vesellemin ashabından Ebû Abdillah denilen bir adam ağlayarak Resûlüllahın ziyaretine geldi ve yanına girdi.**

— **Ashabı kiram o addama dedier :**

«Seni ağlatan şey nedir? Sana Resûlüllah (S.A.V) :

— (Bıyığından al) **sonrada bana** (havzı kevser başında) **kavuşuncaya kadar öylece devam et demedimi?»**

O adam evet, (buyurdu) **dedi. Ve fakat Resulüllah** (S.A.V) **dan işittim, buyuruyorduki :**

«Muhakkak Allahü teâla sağ eliyle (sağ kudreti ile) **bir kabza kabzalamış** (bazı zürriyetini sağdan yaratmış) **tır. Ve diğer bazısını da sol eliyle kabzalamıştır.**

— **Sonrada demiştirki : «Şunlar, şunlar için, bunlarda bunlar içindir. Bununla beraber bende bir değişiklik yoktur.»**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **kendisi hakkındada, ben bu iki kabzanın hankisinden olduğumuda bilmiyorum, diyor.»** Ahmet

İZAHAT

Râvî **Ebî Nadra** (R.A) kimdir?

Hz. Ebî Nadra, Basralı tâbiindendir. Hz. Hasan (R.A) ın şehâdetinden az bir zaman evvel vefat etmiştir. Kendisi İbni Ömer, Ebû Said ve İbni Abbas (R.A) den hadisi şerif işitmiş ve öğrenmiştir. Ondanda İbrahimi etteymi, katâde ve said bin zeyd hadis rivayet edip öğrenmişlerdir. Allah ondan razı olsun.

Bu hadisi şerifde Resûlüllahın huzuruna gelen kişinin bıyığını uzatıp dudağını kaplayarak ağzına giren şekli varmış, o halin iyi olmadığını, bıyığın uzununun kesilmesi hakkında Peyğamberimizin tavsiyesini ashâbı kiram o adama hatırlatıp uyarıyorlar.

Evet fıkıhda beyan edildiği üzere, bıyığın üst dudağı kapatacak kadar uzaması, kerahattır.

Resulüllah sallallahü aleyhi vesellem efendimizin, kıyametde havzın başında kendisine kavuşuncaya kadar bıyığın kısaltılıp kesilmesini buyurmasıda, sünneti muvakkat bir zaman işleyip terk etmenin doğru olmadığına işarettir.

Evet saçını, başını ve bıyığını karıştırıp erkekmi kadınmı bilinmeyecek derecede pislik içerisinde gezen zavallıların hali perişandır. Sâde bıyığı uzun olupda yemeğe oturanın artığı dahi kerâhat iken, her tarafı pislik içinde olan böyle kimseleri cenabı hak ıslah eylesin.

Halk arasında bâzı kimseler, bıyığını uzatıp üst dudaklarını örtecek şekilde terk ediyorlar. Ve bu hallerini «falan filan kimseler işlemiştir» diyerek müdafa ediyorlar.

Yukardaki hadisi şerif gibi pek çok hadisi şerifler ve bu hadisi şeriflerin hükümlerini en güzel şekilde açıklayan fıkhî hükümler, meydanda iken filan şöyle yapmış, falan şöyle idi, demek sapıklık ve zındıklık olur. O hali işleyenler, Peyğambere muhalefet eden mikrop, zındık ve sapık kimselerdir.

Bıyıkların uçlarını uzatmak ise, harp meydanlarında daha yiğit görünmeyi sağlamak için caiz olduğu ve Hz. Ömer askerlere cephede aynı şekli yaptırdığı vakîdir.

Ehli sünnet yolunu takip edip cenneti âlâda Peyğamberimizle komşu olmak isteyen her müslüman sünnete uyar ve sünnetin dediği ile amel eder.

١٢١ (٤٣) وعن ابن عباس، رضي الله عنه، عن النبي ﷺ قال: «أخذ الله الميثاق من
ظهر آدم بنعمان - يعني عرفة - فأخرج من صلبه كل ذرية ذرأها، فنثرهم بين يديه
كالذر، ثم كلمهم قبلا قال: (ألست بربكم؟ قالوا: بلى! شهدنا أن تقولوا يوم القيامة إنا
كنا عن هذا غافلين. أو تقولوا إنما أشرك آباؤنا من قبل وكنا ذرية من بعدهم أفتهلكنا
بما فعل المبطلون) » رواه أحمد.

Tercümesi :

121 — (43) İbni Abbas (R.A) dan mervidir.

Peygamber sallallahü aleyhivesellem buyurduki :

«Allahü teâla, Arafatda Nâman isimli dağda Ademin neslini sırtından çıkardığında söz (ahd) aldı. Hemen kıyamete kadar yaratılacak zürriyetinin hepsini sulbünden çıkardı. Zerreye (küçük karıncaya) **benzer şekilde bütün neslini Ademin önüne** (veya bazısını sağına, bazısınıda soluna) **dağıttı.** (Yani Ademin önüne veya sağına soluna toplu halde veya dağınık şekilde yığdı). **Sonra açık bir ifade ile onlara söyleyerek dedikí :**

— Ben sizin rabbiniz değilmiyim?

— Onlarda evet (Rabbimizsin)! **dediler.** (Cenabu hakda) **kıyametde biz bundan gafillerden idik yahut bizden evvel geçen babalarımız şirk etmişlerdi, bizde onlardan sonra gelen zürriyetlerden idik, bu sebeble batıl yolda gidenlerin yüzünden bizi helâkmı edeceksin? diyememeleriniz için biz aşimüşşan şâhid olduk** (dedi).» Ahmet bin hanbel

İZAHAT

Bu hadisi şerifde beyan edildiği üzere, Allahü teâla Adem aleyhisselâmı yarattıkdan sonra kendi sulbünde meydana gelecek bütün neslini arafatın yakınında veya tâifle arafat arasında «Nâman» isimli dağda iken bütün zürriyetini küçük karıncalara benzer şekilde zerrecikler halinde ve Ademin önünde veya bazısını sağında diğer bazısınıda solunda yığınlar halinde yaratıyor.

Sonrada**«Ben sizin rabbiniz değilmiyim? diyor»** Bütün insanlar top yekûn **«Evet rabbimizsin»** diyorlar.

Bunun üzerine Ademin neslinin kıyamette bu ikrarlarını inkar etmemeleri veya inkar edememeleri için, kendini, veya Melekleri veya insanları bir birlerine şâhid diktiğini ve hatta insan neslinin «bizden evvel geçen babalarımız şirk etmişlerdide, bizlerde onlardan sonra gelenlerden idik, onların kötü îtikad ve amellerinden dolayı bizi helâk mi edeceksin» diyememeleri için şâhid diktiğini beyan ediyor.

Evet insanın nesli, tâ Adem Aleyhisselâmın yaratılışı zamanında ilâhi hitaba müsbet cevab vererek iman ettiğinden, müslümanın ve kâfirin yeni doğan çocukları vaktiyle îman ettikleri fıtrat üzere doğarlar. Bu daha açık bir ifâde ile yukarda doksanıncı (90) hadisi şerifde beyan edilmiştir.

١٢٢ –(٤٤) وعن أُبَيِّ بن كعب في قول الله عز وجل: (وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ
مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ) قال: جمعهم فجعلهم أزواجا، ثم صورهم فاستنطقهم، فتكلموا، ثم أخذ
عليهم الْعَهْدَ وَالْمِيثَاقَ، (وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ) قالوا: بَلَى. قال: فَإِنِّي أشهد عليكم
السماوات السَّبْعَ وَالأَرَضِينَ السَّبْعَ، وأشهد عليكم أباكم آدم أن تقولوا يوم القيامة: لم نعلم بهذا.
اعلموا أنه لا إله غيري، ولا ربَّ غيري، ولا تشركوا بي شيئا. إني سأرسل إليكم رسلي
يذكرونكم عهدي وميثاقي، وأنزل عليكم كتبي. قالوا: شهدنا بأنك ربنا وإلهنا. لا ربَّ
لنا غيرك، ولا إله لنا غيرك. فأقروا بذلك، ورفع عليهم آدم عليه السلام ينظر إليهم،
فرأى الغنيَّ والفقير، وحسن الصورة ودون ذلك. فقال: ربِّ لولا سوَّيت بين عبادك!
قال: إني أحببت أن أشكر. ورأى الأنبياء فيهم مثل السُّرُج عليهم النور، خصوا بميثاق
آخر في الرسالة والنبوة، وهو قوله تبارك وتعالى: (وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ) إلى
قوله: (عيسى بن مريم) كان في تلك الأرواح، فأرسله إلى مريم عليها السلام
فحدث عن أُبَيٍّ: أنه دخل من فيها. رواه أحمد.

Tercümesi :

122 — (44) **Übeyyibni Kâb** (R.A) **den rivâyet olunmuştur, Allahü teâlanın şu meâldaki** : «Habibim hatırla o zamanıki,) **Rabbin, Adem oğullarının sulblerinden zürriyetlerini çıkarıb söz aldığı vakit.» Kavli kerimi hakkında** (Übeyyibni kâb R.A) **dedi :**

— **Ademin zürriyetini cem etti. Topladı ve onları erkekli dişili yarattı. Ondan sonra onlara sûret verdi, onlara konuşma kabiliyyeti** (akıl ve nutuk) **verdi. Bunun üzerinede onlar Allâhın dilemesi ile konuştular. Ondan sonra da cenabu hak, onlardan ahdi mîsak** (ikrarlı söz) **aldı. Ve kendilerine kendilerini** (bırbirlerine ve kendi nefislerine kendilerini) **şâhid tutarak :**

— **Ben sizin Rabbiniz değilmiyim?** (dedi.)

— **Onlarda** (Ademin zürriyetide), **Evet Rabbimizsin, şâhid olduk, dediler.**

— **Allahü teâlada buyurdu :**

— **Elbet bende yedi kat semayı ve yedi kat arzı şâhid dikiyorum ve babanız Ademide sizin üzerinize şâhid dikiyorumki, kıyamet gününde biz bunu gerçekden bilmeyorduk demeyesiniz. Bilinizki, benden başka ilâh yoktur, Benden başka Rap, yoktur. Bana hiç bir şeyi ortak koşmayınız. Elbet ben size ahdi misâkımı hatırlatıp uyaran elçilerimi göndereceğim. Kitaplarımı üzerinize** (Elçilerim vasıtası ile) **indireceğim.**

— **Onlar** (Ademin zürriyetide) **dediler :**

— **Bildik ve itiraf ettikki, Elbet sen bizim** (ve bütün varlıkların) **Rabbimiz ve ilâhımızsın. Senden başka bizim için Rab yoktur ve senden başka ilâhımız yoktur.**

— **İşte böyle Ademin zürriyeti bu zikredilenlerin hepsini ikrar ettiler.**

— **Adem Aleyhisselam onlara** (zürriyetlerine) **bakar halde iken mâkamı âliye yükseltilerek onların üzerine kaldırıldı.**

— **Âdem onlardan zengin, fakir, güzel sûretli ve güzel sûretliden başka sını gördü ve hemen :** (Ey Allahım!) **Keşke kulların arasında müsâvat yapaydın** (hepsini aynı seviyede yarataydın), **dedi.**

— **Allahü teâlada : Elbet ben şükredilmemi istedim, dedi.**

— **Ve Adem** (A.S) onların içinde (zürriyetleri içinde) **üzerlerinde yanan ışıklar** (lambalar) **misalı nurlu Peyğamberleri gördü, o Peyğamberler umumî mîsak** (sözleşme) **den sonra risâlet ve nübüvvet hakkında husûsî mâhiyette başka bir mîsak ile tahsis edilmişlerdi.**

— **Ve o Peyğamberlerle olan ahdi mîsakda Allahü teâlânın şu kavli şerîfi idi :**

— «(Ey Habibim!) **hatırlaki bir zaman Peyğamberlerden söz almıştık, sendende Nuhdanda, İbrahim, Mûsa ve Meryemin oğlu İsâdanda, onlardan sağlam bir söz almışdık.»** (Ahzab sûresi, 7)

— **İsa** (Peyğamber) **işte şu Peyğamberlerin ruhlarından idi. Hemen onu** (Hz. Isayı) **Allahü teâla Meryeme** (Cebrâil Aleyhisselam vasıtası ile) **ilkâ edip gönderdi.**

— **İşte bu hüküm Übeyyibni kâbden tahdis olunup şöyle söyledi :**

«O ruh (İsa Aleyhisselam), **annesinin ağzından girdi.»** Ahmet bin hanbel

(NOT : Râvi Übey bin kâb hakkında kısa mâlumat, 115. hadîsi şerifin altında geçmiştir.)

١٢٣ــ(٤٥) وعن أبي الدرداء ، قال: بينما نحن عند رسول الله ﷺ نتذاكر ما يكون،
إذ قال رسول الله ﷺ : « إذا سمعتم بجبل زال عن مكانه فصدقوه ، وإذا سمعتم برجل تغير
عن خلقه فلا تصدقوا به ، فإنه يصير إلى ما جبل عليه » . رواه أحمد .

Tercümesi :

123 — (45) **Ebidderdâ** (R.A) **den mervîdir, demiştir :**

«Biz Rasûlüllâhın yanında hâdiselerden bir şeyler müzâkere edip konuşuyor idik, hemen Resûlü Ekrem sallallâhü aleyhi ve sellem buyurduki :

«Bir dağı yerinden kayıp yer değiştirdiğini işitirseniz, bu hadiseyi tasdik ediniz. Ve fakat bir adamın ahlakının değiştiğini işitirseniz, tasdik etmeyiniz. Zira adamın ahlakı, cibilliyyeti ne ise, öyle olur.» (Ahmet Bin Hanbel)

İZAHAT

Râvî Ebidderdâ (R.A) in kısa hal tercümesi, biraz yukarda geçmiştir.

Hadisi şerifin manası ve temsîli îzahı, çok ve çok dikkat gerekir. Zira dağın yerinden değiştiğine veya dağda tamamen tebdili mekan ve şekil olması duyulduğunda inanılmasını tavsiye buyururken, adamın ahlakının değiştiğine dair işitilen cümleleri tasdik etmeyip red etmenin luzûmünu beyan etmesi, elbet telif ve tevil hususu her kişi tarafından anlaşılamaz. Fakat biz kısada olsa açıklamaya çalışacağız.

Evvelâ dağın yer değiştirmesi meselesi, günümüzde daha ayan beyan görülmektedir. Zelzeleler, âfetler, yer altı patlamaları, mâden ve emsâli şeylerin meydana gelmesi gibi haller dağın tebdili mekan etmesine sebeb olmaktadır. Hatta daha evvel bazı dağların uçtuğuda yazılmaktadır. Her ne ise dağın yerinden uçtuğu ve uçabileceğ muhakkaktır. Ataların bir sözü vardır. «Deniz yanarmı, ihtimal»

Nitekim bir zamanlar, İstanbula gelen bir vapurun benzini patlayıp kara denize dökülüyor. Günlerce denizde yangın devam etmişti. Bu hâlı gözümüzle görmüştük ve pek çok kimselerde gördüler.

Adamın ahlak ve teabiatının değişmesi meselesi ise, şöyle anlaşılması gerekir :

İnsanın yaratılıştaki soy sop, cibilliyet ve tabiatı îcabı, hakkında kaderi ilâhide ne şekilde tesbit edilip yazıldı ise, o yazılan kaza ve kader şeklinin icâbı, amel ve ahlakına tâbî olan kişide tabîat ve ahlakının değişmesi olmaz. Yani asılda değişme olmaz. İleride gelecekği üzere, vasıfda değişme

olabilir. Asıl hali izah edelim; Meselâ; akıllı, ahmak olmaz. Sahî kimse, pahıl olmaz. Şecaatlı kişi, korkak olmaz. Kezâ bunların akside tab'an ve adeten değişmez. Yaratılış cibilliyyet ve kâbiliyyet ne ise öyle olur. Asıl cibillî ahlâk değişmez. İnsanın içinde karar eder.

İnsanın tabiat ve cibilliyetinin îcabı, nefsinde kararlı ve dâima görülen veya görülebilecek olan hallerin beyanı bâzı âyeti kerime ve hadisi şeriflerdede açıklanmıştır.

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Öfkelerini yutanlar, takvâ sahipleridir.» (Ali imran sûresi, 134)

Bu âyeti kerimede «öfkelerini yutanlar. » buyurulmuşturda «Öfkelerini yok edenler.» denilmemiştir.

Ayeti kerîme de beyan edildiği üzere, öfke ve kazabı tamâmen yok etmek zikredilmeyorda,, öfke ve kazabı yutarak kötülüğü önleyenlerin fazîletinden bahsediliyor.

Demek oluyor ki, Kötü ahlâkdan olan gazabın aslını söküp atmak imkânı olmayor veya olmayacak da, o öfke ve gazab dururken zararını önlemek için öfkenin yutularak sabra tahvil etme imkânı oluyor veya öyle olabileceği beyan buyuruluyor.

Diğer bir âyeti kerîmede de tabîat ve cibilliyetin sâbitliği şöyle beyan buyurulmuştur :

«(Ey habîbim!) **Deki, eğer siz, Rabbimin rahmet hazînelerine sâhib olsaydınız, o zaman harcayıp tüketmek korkusuyla muhakkak cimrilik ederdiniz. İnsan** (tabîat ve cibilliyeti îcabı) **çok cimridir.»** (İsrâ sûresi, 100)

Ayeti kerîme de beyan edildiği üzere, insanın mayasında tutuculuk ve mal, mülk makam ve mansıb hırsı vardır.

Bir hadisi şerifde de şöyle buyurulmuştur :

«Eğer Adem oğlunun, iki dere dolusu altını olsa, üçüncü dereyi arzu eder. Adem oğlunun kursağını, ancak toprak doldurur. Tevbe edib hırsa kapılmayanların tevbesini, Allâhü teâla kabul eder.» (Mirkâtülmefatîh, 162)

Ataların bir sözü vardır : **«Can çıkmayınca, huy çıkmaz.»**

Ataların diğer bir sözleride şöyledir:

«Asıl azmaz. Her şey aslına çeker. Her şey aslına rucû eder.»

Bu sözlerde, cibilliyet ve tabîatın aslı değişmeyeceğini beyan eden hadîsi şerîfin hükmüne muvafıkdırlar.

İnsanın cibilliyet ve tabîat esâsına dayanan asıl mayası ve aslı esası değişmez. Fakat yaşantı ve dış âlemle ilgili görüntülerde ki, ahlâkî hayatta değişme olabilir. Yani yaratılışı olan aslı ve iç güdüsü ki kaderi ilâhiye dayanan esaslarda değişme ve tebdil veya sâbit olmak gibi haller ne ise, o şekilde tecellî eder. Aslî olan şeyde her ne kadar değişme olmaz isede vasfî olanlarda irâde ve çalışmanın esâsına dayalı şekilde tezâhür ederek değişme olur veya olabilir. Vasfî olan ahlâkın değişmesi ve tebdilî mümkindir.

Netekim bir âyeti kerîme de şöyle buyurulmuştur :

«Şüphesiz Allâhın (küfür ve mâsıyetten) **temizlediği kimse,** (korktuğundan) **kurtulmuştur»** (Şems sûresi, 9)

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir :

«(Habîbim!) **Sen bağışlama yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir.»** (Araf sûresi, 198)

Bu ayeti kerîmelerde ve bu ayeti kerîmeler gibi pek çok ayeti kerîmelerde insanların, hem kendi nefislerini ve hem başkalarını ıslah edib düzeltmekle emrolunmaları, kötü ahlakın tebdil ve teğyîrinin mümkün olduğunu açıkca beyan etmektedir.

Şu halde asıl maya ve tabîat her ne kadar değişmez isede, dış alemle ilgili ahlâkî yaşantı ve düşüncelerin değişebileceği gayet açık şekilde belirtilmiştir. Vâzu nasîhat, talim terbiye, iyilerle teşrîki mesâi ve ıslâhı nefis gibi hareketler, «Din nasîhattır» esâsına dayalı olarak yaşamak ve ahlakın güzelleştirilmesi için gayretler dînin en güzel icraat işlemidir.

Bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Ahlakınızı, güzelleştiriniz.» (Mirkat, 162)

Diğer hadîsi şerif meali şöyledir :

«Ey Allahım! Yaratılışımı güzel halk ettiğin gibi, Ahlakımı da güzelleştir.» (Mirkat, 162)

Calibi dikkat bir hadîsi nebevîde de şöyle buyurulmuştur :

«Rabbim beni terbiye ettiği için, güzel terbiye etti.»

(Receb efendi, C. 2, 40)

Yukarda naklettiğimiz iki yönlü hükümleri okuyarak rasûlü Ekrem efendimizin mubarek sözlerini iyi anlayalım. Tezat halinde hükümler olduğu zehâbinden kendimizi böylece kurtaralım. Şayet dikkat etmez iyi araştırmaz isek, belki yanlış hüküm veririz ve sevgili Peygamber efendimizde veya onun beyanlarında eksiklik arayanlar sırasına gidebiliriz. Bu ise, çok ve çok tehlikeli ve sapıklıkdır.

Bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur:

«Ey îman edenler! Allahdan korkunuz ve sâdıklarla berâber olunuz.» (Tevbe sûresi, 119)

Peyğamber (S.A.V) efendimizde şöyle buyurmuştur : **«Kişi, arkadaşının dîni üzeredir. Binaenaleyh sizden biriniz kimle arkadaşlık yapıyor, ona iyi baksın.»** (Aynul ilim, C. 1, 356)

Yine denilmiştir : **«Tabiat tabiattan çalar, sahibinin haberi bile olmaz.»**

Halk arasında : **«İnsanı, akranı azdırır.»** denilir.

Hülâsa mümin, mazbut ve iyi ahlak sahibi olmak için, ahlakını güzelleştirici amelleri işlemesi ve güzel ahlaklı kimselerle taşrîki mesâide bulunması lâzımdır.

١٢٤ —(٤٦) وعن أُمِّ سَلَمَةَ، قالتْ: يارسولَ الله! لايزالُ يُصيبك في كُلِّ عامٍ وجعٌ
مِنَ الشَّاةِ المَسْمُومَةِ التي أكلتَ . قال: «ما أصابني شيءٌ منها إلّا وهوَ مكتوبٌ عليَّ وآدمُ
في طِينَتِه» . رواه ابن ماجه .

Tercümesi :

124 — (46) **Ümmü seleme** (R.A) **den mervîdir, dediki :**

«**Ya Resûlellah!** (Hayberde) **yediğin zehirli koyundan meydana gelen elem, senenin hepsinde sende tesiri görülüyor, hiç ayrılmıyor.**

— **Resûlüllah buyurdu :**

«**O koyundan olan şey** (Zehir), **bana isâbet etmemiştir. Ancak Adem balçık halinde iken benim hakkımda yazılmış olan elem bana tesir etmiştir.**» İbni mâce

İZAHAT

Râvî Ümmü Seleme (R.A), Peyğamberimiz efendimizin hanımlarından, dolaysıyle vâlidelerimizdendir. Ebi ümeyyenin kızıdır. Peyğamberimiz bu vâlidemizide dul olarak nikahlayıp almıştır. Hicretin dördüncü senesi şevval âyında izdivac buyurmuştur.

Vefatı, hicretin elli dokuzuncu senesinde seksen dört (84) yaşında Medine-i Münevverede vukû bulmuştur. kabri şerîfi Cennetül Bakîdedir. Hamdü senalar olsun ziyareti acizanem olmuştur. Allah razi olsun ve şefaatını nasib buyursun. Amin.

Bu hadîsi şerifde şu âyeti kerîmeye işâret buyurulmuştur :

«(Zelzele, kıtlık ve kuraklık gibi şeyler) **ne yerde, ne de** (zehirlenme, hastalık ve musîbet gibi) **nefislerinizde bir musîbet başa gelmez ki, ancak biz onu yaratmazdan evvel o bir kitabda** (levhi mahfuzda - Allâhın ilminde yazılmıştır. Şüphesiz bu, Allaha göre kolaydır.» (Hadîd sûresi, 22)

(٤) بَابُ إِثْبَاتِ عَذَابِ الْقَبْرِ

الفصل الاول

١٢٥ - (١) عن الْبَرَاءِ بن عازب، عن النبيِّ ﷺ، قال: «الْمُسْلِمُ إذا سُئِلَ في الْقَبْرِ: يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَه إلا الله وأَنَّ محمداً رسولُ الله، فذلك قوله: (يُثَبِّتُ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ) ».

وَفِي رِوايةٍ عن النبي ﷺ، قال: « (يُثَبِّتُ الله الذين آمنوا بالقول الثابت) نَزَلَتْ فِي عَذابِ الْقَبْرِ، يُقالُ لَهُ: مَنْ ربُّك؟ فيقولُ: ربِّيَ الله، وَنَبِيِّي محمد ». متفق عليه.

(4) Kabir Azabının İsbatı Babı

BİRİNCİ FASIL

125 — (I) **Berrâ ibni Âzib** (R.A) **den rivâyet olunduğuna göre, Resûlül-llah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Müslüman, kabirde sual olunduğunda, Allahdan başka ilah olmadığına ve Muhammed-in Allahın Rasûlü olduğuna şehâdet eder. İşte bu (müslümanın şehâdet hükmü), **Allâhü teâlanın şu kavli şerîfidir : Allah** (c.c.) **müminleri hem dünyada ve hem âhirette** (kabirde) **sâbit sözle** (şehâdet kelimesi ile) **tevhide bağlı kılar.»**

Diğer rivâyetde Resûlüllah (S.A.V) **şöyle buyurdu :**

«(Allahü teâlanın,) **Allah, müminleri hem dünyada, hem âhiretde** (kabirde) **sabit sözle** (şehâdet kelimesi ile) **tevhide bağlı kılar, kavli şerifi kabir azâbı hakkında nazil olmuştur. Mümine kabirde denir : Rabbin kim? Hemen oda, Rabbim Allah, nebim Muhammeddir, der.»** Buhâri, Müslim

İZAHAT

Râvi Berrâ ibni Âzib kimdir?

Hz. Berrâ ibni Âzib (R.A), Medine-i münevvereli Ensarı kiramdandır. Bu zatın babasıda sâhâbe-i kiramdan idi.

Künyesi, Ebû umâretül Ensârîdir. Kûfeye Hz. Alinin yanına nakli mekan etmişti. Hz. Ali (R.A) ile cemel ve sıffîn muhârebelerinde hazır bulunmuştur. Ve kendisi Kûfede vefat etmiştir. Kendisinden pek çok kimseler, Hadis rivâyet etmiştir. Alah ondan razı olsun.

Yukardaki hadisi şerifde beyan edildiği üzere, Ahiretin ilk evi ve mekânı olan kâbirde, sual, cevab, seâdet veya azab olunacağı beyan buyurulmaktadır. Müminler, îrad edilen suâle karşı iyi cevab ve şehâdetde bulunacaklarını cenabu hak haber veriyor.

Ve kabirde ilk sualin, Allahın varlığı, birliği, mabûdû hakîki olduğu, ondan başka bir ilahın olmadığı ve Muhammed Aleyhisselâmın onun kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet hususunda olacağı açıklanmıştır.

Kabirde Allahdan ve Peyğamberlerden sual edenlere karşı müminlerin rahatlıkla iyi cevab verebileceği hem âyeti kerime ve hem hadisi şerifde beyan edilmiştir. Fakat kâfir ve fasık müminlr, kabirde sual soran Melekleri, görünce onları, korku, heyecan ve hayret etme halinin galebe çalıp cevab vermede şaşkınlığa kapılıp iktidarları kalmayacaktır. Bilhassâ kâfirler, hiç cevab vermeyip hapt olup kalacaklardır.

İşte bu sebebden kâfirler, kabir azâbını muhakkak sûrette görecekler. dir. Âsî müminler ise, ilahi afve nail olmazlarsa, onlarda kabir azabını göreceklerdir.

Kabir sıkması ise, her ferde şâmildir. Kabir sıkmasını görmeyen kimse olmayacaktır. Ancak kâfir ve zalimlerin kabir sıkması, kuvvetli iki şeyin arasında ezilip pestil halini alarak et ve kemikler bir birine geçerek sıkışıp perişan olanlar gibi, kabir sıkışacak onlarda böyle perişan olacaklardır.

Müminleri kabir sıkması ise, bir ananın yavrusunu kucağına alıp sevgisinden dolayı sıkıştırması gibi olacaktır.

Kabir azabı hakkında ehli sünnetin delil olarak naklettikleri delillerden şu âyet meallerinide okuyalım :

«**Onlar** (kâfirler, kabirlerinde kıyâmet gününe kadar) **sabah ve akşam ateşe arz edilecektir.**» Mûmün sûresi, 46

Diğer âyeti kerime meâli :

«**Biz** (azimüşşan), **onları** (münafık ve zalimleri) **iki defa** (dünyada ve kabirde) **azablandıracağız.**

Sonrada kıyamette, büyük bir azaba (ateşe) **atılırlar.**»

Tevbe sûresi, 109

Resûlüllah (S.A.V) efendimiz bir hadisi nebivisinde şöyle buyurmuştur :

«**Kabir, Cennet bahçelerinden bir bahçedir veya cehennem çukurlarından bir çukurdur.**» Tirmizi, Tabarânî

Diğer hadisi şerifde şöyledir :

«Muhakkak kabir, âhiret menzillerinin ilk durağıdır. Bnâenaleyh bir kimse, oranın azabından emin olur kurtulursa, ondan sonrasıda kolay olur. Şâyet o kabrin azabından emin olup kurtulmazsa, ondan sonrası daha eşed olur.» Tirmizî, (Küçük Fıkhul Ekber şerhi Aliyyülkârî, 183)

İmamı Azam (R.A) de Fıkhul Ekberinde şöyle zikretmiştir :

«Kabir azabı, kâfirlerin hepsi ve bâzı âsî müslümanlar için hakdır. Olacaktır.»

Evet ölen her insan nereye gömülürse gömülsün, mutlaka kabir azâbı veya kabir nimeti olacaktır. Kâfir ve zalimler, kabir azabına müstehak olacaklar ve göreceklerdir. Sâlih ve mütteki müminler ise, kabirde rahmeti ilâhiye, cennet nimetlerinden bir hayata kavuşacaklardır.

Kabirde, ruhların sahiplerine iâdesi veya güneşin tesiri gibi uzakdan tesir ederek bir hayatın olup sevinç veya azab görüleceği keyfiyeti îzah edilmiştir.

Ölen kimseye, ruhun tesiri veya iâde yoluyla hayat bulup kabir ahvalini yaşamasını, uykuda olan insana temsil etmişlerdir. Uyuyan kişi, bir nevi ölü demektir. Ruh çıkmış gibi fakat ruhun kendine tesiri devam ettiği için, uykuda iken rüyasında bâzı kimse, çok korkunç şeyler görür, terler. Adetâ savaşmış, mücadele etmiş ve yırtıcı mahluklardan kaça kaça kendisini parçalayacak duruma gelmiştir. Uykudan uyanınca kurtula kalır. İşte kabirde azab gören veya, görecek olan kimse, bu adama benzetilmiştir. Bu adamcağızın ızdırab ve azabından, dışarda veya yanında uyanık halde bulunan kişilerin hiç haberi olmaz.

Uykuda zevkli rüyalar görüpde neşelenen adamda, kabirde cennet bahçelerinden bir bahçede zevklenen veya zevklenecek olan kimseye teşbih edilmiştir.

Kabirde ruh olmadığı halde insanın eti nasıl azab göreceği Resûlüllaha sorulduğunda, Peyğamberimiz şöyle cevab vermiştir :

«Senin dişinde ruh olmadığı halde nasıl ağrıyıb acı duyuyorsan, öylece olacaktır.»

Kabir azabının, kafirlerde daimi olmakla beraber, cuma günleri veya cuma geceleri ve Ramazan ayında kabir azâbı kalkacağı beyan edilmiştir. Ancak bu gün ve aylar geçtikden sonra azabın tekrar avdet edip etmeyeceğinde ihtilaf edilmiştir. Asari olan görüş, kafirlerin kabir azabı avdet edip devam edeceğidir.

Kâfirlerden, cuma günü, cuma gecesi ve Ramazan ayında kabir azabının kalkması, Peyğamber sallallahü aleyhi vesellem efendimiz hürmetinedir. Yani, kâfirler dahi, Peyğamberimizin âleme Rahmet olarak gönderilmesinden istifade etmiş oluyorlar.

Cuma günü veya cuma gecesi ölen müminler, kâbir azabı görmüyecekleri hususunda beyanlar vardır. Bu beyanlar ulemânın çeşidli delil ve kaynaklardan aldıkları bilgilerin mahsûlüdür.

Merakıl felahda Şu mealdeki hadisi şerif nakledilmiştir :

« **Üç kişiyi Allâhü teâla kabir azabından koruyacaktır.** (O üç kişide **şunlardır :)**

«Müezzin, şehid ve cuma gecesi vefat eden kişidir.» Cuma babı

Merakıl felah tahtavisindede Şu görüşler zikredilmiştir :

«Ebül muîn usûlunda dedikj : Ehli sünnet velcemaat dedi; Kabir azabı ve münker, Nekir Meleklerin suâli hakdır. Fakat o kabirdeki kişi, kâfir olursa, işte bunun azabı kıyamete kadar deva meder. Ancak Peyğamber sallallahü aleyhi vesellem hurmetine, cuma günü ve Ramazan ayında kabir azabı onlardan kalkar.

«Bundan sonra müminlerde iki kısımdırlar. Eğer mümin itâatkar olursa, onun için kabir azabı yoktur. Ve fakat kabir sıkması olacaktır. Bu kabir sıkmasının korkusunuda Allahın verdiği nimete karşı hakkı ile şükredemediğinden görüp tadacaktır...

«Şâyet ölen mümin asi ve günahkar olursa, onun için kabir azabı ve kabir sıkması vardır.

Ancak bu âsî müminden cuma günü ve cuma gecesi kabir azabı kesilir ve bir daha kabir azabı kıyâmete kadar avdet etmez. Eğer o âsî mümin, cuma gecesi veya cuma günü ölürse, kabir azabı ve kabir sıkması, bir saat kadar bir şey olur. Ondan sonra ondan kabir azabı kesilir, kıyamete kadar bir daha avdet etmez. Mecmaürrivâyet ve tatarhâniyedede böylece dir.» Merakıl felah Tahtavisi, 286

Daha geniş izah Aliyyül kârinin Fıkhul Ekber şerhinde mezkürdür. Ayrıca kabir azabı ve kabirdeki diğer ahvallara âit delil ve hükümler, hemen ileride gelecektir.

Esâsen kabir âlemi, âhiret hayatının başlangıcı olması hasebiyle bir nevî gaibdir. Bu âlemdeki hayatın îzahı, âyet ve hadîsi şeriflerdeki beyanlardan ibârettir. Dünya umûruna benzetilemez, kıyas edilemez.

Akâid kitablarında bu husus şu ifâde ile açıklanmıştır.

«Gâib olan şeyi, şâhid ve hâzır olan şeye kıyas etmek, Fasittir.»

١٣٦ - (٢) وعن أنس، قال: قال رسول الله ﷺ: «إنَّ الْعَبْدَ إذا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ، وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُه [و] إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعالِهِم أتاهُ مَلَكانِ فَيُقْعِدانِهِ، فيقولانِ: ما كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ؛ لِمُحَمَّدٍ [صلى الله عليه وسلم]: فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّهُ عبدُ الله وَرسولُه. فَيُقالُ له: انْظُرْ إلى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ، قَدْ أَبْدَلَكَ اللهُ بِه مَقْعداً مِنَ الْجَنَّةِ، فَيَراهُما جَميعاً. وَأَمَّا الْمُنافِقُ وَالْكافِرُ فَيُقالُ لَه: ما كُنْتَ تَقُولُ فِي هذا الرَّجُلِ؟ فَيَقُولُ: لا أَدْرِي! كُنْتُ أَقولُ ما يَقولُ النّاسُ! فَيُقالُ: لا دَرَيْتَ ولا تَلَيْتَ، وَيُضْرَبُ بِمَطارِقَ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً، فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُها مَنْ يَلِيهِ غَيْرَ الثَّقَلَيْنِ». متفق عليه. ولفظه للبخاري.

Tercümesi :

126 — (2) **Enes** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

«Muhakkak kul (ölü) **kabrine konduğu ve adamları ondan ayrılıp gittikleri vakit, o kabir sahibi adamlarını ayakkaplarının tıpırdılarını işitir halde iken ona iki tane Melek gelir, hemen onu** (kabirdeki kulu) **oturturlar ve derler :**

— Muhammed sallallahü aleyhi vesellem olan bu adam hakkında ne dersin?

— İşte o sorulan kişi mümin olursa, hemen : Ben şehâdet ederimki, elbette o (Muhammed A.S), **Allahın kulu ve Resûlüdür, der.**

Bunun üzerine o kimseye şöyle denir :

— Cehennemde olan makamına bak artık Allahü teâla senin o makamını cennet makamına tebdil etti. İşte o anda bu kimse, o iki meleği tamamiyle görür.

— Şâyet o sorulan kimse, munafık ve kâfir olursa, ona denir : Bu adam (Muhammed Aleyhisselam) **hakkında ne dersin?..**

— Bunun üzerine (Munafık ve kâfir) **bilmiyorum, der. İnsanların** (Müminlerin) **dediğini bende** (dünyada) **der idim : hemen ona : Doğru olanı bilmedin ve gerçeğe tâbi olmadın, denir ve Demirden yapılmış kırbaç şiddetle vurulur. O vurulan kişi** (Kâfir veya munafık) **şiddetli bir şekilde bağırır, onun bu bağrışını insanlarla cinnilerden başka kendisine yakın olan** (hayvanlar, melekler ve kuşlar gibi canlı) **şeyler işitir.»** Buhari, müslim

Bu hadisi şerifin lafzı Buharinindir.

İZAHAT

Hadisi şerifin baş tarafında, kabre konan ölünün kendini kabre getirip koyanların ayak tıpırtılarını işittiği beyan buyurulmaktadır. Bu hükümle kâbirde bir nevi hayata kavuşma keyfiyeti ortaya çıkıyor. Hatta bazı hadisi şeriflerde ölünün kendini kefenleyeni, namazını kılanı ve yüklenip gidip kabrine defneden kimseleri bilir, olduğu zikredilmiştir. Kabirdeki bu şekildeki anlayış, duyuş ve bilme halleri bir nevi hayatın olduğunu ortaya koyuyorki, kabirde mutlak hayat şekli vardır. Ancak hayatın durumu ve mahiyeti açıklanmamıştır.

Kabirdeki hayat hakkında ulema ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı ruhun iâdesi ile olduğunu beyan etmişler. Diğer bir kısım bilginler ruhun iâdesi olmayıp kabirde sual ve cevabları anlayıp cevab verebilecek ve bâzı hal ve hadiseleri anlayıp bilecek kadar bir kabir hayatı (di[illegible]ne şekli) olacağı hususunu belirtmişlerdir.

Böyle ihtilâflı anlayış ve izah ediş şekillerinin ihtilafından dolayı, İmamı Azam Ebû Hanife (R.A) kabirdeki hayat şeklini izah etmeyip tevekkuf etmiştir.

Hadisi şerifde, **«Ona iki tane melek gelir...»** Cümlesinin ihtiva ettiği hükümdede «Münker» ve «Nekir» ismini alan meleklerin ölüye gelip sual sorup ölünün durumunu tesbit etmeye geleceklerini beyan buyurmaktadır. Bu meleklerin isimlerini beyan eden hadisi şerifler hemen ileride gelecektir.

Hadîsi şerifde beyan edilen diğer bir husus da, kabre konan mümin ise, meleklerin suallerine güzel cevab neticesi kabirde kendisine cennet bahçelerinden bir bahçe gösterilerek «işte burası senin mekânın» denerek hemen seâdet hayatına oradan başlayacağı beyan buyurulmaktadır.

Hadîsi şerifde munafık ve kâfirler'in suale karşı müsbet cevab veremiyecekleri ve bu sebeble de kabir de şiddetli bir azaba dûçar olacakları zikredilmektedir.

Demirden kırbacın şiddetle vurulması keyfiyetinde ise şu âyeti kerîmeye işâret vardır :

«**Şu iki sınıf** (müminlerlerle kâfirler), **Rablerinin dini hakkında bir birleriyle davaya kalkışan iki hasımdır.**

— **İşte o kâfir** (ve munafık) **olanlar için ateşten kaftanlar biçilmiştir.** (onların) **başlarının üstünden kaynar su dökülür.**

— **Kaynar su ile karınlarında olan şeyler ve derileri eritilir.**

— **Onlar için birde demirden kamçılar var.**

— **Her ne zaman onun** (ateşin) **ızdırabından ateşten çıkmak isterlerse, yine** (o demir vurularak) **içine döndürülürler. Ve onlara : Haydi tadın yangın azabını, denir.»** (Hac sûresi, 19-22)

Bir az yukarda geçtiği üzere, kabir seâdetli ve iyi olursa, âhiretin diğer safhalarıda iyi olur. Allah muhafaza, kabir hayatı kâfir ve münafıkların uğrayacakları kötülüklerle dolu olursa, âhiretin diğer safhalarıda çok kötü ve perişn olur.

Cenabu hak, bütün müslüman kardeşlerle bizleri, kabri mes'ud olup âhiretin diğer saflarıda mes'ud ve iyi olanlardan eylesin. Amin.

١٢٧-(٣) وعن عبد الله بن عمر، قال: قال رسول الله ﷺ: «إنَّ أحدَكُم إذا ماتَ عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَداةِ وَالْعَشِيِّ، إنْ كانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإنْ كانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَيُقالُ: هَذا مَقْعَدُكَ حَتَّى يبعثك الله إليه يومَ القيامةِ». متفق عليه.

Tercümesi :

127 — (3) **Abdullah bin Ömer** (R.A) **den mervidir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Sizin biriniz öldüğünde kuşluk ve akşam (Sabah, akşam) **ona** (ölen kimseye) **mekanı arz olunur. Eğer o ölen kimse, cennet ehlinden ise, onun mekanı** (ve makamı) **da, ehli cennet mekânıdır. Ve eğer o ölen kimse, Cehennem ehlinden ise, mekanıda, cehennem ehlinin mekânıdır.**

— İşte bu şekilde arz etme hali o adama:

«Seni Allahü teâla kıyamet gününde diriltinceye kadar, işte mekânın budur, denir.» (Hadîsi, Buhârî, Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

١٢٨-(٤) وعن عائشة، رضي الله عنها، أنَّ يَهُودِيَّةً دَخَلَتْ عَلَيْها، فَذَكَرَتْ عذابَ الْقَبْرِ، فَقالَتْ لها: أعاذكِ اللهُ مِنْ عذابِ الْقَبْرِ، فَسألَتْ عائشةُ رسولَ الله ﷺ عَنْ عذابِ الْقَبْرِ. فقالَ: «نَعَمْ، عَذابُ الْقَبْرِ حَقٌّ». قالَتْ عائشةُ: فَما رَأَيْتُ رسولَ الله ﷺ بعدُ صلى صلاةً إلّا تَعَوَّذَ بِاللهِ مِنْ عَذابِ الْقَبْرِ. متفق عليه.

Tercümesi :

128 — (4) **Aişe (R.A) den rivâyet olunduğuna göre,**

«Yahûdî bir kadın Aişenin yanına girdi. Kabir azabını zikretti, hemen yahûdî kadın Aişe (R.A) ye dedi ki : Allah (c.c.) seni kabir azabından muhafaza etsin.

— Bunun üzerine Aişe (R.A). Resûlüllah (S.A.V) e kabir azabından sordu.

— Resûlüllah (S.A.V) de : Evet, kabir azabı hakdır, buyurdu.»

— Aişe (R.A) : Ondan sonra Resûlüllah sallallahü aleyhi veseilemi her namazdan sonra daima kabir azabından Allaha sığınır gördüm. dedi.»

(Hadîsi, Buharî, Müslim ittifakla rivâyet etmişlerdir.)

١٢٩ـ(٥) وعن زيد بن ثابت، قال: بينا رسول الله ﷺ في حائطٍ لبني النجّار على
بغلةٍ له ونحن معه، إذ حادت به وكادت تلقيه. وإذا أقبرٌ ستةٌ أو خمسةٌ، فقال: «من
يعرف أصحاب هذه الأقبر؟» قال رجلٌ: أنا. قال: «فمتى ماتوا؟» قال: في الشرك. فقال:
«إنّ هذه الأمّة تبتلى في قبورها، فلولا أن لا تدافنوا لدعوت الله أن يسمعكم من عذاب
القبر الذي أسمع منه»، ثم أقبل بوجهه علينا، فقال: «تعوّذوا بالله من عذاب النّار». قالوا:
نعوذ بالله من عذاب النّار. قال: «تعوّذوا بالله من عذاب القبر». قالوا: نعوذ بالله من
عذاب القبر. قال: «تعوّذوا بالله من الفتن ما ظهر منها وما بطن». قالوا: نعوذ بالله من الفتن
ما ظهر منها وما بطن. قال: «تعوّذوا بالله من فتنة الدّجّال». قالوا: نعوذ بالله من فتنة الدّجّال.

رواه مسلم .

Tercümesi :

129 — (5) **Zeyd bin Sabit** (R.A) **den mervîdir, dediki :**

«Resûlüllah (S.A.V) **aramızda Beni neccâra** (ensardan bir kabileye) **âit bahçede onun bir dişi katırı üzerinde idi. Bizde onunla beraber idik. O halde iken dişi katır ürktü nerede ise, dişi katır onu** (Resûlüllahı) **üzerinden düşürüyordu. Hemen o halde iken altı veya beş adet kabir, zuhur ediverdi.**

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) : **Bu kabirlerin adamlarını kim bilir? dedi.**

— Bir adam ben dedi.

— Resûlüllah (S.A.V) **«Ne zaman öldüler?» dedi.**

— O adam : Müşrik oldukları halde öldüler dedi.

— Resûlüllah (S.A.V) **«Şüphesiz bu ümmet, kabirlerinde imtihan olunur. Eğer defn olunmasalardı, kabir azabından benim işittiklerimden imtihan olunanları size işittirmesi için Allahü teâlaya dua ederdim, dedi. Sonra Resûlüllah bize doğru döndü ve şöyle dedi:**

«Kabir azabından, Allaha sığınınız.»

— Ashâbı kiram dediler : Kabir azabından Allaha sığınırız.

— Resûlüllah (S.A.V) **dedi :**

«Gizli ve âşikâr fitneden, Allâha sığınınız.»

— Ashabı kiram dediler : Gizli ve âşikar fitneden Allâha sığınırız.

— Resûlüllah (S.A.V) **dedi :**

«Deccâlın fitnesinden, Allâha sığınınız.»

— Ashabı kiram dediler : Deccâlın fitnesinden Allâha sığınırız.»

(Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

Î Z A H A T

Ravî **Zeyd bin Sâbit** (R.A) kimdir?

Hz. Zeyd bin Sabit (R.A), Peyğamberimizin vahy kâtiblerinin en efdalı, sahabenin en fakihlerinden ve ferâiz ilmini en iyi bilenlerinden idi. medînei münevvereli ensardandır.

Peyğamber efendimiz Medîne-i münevvereye hicret ettiği zaman, Hz. Zeyd bin Sâbit onbir yaşlarında idi. Küçük yaşlı olması hasebiyle Bedir muhaberesine iştirak edememiştir. Fakat Uhud muharebesi ile diğer muharebelerde hazır bulunmuştur.

Hz. Ebû Bekir (R.A) zamanında Kur'anı kerimi cem edenlerin birisi idi. Hafızı kur'an olan bu zat, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer zamanında Hılâfete zaman zaman vekil bırakılmıştır, Hatta Hz. Osman da bu zatı hılâfete vekil olarak bıraktıkları olmuştur. Demek oluyorki, bu zat, ilim, dirâyet ve idâri yönden sahabenin en şereflilerinden birisidir. Hz. Osman zamanında Beytulmalın memûriyeti, buna verilmiş idi.

Kur'anı kerîmi mushafı şerife nakletmek, yine Hz. Osman zamanında bu zat tarafından icra edilmiştir.

Peyğamber efendimizden doksan iki (92) hadîsi şerif rivâyet etmişlerdir. Ve kendisinden pek çok kimseler hadis rivâyet etmiştir.

Vefatı, Hicretin kırk beş (45) inde elli altı (56) yaşında Medîne-i münevvere de vukû bulmuştur. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde Şirk üzere ölenlerin cehennemde oldukları beyan buyurulduktan sonra, Kabir azabından, fitneden ve Deccalın şerrinden Allâha sığınmanın ehemmiyeti zikredilmiş ve ashabı kiram efendilerimiz de hemen peyğamber efendimizin tavsiyesine ittibâ ederek Allâha sığınıyorlar. Bizler için çok uyarıcı bir husustur. Cenâbu hak bu tavsiye ve uyarılara dikkat edenlerden kılsın. Amin.

الفصل الثاني

١٣٠ — (٦) عن أبي هريرة، قال: قال رسول الله ﷺ: «إذا قُبِرَ الميّتُ أتاه ملكانِ
أسودانِ أزرقانِ يُقالُ لأحدِهما: المُنكَرُ، وللآخرِ: النَّكيرُ. فيقولانِ: ما كنتَ تقولُ
في هذا الرَّجلِ؟ فيقولُ: هو عبدُ اللهِ ورسولُه، أشهدُ أنْ لا إلهَ إلا اللهُ وأنّ محمداً عبدُه ورسولُه.
فيقولانِ: قد كُنّا نعلمُ أنّكَ تقولُ هذا، ثم يُفسَحُ له في قبرِه سبعونَ ذراعاً في سبعينَ. ثم
يُنوَّرُ له فيه، ثم يُقالُ له: نَمْ. فيقولُ: أرجعُ إلى أهلي فأُخبِرُهم. فيقولانِ: نَمْ كنومةِ
العروسِ الذي لا يوقِظُه إلا أحبُّ أهلِه إليه حتى يبعثَه اللهُ مِن مضجعِه ذلك. وإنْ كانَ
منافقاً قال: سمعتُ الناسَ يقولونَ قولاً فقلتُ مِثلَه، لا أدري. فيقولانِ: قد كُنّا نعلمُ أنّكَ
تقولُ ذلك، فيُقالُ للأرضِ: التئمي عليه، فتلتئمُ عليه، فتختلفُ أضلاعُه، فلا يزالُ فيها
معذَّباً حتّى يبعثَه اللهُ مِن مضجعِه ذلك». رواه الترمذي

KABİR AZABI İLE İLGİLİ İKİNCİ FASIL

Tercümesi :

130 — (6) **Ebî Hüreyre** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurduki :**

«Ölü kabire konduğu vakit, siyah yüzlü ve gök gözlü iki melek o ölüye gelirler. Bu Meleklerin birine «Münker,» diğerine «Nekir» denir.

— **Bu iki Melek : «Bu adam** (Muhammed Aleyhisselâm) **hakkında ne dersin?, derler.**

— **Hemen o ölü : O adam, Allahın kulu ve Resûlüdür, Allahdan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allâhın kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet edirim, der.**

— **Bunun üzerine o iki Melek : Biz biliyoruz, sen bunu daha evvel söylerdin, derler. Bundan sonra o kulun kabri yetmiş arşında yetmiş arşın** (yani, çevresi yetmiş arşın) **genişler, sonrada o kabrin içi nurlanır** (nurla doldurulur). **Sonra o kula : Uyu denir.**

— Bu söz üzerine o kul : Ehli ıyalıma döneyimde onlara bu hali haber vereyim, der.

— İşte o anda iki Melek derlerki : Zifaf gecesinde uykudan sevgili ehli, muhabbet ve sevgi ile kaldırmadıkça uykuya dalan gelinin uyuması gibi, uyu, tâki Allahü teâla onu yatağından diriltip kaldırıncaya kadar (uyu, derler).

— Şâyet iki Meleğin geldiği o ölü, munafık olursa, o munafık : İnsanlardan işittim, onlar bir şeyler derlerdi, bende onların dedikleri gibi derdim, bilmiyorum, der.

— Bunun üzerine o iki Melek : Biz seni daha evvel bilirdik, sen böylece derdin, derler.

Yere denirki : Bunun üzerine kavuş bunu sıkıştır. Hemen yer, onun üzerine kavuşur, onu sıkıştırır. Bu sıkıştırma ile o ölünün kemikleri bir birine girer (âdetâ pestil halinde sıkıştırır), **bu sıkıştırma hâli, Allahü teâlanın onu yatağından tekrar diriltip gönderinceye kadar azab olarak devam eder.»** (Hadîsi, Tirmizî rivâyet etmiştir.)

İ Z A H A T

Yukardaki hadîsi şerifin uzun cümle ve izahlarında münker, nekir meleklerinin kabirde suale çekecekleri ve onların suallerine mümin olan kimselerin rahatlıkla cevab verebilecekleri ve meleklerin onlara iyi şehâdet edip nîmete devamlarını tebşir ediyorlar.

Şâyet ölü münafık ve kâfir olursa, cevab veremeyecekleri ve kabirde şiddetli sıkma ile azab olunacakları beyan buyurulmaktadır.

Ayrıca kabirdeki seâdet ve nîmete kavuşan müminlerin, dünyaya dönüp ehli iyalına o nîmetten haber vermek için taleb edeceğini ve fakat izin verilmeyip huzur ve seâdet içinde tekrar mahşere dirilip gelinceye kadar uykuda devam etmeleri söylenecektir.

١٣١ — (٧) وعن البراء بن عازب ، عن رسول الله ﷺ ، قال : « يأتيه ملكان
فيجلسانه، فيقولان له : من ربك ؟ فيقول : ربي الله، فيقولان له : مادينك ؟ فيقول : ديني
الإسلام . فيقولان : ماهذا الرجل الذي بعث فيكم ؟ فيقول : هو رسول الله . فيقولان له :
ومايدريك ؟ فيقول : قرأت كتاب الله فآمنت به وصدقت ؛ فذلك قوله : (يثبت الله
الذين آمنوا بالقول الثابت) الآية . قال : فينادي مناد من السماء : أن صدق عبدي
فأفرشوه من الجنة ، وألبسوه من الجنة، وافتحوا له بابا إلى الجنة ، ويفتح . قال : فيأتيه
من روحها وطيبها ، ويفسح له فيها مد بصره . وأما الكافر فذكر موته ، قال : ويعاد
روحه في جسده، ويأتيه ملكان، فيجلسانه فيقولان : من ربك ؟ فيقول : هاه هاه، لا أدري!
فيقولان له : مادينك ؟ فيقول : هاه هاه، لا أدري ! فيقولان : ماهذا الرجل الذي بعث
فيكم ؟ فيقول : هاه هاه، لا أدري ! فينادي مناد من السماء : أن كذب فأفرشوه من النار،
وألبسوه من النار ، وافتحوا له بابا إلى النار . قال : فيأتيه من حرها وسمومها . قال :
ويضيق عليه قبره حتى تختلف فيه أضلاعه ، ثم يقيض له أعمى أصم ، معه مرزبة من
حديد ، لو ضرب بها جبل لصار ترابا، فيضربه بها ضربة يسمعها ما بين المشرق والمغرب
إلا الثقلين، فيصير ترابا ، ثم يعاد فيه الروح » رواه أحمد، وأبو داود .

Tercümesi

131 — (7) **Berrâ İbni Âzib** (R.A) **den rivâyet olunduğuna göre, Resulüllah sallallahü aleyhi vesellem dedikİ :**

«(Kabre konan kimseye) **iki melek gelir, onu oturdurlar ve o kimseye : Rabbin kim? derler.**

— **Bunun üzerine (Mümin) : Rabbim Allah, der.**

— **Melekler tekrar o kimseye : Dinin nedir? Derler.**

— **Hemen o adam** (mümin), **dinim islamdır, der.**

— Melekler yine derlerki : Size gönderilen bu adam (Muhammed Aleyhisselam) kimdir?

— O ölü derki : O adam, Allahın Resûlüdür.

— Melekler derlerki : Sana bu haber nereden yetişmiştir?

— O kimse derki : Allâhın kitabını okudum ve tasdik ettim, işte o da şu kavli ilâhidir :

«Allah, müminleri; hem dünyada, hem âhirette (kabirde) sabit sözle (kelime-i şehâdet ile) tevhide bağlı kılar.» (İbrahim sûresi, 27)

— Resûlüllah (S.A.V) dediki :

«Semâdan nida eden bir nidacı, (hak tarafından) şöyle nida eder : Kulum doğru söyledi, onun için o kuluma cennet yataklarından bir yatak seriniz ve cennet elbiselerinden bir elbise, giydiriniz ve ona cennete açılan kapıyı açınız, kapıda hemen açılır.

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu : O adama cennetin güzel yeli ve mubarek kokusu gelir ve o adama gözünün yetişip görebildiği mikdarda kapri genişletilir.

— Fakat o ölen kişi kâfir ise, işte onun ölümünü Resûlüllah zikretti, dediki :

«Kâfirin rûhu cesedine avdet eder ve iki melek gelir, onu oturturlar, derlerki : Rabbin kimdir?

— Hemen kâfir der : Hey hey, bilmiyorum!

— Bunun üzerine melekler derler : Size gönderilen bu adam (Muhammed Aleyhisselam) hakkında ne dersin?

— Hemen kâfir der : Hey heyki ben bilmiyorum!

— İşte bu anda hemen semadan nida eden bir nidacı şöyle nida eder : Bu kâfir yalan söylemiştir, bu sebeble buna cehennem döşeklerinden bir döşek seriniz ve cehennemin kapısını bu adama açınız.

— Resûlüllah (S.A.V) dediki : Bu kâfire cehennemin harâreti ve sıcak rüzgârı gelir.

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu : Kabir o kâfiri öyle sıkarki, nerede ise, kemik ve etlerini bir birlerine katar. Sonra ona kör ve sağır olan zebâni (hiç bir şeye kulak verip görmeyen, azğın zebânî) musallat olur. O zebânîde demirden yapılmış kırbaçda berâberdir. Eğer o kırbaç bir dağa vurulsa, o dağ dağılarak toprak olur. İşte bu kırbacı o zebânî, o kâfire bir vurdumu, insanlar ve cinnilerden başka doğu batı arasında ki bütün varlıklar o kırbacın sesini işitir. Hemen o kâfir, toprak olur. Ondan sonra ruh, tekrar o kâfire iâde olunur (yani, tekrar yine diriltilir, azabı böylece deva meder).»

(Hadîsi, Ahmed, Ebû Davud rivâyet etmiştir.)

١٣٢ — (٨) وعن عثمان، رضي الله عنه، أنه كان إذا وقف على قبر بكى حتى يبل لحيته، فقيل له: تذكر الجنة والنار فلا تبكي، وتبكي من هذا؟! فقال: إن رسول الله ﷺ قال: «إن القبر أول منزل من منازل الآخرة، فإن نجا منه فما بعده أيسر منه، وإن لم ينج منه فما بعده أشد منه». قال: وقال رسول الله ﷺ: «ما رأيت منظرا قط إلا والقبر أفظع منه» رواه الترمذي، وابن ماجه. وقال الترمذي: هذا حديث غريب .

Tercümesi

132 —' (8) **Osman** (R.A) **den rivâyet olunduğuna göre,** (Hz. Osman) **çok zaman bir kabrin başında durdumu, sakalı ıslanıncaya kadar ağlardı. Kendisine denildiki : Bu kabir, cennet ve cehennemi hatırlatıyor, bu sebebden ağlamalısın ve bu kabirden içinmi ağlarsın?!.**

— **Bunun üzerine Hz. Osman dedi : Resûlüllah** (S.A.V) **buyurmuştuki :**

— **Muhakkakki kabir, ahiret mekanlarından ilk mekandır. Binaenaleyh bir kişi burada kurtuluşa nail olursa, bundan sonrası buradan daha kolay olur.»**

— **Şâyet bir kimse, burada** (kabirde) **necâta kavuşamazsa, bundan sonrası, buradanda eşed olur.»**

— **Osman** (R.A) **dedi,**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdurki :**

«Kabirden daha korkunç bir manzara (mekan ve mevzil) **görmedim. Ancak orayı en korkunç yer gördüm.»**

(Hadîsi, Tirmizi, ibni mâce rivâyet etmiştir, ve tirmizi, bu hadis, garibdir, dedi.)

١٣٣ — (٩) وعنه، قال: كان النبي ﷺ إذا فرغ من دفن الميت وقف عليه، فقال: «استغفروا لأخيكم، ثم سلوا له بالتثبيت، فإنه الآن يسأل» رواه أبو داود

Tercümesi

133 — (9) **Yine Osman** (R.A) **den mervîdir, dediki :**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **ölüyü defnedip fâriğ olduğunda o ölünün başında dururdu ve derdiki :**

«Kardeşinize istiğfar ediniz, sonra ona kavlı sâbit için (Kelime-i tevhidi söylemesi için) **dua ediniz. Zira şu anda o, sual olunmaktadır.»** Ebû Davud

İZAHAT

Bu hadîsi şerîfde, kabre konulan bir mevtanın mağfireti için dua etmenin iyi bir vazîfe ve amel olduğu beyan buyurulmaktadır. Her ne kadar açıkca telkin meselesini beyan etmeyorsada, kabre konan mevtanın sual olunacağı ve bu suale sabit ve iyi bir şekilde cevab verebilmesi için, ölü hakkında hayırlı dua edilmesi husûsunun tavsiye buyurulması, bir nevî telkindeki dilek ve temennîlerin icrası beyan buyurulmaktadır.

Aslında kabirde telkin merâsimi yoktur. Hatta Bid'attır. Fakat yukardaki hadîsi nebevîler gibi muhtelif hadîsi şeriflerin hükümlerini tatbik etmek keyfiyeti, ölüye bir nevî hayır dua ve istiğfar olduğunu beyan ederek müteahhirîn âlimleri, telkini güzel görmüşlerdir.

Netekim bu husudaki mes'elenin yönleri, Fıkıh' kitablarında beyan edilmiştir. Bilhassa **«Mülteka tercümesi»** adlı eserimizin cenâze bahsinde kısa yoldan îzah edilmiştir.

Şârih Aliyyülkâri şu hükümleri zikretmektedir :

İmamı Şâfi-î ve ashabına göre, kabirdeki ölünün yanında Kur'andan âyetler okumak müstehabdır.

Şâfi-î Alimleri ise, dedilerki : Kur'anı kerîmin tamamını ölünün huzûrunda yani, mezarının başında hatmetmek güzeldir.

Beyhakî-nin süneninde de şöyledir : Ölü defnedildikten sonra kabrin başında süre-i Bakaranın başını ve sonunu okumak, ibni Ömer (R.A) a göre müstehabdır.

Bir rivâyette de, sûre-i Bakaranın evveli, ölünün başında ve sonu ölünün ayak ucunda okunur (Mirkâtül Mefâtih, C. 1, 173)

Hulasa her ne şekil ve sûrette olursa olsun, ölüye kabri başında ve kabir ziyâreti ânında dua, istiğfar, tesbih, tehlil ve iyi dileklerde bulunmak iyidir. Ölüye mutlaka fâidesi vardır.

Daha geniş mâlûmat, Akâid kitablarında mezkürdür.

١٣٤ — (١٠) وعن أبي سعيد، قال: قال رسول الله ﷺ: « لَيُسَلَّطُ على الكافِرِ في قَبْرِه تِسْعةٌ وتِسْعُونَ تِنِّيناً، تَنْهَسُهُ وتَلْدَغُهُ حتّى تَقومَ السّاعةُ، لَوْ أنَّ تِنِّيناً مِنْها نَفَخَ في الأرْضِ مَا أنْبَتَتْ خَضِراً ». رواه الدارمي، وروى الترمذي نحوه، وقال: «سبعون» بدل « تسعة وتسعون ».

Tercümesi

134 — (10) **Ebî Said** (R.A) **den mervidir, dedi :**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Elbet kâfire, kabrinde doksan dokuz adet büyük yılan (zebâni) **musallat olur. O büyük yılan, o kâfiri kıyamete kadar ısırır ve sokar. Eğer o büyük yılandan bir tanesi yer yüzüne üfleyip ağzının rüzgarı vasıl olsa, o yerde hiç yeşillik bitmezdi.»** Dârimî, Tirmizi buna mümâsil rivâyet ettiği hadisde «doksan dokuz» yerine «yetmiş» diyerek rivâyet etmiştir.

İZAHAT

Hadîsi şerifde geçen doksan dokuz zebânî hakkında bâzı îzahlar yapılmıştır. Biz de onlardan bir kısmını açıklamaya çalışalım.

Evvelâ «Tinnîn» kelimesinin «Büyük yılan, cehennem zebânîlerinin büyüğü» olarak açıklandığını hatırlayalım. Sonra Zebânînin niçin doksan dokuz olduğu cihetini öğrenelim.

Zebânînin doksan dokuz olması, Cenâbu hakkın doksan dokuz ismi ilâhîsi vardır. Kâfir olan kişi, Allâhü tealaya doksan dokuz ismin karşılığında doksan dokuz çeşit küfür ve şirk isnâdında bulunmuştur. Cezâ amelin cinsinden olması hasebiyle, Kâfire de doksan dokuz adet büyük yılan Zebânî kabrinde azab etmeye başlayarak cezasını çektirmektedir. Yâni her isim karşılığında bir zebânî musallat kılınarak azablanacaktır.

Yahut Cenabu hakkın rahmeti ilâhîsinin tecellîsi, yüz (100) derecedir. Yüz derece rahmeti ilahîsinden bir derecesini dünyada kulları üzerine ve varlıklara lutfetmiştir. O bir derece rahmeti ilâhînin tecellîsinin şumûlu ile insanların bir birlerini sevmesi, karı ile kocanın mehabbetleri, ananın yavrularını sevmesi, vahşî hayvanların dahî yavrularını korumaları, büyüklerin küçüklere şefkat etmeleri ve küçüklerin, büyüklere hürmet ve saygıda bulunmaları ve bunların emsâli iyiliklerin cereyan etmesi, hep bir rahmeti ilâhînin tecellîsidir.

Yüz derece rahmeti ilâhînin doksan dokuzu, ahirette tecellî edecek ve doksan dokuz rahmeti ilâhînin hebsi müminlere yayılıp şümullanacaktır.

İşte müminlere tahsis edilip şumullanacak olan doksan dokuz derece rahmeti ilâhînin karşılığında, kafirlere de doksan dokuz büyük yılan Zebânî, azab etmek üzere musallat kılınmaktadır.

Bu görüş ve izahları, İbni melek de aynı şekilde beyan etmiştir

İmamı gazalî merhum ise, Kâfire yapılan bu kadar adet yılanın azabı, kötü ahlakın adedi o kadardır da onun içindir, demiştir. Yâni kötü ahlak-ın adedi, Doksan dokuz olduğundan ve Kâfir o kötü ahlakın hepsini işlediğinden, her kötülük karşılığında bir büyük yılan takdir edilib azablandırılıyor.

Her ne sûret ve sebeble olursa olsun, kâfir mutlaka kabrinde bu cezâyı çekecek, ahîretin ilk evi ve menzili olan kabirde azablanmaya böylece başlayıp cehennemde ebedî olarak azabı devam edecektir. Cenabu hak, küfür üzere ölmekten cümlemizi koruyup îman üzere ölmemizi nasîb buyursun. Amin.

الفصل الثالث

١٣٥ — (١١) عن جابر ، قال : خَرَجْنا مع رَسُولِ الله ﷺ إلى سَعْدِ بن معاذ حِينَ تُوُفِّيَ ، فلما صلّى عَلَيْهِ رَسُولُ الله ﷺ و وُضع في قَبْرِهِ وَسُوِّيَ عليه ، سَبَّحَ رسولُ الله ﷺ ، فَسَبَّحنا طويلاً ، ثم كَبَّرَ ، فَكَبَّرْنا . فقِيلَ : يارسولَ الله! لِمَ سَبَّحْتَ ثم كَبَّرْتَ؟ قال : « لَقَدْ تَضايَقَ على هذا العبدِ الصَّالِحِ قَبْرُهُ حتى فَرَّجَهُ اللهُ عَنْهُ » رواه أحمد

KABİR AZABI İLE İLGİLİ ÜÇÜNCÜ FASIL

Tercümesi

135 — (II) **Câbir** (R.A) **den mervîdir, dediki :**

«Sâd ibni muaz-ın = Muaz oğlu Sâd-in vefatından onun yanına Resûlü Ekrem sallallahü aleyhi vesellemle berâber çıkmıştık. Resûlüllah (S.A.V) **Sâd-in cenâzesini kıldı, cenâze kabrine kondu ve üzeri örtüldükten sonra Resûlüllah** (S.A.V) **tesbih getirdi. Bizde aynı tesbihi getirdik. Sonra tekbir getirdi, bizde tekbir getirdik. Bunun üzerine denildiki : Yâ Resûlüllah! Niçin tesbih getirdin, sonra tekbir ettin?**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurduki :**

«Bu sâlih kulu kabir o kadar acâib sıkmıştı (onun o hâline muttali olunca ben tesbihe, tekbire devam ettim, sizde devam ettiniz) **Nihayet Allahü teâlâ ondan o kabir sıkmasını kaldırdı.»** (Hadîsi, Ahmet rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Bu hadisi şerifde belirtildiği üzere, ölen kimse, ne kadarda salih ve iyi olsa, mutlaka kabir sıkması olacaktır. Sâhâbenin en salihlerinden birisi olan Hz. Sâd, kabir sıkmasını görmesi hâlinde ondan sonra gelen her sâlih ve iyi kimsede bu hali mutlaka görecektir.

Evet kabir azabı, salih kişilere olmayacak, fakat kabir sıkması olacaktır. Kabir sıkması, kabir azabı gibi değildir. Her biri ayrı ayrıdır. 125. Hadisi şerifin izahı ile 131. hadisi şerifin meâlini okumak lazımdır ve birde hemen şu aşağıdaki hadisi şerifi okuyalımda, Hz. Sâd-in dâhi kabir sıkmasından kurtulmadığı hâli düşünelim.

Düşünelimde, kabrin her türlü ızdırabından korunma yollarını ve kabir de yatanlara hayırlı dua ve istiğfarda bulunmayı ihmal etmeyelim.

١٣٦ ــ (١٢) وعن ابن عمر ، قال : قال رسول الله ﷺ : « هَذَا الَّذِي تَحَرَّكَ لَهُ الْعَرْشُ ، وَفُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ ، وَشَهِدَهُ سَبْعُونَ أَلْفاً مِنَ الْمَلَائِكَةِ ، لَقَدْ ضُمَّ ضَمَّةً ثُمَّ فُرِجَ عنه » . رواه النسائي .

Tercümesi

136 — (12) **Ömerin oğlu Abdullah** (R.A) **den mervidir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«(Bunun yani, Sâd'in ölümü) **için arşı alâ titredi, onun için sema kapıları** (Rahmet inmek için gök kapıları) **açılmıştır ve yetmiş bin melek cenâzesine hazır olmuştur. Böyle iken yine sâd-i, kabri o kadar acâib bir sıkma ile sıkdı, sonra o hal ondan kaldırıldı.»** (Hadîsi, Nesâî rivayet etmiştir.)

١٣٧ ــ (١٣) وعن أسماء بنت أبي بكر ، قالتْ : قامَ رسولُ الله ﷺ خَطِيباً. فذَكَرَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ الَّتِي يُفْتَتَنُ فِيهَا الْمَرْءُ ، فَلَمَّا ذَكَرَ ذَلِكَ ، ضَجَّ الْمُسْلِمُونَ ضَجَّةً . رواه البخاري هكذا ، وزاد النسائي : حالتْ بَيْنِي وَبَيْنَ أَنْ أَفهم كلامَ رسولِ الله ﷺ ، فلما سكنَتْ ضَجَّتُهم قُلْتُ لِرَجُلٍ قَرِيبٍ مِنِّي : أي بارَكَ اللهُ فيك ! ماذا قالَ رسولُ الله ﷺ في آخِرِ قَوْلِهِ ؟ قال : « قَدْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِي الْقُبُورِ قَرِيباً مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ » .

Tercümesi

137 — (13) **Ebu Bekirin kızı Esmâ (R.A) den mervîdir, demiştir :**

Resûlüllah (S.A.V), **hutbe okumak üzere ayağa kalkdı, bir kişinin ibtild**

olunacağı kabrin fitnesinden bahsetti. Resûlüllah (S.A.V) **bu hali zikredince, müslümanlar acâib bir şekilde feryadı figan ettiler.» Buhârî böylece rivâyet etmiştir.**

Nesâide şunu ziyâde etti. Benimle Resûlüllahın kelâmını anlamama âit öğle bir hal ortaya çıktıki, vaktâki onların feryadı sükûnet buldu, hemen bana yakın olan adama dedim : Allah seni bu amelinde mübarek etsin.! Resûlüllah (S.A.V) **sözünün sonunda ne dedi?**

— O adam dedi : Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Bana vahyolunduki, Muhakkak siz, yakında deccalın fitnesi ile kabirde fitnelenirsiniz.»

İZAHAT

Râvi Esmâ binti Ebi Bekir (R.A) kimdir?

Hz. Esmâ (R.A), Hz. Ebû Bekir (R.A) ın kızı, Abdullah bin Zübeyrin annesi, Dolaysiyle Zübeyr bin Avvam (R.A) ın hanımı saliha bir hanım idi. Mekke-i mükerreme de müslüman olmuştur. Müslümanların on sekizincisi olduğu beyan edilmiştir. Hz. Aişe validemizin kız kardeşidir. Hz. Aişe validemizden on beş yaş büyüktür.

Çok zaman kadınların mesele ve dertlerini bizzat bu hanım Peyğamberimiz efendimize getirir anlatır ve cevâbını alır kadınlara îzah ederdi.

Hz. Esmâ (R.A), oğlu Abdullah (R.A) ın haccacı zalim tarafından Mekke-i mükerreme de mancınık-a asıb şehit olmasından sonra on veya yirmi (20) gün sonra yüz (100) yaşında hicretin yetmiş üç (73) tarihinde Mekke-i mükerreme de vefat etmiştir. Pek çok kimseler kendisinden hadîsi şerif rivâyet etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Haccacı zalim tarafından oğlu Abdullah (R.A) ın, ne şekilde ve ne zaman öldürüldüğü ve annesinin neler söylediğini öğrenmek isteyenler, (Mehmet Zehni merhumun **«Elhakaik»** eseri ile **«Meşâhirunn'sâ)** adlı eserine muracaat etmeleri gerekir.

Hadîsi şerifde kabir de çok acaib bir fitne ile karşılaşılacağı beyan buyurulmuştur. O kabir de olacak fitneyi duyan sahabe, feryadı figan ediyorlar ve resûlüllahın sözünün sonu bile gürültüden anlaşılmayor. Hz. Esmâ (R.A) kendisine yakın olan bir zata resûlüllahın sözlerinin sonunu soruyor. O adam da Resûlüllahın kabir de Deccâlın fitnesi ile karşılaşılacağından bahsetmiş olduğunu beyan ediyor.

Bu son cümleden de anlaşıldığı üzere, Deccalın fitnesi çok kötü ve fena bir fitnedirki, kabir de dahi onun fitnesi insanı rahatsız edeceği veya onun fitnesi gibi çok acaib fitnenin kabirde de cereyan edeceği beyan buyurulmuştur.

Bir az ilerde Deccâlın çeşit ve fitnelerinden bahsedilecektir. Aynı zamanda yukarda ikinci hadîsi şerifin altında kısada olsa Deccal hakkında itikâdî yönler zikredilmiştir. Orayı da tekrar okumak faydalı olur.

١٣٨ — (١٤) وعن جابر، عن النبي ﷺ قال : « إذا أُدْخِلَ الميْتُ القبرَ مُثِّلَتْ
لَه الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِها، فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ. وَيَقُولُ: دَعُونِي أُصَلِّي » رواه ابن ماجه .

Tercümesi

138 — (14) **Câbir** (R.A) **den** rivâyet **olunduğuna göre, Resûlüllah** (S.A.V) **dediki :**

«Ölü kabre konduğu vakit, güneş battığı zamanki şekli o ölüye temsîli olarak gösterilir. Gözlerine mesheder halde oturur ve derki : Beni bırakın ben namazı kılayım.» (Hadîsi, ibni mâce rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Bu hadîsi şerifde Resûlü ekrem efendimiz, kabrine konan bir ölüye güneşin battığı zamanki fersizleşip batmaya doğru yönelen şekli gösterileceğini, o ölüde o zaman kendinin dünyada yaşadığı zannı ile ikindi vakti çıkmadan namazını kılmak için izin istediğini beyan buyurmuştur.

Bu beyan dünyada îman ve amel sahibi mûmin olan kişiler hakkındadır. Zira namazını kılan kişi ancak ve ancak mümin olur. Namazını sıhhatında kılan mümin, ölürken öyle ölür. öldüğü gibi de kabirde ve mahşerde aynı amel ve mukâfatı ile yargılanır.

Bu hadîsi şerifde şu mealdeki âyeti kerîmeye işâret vardır :

«Kıyâmeti (ölüm ve ötesini) **gördükleri gün, dünyada ancak bir akşam yahut bir kuşluk vakti kadar kalmış olduklarını sanırlar.»**

(Nazîat sûresi, 46-47)

١٣٩ — (١٥) وعن أبي هريرة، عن النبي ﷺ قال: «إنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إلى الْقَبْرِ، فَيُجْلَسُ الرَّجل في قَبْرِهِ مِنْ غَيْرِ فَزَعٍ وَلاَ مَشْغُوبٍ، ثم يُقالُ: فِيمَ كُنْتَ؟ فَيَقُولُ: كُنْتُ في الإِسْلاَم. فَيُقالُ: ماهذا الرَّجُلُ؟ فَيَقُولُ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ الله جاءنا بِالْبَيِّناتِ مِنْ عِنْدِ الله، فَصَدَّقْنَاهُ. فَيُقالُ لَهُ: هَلْ رَأَيْتَ الله؟ فَيَقُولُ: ماينْبَغي لِأَحَدٍ أَنْ يرى اللهَ، فَيفرج له فُرْجَةً قِبَلَ النَّار، فَيَنْظُرُ اليهَ يَحْطم بعضُها بعضاً، فيقال له: أنْظُرْه الى ماوقاكَ الله، ثُمَّ يُفرج له فرجةً قِبَل الْجَنَّة، فَيَنْظُرُ إلى زَهْرَتِها ومافيها، فَيُقالُ له: هذا مَقْعَدُكَ، عَلى الْيَقِين كُنْتَ، وَعَلَيْهِ مُتَّ، وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ إن شاء الله تعالى. وَيُجْلسُ الرَّجُلُ السُّوءُ في قَبْرِهِ فَزِعاً مَشْغوباً، فَيُقالُ: فِيمَ كُنْتَ؟ فيقول: لاأَدْري! فَيُقالُ له: ماهَذَا الرَّجل؟ فَيَقُولُ: سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ قَوْلاً فَقُلْتُه، فَيُفْرَجُ لَه قِبَلَ الْجَنَّةِ، فَينظرُ إِلى زَهرتها ومافيها، فَيُقالُ لَهُ: أُنْظُرْ إلى ماصَرَفَ اللهُ عنك، ثُمّ يُفرجُ له فُرْجَةً إلى النَّار، فَيَنْظُرُ إليها يَحْطم بعضُها بعضاً، فيقال له: هذا مَقْعَدُكَ، عَلَى الشَّكِّ كُنْتَ، وَعَلَيْهِ مُتَّ، وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ إن شاء الله تعالى».

رواه ابن ماجه.

Tercümesi

139 — (15) **Ebî Hureyre** (R.A) **den mervîdir. Resûlüllah** (S.A.V) **den rivâyet ettiğine göre, Resûlü ekrem** (S.A.V) **buyurduki :**

«Muhakkak ölü kabre konur, Hemen adam kabrinde korkusuz ve fitnesiz kabrinde oturtulur.

— Ondan sonra denirki :

— Hangi dinde yaşadın?

— Bunun üzerine o adam der :

— İslam dininde yaşadım.

— Derhal denirki :

— Bu adam kimdir?

— Kabirde ki adam derki :

— O adam Allahın Resûlü Muhammed (A.S) **dır, Allah tarafından bize açık ve kesin hükümleri beyan etmek üzere gelmiştir, bizde onun getirdiği hükümleri tasdik etmiştik.**

— Bundan sonra o kabirdeki adama denirki :
— Allahü teâlayı gördün mü?
— Buna cevab olarak o adam derki :
— Hiç bir ferd için Allahı görmek layık olmaz.
— İşte o anda o adam için kabirde cehennem cihetinden bir delik açılır. O adam hemen orada bir birine bitişik ateş tutruklarının oluşuna bakar.
— O adama denirki :
— Bak bu ateş ki, Allahü teâla seni buraya atılmandan korudu.
— Bundan sonra o adama cennet cihetinden bir yer açılır. Oranın yeşilliklerine ve diğer nîmetlerine bakar.
— İşte o anda adama denirki :
— Burası senin mekan ve merciindir, senin kesin ve sabitlikle buraya inanç ve amelin devam ederdi. Ve sen bu itikad üzere öldün. İnşaallah onun üzerine tekrar diriltilirsin.
— Kötü adamda kabrinde korku ve fitne tehlikesiyle oturtulur, denirki :
— Sen hangi dinde yaşadın?
— O adam derki : bilmiyorum!
— Tekrar denirki : Bu adam kimdir?
— Adam derki : İnsanlardan işitmiştim onlar bir söz söylerdi, bende onların söylediğini söylerdim.
— Bunun üzerine hemen Cennet tarafından bir delik açılır. O adam Cennetin yeşilliklerine ve diğer güzel nimetlerine bakar.
— Hemen o adama denirki :
— Bak şu nîmetlere ki, Allahü teâla seni o nimetlere kavuşmakdan men etmiştir.
— Sonra cehenneme doğru bir yol açılır. Oradaki ateşlerin bir birlerine bitişik şiddetli yanışlarına bakar.
— O adama denirki : İşte burası senin varacağın yerdir. Sen buranın varlığı ve olacağında şek üzere idin. Ve bu şek üzerede öldün. Ve bu şek üzerine inşaallah tekrar diriltileceksin.»

(Bu hadisi, İbni mace rivâyet etmiştir.)

(٥) بَابُ الاعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ

الفصل الاول

١٤٠ — (١) عن عائشة ، قالتْ : قال رسولُ الله صلى الله عليه وسلم : « مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنا هذا ما ليْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ » . متفق عليه .

(5) Kitap ve Sünnete Sarılma Babı

BİRİNCİ FASIL

Tercümesi :

140 — (I) **Aişe** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Bir kimse, bizim bu işimizde (dinîmizde, şeriat ve sünnetimizde) **o dinden olmayan yeni bir şey** (Bid'at) **ihdas ederse, işte o kimse** (onun getirdiği Bid'at) **merdütdür.»** (Hadîsi, Buhârî, Müslim ittifakla rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

İman bahsinin son kısmı olan kitap ve sünnete sarılma bahsinde de çok mühim hadîsi şerifler yazılmıştır. Hadîsi şeriflerin ihtivâ ettikleri hükümler, lafızları ile ilerde gelecektir. Biz hadîsi şeriflere geçmezden evvel kitap ve sünnete sarılmanın ehemmiyetini beyan eden bir kaç âyeti kerîme meali arzedelim. Ondan sonra da yukardaki hadîsi şerifin ihtivâ ettiği hükümleri açıklamaya çalışalım.

Kitap ve sünnete sarılmanın ehemmiyeti ile ilgili âyet mealleri :

«Top yekün hepiniz Allâhın sağlam ibine (Kur'anı kerîmine) **sımsıkı sarılın. Birbirinizden ayrılıb dağılmayın.»** (Ali İmran sûresi, 103)

Diger ayeti kerîme meali şöyledir :

«İşte size, Allahdan bir nur (Hz. Muhammed aleyhisselam) **ve her şeyi açıklayıcı bir kitap** (kur'an) **geldi.** (o nur ve kitapla) **Allah, rızasına uyanları** (o nur ve kitapla) **selâmet yollarına iletir. Ve onlari** (Allahın) **izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarıp doğru yola** (islâma) **götürür.»**

(Mâide sûresi, 15-16)

Diğer bir âyeti kerîmede de şöyle buyurulmuştur :

«Elbette bu kur'an, insanları en doğru yola sevk eder.» (İsrâ sûresi, 19)

Yukardaki âyeti kerimeler gibi pek çok kur'an ayetleri mevcuttur. Çok uzayacağından bu kadarla iktifa ediyoruz.

Bu âyeti kerîme meallerini ve emsalini, müslümanlar ve top yekün insanlık okumalıdır. Okumalılar da ondan sonra en doğru ve en iyi yolu bulmalıdırlar. Her şeyi yaratan ve bütün yaratıkların cibillî veya tabiatlarını en iyi bilen ve bunların irâde ve idâre yönlerini de en doğru şekilde izah eden halıkı zülcelâlın hükümlerine kayıtsız ve şartsız bağlanırlar. Aynı zamanda tek kurtuluşun islam ve kur'an yolunda olduğunu idrak ederler.

Kitâbı ilâhinin hükümlerine tâbî olmak nasıl kurtuluş ve huzur yolu ise, o kitabı ilâhiyi ümmetine tebliğ eden mürşidi hakîkımız Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin mübârek buyruklarına ve sünnetlerinin her çeşidine sarılmak da, kurtuluş ve huzûrun yoludur. Ve Rasûlüllaha itâat, Allâh'a itâattır.

Bu husûsu beyan eden bir kaç âyeti kerîme mealini de arzedelim;

«(Ey Habîbim!) **De ki : Eğer siz Allâhı seviyorsanız, hemen bana uyun ki, Allâhda sizleri sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Zira Allah çok bağışlayıcı ve çok esirgeyicidir.»** (Ali İmran sûresi, 31)

Diğer ayeti kerîme meali şöyledir :

«Her kim, Peyğambere itaat ederse, muhakkak Allâha itaat etmiş olur.» (Nisâ sûresi, 80)

Başka bir âyeti kerîme de şöyle buyurulmuştur :

«Peyğamber, size ne verdi ise, onu alın (emir ve sünnetlerini tutun.) **Ve size neyi yasak etti ise, onu da almayın** (yapma dediğini yapmayın).» (Haşr sûresi, 7)

Bâzı kimseler bilhassa kendisini beğenen tipinden olanlar, «Allâhü tealanın yaratıcı olması ve bütün yaratıkların rızıklarını vermesi gibi hususların hak teala tarafından olmasından için, allâhın dediğini tutmak lazımdır, ama peyğamber kendi beşerî görüşlerini söylemiştir, ona itâat etmek ve ona tâbî olmak yersizdir.. gibi..» cümleleri söyleyenler oluyor. Bu sözler ve bu sözler gibi kötü akîde sözler, inançlar çok ve çok sapık, zındık ve mülhidlerin sözleridir.

Yukarda naklettiğimiz âyeti kerîmelerde olduğu gibi, pek çok âyeti kerîmelerde Peygambere itâat, Allâha itaat olduğu ve Peyğamber söylediği her sözü mutlaka hakkın vahyi ile söylediği beyan buyurulmuştur.

Netekim bir âyeti kerîme de şöyle buyurulmuştur :

«Allâha ve onun Rasûlüne itâat ediniz. Ve birbirinizle çekişmeyin. Sonra içinize korku düşer ve kuvvetiniz elden gider.» (Enfal sûresi, 46)

Diğer âyeti keriyme meali :

«Her kim, Allâha ve Rasûlüne itaat ederse, o kimse mutlaka fevzü necâta (Cennete) **kavuşmuştur.»**

Peyğamber efendimizin her söylediği ilâhi vahy ile olduğunu beyan eden âyet meali şöyledir :

«O (Peyğamber), **hevadan** (kendi nefsinden) **söylemiyor. Elbette o** (Kur'an) **sâde bir vahydir, ancak vahyolunur.»** (Necm sûresi, 3-4)

Yukardaki âyeti keriymeleri okuyan her müslüman, insanlığın tek kurtuluşu ve en doğru yolun, kur'an ve sünnete tâbî olmakda olduğunu bilir ve bu iki yola en samîmi gayreti ile tâbi olur.

Şimdi yukardaki bu bahsin ilk hadîsi nebevîsi olan şu mealdaki : **«Bir kimse, bizim bu işimizde** (dînimizde, şerîat ve sünnetimizde) **o dinden olmayan yeni bir şey** (Bid'at) **ihdas ederse, işte o kimse** (ve o getirdiği Bid'at) **merdüttur.»** hadîsi şerîfin kısa açıklamasını yapalım.

Evvela dînin kısa târifini öğrenelim. Ondan sonra yeni ihdas edilen Bid'atın tarif ve îzahını açıklamaya çalışalım.

DİN : Lügatta, itâat, âdet, yol, alâmet, şan şeref, ceza ve mükâfat mânalarına gelir.

Şeriatta Din : Allahü tealanın koyduğu bir kanundur ki, o kanun akıl sahiblerini kendi irâdeleri dâhilinde arzulariyle, hayra, hakka, iyilik ve doğruya götürür.

Târifindende anlaşıldığı üzere, din; ilâhi bir kanundur. Dîni Allahdan başka kimse koymamıştır. Ve din hiç eksiklik kalmadan mükemmel bir şekilde Allah tarafından konulmuş ve onun hükümlerini ve o kanûnu ilâhinin esâsı olan kur'anı kerîmi, kıyâmete kadar koruyup muhafaza edecek olanda yine Hz. Allahdır. Ve o din, inanıp kabul eden her mümini en doğru yola ve en hayırlı yöne sevk eder.

Dînin kemal ve tamamlığı ile ilgili bir âyeti kerime meali şöyledir :

«Bugün sizin için dîninizi kemâle erdirdim, üzerinizdeki nîmetimi tamamladım ve size din olarak İslâma razî oldum.» (Mâide sûresi, 3)

Dînin târif ve açıklaması ile bu âyeti kerîmede beyan edilen hükümler gâyet açık iken, her asır ve devirde pek çok sapık ve zındıklar, dîne yeni yeni uydurmalar ihdas ederek bir çok batıl ve hurâfeler sokmaya çalışmışlardır. Böyle uydurmaları dîne sokmanın fenalık ve kötülükleri hem kur'ânı kerimde ve hem hadîsi şeriflerde beyan edilmiştir.

Aslında dinî hiç bir şekilde tahrif edip yıkamıyacaklardır. Fakat din sömürücüleri her zaman uydurmalarla, müslümanları şaşırtmışlardır.

Dine sokulmaya çalışılan ve dinden olmayan Bid'atın tarif ve tehlikelerini hûlasa olarak arz edelim.

BİD'AT : Lugâtta, yeni iş ve sonradan meydana getirilmiş, ihdas edilmiş şeydir.

Şer'î İstilahda : Peyğamberimizin bulunduğu asırdan sonra, ne kavlen, ne fiilen, ne sarâhaten ve ne işâreten dînî bir izni şer'i anlamı olmayan ve dinde yapılan ziyade ve noksanlığa BİD'AT denir.

Şer ve bâtıl olarak ihdas edilen Bid'at ve Hurâfelerin fenâlıklarını ve kimler tarafından ihdas edildiklerini objektif olarak kısaca şöyle hulâsa edebiliriz :

Bid'at : Zındık ve sapıkların uydurdukları batıllardır.

Bid'at : Küfürden sonra en büyük günahdır.

Bid'at : Allah muhafaza sahibini dinden, imandan eden en tehlikeli bir şeydir.

Bid'at : Mümini hak yoldan bâtıl yola çeviren bir felâkettir.

Bid'at : Müminin, namazının, orucunun, haccının, zekatının, farzının, nafilesinin ve cihadının kabûlüne mânidir.

Bid'at : Tevbenin kabûlüne mânidir.

Bid'at : İnsanı hakîkata tâbi etmeyip, batıl veya aslı esası olmayan vehmin mahsulü olan şeylere tâbî kılar.

Bid'at : Fırakı dâlle yoludur. Ehli sünnet yolu değildir.

Bid'at : İnsanı; Zulüm, cehâlet, yalan, iftirâ, hîle, buğuz gibi kötü hastalıklara sevk eder.

Bid'at : İnsana; riya, süm'a, ucub, kibir, hased, gibi kalp hastalıklarını yaptıran en korkunç mânevî mikroplardandır.

Bid'at : İnsanı; kitap, sünnet, icmâ-ı ümmet ve kıyası fukaha olan edille-i şer'iyyeye düşman kılar.

Bid'at : Peygamberimizin mubârek kelâmında **«Bid'atın hepsinden kaçının. Zira Bid'atın hepsi dalâlettir. Ve dalâletin hepsi de cehennemdedir.»** Buyurduğu üzere en korkunç tehlikedir.

Bid'at : Kaçınılması ve şerrinden Allâh'a sığınılması lazım olan en kötü ve en çirkin yoldur. Zira insanı dünya ve âhiret saadetinden mahrum eden bir âfettir.

Bid'at icad edene, **«Mübdî veya mübtedî»** denirki, dine bir takım yalan ve uydurmaları sokmaya çalışan bâğî, Azgın ve din sömürücüsü eşkiya, din simsarı demektir. Böyle din simsarlığı yapmanın ve Allah'a iftirâ ederek azgınlıkta bulunmanın ne kadar şenî, ve fena olduğu âşikârdır. Bu kötülükleri çok felâket olan Bid'at, Bid'atı seyyie ismini alan kitap ve sünnete muhâlif olan Bid'attır.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Ey ehli kitap! Dininiz husûsunda haddi aşmayın. Allaha karşı hak olandan başkasını söylemeyin.» (Nisa sûresi, 17)

Bid'at, bir nevî Allaha iftira olduğundan müfterîlerin kötülüğü şöyle beyan edilmiştir.

«Allâha iftira ederek yalan uyduran (Bid'atları uydurub çıkaran) **veya onun** (Allâhın) **âyetlerini yalan sayandan daha zâlim kim olabilir? şüphesiz o** (Allâhü teala), **zalimleri felâha kavuşturmaz.»** (En'am sûresi, 21)

Bid'atın kötülükleri ile ilgili hükümler ve Bid'atın Seyyie ve hasene olarak çeşitleri hakkında geniş mâlûmat, **«İSLÂMA SOKULAN BİD'AT VE HURAFELER»** adlı eserimizde uzun uzun îzah edilmiştir. Ayrıca «Amellere sokulan Bid'atlar» hakkında geniş îzahlarla çıkaracağımız üçüncü cildide çıkdığında alıp okumak şayanı tavsiyedir.

Bid'at ve Hurâfeler-in, bâtıl ve kötülüklerini hemen ilerde Resûlü Ekrem efendimizin mubarek sözlerinde de en bâriz şekilde okuyacağız.

١٤١ — (٢) وعن جابر ، قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : « أَمَّا بَعْدُ ، فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ، وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ » رواه مسلم.

Tercümesi :

141 — (2) **Câbir** (R.A) **den mervîdir dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurduki :**

«Artık bundan sonra, şüphesiz sözün hayırlısı, Allah'ın (c.c) **kitabı ve doğru yolun hayırlısı, Muhammed** (A.S) **ın yoludur.**

— **İşlerin şerlisi, yeni çıkan Bid'atlardır. Ve her bid'at dalâlettir.»**

Müslim

İZAHAT

Hadîsi şerifin birinci cümlesinde, **«Sözün hayırlısı, Allâhın kitabı ve doğru yolun hayırlısı, Muhammedin yoludur.»** ifâde buyurulmuştur. Bu ifâde ile yalançıların çıkardıkları kitab, kanun, kararnâmeleri, tüzük ve yönetmelikleri, kitabullahın hükümlerine ayıkrî oldukça ve peygamberin yoluna tâbî olmadıkça batıl ve kötü şeylerdir. Onların bu amelleri bâtıl ve fâsit olması hasebiyle onları tasvib edîb onlara tâbî olanlarda aynı fesâdın içinde olan sapıklardır.

Birde bâzı kendine alim süsü veren cahil müctehidler veya okumuş cahillerde, «efendim kitab ve sünnetten başkasına uyulmayacağı husûsunda Peygamberin tavsiyesi vardır. Binâenaleyh bu iki esasdan başkasını tanımayız. İmamı âzam, Mâlik, Şâfiî ve Ahmet bin hanbel gibi müctehidlerin fikir ve kanunlarına tâbî olmak veya onları kabul etmek olamaz. Ve biz ken

di ictihâdımızla kur'an ve sünnetten hüküm çıkarırız, gibi...» fikir ve iddiâ da olanlara ve hatta böyle yazıb çizenlere şahid olduk ve hâlada öyleler vardır.

Zavallılar, Peyğamberimizin, «**Benim ve hulafâi râşidînimin yoluna tâbî olun**» sözü ile «**Geçen ümmet yetmiş iki fırkaya ayrıldı, benim ümmetimde yetmiş üç fırkaya ayrılacak, bu yetmiş üç fırkanın yetmiş ikisi cehennemlik olacak, ancak benim ve ashabımın yoluna tâbî olanlar helak olmayıp seâdete erişeceklerdir.**» buyuruğuna dikkat etmemekte veya bilmemektedirler.

Kâmil bir îmana sahib olmayan ve sâlih amelde bulunmayan bir takım zındık ve sapıklar, her asır ve devirde islamı ve islâmın hükümlerini kendi haris amel ve emellerine uydurmaya çalışmışlar. Günümüzdeki gûya tedkik ve tahkikci, sağını solundan, iyiyi kötüden ayırd edemiyen sözde müctehid ve âlim taslaklarıda böyle davranış içindedirler.

Günümüzdeki câhil müctehid taslakları olan mukallidlerin durumlarını belirten cümleler uzun uzun îzah edilmiştir. Biz burada kısaca şu mısrâlari okuyalım :

Mukallid den dahi dördüncü kısımı, değildir mûteber ismi ve resmi.
Bular (bunlar) **fark eylemez gassü semîni** (yağsız ile yağlıyı fark edemezler), **şimâlinden temyiz etmez yemîni** (sağından solunu ayırd edemez)

Adamlar, kur'anın dediği hükümleri yaşamazlar, sünneti nebeviyyeden hiç birisine tâbi değillerdir. o haldede kalkarlar, kitab ve sünnet müdâfiî kesilirler.

Bu iddia ve fikirlerini beyan ederken, kitab ve sünnete tâbi olan ve bu iki hükmün yolcularının en güzel örnekliğini veren yüksek fazîlet sahiblerinide kötülemek denâetinîde bırakmamışlardır.

Akıllı müslüman, kitaba ve sünnete ve bunların hükümlerine tâbi olan Ashab, tâbiîn tebaı tâbiîn, müctehid, âlim ve kâmil kişilere iktida edip tâbi olur. Kur'an ve sünnet yolunda ahirete gidenleri, mümin rahmetle yâd eder. Zındık ve sapıklara tabî olmaz, zındık ve sapıkların şerlerinden Allaha sığınır.

١٤٢ — (٣) وعن ابن عباس ، قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : « أَبْغَضُ النَّاسِ إِلَى اللهِ ثَلَاثَةٌ : مُلْحِدٌ فِي الْحَرَمِ، وَمُبْتَغٍ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ ، وَمُطَّلِبُ دَمِ امرِئٍ بِغَيْرِ حَقٍّ لِيُهْرِيقَ دمه» . رواه البخاري .

Tercümesi :

142 — (3) **İbni Abbas** (R.A) **den mervidir, dedi :**
Resûlüllah (S.A.V) **buyurduki :**

«Allâha karşı insanların en buğuzlusu (en sevimsizi), üç kişidir (ve şunlardır) :

a —) **Haremde ilhad eden kimsedir.**

b —) **İslâmı yolunda câhiliyyet devri sünneti talep eden kimsedir.**

c —) **Haksız yere bir kişinin kanını akıtma talebinde bulunan kimsedir.»** (Hadîsi, Buhârî rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifde beyan edilen hak teala indinde en buğuzlu ve sevilmeyenlerden, Harem-i şerif dahilinde azğınlık ve fenalıkda bulunmak demek, oraya gelen müslümanlara eza ve cefâda bulunmak, oraya hizmette bulunan haremin hizmetcilerine hakaret edib sövmek ve emsâli kötülüklerde bulunmak, başka yerlerde başka şahıslara hakaret edib zulmetmekten daha kötü ve daha iğrenç buyurmaktadır.

Hakîkat böyle iken, uzun yollar kat edib gelen pek çok kimseler, hem oraya gelen Allâhın müsafirleri hak aşıklarına kötü hareket ve zulümde bulunuyorlar ve hemde oraya gelen haremin ve Allâhın müsafirlerine aşkla hizmet ve hürmet etmeye çalışan kimseler, hakaret eden ve hakir gören ve onlara en ağır ifâdelerle eziyet eden zavallı cahilleri gördüğümüz zaman içimiz üzülüyor idi.

Be hey zavallı! Oraya niçin geldin? ayıp aramaya ve ona buna hakaret etmeyemi geldin? Niçin geldiğini ve nelerle meşkul olman gerektiğini iyi öğrenib gelsende oraya kirli gelib tertemiz anasından yeni doğan günahsız çocuk gibi dönsen veya öyle dönmeye çalışsan ya! Orada işlenen ibâdetlerin, hayır ve hasanatların sevabı kat kat olduğu gibi, günah ve kabahatların cezasıda, o nisbette büyük ve tehlikelidir. Mubarek yere, iyi gelip iyi giden kimseler, çok ve çok mutlu kimselerdir.

Hadîsi şerifde geçen ikinci hükümde ise, İslâm yolunda gidenlerin cahiliyyet devrinin adetlerini tatbik ettikleri kötü ve hissî amellerini tatbik etmenin de en âdi ve en sevimsiz amellerden olduğu byan buyurulmuştur.

Câhiliyyet devrinin kötü adetlerinden bâzıları şunlardır :

a) Bir ölüm olduğunda hemen toplanırlar o ölü için bağırırlar çağırırlar, yakalarını paçalarını yırtarlar, günlerce ölünün kapısı önünde veya evinde böyle matem feryadında bulunurlardı.

İşte böyle matem yapmanın Allahın en çok buğz ettiği ve sevmediği amellerden olduğunu rasûlü Ekrem efendimiz beyan buyuruyor.

b) Cahiliyyet devrinde kumar oynamak, navruz gününde şenliklerde bulunmak, evlatlarını öldürmek, kız çocuklarını hakir görmek ve bir kabileden bir kişinin işlediği bir cinâyetten dolayı bütün kabîleyi cezâlandırmaya kalkışmak gibi pek çok kötü adetleri var idi.

Müslümanlar, bunların bu kötü adetlerinden kaçınmalı ki, sevimli müslümanlardan ve en doğru yolda olanlardan olsunlar.

Hadîsi şerifde beyan edilen üçüncü hüküm olan «Haksız yere bir kişinin kanını akıtmak arzusunda bulunan kimsenin» günahı hakkında bir nebze izâhat yukarda «Büyük günahlar babı» başlığının altında beyan edilmiştir.

١٤٣ - (٤) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : «كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الجَنَّةَ إلا مَنْ أَبَى » . قِيلَ : وَمَنْ أَبَى ؟ قال : « مَنْ أطاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ ، وَمَنْ عصانِي فَقَدْ أَبَى » . رواه البخاري .

Tercümesi :

143 — **(4)Ebî Hureyre** (R.A) **den mervîdir, demiştir;**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu.**

«Ümmetimin hepsi cennete girecekler, ancak ibâ eden (kaçınan) **kimse girmiyecektir.»**

— **Denildi : O ibâ eden** (çekinip kaçınan) **kimdir?**

— **Bunun üzerine Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Kim bana itaat ederse, cennete girer ve bana isyan eden kimsede, benden ibâ eden (kaçınan) **kimsedir.»** Buhârî

(Not : Hadîsi şerifde beyan edilen «ümmet» ümmeti icâbet denilen kimselerdirki, îman edib ameli sâlihde bulunan ümmetlerdir.)

١٤٤ — (٥) وعن جابر ، قال : جاءتْ مَلائكةٌ إلى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وهو نائمٌ ، فقالوا : إنَّ لِصاحِبِكُمْ هذا مثلاً ، فاضرِبُوا لهُ مَثَلاً . قال بَعْضُهم : إنه نائمٌ ، وَقال بعضهم : إنَّ الْعَيْنَ نائِمةٌ وَالْقلْبَ يقظانُ . فقالوا : مَثَلُه كمَثلِ رَجُلٍ بَنى دارًا وجَعَلَ فِيها مأدُبَةً وبَعَثَ داعيًا ، فمَن أجابَ الداعيَ دَخَلَ الدّارَ وأكَلَ مِنَ المأدُبَةِ ، وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدّاعِيَ لَمْ يَدْخلِ الدارَ وَلَمْ يأكُلْ مِنَ المأدُبَةِ . فقالوا : أوِّلوها له يَفْقَهْها . قال بعضهم : إنه نائمٌ ، وقال بَعْضُهم : إنَّ العيْنَ نائمةٌ والْقلْبَ يقظانُ . فقالوا : الدارُ الجنةُ ، والداعي مُحَمَّدٌ ، فَمَنْ أطاعَ مُحَمَّدًا فقَدْ أطاعَ اللهَ ، وَمَنْ عصى مُحَمَّدًا فقَدْ عصَى اللهَ ، ومُحَمَّدٌ فرقٌ بين الناس .

رواه البخاري .

Tercümesi :

144 — (5) **Câbir** (R.A) **den rivâyet olunmuştur, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **uyur halde iken bir gurub melek ona geldi, dedilerki : Muhakkak şu** (uyuyan) **sahibimiz için misal vardır. Binaenaleyh ona bir misal arz ediniz. Meleklerin bâzısı, bu zatı muhterem uyuyor, dedi. Diğer bâzısıda ; Şüphesiz göz** (Muhammed Aleyhisselâmın gözü), **uyur, kalbi uyanıktır.**

— **Bunun üzerine melekler dediler : Bu zatın misâlı, bir ev yapıp içine bir sofra hazırlayan ve** (o sofraya adam davet etmek için) **davetçi gönderen adam gibidirki, Ö davetçinin davetine icabet eden, eve girer ve o zadda beraber sofradan yer. Davetçinin davetine icâbet etmeyen kimsede, o eve girmez ve o sofraya davet eden zatla oturup yemez.**

— **Melekler tekrar dediler : Ona bu temsîli misâli tevil edip beyan edinizde o misali anlasın.**

— **Yine meleklerin bâzısı, bu zat** (Muhammed Aleyhisselam) **uyuyucudur. dedi. Diğer bazıları da, Muhakkak göz** (onun gözü) **uyur, kalbi uyanıktır, dedi.**

— **Nihâyet melekler dediler : O ev, Cennettir. Dâvetci de, Muhammeddir. Binâenaleyh bir kimse, Muhammede** (A.S) **îtâat ederse, Elbet Allaha itâat etmiştir. Bir kimsede, Muhammed** (A.S) **a ısyan ederse, şüphesiz Allaha ısyan etmiş olur. Muhammed** (A.S.), **insanlar** (Müminler ve kâfirler) **arasını** (tasdik veya tekzip etmelerini) **belirten bir farktır.** (mihenk taşıdır)»

(Hadîsi, Buhâri rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Yukarda beyan edilen hükümlerde görüldüğü üzere Melekler, Peyğamber efendimizin uyurken gözlerinin uyuyub kalbinin uyanık olduğu açıklanmaktadır. Böyle olan mubarek peyğamberimiz efendimizin bir ev sahibinin sofra hazırlayıp insanları o sofraya dâvet ettiğinde dâvete, icâbet edib gelenlerin o sofradan karınlarını doyurdukları gibi, islâmın dâvetcisi olan ruhun mânevî kıdası olan dâvetine de icâbet edenin gönlünü îman nûru ile doyuracağını ve neticede ona tâbî olmanın mükafatı olan cenneti âlaya dahil olunacağı îzah buyurmaktadır.

Burada hemen şu husûsu belirtelim, Melekler «islâmın dâvetcisi» cümleleri ile şu âyeti kerîmenin ihtiva ettiği hükme işâret etmiş oluyorlar :

«**Ey Peyğamber! Seni** (Ümmetlerin üzerine) **bir şâhid,** (İman edenlere cenneti) **bir müjdeleyici ve** (Kâfirlere cehennemle) **bir korkuducu gönderdik.**

— **Hem Allâhın dînine ve ona ibâdet etmeye onun izniyle bir dâvetci ve hemde nur saçan bir kandil olarak gönderdik.»** (Ahzab sûresi, 45-46)

Meleklerin, «Muhammede itaat eden, Allâha itaat etmiş olur ve Muhammede ısyan eden kimse, Allâha ısyan etmiş olur» cümlelerinde de şu âyeti kerîmeye işaret vardır :

«Kim, Peyğambere itaat ederse, muhakkak Allâha itaat etmiş olur.»

(Nisa sûresi, 80)

Yukardaki hakîkatler gereğince, en doğru yol islam yolu olan Peyğamber yoludur. Dünya ve ahiret seadeti de yine islamda ve islama tâbî olmakdadır. Tek önder ve mürşidi hakîkimiz sevgili Peyğamberimize tâbi olup her türlü küfür ve batıl yollardan Allâhın bütün müminlerle bizleri ve neslimizi muhafaza buyursun ve hidâyeti rabbaniyye likâkat kazanan kafirlere, doğru yol olan islâmı nasîb buyurmasını yine yüce mevladan dileriz.

١٤٥ ــ (٦) وعن أنس قال: جاءَ ثَلاثةُ رَهْطٍ إلى أزواجِ النبيِّ صلى الله عليه وسلم يَسْألونَ عَنْ عِبادةِ النبيِّ صلى الله عليه وسلم، فلما أُخْبِرُوا بها كأنهم تَقالُّوها؛ فقالوا: أَيْنَ نَحْنُ مِنَ النبيِّ صلى الله عليه وسلم، وَقَدْ غَفَرَ اللهُ له ما تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِه وَما تَأَخَّرَ ؟! فقال أحدُهم: أَمَا أنا فأُصَلِّي اللَّيْلَ أبداً. وَقال الآخَرُ: أنا أَصُومُ النَّهارَ أَبَداً، وَلا أُفطِرُ. وقال الآخَرُ: أنا أَعْتَزِلُ النِّساءَ فَلا أَتَزَوَّجُ أبداً، فَجاءَ النبيُّ صلى الله عليه وسلم إليهم فقال: «أَنْتُمُ الذين قُلْتُمْ كذا وكذا ؟! أَمَا وَاللهِ إِنِّي لأَخْشاكُمْ لِلهِ، وَأَتْقاكُمْ لَهُ، لَكِنِّي أَصُومُ وَأُفْطِرُ، وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ، وَأَتَزَوَّجُ النِّساءَ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي». متفق عليه .

Tercümesi :

145 — (6) **Enes** (R.A) **den Rivâyet edilmiştir. dedi :**

Peyğamber (S.A.V) **in ibâdetinden sual sormak için üç gurub halinde cemâat Peyğamberin hanımlarına geldi. Peyğamberin hanımları, Peyğamberin ibâdetinden haber verince, Kendilerince Peyğamberin. ibâdetini azınsıdılar, dedilerki : Biz neredeyiz. Peyğamberle hiç bir zaman bir olamayız. Zira Allâhü teâla onun geçmiş ve geleceteki günahını bağışladı.**

— Bunun üzerine içlerinden birisi dedi : Duyunuz, ben dâima geceleyin namaz kılacağım.

— Diğer birisi dedi : Ben bütün gündüz oruç tutacağım ve hiç iftar etmiyeceğim.

— Diğer biriside dedi : Ben kadınlardan ayrı duracağım hiç evlenmiyeceğim.

— İşte o anda nebiyyi muhterem sallallahü aleyhi veselem onların yanına çıka geldi ve hemen buyurdu :

«Siz, şöyle şöyle dediniz değilmi? Duymuş olunuzki, vallahi ben Allahdan sizden daha çok korkarım, ben Allahdan daha çok çekinir ittikât ederim, Bununla berâber ben oruç tutarım ve iftarda ederim. Namaz kılarım, yatağa yatar uyurum ve kadınlarıda nikahlarım Binaenaleyh kim, benim sünnetimden yüz çevirirse, işte o kimse, benden (benim ümmetimden) **değildir.»** (Hadîsi, Buhârî, Müslim ittifakla rivâyet etmiştir.)

Î Z A H A T

Hadîsi şerifin baş tarafında geçen ve Hz. Aişeye gelen cemaat arasında konuşulan şu : **«Biz neredeyiz, Peyğamberle hiç bir zaman bir olamayız. Zira Allâhü tealâ onun geçmiş ve gelecekteki günahını bağışladı.»** cümleleri hakkında bir kaç îtikât meselesi arzedelim.

Hz. Aişeyi ziyârete gelib Peyğamberimizin ibâdetini öğrenen bu sahâbei kirâmın bu cümlelerinde, Peyğamber efendimizle kendilerinin iman ve amel bakımından bir olamıyacağını beyan ederek kendilerine ayrı ayrı vazîfe ve yasaklar yükletirken, resûlüllahın mâsum bir kişi olduğunu beyan ederek şu mealdâki âyeti kerîmeye işâret etmişlerdir :

«(Habîbim!) **Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamak için üzerindeki nîmetini** (dînin yücelmesini) **tamamlayacak ve seni dosdoğru bir yolda sâbit kılacaktır.»** (Fetih sûresi, 2)

Peyğamberler hakkında bilinmesi gereken sıfatlardan birisi, «Ismet-Peyğamberin günahlardan berî ve mâsum olması.» keyfiyetini bilip inanmaktır. Ancak onlardan bir takım zelle ve hatalar olmuştur.

İmâmı âzam hazretleri, «FIKHÜLEKBER» isimli eserinde şöyle beyan etmiştir :

«Peyğamberlerin hepsi, küçük ve büyük günahlardan, küfür ve kötü olan fenalıklardan münezzehdirler. Ve fakat onlardan Zelleler ve hatalar sadır olmuştur.»

Adem aleyhisselâmın yasak olan ağaçdan yemesi, zelleye misal olabilir. Mûsa aleyhisselâmın fir'avnın kavminden birine öldürmek kasdı olmadan sâdece vurmak kasdı ile dokunuverince ölmesi de hataya misaldır.

Her ne şekil ve sûretle olursa olsun, bütün Peyğamberler ayıp olan kabih cinsinden büyük ve küçük günahlardan mâsumdurlar. Göz açıp yumacak kadar şirkde ise asla bulunmamışlardır. Kendilerinden sâdır olan zelle ve hatalarda, «Hasenâtülebrar, Seyyiatülmukarrabin = iyi kimselerin iyilikleri, Mukarrabin olanların (Peyğamberlerin ve emsallarının) günahlarıdır.» kabîlindendir. Yani Peyğamber ve emsallerinin günahları, kendilerini Allâha yaklaştırmada, Allahın kabul edeceği iyi amel ve hayırda bulunanların iyilikleri gibidir.

Peygamberler hakkında gerçek îtikat, kesin ve net olarak böyledir. Hakîkat böyle olmakla berâber cumhûru ulemâya göre, Peyğamberlerde sehven büyük günahların sadır olması caizdir. Ve yine bilerek küçük günah işlemeleri de caizdir. (Bak Mirkat, 181)

Hz. Aişeye gelen zatların kendilerine çeşitli şeyleri yasaklamaları ve kendilerine fazladan ibâdet yüklemeleri karşısında, Resûlü Ekrem sallâhü aleyhi vesellem efendimiz şöyle buyuruyor :

«Siz, şöyle şöyle dediniz değilmi? Duymuş olunuzki! Vallâhi ben Allahdan sizden daha çok korkarım.»

Peyğamber efendimizin buyurduğu üzere Allahdan en çok korkan kendisidir. Zira Resûlü Ekrem efendimiz cenabu hakkı en iyi bilendir. Allâhü tealayı iyi bilen daha çok korkar.

Bu hususu cenâbu Allah bir âyeti keriymesinde şöyle buyurmuştur :

«Allahdan kulları içinde, ancak âlimler korkar.» (Fatır sûresi, 28)

Allâhın âyetlerinde ve resûlünün mubarek sözlerinde hakîkatlar bu mınval üzere iken, asrı seadet de bâzı kimselerin azda olsa böyle acaibliklerinin yanında, günümüzde de pek çok kara cahiller kendilerine evliya ve allâme süsü veriyorlar. Kur'an ve sünnete aykırı pek çok batıl ve hurafelerle meşkul oluyorlar ve kendilerine gelip teslim olanlara da ilim ve ulema düşmanlığı aşılayorlar, Mikrop hayat içine dalan zavallılar, «Biz ehli bâtınız, hocalar zahircidir, onların yanlarına uğramayın ve sözlerine kulak asmayın, gibi» sözlerle zavallı cahilleri zehirleyorlar ve buz gibi Kur'an, hadis, ilim ve ulema düşmanlığını telkin ediyorlar.

Hatta onlardan bazıları şu cümleleri de söylemektedirler :

«Az amel, çok ilimden hayırlıdır. İlmi bırakın, amele bakın... v.s.»

Bu cümleler ve emsâli fikirler islâmın ana esaslarına aykırîdir. Fakat cahil millet bu gibi bâtıl yolcularını anlamakta güçlük çekmektedirler. Bunların fenalıkları ve ilmin fazîlet ve üstünlüğü bu eserimizin ikinci cildinin hemen baş tarafında gelecektir. Ayrıca **«İSLAMDA EVLİYA MESELESİ VE HARİKALAR» ile «İSLAMA SOKULAN BİDA'T VE HURAFELER»** adlı eserimizin ikinci cildinde hulâsa olarak yazılmıştır.

Ancak böyle sapıklara şu mealdeki : **«İlim, amelden hayırlıdır.»** hadisi şerifi hatırlatırız. (Merakılfelah tahtavîsi, 6)

Hadîsi şerifde beyan edilen şu cümlelerde şâyanı dikkattir :

«Ben Allahdan daha çok çekinir ittika ederim, bununla berâber ben oruç tutarım ve iftar da ederim. Namaz kılarım, yatağa yatarım ve kadınları da nikahlarım. Binâenaleyh kim, benim sünnetimden yüz çevirirse, işte o kimse benden (benim ümmetimden) **değildir.»**

Hadîsi şerifin bu cümlelerinde şu âyeti kerîmeye işâret vardır :

«Ey îman edenler! Allâhın size helal kıldığı nimetlerin temiz ve tiyble-

rini kendinize haram etmeyin, aşirîlik edib hattı tecâvuz etmeyin. Çünkü Allah, aşirîlik yapanları sevmez.» (Maide sûresi, 87)

Bu âyeti kerîme de ve yukardaki hadîsi şerifin son cümlelerinde belirtildiği üzere Allâhü tealanın buyurduğu gibi resûlü Ekrem efendimiz, oruc tutuyor ve iftarda bulunuyor, namazı ise vaktinde ve gece gündüz ibâdetini îfa ettiği gibi, yatıp istirahatta da bulunuyor ve insanın nefsinin tehlikeden korunmasını sağlayan aynı zaman neslin devam etmesi için kadınlardan nikahlayıp evlenirdi. Ve bu ameller kendinin sünneti olduğunu beyan buyurmuştur.

Peyğamber efendimiz, rivayetlere göre onbir veya on iki hanım nikahlamıştı. Bunlardan dokuz adedi birlikte bulundukları vâkîdir. Bu hanımların isimleri ve bağlı oldukları sülâle ve kabîleleri şöyle idi :

Altı (6) adedi kureyş kabîlesinden idiki, onlarda şunlardır : Hz. Hatice, Hz. Aişe, Hz. Hafsa, Hz. Ümmü habîbe, Hz. Ümmü seleme ve Hz. Sevde radiyallahü anhümdür.

Dört (4) adedi de arab sülelesine mensubdur. Onlarda; Hz. Zeyneb binti cahş, Hz. Meymûne, Hz. Cüveyre ve miskinlerin anası sayılan Hz. Zeyneb binti Hüzeymetülhilâliye dir. Allah hepsinden râzi olsun.

Bir adedi de arab sülâlesinden olmayıb Benî israil sülâlesinden Hz. Safiyye bitni Hay radıyallahü teala anhadır.

Bunlardan Hz. Hatîce ile ümmül mesâkîn-Miskinlerin annesi sayılan Hz. Zeyneb, Peyğamber efendimizden evvel vefat etmişlerdir. Peyğamber efendimiz ahirete teşrif ttiklerinde diğer dokuz adedi hayatta idiler.

Bu hanımlarından başka dört adet de döşeklik câriyesi var idi. Onlarda şunlardır : Mariyetülkıbtiyye, Reyhâne, birisinide Zeyneb binti cahş isimli hanımı bağışlamış idi. Diğer birisi de harblerde alınan esirlerden bir cariye idi.

Şimdi Peyğamber efendimizin hanımının bu kadar çok oluşuna karşı bâzı sivri akıllı kimseler veya din düşmanları laf edib dil uzatırlar. Onlar evvelâ iman etmelidirlerki, ondan sonra Peygamberin kendisindeki beşeri kuvvetle zarûretler karşısında bazı hanımların iffet ve namusunu korumak maksadiyle himayesine almak durumunda olduğunu anlayabilmelidirler.

Bir defa Allâhü teâlanın hiç bir ferd de bulunmayan maddi ve mânevî kuvvet ve hasletleri ona verdiğini bilmek gerekir. Siyer ve ahlak kitablarının beyanlarına göre Peyğamber efendimiz, bir gecede ailesinden dokuzunun evini ziyâret eder beşerî ve ailevî ihtiyaçları karşılar idi, aynı zamanda dokuzu ilede ailevî münasebette bulundukları beyan edilmektedir.

Aslında bir peyğamberde kırk erkek kuvvetinin olduğu ve Peğâmber efendimiz de kırk Peyğamber kuvvetine sahib olduğu bâzı ahlâk ve siyer kitablarında yazılmıştır. Her ne ise cenabu hak sevgili habîbine mubah

ve helal kıldığı amelleri, Hz. Peyğamber efendimiz işlemiştir. Beşerî kuvvet ve âdetlerin üstündeki haller ve ameller, hiç bir zaman normal hayatla mukayse edilemez.

Hal böyle iken günümüzde izdivac hayatını kerih gören veya evlenmeyip bekar durmanın sultanlık olduğunu savunarak aile hayatını kurmayan bir takım şerliler vardır. Hatta bazı kişiler bu hayatı işlemeyen zavallıları, evliya olarak tanıtmaya çalışıyorlar. Evlenmeye bir manisi yok iken nikahlanmayan kimse, bu ümmetin en şerlisi olduğu Hz. Rasul tarafından açıklanmıştır.

Nikahlanıp evlenmek, normal kişiler için sünnettir. Nefsi azğın ve kuvvetli kişilerin nikahlanıp evlenmeleri, vacibdir. Evlilik hayatında kadının hakkını koruyamıyacak ve idâresinden korkan kimse ise, evlenmesi mekruh olur.

Evlenmenin yönlerini, nikahlanmanın lüzûmu ile diğer hükümleri hakkında geniş malumat, **«MÜLTEKA TERCÜMESİ»** nin birinci cildi ile **«İSLAMDA TESETTÜR VE HAYAT»** adlı eserimiz de yazılmıştır. Oralardan okumak ve bu sûretle en doğrusunu öğrenmek iyi yolun ta kendisidir.

Peyğamber efendimizin ashabını uyarıp, kendisinin yolunu takib edenin ümmetinden olup, onun yolunu bırakıp kendi görüş ve düşünceleriyle amel edenlerin de ümmetinden olmayacağını açık bir dille beyan buyurmuştur. Akıllı insan, bu sözleri kendisine rehber edinir, yalançı ve uydurmacıların batıl söz ve amellerine iltifat etmez.

١٤٦ (٧) وعن عائشة ، رضي الله عنها ، قالتْ : صَنَعَ رَسُولُ الله ﷺ شَيْئاً ، فَرَخَّصَ فيه ، فَتَنَزَّهَ عَنْهُ قَوْمٌ ، فَبَلَغَ ذلكَ رسولَ الله ﷺ ؛ فَخَطَبَ فَحَمِدَ اللهَ ، ثم قال : « ما بالُ أقوامٍ يَتَنَزَّهُونَ عَنِ الشَّيْءِ أَصْنَعُهُ ؟! فوَاللهِ إنِّي لأَعْلَمُهم بِالله ، وَأَشَدُّهم لَهُ خَشْيَةً » . متفق عليه .

Tercümesi :

146 — (7) **Aişe** (R.A) **den rivâyet olunmuştur, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **yep yeni bir şey istemişti ve (iş** amel) **hakkında yapılabileceğine dair ruhsat vermişti. Fakat bâzı cemaat onu işlemekten kaçındı. Onların bu halleri Resûlüllah** (S.A.V) **e erişdi.**

— **Bunun üzerine Resûlüllah** (S.A.V) **hemen bir hutbe irâd etti, sonra da buyurduki :**

«Bâzı kavmin hali nedirki, benim işlemiş olduğum şeyden onlar kaçınıyorlar?! Allaha yemin ederimki, Elbet ben Allahı onlardan daha iyi bilirim ve ben onların Allahdan daha çok korkanıyım.»

(Hadîsi, Buhârî, Müslim ittifakla rivâyet etmiştir.)

١٤٧ — (٨) وعن رافع بن خديج، قال: قدم نبي الله ﷺ وهم يؤبرون النخل، فقال: «ما تصنعون؟». قالوا: كنا نصنعه. قال: «لعلكم لو لم تفعلوا كان خيراً». فتركوه؛ فنقصت. قال: فذكروا ذلك له. فقال: «إنما أنا بشر؛ إذا أمرتكم بشيء من أمر دينكم، فخذوا به؛ وإذا أمرتكم بشيء من رأيي، فإنما أنا بشر».

رواه مسلم

Tercümesi :

147 — (8) **Râfi Bin Hadic** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Nebiyyi muhterem sallallahü aleyhi vesellem hurmayı aşılayan bir cemaat yanına geldi, dediki : «Ne yapıyorsunuz?»

Ashâbı kiram dediler : Biz hurmayı aşılama ile meşkul oluyor idik.

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu : «Siz bu işi işlemeseniz hayırlı olurdu.»**

Bunun üzerine ashabi kiram o işi terk ettiler; öyle oluncada hurmanın meyvası noksanlaştı.

Râfî dedi : Ashabi kiram bu hâli nebiyyi muhtereme zikrettiler.

Hemen Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Ancak ben bir beşerim, size dininizden bir şeyi emredersem hemen onu tutunuz, alınız. Ve eğer size kendi reyimden bir şeyi emredersem, ancak ben bir beşerim.» (Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

İZAHAT

Râvî Hz. Râfî bin Hadîc (R.A), Eba Abdillah elhârisî künyesi ile künyelenen Medîne-i münevvereli Ensârı kiramdandır. Uhud muhârebesinde kendisine bir ok isâbet etmişti. İşte o anda hemen Rasûlüllah (S.A.V) : Ben kıyamet günü şahidim, buyurdu. o ok yarasının acısı, Emevîlerden Abdulmelik bin Mervan zamanında kesilmiş ve hicretin yetmiş üçüncü senesinde Medînei münevvere de seksen altı (86) yaşında vefat etmiştir. Kendisinden pek çok kimseler, hadîsi şerif rivâyet etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Resûlü Ekrem efendimiz Medîne-i münevvereye geldiğinde bakdıki Ensardan bir kısım insanlar, bahçelerinde hurma ağaçlarının verimlerinin iyi olması için aşılama ve emsali çiçeklerin eşleşmelerini ve meyvaların iri, bol olmasını sağlamak maksadı ile bir takım ilaçlama gibi amellerle meşgul oluyorlardı. Bunun üzerine Resûlü Ekrem efendimiz, bu ameli terk etmelerini buyuruyor. Fakat o sene verimin az olduğu görüiünce hemen ashâbı kiram haber veriyorlar. İşte o zaman şu mubarek cümleyi buyuruyor.

«Ancak ben bir beşerim. Size dîninizden bir şey emredersem, hemen onu tutunuz - alınız. Ve eğer size kendi reyimden bir şey emredersem, ancak ben bir beşerim.»

Bu cümleleri ile âdet ve tabîatlardaki yenilikler veya değişiklikler, Bid'at değildir: Resûlülah (S.A.V.) bu hadisi şerif de, Dünya işleriyle ilgili san'at, teknik, ziraî yenilikler, her memleketin âdet ve tabîatına ve hatta havasına göre çeşitli tecrübe ve tatbiklerde değişiklik olabileceğini beyan buyurmuştur. Sıcak ülkelerdeki, giyim âdetlerinin soğuk ülkelerde mümkin olmadığı gibi.

Netekim başka rivâyetli bir hadîsi şerif de şöyle buyurulduğu mezkürdür :

«Siz, dünya işlerinizi daha iyi bilirsiniz. Binaenaleyh eğer ben size dîninizden bir şeyi emredersem, hemen onu tutunuz.»

Daha evvel geçen ve gelecekte beyan edilecek olan Bid'atla ilgili hadisi şerifler, îtikat ve ibâdete sokulan Bid'atları beyan etmektedir. Yoksa âdet ve tabîattaki yenilikleri yasaklamak yoktur. Eğer âdet ve örflerdeki yenilikleri de içine almış olsaydı, bu mubarek sözündeki hükümleri Resûlü Ekrem efendimiz buyurmazdı.

Îtikat ve İbâdete sokulan veya sokulmaya çalışılan BİD'ATLAR'ın kötülükleri, «**İSLAMA SOKULAN BİD'AT VE HURAFELER**» adlı eserimizin bir ve ikinci cildinde beyan ettikten sonra âdet ve teknik sahadaki yenilikler hakkındada bir nebze bahsettiğimizi hatırlatırız. Ancak âdet ve örfdeki veya tabîat ve teknikdeki yenilikler, dînin kesinlikle haram ve yasak kıldığı hükümlere aykırı olursa, işte bunlarda dîne muhâlefet olduğundan haramdır.

Netekim zaman ve örf icabı ve zamana göre evladları yetiştirmek gerektiği iddiası ile, kız çocuklarını soyup çıplak halde veya erkeklerin kıyâfetlerine girib erkekli kadınlı karışık nazaretme, setrülavreti terk etme, halvet ismi verilen yabancı erkekle bir kadının tek başlarına bir odada kalma haramlığını işleme, haya ve edebden sıyrılmış bir şekilde yabancı erkeklerle karşı karşıya veya yan yana durub sözde ilim tahsilinde bulunma gibi dînin haram kıldığı âdetler ise, Kur'anın ve sünnetin şiddetle yasakladığı kötü amellerdir.

İslâmın haram kıldığı şeyler, hiç bir zaman âdet ve örf diyerek işlenemez : Haram olan bu amelleri işleyenler, eğer helâl ve iyi derlerse, dinsiz, imansız namus düşmanlarıdırlar.

Şayet haramlığını itikad ederek işlerlerse, iffet ve nâmuslarını kıskanmayan deyyüs huylu ahlaksızlardır. Ahlak yoksunu haya ve edebini yitirmiş, hasta ruhlu yaratanını düşünemiyen beyinsiz müminlerdendirler.

Cenabu hak, bütün mümin kardeşlerimizle bizleri, böyle beyinsiz, edeb ve haya yoksunu insanlardan olmamayı nasib buyursun. Amin.

١٤٨ — (٩) وعن أبي موسى ، قال : قال رسول الله ﷺ : « إنما مثلي ومثل ما بعثني الله به كمثل رجل أتى قوماً ، فقال : يا قوم ! إني رأيت الجيش بعيني ، وإني أنا النذير العريان ! فالنجاء النجاء . فأطاعه طائفة من قومه فأدلجوا ، فانطلقوا على مهلهم ، فنجوا . وكذبت طائفة منهم فأصبحوا مكانهم ، فصبحهم الجيش فأهلكهم واجتاحهم . فذلك مثل من أطاعني فاتبع ما جئت به ، ومن عصاني وكذب ما جئت به من الحق » . متفق عليه .

Tercümesi :

148 — (9) **Ebû Mûsa** (R.A) **den mervîdir dedi :**

«Ancak benim misalim ve benimle gönderilenin misali, bir cemaata gelip şöyle diyen adamın misâli gibidir: «Ey kavmim! Ben düşman ordusunun gözümle gördüm, ben açık bir şekilde (sizi o düşmanın tehlikesinden) **korkuducuyum** (ikaz ediciyim)! **Binaenaleyh kaçının, kaçının** (uyanık ve dikkatli olun, buradan ayrılın.)

— Bunun üzerine o adama cemaatden bazısı itâat eder, hemen geceleyin giderler, sukünet ve usulca oradan ayrılırlar. Nihâyet o cemaat düşmanın tecâvüzünden kurtulurlar.

— Ve o cemaatdan bir kısmıda o adamı yalanlar ve yerlerinde sabahlarlar, düşman ordusu da sabahlar. Bunun üzerine düşman ordusu o gerçeğe inanmayıp yalanlayan cemaatı helak ve perişan ederler.

— İşte bu adamlar bana itâat edip benim getirdiğim hükümetlere tâbi olan kimsenin misâli ve bana isyan edip benim hak teâladan getirdiğimi yalanlayan kimsenin mâslı gibidir.» (Hadîsi, Buhârî, Müslim rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Râvî **Hz. Ebû Mûsa** (R.A) in hayatı, yukarda ki hadîsi şeriflerin îzahatında geçmiştir.

Hadîsi şerifde Resûlü Ekrem efendimiz, kendisi ile getirdiği hükmü ilâhinin ümmetine duyurmasını ve netice hakkındaki ümmetinin davranışlarını temsîli olarak beyan etmiş ve şöyle açıklamıştır:

Bir kavmin inandığı bir kimse, o kavme geliyor diyor ki : Ben size mühim ve hayâtî bir husûsu açıklıyorum, iyi dikkat ediniz, gözümle gördüm düşman ordusu geliyor, buradan kaçarsanız ve kendinizi kurtarmak için çok acele ederseniz çok iyi edersiniz. Aman dikkat ediniz buradan ayrılınız!

Bu tebliğ ve ikaz o kavmden bir kısmı dinleyib hemen çekinip derlenib toplanarak oradan ayrılırlar. Bir kısmı da o îkaza kulak asmazlar, yerlerinden ayrılmazlar ve nihâyet düşman ordusu gelir onları helâkü perişan ederler.

Kezâ peyğamberimiz efendimizin tebliğ ettiği hükümlere tâbî olub yerine getiren müminler de, cehennem ateşinden kendilerini korurlar cenâbu hakkın büyük ve ebedî azabından kendilerini kurtarırlar.

Şâyet Resûlü Ekrem efendimizin buyruklarına tâbî olmayıp ısyan ederler ve hatta yalanlarlarsa, işte onlarda düşman ordusundan kaçmayıp helak olanlar gibi, helâkü perişan olup cehennemi boylarlar.

Binâenaleyh akıllı müslüman bu teşbihli îzahq çok dikkat eder, Kendisine çeki düzen verir, Resûlü Ekrem efendimizin buyuruklarına ciddiyetle sarılır. Ve bütün müminleri de uyarıp seadet ve felâha kavuşturmaya çalışır. Peyğamber efendimize tâbî olmak ancak böyledir.

Bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur :

— «(Habîbim!) **Deki : Eğer siz Allâhı seviyorsanız, hemen bana uyun ki, Allah da sizleri sevsin ve günahlarınızı bağışlasın.»** (Ali İmran sûresi, 31)

Resûlüllaha ısyan edib kötü yolu tâkib eden basîretsizler ise, dünya ve âhıret felâketine uğrayacakları muhakkaktır.

Bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur :

«Binâenaleyh Peyğamberin emrine muhalefet edenler, başlarına bir belâ inmekten, yahut kendilerine şiddetli bir azab isâbet etmekten sakınsınlar.» (Nur sûresi, 63)

١٤٩ — (١٠) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسولُ الله ﷺ : « مَثَلي كمثَل رجل استَوْقدَ ناراً ، فلمَّا أضاءَتْ ما حَوْلَها ، جعلَ الفَراشُ وهذه الدوابُّ التي تقعُ في النّارِ يَقَعْنَ فيها ، وجعل يَحْجُزُهنَّ وَيَغْلِبْنَه فيَتقَحَّمْنَ فيها ، فأنا آخِذٌ بِحُجَزِكم عَنِ النار ، وأَنْتُمْ تَقَحَّمونَ فيها ». هذه روايةالبُخاري ، ولمسلم نَحوُها ، وقال في آخرها قال : « فذلكَ مَثَلي وَمَثَلُكم ، أنا آخِذٌ بِحُجَزِكم عن النارِ : هَلُمَّ عن النار ، هَلُمَّ عن النار ! فتغلبوني. تَقَحَّمونَ فيها » . متفق عليه .

Tercümesi :

149 — (10) **Ebî Hureyre** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Benim misâlim ateş (ışık) **yakan bir adamın misâli gibidir. Her ne zaman ateş çevresini aydınlatırsa, döşek ve bu ateşin** (ışığın) **içine düşecek hayvanlar, düşmezler. Halbuki o hayvanlar** (karanlıkda) **gidemezlerdi ve karanlık kaplar kendilerini ateşin tehlikesine atarlar. İşte bende sizi ateşe düşmekden koruyucuyum. Halbuki siz kendinizi o ateşe atmaya çalışıyorsunuz.** «Bu hadis, Buhârinin rivâyetidir. Müslimin rivâyetide böylecedir. Ancak müslim hadisin sonunda demiştir :

Resulüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«İşte bu, benim ve sizin misâlınızdır. Binâenaleyh ben sizi ateşden koruyan bir kişiyim. Ateşden uzaklaşın. Gelin Eğer bana gâlip gelirseniz (yani ateşden uzaklaşmazsanız), **kendinizi ateşe atarsınız.»**

(Hadisi, Buhârî, Müslim ittifakla rivâyet etmişlerdir.)

١٥٠ — (١١) وعن أبي موسى ، قال : قال رسولُ الله ﷺ : « مَثَلُ ما بعثني اللهُ به من الهُدى وَالْعِلمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أصابَ أرْضاً ، فَكانَتْ منها طائفةٌ طَيِّبةٌ قَبِلَتِ الماءَ ، فأنبَتَتِ الْكلأ وَالْعُشْبُ الكثيرُ ، وكانتْ منها أجادِبُ أمسكتِ الماءَ ، فَنَفَعَ اللهُ بها الناسَ ، فَشَرِبُوا وَسَقَوا وَزَرَعوا ، وأصابَ منها طائفةً أُخرى ، إنما هي قيعانٌ لا تُمسِكُ ماءً ، ولا تُنبِتُ كلأً . فذلك مَثَلُ مَن فَقُهَ في دِينِ الله وَنَفَعَهُ ما بعثني اللهُ به فعَلِمَ وعَلَّمَ ، ومثَلُ مَن لم يرفع بذلك رأساً ، ولم يقبلْ هُدى الله الذي أُرسِلتُ به » . متفق عليه .

Tercümesi :

150 — (II) **Ebû Mûsa** (R.A) **den mervîdir. dedi :**

«Allahü teâlânın ilim ve hidâyetle beni göndermesinin misâli, bir araziye çokca yağıp isâbet eden yağmurun misâli gibidir.

— **Binaenaleyh o arazinin bir kısmı güzeldir, suyu kabul edip emer, pek çok ekin ve ot bitirir. Ve o araziden bir kısmıda sertdir suyu emmez, Allahü teâla o sudan insanları menfaatlandırır. O suyu içerler, sularlar ve ziraat işi yaparlar.**

— **Yağmur suyu diğer bir kısım araziyede isâbet eder, fakat o arazi kaygandır** (düzgündür) **su tutmaz,** (suyu emmez), (Çorak topraklı arazi gibi), **Ot bitmez.**

— **İşte bu arazide Allahın dininde fakih olup Allahın beni gönderdiği şeyden faydalanarak** (amel ederek) **ilim öğrenen ve öğreten kimsenin misâli gibidir ve** (münbit olmayan arâzide) **Allahın dînindeki hükümelerle fıkhı** (şerîatı) **bellemeyib** (veya fıkhı öğrenib amel etmeyerek) **bir baş olub** (gibirlenib) **yükselen ve benim gönderildiğim şeyleri ki, Allâhın hidâyetini kabul etmeyen kimsenin misâli gibidir.»**

(Hadisi; Buhâri, Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifde beyan edilen, **«Allâhın, beni ilim ve hidâyetle göndermesinin misâli»** cümlesinin hükmü iki cihetli olarak anlaşılabilir.

a) Birisi, mutlak hidâyete delâlettirki, bu hüküm şu mealdâki ayeti kerîme ile beyan buyurulmuştur :

«Semûd kavmine gelince, biz onlara hidâyeti (doğru yolu) **gösterdik, onlar körlüğü** (eğri yolu) **hidâyete** (doğru yola) **tercih ettiler.»**

(Fussilet sûresi, 17)

b) Hidâyetin diğer anlamı ise, hakka vasıl edici olarak gönderildiğini beyandır ki şu âyeti kerîmede îzah edilmiştir :

« (Habîbim!) **muhakkak ki sen, sevdiğin kimseyi hidâyete erdiremezsin. Fakat Allah, öyle bir kudret sahibi ki, kimi dilerse, ona hidâyet verir ve o** (Allah), **hidâyete erecekleri daha iyi bilir.»** (Kasas sûresi, 56)

Yukardaki birinci ayeti kerîmede, Peyğamberlerin kendileri mutlak hidâyet yolu üzere gönderildiğinden kendileri direkman hidâyettir. Binâenaleyh onları kabul eden mutlak hidâyeti tercih edip inanmış olurlar. Yani onları kabul etmekle, mutlak mutasarrıf olan hâliki zülcelâlın lutfu inâyetine en çabuk ve en yakın yoldan nail olunmuş olunur.

İkinci âyeti kerîme iiede, Peyğamberler hidâyet yoluna delâlet eden, kendileri dâvet ettikleri kimseleri hidâyete eriştiremiyecekleri, ancak halıkı zülcelâlın lutfu inâyeti ile hidâyete erişebilecekleri beyan buyurulmaktadır.

Hadîs şerifde **«İlimle gönderilişimin misâli»** cümlesi ile de, Hz. Peyğamber efendimiz doğru yolu göstermekle berâber doğruyu bildiren ve öğreten bilgilerle gönderildiğini beyan buyurmuşturki, doğruyu gösteren ve öğreten bilgilerle amel edilirse, daha mükemmel ve makbul bilgiler, ameller ve doğru yollar ilâhî lutufla elde edilir.

Netekim bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Bir kimse, bildiği ile amel ederse, Allahü teala o kimseye bilmediği şeylerin ilmini ona varis kılar (bildirir).»

Bir kimse bildiği ile amel etmez ise, o kimseye doğru yol gösterilmez, doğruyu bulamaz, dalâlet ve felâketin içine düşer.

Bu husûsu belirten bir gerçekte şöyle denilmiştir :

«Bir kimsenin ilmi artar ve fakat hidâyeti (doğru yola gidişi) **artmaz ise, o kimsenin Allahdan uzaklaşması ziyâdeleşir.»** (Mirkâtülmefatıh, 186)

Bu hakikatlardan da anlaşıldığı üzere, insanın en iyi kazancı, kendini doğru yola, hak ve hakikata götüren faydalı ilimdir. Bir ilim, sâhibine fayda vermez ise, o kimse, o ilmin yükünü çekib âhirette vizir ve vebâlını artırmaktan başka bir şeye yaramaz.

İlmi ile amel etmeyenler hakkında cenâbu hak şöyle buyurmuştur :

«Kendilerine tevratla amel etmeleri teklif edildikten sonra, onunla amel etmeyen kimselerin misâli, ciltler hâlinde olan kitbaları sırtında taşıyan (ve fakat kitabların içindeki bilgiden haberi olmayan) **eşeğin misâline benzer.»**

(Cuma sûresi, 5)

Bir çok bilgiyi öğrenibde amel etmeyenler, sırtlarında ciltler halinde kitabıarı yüklenip sıkıntısını çeken ve fakat kitabların içindeki bilgilerden hiç nasîbi olmayan eşekler gibidirler.

Şu halde akıllı ve faydalı bilgiye sahib olan müslüman, bu rezil mertebeye düşmemesi için, imkan dahilinde bildiği ile amel eder.

Peygamber efendimiz hadîsi şerifin devâmında kendisinin gelişini, gökten yağan yağmura temsil ederek yer yüzüne yağan yağmurdan faydalanan arâzî ile hiç bir fayda ve tesiri görülmeyen toprakların durumunu beyan buyurmuştur.

Münbit ve verimli arâzî, yağan yağmurdan faydalanarak çok güzel verim verir. Bire on, bire yetmiş ve hatta bire yediyüz ve daha çok güzel verimler ve faydalar sağlanır.

Fakat çorak ve killi olan topraklar, yağmurdan hiç bir fayda görmez, sahibine en ufak bir verimde bulunmaz.

Peyğamber efendimizin getirdiği güzel hükümleri de, hüsnü kabul ile kabüllenib olduğu gibi inanıb öğrendiği ile amel eden her insan da, münbit olan arâzî gibi, kendisine gelen ve tâlim, telkin edilen hükümleri içine alıyor ve başkalarınada fayda sağlayor.

Peyğamber efendimizin getirdiği hükümleri kabul etmeyip inkar eden veya inanamayıp red eden zavallı kimselerden yağmurdan faydalanmayan ve başkalarına da faydası olmayan çorak topraklar gibidirler.

Mümini muhlis, temsil ile beyan edilen bu gerçeklere dikkat eder, kendisini en iyi ve faydalı insanlardan olması için âzamî gayreti sarfeder. Resûlü Ekrem efendimizin getirdiği hükümlere sımsıkı sarılır. Bildiği ile amel ederek dünya ve âhiret seadtine nail olur.

Hadisi şerifin başdan, sona kadar ihtiva ettiği hükümde, şu hakîkatlara işâret vardır :

a) Peyğamber sallallahü aleyhi vesellem, ilim ve hidâyetle gönderilmiştir.

b) Onun getirdiği hükümleri, öğrenib kabul edenle kabul etmeyip red edenler, münbit ve verimli toprak ile verimi ve bitgi kabiliyyeti olmayan toprağa teşbih şekli vardır.

c) Münbit topraklar, yağmur yağdıkca verimi artırırken, çorak olup münbit olmayan topraklarda yağan yağmurdan hiç bir netice sağlayıp verim vermez.

d) Peyğamberin getirdiği hükümleri kabul eden kimseler, verimli topraklar gibidirler, şâyet red edib inkar eden olursa, onlarda verimsiz çorak toprak gibidirler.

e) Peyğamber efendimizin getirdiği hükümleri kabul edib amel edenlerin, şerîat ve fıkıh ilmine vakıf olan âlimlerin olabileceği beyan buyurulmuştur.

f) Şerîat ve fıkıh ilminden mahrum olup cehlinin kurbanı hâlinde gurur ve kibirli kimselerin ise, Peyğamber efendimizin getirdiği gerçeklerden faydalanamıyacağı açıklanmaktadır.

g) Kibirli kimselerin, hak ve hakîkatı kabul etmeyib dalâlet yolunu tercih edecekleri de hadîsi şerifin son cümlesinde beyan buyurulmaktadır.

h) Hidâyete erişmek ve dalâlet yoluna sapmak ilâhi kudretin tecellîsi ile kulun ihtiyacına bağlı olduğu muhakkaktır. Fakat hidâyete liyakat kazanan kul, cenâbu hakkın lutfu keremi ile, sapıtmaz. Bu sebebden mümin, cenâbu hakkın inâyetine mazhar olmak için, elinden gelen gayreti sarfedib doğru yoldan ayrılmamalıdır.

Bunun da en çıkar yolu, edille-i şer'iyye den olan kitab, sünnet, icmâı ümmet ve kıyâsı fukaha ya sarılmaktır.

Kitab ve sünnetin îtikadî hükümleri, akâid ve ilmi kelâm kitablarında zikredilmiş, amelî ve tatbîki olan kısımları da fıkıh ilmini ihtiva eden fıkıh kitablarında uzun uzun beyan edilmiştir.

١٥١ — (١٢) وعن عائشة ، قالَتْ : تلا رسولُ الله ﷺ : (هو الذي أنزلَ عليكَ الكتابَ منهُ آياتٌ محكماتٌ) ، وقرأَ إلى : (وما يذَّكَّرُ إلا أولو الألباب) . قالت : قال رسولُ الله ﷺ : « فإذا رأيت — وعند مسلم : رأيتم — الذين يتبعون ما تشابه منه : فأولئك الذين سمَّاهم اللهُ ، فاحذروهم » . متفق عليه .

Tercümesi :

151 — (12) **Aişe** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **şu âyeti okudu.**

«O (Allah), **sana Kur'anı indirmiştir, o** kitapda kinin (Kur'anın) **bir kısmı, muhkem âyetlerdir. Bunlar Kur'anın esasıdır. Diğer bir kısım âyetlerde vardırki** (onların manası sizce anlaşılmaz) **Müteşabihdirler... Resûlüllah bu âyeti kerimenin sonu olan, «Bunları ancak akılları tam olanlar., iyice düşünür.»** Cümlesine kadar okumuştur.

— **Aişe** (R.A) **dedi :**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **dediki : Kur'andaki müteşâbih olan** (Anlaşılamıyan) **hükümlere tâbî olan kimseleri; sen gördüğünde - Müslimin rivâyetinde : Siz gördüğünüzde; işte onlar, Allahü teâlanın hükümleri hakkında kalblerinde şüphe olup fitne ve fesatlığa sapmak isteyenler, diyerek isimlendiği kimselerdir. Binâenalyh onlardan kaçınınız.»**

(Hadisi, Buhari ve Müslim ittifakla rivâyet etmişlerdir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, Kur'anı Kerîmin hükmü, lafız ve mânaları gayet açık olarak beyan edilen tevil ve tefsîre ihtiyacı olmayan «muhkem» ismi verilen âyetler, hak teâlanın manasını açıkca beyan buyurmadığı ve Resûlü Ekrem efendimize de mânasını açıklamadığı «Müteşâbih» adı ile vasıflandırılan âyetleri ihtiva etmektedir.

İmanın esasları, şirkin fenâlığı, beş vakit namazın farzlığı, zekat, oruc ve haccın farzlığı açıkca ve sarahatla beyn buyurulan hükümlerdendir.

Ayrıca fâizin haramlığı, şarabın, zinanın, haksız yere adam öldürmenin, hırsızlığın, yalan söylemenin, ğıybetin, iftiranın, kibir ve hased gibi kalb hastalıklarınında haramlığı kesin ve açık hükümlerle beyan buyurulan âyeti kerîme hükümlerindendir.

Müteşâbih hükümleri ihtiva edenler ise, Sûre başlarındaki kelime ve harfler, Cenabu hakkın eli, üstü, arşı âlaya istivâsı, Âdemi kendi sûretinde yarattığı gibi hükümler, açıklanmamış, Allahü teala tarafından Resûlüne sarahaten beyan buyurulmamıştır.

İşte biz burada muhkem ayetlerin hükümlerini îzah etmeyib, Müteşâbih âyetler hakkında bir kaç hüküm nakledeceğiz.

Cenabu hak, zat ve sıfatında hiç bir şeye benzemez. Binaenaleyh zatı ilâhi ve sıfatı ilâhi ile ilgili teşbih hükümlerini en iyi bilib anlamak için şu âyeti kerîmenin ihtiva ettiği gerçeklere dikkat etmek gerekir :

«**Hiç bir şey ona** (Allâha) **denk olmamıştır.**» (İhlas sûresi, 4)

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir :

«**Onun** (Allâhın) **misli** (benzeri) **hiç bir şey yoktur.**» (Şûra sûresi, II)

Akâid kitablarında zâtı ilâhi ile ilgili hükümde şöyle buyurulmuştur :

«**Arşın Rabbi** (Allah), **Arşın fevkındedır. Fakat o arşa karar edici ve muttasıl şekli vasfedilmeksizin arşın fevkındedir.**»

Emâlînin diğer beytinde de şöyle denilmiştir :

«**Rahman olan Allah, Hiç bir sûrette bir şeye benzemez. Binâenaley fasit itikadlılardan kendini muhafaza et.**»

İmamı Malik (R.A), Müteşâbih hakkında şöyle demiştir :

«**İstiva** (Arşın üstüne Allahın yükselmesi), **Mâlumdur. Keyfiyeti, meçhuldur. İstivanın esasına îman etmek vacibdir. İstivâdan sual etmek ise, Bid'attır.**» (Mirkatülmefatih, 188)

İmamı Âzam (R.A) da, **İmamı Malik** (R.A) ın bu beyanatını, tasvib edib güzel görmüştür.

Akıllı müslümanda, halıkı zülcelal hakkında ve beyan ettiği mühkem ve müteşâbih ayetler hakkında ne şekilde ve nasıl inanılması gerekirse, öylece inanır.

İmamı Şâfi-î (R.A) da müteşâbih hakkında şöyle demiştir :

«Müteşabih âyetleri tefsir etmek, helal olmaz. Ancak Resûlüllahdan bir senedle veya sahâbeden bir zatın haberi ile veya ulemânın ittifak ettikleri bir tevil ile tefsir edilebilir.» (Mirkâtülmefatıh, 189)

١٥٢ — (١٣) وعن عبد الله بن عمرو ، قال : هجّرتُ إلى رسول الله ﷺ يوماً ، قال : فسمعَ أصواتَ رجلين اختلفا في آيةٍ ، فخرج علينا رسولُ الله ﷺ يُعرَفُ في وجهِه الغضبُ ، فقال : « إنما هلكَ مَن كان قبلكم باختلافهم في الكتاب » . رواه مسلم .

Tercümesi :

152 — (13) **Abdullah Bin Amr** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **bir gün öğleyin** (sıcakda) **geldim, dedi: İki kişinin bir âyet hakkında ihtilaf ettikleri sesleri işitiliyordu.**

— Hemen Resûlüllah (S.A.V) **in yüzünde gazablı olduğu bilinir halde yanımıza çıka geldi. Buyurdu ki:**

«Ancak sizden evvel geçen kimseler, kitapda ihtilafları ile helâk oldu (lar).» (Hadisi, Müslim rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifde şu mealdaki âyeti kerîmelere işâret vardır:

«Kâfirler, hakkı (Kur'anı), **bâtıl ile yok edib gidermek için mücâdele ederler».** (Kehf sûresi, 56)

Diğer âyeti kerîme meali :

«İnsanlardan bir kısmı da, Allâhın dîni hakkında bir bilgisi olmadığı halde mücâdele eder ve her inatcı şeytana uyar.» (Hac sûresi, 3)

Diğer âyeti kerîme meali :

«Ve müşrikler şöyle demişlerdi : Bizim ilahlarımız (Putlarımız) **mı daha hayırlı, yoksa omu?** (Meryemin oğlu İsamı?), (Habîbim!) **Müşrikler bunu sana sırf bir mücâdele olarak misal veriyorlar. Aslında onlar, çok çekişgen adamlardır.»** (Zuhruf sûresi, 58)

Peyğamber efendimizin yasakladığı hakkın ızhârı için olmayıp, sırf enâniyet ve bir kuru iddiânın devamı olan mücâdeledir. Sahâbe-i kiram efendilerimiz, Müteşâbih ayetlerden bahsedib münakaşaya başladıklarını görünce mubarek cümleyi buyurarak her çeşid ve luzumsuz münakaşadan men etmiştir.

Ayeti kerîmelerde de belirtildiği üzere, münakaşa yapan kişiler hemen hemen müşrik ve kâfirler olduğu görülüyor. Hakkın ızhârı için münakaşa ve mücâdele yapanlar, pek azınlıkda oluyorlar.

Bu sebeble haklıda olunsa imkan dâhilinde münakaşadan kaçınmak en sâlih yoldur.

Netekim Peyğamber efendimiz bir hadîsi nebevîsinde şöyle buyurmuştur :

«Bir kimse, haklı olduğu halde cidal ve münakaşayı terk ederse, o kimse için cennetin yükseğinde bir beyt (ev, köşk) **bina edilir. Ve bir kimsede haksız olduğu halde cidal ve münakaşayı terk ederse, o kimse için cennetin aşağısında bir beyt** (ev) **bina edilir.»** Tirmizi (Şerhi aynülilim, 455)

Cidal ve münakaşanın doğru olmayan yönlerin en mühimmi, zatı ilahi ve sıfatı ilahi hakkında yapılan münakaşadır. Hükmü ilâhîler ve başka meseleler hakkında da imkan dâhilinde dedi kodu ve çekişmelerden son derece kaçınmak lazımdır. Zira cidal ve münakaşa neticesinde şu gibi haller ortaya çıkabilir.

a) Cidal ve münakaşadan sonra insanda, öfke ve gazab hali olabilir.

b) Münakaşa esnasında, iftira ve yalan söyleme halleri görülebilir.

c) Münakaşa ânında, rakîbine galib gelmek için çeşitli hilelere sapma hali olabilir.

d) Cidal ve münakaşa yapan kimse, rakîbine karşı kibir ve ğururlu bir tavru harekette bulunma hâli de olabilir.

e) Cidal ve münakaşa yapan kimse, nefsin ve şeytanın esîri olarak hissî hareketlere kapılabilir.

f) Cidal ve münakaşa, insanda buğz, kin, adâvet, hased, riya, ucub ve kibir gibi kalb hastalıkları olan mânevî mikrobları meydana getirebilir.

g) Hulasa bilhassa haksız ve lüzumsuz yere yapılan münakaşalar, nefsin esâreti, hak ve hukûkun düşmanlığını ortaya kor.

Her ne pahasına olursa olsun, haram ve yasak olan cidal ve münakaşadan kaçınmak en doğru yoldur.

Ancak hakkın ızharı, veya hak olan bir şeyin tesbiti ve hak yolcularının tasvib ve takdiri gibi hallerin yanında Allah ve hak için mücadele, haddi aşmamak kaydı ile câizdir.

Bu husûsu açıklayıcı hükümler, yukarlarda geçmiştir.

١٥٣ ـ (١٤) وعن سعد بن أبي وقاص ، قال : قال رسول الله ﷺ : «إنَّ أعظمَ الْمُسْلِمِينَ فِي الْمُسْلِمِينَ جُرْماً مَنْ سأَلَ عَنْ شَيْءٍ لم يُحَرَّمْ على النّاسِ ، فَحُرِّمَ مِنْ أجْلِ مَسْأَلَتِهِ » . متفق عليه .

Tercümesi :

153 — (14) **Sâd Bin Ebî Vakkas** (R.A) **den mervîdir, demiştir :**

«Müslümanlar içerisinde (veya hakkında) **müslümanların en büyük cürüm** (günah) **işleyeni, insanlar üzerine haram kılınmamış her hangi bir şeyden** (Peyğambere) **sual soran kimsedirki, onun sorması sebebi ile o sorulan şey haram kılınır.»**

(Hadisi, Buhari, Müslim ittifakla rivâyet etmişlerdir.)

İZAHAT

Râvî Sâd bin Ebi Vakkas (R.A), Cennetle müjdelenen on sahâbeden birisidir. Ebû ishak namiyle künyelenmiştir. Babasının ismi, Mâlikdir. Annesinin ismi ise, Hamnedir.

Hz. Sâd, kureyş kabîlesinden Benî Zühre sülâlesindendir. Annesi tarafından bu nesle bağlı olması nedeniyle Peyğamberimizin annesi ile nesil birliği olduğundan Resûlü Ekrem efendimiz, **Hz. Sâd-e; «Benim dayımdır.»** buyururlardı.

Hz. Sâd (R.A), ilk müslümanlardandır. Müslümanların yedincisi veya beşincisi olduğu beyan edilmiştir. İslama girdiği sırada, on yedi (17) yaşında idi. Allah yolunda ilk kâfir kanı döken ve düşmana ok atan bu zatı muhteremdir.

Peyğamber efendimizle berâber bütün muhârebelerde hazır bulunmuştur. Uhud muhârebesinde **Hz. Sâd,** bin (1000) ok atmıştır. Ve Resûlü Ekrem efendimiz kendisine; **«Anam babam sana fedâ olsun at, ey sâd!»** diyerek taltifde bulunmuştur. Peyğamberimizin böyle taltifi, Handek muhârebesinde Hz. Zübeyr bin Avvama da olmuştur.

Bizim memleketimiz olan türkiyede kadınlar arasında, **«Seydi vakkasına uğrayasıca»** diyerek öfkelerini gidermek için çocuklarına veya gazablandıkları kimselere söylerler. Kadınların bu sözleri, **Sâd bin Ebî Vakkas** (R.A) in uhud muharebesinde atmış olduğu okların vak'asını kasdederek söyleyorlar. Fakat tahrif edilmiş altından üstünden kelime ve harf koparılarak söylenmektedir. Aslı şöyle olması gerekir : **«Sâd bin Ebî Vakkasın vak'asına uğrayasıca.»**

Hz. Sâd (R.A), Uhud muharebesinde ok atarken takrîben otuz iki yaşlarında idi. Bu zat daha mekke-i mükerreme de ilk müslüman olduğu sıralarda müşriklerden bir takım zalim kişilerin saldırısı karşısında, devenin çene kemiğini birinin başına vurub yarmıştır. İşte islam yolunda yere akıtılan ilk kan, budur.

Bu zatın attığı okun ve yapmış olduğu duanın kabul olması husûsunda Resûlü Ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur : **«Ey Allahım! Bu zatın okunu rast getir ve duasını kabul et.»**

Resûlü Ekrem efendimizin bu duasından dolayı onun bu hâlini bilen müslümanlar, Sâd (R.A) ın aleyhlerinde dua yapmasından korkarlardı. Bu sebeble kendisinden çekinirler ve hayır duasını taleb ederlerdi.

Hz. Sâd (R.A), Küfenin banisi, bilâ ahire valisi oldu. Kadsiye muhârebesinin baş kumandanı ve îranı fethedenlerin birincisidir.

Hz. Sâd (R.A), seksen yaşını mütecaviz olduğu halde hicretin elli beş (55) senesinde Medînei münevverede (Akik) nâmi ile anılan mahaldaki evinde vefat etmiştir. Vefatından sonra cenazesi, Medine-i münevvereye getirilib mescidi nebevînin içine kondu ve namazını o zaman Medîne vâlisi olan mervan kıldırmıştır. Ve cenâzesi, cennetülbîa defn olunmuştur.

Cenâzenin mescide idhal edilerek kılınmasındaki hikmet, Hz. Aişenin talebi ve vâlidelerimizin de cenâzeyi kılmaları içindir. Cenazenin mescide sokulup sokulmaması ile ilgili geniş mâlumat, fıkıh kitablarında mezkürdür.

Hz. Sâd, Cennetle müjdelenen sahâbenin en son vefat edenidir. Allah ondan râzî olsun ve âhirette şefâatına cümlemizi cenabu hak nasib buyursun. Amin.

Hz. Sâdin rivâyet ettiği hadîsi şerifde Resûlü Ekrem efendimiz gâyet açık ve kesin ifâdelerle beyan buyurmuştur ki, «En büyük günah, müslümanların bir mes'ele hakkında beyan edilen bir hüküm yok iken onu sorup sual ederek müslümanlara haram kılan kimselerin günahlarıdır.»

Burada pek çok mes'ele ve hakîkatlar açıklanması gerekir. Fakat biz bir kaç misal ve hüküm naklederek esasları belirtmeye çalışacağız.

Evvelâ bir mes'ele kısa yoldan beyan edilmiş ise, o meseleyi enine boyuna uzatarak sual ve cevablar alınmaya çalışılması hiç iyi değil kolay ve rahatlıkla ifade edilecek iş ve amel güçleşir.

Meselâ : Hz. Mûsa aleyhisselam zamanında bir adam öldürülmüştü, bu adamın öldüreninin bilinmesi için İsrâil oğulları Hz. Mûsaya muracaat ettiler, Hz. Mûsada cenâbu hakdan aldığı emri ilâhi olan Öküzü (İneği) boğazlamalarını buyurunca, İsrâil oğulları işi sual ve cevab yoluna döktüler, sığırın, rengini sordular. Rengi beyan edilince renk üzerinde belirli bir alâmetden sordular. Ona da cevabı alınca mevcut sığırlardan daha başka bir

hale sahib olup olmadığı gibi suallere geçtiler ve, nihayet kesin cevabı aldılar ama, o sığırı bulup kesinceye kadar pek çok sıkıntı çektiler.

Bu hükümleri satırlar hâlinde okumak isteyenler, Bakara sûresinin 67-73 âyetleri okumalarını tavsiye ederiz.

Bu hüküm ve kıssadan da anlaşıldığı üzere, kısa yoldan beyan edilen bir amel veya mes'eleyi veya yapılması istenen bir işi, enine boyuna sual ederek uzatmak pek çok güçlüklere sebeb olabilir. Bu sebeble bir mes'ele kısa yoldan açıklanmış ise, onu uzatıb güçleştirmemeli. Olduğu gibi veya beyan edildiği şekli ile icra etmelidir.

Yine bir misal, Hz. Peyğamber efendimiz : «Ey insanlar! size hac farz kılınmıştır. Binaenaley haccınızı îfa ediniz.» hükmünü buyurunca ashabdan bazıları, «her senemi yâ Resûlulla!» diyerek sual edenler oldu. Bu sual üç sefer tekrarlandı. Nihâyet üçüncü seferde Resûlü Ekrem efendimiz «Hayır» buyurdulár. Eğer bu suallere karşı Rasûlü Ekrem efendimiz «Evet» buyuraydı, işte güçlük ve ızdırab o zaman ortaya çıkardı.

Yukardaki hükmü ilâhinin kesin şeklini îzah ettikden sonra Resûlü Ekrem efendimiz şöyle buyurdu : «Eğer ben hayır, demeyipde evet diyeydim, hükmü ilâhi öylece kesinleşirdi. Böyle oluncada hac farîzası her sene vacib olurdu.»

Bu hükmü ilâhinin kesin beyanını yapdıkdan sonra Resûlü Ekrem efendimize şu mealdeki âyeti kerîme gelmiştir :

«Ey Müminler! Öyle şeylerden Peyğambere sormayın ki, size (o sorduklarınız) **açıklanırsa, fenânıza gidecektir. Halbuki kur'an indirilirken sual ederseniz, onlar size açıklanır. Allah şimdiye kadar sorduklarınızı bağışladı. Allah çok bağışlayıcıdır, azabında aceleci değildir.»** (Maide sûresi, 101)

Asrı seadette uzun sual ve cevab hâli görülenlerden bir zat da Abdullah bin Amr bin el as (R.A) dır. Uzun sual ve Resûlüllahın cevabından bir kısmını kısaca şöyle nakledelim :

«Haber alındığına göre sen Kur'anı gecenin tamamında hatmediyorsun?

— Abdullah bin Amr hemen dedimki, Evet ey Allâhın Rasûlü! Muhakkak ki ben o kur'anı bir gecede hatmetmekle ancak hayır umuyorum.

— İşte bu andan hemen Resûlüllah (S.A.V) ona şöyle buyurdu :

«Kur'anı her ayda bir defa hatmedib oku.»

«Abdullah (R.A), Ey Allâhın Nebîsi! ben bundan fazlasını yapmaya kadir olurum dedi.

— Resûlüllah (S.A.V) buyurduki,

«Öyle ise, yedi günde oku. Bunun üzerine ziyâde etme.»

— Abdullah bin Amr (R.A) dedi : Ben şiddetlendirdikçe, Resûlüllahda şiddetlendirdi ve bana dediki, **«Sen bilmezsin, belki ömrün uzun olur.»**

— Hz. Abdullah (R.A) dediki; Nihayet yaşlandım, peyğamber sallallâhü aleyhi vesellemin dediği gibi ihtiyarladım ve dedimki : Keşke Resûlüllahın bana beyan etmiş olduğu ruhsatı (kolaylığı) kabul edib sussaydım.»
(Berîka, C. 1, 177-178)

Bu gerçeklere dikkat edilmeli ki, luzumsuz suallerden ve hatta bir işin kolay yolu târif edilmişken zorlaştırmak için uzun uzun sual sormaya kalkışmamalıdır.

Ve bir büyükten iş yapdıracak veya sual soracak kişi, işini en kısa yoldan sorub, verilen cevabı yerine getirmelidir. Lüzumsuz sorular ve fazla sözler aksi tesir eder, iyi ve kolay yoldan olacak şey, birde bakarsın güçleşir. Belkide olmaz.

Hatta bâzı sualler, yersiz ve luzumsuz olur, karşıdaki kişiyi infiâle sevk ederek iyilik yerine kötülük elde edilir. Yersiz ve hazmı güç olan sorulardan son derece kaçınmak en doğru yoldur.

Geçen ümmetlerden pek çok kimseler, hazmedemiyecekleri sualleri sordular ve nihayet suallerinin karşılığını görünce inkâra kalkışdılar ve helak olmalarına sebeb oldu.

Meselâ : Sâlih aleyhisselamın kavmi kayadan devenin çıkmasını taleb edib sormuşlardı, Mûsa aleyhisselamın kavmi Allâhı açıktan göstermesini istemişlerdi ve İsâ aleyhisselamdan cennet sofrası istemişlerdi, bu istekler imkan dâhilinde gösterilince inanmıyan zavallı kafirler helak edilmişlerdi. Bu hükümler kur'anı kerimde uzun uzun bir kaç sûrede beyan edilmiştir.

Eşyada asıl olan tahârettir, hükmü gereğince elimize geçen bir maldan veya evine vardığımız müslümanın kazancından veya getirdiği suyun temiz ve pisliğinden sormak şer'an doğru değildir. Müslümanın evine girince ancak kıble sorulur ve namaza durulur. Evin eşyasının temiz veya murdar yönlerini sormak doğru değildir. Zira müslüman her şeyi ile temiz insandır. Açıklayıcı îzahat, «Mütleka tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinin tahâret bahsinde zikredilmiştir.

Burada bir hususu belirtmek isteriz. Bu hadîsi şerifin açıklamasından belki bâzı kişiler bilmedikleri şeyleri ehline sormanın iyi ve câiz olmayacağını zannedr. Hayır ilim bizim yitiğimizdir. Nereden bulursak oradan sorub sual edip öğreneceğiz. Bizim açıklamaya çalışdığımız hükümler yukarda zikrettiğimiz gibi, kendisini ıslah ve îkaz maksadını taşımayan inad, iddia, bilgiçlik, başkasına karşı kibir ızharı, diğerini hakir görme ve birde lüzumsuz sorularda bulunmakdır.

Aksi takdirde hakîkatı öğrenmek için ehline sormak vazîfelerimizin en mühimmidir, cenabu hak kur'anı kerimde şöyle buyurmuştur :

«Eğer bir şeyi bilmiyorsanız, ehli zikre (şerîat âlimlerine) **sorunuz.»**
(Nahl sûresi, 43)

١٥٤ – (١٥) وعن أبي هريرة، قال : قال رسولُ الله ﷺ : « يَكونُ في آخرِ الزمانِ دَجّالونَ كذّابونَ يأتونَكُمْ مِنَ الأحاديثِ بما لم تَسْمَعوا أنتُمْ ولا آباؤُكُم، فإيّاكُمْ وإيّاهُم، لا يُضِلّونَكُمْ ولا يَفْتِنونَكُمْ ». رواه مسلم.

Tercümesi ,

154 — (15) **Ebî Hureyre** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Ahir zamanda yalançı deccallar olacaktır. Onlar sizin ve babalarınızın işitmediği hadislerden (sözlerden) **size gelirler** (söylerler). **Siz, kendinizi onlardan ve onları kendinizden uzaklaştırınız. Uzaklaştırınızki, sizi kötü yola sapıtmasınlar ve sizi fitnenin içine düşüremesinler.»**

(Hadisi, Müslim rivâyet etmiştir)

İZAHAT

Hadîsi şerifde beyan edilen **«yalançı Deccallar»** demek, Hakkı, batıl ile örtüp karıştran, kendilerini din âlimleri ve meşâyihler den olduklarını söyleyen yalançı Deccallar çıkacaktır. Öyle ki, Din ve şerîat iliminden hiç bir şey bilmedikleri halde din ve îman meselelerinden dem vururlar, Kur'an ve sünnette olmayan bir takım hükümleri yalan ve iftirâ yolu ile Kur'an ve sünnet de olduğunu söylerler. Aslında Kur'anı Kerimin okumasını dahî bilmezler veya Kur'an ve sünnetin nasıl bir kaynak olduğunudan haberleri yoktur. ve fakat dünyalıktan yüksek bir mevkie çıkmışlardır, bu sebble kendilerini her sahada yetgili görür ve derlerki : «Benim görüşüme göre veya bence veya benim mantığımca şöyle böyle olmalıdır.» gibi cümlelerle fikir beyan ederler. Hatta bu görüşlerin yalan ve iftira yolu ile dinde yeri olduğunu da savunurlar.

Yalan ve uydurmalarla kendi fikir ve görüşlerini savunan yalançı deççallar, her asır ve devirde bulunmuştur. Günümüz de de pek çoktur. Hatta ataların **«Yarım hoca din yıkar, yarım tabib can yakar»** dedikleri gibi, İslâmı bilmeyen pek çok kara cahil ve fakat âlim diye ulemâ postuna oturtulmuş yalançı deccallar eksik değildir. Yaranacağım, mevkîmi muhafaza edeceğim, dahada yükseleceğim, diye nefislerinin arzu ve isteklerine uyan ve ahlaksızların keyif ve arzularına göre hüküm çıkaran ve o zalimlerden takdir alan âlim taslaklı cahîl başlar ortada kol gezmektedir.

Böyleleri gördükçe, Mubarek Peyğamberimiz efendimizin asırlarca evvel buyurduğu bu mubarek hükümlerinin bir mûcizei Rasul olarak gayet açık ve seçik bir şekilde anlamış oluyoruz. Bu sapık ve zındıkları gördükçe hemen bilinmelidirki, o adamlar, o zamanın ve o milletlerin yalançı Deccallarıdırlar.

Yalançı Deccallar, daha çok ilmi kelam meselelerinde islam aleminin başına dert açmışlardır. Cenâbu hakkın zâtı ilâhi ve sıfatı ilâhîleri hak kında yalan isnatlar ve doğru olmayan teşbihlerde bulunmuşlardır. Bu sebebden pek çok büyükler ve mürşidi hakîkiler, ilmi kelam meselelerinde münâkaşa ve münazaradan nehyetmişlerdir.

Meselâ **İMAMI MALİK** (R.A), şöyle demiştir :

«Aman BİD'AD dan kaçınınız! Denildiki : BİD'AD nedir? İmamı Malik hazretleri dediki : Bid'at sahiblerinin, Allâhü tealanın isimleri, sıfatları, kelâmı ilâhisî, ilmi ilâhisi ve kudretinden bahsedib konusmalarıdır ki, Sahâbe ve tâbiîn onlardan sükût edib konuşmamışlardır. Eğer onlardan bahsedib konuşmak olmuş olsaydı, Şer'i hükümlerden bahsedib konuşdukları gibi onlardanda bahsederlerdi.» (Mirkat, 190)

Tatarhâniyede Nevâzilden naklen beyan edildiğine göre, Ebû Nasr (R.A) dediki : Bana ulaşan bilgiye göre, **Ebû Hanifenin oğlu Hammad** (R.A) İlmi kelam meselerinde konuşub münazara yapıyordu. **Ebû Hanîfe** (R.A) bundan nehyetti. Bunun üzerine oğlu **Hammad** (R.A) dediki : Elbet ben seni ilmi kelam meselelerinde konuşur gördüm. Nasıl oluyorda sen beni bundan nehyediyorsun?

İmamı Azam Ebû hanîfe dediki :

«Ey oğlum! Biz her birimiz ilmi kelam meselelerinden bahsederiz. Fakat bizler birbirimizi sanki başımızda saadet kuşu gibi kabul ederizki, o kimsenin başımızdan düşmesinden korkarız (yani küfre kaymasından korkarız.) **Sizler ise, bugün konuşup münazara yapıyorsunuz ve her biriniz karşısındaki arkadaşının ayağının kaymasını ister, arkadaşınızın küfrünü arzu eder söylersiniz. Bir kimse, arkadaşının küfrünü arzu ederse, arkadaşı kafir olmazdan evvel o kimse, kafir olur.»** (Tarîkatı Muhammediye, 29)

İşte yukarda naklettiğimiz İmamı Malik ve İmamı Azam hazretlerinin sözleri ve tavsiyeleri gereğince, ilmi kelam ve îtikat meselelerinde çok dikkatlı olmak lazımdır. Öyle olur olmaz meseleden veya münakaşadan dolayı hemen mümin kardeşlerini tekfir edenler kendilerini küfre itmiş ve atmış olurlar. Bilhassa zatı ilâhi ve sıfatı ilâhileri hakkında münazara ve münakaşadan son derece kaçınmak en doğru yoldur. Zira insan oğlunun aklının eremediği ve eremiyeceği meselelerde, İman ettim, deyib sükût etmek kurtuluşun en çıkar yoludur.

Halböyle iken, günümüzde âlim geçinen pek çok cahiller ve yalancılar, Dini mübini islâmı kendi emel ve gâyelerine âlet ederek dünyalıklarına kavuşmak veya dünyalıklarını korumak maksadı ile îmanlı ve islâmın hükümlerinden pek çoklarını yaşayan müslümanlara küfür kelimesini isnad etmektedirler. Başkalarını küfre itmek isteyenlerin kendilerinin kafir olduk larını yukarda öğrenmiştik, evet başkalarına kafir diyenler kendileri kafir olacaklarından veya olduklarından haberleri olmalıdır.

Kendilerinden bşkalarının îmanları mûteber değil, ancak onların amelleri makbul ve en iyi görüş sanki onlarda imiş ve onların hiç hatası günahı olmazmışcasına haraket eden ve böyle görüş sahibi olan bir takım zavallılar, asırlardan beri devam ede gelmiş, bugünde aynı fitnelerin içinde yüzen, ucub, kibir ve Riya sahibleri maalesef evliya kılığına bürünmüş ve hatta en doğru yolda olduklarını savunmaktadırlar.

Behey zavallılar! Büyük müctehidi mutlak İmamı Azam hazretleri, zamanının padişahının vereceği ve icra edeceği hükmüne belki müdahale ederde hakkı ile hüküm veremem diye kâdîliği kabul etmiyor. Zindana atılıyor. Kırbaclanıyor ve o kırbac'ın tesiri ile vefat edib rahmeti rahmana kavuşuyor. Bu büyük imam fetva üzere yaşamaya çalışan bir müttekî idi. Bu büyük zat böyle yaparken, Zamanın padişahı bir suç işlerse, mahkeme huzûruna da çıkardı ve cezası olursa, cezalanırdı.

İmamı Azamın talebesi imamı Muhammed-in talebesi ve itikadda ehli sünnet görüşünün imamı olan imamı Ebî Mansûri Mâtüridî (R.A) in şu sözüne dikkat edilmelidir :

«Bir kimse, zamanımızın sultanına (padişah ve devlet reisine) **âdil derse kâfir olur.»** (Küçük ebad, Fıkhülekber şerhi, 358)

Hayatın islam esaslarına göre tanzim edildiği bir zamanda büyük imam, makam ve mansıbdan kaçınıp çekinirken, bütün pirensipler ve icraatlar islam esasları dahilinde olmayıp beşerî esaslara göre icra edilen bir mekân ve zamanda büyük imamın tam tersine makam ve mansıb hırsına düşkün kimseler, kalkıyorlar kendilerini ve gittikleri yolu «islâm yoludur.» diyorlar. Binaenaleyh onlara tâbî olunmaz veya onların hataları söylenirse, söyleyen adamlar ya münafıklar, ya ahlaksız veya kafir damgası ile mühürleniyorlar, Aslında başklarına kafir diyen, makama, mansıba ve dünya menfeatına düşkün hırslı adamlar kâfir olurlar.

İslâma ve insanlığa hizmete koyulanlar, her şeye tahammül ederler ve her ferdin îkaz ve uyarmalarına dikkat ederler. Onların söz ve îkazlarına teşekkür ederek eksiklerini tamamlamaya çalışırlar. İslâm ahlakını esasları, bu ve pirensibleri böyledir. Binâenaleyh islam esaslarına uymayan ve fakat müslüman geçinen ve hatta islam dâvasında olduklarını söyleyenlerde

olsa, islam esâsına uymayan iddia ve görüşler Yalançı Deccalların görüşlerinden ileriye gidemez.

İmamı Süfyânı Sevrî (R.A) da şöyle demiştir :

«Nerede olursan ol, Hakdan bâtılı ayırd edib batılı terk et, sünnete tâbî ol ve Bid'atı terk et.» (Mirkat, 189)

İmâmı Şafiî (R.A) demiştir :

«Bir adamın Allaha şirkden başka, Allâhın nehyettiklerinden mübtelâ olduğu her hangi bir günah ile mübtelâ olması, ilmi kelam münakaşasına mübtelâ olmasından hayırlıdır.»

(Mirkat, 190)

Yani ilmi kelam meseleleri ile münakaşa edib dedi koduda bulunmak, şirkden başka diğer günahların en büyüğü ve en kötüsüdür. İlmi kelam münakaşasında bulunmakdan diğer günahlar daha hafif veya vebalı ona nisbetle azdır. Fakat Allâha şirkden sonra en büyük ve en kötü günah, ilmi kelam meselelerinde münakaşa ve münazarada bulunmaktır. Çünkü sahabe ve tâbînin kaçındığı ve büyük müctehitlerin dikkatle üzerinde durub ikazda bulunduğu çok mühim ve aynı zamanda Bid'at olan bir ameldir. Küfürden sonra en büyük günah, Bid'at olması hasebiylede ilmi kelam meselelerinden bahsedib münakaşa da bulunmak en büyük günahtır. İmamı Şâfiî hazretleri de bu cihetten yukardaki kıymetli sözünü buyurmuşlardır. Bu sebebden, ilmi kelam meselelerini öğrenmek farzı kifâye olarak beyan edilmiştir.

Resûlü Ekrem efendimizin mubarek sözünde buyurmuş olduğu pek çok «Yalançı Deccallar» türeyeceği husûsu, her asır ve zamanda ve hatta her kavim ve milletlerde böyle sapık ve zındık adamların türeyip müslümanları şaşırtacağına işarettir. Her kavmin bir fir'avnı ve her milletin bir Ebû cehili şeklinde çeşitli zaman ve mekanlarda böyle zalim ve yalançıların çıkacağını beyan etmekle, muhtelif zaman ve mekânlarda görülen zalimana hareketler ve yalancı fetvacılar bu kabil Yalançı Deccallar olmuş oluyorlar. Yoksa Mehdî Ali Resûlün karşılaşacağı ve Hz. İsâ aleyhisselâmın öldüreceği Deccâli kebir, değildir. O Deccal en son gelecek ve kıyâmetin son zamanında görülecek ve alnında kafir yazılı olan mel'un dur.

Deccal hakkında yukarda ikinci hadîsi şerîfin izah bölümünde bir nebze bahsettiğimizi hatırlatırız. Daha geniş mâlûmat, akâid kitablarında ve ayırca kıyâmet alâmetlerinden bahseden muhtelif eserlerde mzkürdür.

Yukarda îzahını yapdığımız hadîsi şrifin şu, **«Siz, kendinizi onlardan ve onları kendinizden uzaklaştırınız. Uzaklaştırınız ki, sizi kötü yola sapıtmasınlar ve sizi fitnenin içine düşürmesinler.»** cümlelerinde de çok dikkat edilecek hususlar vardır. Zira Yalançılardan kaçınmak kurtuluş yoludur.

İnsan, kendini ehliyetsiz ve liyakatsız kişilerle beraber ettikce onların huyuna sahib olur, onların işledikleri yalan sözlere kanar ve hatta öyle yalançıların müdâfii kesilir. Nihâyet hak müdâfii yerine batıl ve haramların müdafii olur.

Hadîsi şerifde, **«Sizi, kötü yola saptırmasınlar»** cümlesinde şu mealdaki ayeti kerîmeye işâret vardır :

«Ey îman edenler! Nefislerinizi düzeltmek üzerinize borcdur. Siz düzelib doğru yolda bulduktan sonra, yolunu şaşıranlar size zarar vermez.» (Maide sûresi, 105)

Diğer âyeti kerîme mealide şöyledir :

«Bir de öyle bir musîbetten (fenalık ve belâdan) **korkun ki; o, yalnız içinizde zulmedenlere isâbet etmez** (o bela ve felâket umûmî olur.) **Bilinki Allâhın azabı, çok şiddetlidir.»** (Enfal sûresi, 5)

Bu her iki âyeti kerîmede de belirtildiği üzere, kötülükten ve kötülerden kaçınmak her müslümanın dünya ve ahiret seadetini sağlar. Kaçınmayıp fenalıklara ve fena adamlara iltifad edib yaklaşmak ise, dalâlet ve felâketin ta kendisidir.

١٥٥ — (١٦) وعنه ، قال : كان أهلُ الكتابِ يَقْرؤُونَ التَّوْراةَ بِالْعِبْرانِيَّةِ ، وَيُفَسِّرُونَها بِالْعَرَبِيَّةِ لِأَهْلِ الإِسلامِ . فقال رسولُ الله ﷺ : « لا تُصَدِّقُوا أهلَ الكتابِ ولا تُكذِّبوهم ، و (قولوا : آمنَّا باللهِ وما أُنزِل إلينا) » الآية . رواه البخاري .

Tercümesi :

155 — (16) **Yine ondan** (Ebî Hureyre R.A. den) **mervîdir, dediki : Ehli kitab** (yahûdiler, Hırıstıyanlar), **Tevratı ıbrânîce okuyorlar ve müslümanlara arabca olarak tefsir ediyorlar idi.**

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Ehli kitabı tasdik ve tekzip etmeyiniz, ve (deyinizki, Allaha ve bize indirdiklerine îman ettik.)» (Hadisi, Buhari rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Bu hadîsi şerifde dikkat edilmesi gereken bâzı hususlara işaret edilmiştir. Peyğamber efendimizden evvel geçen peyğamberlerin hak ve kendilerine gelen ilâhi hükümlere inanmanın da farz olması hasebiyle ehli kitabdan olan yahûdî ve hırıstıyanların verdikleri haberler onların getirdikleri gerçekler olabileceği cihetle inkar edilmemesi gerektiği veya onlara

isnat edilerek yalan söyleyebilecekleri cihetlede tasdik edilmesi hâlinde yalan ve uydurmaların tasdik edilebileceği cihettende tasdik edilmeyib susulması gerektiği beyan buyurulmaktadır.

İlâhî kitabların top yekün hepsine inanmak ve peyğamberler arasında tefrik etmeden inanmak, islamın ana esaslarından biridir. Bu sebeble Hz. Peyğamber efendimiz Yahûdî ve Hıristiyanların getirdikleri veya okudukları hükümlere hemen inanmayıp ve tekzibde de bulunmadan : **«Allâha ve bize indirdiklerine îman ettik.»** diyerek neticeye bağlamayı tavsiye buyurmuşlardır.

Peyğamber efendimiz, bu mubârek sözlerinde şu mealdâki âyeti kerîmeye işâret buyurmuşlardır :

«(Ey müminler! Yahûdî ve Hıristiyanların sizi kendi dinlerine dâvetlerine karşı) **şöyle deyiniz : Biz Allâha ve bize indirilen Kur'ana, İbrahim-e İsmâil-e, İshak-a, Yâkub ve torunlarına indirilenlere, Mûsa ve İsâya verilenlere** (kitablara) **ve bütün Peyğamberlere Rabları tarafından verilen kitablara îman ettik. Onların hiç birini diğerinden ayırd etmeyiz. Biz, ancak Allâha boyun eğen müslümanlarız.»** (Bakara sûresi, 136)

Hadîsi şerifdeki şu, **«Sizi, fitnenin içine düşürmesinler.»** cümlesinde şu mealdaki ayeti kerîmelere işaret vardır :

«Fitne, adam öldürmekten daha eşetdir.» (Bakara sûresi, 191)

Diğer ayeti kerîme meali şöyledir :

«(Cehennemdeki melekler onlara şöyle derler :) **Daha evvel** (dünya da) **acele etmiş olduğunuz bu fitnenizi** (azabınızı) **tadın.»** (Zâriyat sûresi, 14)

Birinci ayeti kerîmede dünyada, insanlar arasında fitne çıkarmak adam öldürmekten daha kötü olduğunu beyan buyurmaktadır. Şu halde dünyada en eşed fitnecilerden olan yalançı Deccallardan kaçınmak ve her türlü fitne ve fitnecilerden uzak durmak en doğru ve en iyi yoldur.

İkinci ayti kerîmede de, dünyada fitneciliğin cezası, ahirette şiddetli azaba müstehak olmaya sebebdir. Öyle ise akıllı müslüman hem dünyada huzurlu olmak ve hem ahirette cehennem azabından kurtulmak için, fitne ve fitnecilerin her çeşidinden kaçınarak mutlu insanlardan olmaya çalışır.

Cenabu hak, bütün müslüman kardeşlerle bizleri, Yalançı Deccallardan ve yalançı Deccallara tâbî olmakdan muhafaz buyursun. Amin.

١٥٦ — (١٧) وعنه، قال: قال رسول الله ﷺ: « كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ » . رواه مسلم .

Tercümesi :

156 — (17) **Ondan** (Ebî Hureyre R.A. den)**mervidir, dedi :**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Her işittiğini (araştırıp incelemeden) **nakletmek, kişiye yalan (ve günah) yönünden kâfidir.»** (Hadisi, Müslim rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Bu hadîsi şerifde de çok nazik ve dikkat edilmesi gereken bir husûsa işâret edilmiştir. İnsan, her işittiğinin arkasına düşmemeli ve her işittiği ile hüküm verecek olursa, yanılabileceğinden, en büyük ve en çirkin amellerden birisini işlemiş olur. Bu sebeble ondan bundan işitilen sözlerle hüküm vermeye kalkışılmamalı ve o duyulan sözlerin doğru veya eğrilik hususları araştırılıb incelenmeye tâbî tutulmalıdır.

Bilhass günümüzde pek çok insanlar, şahsî veya fırkavî çıkarları için her çeşit yalan,ve iftira yollarına baş vuranlar görülmektedir. Bunun için en doğru adam zannedilen kişilerdende işitilse, hemen işitilenle hüküm vermemeli ve işitilen kelimeleri başkalarına nakltme vebâlınada düşülmemelidir. Belki yalan olabilir, o söyleyen kimse de başkasından duymuştur. Dolaysiyle aslı olmayan bir şeye doğru diyerek inanıp başkalarına da aktarmak sûretiyle bir yalançı ve yalan aktarıcı müfteriler sırasına girilmiş olunur.

Asrı seadette Hz. Peyğamber efendimize dahi zanla ve duymalarla hüküm veren bir takım kimseler, şüpheye düşürerek büyük günah işlemişlerdir. O yalan sözleri aktaran vehim ve zancıların fâsit haberlerine inanan kimseler, hem asrı seadet de ve hem ondan sonraki zamanlarda dâima peşiman olmuşlardır. Biz de hem günaha ve hem peşimanlığa uğramamak için, her söze, her söylenene ve her söyleyenin sözüne kanıverib duyduklarımızı incelemeden hüküm verir veya başkalarına aktarırsak, hiç günahımız olmasa, bu söz aktarma günahımız bize yeter ve artar.

Yukarda açıklamaya çalışdığımız hadîsi nebevîde şu mealdaki âyeti kerîmeye işâret vardır.

«Ey müminler! Eğer size bir fâsık, bir haber getirirse, onu araştırınız (doğruluğunu anlayıncaya kadar tahkik ediniz). **Belki bilmeyerek bir kavme sataşırsınız da yapdığınıza peşiman olursunuz.»** (Hucurat sûresi, 6)

Evet şuurlu ve temiz müslüman, işittiği bir haberin arkasına düşüp başkasına nakletmez. Doğru veya yanlış olabileceği husûsunu inceler, araştırır ondan sonra hükmünü ve başkasına nakletmeyi yapar. Çünkü inceleyib araştırmadan duyulan her sözü nakletmek yalan ve günah bakımından yeter ve artar.

Bu sebeble duyulan her sözü başkalarına aktarmamak ve aynı zamanda incelemeden inanıvermek iyi değildir. Günahsız ve lekesiz olan amel

defterini kirletmekle lekelemek istemeyen müslüman, bu husûsa çok ve çok dikkat eder ki, hem dünyasını ve hem ahîretini kazanmış mutlu insanlardan olur.

١٥٧ — (١٨) وعن ابن مسعود ، قال : قال رسول الله ﷺ : « ما من نبي بعثه الله في أمته قبلي إلا كان له في أمته حواريون وأصحاب يأخذون بسنته ، ويقتدون بأمره ، ثم إنها تخلف من بعدهم خلوف يقولون ما لا يفعلون ، ويفعلون ما لا يؤمرون ، فمن جاهدهم بيده فهو مؤمن ، ومن جاهدهم بلسانه فهو مؤمن ، ومن جاهدهم بقلبه فهو مؤمن ، وليس وراء ذلك من الإيمان حبة خردل » . رواه مسلم .

Tercümesi :

157 — (18)) **İbni Mes'ud** (R.A) **den mervîdir, dedi;**

— **Resûlüllah** (S.A.V) buyurdu :

«Benden evvel ümmetine Allâhın gönderdiği her Peyğamber için, mutlaka o ümmetlerinden kendisinin hâvariyleri ve ashabı var idiki, o havâriyler ve ashabı c Peyğamberin sünnetini tutarlar ve emrine iktidâ ederlerdi.

— **O kimselerden sonra bir takım kişiler halef olarak gelirler, işlemediklerini söylerler ve emrolunmadıklarını işlerler.**

— **Binaenaleyh bir kimse, onlarla eliyle cihad ederse, işte o kimse mümindir.**

— **Ve bir kimse, onlarla diliyle cihad ederse, işte o kimsede, mümindir.**

— **Yine bir kimse, onlarla kalbi ile cihad ederse, işte o kimse, mümindir.**

— **Bundan** (kalb ile cihaddan) **başka hardal dânesi kadar dahi îmandan bir mertebe yoktur.»** (Hadisi, Müslim rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifin baş tarafında her Peyğamberin kendisine sadakatla inanan havârîleri ve ashâbı olduğunu ve o havârîlerin peyğamberin en samîmi tâbîleri şeklinde bulunduklarını açık bir ifâde ile beyan buyurmaktadır.

Bu ifâdelerle Hz. Rasûl (S.A.V) efendimiz şu mealdaki ayeti kerimeye işâret buyurmuştur :

«Ey îman edenler! Allâhın (Dîninin) **yardımcıları olunuz. Meryemin oğlu İsâ, Havârîleri : Allâha** (yönelerek) **benim yardımcılarım kimdir, dediği gibi. Havârîlerde** (İsâya bağlı olanlarda) **şöyle cevab verdiler : Allâhın yardımcıları biziz...»** (Saf sûresi, 14)

Bu âyeti kerîmedeki belirtilen sadık Havârîler gibi ihlaslı müslüman sahâbîler Peyğamber sallallahü aleyhi vesellem efendimizin sadık yardımcıları, dîni mübîni islâmın en ciddî müdafii ve en güzel yardımcısı idiler. Allâhü tealanın rızasını tahsil etmek ve Peyğamber efendimizin koruyucu sadık sevgillileri olduklarını fiilleri ile ibraz etmek için, evini, bağını bahçesini, anasını babasını, karısını, çoluğunu çocuğunu ve sairesini bırakıb Hz. Rasûlü Ekrem efendimizin aşkına din için fî sebîillah Mekke-i mükerremeden Medînei münevvereye hicret ettiler. Medîneli müslümanlarda Allâhın sevgilisi efendimize en son ikram ve ihtiramı göstererek hem kendisine ve hem yanında gelen mühâcir müslüman kardeşlerimize her şeylerini bağışlarcasına ikramı izzette bulundular. Bu sebeble Mekkei mükerremeden hicret eden yiğitlere «MUHACİR» ve Medînei münevverede islama yardıma koşanlara da «ENSAR» denilmiştir.

Hadîsi şerifin devam eden hükümlerinde ise, o mubarek sahabeden sonra gelecek kimseler hakkında Rasûlü Ekrem şöyle buyurmuştur : **«İşlemediklerini söylerler ve emrolunmadıklarını işlerler.»**

Hadîsi şerifin bu cümlesinde de şu mealdaki âyeti kerîmeye işaret vardır :

«O işledikleri fenalıklara sevinen ve yapmadıkları şeyde (bir şeyi işlemedikleri halde işlemiş gibi) **övülmeyi seven kimseleri de sakın azabdan kurtulmuş bir yerde sanma, onlar için çok acıklı bir azab vardır.»**

(Ali İmran sûresi, 188)

Diğer ayeti kerime meali şöyledir :

«Ey îman edenler! niçin yapmayacağınız şeyi söylersiniz. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allâhın katında buğz bakımından çok büyüktür.»

(Mümtehine sûresi, 2-3)

Bu ayeti kerîmelerdeki hükümler, günümüzde daha ayan beyan anlaşılmaktadır. Adam yapmayacağı, tersini yapacağı şeyleri vâd ediyor, yapmayor ve yapmadığı ve fakat kendisinin yapdığını söyleyenlerin sözleri ile övünüp iftihar ediyor. İşte bu adam, Allahın buğz ettiği ve en şiddetli azab ile azablandıracağı adamdır.

Sülâlesiyle, dedesi, babası ve hocası ile övünüp de onların işledikleri güzel amelleri işlemiyen ve fakat haram ve günah olan pek çok kötülükleri işleyen bir takım sefih, zındık ve sapıklar, yukardaki âyeti kerîmelerdeki ve peyğamber efendimizin hadîsi şerîfindeki **«işlemediklerini söylerler ve emrolunmadıklarını işlerler»** cümlesinin hükmünü yaşayan zavallılardır.

İşte böyle fasık ve ahlaksızlarla; evvela elimizle, sonra dilimizle ve en son olarak da kalbimizle cihad etmemiz Rasûlü Ekrem efendimizin tavsiyeleridir. Emri bilmâruf nehyi anilmünker vazifesi olan bu üç yol ile cihad etmeyi terk edip fasık ve zâlimlerin kötülüklerini ört bas etmek veya ehemmiyetsizmiş gibi ilgilenmeyip ikazda ve buğuzda bulunmamak, en çirkin hal ve en zâif îmanın neticesidir.

Hal böyle iken zâlim ve ahlaksızlarla dost olup işbirliğine iştirak ederek kötülüklerini hoş karşılarcasına hareket eden ve hatta zâlim, hâin, bâği ve kâfir iddialı kimseleri iyi göstermeye çalışan bir takım beyinsizler, kendilerini evliya ve mücâhid olarak göstermeye çalışıyorlar.

Aslında zalimleri ve hâinleri savunan veya onlarla çekinmeden işbirliğinde bulunan ve kötülükleri ile mücadelede bulunmayan kimseler, Evliya değil, eşkıyadırlar. Mücâhid değil, münafıktırlar.

١٥٨ — (١٩) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسولُ الله ﷺ : « مَنْ دعا إلى هُدًى كان له مِنَ الأجْرِ مِثْلُ أجُورِ مَنْ تَبِعَهُ ، لا يَنْقُصُ ذلكَ مِنْ أجُورِهِمْ شَيْئاً . ومَن دعا إلى ضَلالةٍ ، كان عليه مِنَ الإثْمِ مِثْلُ آثامِ من تَبِعه ، لا يَنقصُ ذلكَ مِنْ آثامِهِم شَيْئاً » . رواه مسلم .

Tercümesi :

158 — (19) **Ebî Hureyre** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Bir kimse, hidâyete dâvet ederse, o dâvet eden kimse için, dâvetine ittibâ eden kimselerin ecirleri kadar ecir vardırki, o tâbi olanların günahlarından hiç bir şey noksanlaşmaz.» (Hadisi, Müslim rivâyet etmiştir.)

(Not : Bu hadîsi şerifin hükümlerini îzah eden beyanlar, yukarda birinci hadîsi şerifin îzah kısmında geçmiştir.)

١٥٩ — (٢٠) وعنه ، قال : قال رسولُ الله ﷺ : « بَدَأَ الإسلامُ غَريباً ، وَسَيَعُودُ كَما بَدَأَ ، فَطُوبَى لِلْغُرَباءِ » . رواه مسلم .

Tercümesi :

159 — (20) **Ondan** (Ebî Hureyre R.A. den) **mervîdir, dedi :**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«İslam, garip olarak başladı ve yine başladığı gibi garipliğe avdet edecektir. Binâenaleyh garip müslümanlara müjdeler olsun.»

(Hadisi, Müslim rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Yani islam, ilk günlerinde inananların azlığı ve islam düşmanlarının zulümleri ile gariblik ve ızdırablı bir şekilde başlamıştır. Mesela, pek çok sahâbe işgenceye uğramış, Hz. Resûlü Ekrem ve sahâbeleri çeşitli ve iğrenç saldırılarla karşılaşmışlardır. İnanan müslümanlardan Hz. Bilal (R.A) boynuna ip bağlanıp sokaklarda sürüdülmüş ve sıcak taşlar arasına bastırılarak eziyetler edilmiştir. Yine de Bilâli habeşi (R.A), Allah bir Allah bir, diyerek îmanında sebât etmiştir.

Bâzı sahâbeler islamını saklamışlardır. Bâzılarıda evlerinde gizli gizli kur'an okumak, ibâdet yapmak zorunda kalmışlardır. Çarşıda pazarda rahat gezemezlerdi. Hatta alış verişe dahi çıkamayıp günlerce yiyecek sıkıntısı çektikleri zamanlarda olmuştur, müslümanlara mal satmamak, onlarla alış verişde bulunmamak, pazarları onlara yasak etmek ve müslümanlardan kız alıp vermemek gibi BOYKOT muamelesini de uygulamışlardı.

İşte görüldüğü üzere, BOYKOT müşriklerin müslümanlara bir zulum ve işgence olarak icra ettikleri en zâlimane bir harekettir. Hal böyle iken müslümanların birbirlerine karşı boykutta bulunmaları cidden esef verici şeydir.

İslamın başlangıcında böyle çileli hallerin görüldüğü gibi, son zamanlarında da aynı hal görülecektir. Hz. Rasûlü Ekrem efendimiz bu hâlin aynı şekilde cereyan edeceğini açık bir ifâde ile beyan buyurmaktadır.

Fakat islam, garib olarak başladı ve zamanla gelişti dünyaya yayıldı. Salihleri en ciddi ve en güzel şekilde islamı yaşadılar ve el'an islam şâşâsını ve kuvvetini muhafaza etmektedir. Her ne kadar sâlikleri azalmış ve ciddiyetini eksiltmiş isede, yine islam gâlibdir ve yine islam galib gelecektir.

İslam, başladığı gibi tekrar yine garibliğe dönecektir. Hadîsi şerifin bu cümlelerini de şöyle anlamak gerekir :

a) İslam, ilk günlerindeki garibliğine yine avdet edecek, sâlikleri azalacak ve aynı zamanda müslümanlar çeşitli şekilde işgence ve eziyetlere mâruz kalacaklardır.

b) İslam, daha evvel nasıl ki garib olarak başladı ve nihayet gelişti, yayıldı ve etrafa dağıldı. İşte son zamanda da yine aynı hal olacaktır ve islam ilk günlerindeki gariblikten sonraki gelişmesi son zamanda da

görülecektir. Yer yüzünde islama girmeyen kimse kalmayacak ve islamın girmediği ev bulunmayacaktır. Her eve ve her insana islam mutlaka girecektir. İslamı, ya izzet ve şeref olarak kabul edecekler veya islâmın izzetinden korkarak zelil ve hakir olarak boyun eğib islâma gireceklerdir. İslâmı kabul etmeden başka çare kalmayacaktır. Zira müslüman olmayıp kafir olanlar, öldürülecekler.

İşte bu sebeble islam, mutlaka galib ve âlidir. Onu kıyamete kadar, koruyacak ve muhafaza edecek, hâlıkı zülçelaldır. İslâmın her eve ve kişiye erişeceğini beyan eden hükümlerin ana esasları, yukardaki hadîsi şeriflerde geçmiştir. Ayrıca **«İSLAMA SOKULAN BİD'AT VE HURAFELER»** adlı eserimizin ikinci cildinde uzunca îzah ettiğimizi hatırlatırız.

١٦٠ — (٢١) وعنه ، قال : قال رسول الله ﷺ : « إنَّ الايمانَ لَيَأْرِزُ إلى المَدِينَةِ كما تَأْرِزُ الحَيَّةُ إلى جُحْرِها » . متفق عليه .

وسنذكر حديث أبي هريرة : «ذَرُوني ما تَرَكْتُكم» في كتاب المناسك ، وحديثي معاويةَ وجابر : « لا يَزالُ مِنْ أُمَّتي » و[الآخر] : «لا يَزالُ طائفةٌ مِنْ أُمَّتي » في باب : ثواب هذه الأمة ، إن شاء الله تعالى .

Tercümesi :

160 — (21) **Ondan** (Ebî Hureyre R.A. den) **mervîdir, dedi :**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Elbet îman yılanın deliğine akdığı gibi, medineye dönüp akacaktır.»
(Hadisi, Buhâri, Müslim ittifakla rivâyet etmiştir.)

— **Ebî Hureyrenin hadîsini, Menâsik kitabında «size terk ettiğim şeyi öylece bırakınız.» «Şeklinde zikredeceğiz, muâviye ve câbir** (R.A) **in : » Ümmetimden zâil olmaz. «Ve diğeri : «Ümmetimden bir tâife zâil olmaz.» Hadisinide,** (Bu ümmetin sevâbı babı) **başlığında inşaallah zikredeceğiz.**

İZAHAT

Bu hadîsi nebevîde de gelecekle ilgili kıyâmet alâmetlerinden bir hükmün beyânı arzedilmektedir. Aynı zamanda îman ve ilsâmın Medînei münevvereye avdet edişi, yılanın deliğine dönüb akışına teşbih edilmektedir. Yılan çıkmış olduğu deliğine gerisin geri avdet ederken kuyruğunun üzerine tekrar aynı yoldan dönüb aktığı gibi, îman ve islamda Medînei münevvere-

den etrafa dağılmıştır. Tekrar etrafa yayılıp gittiği yollardan avdet edecektir. Her tarafa islamı yıkıcı fitne girecektir. Ancak Medînei münevvereye girmeyecektir. İslam en güzel şekilde varlığını ve kuvvetini orada gösterecektir.

Bu mubârek sözün mana ve muhteviyatı, günümüzde dahi görülmektedir. İslamın pek çok hükümleri başka ülkelerde gereği şekilde icra edilmez haldedir. Fakat orada halis ve muhlis müslümanlık ve müslümanlar görülmektedir. Hatta islâmın hükümlerinden Haccın îfasına giden her müslüman oraya mutlaka uğramaktadır ve oradaki hâlis ve muhlis hayata hayran olub gelmektedir.

Hadîsi şerifde beyan edilen «Medîne» tabiri, İslâmın gelişme merkezini beyan etmek içindir. Esas ve gerçek anlamı hakkında başka hadîsi şeriflerle açıklanmaktadır ki, Haremeyn denilen iki şehre şamildir. O iki şehirden birisi, İslamın doğuş ve başlangıç merkezi olan Mekkei mükerreme, diğeri de Hicret edilen Medînei münevveredir.

Netekim bu gerçek bir hadîsi nebevîde şöyle beyan edilmiştir :

«Muhakkak ki islam, garib olarak başladı ve başladığı gibi (garibliğe veya garib olarak) **avdet eder. Ve islam, Yılanın deliğine sığındığı** (akdığı) **gibi, iki mescid** (Mescidi haram ve Mescidi nebi) **arasına sığınır** (akar).»

(Müslim, İtisam, c. I, 18)

Hadisi nebevîde beyan edildiği üzere islam garibleştiği zaman, Mescidi haramın bulunduğu şehir olan Mekkei mükerreme ile Rasûlüllahın Ravzasının bulunduğu şehir olan Medînei münevvereye sığınıp akacaktır.

Bu hadîsi şeriflerin hükümleri bugün bir mûcizei Rasûl olarak görülmektedir. Ve aynı zamanda yarın gelecekte de müşahede edilecektir.

Evet asırlarca evvel söylenmiş olan bu mubârek sözün hakîkat ve esâsını pek çok müslümanların görüb bildiği gibi, bizde bizzat gidib gördük ki, Mekkei mükerreme ve Medinei münevvere de ve o iki şehrin civarında islam en güzel şekilde saflığını ve varlığını göstermektedir. Hemen hemen insanlar ve bütün varlıklar huzur içinde diğer ülkelerdeki hırsızlık, hainlik, katillik, cânîlik, zânîlik ve emsâli kötülükler orada pek azdır. Aynı zamanda böyle suçları işleyenler hemen cezalandırılmaktadır. Irz, namus ve mal emniyeti, diğer şehir ve ülkelere nazaran çok ve çok emniyettedir. Hatta islamın safiyetine bağlı saf ve temiz müslümanlarda oralarda görülmektedir.

Yirminci (20.) asırda pek çok ülkelerde teknik ve san'at zirveye ulaşmıştır. Maddi bakımdan fevkalâde gelişmeye rağmen, insanlık huzur ve sükûn içinde değildir. Kitallar zinalar, içkiler, cinayetler ve pek çok kötülükler kol gezmektedir. Bu cinâyetleri işleyen caniler hapishaneleri doldurmuşlardır. Hatta sokakları doldurmuşlardır. Fakat o mubârek ülkede hapishaneler boş, sokaklarda huzur ve emniyet gayet hoştur. Pek çok mallar

meydanlarda durmaktadır. Başka ülkelerdeki kadın fitnesi hâlini almış olan, çıblaklar, sokaklar da hiç görülmez. Kur'an tâlimi ile meşkul olan islam yavruları, insanlara hayret vermektedir.

Keza islâmın sığınak merkezi olan Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere ve cıvarından başka ülkelerde, mürtedler, kâtiller, cânîler, hırsızlar, bağîler, eşkıyalar, zânîler ve emsali kötülükleri işleyenler, islâmın dediği ceza ile cezalandırılmadıkları gibi, bunların afvı husûsu yabancı kul tarafından yapılamıyacağı halde bağışlayıp afv edenler oluyor. Fakat o mubârek beldelerde kulun afv etme hakkı olmayan, mürtedlik, hırsızlık, bağîlik ve zânilik gibi fenalıkların cezası hemen infaz ediliyor.

O mukaddes ülkeden başka yerlerde ise, böylelerini afv eden papaz kafalı beyinsizler görülüyor ve olmaktadır.

Kâtilin afvi husûsu, maktûlün (öldürülenin) yakınlarının bağışlamaları hâlinde olması câizdir. Bu hükmün geniş îzahı, **«Mülteka tercümesi»** adlı eserimizin dördüncü cildinin son kısımlarında mezkürdür.

Hiç hakları ve hadleri olmadıkları halde, islâma aykırî olan böyle afv ve bağışlamaları, **«Afv bir atûfettir»** diyen kara câhil ve makam, mansıb hırsına sahib olan zavallıları da malesef gördük ve münakaşasını yapdığımız kişiler de olmuştur.

İslâmı bilmeyen câhil başlar, ağızlarına «İslâm» kelimesini almışlar, her düşünce ve sözleri sanki islammış gibi hareket ediyorlar. Halbûki islam başka, ahlak başka ve islâmın ana esasları başka şeydir. onların fikirleri, savunmaları ve hükümleri yine başkadır. İslam cihânın malıdır.

Böyle olmakla berâber, son zamanlarda islamın ismi, Kur'anın resmi kalacağını ve fitnelerin de bilgin geçinen kimselerin yakasından çıkıp eteğine çıkılanacağı muhtelif hadisi nebevîlerde beyan edilmişti. Bu hükmü açıklayan hadîsi nebevîler, ilerdeki ciltlerde gelecektir.

Hal ve hareketleri, söz ve amelleri islâma uymayan ve fakat ahlakdan ve takvadan bahseden pek çok cahiller, kendilerine «müttekî ve mutasavvıf» süsü vererek câhil milleti aldatıyorlar. Halleri fetvaya dahi uygun olmayan bu zındıklar, kendilerine takva ehli dedirtiyorlar.

Böylelerine büyük âlimler şöyle demişler :

Fukahâya göre kudda-ı tarîk,
Oldu soofiyye gurûhu tahkik. (Şerhi Nuhbe)

NOT : Kuddar-ı tarîk; yol kesici eşkıya, demektir.

Yine âlimler şöyle demişlerdir :

«Tasavvuf, daha evvel hal idi (Yaşanma idi). **Sonra kâl** (sözden ibâret) **oldu. Sonra hâl ve kâl hâli giddi. Şimdi hayal** (tasavvufun hayali) **kaldı.»** (Şerhi Nuhbe)

Bu cümleleri nakletmekle, islâmı bilmeyen ve amel etmeyen bir takım kara câhillerin aldatıcı ve islâmı tersine anlatıcı durumlarını bildirmek gerektiğine işâret ediyoruz. Dolaysiyle islâmı ve müslümanları esas garibleştiren ve dejenere hâline getiren böyle sapıklar olduğunu bilmek lâzımdır.

Hulasai kelam dünyanın son zamanlarında her tarafı kaplayan pek çok fitneler, o mubarek şehirlere giremiyecektir. İslam, kıyamete kadar ve kâbei muazzama yer yüzünden kaldırılıncaya ve kalblerden îmanın silinip yok edilme zamanına kadar, islam o iki beldede sâfiyetini muhafaza edecek, müslümanlar da huzur içinde Rablerine kulluklarını ifâ edeceklerdir.

Yukarda 160 nolu hadîsi şerifdeki «MEDİNE» kelimesini, bâzı ulema «şehir» manasını ifade etmektedir, diyerek, «İslam Medîne ismini alan, yani şehir manasını ihtiva eden her şehre islâm akacaktır» şeklinde îzah etmişlerdir. Bu manayıda bir nebze görmek ortadadır. Zira bütün halkı şehre akın etmek için çabalamaktadır. İslâmınh ükümlerini iyi bilen ve iyi okuyanların hemen hemen hepsi şehir merkezlerinde toplanmaktadırlar.

Bu görüş de kıyâmet alâmetlerini beyan eden muhtelif hadîsi şeriflerde zikredilmiştir. Yâni kıyamet alâmetlerinden biriside, islam garibleştiği zaman, müslümanların ekserisi şehir merkezlerine akın edecekler, demektir.

Bugün köyden gelib ilim tahsil eden ve islâma hizmet aşkı ile gayret edenlerin ekserisi şehir merkezlerindedirler. İyi bilen, iyi okuyan, iyi san'atkar ve iyi iş adamlarının pek çokları şehir merkezlerine toplanmaktadırlar. Bu da gösteriyorki, köylerde karar edenlerin pek çokları son zamanlarda şehir merkezlerine akın edeceklerdir.

Bu görüşün yaşantısıda çok açık bir şekilde görülmektedir. Bir çok kimseler, köyündeki evini, bağını, bahçesini, tarlasını, takkasını bırakıyor şehre geliyor. Sorulduğunda köyünde huzûrun kalmadığından bahsedenler çoğunluğu teşkil ediyor. Demek oluyorki, İslam garibleştiği zaman, huzur ve sükûn merkezi, şehirler oluyor. Kendine göre bir huzur sağlayacak işe veya başka şeylere sahib olma imkanı şehirlerde daha elverişli olmaktadır.

Büyüklerinde şöyle bir sözleri vardır : **«El'ulemaü minelkura, lâ filkura : alimler köyden yetişir, fakat köyde kalmazlar.»**

Hayatta bulunan ve daha evvel geçmiş olan âlimlere nazar edilirse, ilim sahiblerinin ekserisi köyden ve köy çocuklarından yetiştikleri görülür. Bilhassa, din ilmine çalışan ve ve yetişen büyük bilginlerin hemen hemen ekserîsi köylerden gelmişler ve yetişgin alimler olarak şehir merkezlerinde karar etmişlerdir. Din ve îman hizmetinde bulunan Diyanet reisi, müfti, vâiz, imam, hatib, müezzin, Kur'anı Kerim hocası ve mesâli din hizmetinde bulunanların ekserîsi köyden gelmiş ve köy halkının çocuklarıdırlar.

Yukardaki hadîsi şerif de bu hususlara da işâret vardır. Hayatın bu noktada görülmesi de, bir nevî mûcizei Rasûlün tezâhuru olmuş oluyor. Cenabu hak nerede olursak olalım, islama bağlılığımızı hem kendimizden ve hemde neslimizden eksik etmesin. Ve Her müslümanı ilsâmını korumak için iyi yolları, yerleri ve iyi arkadaşları arayıp oralarda ve öyle makbul kişilerle islâmını huzurluca yaşayan mutlu insanlardan olmayı nasîb buyursun. Amin.

الفصل الثاني

١٦١ — (٢٢) عن ربيعة الجرشي، قال: أُتِيَ نبيُّ الله ﷺ، فقيل له: لِتَنَمْ عينُك، ولْتسمعْ أذُنُك، ولْيَعقِلْ قلبُك. قال: «فنامتْ عيْني، وسمعَت أذُناي، وعقَل قلبي». قال: «فقيل لي: سيِّدٌ بَنَى داراً، فصنع فيها مأدُبةً وأرسل داعياً؛ فمن أجاب الدَّاعي، دخل الدارَ، وأكل مِنَ المأدُبَةِ، ورضي عنه السيِّد، ومن لم يُجِب الداعيَ، لم يدخل الدارَ، ولَمْ يأكُلْ مِنَ المأدُبةِ، وسخط عليه السيِّد». قال: «فاللهُ السيِّدُ، ومُحَمَّدٌ الداعي، والدارُ الإسلامُ، والمأدبةُ الجنَّةُ». رواه الدارمي.

Tercümesi :

KİTAP VE SÜNNETE SARILMA İLE İLGİLİ İKİNCİ FASIL

161 — (22) **Rabîatül Cüreşi** (R.A) **den mervîdir, dediki : Resûlüllah** (S.A.V.) **e gelindi, ona denildi.**

«Senin gözün uyur, kulağın işitir ve kalbinde o halde iken anlayor.»

— **Resûlüllah** (S.A.V.) **buyurdu :**

«Elbet benim gözüm uyur. Kulaklarım işidir ve kalbimde idrak edip anlar.»

— **Resûlüllah** (S.A.V) **dedi :**

«Bana denildiki : (bu adam), **ev bina eden bir efendidirki, o evde sofrayı hazırlar ve etrafa** (sofraya adam çağırmak için) **dâvetci gönderir.**

— **Binâenaleyh bir kimse, dâvetciye icâbet ederse, eve girer, hazırlanan sofradan yer ve o sofranın sahibi efendi adam memnun ve râzî olur.**

Ve eğer bir kimsede dâvetciye icâbet etmezse, eve giremez sofradan yemez ve o sofrayı hazırlayan efendide o kişiye gâzablanır.»

Resûlüllah (S.A.V) **buyurduki :**

«İşte Allah (C.C.) efendidir, Muhammed (A.S.), **dâvetcidir, ev, islamdır ve sofra cennettir.»**

İZAHAT

Râvî **Rabîatülcüreşî,** (R.A), yemenlidir. Peyğamberimizin sahâbesinden olduğu ve kendisinden hadîsi şerif rivayet edib nakl̦ettiği beyan edilmektedir. Ayrıca sahâbeden olmayıp tabiîn'den olduğunu da zikredenler olmuştur.

Rabîa (R.A) ın memleketi olan**CÜREŞÎ** : Yemenin yakınında bir nahiyenin ismidir.

Hadîsi şérifin baş tarafında Resûlü Ekrem efendimizin kendisine gelen kimsenin ona gözlerinin uyuduğu halde kulaklarının işittiğini ve kalbinin de anlar olduğunu beyan etmesi, şâyani dikkattır. Zira her ferd de görülmeyen ve görülmesi nâdir olan bir hâli haber veriyor. O haberi verenin kim olduğu beyan edilmemekte ama, o gelib söyleyen kimsenin melek olduğu anlaşılmakta ve böyle beyan edildiği yazılmaktadır.

Meleğin dediğinde hemen Resûlü Ekrem efendimizin, **«Elbet benim gözüm uyur, kulaklarım iştir ve kalbimde idrak edib anlar»** diyerek cevabda bulunmasında şu âyeti kerîmeye işaret vardır :

«İbrahime (Aleyhisselâm-a) **Rabbisi; Benim emrime teslim ol, buyurduğu zaman, o da şöyle demişti : Kendimi âlemlerin Rabbisine teslim ettim.»** (Bakara sûresi, 131)

Resûlü Ekrem efendimiz, hadîsi şerifin devamında hâlıkı zülcelâlı, bir efendiye kendisini dâvetciye ve dâvet edilen evi de islama ve hazırlanan sofrayı da cennete teşbih etmektedir. Bu teşbihleri islam dâvasını en güzel şekilde îzah eden peyğamber efendimiz, kendisini tâkîb eden ümmetlerinin de aynı şekilde dâvete îcabet etmelerini ve dâvetin kudsî bir görev olduğunu bilerek zevkle devam edilmesini beyan buyurmuş oluyor.

İbni Melek dediki : **«Bu beyandan anlaşılmıştırki, islam cennetten daha geniştir.»**

Aliyyülkâri (R.A) da diyorki, Bende derim : Burada şu hadîsi şerife işâret vardır : **«Beni arzım ve semem yüklenememiştir. Fakat mümin kulumun kalbi beni yüklenmiştir.»** (Mirkat, c. 1, 194)

١٦٢ — (٢٣) وعن أبي رافع، قال: قال رسول الله ﷺ: «لا أُلْفِيَنَّ أحدَكم مُتَّكِئًا على أريكته، يأتيه الأمرُ من أمري مِمَّا أمرتُ به أو نهيتُ عنه، فيقولُ: لَا أَدْرِي، ما وجدنا في كتابِ اللهِ اتبعناه». رواه أحمد، وأبو داود، والترمذي، وابن ماجه، والبيهقي في «دلائل النبوة»

Tercümesi :

162 — (23) **Ebî Râfî** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurduki :**

«Sizin her hangi birinizi koltuğuna dayanmış mütekebbir ve müsteğnî vaziyette bulmayayım, ona benim emrimden bir emir veya nehyetmiş olduğumdan bir şey gelirde oda derse; Ben bir şey bilmiyorum. Biz ancak Allâhın kitabında bulduğumuz şeye tebî oluruz.»

(Hadîsi, Ahmet, Ebû Dâvud, Tirmizi, İbni mâce ve Beyhakî delâ ilinnübüvvesinde rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Râvî Ebi Râfî (R.A), Peygamber efendimizin âzad etmiş olduğu kölelerindendir. İsmi Eslemdir. Fakat künyesi galebe ettiğinden onu söylemek ve yazmak daha meşhur olmuştur. Kıbdî sülâlesine mensubdur. Râvî daha evvel Hz. Abbasın kölesi idi, Resûlüllah (S.A.V) efendimize hibe etmişti. Bu köle Hz. Abbas-ın îman ettiğini Hz. Peyğamber efendimize müjdelemişti de Resûlüllah efendimiz de onu kölelikten âzad etmişti. Kendisinden pek çok sahâbe ve tâbiîn hadisi şerif rivâyet etmiştir. Vefatı, Hz. Osman (R.A) ın şehid edilmesinden az bir zaman evvel olmuştur. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde beyan edildiği üzere, günümüzde olduğu gibi bâzı kimseler kendisini allâme yerine koyarak Kur'anda beyan edilmeyen bâzı meseleleri Peyğamber efendimiz beyan etse dahî, «Biz Kur'anda bulduğumuza tâbî oluruz» diyerek peyğamber efendimizin sünnetine tâbî olmayı red edenler olabileceğine işâret ediyor. Geçen asırlarda böyle zındıklar olduğu gibi, günümüzde de vardır. Zira Allâhın buyruğuna itaat etmeyi vazîfe sayıp Peyğambere itaat etmeyi zait sayanlar görülmektedir.

Halbuki Peyğamber efendimiz, söylediği her hükmü ve yapdıkları amelleri mutlaka ilâhî vahye müstenid olarak beyan edib işlemektedir.

Hakikatın böyle olduğu şu mealdaki âyeti kerîmede beyan edilmiştir : **«O** (Peyğamber) **hevâdan** (kendi nefsinden) **söylemiyor.»**

(Necm sûresi, 3)

Peyğamber efendimizin getirib beyan ettiği hükümlere tâbî olmak Kur'-ana uymak olduğu diğer bir âyeti kerîmede şöyle beyan edilmiştir.

«Peyğamber, size ne verdi (getirdi) **ise, onu alın** (tutun). **Ve size neyi yasak etti ise onuda almayın** (kaçının, uzak durun).» (Haşr sûresi, 7)

İşte bu ayeti kerîmelere ve yukardaki hadîsi nebeviyeye göre, peyğamber efendimizin buyurduğu ve işlediği her hüküm, ilâhi hükümlere bağlı olması, hasebiyle sarılınması lazım ve vacib olan hükümlerdir. Hadîsi şerifde beyan edildiği gibi, bâzı kibirli ve gururlu kimseler, «oda bizim gibi bir insandır, ona tâbî olmak olamaz., v.s.» sözlerle mütekebbirâne konuşub isyan edebilirler. Akıllı müslüman, böyle sapık ve zındıklara kulak vermez ve böyle mel'unlardan uzak durub tehlikelerinden kaçınmayı tercih eder. Zira ataların bir sözü vardır : **«Mis yanına varırsan, mis kokar. Pis yanına varırsan, pis kokar.»**

Hayatta pek çok kimseler böyle kibirli ve gururlu kimselerin ağzına bakıp sapıtmışlardır. Kendisini peyğamberden üstün gören zındıklara kanmışlardır. Hatta günümüzde dahi kendilerini Peyğamberden ve onların topluluklarından mutlu olduklarını söyleyen zalim ve hainlerin küfür kokan lakırdılarını kulaklarımızla duyduk.

Karşısındaki kalabalık cemaatı görünce, «Nuh Aleyhisselam 950 sene dâvet de bulundu. Karşısında 70 - 80 kişiyi geçmemiştir. Benim karşımda yüz lerce kişi vardır.» diyerek peyğamberi küçümseyen ve kendisini peyğamberden üstün ve mutlu göstermeye çalışan sözde alim aslında ilim ve îman cellâdı hâin olanların beyanlarınıda işittiğimizde hayretle içine dalmışızdır.

Kibir ve gurur; iblisin, firavn ve Ebu cehillerin sıfatıdır. Allah muhafaza Adem oğlu bu hastalığa mübtela oldumu, artık çok kötü ve çok iğrenç hata, küfür ve felâketlere sapıtıyor. Dünyada rezil ve perişanlığa uğradığı gibi, ahirette de şiddetli ve ebedî azaba müstehaklık mukadder olur.

١٦٣ – (٢٤) وعن المقدام بن معدي كرب ، قال : قال رسول الله ﷺ : « ألا إني
أوتيتُ القرآنَ ومثلَه معَه ، ألا يُوشِكُ رجلٌ شبعانُ على أريكتِه يقولُ : عليكم
بهذا القرآن ، فما وجدتُم فيه مِنْ حلالٍ فأحِلُّوهُ ، وما وجدتُم فيه مِنْ حرامٍ فحرِّموه ،
وإنَّ ما حرَّمَ رسولُ الله ﷺ كما حرَّمَ اللهُ ؛ ألا لا يحلُّ لكم الحمارُ الأهليُّ ، ولا
كلُّ ذي نابٍ من السِّباع ، ولا لُقَطَةُ مُعاهِدٍ إلا أنْ يستغنيَ عنها صاحبُها ، ومَنْ
نزَلَ بقومٍ ، فعليهم أن يَقْرُوهُ ، فإنْ لم يَقْرُوهُ ، فلَهُ أنْ يُعقِبَهم بمثلِ قراه » . رواه
أبو داود . وروى الدارمي نحوه ، وكذا ابن ماجه إلى قوله : « كما حرَّمَ اللهُ »

Tercümesi :

163 — (24) **Mikdâm bin mâdî kerb (R.A) den mervîdir dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurduki :**

«Duymuş olunuzki, şüphesiz ben Kur'anı ve onun gibisini berâber getirdim, dikkat ediniz tok karınlı bir adam sedirine (koltuk veya döşeğine) **kurulup oturur ve derki : Yalnız bu Kur'ana sarılmanız lâzımdır, binâenaleyh bu Kur'anda helâldan bir şey bulursanız, onu helal itikat ediniz ve helal hükmünü veriniz, işleyiniz. Ve eğer o Kur'anda haramdan** (yasak ve haram olandan) **bir şey bulursanız, hemen o haramı; haram itikat edip kaçınınız.**

Şüphesizki, Resûlüllahın haram kıldığı şey, Allahın haram kıldığı şey gibidir;

— Dikkat edinizki, size ehlileşmiş olan eşek helal olmaz, yırtıcı hayvanlardan her dırnaklı hayvanda helal olmaz, müslümanlarla anlaşma yapılmış olan kâfirin yitik (sokağa düşmüş ve gaybolmuş) **malını alıp yemekde helal olmaz. Ancak o sokağa atılmış ve yitik maldan sahibi müsteğnî olursa** (ihtiyac his etmediği ve kendisinin sokağa atıverdiği gibi ehemmiyetsiz bir mal olursa), **bu takdirde helal olabilir.**

— Ve bir kimse, bir cemaat ve topluluğa inip misâfir olursa, o topluluğun o kimseye ikram etmeleri lâzımdır. Şâyet o topluluk o müsâfire ikram etmezlerse, bu takdirde o misâfire onların yapdıklarının aynını yapması gerekir.»

(Hadîsi, Ebû Dâvud ve aynısını dârimî ve kezâ «Allâhın haram kıldığı şey gibi» Cümleye kadar, ibni mâcede rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Râvî Mikdâm (R.A), şam ehlinden sayılan ve Ebû küreyme künyesi ile künyelenen bir sahâbîdir. Şamda çok durmasından dolayı şamlılardan sayılmıştır. Ve kendisi doksan bir (91) yaşlarında iken Şamda vefat etmiştir. Allah ondan râzî olsun. Pek çok kimse kendisinden hadîsi şerif rivâyet etmiştir.

Yukardaki hadîsi şerifin baş tarafında da yine Kur'anın hükmü kadar ve belki de dahada fazla şerî hüküm ile geldiğini resûlü Ekrem efendimiz beyan buyurmaktadır. Ve hadîsi şerifin devâmında bir kaç sefer dikkat çekerek mühim îkaz ve tenbîhatta bulunarak kitabı ilâhînin hükümleri ile berâber kendisinin getirmiş olduğu sünnetlere de ehmmiyetle sarılınmasını tavsiye buyurmaktadır. Aynı zamanda Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin haram kıldığı şeyin, Allâhü tealânın haram kıldığı gibi haram olduğunu beyan buyurmaktadır.

Kur'an kerimde kesin ve açık bir şekilde beyan edilmeyen meseleden birisi olan eşegin etinin haramlığı meselesini beyan ederek şöyle buyurulmuştur :

«Dikkat ediniz ki, size ehlîleşmiş olan eşek helâl olmaz.»

Evet bu hükmün kesin şekli Kur'anı Kerimde zikredilmemiştir. Kur'anı Kerimde bu ve emsâli hayvanların bir binit hayvanı olarak zikri şöyle geçmektedir :

«Hem kendilerine binesiniz ve hemde zînet ve süs olsun diye Allâhü teâla atları, katırları ve merkebleri (eşekleri) **yarattı ve şimdi sizin bilemediğiniz daha neler yaratacak.»** (Nahl sûresi, 8)

Kur'anı kerimde habis cinsinden olan her hayvanın haramlığı şu âyeti kerîmede beyan edilmiştir :

«(Allahü teâla) **onların** (insanların) **üzerlerine murdar olan şeyleri de haram kılıyor.»** (Araf sûresi, 157)

Eşeğin ve diğer habis cinsinden ve etlerinin yenmesi haram olan hayvanların hükümleri ile ilgili geniş mâlûmat, islam hukûkunun esasını teşkil eden fıkıh kitablarında mezkürdür. Bu cümleden olarak **«Mülteka tercümesi»** adlı eserimizin dördüncü cildinde zikredilmiştir.

Hadîsi şerifin son cümlelerindeki müsâferet meselesi ile ilgili hükümde zarûret karşısında haramların helal olması hükmüne binaendir. Yoksa ikramda bulunmayana karşı o şekilde muamele, normal hayatta doğru değildir. Kuvvet kullanarak bir şeyler almak dînimizde haramdır. Evet müsâfire ikram vacibdir. Fakat ikramı terk etmeleri hâlinde zarûrî muhtaçlık ve hayat tehlikesini îcab ettiren bir hal olmadıkca misli ile mukâbele etmek câiz olmaz. Zârûret hali her şeyi mubah kılar, ölmeyecek kadar bir kaç lokma verilmesede yenilebilir.

Kur'anı Kerimde **«Nefsinizi tehlikeye atmayınız»** buyurulmuştur. Ayrıca, «**Muzdar kalırsanız, haramlar mubah olur.**» buyurulmuştur.

Bu âyeti kerîme meallerinin her ikiside, Bakara sûresinde mezkûrdür.

Yalnız zarûretler, ölüm tehlikesi ve bir farzın îfası şeklinde karşılaşıldığında işlenir. Yoksa günümüzdeki bâzı ahlaksızların işlediği gibi, bütün malları ve mülkleri ve hatta senelerce ihtiyaçları karşılanmış vaziyette iken «zarûret» diyerek haramları alıyorlar, işleyorlar ve yiyip içiyorlar. Bunların hayatı cehennemî bir hayattır. Allah muhafaza birde haramlara helâl diyecek olurlarsa, dinsiz îmansız kâfir olurlar.

١٦٤ — (٢٥) وعن العرباض بن سارية ، قال : قام رسولُ الله ﷺ فقال : « أيحسبُ أحدُكم متكئاً على أريكته يظنُّ أنَّ الله لم يُحرم شيئاً إلا ما في هذا القرآن ؟! ألاَ وإني والله قد أمرتُ ووعظتُ ونهيتُ عن أشياءَ إنها لمثلُ القرآن أو أكثرُ ، وإنَّ اللهَ لم يُحِلَّ لكم أنْ تدْخلوا بيوتَ أهلِ الكتابِ إلاّ بإذْنٍ ، وَلاَ ضربَ نسائِهم ، ولا أكلَ ثمارِهم إذا أعطوكم الذي عليهم » . رواه ابو داود وفي إسناده : أشعث بن شعبة المصيصي ، قد تكلم فيه .

Tercümesi :

164 — (25) **Irbaz Bin Sâriye** (R.A) **den mervidir, dediki :**

Resûlüllah (S.A.V) **ayağa kalkdı ve dedi :**

«Sizin biriniz, tahtına (koltuğuna) **kurularak dayanıpda Allâhü teâlanın Kur'andaki hükümlerden başka hiç haram kıldığı yokmu sanır?!**

— Duymuş olunuzki, şüphesiz ben Allâha yemin ederim elbet ben emrettim, vâzû nasihatda bulundum ve ben Kur'anı kerimdeki kadar veya ondan da çok eşyalardan nehyettim (Pek çok şeylerin haramlığını beyan ettim).

— Şüphesiz Allahü teâla size ehli kitabın izni ile helal kılmıştır. Onların kadınlarını dövmeyide helal kılmamıştır, ve onlara cizye olarak bağladığı malları verdikleri vakit kalan mallarının meyvalarını! (ve emsâlini) yemenizde size helal olmaz.»

(Hadîsi, Ebû Dâvud rivâyet etmiştir. Ve fakat hadisin isnadında; Eş'as bin Şûbe el Missîsî bazı söz söylemiştir.)

İZAHAT

Râvî Irbâz bins âriye (R.A), ashabı suffa denilen hak aşıkları ve fukarayı sâbirinden idi ve aşkı ilâhi neticesinde çok ağlardı. Hak teâlaya kavuşma aşkı çok olduğundan hak tealaya şu duada bulunurdu : **«Ey Allâhım! yaşım büyüdü ve kemiklerim zaifledi, binaenaleyh beni kendine kavuştur.»** (Mirkat, c. I, 197)

Râvî son zamanlarda Şamda sakin olmuştur. Kendisinden sahâbeden Ebi Umâme (R.A) ve pek çok tabiîn hadîsi şerif rivâyet etmiştir. Rivâyet ettiği hadîsi şerif adedi, otuz bir (31) hadisdir. Yetmiş beş yaşında iken Şamda vefat etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde beyan edilen ilk hükümler ile ilgili kısa îzahat, yukarıki hadîsi şeriflerde zikredilmiştir. Biz burada hadîsi şerifin son cümleleri ile ilgili hükümleri kısa yoldan açıklamaya çalışacağız.

Müslümanlarla kâfirlerin harbleri neticesinde, müslümanlar galib gelib kâfirlere tazmînat ve temînat olarak senelik bağlanan cizyeyi ödedikleri takdirde onların canları, mal ve mülklerine tecavüz edilemiyeceği beyan edilmektedir. Evleri, hanımları ve malları her türlü saldırı ve tecâvüzdan berî olması gerektiğini kesinlikle beyan buyurmaktadır.

Şu halde böyle emniyet ve emanda olmaları gereken gayri müslimlerin mallarına, ev ve meskenlerine ve aile efratlarına tecavüz edib saldırmak, müslümanlara saldırmak kadar ve hatta müslümanlara zulümden de eşettir. En âdî ve iğrenç harekettir.

١٦٥ — (٢٦) وعنه ، قال : صلّى بنا رسولُ الله ﷺ ذاتَ يَوْمٍ ، ثم أقبَلَ عَلَيْنا بِوَجْهِهِ فَوَعَظَنا مَوْعِظَةً بليغةً ، ذَرفَتْ مِنها الْعُيونُ ، وَوَجِلتْ منها القُلوبُ . فقال رجلٌ : يا رسولَ الله ! كأنَّ هذه موعظةُ مُوَدِّعٍ فَأَوْصِنا ، فقال : « أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللهِ والسَّمعِ والطاعةِ ، وإِن كان عبداً حبَشياً ، فإنَّه من يَعِشْ منكم بعْدي فَسَيَرَى اخْتِلافاً كَثِيراً ؛ فعلَيكُمْ بسُنَّتي وَسُنَّةِ الْخُلَفاءِ الرَّاشِدينَ الْمَهْدِيِّينَ ، تَمَسَّكُوا بِها وَعَضُّوا عليها بالنَّواجِذِ ، وَإِياكم وَمُحْدَثاتِ الأُمُورِ ؛ فَإِنَّ كلَّ محدثةٍ بِدْعةٌ ، وكلَّ بِدْعةٍ ضَلالةٌ » . رواه أحمد ، وأبو داود ، والترمذي وابن ماجه إلا أنهما لم يذكرا الصلاة

Tercümesi :

165 — (26) **Yine ondan** (ırbaz bin srâiye R.A den) **mervîdir, dedi :**

«Resûlüllah (S.A.V) **günlerden bir gün bizimle berâber namaz kıldı, sonra yüzünü çevirib döndü ve bize gâyet ciddi bir vâzu nasihatda bulundu ki, O nasihattan gözler ağladı ve kalbler korkup titredi.**

— İşte o anda bir adam dediki : Ya Resûlüllah! sanki bu vâzu nasihatınız vedâlaşma nasîhatı gibidir. Binaenaleyh bize vasiyet ediniz.

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Size, Allahdan korkma ile Habeşli zenci bir kölede olsa, emrine kulak verip itâat etmenizi tavsiye ederim. Zira sizden bir kimse, benden sonra yaşarsa, pek çok ihtilafı görecektir.

— İşte o ihtilafın çoğaldığı zaman, benim sünnetime ve doğru yolda olan hulefâ-i Reşâdimin (dört halifemin) **sünnetine sarılınız. O sünnetlere öyle sarılınki, sanki onlara azı dişlerinizle sım sıkı sarılınız ve yeni ihdas edilen işlerden** (dine sokulan yeni uydurma ve Bid'atlardan) **kaçınınız; Zira her yeni çıkan** (ve dinde yeri olmayıp dine aykırı olan), **Bid'attır ve her Bid'at dalalettir (sapıklıktır).»**

(Hadîsi, Ahmed, Ebû Dâvud, Tirmizi ve ibni mâce rivâyet etmişlerdir. Ancak tirmizi ve ibni mâce, namaz kelimesini zikretmemişlerdir.)

ÎZAHAT

Hadîs şerifde calibi dikkat olan bâzı cümleleri kısa yoldan açıklamaya çalışalım. Hadîsi şerifin bir cümlesinde, **«Size, Allahdan korkmayı tavsiye ederim.»** buyurulmuştur.

Bu cümle ile bütün hikmet ve fazîletin başı Allahdan korkmaya bağlı olmasından dolayı, Allaha şirk etmekten, ısyan ve tuğyanda bulunmakdan berî olarak emri ilâhîlere sarılıb nehyi ilâhîlerden kaçınmayı kesin olarak ilk hamlede tavsiye edib emir buyurmuştur.

Peyğamber efendimizin bu tavsiyesi, Hâlıkı zülcelâlın ilahî tavsiyesine muvâfık olarak buyurulmuştur. Cenâbu hak bir âyeti kerîmesinde şöyle tavsiye buyurmuştur :

«İzzi ceâlım hakkı için, biz, senden önce kendilerine kitab verilenlere de, size de hep «ALLAH dan korkun» diye tavsiye ettik...» (Nisâ sûresi, 131)

Allahdan korkan kimseler, din millet ve vatan için iyi şeyler yapar ve iyilikler düşünerek dâima hakkaniyeti ızhar ederler. Allahdan korkmayanlar ise, hem kendilerine zarar getirirler ve hem dine, vatan ve millete zararları olur. Ahirette de şiddetli azaba müstehak olurlar.

Bir ayeti kerîmede de şöyle buyurulmuştur :

«Ey îman edenler! Allahdan gerçekten ve ciddî olarak korkun ve ancak müslüman olarak ölün.» (Ali İmran, 102)

Bu ayeti kerîmenin ve yukardaki hadîsi şerifin manalarını anlaşılır şekilde açıklayan büyük îmanlı şâirimiz **MEHMET AKİF** merhum şöyle beyan etmiştir :

Ne irfandır ahlâka yükseklik veren ne vicdandır;
Fazîlet hissi insanlarda Allah korkusundandır.
Yüreklerden çekilmiş farz edilsin hafvı yezdanın (Allah korkusunun),
Ne irfanın kalır tesîri kat'iyyen ne vicdanın.
O cem'iyyet ki vicdanında hâkim havfı yezdandır (Allah korkusudur.)
Bütün dünyaya sahibtir, bütün akvama (kavimlere) **sultandır.**
Fakat efrâdı Allah korkusundan bî haber millet,
Çeker, milletlerin menfûru kıbdîler kadar zillet.
Meâlî (yüksek) **meyli hiç kalmaz, şehâmet büsbütün kalkar;**
Ne hakimlik tanır artık, ne mahkum olmakdan korkar.

(SAFAHAT, 307 — 308)

Ey mümin kardeş! **AKİF** merhumun feryad ederek ilâhî aşkla söylediği bu kıymetli sözlerini dikkatla tekrar tekrar oku, okuda günümüzdeki melanetlere iyi teşhis koy ve kendini Allahdan korkan, hak hukuk tanıyan, büyüğüne hürmet, küçüğüne şefkat ederek vatan ve millete hayır getiren veya getirecek kişilerden olmaya çalış. Aynı zamanda cenabu hakka hayırlı dua et ve ellerini açda neslininde böyle Allahdan korkan yüksek ahlaka sahib olan kişiler hâlinde devamını dile.

Yukardaki satırları okuyan her müslüman, iyi düşünmeli ve hayattaki eşkiyayı ve birbirlerine zulmetmeyi ve hatta fitnenin esas tahrikcisi hâlinde görülen ve dâima hayasız ve edebsizlere yardım eden hatta afv edib sırtlarını okşayan zalimleri iyi anlamak gerekir. Her çeşit zümrevî ve fırkavî hastalıklardan uzak olan hakîkî müminler, en doğruyu ve en iyisini görebilirler. Fakat kendilerini ve beyinlerini bir tarafa yanı bir fırkaya veya bir şahsa şartlamış iseler, bu zavallılar kolay kolay doğruyu ve Allahdan korkmayan hâinleri göremez, anlayamaz ve hatta savunmalarını yaparlar.

Böyleler hakkında Resûlü Ekrem efendimiz mubarek sözünde şöyle buyurmuştur :

«Senin bir şeyi sevmen, seni kör ve sağır eder.»

(Ahmed, Ebû Dâvud, Fethulkebîr, c. 2, 69)

Netekim atalar sözlerinde, **«Kork Allahdan korkmayandan»** demişlerdir.

Hadîsi şerifde ikinci tavsiye ise şöyledir :

«Size habeşli zenci bir köle de olsa, âmirinize kulak verib itâat etmenizi tavsiye ederim.»

Gayet ince ve açık ifâde ile beyan edilen bu hükme de, çok dikkat etmek ve gereğini icra etmek çok mühim ve elzem bir mes'eledir. Zira «müs-

lümanım» diyen ve fakat âmirlerine itaat etmeyen pek çok kimseler geçmişde görülmüştür ve hâlada görülmektedirler.

Kendilerinin etrâfı olursa veya maddî bakımdan bir az varlık sahibi iseler, bakarsınız başlarına gelen aslen köylü veya fakir kimselerden ise, o âmiri küçümseyip beğenmeyen ve hatta takma atlar falan uydurarak hakaret etmeye kalkışanlar, zamanı sabıklarda olduğu gibi, günümüzde de aynı haller görülmektedir.

Böyle zavallı kimselerin Allâhın kulu Peyğamberin ümmeti olmaları gülünçtür. Zira gerçekten Allâhın kulu ve peyğamberin ümmeti olmuş olsalardı, Habeşli zenci bir köle de olsa meşrû ve doğru olan her emrine itâat edildiği gibi, saygı ile hürmetine devam ederlerdi.

Hicretin sekizinci senesinde kuzâa taifesinden Bella ve azre kabîleleri Medînei münevvere hayvanlarını toplayıp götürmek için Vâdiyil kura denilen mahalle toplandıkları işitiliyor, bunun üzerine Amr bin As (R.A), baş buğ tâyin ediliyor ve otuz kişi ile onları tedib edib dağıtmak üzere gönderiliyor. Fakat oraya yaklaşınca düşmanın adedi çok olduğunu öğrenen başbuğ Amr bin As (R.A) hemen Resûlüllaha elçi gönderiyor ve takviye isteyor.

Bunun üzerine Resûlü Ekrem efendimiz ikiyüz kişiyi Ebû ubeyde Bin cerrah (R.A) kumandasında takviye olarak gönderiyor ve **«ihtilaf edib fitne çıkarmayınız. İttifak üzere olunuz»** buyuruyor.

Bu ikiyüz (200) kişilik takviye ordusunun içinde Ashabın en efdalı Ebû Bekir ve Ömer (R.A) de varlardı. Ebû Ubeyde (R.A) Amr bin As (R.A) ın yanına varınca askerlere imam olmak istedi. Amr bin As (R.A) ise, **«Sen bana imdad geldin. Asıl askerlerin emîri benim»** dedi. Ebû Ubeyde mülayım bir zat idi ve **«Resûlü Ekrem, ihtilaf etmeyiniz, diyerek emir buyurdu, sen bana uymaz isen ben sana uyarım.»** diyerek Amr bin As (R.A) ın imam olmasına muvafakat edib cemaatı müslimin ile beraber namazı kıldı. (Kısası Enbiya, 8. hicret bahsi)

Görüldüğü üzere Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer hem takviye için gelirlerken Ebû Ubeyde (R.A) ın riyaseti altında bulunuyorlar ve hemde bizzat ordunun başbuğu olan Amr bin As (R.A) ın riyaseti altında inkıyad ederek itâat ediyorlar. Halbuki bu iki zat, bu ümmetin en efdal kişileridir.

Bu icraatı işlemekle Hz. Resûlallah sallellâhü aleyhi vesellem ümmetlerine örnek hayatı tatbik ettirmiş oluyor ve işte sizde böyle olunuz, diyerek talim ve terbiyeyi bilfiil gösteriyor. Alıbda amel eden müslümanlara ne mutlu, şâyet bu hüküm ve yaşantılara inandım, deyibde amel edemiyen ve her âmirine ısyan etmek için çeşitli yalan ve iftiralar uyduranlara yazıklar olsun. Böyle adamlar, gerçekten Allâhın kulu ve Peyğamberin ümmeti olamazlar. Nefislerinin ve menfeatlarının kulu olabilirler.

Ülülemre itâat etmenin bir ilâhî emir olduğu şu âyeti Kerîme ile beyan edilmiştir :

«Ey müminler! Allâha itâat ediniz. Peyğambere ve sizden olan ülülemre de itâat ediniz..» (Nisa sûresi, 59)

Ayeti kerîmede belirtildiği üzere «bizden, yani biz müslümanlardan» olan ülülemre itaat etmek kaydı vardır. İslamı kabul etmeyen ve islâmın hükümlerini tahkîr eden ülülemre itâat meselesi bu kaydın dışında kalır. Namazını kılan, orucunu tutan, kurbanı kesen ve cenaze namazını eda eden her kişi bizdendir, müslümandır. Böyle olan amirlerin meşrû ve doğru olan emirlerine itâat etmek, hem Allâhın emrine ve hemde peyğamberimizin buyruğuna itâaat etmektir.

Şâyet müslümanlardan olduğu halde kötülükleri emreden bir ümerâ olursa, böyle kötü ve haram olan emirlerine iâat etmek haram ve günahtır. Caiz değildir. Zira böyle kişiler kendilerini haşâ Allâhın üstünde gören mel'un kimselerdir. İtâat etmek doğru olamaz. Farz olan amelleride terk ettirmeye kalkana da itâat edilmez. Zira âmirlerin âmiri ve hakimlerin hâkimi mutlakı olan Allâha îtâat etmek her şeyin üstünde bir farzdır.

Bu gerçek bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Allâha ısyan olan şeyde, hiç bir ferde itâat etmek olamaz. Ancak itâat, mâruf (iyi ve helal) **olan şeydedir.»**

(Buhârî, müslim; Fethul kebir, c. 3,346)

Bu son hadîsi şerifi dikkatla okuyalımda nefsânî arzûlarımıza uygun olarak emir ve tavsiyelerde bulunan zâlim emirlere itâat etmenin câiz olmayacağını iyi bilelim.

Hakikat böyle iken, günümüzde pek çok kişiler, başa geçen zâlimlerin islâmın rûhuna aykırî çıkardıkları kanunlara, emir ve sözlerine «ulülemre itâat» diyerek bağlanıb onlarla iş yapıyorlar ve o hükümlere tâbî olmâyı suç saymayorlar.

Ey zavallılar : Allahın kelâmı olan kitabımız Kur'anı Kerimde beyan edilen kesin ve açık hükümlere muhâlif hükümler veren veya haram olanları işlemek için emir verenler, ilâhî hükmü değiştirmeye hakları ve hadleri yoktur. onlar şeytanın dostları, cehennem odunlarıdırlar. Yanlarına arkadaş çoğaldıp berâber cehenneme yoldaş arayan zâlimlerdir.

Evet böyle zâlimlere ve zulum emri verenlere itaat edilmez. Fakat ısyan ederek fitne de çıkarılması doğru değildir : Ancak onların kötü olan emirleri yerine getirilmez mümkin olur ve menfeat umulursa, ikaz edilir.

Hadîsi şerifde îzahını yapdığımız cümleler içinde, **«Habeşli zenci bir köle de olsa»** hükmü ile başa getirilen ve getirilmesi gereken emîrin, mutlaka erkek olması beyan buyurulmuştur. Zira emirlik hakkı ve iyi neticeli umerâlık vazîfesi, erkeklere verilmekle hem dünyevî ve hem dînî ve uhrevî selâmet

ve seadete nâil olunur. Hem akıl bakımından ve hemde din bakımından er keklerden noksan olan kadınlara emirlik vermek ise, o memleket ve milletin her bakımdan felâket ve belâsına sebeb olur.

Netekim Peyğamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz şöyle buyurmuştur :

«İşlerinin başına kadın geçiren (kadını emir yapan) **bir millet, aslâ felah bulamaz.»** (Buharî)

Diğer bir hadîsi şerifde mealen şöyle buyurulmuştur :

«Ey ümmeti Muhammed! eğer sizin âmirleriniz hayırlılarınızdan, zenginleriniz sehâvetli kimseleriniz hâlinde olurlarsa ve işlerinizi aranızda müşâvere edenler hâlinde olursanız, işte bu takdirde yerin üstü (yaşamanız), **sizin için yerin altından** (ölmenizden) **daha hayırlıdır.**

— Ve eğer sizin âmirleriniz, şerlilerinizden, zenginleriniz pahilleriniz hâlinde olanlardan olurlarsa ve işlerinizi kadınlarınıza havâle ederseniz (Kadınları başınıza âmir yapar veya bütün söz ve yetgiyi kadınlarınıza verirseniz), **işte bu takdirde sizin için yerin altı üstünden** (ölmeniz yaşamanızdan) **daha hayırlıdır.»** (Tirmizî, Feyzulkadir, c. 1, 430)

Yukardaki hadîsi şerifleri okuyan her müslüman iyi dikkat etmeli ve iyi düşünmelidir. İyi düşünüp inanmalıki, günümüzde kızlarını milletin içine çırıl çıplak salıp ondan sonrada medeniyet, hürriyet ve ilericilik gibi kelimeler le islâmın ana esaslarını inkar veya tahkır edercesine hareket edib bir nevî kafir olanları veya bu işin yönlerini bilemeyip câhillerin işledikleri hallere bakmalıki, ne kadar islâma aykırî ve ne kadar felâkettir. Bu hâli işleyenlerin zararı sırf kendilerine münhasır değil, bütün millet ve memleket belâlara ve felâketlere sürüklenmiş oluyor.

Hal böyle iken yabancı erkeklerin içinde oturmasına, kalkmasına, gidib gelmesine veya berâber yeyip içmesine ve çeşitli hizmet ve vazife görmelerine kızlarını ve hanımlarını müsâade edenlerin ne kadar kötülük ettikleri, millet ve memleketin baş belâsı oldukları ortaya çıkmış oluyor.

Bu durumların dışında haram olan halvetler işleniyor, göz zinâları, dil zinaları, el ve ayak zinâları ve hatta sokaklarda âdeta alenî zinanın her çeşit başlangıcını çekinmeden yapmalarına gözlerini yuman veya görmezlikten ve bilmezlikten gelen baba ve analar, diğer hadîsi şeriflerde beyan edildiği üzere «DEYYÜS ve DEYYÜSE» kimselerdir. Aynı zamanda ataların bir sözü vardır : **«Dişisini kıskanmıyan, domuzdur.»** Bu sözü anlayıb öğrenmek isteyen hayvanat bahçelerine giderlerse, erkek domuzların dişilerini kıskanmadığını görürler.

Bu meselelerin daha geniş izahı, **«İSLAMDA TESETTÜR VE HAYA»** adlı eserimizde geçtiğini müslüman kardeşlerimize ehemmiyetine binaen bildiriniz. Oradan mutlaka okumalarını tavsiye ederiz.

١٦٦ — (٢٧) وعن عبد الله بن مسعود ، قال : خطَّ لنا رسولُ الله ﷺ خطّاً ، ثُمَّ قال : « هذا سبيلُ الله » ، ثُمَّ خطَّ خُطوطاً عَنْ يَمينِهِ وَعَنْ شِمالِهِ ، وقال : « هَذِهِ سُبُلٌ ، عَلى كُلِّ سَبيلٍ مِنْها شيطانٌ يَدْعُو إليه » ، وقرأ : (وأنَّ هذا صراطي مستقيماً ، فاتَّبِعُوهُ) الآية» . رواه أحمد ، والنسائي ، والدارمي .

Tercümesi :

166 — (27) Abdullah bin Mes'ud (R.A) den mervîdir, dedi :

Resûlüllah (S.A.V) bize bir çizgi çizdi, sonra dediki :

«İşte bu dosdoğru çizgi, Allahın yoludur.»

Sonra Resûlüllah (S.A.V) o doğru çizginin sağına ve soluna çizgiler çizdi ve dediki :

«İşte bu çizgiler, yollardır. Bu yolların her birinin üzerinde bir şeytan vardırki, o bâtıl yola (insanları) **dâvet eder.»**

Resûlüllah (S.A.V) **Şu mealdaki âyeti kerîmeyi okudu :**

«Şu emrettiğim yol, benim dosdoğru yolumdur : Dâima ona uyun. Başka (bâtıl) **yollara ve dinlere uyup gitmeyin ki, sizi onun yolundan saptırıp parçalamasınlar..»** (En'am sûresi, 153)

(Hadîsi, Ahmed, Nesâî ve Dârimî rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz evvelâ bir tek yol çiziyor ve diyor ki : **«İşte bu dosdoğru çizgi, Allâhın yoludur.»**

Resûlüllah bu ifâdesi ile şu hususlara işâret buyuruyor :

a) Doğru yolu Allâhü teala beyan etmiştir. Ve her yönüyle apaçık belirtilmiştir.

b) Bu doğru yol, aynı zamanda hakkın tek olduğunu beyandır. Allâhü tealânın beyan ettiği hak birdir. Binâenaleyh bir meselde ihtilaf edilirse, mutlaka biri haklı diğeri haksızdır. Her ikisi haklı olamaz. Çünkü hak birdir.

Şu halde ihtilaf sahiblerinin her birine haklılık verilecek olursa, hak ile bâtıl karıştırıldığından fesat bir hüküm verilmiş olur. Bu mes'elenin daha geniş îzahı usul ilimleri ile akâid kitablarında zikredilmiştir.

c) Peyğamber efendimizin yukardaki ifâdesi ile şu gerçekler de onlaşılmaktadır :

Çeşitli alim ve müctehidlerin beyanları, eğer kitâbullâha ve sünneti nebeviyyeye uygun olursa, onlarda dosdoğru yoldur. Binaenaleyh o yola tâbî olanlarda Allâhın hak olan yoluna tâbî olmuş olurlar.

Hadîsi şerifin devam eden hükümlerinde beyan edilen sağlı sollu çizilen yollar ise, bâtıl yollardırki, o yolların üzerinde şeytanlar bulunmaktadır. Binâenaleyh o batıl yollara tâbî olanları cehenneme götürmek üzere yerleşmişlerdir. Akıllı müslüman dosdoğru yol olan tek ve hak yola tâbî olur. Şeytanların üzerlerine durubda sâliklerini cehenneme götürecekleri bâtıl yollara gir mez.

Bâtıl yollara duran şeytanların gâye ve emellerini cenâbu hak muhtelif âyetlerinde belirtmiştir. Cümleden bir kaç tânesi şöyledir :

«Ey müminler! Hepiniz iç ve dışınızla sâbit bir şekilde islâma giriniz. Şeytanın adımlarına (izlerine, tuzaklarına ve yollarına) **uymayınız. Çünkü o** (Şeytan), **sizin apaçık bir düşmanınızdır.»** (Bakara sûresi, 208)

Diğer ayeti kerîme meali :

« (Habîbim!) **Sana indirilen Kur'ana ve senden evvel indirilen kitablara îman ettik, diyerek samimiyetsiz iddiâda bulunanlara bakmazmısın?!** (Onlar) **o azgın şeytana muhâkeme olmak isteyorlar. Halbukî onu** (Şeytanı), **tanımamakla emrolunmuşlardı. Şeytan ise, onları çok uzak bir sapıklığa düşürmek ister.»** (Nisâ sûresi, 60)

Bu âyeti kerîme bir munafık ile bir yahûdî arasında geçen bir dâvâyı, hakeme havâle etmek istediklerinde, münafık-ın Hz. Peyğamberi bırakıb Yahûdîlerin reîsi olan Kâb bin eşrefe gitmek istemesi üzerine nâil olmuştu. Bu hâdîsenin şekil ve îzahı bu âyeti kerîmenin tefsirlerinde mezkürdür.

Diğer bir âyeti kerîme meali şöyledir :

«Muhakkak Şeytan, size ezelî bir düşmandır. Binaenaleyh sizde onu düşman tanıyınız. Çünkü o, etrâfına toplanan avenesini ancak cehennemlik olsunlar diye çağırır.» (Fatır sûresi, 6)

١٦٧ - (٢٨) وعن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسولُ الله ﷺ : « لا يُؤْمِنُ أحدُكم حتى يكونَ هواهُ تبعاً لما جئتُ به » . رواه في « شرح السنة » ، وقال النووي في « أربعينه » : هذا حديث صحيح ، رويناه في « كتاب الحجة » بإسناد صحيح .

Tercümesi :

167 — (28) **Abdullah bin Amr** (R.A) **den mervidir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V.) **buyurdu :**

«Sizin biriniz (Hakîkî ve kamîl) **mümin olamaz, tâki benim getirdiğime** (kitap ve sünnete) **hevâsı** (arzu ve ameli) **tâbî ola.»**

(Hadisi, İmamı Beğavi «Şerhissünne» adlı eserinde rivâyet etmiştir. İmamı Nevevi «Hadisi Erbein»inde, bu hadis sahihdir, demiştir. Bizde «Kitabul hucce» de Sahih isnadla rivâyet ettik.)

İZAHAT

Yâni her hangi bir müslümanın kâmil ve olgun îmâna sâhib olması, Resûlülah (S.A.V) efendimizin getirmiş olduğu hükümlerine ve sünneti nebeviyyelerine, içten ve gönülden bağlı olarak tâbî olmasına bağlıdır. Hakîki ve gerçek mümin, meylü mehabbetini en güzel bir şekilde Rasûlülâha bağlar ve her hâlü kârında ona uymayı şiar edinir.

İtikat ve îmanda, ibâdet ve ahlakda, ticâret ve alış verişde, nikahlanma ve boşanmada, insan ve hayvan haklarında, mahlûkata şefkat ve merhamette, bâtıl ve küfürle mücâdelede, haramlardan kaçınıb helalları işlemekde ve bunların gibi islâmın hükümlerini icra ve tenfiz etmede, adım adım ve nokta nokta Resûlüllâha tâbi olur, her türlü muhâlefetten kaçınır.

Peyğambere tâbi olanla olmayanların kısımlarını şöyle sıralayabiliriz :

a) Bir kimsenin din ve îmana sevgi ve mehabbeti, şer'i şerifin esâsına bağlı olarak tezâhur ediyor ise, İşte o şer'in emirlerine son derece bağlılığını gösteren kimse, vahdâniyeti ilâhiyyeye gerçekten inanmış mümini kamildir ve Peyğambere en kemallı bir şekilde tâbi olan kişidir.

b) Bir kimsede hevâyı hevesine tâbî olarak şer'in emirlerine muhâlefet eder ve hevâyı hevesinin arzu ve isteklerine tâbî olursa, işte bu kimsede nefsânî arzularını ilah edinen kimse olması hasebi ile dünya ve ahirette zarar ve ziyâna uğrayan kâfirdir.

Bu îzahımız, islamın her hükmünü tahkır edib veya inkar edercesine davranıb kendi arzu ve emellerine tâbı olan münkirleri zikretmiş oluyoruz.

Böylelerini Cenâbu hak Kur'anı keriminde şöy beyan buyuruyor:

«—(Ey habîbim!) **şimdi o kimseyi gördün ya:** (Hak ve hakikatı bırakıb keyfine taparcasına) **nefsânî arzusunu kendine ilah edinmiştir.»** (Casiye sûresi, 23)

c) Bir kimse de şeriatın îman ve îtikad esaslarına inananarak tâbî olur ve fakat furûu amel denilen abdest, namaz, zekat, oruç, hac, nikah ve helal olan muameleler gibi şer'î amelleri işlemezse, işte bu kimse fâsıktır.

d) Ve bir kimse de, îman ve îtikad esaslarına içten inanmayıp sâdece dış görünüşden islâmın amelî hükümlerini işlerse, işte o kimse münafık amelini işlemekle munafıktır.

Yukardaki taksîmatı öğrendikten sonra, hak ve hakîkatı arayan ve Hz. Peygâmbere adım adım, nokta nokta tâbî olmak gâyesine tâbî olan kişi,

kendisini araştırmalıdır. Aceba bu sınıfların hangisindendir. Kendi îtikat ve amellerini kontrol eden her müslüman yolunun doğru veya eğri olduğunu mutlaka görecektir. Yeterki dikkatla ve hâlisane bir şekilde araştırılsın.

Şâyet bir kişi, islâmın esaslarına hakkı ile vakıf değilse, bu takdirde islamı iyibilen ve bildiklerine ihlasla îmân edib amel eden âlim ve kâmil kişilere müracaat ederek îtikat ve ameelerinin eksik yönlerini öğrenib düzeltmeleri zarûrî bir vecibedir.

١٦٨ — (٢٩) وعن بلال بن الحارث المزني ، قال : قال رسول الله ﷺ : « مَن أحيا سُنَّةً مِنْ سُنَّتي قد أُمِيتَتْ بَعْدي ، فإنَّ له مِنَ الأجْرِ مِثْلَ أُجُورِ مَنْ عَمِلَ بِها مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِم شَيْئاً ؛ وَمَنْ ابْتَدَعَ بِدْعَةً ضلالة لا يَرْضاها الله ورسوله ، كان عليه من الإثْمِ مِثْلُ آثامِ مَنْ عَمِلَ بِها لا يَنْقُصُ مِنْ أوْزارِهِم شَيْئاً ». رواه الترمذي

١٦٩ - (٣٠) ورواه ابن ماجه عن كثير بن عبد الله بن عمرو ، عن أبيه ، عن جده .

Tercümesi :

168 — (29) **Bilâl bin elhars elmüzenî** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Bir kimse, benden sonra benim öldürülmüş sünnetimden bir sünetimi ihya ederse, muhakkakki o sünneti ihva eden kimse için, o sünnetle amel edenlerin ecirlerinden hiç bir şey noksanlaşmaksızın o sünneti işleyenlerin ecri kadar ecrü mükçfat vardır.

— Bir kimsede Allah (C.C) **ve Resûlünün râzi olmadığı kötü Bid'atı ihdas ederse, o Bid'atla amel edenlerin vizir ve günâhları noksanlaşmadan onların günâh ve vebâli kadar günâh, o Bid'atı ihdas edenede vardır.»** (Hadîsi, Tirmizi rivâyet etmiştir.)

169 — (30) Yukardaki hadîsi şerifi, ibni mâce, kesir bin Abdillah bin Amrden, oda babasından, oda dedesinden rivâyet etmiştir.

İZAHAL

Râvî Bilâl bin elhars veya elhâris elmüzenî (R.A), Medînei münevvereli sahâbîlerdendir. Hicretin beşinci senesinde müslüman olmuştur. Medînei münevverenin biraz uzağında olan «İstîrâ» denilen mahelde sâkin olurdu. Fakat zaman zaman medînei münevvereye gelirdi.

Hz. Bilâl bin elhars (R.A), Hz. Muaviye (R.A) ın zamanında hicretin altmış (60) ında vefat etmiştir. Kendisi vefatı ânında, seksen yaşında idi. Ken-

disinden oğlu Abdurrahman ile Alkama bin elvakkas (R.A) hadis rivâyet etmişlerdir. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde geçen hükümler, câlibi dikkat meseleleri ihtiva etmektedir. Zira Resûlüllâhın ölmüş sünnetini ihya etmek, çok güç bir meseledir. Bu güç olan meseleyi yaşamak ve yaşatmak elbette fevkalâde bir ameldir.

Günümüzde Resûlüllahın ölmüş sünnetleri pek çoktur. Hatta farzlar dahî işlenmeyen bir memlekette elbet ölmüş sünnet çok olur. Öyle ise farzları işlerken terk edilen sünnetleri ihya edenler, alış verişde işlenmeyen sünnetleri ihya edenler, nikah ve mehir meselelerinde ölmüş sünnetleri ihya edenler, geyinme, yeme ve içme ânında ölmüş sünnetleri ihya edenler, konuşma ve davranışlarda ölmüş sünnetleri ihya edenler, Cami cemaat meselelerinde ölmüş sünnetleri ihya edenler, komşu haklarına riayet husûsunda ölmüş olan sünnetleri ihya edenler, Karı koca ve ana baba haklarında ölmüş sünnetleri ihya edenler, evlad terbiyesi husûsunda ölmüş sünnetleri ihya edenler, Setrül'avrete riayet etmiyerek öldürülmüş sünnetleri ihya edenler, Hak ve hukuk meselelerind adâletle hüküm verme husûsunda öldürülmüş sünnetleri ihya edenler ve bunlara benzer hayatta yapılan ve yapılması îcab eden ve fakat yapılmayıp terk edilen sünnetleri ihya edenler, en büyük, tükenmeyen ve dâimî bir ecir yolunu ihdas ve ihya eden kimselerdirler..

Yukardaki saymış olduğumuz hayatî meselelerden bir kaç meseleden misal vererek açıklamaya çalışalım.

Kur'ânı kerimde ve Peyğamberimizin sünnetinde her bakımdan durumu müsâid olan bir erkek için birden fazla hanım alma hakkı vardır. En az bir ve en çok dört hanım almak mubah ve sünnet iken, bu sünneti işleyenler pek azınlıktadır ve hatta bu sünneti işleyenlere, «Metres taşıyor, gayri meşrû hayat yaşıyor» diyenleri mealesef duyduk ve vardırlar.

İşte her türlü tehlike ve tahkırlere rağmen bu sünneti adâlet üzere işleyen müslümanlar, ölmüş sünneti ihya ettiklerinden en güzel ve en karlı bir sünnet işlemişlerdir.

Kezâ sakal sünnetini, verâset haklarını islamî hüküm üzere icra edenler de aynı ecre nail olan kimselerdir.

Ölmüş sünnetleri ihya edib yaşamalarına sebeb olan müslümanlar, kendilerinin işledikleri amellerin ecrine nâil oldukları gibi, ondan sonra onların işleyip ve ihya ettikleri sünnetleri işleyenlerin ecirlerindende aynısını onlarda alacaktır. Yani sünneti ihya eden müslümanlar, kendileri ölseler dahî ihya ettikleri sünnetleri işleyenler devam ettikce, o adamların amel defterleri kapanmaz, dâima yazılır.

Öldükten sonra amel defteri kapanmayan müminlerden bâzılarını Resûlü Ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz şu mubârek sözlerinde açıklamışlardır :

«**İnsan** (Mümin) **öldüğü zaman, ameli kesilir** (amel defteri kapanır). **Ancak üç kişinin ki kapanmaz.** (Onlarda şunlardır :)

a) Devam edib çalışan sadakadır (yani; Câmi, çeşme, seccâde sermek, ağaç dikmek, hastane ve yol yapmak, yapdırmak gibi yaşayan sadakalardır.)

b) Kendisinden faydalanılan ilimdir (yani, ilim sâhibi olur ve o ilmindende başkalarını okutmak, eser yazmak, nasîhatta bulunmak ve bilmeyenlerin yollarını öğretip doğrultmak gibi faydalar temin edilen ilim sâhibinin de amel defteri kapanmaz).

c) Kendisine hayırlı dua eden evladı bırakan iyi evlad sahibidir. (Yâni, bir müslüman ölünce arkasında hayrülhalef olarak kendisini rahmetle anacak ve başkalarına zulumde bulunmayacak iyi ve sâlih bir evlad bırakan kimsenin de amel defteri kapanmaz). (Müslim, Fethulkebîr. c. 1, 154)

Bu hadîsi nebevînin hükümlerini okuyan her müslüman, iyi bellemeli ve kendisine bakmalıdır. Acebâ ölmezlik ve amel defterini devamlı hayırla dolduran bu üç amel ve halden hangisi kendisinde vardır. Şâyet her üçüne de malik ise, çok ve çok mutlu insandır. Zira her ne kadar kendisi bedenen dünyadan ayrılmış olsa da mânen ve rûhan yaşayor gibi dünya ile irtibâtı devam etmektedir.

Şâyet bu üç amelden hiç birisine sâhib olamamış kimseler hâlinde ise, o adamcağızda üzülmelidir. İyi insanlara gıbda etmelidirki, o iyilik sâhibini sevmekle bâri bir fazîlet ve ecre nâil olabilsin. Ameller niyyetlere göre olması hasebiyle iyi niyyetler çok güzel iyilikler ve iyi neticeler meydana getirir.

Cenâbu hak, bizleri ve müslüman kardeşlerimizi bu kıymetli amel ve fazîletlerden nasîbini alanlardan eylesin. Amin.

İyi niyyet, iyi kazanc ve iyi niyyetle işlenen hayırlı amellerin mükâfatı ile ilgili geniş îzahat, yukarda birinci hadîsi şerîfin îzahâtında geçmiştir.

İşte bu mutlu insanlar, her ne kadar bedenen dünyadan göç edib ahirete gitselerde ölmemiş yaşayan insanlar menzilindedirler. Mutlu insanlar, böyle öldükleri halde ölmemiş insanlar sınıfından amel defterleri iyiliklerle dolan ve çalışan adamlardır.

Bu iyilikleri ihya edenlerin zıddına bâzı kimselerde şer ve haramları ihdas ederler, kumar bilmeyenlere kumar öğretenler, çalgı öğretenler, hırsızlık ve uğursuzluk öğretenler, çalgılı şarkılar ihdas edenler, dans ve balu yapanlar ve öğretenler, içki içib başkalarına da içtirib alıştıranlar, namazı terk

ettirenler, bir yerde kumar hâne açıb orada kumar oynatanlar, kezâ fuhuş hâne açıb fuhuş yapdıranlar, alış verişlerde ihtikarda bulunanlar, yalan söyleyerek alış verişde bulunanlar, karaborsa mal satanlar, faizciliği mubahmış gibi işleyib başkalarına da teşvik edenler, yeni yetişen genç dimağlara kötülükleri telkin ederek; Allah; Peyğamber, din îman, vatan, millet, düşmanlığı yapanlar, ana baba ve büyük tanımayan aynı zamanda her türlü haksızlıkları mubahmış gibi telkin edib işletenler ve daha saymakla bitmeyecek kadar pek çok kötülükleri işleyenler, işleten ve teşvik edenler de o işledikleri kötülüklerin vizrini çekecekleri gibi, o işledikleri veya tâlim edib işlettikleri kimselerin ilâ nihâye günâhları devam ettikce o ilk ihdas edib çıkaran veya yapanların vizirleri de devam eder, onların vizri kadar vizir ve cezâya çarbacaktırlar.

İşte böyle kötülükte örnek olan kimselerde, çok kötü ve çok zararda olan bir ahmak ve mücrimdirler. Bu adamlar âhirette başkalarının işlediği günahların yüzünden şiddetli ve kat kat azâba müstehak olacaktırlar. Böyle felâket olan kötülüklerden Allâha sığınmak en çıkar yoldur. Cenâbu hak bütün ümmeti muhammedle bizleri ve neslimizi bu gibi iflas ettirici ve çok çok kötü amellerden muhafaza buyursun. Âmin.

Yukardaki hadîsi şerifde beyan edilen ve ikinci hükmü hâmil olan büyük vebal ve vizir sahibleride böylece anlaşılmış oluyor. Bu kısa îzahattan sonra tekrar yukardaki hadîsi şerifi okuyalım ve üzerinde iyi düşünelim. İyi düşünelimde kendimizi tehlike ve veballardan korumuş olanlardan olalım.

١٧٠ — (٣١) وعن عمرو بن عوف ، قل : قال رسول الله ﷺ : « إِنَّ الدِّينَ لَيأْرِزُ
إِلَى الحِجازِ كَما تأْرِزُ الْحيَّةُ إِلى جُحْرِها ، وَلَيَعْقِلَنَّ الدِّينُ مِنَ الْحِجازِ مَعْقِلَ الأُرْوِيَّةِ
مِنْ رَأْسِ الْجَبَلِ . إِنَّ الدِّينَ بَدأَ غَرِيباً وَسَيَعُودُ كَما بَدَأَ ، فَطُوبَى لِلْغُرباءِ . وَهُمُ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ
ما أَفسَدَ النّاسُ مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي » . رواه الترمذي

Tercümesi :

170 — (31) **Amr bin Avf** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Muhakkak din, hicâza sığınır, yılanın deliğine akıp sığındığı gibi ve elbette din, hicazda muhafaza edilip korunacaktır, dağın tepesindeki sığınıp korunma merkezinde geçinin sığındığı gibi.

— Şüphesiz din, garib olarak başladı ve gelecekde başladığı gibi garipliğe avdet eder. Binâenaleyh gariplere müjdeler olsun ve o garipler, benden sonra benim sünnetimden ifsad edilenleri ıslah eden kimselerdir.»

(Hadîsi, Tirmizî rivâyt etmiştir.)

İZAHAT

Râvî Amr bin Avf (R.A), hicretin beşinci senesinde müslüman olan ve medînei münevvere yakınında «Müzenî» isimli bir mahalde karar ederdi, kendisinin medînei münevverede de bir evi var idi, zaman zaman burada da sakin clurdu. İlk iştirak ettiği muhârebe, Handek muhârebesidir.

Kendisinin îman etmesi üzerine hal ve hareketini ve kendisi gibilerin durumlarını yüce Allah överek hakklarında şu âyeti kerîme nazil olmuştur :

«Peyğâmbere indirilen (Kur'an-ı kerîmi) **dinledikleri vakit, hakkı tanıdıklarından dolayı gözlerinin yaşla dolub taşdığını görürsün onların.** (Onlar şöyle) **derler : Ey Rabbimiz! îman ettik, artık bizi** (hakka) **şahid olanlarla berâber yaz.»** (Mâide sûresi, 83)

Bu âyeti kerîmede beyan edilen Allah aşkı ve Allah korkusundan dolayı gözleri yaşla dolub ağlayan ve halleri Hâliki zülcelâl tarafından övülen zatlardan biriside, yukardaki zâtı muhterem olduğu beyan edilmiştir.

Tebük seferinde Allah aşkı ve ümmet derdi ile ağlayanlardan birisidir.

Medînei münevverede sakin olurken Hz. Muaviyenin hilâfeti zamanında vefât etmiştir. Allah ondan râzi olsun.

Hadîsi şerifîn baş tarafında beyan edilen cümlelerde, ahir zamanda fitne ve fesatların zuhur edib etrâfa dağıldığında din, evvelce olduğu gibi tekrar Hicaz bölgesine sığınacağı ve bu sığınıb akma bir nevî deliğine akan yılana teşbih edilmiştir.

Yukarda 160 nolu hadîsi şerifde bu mânayı ifade eden cümlede «Îman» tâbiri ile zikredilmişti. Din ile îman kelimesinin mânası aynı hükmü ifade etmektedir. Onun için burada açıklamak îcab eden hususlar bir nebze orada zikredilmiştir. Muhterem okuyucularımıza 160 nolu hadîsi şerifi ve îzah bölümünü okumalarını tavsiye ederiz.

١٧١ — (٣٢) وعن عبد الله بن عمرو، قال: قال رسول الله ﷺ: «ليأتين على أمتي كما أتى على بني إسرائيل حذو النعل بالنعل، حتى إن كان منهم من أتى أمه علانية، لكان في أمتي من يصنع ذلك. وإن بني إسرائيل تفرقت ثنتين وسبعين ملة، وتفترق أمتي على ثلاث وسبعين ملة، كلهم في النار إلا ملة واحدة». قالوا: من هي يا رسول الله؟ قال: «ما أنا عليه وأصحابي». رواه الترمذي.

Tercümesi :

171 — (32) **Abdullah bin Amr** (R.A) **den mervîdir, dedi:**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«And olsunki, benî İsrail üzerine gelen şey gibi tıpa tıp, adım adım benim ümmetim üzerinede gelecektir. Eğer onlardan bir kimse, annesine âleni olarak gelmişse (açıkca tecâvüz edip zinâ etmişse), **elbette o işlenenin aynısını benim ümmetimdende işleyen olacaktır.**

— **Şüphesiz beni israil yetmiş iki millete ayrılmıştır. Benim ümmetimde yetmiş üç millete ayrılacaktır. O yetmiş üç milletten bir tânesi hariç diğerlerinin hepsi** (yetmiş ikisi) **cehennemdedirler.**

— **Ashâbı kiram dediler : O cennete girecek bir millet kimdir ya Resûüllah!**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Benim ve ashabımın yolu üzere olandır.»

(Hadîsi, tirmizî rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifde geçmişve gelecekle ilgili pek mühim ve acâib hükümler beyan buyurulmştur. Benî İsrâil ismini alan Yahûdî ve Hıristiyan milletinin işlediklerini bu ümmetinde aynısını tıpatıp, adım adım tâkib edib işleyeceğini ve hatta onlardan annesine alenî tecâvuz edib zinâda bulunan olmuş ise, bu ümmettende işleyenlerin olacağı beyan buyurulmuştur.

Resûlüllâh (S.A.V) efendimizin bu mubârek sözleri istikbaldaki hallerin zuhûru ile ilgili olması ve o hallerinde aynısının görülmesi bir mûcizei Resuldur. Zira bugün sokaklarda geçmiş milletlerdeki vahşeti işleyenlerin zina ve fuhuşun çeşitleri işlenir durumdadır. El zinası, dil zinası, ayak zinası, göz zinası ve nihâyet cinsi münasebet zinasını dahî çekinmeden yapanlar görülür hale gelmiştir.

Annesini, kardeşini, halasını, teyzesini, gelinini ve hatta kızını dahî dans ve balo salonlarında kucağına alıb hayasızca dans edenler, alenî zinayı yapanların ta kendisidirler. Kendi karısını çeşitli toplantılara götürüp rast geleninin kucağına verircesine el sıktıranlar, öpüştürenler, dans ve balo yapmalarına rıza gösterenler, karşı karşıya oturtup sulu sulu şakalarda bulunduranlar ve daha akla hayale gelmedik deyyüslükleri işleyenler, Asırlarca evvel Hz. Peyğamber efendimizin beyan buyurdukları hayasızlık ve namusunu yıkma hastalıklarının tezâhurudur.

Yâni, bu halleri görmekle Peyğamber efendimizin mûcizeleri görülmüş oluyor ve dolaysiyle sözündeki sadakat ve doğruluğunu asırlarca sonra yine isbat etmiş oluyor.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin bu açıklamalarındaki hikmet şudur : Benî İsrâil ismini alan o yahûdîler ve Hıristıyanlar, analarına tecavüz ederek o kötülüğü işleyib helak olmuşlarsa, bu ümmet de de aynısını işleyenler helakü perişan olurlar. İlâhî adet böyle cereyan etmiştir. Aynı şekilde devam edecektir. Bu helâk oluş, şiddetli rüzgarın acâib şekilde altı üste karıştırmasına teşbih edilmiştir.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Öyle helak edici bir rüzgâr ki, uğradığı bir şeyi bırakmıyor, mutlaka onu kül gibi savuruyor.» (Zâriyat sûresi, 42)

Bu hadîsi şerifdeki «Ümmet» kelimesinin anlamı, «Ümmeti dâvet» olarak vasıflandırılan, inanan kimselerdir. Zira Peyğamber efendimiz bu ümmetin vasfını beyan ederken kendine izâfe ederek beyan etmiştir. Binaenaleyh kendine izâfe ve nisbet etmekle de hak ve hakîkata inanmış kimseler olmuş oluyor. Bâzı âlimler, «Ümmeti dâvet» e şamil olduğunu zikretmişlerdir.

Hadîsi şerifde ikinci bir hüküm ise, şu cümlelerle îzah buyurulmuştur :

«Şüphesiz ki, Benî İsrâil (Hıristıyan ve diğer ehli kitablar), **yetmiş iki millete ayrılmıştır. Benim ümmetimde yetmiş üç millete ayrılacaktır.»**

Bu cümlelerdeki, «Benî İsrâil» cümlesinin Ehli kitablardan hıristıyanlar olduklarını bilmek gerekir. Zira Peyğamber efendimiz diğer bâzı hadîsi şeriflerinde, Yahûdîlerin, yetmiş bir fırkaya, Hıristıyanların, yetmiş iki fırkaya ve kendi ümmetininde yetmiş üç fırkaya ayrılacağını beyan buyurmuşlardır.

Cümleden bir hadîsi nebevîsinde şöyle buyurmuştur :

«Şüphesiz ki, Mûsâ (A.S) **ın kavmi** (Yahûdîler), **kendisinden sonra yetmiş bir fırkaya ayrılmışlardı. Yetmiş fırkası helâk olmuştu, bir fırkası halas bulub kurtulmuştu.**

— İsa (A.S) **ın kavmi de kendisinden sonra yetmiş iki fırkaya ayrılmışlardı. Bu fırkalardan yetmiş biri helak olmuştu ve bir fırkası da helak olmayıb kurtulmuştu.**

— Muhakkak ki, benim ümmetimde yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. İşte o yetmiş üç fırkadan yetmiş ikisi helak olacaktır, bir tek fırkası helak olmayıb kurtulacaktır.

— Ashabı kiram tarafından sorularak denildi ki, Ya Resûlellâh! O kurtulan fırka kimdir?

— Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«O helakdan kurtulanlar, Sünnete ve cemâata sarılan kimselerdir.»

(Sevâdülâzam, sahife, 2)

Hadîsi şerifde geçtiği üzere, bu ümmet yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Ve de, şimdiye kadar yetmiş üç fırkası da ortaya çıkmıştır. Yetmiş ikisi dalâlet ve sapıklıkda olacaklar, bir fırkası ki, necat fırkası helâk olmayacaklardır.

Dalâlet yoluna sapmış olan yetmiş iki fırka, ilmi kelam ve akâid kitablarında uzun uzun yazılmıştır. Biz de burada ana kolları ile o kollara bağlı olan şûbelerin isimlerini ve sapıtmalarına sebeb olan kötü akîdelerinden birer örnekle iktifa edeceğiz.

Şârih **Aliyyülkârî** merhum şu cümleleri naklederek hulâsalaşmıştır :

«Sen bil ki, Bid'atcıların (sapık fırkaların) aslı, **Mevâkıf** da nakledildiği gibi sekiz kısma ayrılır (ve şunlardır) :

1—) MÛTEZİLE dir. Bunlar, kullar kendi amellerinin yaratıcısıdır, derler. Cenâbu hakkın görülme imkânını inkar ederler ve sevab ile cezânın verilmesi gerekenlere sevab ve cezâyı vermesi Allâha vâcibdir, derler. (İşte bu görüşler, ehl isünnet görüşüne zıddır.) Bu MÛTEZİLELER, yirmi (20) fırkaya ayrılmışlardır.

2—) ŞÎALARDIR. Bu Şîalar da, Hz. Ali kerremellâhünün mehabbet ve sevgisinde çok aşirî giden kimselerdir. Bunlarda yirmi iki (22) şûbeye ayrılmışlardır.

3—) HAVARİC'lerdir. Bunlarda, Hz. Aliyi ve büyük günah işleyenleri tekfir eden sapıklardır (ve aynı zamanda Hz. Aliyi Kûfe de mescidde zehirli kılıcla şehid eden hâinlerde bunlardır). Bunlar, yirmi (20) şûbeye ayrılmışlardır.

4—) MÜRCİE'lerdir. Onlarda, Mûmine îmanlı iken mâsiyet zarar vermez, kafire ibâdet ve tâatın menfeatı olmadığı gibi, diyerek ehli sünnete aykırî görüşleri iddia etmişlerdir. Bunlar, beş (5) şûbeye ayrılmışlardır.

5—) Neccâriyyelerdir. Bunlar da, Kullârın fiillerinin yaratılışında ehli sünnete muvâfakat ederken, ilâhî sıfatları inkar edib nefyetmede ve kelâmı

ilâhînin hadis olduğu iddiasında Mûtezilelere muvafakat eden sapıklardır. Ve bunlar, üç (3) şûbeye ayrılmışlardır.

6—) CEBRİYE'lerdir. Bunlarda, kulların ihtiyarı olan irâdei cüziyyelerini inkar ederek ehli sünnet îtikadına muhalefet etmişlerdir. Ve bunlar, bir tek şûbedirler.

7—) MÜŞEBBİHE'dirler. Bunlarda, hak tealayı mahlûkata ve cisimlere benzeten sapıklardır. Bunlarda, bir fırkadır.

8—) HULÛLİYE'dirler (Bunlarda, mes'eleleri halletmek ve emsâli hükümleri öğrenmek için kitab ve sünnete muracaat etmeyib direk Allâha hulûl edib işlerini hallettiklerini ve buna benzer pek çok sakat ve kötü olan iddialarda bulunan kimselerdir.) Ve bunlar, bir şûbedirler.

Buraya kadar saymış olduğumuz fırakı dâllenin adedi, yetmiş iki olmuştur. İşte bu yetmiş iki fırkanın hebsi cehennemliktirler.»

(Mirkâtülmefatih, c. 1, 204)

Yukardaki fırakı dâllelerden bâzılarının fasid akîde ve görüşlerini bir nebze îzah ederek günümüzde bu sapıkları kimlerin kimleri taklid ettiklerini, «**İSLAMA SOKULAN BİD'AT VE HURAFELER**» adlı eserimizde yazdığımızı hatırlatırız.

Hadîsi şerifin son kısmında necat fırkasını da Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz şöyle beyan buyurmuşlar :

«Benim ve ashabımın yolu üzere olandır.»

Evet bir ferd veya bir zümre, doğru yolda olduklarını iddia ederlerse o kimselerin îtikad, amel ve ahvâllarına bakılır. Kitab ve sünnete uyar ve aynı zamanda ashabı kiramın takîb ettikleri yol ki «icmâı ümmet» denilen hükme uyarsa, doğrudur.

Şâyet bu ana esaslara uymaz ve aynı zamanda yasak ve haram olan hükümleri ihtive eder eşkilde olursa, işte bu sapıklıktır ve işleyenler de zındık, sapık ve Bid'atcı kimselerdendirler.

Her zaman olduğu gibi günümüzde de pek çok fırkalar ve fikir ihtilafları görülmektedir. İhtilaf ve münakaşalar, islam esaslarını ızhar için veya her hangi bir islâmi hükmün icra ve tenfizi için olursa, yerinde ve güzel bir cihaddır. Fakat öyle olmazda çeşitli nedenlerle dünya menfeatını elde etmek, makam, mansıb ve bir mala vâsıl olmak gâyesine mâtuf olarak ihtilaf edilirse ki, günümüzdeki ihtilaf ve münakaşaların pek çoğu bu gayeler doğrultusunda dır.

İslamda, ihtilâf câizdir ve fakat iftirak, caiz değildir, haramdır. Böyle olmasına rağmen günümüzde ihtilaf ile iftirakı bilmeyen pek çok kimseler, iftirâkı (fırkacılığı) bir meslek ve san'at hâlinde işlemektedirler.

İftilâf; Hakkın ibrazı ve ızharı için veya kadre uğrayan bir hakkın dikilmesi, bir farzın îfası veya bir hayrın icrâsı gibi pek çok yönleri olan dînî hükümlerin tesbit ve tâyîni için yapılan ictihad ve gayretin tâ kendisidir.

Resûlüllah (S.A.V) efendimiz, **«Ümmetimin ihtilâfı, geniş rahmettir.»** buyurarak bu husûsun cevaz ve iyiliğini beyan etmişlerdir. Ve aynı zamanda ictihad neticesinde ihtilâf edilen bir mesele de, hakkı bulub isâbet edene iki ecir ve isâbet edemeyib hata edene de bir ecir olduğu muhtelif hadisi şeriflerde ve usul kitablarında yazılmıştır.

Fakat islâmın yasak ve haram ettiği iftirak (fırkacılık) ise, birbirlerini tekfir eden ve en ağır kötülemelerle savunma yapan ve her vasîlelerle kendilerini en iyi ve en doğrû yolda olduklarını savunarak kendilerine iltihak etmeyenleri veya kendilerinin hata ve eksiklerini söyleyenleri, hemen karalayıp küfre itenlerin, hal ve hareketleri ki, yukarda sekiz sınıfda hulasa edilen ve «fıra'kı dâlle» denilen zındıkların yollarını tâkib edenlerin meslek ve meşrebleri olması hasebiyle haram ve günahtır.

Fırkacılığın islamda haramlığı pek çok şer'î delillerde açıklanmıştır. Cümleden bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur :

«Hepiniz, topdan sımsıkı Allâhın ipine (Kur'ânı Kerîme, islâm dinine) **sarılın. Parçalanıp ayrılarak fırkacılık yapmayın.»** (Ali İmran sûresi, 103)

Diğer ayeti kerîme meâli de şöyledir :

«Dinlerini parça parça edenler (dinde fırkalara ayrılanlar), **ayrı ayrı fırkalar olanlar** (yok mu?) **sen hiç bir vech ile onlardan değilsin.»**

(Enam sûresi, 159)

Bu son ayeti kerîme de «Şiye an» kelimesi buyurulmakla, bu şu demek oluyor : bir reis ve lidere tâbî olup ve ona yardımcı insanlardan mürekkeb cemaat, demektir. İşte bu şîacılık - fırkacılık; Allah ve peyğamber yolu değildir. Haram ve sapıkların yoludur.

Hal böyle iken ey zavallı müslümanlar! Şu günümüzdeki çıkarcı makam ve mansıb hırsına bürünmüş gözleri dönmüş muhteris, kin ve buğz saçan ve kardeşi kardeşe hasım yapan ve yapdıran kimselerin hal ve hareketleri, acaba bu fırkacılık değildir de nedir? Elbette katıksız ve açıkca fırkacılıktır. Haramdır. Binaenaleyh bu haram ameli, sanat ve meslek edinmekte haramdır. Haram olan bu hâli «haram» diyerek işleyenler, fasık müminlerdirler ve fakat haram olan bu fırkacılığı «helâl» diyen ve hiç günah kabul etmeyenler, Allah muhafaza din ve îmandan olurlar, dinsiz ve îmansız kâfirdirler.

Öyle ise, müslüman kardeşlerimiz, çok uyanık olmalıdırlar ve çok dikkat etmelidirler. Zira islâmın yasak ve haram kıldığı şeyleri bilmeyerek helâl ve iyi gibi işliyorlar, sâdece işlemekte de kalmayıp haramları, en iyi

ve en güzel meslek, iş ve meziyet gibi göstermeye ve savunmaya kalkabiliyorlar.

Cnabu hak bütün müslüman kardeşlerimizle bizleri ve neslimizi, cehâlete kurban olubda haramları, helâl ve küfürleri îmandan sayacak ve savunacak derecede abdallaşan ve sapıtanlardan olmamayı nasîb buyursun. Amin.

Ehli sünnetin îman esaslarını, yukarda ikinci hadîsi şerifin îzah bölümün de kısmende olsa yazıldığını ve tefrikanın tehlike ve dayanağını açıklayıcı hükümelerini de, **«İslâmda Evliya meselesi ve Hârikalar»** adlı eserimizin «Giriş» kısmında yazdığımızı hatırlatırız.

İhtilaf ve iftirak meselelerini kısa yoldan açıkladıkdan sonra, şimdi günümüzde birde «Telfik veya Telfiki mezâhib» meselesinin tartışması yapılmamaktadır. Aslında bu mesele uzun zamandan beri münakaşa edile gelmiştir.

Elimizde bulunan islam hukukunun ehli sünnet hükümlerini beyan eden ana kaynaklardan naklederek bir kaç satırla anlatmaya çalışacağız.

TELFİK : Luğatta, bir yere cem edip toplamak ve biri birine zammedip bitiştirmek manasınadır.

İstilahda Telfik : Bir mes'ele ve hadisede mezhepleri ictima edip bir merkezde toplama usûludurki, bu şekildeki hareket, ashabın ve müctehidlerin rahmet olan ihtilafını red etmek olduğundan bâtıldır.

Dürrün muhtar şerhi Reddül muhtarda şöyle denilmiştir:

«Muhakkakki, bir hüküm telfiki, (ulemâ ve fukahânın) icma-ı ile bâtıldır.» (Hamişi İbni Abidin, C. 1, 69)

Yani bir hükmü, müctehidlerin görüşlerini birleştirerek işlemek, bütün ulemanın icma-ı ile batıldır.

Telfik-in batıllığına misal olarakda **İbni Abidin** şu misalı zikretmiştir :

«Abdestli bir kimsenin bedeninden kan aksa ve kadına dokunsa, sonrada namaz kılsa, işte bu namazın sıhhatı meselesi, Şafi-î ve Hanefî mezhebine binâen telfiklidir. Telfik ise, bâtıldır. Binaenaleyh namazda sahih ve câiz değildir.» (İbni Abidin, C. 1,69)

Yani telfik yaparak mezheblerin görüşlerini bir noktada cem etmek isteyen bir kimse, Abdest alsa ve Abdesti aldıktan sonra bedeninden her hangi bir sebeble kan çıksa ve kadına elini dokunmuş olsa, İmamı-Şâfi-î hazretlerine göre, bu adamın abdesti, kan çıkınca bozulmaz, fakat kadına dokunmakla abdesti bozulur.

İmamı Azama göre ise, abdestli kimsenin bedeninden çıkan kan abdesti bozar, kadına dokunmakla abdesti bozulmaz.

İşte mezheblerin bir noktada cem edilmesi iddiasında bulunan müfsidlerin yapacakları ve iddia ettikleri böyle fasidlikleri müslümanların başına

getirmek istemektedirler, bunlar, müslümanları şaşırtıp hak yoldan batıl yola sapıtmak sûretiyle şeytanın yolunu takip eden sapıklardır.

Binaenaleyh telfiki mezâhib iddiasında bulunanlara tâbî olanlar, **«Ümmetimin ihtilâfı rahmettir.»** Buyuran Peyğamber efendimizin mubârek sözünü bırakıp veya kötüleyip şeytanın telkin ve iğfalına uyan kimselerdir.

Telfik yolunu bırakıpda ayrı ayrı meselelerle veya iki meseleden birinde bir imamı ve diğer birindede diğer bir imamı (Müctehidi) taklid etmek caizdir.

İbni Abidinin torunu Allâme Alâeddin merhum **Hediyetül alâiyyesinde** şu hükümleri zikretmiştir :

«İnsan için, amel ettiği mezhebinin muhalifi olan başka bir mezhep imamının görüşünü taklid ederek amel etmesi, o mezhebin şartlarına haiz olmak kaydı ile câizdir, velevki meselenin vukûundan sonra olsun (yine câizdir).

— Ve bu amelin cevaz şekli, bir birine zıd iki hâdisenin işlenmesindedirki, birisi diğeri ile hiç alâka ve münasebeti olmaması lazımdır.

— Fakat bir hadisede cem etmeye kalkışmak caiz değildir. Zira telfiktir. Bir hükümde ki, bir birine zıd olan hükümleri cem edip toplamak şeklindeki telfik, batıldır.» (Hediyetülalâiyye, 305)

Yukardaki hükmün baş tarafında beyan edildiği üzere, bir insan bir mezhebi taklid ederken o mezhebin muhalifini beyan eden diğer mezheb sahibinin görüşünü tek başına taklid edip onunla amel etmekde câizdir. Tâbiîki hadiseler ayrı ayrı olmak ve iki mezhebin görüşünü cem etmek gâyeside olmamak şartı ile caiz ve sahihtir, velevki bu taklid, amelden sonra olsun, yine caizdir.

Bu husûsu açıklayan bir hâdise şöyle cereyan etmiştir :

«İmamı Ebî Yusufdan rivâyet olunduğuna göre, İmamı Ebû Yusuf bir gün cuma namazını bir hamamda gusul edip kılmışdı. Sonra kendisine o hamamın kuyusunda (havzında) ölü fârenin olduğu haber verildi.

— Bunun üzerine İmamı Ebû Yusuf dediki :

«Bizde Medine Ehlinden olan kardeşlerimizin (İmamı Mâlikin) kavli ile amel etmiş oluruz. (onlara göre) Su, iki kuleye (yüz elli rıtıl olan büyüklükde iki testinin dolusuna» ulaştığı zaman necâset yüklenmez (necislik kabul etmez).»

— İşte bu, meselenin vukûundan sonra yapılan bir takliddir.»

(Hediyetülalâiyye, 305) (Kezâ bak, İbni Abidin, C. 1, 70)

Şu halde bir insan, belli bir mezheble amel ederken bir meselede veya muzdar kalınan bir kaç meselede telfik yapmadan sâdece muhâlif mezhep sahibinin görüşü ile amel edebilir. Bu meselenin en bariz açıklayıcı misâli yukardaki İmamı Ebû Yusufuun amel şeklidir. Kendisi mezhebde Müctehid olarak İmamı Azam hazretlerinin kanunlarını tatbik ederken, bir ameli iş-

ledikten sonra kendisine o amelin durumu hakkında tehlikeden bahsedilince, hemen İmamı Mâlikin görüş ve ictihadı ile amel ediyor.

Evet zarûretler karşısında kalan kimselerde, ister mesele işlenmeden evvel olsun, ister meselenin vukuundan sonra olsun, taklid ettikleri bir mez hep İmâmının muhalifini beyan eden diğer bir müctehidi taklid edip bir meselede veya muzdar kılınırsa hayatta muhtelif zamanlarda bir kaç meselede Müctehidi taklid etmek câizdir.

Daha geniş mâlumat, fıkıh kitaplarında mezkürdür.

Telfiki mezâhibin bâtıllığı yanında, intikalı mezhebin - Mezhep değiştirmenin dünyevî bir garaz olmadan sırf dîni bir kanaat ve anlayışdan dolayı caiz ve mubah olduğunuda bilmek ve bildirmek lâzımdır.

Nitekim **Hediyetülalâiyye** de şöyle denilmiştir :

«Câhil ve avamdan olan bir kimse, kendi mezhebinden diğer bir başka mezhebe intikal edip geçmek istediğinde, eğer bir dünyevî maksad için olursa, mekruhdur. Zira böyle adamın belli başlı bir mezheb ve yolu yoktur. Bu takdirde yeni bir mezhebe intikal edip başlamasıda iyi bir şey olmaz.

— Şâyet mezhebinden diğer bir mezhebe intikal eden kimse, kendi mezhebi ile iştiğal eden bir âlim bulamaz ve mes'elesini öğrenemez ve fakat diğer mezhebde kolaylık ve öğreten kimseyi bulursa, işte bu dîni garazdan dolayı mezhep değiştirip diğer mezhebe intikal etmesi, vacib olur. Çekinip geri durmasıda haram olur. Zira bir mezhebe cahil bir şekilde bağlanıp hiç bir şeyi belleyemeyip durmakdan, diğer mezheplerden bir mezhebin şeriat ilmini öğreten bir kişinin bunlunması halinde ona intikal etmek daha hayırlı ve yidir. Çünkü şer'i hükümleri bilmemek büyük bir vebal ve günahtır. Aynı zamanda ibâdetin sahih ve makbul olmasıda çok az olur.

—Ve eğer mezhep değiştirib bir mezhepden diğer bir mezhebe intikal eden kimse, ne dini bir garaz ve nede bir dünyevî garaz olmayıp ancak mezhep değiştirme kasdını kullanarak intikâl ederse, bu takdirde beis yoktur. (Fakat lâbese bihi = beis yokturu, terk etmek evlâdır.)»

(Hediyetül alâiyye, 305)

Mezhebinde fakih olanlarında dinde bir kolaylık ve sâire gâyesi ile mezhebinden intikal etmesi, vacib veya caizdir. Dünyevî maksadla olursa, kerâhattır. böyle olunca, ise, Şer'î hükümlerle oynamak ve alaya almak olacağından haramdır.

Mezheb sâhiblerinin taklid ettikleri mezhebleri ile diğer mezhebler hakkında amelî ictihad hükümlerinde savab ve doğru olan şöyle denmelidir.

«Mezhebimiz savabdır, fakat hata olmak ihtimalı vardır ve bizim muhaliflerimizin mezhebi hatadır, fakat savab olmak ihtimalı vardır.»

(Hediyetülalaiyye, 304)

İctihad ve müctehidler hakkında geniş malûmat, bu eserin ikinci cildinde gelecektir.

١٧٢ — (٣٣) وفي رواية أحمد، وأبي داود، عن معاوية: «ثنتان وسبعون في النار، وواحدة في الجنة، وهي الجماعة، وإنه سيخرج في أمتي أقوام تتجارى بهم تلك الأهواء كما يتجارى الكلب بصاحبه، لا يبقى منه عرق ولا مفصل إلا دخله».

Tercümesi :

172 — (33) **Ahmet bin Hanbel ve Ebû Davûdun Muâviye** (R.A) **den rivâyetinde şöyledir :**

«Yetmiş ikisi Cehennemdedir. Bir tâneside Cennettedir. O Cennette olan bir millet de cemaattır.

— Şüphesiz benim ümmetim içinde öyleler çıkarki, onlara hevâları (Nefsâni arzuları olan Bid'atlar) **her taraflarına sirâyet edib yerleşir. Sanki Kuduz Köpeğin sahibini ısırınca damar ve mafsallardan hiç bir yer kalmadan her tarafına sirâyet edip girdiği gibi»**

İZAHAT

Bu hadîsi şerifin baş tarafında yetmiş üç fırkadan yetmiş ikisinin cehennemlik olup, bir tânesi cennetlik olacağını beyan ederken, o cennetlik olan fırkanın «cemaat» olduğunu beyan buyurmuştur. Yani cennetlik olan fırka, ilim ve islam esaslarını teşkil eden ve Peyğamber efendimizin izine tâbî olan fıkıh (Din ve şerîat) ilmine bağlı olan cemaat topluluğudur.

Bu cemaatı temsil edenler, bu vasıflara sahib olan kimselerdir, velevki bu esaslara bağlı ehli sünnet yoluna tâbî olan dağ başında tek bir kişi olsun, yine o tek kişi ehli sünneti temsil eden kimsedir.

Bu husûsu Büyüklerden Süfyânı sevrî (R.A) şu cümleleri ile beyan etmiştir :

«Eğer din ve şerîat ilmine vakıf olan bir fakıh, tek başına dağın tepesinde olsa, işte o kimse cemaattır.» (Küçük ebad Fıkhulekber şerhi, 3)

Yani dağın başındaki tek başına duran gerçek ve hakîki alim (İlmi ile amel eden kemal sâhibi âlim), ehli sünnet makamına kâim olması hasebiyle ehli sünnet velcemaat topluluğunun temsilcisi ve gerçek cemaat topluluğu o kimsedir.

Şu halde hak ve hakîkata; îman, ilim ve amelleri uymayan ve fakat dillerinde öyle olduklarını söyleyen bir yığın insan topluluğu, cemaat topluluğu

değildirler. Onlar olsa olsa sapık yolda olan fırakı dâlleden olurlar. Zira ehli sünnet velcemaata bağlı ve o cemaatı temsil edebilmek için, îtikadları, amel ve ahlakları ve her hareketleri Peyğamberimize ve onun yolunu tâkîb eden ashabının yoluna tâbî olması şarttır. İlim ve irfandan yoksun aynı zamanda esâsa dayanmayan bir çok laf ebeleri ve batıl yığınakları, hiç bir zaman ehli sünnet temsilcisi olamazlar.

Hatta bâzı kurubların kuruluşları ve tâkib ettikleri yol ve metodları, tamamen ilâhî hükümler dışında ve beşerî pirensiblere göre oluyor. bununla berâber kendilerini ehli sünnet velcemaat yolunda olduklarını savunmaktadırlar. Bunların iddia ve düşüncelerinin hakîkatla hiç alakası olmadığını iyi anlaya bilmek için hemen yukarda 171 nolu hadîsi şerifin îzahını okumak kifayet eder. Orayı mutlaka tekrar tekrar okuyalım.

Hadîsi şerifin ikinci parağrafında ise peyğamber efendimiz, nefsanî arzularına tâbî olan Bid'ad sâhiblerinin tehlike ve fenâlıklarını îzah ederken, kuduz bir köpeğin ısırmasına teşbih buyurmuşlardır. Kuduz köpek kimi ısırırsa, ısırdığı saatte hemen o adamı helâk edici bir zehir kaplar, eğer hemen kuduz aşısını yapıp önlenmezse, o adamda kudurur derhal helak olup gider.

Kendi arzu ve isteklerine şerîatı uydurmaya çalışan Bid'adcılarda bir adama musallat olurlarsa, o adamın din ve îmanını zehirleyib harab ederler. Doğru yoldan kaydırırlarsa, o adamacağız kolay kolay onların zehirinden kurtulamaz. Çünkü nefsin ve şeytanın isteği olan böyle kötülüklerdir. O da hasıl olunca kurtulmak çok güçdür.

Peyğamberimiz diğer bir hadîsi şeriflerinde Bid'atcıları şöyle vasıflandırmışlardır :

«Bid'at ve uydurmacı kimseler, cehennem köpekleridirler.»

(El'ibdâ, 313)

١٧٣ — (٣٤) وعن ابن عمر ، قال : قال رسول الله ﷺ : « إنَّ اللهَ لا يجمعُ أمتي — أو قال : أمَّةَ محمدٍ — على ضلالةٍ ، ويدُ اللهِ على الجماعةِ ، ومن شذَّ شذَّ في النارِ » . رواه الترمذي

Tercümesi :

173 — (34) **İbni Ömer (R.A) den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Şüphesiz Allahü teâla benim ümmetimi -veya Resûlüllah dedi : Ümmeti muhammedi- dalâlet (sapıklık) **üzerine ictimâ etmez. Allahın yardım ve kudreti, cemaat üzerinedir, Bir kimse cemaatdan ayrılırsa, kendisini cehenneme atar.»**

(Hadisî, Tirmizî rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Bu hadîsi şerifin ihtiva ettiği hükümlerde, edillei şer'iyyeden icmâı ümmet üzerine delil vardır. İcmâı ümmetin hakîkat üzerine ittifak etmesi ise, ashâbın ittifakı veya ashabın yolunu tâkib eden ehli sünnet îtikadına sahib olan ümmeti icâbet kimseler, dalalet ve sapıklık üzerine ittifak etmezler.

Aslında «ÜMMET» kelimesinin mâna ve mahiyetini gerçekten ihtiva eden ümmeti muhammed, hiç bir zaman dalâlet ve küfür üzerine ittifak etmezler. İslam esaslarına âlim ve vâkıf olan ve şer'î hükümler ile amel eden hak aşıkları olan bir topluluk hiç bir zaman bâtıl üzere ittifak etmemişlerdir. ve kıyâmete kadarda ittifak etmeyeceklerini mubârek Peyğamber sallallâhüaleyhi vesellem efendimiz yukardaki sözlerinde buyurmuşlardır.

İslam esaslarına âlim ve vâkıf olan ümmetin dalâlet ve küfür üzerine ittifak etmeyeceklerini beyan edib îzah etmekle, bir takım cahil kimselerin veya ilim zırhına bürünmüş ve fakat islâmın esaslarından hiç haberi olmayan sâdece bir az bir şeyler okuyub konuşuvermekle kendilerinde ulemâ süsü görenlerin veya başkalarının böyle câhilleri başlarına gelmekle âlim diye kıymet vermeleri ile kendilerine ulema süsü verenler, hiç bir zaman ümmetin ittifak ve icmâı kabul edilemez.

Hele islamın haram kıldığı fırkacılık pirensiblerine bağlı olarak kurulan gurubların ve toplulukların ittifakları hiç bir zaman icmâı ümmet olamaz. Zira onların kuruluş pirensibleri, bir topluluk hasıl olurda yetkili icraata sahib olurlarsa, islâmın esasları ile değil beşerî kanunlarla veya kendilerinin çıkaracakları beşerî pirensib ve kanunlarla hüküm vermekteler veya vereceklerdir. O toplulukların kuruluş ve neticede icrâat esasları bu şekilde cereyan etmektedir.

Hal böyle iken haramlarla ve hatta belkide küfürlerle iştigâl eden ve hiç bir zaman islam esaslarını delil olarak ele alıpda o esaslara göre icrâat yapma yetgisine ve hatta o ana esasları savunmak dahî suçk abul edilen bir topluluğun ittifak ve ictimâ etmeleri hiç bir zaman ehli sünnet velcemaat topluluğu olmaz ve hiç bir zaman bu topluluğa icmâı ümmet denilemez. Denilse denilse, böyle topluluklara «icmâı dalâlet ve icmâı cinâyet» denilebilir.

Hak ve hakîkat üzerine ittifak eden topluluk üzerine Allâhü teâlanın yardımı olacağını beyan sadedinde Resûlüllah (S.A.V) şöyle buyurmuştur :

«Allâhın yardım ve kudreti, cemâat üzerinedir.»

Evet hak teâlanın yardımı islamın esaslarına inanan müminlere ve onlarla berâber hak yolcularına dır.

Allâhü teâlada bir âyeti kerîmesinde şöyle buyurmuştur :

«Muhakkak ki biz azîmüşşan, Peyğamberlerimize ve îman eden mûminlere hem dünya hayatında ve hem Meleklerin şâhid olacakları günde (kıyâmet de) **yardım edeceğiz.»** (Mümin sûresi, 51)

Ataların da bir sözü vardır, **«Doğrunun yardımcısı, Allahdır.»**

Hadîsi şerifde, **«Bir kimse, cemaattan ayrılırsa, kendisini cehenneme atar.»** cümlesi üzerinde de bir nebze durmak gerekir.

Allâhın yardım ve nusreti hak ve hakîkatta ictimâ eden cemaat üzerinde olması hasebiyle, böyle bir cemaattan ayrılanların varacağı cehennem ateşidir. Zira ilâhî nusredden mahrum olanların akibetleri hep öyle olmuştur ve öyle olması da mukadderdir.

Hâlıkı zülcelâl bir âyetinde şöyle buyurmuştur :

«Şüphesiz ki Allah, bir topluluğa verdiği nîmeti, onlar, kendilerindeki (birlik ve yardımlaşma gibi) **iyi hali fenâlığa çevirmedikçe bozmaz. Bir topluluğa da Allah bir kötülük diledimi, artık onun geri çevrilmesine hiç bir çâre yoktur. O topluluk için** (kendilerine yardım edecek) **Allahdan başka bir yardımcı da yoktur.»** (Ra'd sûresi, II)

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir :

«(Ey müminler!), **gevşemeyin** (dağılıp parçalanmayın), **mahzun olmayın, siz eğer** (gerçekten) **mümin iseniz** (düşmanlarınıza galib ve onlardan) **çok üstünsünüzdür.»** (Ali İmran, 139)

Evet hak ve hakîkatta ittifak edib birleşen cemaata hak teâlanın yardımı mutlaka ulaşır ve ilâhî vâdi de öyledir.

Netekim bir ayeti kerîmede şöyle buyurmuştur :

«Ey müminler! eğer siz Allâha (Allâhın dînine) **yardım ederseniz, o da size yardım eder ve** (hazarda, seferde) **sizin ayaklarınızı kaydırmaz.»** (Muhammed sûresi, 7)

Yukardaki âyeti kerîmelerde belirtildiği üzere, hak yolda birleşilir ve yardımlaşılırsa, Allâhın yardımı da o cemaat üzerinde tecelil eder. Dolaysiyle en iyi yol elde edilmiş olur. Şâyet cemaat topluluk hâlinden ayrılırsa veya bir kimse hak yolda toplanan cemaattan ayrılırsa, işte bu kişilerin âkıbeti hem dünyada ve hem âhirette perişanlıktır. Dünyada çeşitli belâ ve musîbetlere mübtelâ olurlar, âhirette de cehennem azabına müstehak olurlar.

Resûlü Ekrem efendimiz de bu husûsa işâret ederek cemaattan ayrılan kimsenin, kendisini cehenneme attığını ifâde buyurmuştur.

Din yolunda ictimâ etmiş cemattan ayrılanların bir gün mutlaka helak olup azab olunacaklarını beyan eden ilâhî âyet meali şöyledir :

«Kendilerine (hak dînin) **ilmi geldikten sonra, ayrılığa düşmeleri ise, sırf aralarında hased ve azgınlıklarından dolayıdır. Eğer Rabbinden tâyin**

edilmiş bir vakte (kıyâmete veya ömürlerinin sonuna) **kadar azabın gecikmesine dâir bir söz** (vâdi ilâhî) **geçmiş olmasaydı, aralarında** (kâfir olanların veya tefrikaya dalanların) **helâk işleri mutlak sûrette bitiriverir di.»**

(Şûra sûresi, 14)

Ataların da bir sözü vardır : **«Sürüden ayrılanı, kurd yer.»**

Yine atalar bir sözlerinde de birlikten ayrılmamayı tavsiye ederek demişler :

«Bir elin nesi var, iki elin sesi var. Birlikten kuvvet doğar.»

Saymış olduğumuz bu gerçekleri okuyan her müslüman ,kendisini kontrol etmelidir. Acebâ benim gittiğim yol ve birleştiğim kişiler, islam cemaatımıdır, yoksa fırka cemaatımıdır. İslam esaslarına mihenkleyib ondan sonra kararını vermelidir. Şayet islam esaslarını bilemiyor veya mihenkleyecek kudrete sahib değil ise, hemen islam esaslarına vâkıf aynı zamanda günün fırkalarına ve fırkacılarına kendisini kabdırmamış kemal sâhibi bir âlime muracat etmesi lazımdır. Zira her kişi ve her âlim hak ve hakîkatı gösterme ye muktedir olamaz. Bilhassa günün salgın hastalığı hâline gelmiş olan fırkacılığa saplanmış olan bilginler, çok ve çok yanılabilirler. Bu sebebdende doğruyu göstermeyebilirler. Binâenaleyh her şeyin ehli arandığı gibi, bu mes'eleninde ehli aranmalıdır.

١٧٤ — (٣٥) وعنه ، قال : قال رسولُ الله ﷺ : « اِتَّبِعوُا السَّوادَ الأعظَمَ ، فإنه
مَن شذَّ شذَّ في النارِ » . رواه [ابن ماجه من حديث أنس]

Tercümesi :

174 — (35) **Yine ondan** (İbni Ömer R.A. den) **mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Doğruluk üzerine toplanmış büyük cemâata tâbi olunuz. Zira cemaatdan ayrılan kimse, kendisini Cehenneme atan kimsedir.»

(Hadisi, İbni mâce Enesin hadisinden rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Bu hadîsi şerifin ihtivâ ettiği hüküm hakkında hemen yukardaki hadîsi şerifin îzah bölümünde bir nebze beyanda bulunduğumuzu hatırlatırız. Biz burada hadîsi şerifin hükmünde işâret edilen bir kaç âyeti kerîme meâlini nakledeceğiz.

İslam cemâatı hâlinde toplanmayı hâlıkı zülcelal şöyle emir buyurmuştur:

«Dîni, elbirliği ile tatbik ediniz ve ayrılığa düşmeyiniz.»

(Şûra sûresi, 13)

Yukardaki hadîsi şerifde beyanedilen, **«Sevâdülâzam : Doğruluk üzeri ne toplanmış büyük cemaat»** hükmünü ashâbı kiram hakkı ile yaşamışlardır. Zira akâid kitablarında beyan edildiği üzere, ashabı kiram efendilerimiz, fitneden evvel ve fitneden sonra da adâletli idiler. Adâletli kimseler ise, elbet doğruluk üzerine ictimâ ederler. Her ne kadar bâzı kişilerinde büyük günahlar' görülse de, yine ashâbı kiram adil idiler ve doğruluk üzere ictimâ etmişlerdir.

Hulâsai kelam doğruluk üzerine ictimâ eden büyük cemâat, ashabın yolunu tâkib eden ve ilmi şerîatı hakkı ile bilip tatbik eden âlim ve kâmil kişilerin meydana getirdiği büyük cemaattır. Böyle büyük cemâata uymak ve o cemattan ayrılmamak, şayanı tavsiye olan cemaatır.

Kendilerinden başkalarına müslüman gözüyle bakmayan, kendilerinin ibâdetleri makbul, başkalarının ibâdetleri sanki makbul değilmiş gibi görüş sâhiblerinin ittifak ve ictimaları hiç bir sûrette ve hiç bir zaman büyük cemaat olamaz. Velevki etrafları çok olsun ve hatta içlerinde görünüşde islam kıyâfetine bürünenler olsun, yinede hak yolda toplanmış cemaat değildirler.

Hak yolda ictimâ eden cemaatın akîdelerinden bâzılarını, Çibril hadîsi diye vasıflandırılan ikinci hadîsi şerifin îzah bölümünde zikrettiğimizi hatırlatırız.

Şu halde en iyi ve en doğru yolu ve cemaatı tâkib edib birleşebilmek için, islam esaslarına îtikadları, amelleri ve sözleri uyduğu takdirde o kimseler büyük cemaat olmaları hasebiyle uyulmasında sakınca olmayan iyi ve büyük cemaattırlar.

١٧٥ — (٣٦) وعن أنس ، قال : قال لي رسولُ الله ﷺ : « يا بُني ! إنْ قدَرْتَ أنْ تُصْبِحَ وتُمْسِيَ ولَيْسَ في قَلْبِكَ غشٌّ لِأحَدٍ فافْعَلْ » . ثم قال : « يا بُنَيَّ ! وذلكَ مِنْ سُنَّتي ، وَمَنْ أحَبَّ سُنَّتي فَقَدْ أحَبَّني ، وَمَنْ أحَبَّني كانَ مَعِي في الْجَنَّةِ » . رواه الترمذي .

Tercümesi :

175 — (36) Enes (R.A) **den mervidir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **bana buyurdu :**

«Ey Oğulcuğum! Eğer sen hiç bir kimseye kalbinde buğuz ve öfken olmadan sabahlama ve akşamlamaya kâdir olursan işle.»

— Bundan sonra Resûlüllah (S.A.V) buyurduki :

«Ey oğlum! İşte bu benim sünnetimdendir. Kim benim sünnetimi severse, beni sevmiştir. Beni seven kimsede, benimle berâber Cennettedir.» (Hadîsi, tirmizi rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Resûlü Ekrem efendimizle bizzat yaşayıp ve kendisinin on sene hizmetinde bulunan ve mânen oğlu olan Hz. Enes (R.A) a tavsiye buyurdukları sünnet de, şu âyeti kerîme de beyan edilen hükümlere işâret vardır :

«Onlardan (Muhacirlerle ensardan) **sonra gelenler, şöyle derler : Ey Rabbimiz! bizi ve bizden evvel îmanla âhirete göçmüş olan kardeşlerimizi bağışla ve** (Dünyada) **iman etmiş** (Hayatta) **olanlar için kalblerimiz de bir kin bırakma..»** (Haşr sûresi, 10)

İnsanların' iç ve ruh hastalıklarından en ızdırablısı, kalblerde kin ve buğz beslemek ve taşımaktır. İnsanı evinde, işinde, yatağında ve her yerde kendisini rahatsız eden ve huzûrunu kaçıran en büyük ve tehlikeli hastalıklardan birisi olan buğz, insanın din ve îmanını yıkıp yok edecek derecede tehlikeli zaman ve saatları olabilir.

İşte bu gibi tehlike ve felâketlerden dolayı Resûlü Ekrem efendimiz. Hz. Enese, yapabilirsen akşama kadar ve sabaha kadar hiç bir ferde buğzun olmadığı halde hayatına devam et, şeklinde nasîhatta bulunmuş olması ehemmiyetine binaen buyurulmuştur.

«Geçen ümmetlerden size sirâyet edib geçen hasütlük ve buğz vardır. O (buğz ve hased), **kazıyıcıdır. Duymuş olunuzki, ben kılı kazır demiyorum. Ve fakat o** (hastalık) **dîni kazır.»** (Tirmizî)

İşte müminin îmanını yıkan veya yıkabilecek olan buğz ve hased, kalb hastalıklarının en eşeddi ve en kötüsüdür. Bu hastalıklar, gözle görülmez, kalbden dışa yaşama zamanında sızıntı ortaya çıkar. İblisin huzûru ilâhiden kovuluşu, Fir'avnın Mûsa (A.S.) a hasımlığı, Adem aleyhisselâmın oğulları arasında cereyan eden fena halin oluşu ve Ebû Cehilin hasımlıkda zirveye ulaşması ve günümüzde cereyan eden ve bir türlü önlenemiyen ve giderilmesi sağlanamıyan fırka ve hısımların hasımlıklarının devâmı, hep hased ve buğzun neticesidir. Yoksa böyle bir hastalığa mübtelâ olunmasa, her ferd ve cemaat biliyor ve iddia ediyorlarki, «birleşelim, birleşilsin, sevişelim v.s.», fakat bir türlü söz yerine gelmiyor.

İmamı gazâlî merhum bir sözünde şöyle buyurmuşlar :

«Bütün kin ve düşmanlıkların giderilmesi umulur. Ancak hasüdlükden dolayı olan düşmanlık'ın tedâvisi umulamaz.»

Hısımların, hasımlıklarının önlenememesi, aynı cins ve meslekden olanların hasımlıklarının bir türlü giderilememesi, komşuların aralarındaki husû-

metin yok edilememesi, Birbirlerine karşı hased besleyenlerin sevişememeleri ve bunlara benzer pek çok yönler ve sebeblerle buğz ve kinin giderilememesinin bir tek sebebi vardır. İşte oda yukarda İmamı gazâli merhumun buyurdu gibi, «hased : çekememe» hastalığının bulunmasındandır.

Hadîsi şerifin son cümlesinde de, kim, benim sünnetimi severse, beni sevmiş olur, buyurmakla kendisine ittibâ eden kişinin mutlu ve mubârek kişi olduğunu beyan buyurmuştur.

١٧٦ — (٣٧) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسولُ الله ﷺ : « مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي ، فَلَهُ أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ » . رواه .

Tercümesi :

176 — (37) **Ebi Hureyre** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Bir kimse, ümmetimin fesad olduğu zaman, benim sünnetime sarılırsa, işte o kimse için, yüz şehid ecri vardır.»

(Hadîsi, Beyhakî rivâyet etmiştir, mirkat, 206)

İZAHAT

Bu mubârek hadîsi nebevîde de sünnetin öldürülüb Bid'atın diriltildiği ve fesatlıkların kol gezdiği bir zamanda, Peyğamber efendimizin sünnetlerini harfi harfine yapmaya çalışır ve hatta kınanıp ayıplansa dahî sünneti rahatlıkla ve gönül hoşluğu ile işleyen kimsenin çok büyük ecre nâil olacağı beyan buyurulmuştur.

Harb meydanlarında din için, vatan ve millet için savaşırken Allah yolunda şehit olan şehidlerden yüz adedinin ecrini, evinde, dükkanında, tarlasında ve her nere de olursa, sünnetleri işleyip ihya eden kimse alacaktır. Zira cehâletin kol gezdiği ve haramların çekinmeden işlendiği, farzların ise ayıplandığı veya yapdırmanın yasaklandığı yerlerde hiç aldırmadan dîni mübînin hükümlerini işler ve yapmak için en ciddi gayreti sarfederse, işte bu kişi, nefsine hâkimiyyetini sağlamış büyük cihâdın yiğit kahramanıdır.

Elbette böyle adam, Cebhedeki savaşda şehid olan şehidin yüz adedinin ecrini alır. Şu halde bir dâire amiri, maiyyetindekilere; «namazı kılmayın, vazife mukaddesdir. Sizin günahınızı ben yüklenirim. Siz şu işi görürseniz, bu namazdan efdaldır, gibi..» ifâdelerle Allâhın emri olan beş vakit namazı kıldırmayacak olursa, işte burada en iyi ve ciddi hareket, «senin kendi günahın sana yeter artar, hiç bir kimse diğerinin günahını çekmeye mecbur değildir ve aynı zamanda her koyun kendi bacağından asılır. Evet sen ken-

di günahınla berâber bize engel olma ve kötülüğe teşvik etme cezâsını da ayrıca cekeceksin. Ülülemre itâat, doğru ve iyi olan emirlerdedir. Haram ve günah olan emirlerde itâat edilmez. Çünkü sende Allâhın yarattığı bir varlıksın. Allâhın emirleri senin emrin üzerine takdim edilir. Zira Allâhü teala âmirlerin âmiri ve hâkimlerin hakimi mutlakıdır.

Öyle oluncada senin emrin onun emrine muhâlefet ederse, senin emrin terk edilir. Hakimlerin hâkimi ve âmirlerin âmiri olan Allâhın emrine itâat edilir. Sen bugün var yarın yoksun. Fânîsin ve fakat Allâhü teâla dâim vebâkîdir.» gibi cümlelerle cevab vermek gerekir.

İşte bizim bu kısa misalleme ve açıklama yapmaya çalıştığımız hayat meselelerinden bir tânesidir. Müslüman kardeşlerimiz bu gibi misâlları çoğaltıp aynı şekilde anlamaya ve anlatmaya çalışırlar. Sonra da çalışdıklarının ecrini kat kat alırlar.

Bu cümleleri okudukdan sonra yukardaki hadîsi şerifi tekrar bir daha okumalarını her okuyucu kardeşimize tavsiye ederiz.

Fesatlık yaparak her hangi bir âmirin memûruna, ağanın işçisine, babanın oğluna, komutanın askerine ve emsâli idârecilerin maiyyetlerindeki kimselere; «Cuma namazını kılma, ne günahı varsa ben çekeyim, demeleleri, keza beş vakit namaz, zekat, oruc, hac ve diğer iyi amelleride yapma onların vebâllarını ben yüklenirim, sen şu vazifeleri yap onların hesâbını ve sorulduğunda cevabını ben veririm, gibi..» cümleleri müslüman söylemez, böyle sözleri ya deli olanlar söyler veya gayri müslimler söyler.

Hatta bâzı beyinsiz fasıklar, «gel canım bir âlem yapalım, içelim, kadın oynatalım, zina yapalım, kumar oynayalım, çalalım çağıralım, dövelim öldürelim ve saire...» haramları teklif ve tahrik eder, arkasındanda, «canım bunlardan çekinme onların günahını bana yüklet ben çekerim. Korkma ben onların hepsine cevab vermeyi üzerime alıyorum, böyle şeylerle zevklenmeyen kimseyide adamdanmı sayıyorsun, gel sen yaşamaya bak... gibi.» haramları işletmeye teşvik eden veya işletmeye çalışan ve işleden kimselerin söyledikleri lakırdılar ve bu sözlere benzeyen sözleri ancak Allâha ve âhiret gününe inanmamış kâfir ve zâlimler söyleyebilirler.

Netekim bir âyeti kerîmede hâlıkı zülcelal şöyle buyurmuştur :

«Kâfirler, iman eden müminlere şöyle dediler (keza hâla da derler) : **Bizim yolumuza** (Putlarımıza, ısyan ve kötülüklerimize) **uyun da sizin günahlarınızı biz yüklenelim. Halbuki onlar** (kâfirler), **bunların** (müminlerin) **günah larından hiç bir şey yüklenici değillerdir. Şüphesiz ki onlar** (kâfirler), **sözlerinde yalançı kimselerdir.**

— Muhakkak ki onlar (kâfirler), **kendi günahlarını ve o günahlarla berâber daha bir çok** (sapdırdıkları kimselerin) **günahlarını onların günahları ek-**

silmeden aynısını yüklenecekler ve muhakkak ki, (Allâha) **iftara ettikleri şeylerden kıyâmet günü sorumlu tutulacaklardır.»** (Ankebût sûresi, 12-13)

İşte bu gerçekleri okuyan her akıllı müslüman, Kendilerini en ağır yük ve çirk altında bulunduran ve kendi günahını çekmekden aciz kalan veya aciz kalacak olan bir kâfire veya kâfirleri taklid eden bir zalim, hâin ve fâsık kimsenin sözüne aldanmaz ve o kötü sözü söyleyen zavallıya, «sen kendini kurtarmakdan aciz bir fasık ve zalimsin. Eğer iyi bir adam olsaydın bu yapdıklarından çekinir uzak olur hem dünyada paranı ve malını böyle haram olan şeylere sarf etmez, çoluğuna ve çocuğuna sarf eder onları güldürür ve yaratan halıka karşı vazifeni yapar isyan etmezdin. Sen cehennem odunusun kendine oraya beraber gitmek için yoldaş arayan bir beyinsiz gibi...» cümlelerle cevablandırır ve onu ıslah etmek için gayret sarfeder.

Cenabu hak, ümmetin böyle fesat olduğu zaman da ve bilhassa günümüzdeki fâsitlerin içinde, kendisini koruyan kimselerden olmamızı hem bize ve hem neslimize nasib etsin. Amin.

١٧٧ — (٣٨) وعن جابر، عن النبي ﷺ حين أتاه عمر فقال: إنّا نسمع أحاديث من يهود تعجبنا، أفترى أن نكتب بعضها؟ فقال: «أمتهوكون أنتم كما تهوكت اليهود والنصارى؟! لقد جئتكم بها بيضاء نقية، ولو كان موسى حيا ما وسعه إلا اتباعي». رواه أحمد، والبيهقي في كتاب «شعب الايمان»

Tercümesi :

177 — (38) **Câbir** (R.A) **den mervîdir, Resûlüllah Sallallâhü Aleyhi vesellemden rivâyet edildiğine göre, Ömer** (R.A) **Resûlüllah** (S.A.V) **e geldi dediki : Biz, yahûdîlerden bizi teaccübe düşüren sözler işitiyoruz, bu sözlerin bâzılarını yazmamızı uygun görürmüsün?**

— **Bunun üzerine Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu : Yahûdî ve Hıristiyanların hayretleri gibi**

Siz (dininizde) **hayretmi edicilersiniz?! Elbet ben size açık bir şekilde nur gibi bembeyaz hükümlerle geldim. Eğer Mûsâ** (A.S) **diri olmuş olsaydı, onunda benden başkasına tâbî olması olmaz, ancak bana tâbî olurdu.»**

(Hadîsi, Ahmet ve Beyhakî «Şuabil îman» kitabında rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifin baş tarafında geçtiği üzere, Hz. Ömer (R.A), bâzı Yahûdîlerin «Benî isrâil hikâyeleri» diye vasıflandırılan hikâyelerini duyunca doğ.

ru veya eğriliği husûsunda şüpheye dalıyor ve böyle şüphe ve teaccubundan dolayı da Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizden soruyor. Fakat Resûlü Ekrem efendimiz çok kesin ve açık bir ifâde ile yasaklayıp ayıplayarak buyuruyor : **«Yahûdî ve Hıristiyanların hayretleri** (tefrikaya ve ba tıllara dalmaları) **gibi siz de** (dîniniz de) **hayretmi edicilersiniz.»**

Resûlü Ekrem efendimizin bu cümlelerinde kitablarını bırakıpda Ruhban ve Papazlarının fikirlerine uyan yahûdî ve Hıristıyanlara uyulmaması ve onların hareketlerinden son derece kaçınılmasını tavsiye buyurmaktadır.

Bu mubârek cümlelerde şu mealdâki âyeti kerîmelere işâret vardır :

«Onlar (Yahûdî ve Hıristiyanlar), **âlimlerini ve Rahiblerini Allahdan başka Rablar edindiler..»** (Tevbe sûresi, 31)

Diğer âyeti kerîmede de şöyle buyurulmuştur.

«(Eymüminler!) **Kendilerine apaçık deliller ve âyetler geldikten sonra, parçalanıp ayrılığa düşen Yahûdî ve Hıristiyanlar gibi olmayınız. İşte onlar için çok büyük bir azab vardır.»** (Ali İmrân sûresi, 105)

İşte bu âyeti kerîmelerde de belirtildiği üzere Yahûdî ve Hıristiyanların sapıtmalarına başlıca sebebler, kendi nefislerine ve şeytanın arzusuna uygun olarak bir takım uydurma ve yalan hikâyeler ve hükümler çıkararak hak ve hakîkatı beyan eden kitablarını ve peyğamberlerinin buyruklarını bırakmaları ile ayrı ayrı fırkalara bölünmüşlerdir ve her fırkada kendilerinin doğru yolda olduklarını savunurlardı. Aynı zamanda o fırkacıların fırkalarında devam etmelerine de onlarca âlim tanınan kişilerde bu işlerin yöneticileri oluyorlardı.

Şu halde daha evvel geçen hadîsi şeriflerde açıklamış olduğumuz fırâkı dâlleden olan yetmiş iki (72) fırkanın da yine bir yöneticileri ve savunucuları vardır. Bunların bu şekilde oluşları geçmişdeki hak yolu bırakıp batıl yolları ihdas eden Yahûdî ve Hırıstıyanları taklid etmekden başka bir şey değildir. Bu sebeble de Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimiz, Hz. Ömeri uyarıb dikkat çekiyor ve onların yoluna düşebileceği husûsu belirtiyor.

Gerçekler böyle beyan edilmesine rağmen, günümüzde şiddetle ve çok hızlı bir şekilde fırkacılığa dalanlar vardır ve sanki helal ve iyi bir iş yapılıyormuş gibi, savunuluyor. Ağızlarda «islam» kelimesi vardır. Hareket, icraat ve bir çok sözler hiç de islâmî değil, tamâmen fırkacıların tâkîb edib işledikleri yollardır, Aynı zamanda tuttukları bu fırkacılığı tasvib etmeyen veya tenkid edib îkazda bulunmak isteyenleri, en ağır kelimelerle itham edip suçlayanlar. Daha ileri gidip küfürle mukâbelede bulunanlarda oluyor.

Zavallılar, din ve îmanın esâsını bilemeyince önlerine düşen muhteris insanların kurbanları oluyorlar ve böylece dinlerini tahrif tebdil ve tağyir

ederek batılları savunan Yahûdî ve Hıristiyanları taklid ettiklerinin farkında değildir.

Günümüz de dahi, Dinlerinin haram kıldığı bir çok hükümleri yeni yeni fetvalarla değiştiren papazlar görülmüştür. Meselâ, Homaseksüel denilene, «LİVATA» yı ingiltere de bâzı papazlar fetva vererek helal diyebilmiştir. Bunlar kâfirlerin tuttukları yoldur. Müslüman böyle haram ve hatta küfür yollara sapmaması lazımdır. Aksi takdirde Allah muhafaza kâfir olur.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz mubârek sözünün devâmında şu :

«Eğer Mûsa (A.S.), **diri olmuş olsaydı, onunda benden başkasına tâbî olması olmaz, ancak bana tâbî olurdu.»** cümlesinde de şu âyeti kerîmelere işâret vardır :

«Muhammed (Aleyhisselâm, Zeyd gibi) **erkeklerinizden hiç birinin babası değildir, fakat o** (Muhammed aleyhisselam), **Allâhın Resûlü ve Peyğamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilendir.»** (Ahzab sûresi, 40)

Evet âyeti kerîmede de belirtildiği üzere Resûlü Ekrem efendimiz, Peyğamberlerin en son gelenidir. Ve bir daha peyğamber gelmeyecektir. Ondan sonra gelenler kim olursa olsun, ona ve onun şerîatına tâbî olacaktır. Peyğamber efendimizin buyurduğu gibi, Mûsa aleyhisselamda gelse, oda Peygamber efendimize tâbî olacaktır. Nitekim Son zamanda Hz. İsa aleyhisselam yer yüzüne indiğinde oda Peyğamber efendimizin getirmiş olduğu şerîat hükümleri ile hükmedecektir. Daha yukardaki hadîsi şeriflerin îzah kısmında naklettiğimiz gibi, Ancak cizyeyi kaldıracaktır. İslamdan başka hiç bir şeyi kabul etmeyecektir.

Peyğamberler ahidlerine vefâlı kimselerdir. Daha evvel verilen sözleri harfiyyen yerine getirirler. Netekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Allah, vaktiyle Peyğamberlerin mîsâkını (bağlılık sözünü) **şöyle almıştı : Celâlım hakkı için, size kitab ve hikmetten verdim. Sonra size, beraberinizdekini tasdik eden bir Peyğamber geldiğinde mutlaka ona îman edeceksiniz ve muhakkak ona yardımda bulunacaksınız. Bunu ikrar ettinizmi ve bu ağır ahdimi üzerinize alıp kabul ettiniz mi?, buyurdu. Onlar da** (Peyğamberler de) : **ikrar ettik, dediler. Allah da şöyle buyurdu : Öyle ise, birbirinize karşı şahid olunuz ve bende sizinle berâber şâhidlerdenim.»**

(Ali İmran sûresi, 81)

Yukardaki hadîsi şerifi açıklamaya çalıştığımız üzere, şu anda en doğru ve en iyi gidilip tâbi olunacak tek yol Kur'an ve sünnet yoludur. İcma' ümmetle kıyası fukaha da, esas îtibâriyle kitab ve sünneti açıklayıcı birer delil ve yollardır. Binaendleyh bütün yollar ve ameller, islâma dayanmalıdır ki, mükemmel olan doğruluğa kavuşmuş olsun.

Tâkib edilen yollar islamdan ve Peyğamber yolundan başka yol olursa, o yol çıkmaz sokak menzilindedir. Sonu perişanlıktır, arzu edilen hedefe varılamaz ve hatta eğri olması hasebiyle pek çok tehlikeli uçurumlara da götürebilir.

Bu sebeble dinden ve din yolundan ayrılan bütün milletler ve devletler, payıdar olmamıştır. Dinsiz millet yaşayamamıştır. Çok geçmeden yıkılmışlardır. Hatta islam esaslarına bağlı olduklarını beyan eden ve fakat tatbik ve icraatları islâma ters düşen pek çok sahte görünüşlü millet ve devletlerde, yıkılıp perişan olmuşlardır.

Bütün beşeriyyetin kurtuluşu, Tek yol islam'a ve tek lider Hz. Peyğamber efendimize tâbî olmaktadır. Huzur, sükûn, ağız tadı ve her çeşit hayati kalkınmaların refâhı, beşeriyyetin tek önder ve lideri olan Hz. Peyğamberin izindedir.

١٧٨ — (٣٩) وعن أبي سعيد الخدري، قال: قال رسولُ الله ﷺ: «مَنْ أكَلَ طَيِّباً، وعَمِلَ في سُنَّةٍ، وأَمِنَ الناسُ بوائقَه، دَخَلَ الْجَنَّةَ». فقال رجلٌ: يا رسولَ الله! إنَّ هذا اليومَ لَكثيرٌ في الناسِ؟ قال: «وَسَيكونُ في قرونٍ بَعْدي». رواه الترمذي.

Tercümesi :

178 — (39) **Ebî Saîd Elhudrî** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Bir kimse, tîybı yer, sünnetle amel eder ve insanlar onun mihnet ve meşakkatinden emin olursa, Cennete girer.»

— **Bunun üzerine bir adam dedi : Ya Resûlüllah! Şüphesiz bu şekil** (tîyb yeme, sünnetle amel etme ve insanların o kimsenin fitnesinden eminliği) **bugün insanlar içinde pek çoktur?**

— **Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Benden sonra gelen senelerde olur.» (Hadîsi, Tirmizî rivâyet etmiştir.)

Î Z A H A T

Hadîsi şerifde beyan edilen tîyb lokma yemek, sünnetle amel etmek ve insanların fitne ve belaya uğratılmaması hükümlerini kısa târif ederek açıklamaya çalışalım.

a) Tiyb, halaldan daha üstün nimettir ki, kazanç esnasında mâsiyet ve günahla ilgili hiç bir kabahat işlenmeden ve ibâdetler de en güzel kemalı

bulundurarak îfa eden kişinin kazandığı şeydir. İşte bundan yemek çok güzel ve iyi bir nimettir.

Semtine haram ve şüpheli olma kokusu dahi uğramayan ve verâ sahibinin kazandığı böyle nîmetler, hemen hemen çok güç ve yok denecek kadar zordur. Zira günümüzde Tîyb değil helal kazanmak dahi meseledir. Adam namaz kılmaz, yahud kendisi kılar oğlu kızı veya ailesi namaz kılmaz. Yalan söyleyen, hiyle yapan, faiz ile muamelede yüzen, cemaatla namaza bi hakkın riayet etmeyen ve daha saymakla bitmeyecek derece de harama yaklaşan işlerle meşkul olan bir cemaat ve cemiyetin kazancı, elbette tîyb olamaz. Çünkü helal olmayan bir nîmet asla tîyb olamaz.

Hadîsi şerifde Tîyb yemeyi, ameli sâlihden evvel zikretmekte ki hikmet ise, Tîyb lokmayı yemeden ameli sâlih olamıyacağı içindir ve bu hükmün böyle olduğunu beyan eden şu âyeti kerîmeye işâret vardır :

«Ey Resüller! Tiyb şeylerden yiyiniz ve sâlih amel işleyiniz.»

(Müminun sûresi, 51)

b) Ameli sâlih, yani işlenen her amel ve söylenen her söz, şer'i şerîfin hükümlerine muvafık olan şeydir. Ameli sâlihin görülebilmesi, temiz ve helal lokmayı yemeye ve yapılacak amelden evvel bedenî, rûhî ve cismî kabilden olan her türlü temizliğe riayet edilmesi ve yapılan amelin şartlarına hakkı ile bağlı kalınması da şarttır.

c) Keza bir kimsedende insanlar sâlim ve emin olarak yaşamalı, o kimsenin hiç bir kimseye zulmu, iftirası, eziyet ve fitnesi dokunmaması lazımdır.

İşte bu üç hal bir kimsede bulunursa, varacağı yer doğrudan doğruya cennettir. Şâyet Tîyb yemez, ameli salihde bulunmaz ve insanlarda o kimsenin zulüm ve fitnesinden kurtulmazsa, işte bu adamcağız cennetten uzak, cehenneme müstehak olur.

Hadîsi şerifin son kısmında yukardaki üç hâlin bulunmadığını beyan eden ashabı kirâme Hz. Resûl şöyle buyuruyor : **«Benden sonra gelen senelerde olur.»**

Resûlü Ekrem efendimizin bu mubarek sözü de çok evvel görülmüş ve günümüzde artık son hızına ulaşmıştır. Zira pek çok kimseler, yediklerine helaldan haramdan hiç dikkat etmemekteler, kazançlarını daha çok haramdan kazanmaktalar, namaz ve abdeste riayet etmeden kazananlar ise, pek çoktur. İşte böyle kazançlar, değil Tiyb, helâl bile olmaz.

Kezâ ameli sâlih ve insanlara eziyet ve zararları tokunmadan hayat geçirenler de azınlığı teşkil etmektedir. İşte bu hallerin böyle olacağını söyleyen peyğamber efendimizin mücizesini görüyoruz.

١٧٩ — (٤٠) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسول الله ﷺ : « إنكم في زمان مَنْ تَرَكَ مِنْكُم عُشْرَ ما أُمِرَ به هَلَكَ ، ثم يأتي زمانٌ مَنْ عَمِلَ مِنْهم بِعُشْرِ ما أُمِرَ به نَجَا » .

رواه الترمذي .

Yercümesi :

179 — (40) **Ebî Hureyre** (R.A) **den mervîdir, dedi:**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Ey ashabım! Muhakkaki siz, şerefli ve dinin aziz olduğu bir zamandasınız. Sizden bir kimse, emrolunduğu şeyin onda birini terk ederse, helak olur.

— Sizden sonra bir zaman gelirki, o zamandaki insanlardan (müminlerden) **bir kimse, emrolunduğunun onda birini işlerse, necat bulur.»**

(Hadisî, Tirmizî rivâyet etmiştir.)

Î Z A H A T

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, islâmın şaşaa ve debdebe ile yaşandığı ashab devrinde ilâhî emirlerden onda birini bir sahâbî terk edcek olursa veya ilâhî nehiylerden onda birini işleyecek olursa, o kimsenin helak olacağını Allâhın resûlü buyuruyor.

«Üzüm üzüme baka baka kararır» kabîlinden bütün ferd islâmı tatbikle meşkul iken onların içinden bir kişinin çıkıpda tersini işlemesi, elbette çok ve çok ayıb ve günah olur. Günah oluncada cehennemi boylamak mukadder olur.

Kezâ islamın sahâbe devrinden sonraki zamanlarda ki, bizim zamanlarımızda, bir müslüman ilâhî emirlerden on emirden bir emri ilâhiyi işlerse ve on nehyi ilâhîden bir nehyi ilâhîden kaçınırsa, işte o kimsede felah ve necatdadır. Allâhın resûlü bu mubârek cümlelerinde müjdeleyici bir hüküm beyan buyurmuştur. Zira insan hayatını kontrol eder bakarsa, bu hâli bulmak güç olmaz inşallah, Şayet bir kişi bu ruhsat ve müjdeden de ileri giderek bütün emri ilâhîleri yapmaya çalışır ve yasaklardan kaçınırsa, işte o kimse nûrun alâ nûr kabîlinden çok ve çok mutlu kimsedir. Allahdan umud kesilmez. Böyle kolay ve hoş müjdeler müminler için büyük bir nîmettir.

Ey mümin kardeşim! Kendini ve yakınlarını bu hükümlere göre iyi kontrol et, şâyet islâmın on emrinden bir emirini ve on nehyinden bir nehyini nazara alıpda emirleri yapıyor ve nehiylerdende kaçınıyorsa, bu hale çok çok şükür et, Şükür ette cza şükredince çok nîmete kavuş.

Cenabu hak bir ayeti kerîme de şöyle buyurmuştur :

«Andolsun, eğer şükrederseniz, elbette size nîmetimi artırırım ve eğer nankörlük ederseniz, haberiniz olsun, gerçekten azabım çok şiddetlidir.» (İbrahim sûresi, 7)

Ayeti kerîmede de belirtildiği gibi, aza şükredersek çoğuna kavuşuruz. Şâyet aza şükretmez, kendimizdeki az çok bir islam yaşantısına ve Allah korkusuna şükretmez isek, yerli perişan oluruz. Hem kendimiz yoldan çıkarız ve hemde evladlarımız yoldan çıkar ve nankörlük etmiş olduğumuzdan o devlet elimizden gider. Ayrıca ahirette şiddetli azaba müstehak oluruz.

Bu kısa açıklamadan sonra yukardaki hadîsi şerifin cümlelerini tekrar tekrar okuyalım ve üzerinde ciddi bir şekilde düşünelim. Düşünelim ki, yanıldığımız tarafları anlamaya çalışalım. Cenabu hak dâima doğruyu ve hakkı görenlerden kılsın. Amîn.

١٨٠ — (٤١) وعن أبي أمامة ، قال : قال رسول الله ﷺ : « ما ضَلَّ قومٌ بَعْدَ هُدىً كانوا عليه إلا أوتُوا الجَدَل » ، ثم قرأ رسول الله ﷺ هذه الآية : (ما ضربوه لك إلا جدلاً بل هم قومٌ خَصِمون) . رواه أحمد ، والترمذي ، وابن ماجه[٢] .

Tercümesi :

180 — (41) **Ebî Umâme** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) buyurduki : .

«Bir kavm (bir cemaat) **hidâyete eriştikden sonra sapıtmaz ancak cedel** (kavga - çekişme) **yaparlarsa, sapıtıp dalâlete giderler.»**

— Sonra Resûlüllah sallallahü aleyhi vesellem şu meâldaki âyeti okudu :

«(Habibim!) **bunu sana sâdece bir mücâdele olarak misal veriyorlar. Aslında onlar çok çekişken bir kavm** (millet) **dir.»** (Zuhruf sûresi, 58)

(Hadisî, Ahmet, Tirmizi ve İbni Mâce rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Râvî Umâme (R.A), hakkında gerekli mâlumat, yukarda geçmiştir.

Hadîsi şerifde bir millet ve cemaatın helak olmasına sebeb olan cidal ve kavganın fenalığı beyan buyurulmuştur ve aynı zamanda ilâhî hükmün kesin beyânını da okuyan Resûlü Ekrem efendimiz, cidal ve kavgadan kaçınmayı tavsiye buyurmuştur.

Cidal yapan kavmin helak olduğunu veya helak olacağını beyan eden âyeti kerîmenin geliş sebebi şöyledir :

Resûlüllah salallâhü aleyhi vesellem efendimiz, Melekleri ilah tanıyıp tapınan müşrikelere tapdıkları putları ve kendileri cehennemde olduklarını beyan buyurunca, müşrikler, kendilerinden evvel geçen Hıristıyanların İsa (A.S) ı ilah tanımalarını delil getirerek şöyle demiş olduklarını cenâbu hak naklediyor : **«Bizim ilahlarımız** (Melekler) **mi daha hayırlı, yoksa o** (Meryemin oğlu İsâ) **mı?»** (Zuhruf sûresi, 58)

İlâhî hükümler karşısına dikilip putlarını savunan müşrikler, görüldüğü üzere hasımca davranarak hakkın karşısında dikilip cidal ediyorlar. Binaenaleyh her hangi bir kimse veya cemaat da Kur'anı kerimde açık ve kesin olarak beyan edilen hükümler veya bir tek hüküm karşısında, «Ben bunu kabul etmem. Çünkü benim mantığıma uygun değildir. Eğer fâizle iş yapmasak batarız. Memleket fâizle kalkınıyor, bu zamanda örtünmek ve öcü gibi elbiselere bürünmek olamaz. Çünkü hürriyyeti kısmak ve yok etmek vardır. Namaz spordan ibârettir ben o sporu zaman zaman yaparım. Binaenaleyh namaza lüzum yoktur, Zina anlaşma ile olduğundan neden haram olsun ve şarabın üzümünü, pekmezini yeyipde ondan hasıl olan şarabın haramlığı mantık dışı bir şeydir gibi» kesin âyetler karşısında felsefe yapıp cidal yapanlar, müşrikleri taklid eden dinsiz, îmansız kâfiri billah olan kimselerdir.

Evet Kur'anda haramlığı kesin ve kat'î olan hükümlere ve yapılması mutlak farz olarak beyan edilen emirlere karşı dikelip kendi nefsinin ve şeytanın iğvası ile bir takım felsefe ve akıllılık taslayanlar, müşriklerin yollarını tâkib eden cehennem odunu ve iblisin insan neslinden, insanlar ve bilhassa müminler için en zararlı mahluklardır. Böyle adamlarla münakaşa ve münazara yapmak, hiç doğru değildir. İnsanı günaha sokmaktan başka bir şeye yaramaz ve belkide doğru yoldan eğri ve küfür yoluna sapıtmak için en tehlikeli hal olabilir. Bu sebebden bu adamlardan kaçınmak, en sâlim ve en doğru yoldur.

Günümüzde de pek çok sivri akıllı ve islam düşmanlığı her cihetten açık olan zâlim ve hâinler, ortada kol gezmektedir. Öylelerle karşılaşınca Kur'ana inanıb inanmadıkları sorulmalı ve Peyğamber efendimize bağlı olup olmadıkları da sorulduktan sonra, kitab ve sünnete bağlı ve îmanlı olduklarını söyledikleri takdirde, böylelere cevabı bilenler, en iyi ve güzel şekilde ikna edib yolunu düzeltmelidirler. Eğer zavallı halde konuşan kimseleri iknâ edecek bilgiye sahib olamıyanlar karşılaşırlarsa, onların susmaları ve o adamları hemen iyi bilen ehil ve ilmi ile âmil olan bir âlime götürüb aydınlatmak en iyi yoldur.

Esâsen hak ve hakîkata inanan müslüman, her hangi bir islâmî hüküm-de şüpheye düşer veya iyi anlayamaz ise, hemen ehli olan bir âlime müracaat etmesi lâzımdır. Anlayamadığı hükümler karşısında indî fikirlerde itiraz etmesi veya tevile yeltenerek nefsânî arzularına göre îzaha kalkışması büyük hata ve vebâl olur.

١٨١ (٤٢) وعن أنس بن مالك ، أنّ رسول الله ﷺ كان يقول : « لا تُشَدِّدُوا عَلى أَنْفُسِكُمْ فَيُشَدِّدَ اللهُ عليكم ، فإنّ قَوْماً شَدَّدُوا عَلى أَنْفُسِهِم ، فَشَدَّدَ اللهُ عليهم ، فَتِلْكَ بَقاياهم في الصَّوامِعِ وَالدِّيارِ (رَهْبانِيَّةً ابتدعوها ما كتبناها عليهم) » . رواه أبو داود .

Tercümesi :

181 — (42) **Enes bin Mâlik** (R.A) **den mervîdir, elbet Rasûlüllah sallâhü aleyhi vesellem diyorduki :**

«(Dininizde) **nefsiniz üzerine** (bir amel ve işi ağır teklif edip yükleyerek) **şiddetlendirmeyiniz. Bu takdirde Allahda şiddetlendirir. Çünkü geçmişde bir kavm** (cemaat ve millet) **kendilerine şiddetlendirdiler, Allah** (C.C) **da onlara şiddetlendirdi. İşte Hıristiyanların kiliseden, yahûdilerinde havradan başka yerlerde ibâdet yapılamaması, o şiddetin bakiyesidir.** (Netekim cenâbı hak âyetinde şöyle buyurmuştur :)

«Birde Rehbâniyyetki, bunu onlar (Hıristıyanlar) **îcad ettiler, biz onu, üzerlerine farz kılmamıştık.»)** (Hadid sûresi, 27)

(Hadîsi, Ebû Dâvud rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Hadisi şerifin ilk cümlelerinde dinimizin esasları olan ibâdetlerimizde, nefsimizin tehâmmül ve îfası çok güç olan veya bir zaman yapılıp diğer zamanlarda yapılamıyacak veya nefsin isyan ve inkarı ile yapılmayacak hale gelebilecek olan mecburî ve farz olmayan nâfile ibâdetler yüklenmekten kaçınmamızı tavsiye buyuruyor.

Meselâ : Meşakkatlı ve güç olan amellerden «savmı dehr - senenin bütün gününü oruç tutmakla» ve gecenin tamamını ihya etmekle yükümlenip kendisine hayatı boyunca vâzife edinmek, insanın hakkı ile devamlı olarak yapması çok zor ve güç olan bir ameldir.

Müminin tahammül edip îfa edebileceği beş vakit namazın emir buyuruluşu ve senenin bir ayında Ramazan orucunu tutmakla mükellef olun-

makda hikmet gâyet açıkdır. Hatta ayakda namaz kılamıyacak kimselerin oturdukları ve hatta yattıkları halde namazlarını kılabilecekleri, aynı zamanda sefere çıkan kimselerden namazlarını kısaltma husûsiyeti ile oruçlarını yeyip evlerine veya ikâmet ettikleri mekânlarına gelince kaza edebilecekleri ve hatta hasta olan kimselerinde namaz ve oruç meselelerindeki kolaylıklarda açık bir şekilde beyan edilmiştir. Keza unutup orucunu yiyen kimsenin ihtiyar olması halinde karnını doyuruncaya kadar ikaz etmeyip durmayı tavsiye eden şerîat, olduğu gibi kolaylıklar beyan eder.

Cenâbu hak bu hükümlerin kolaylığını şu âyeti kerimede beyan buyurmuştur :

«Yer yüzünde sefere çıktığınız zaman, kâfirlerin size bir fenalık yapmasından korkarsanız (farz namazlarının) **dört rekatlı namazdan kısaltmanızda üzerinize bir günah yoktur.»** (Nisa sûresi, 101.)

Oruçla ilgili hükümde şu âyeti kerimede buyurulmuştur :

«Kim hasta olur veya seferde bulunursa, oruç tutmadığı günler sayısınca sıhhat ve ikâmet halinde iken orucunu kaza etsin. Allah (Bu hükmün böyle yapılmasını beyan buyurmakla) **size kolaylık diler, Size güçlük dilemez.»** (Bakara sûresi, 185)

Resûlüllah Sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, **«Nefsiniz üzerine** (Farz olmayan ve tahammülü güç olan bir amel ve işi) **yükleyerek şiddetlendirmeyiniz.»** Cümleleri ile yukardaki âyeti kerimelerdeki hükümlere ve bu âyetlere mümasil hakikatlara işâret buyurmaktadır.

Esâsen amellerin en afdal ve hayırlısı, devamlı olanıdır. Bir amelki, işlenmesi devamlı yapılamaz veya yapılması bir çok sıkıntı ve hatta sonunda şikâyet veya terk etmek zarureti olur ve o amelide devamlı yapmak üzere başlanırsa, işte bu amel, makbul bir amel olamaz. Çünkü ileriki gün ve zamanlarda terk etmek hâli olabilecektir.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Ey Müminler! Allâha itâat ediniz ve Resûle de itâat ediniz ve (Küfür, nifak ve amellerde riya gibi şeylerle) **Amellerinizi iptal etmeyiniz.»** (Muhammed Sûresi, 33)

Evet amelin en iyisi, dünyadan veda edinceye kadar devamlı işlenenidir. Onun için müminin farz olan ibâdetlerin dışında tahammül edip devam edebileceği ameller, fıkıh kitaplarımız da beyan buyurulmuştur.

Hal böyle iken bir kimse, senede bir defa dahi Kur'anı kerimi hatmetmez ise, işte bu adamcağız gönlü kararmış, bâsireti kapanmış ve rûhu mânen ölmüş demektir. En Efdal zikir ve en güzel kelâm, Allah kelâmını okumakdır. Bu değer ve fâziletten uzak olan adam, Allahdan uzak olan adamdır.

Yine br kimsede gençliğine, dinçliğine güvenerek Kur'anı Kerimi haftada veya üç gün de ve hatta bir günde hatim etmek azmi ve kararı ile amele başlarsa, ilerde çeşidli nedenlerle bu ameli terk etmek veya bu amelden şikâyet etmek durumuna düşebileceğinden böyle sıkıntılı yükden kaçınarak hayat boyunca tahammül edebilecek normal şekil ile amel etmek ve öylece devam etmek en iyisi ve en doğrusudur.

Keza bâzı kimselerin kadınlardan uzak olup evlenmemeyi, devamlı et yememeyi, devamlı konuşmamayı ve emsâli amelleri nezredip yemin ederek yapmak azminde bulunmalarıda ilâhi emirlere ve mubah olup sünnet olan amellere karşı işlenen ve insanların nefislerine şiddet yükleyerek zorla kendilerini sıkıntı ve felâketin altına atan zavallılardır.

Dinimiz kolaylık ve huzur dinidir. Hiç bir nefse tahammül edemiyeceği şeyi yüklemez. Fakire zekât ve hac farz değildir. Suyu bulamıyan veya kullanmıya kudreti olmayan kimseye teyemmümle temizlenerek abdest ve gusul yapabileceği beyan buyurulmuştur. Ayaklara giyilen mestler, özürlü kimselerin kendilerine verilen ruhsatlar ve daha pek çok hükümlerin en güzel ve kolay şekilleri hem Kur'anı kerimde hem hadisi şeriflerde ve hem islam hukukunun hükümlerini en geniş şekilde îzah eden «Fıkıh» kitaplarında zikredilmiştir.

Hiç bir nefse ve şahsa tahammül edemiyeceğini halıkı zülcelal yüklemediğini ve yüklemiyeceğini şu âyetinde beyan buyurmuştur.

«Allah, bir nefse (bir şahsa), **ancak gücü yettiği kadar teklif eder.»** (Bakara sûresi, 286)

Diğer âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Allah, (din ve şerîat hükümlerinde) **sizden ağır teklifleri hafifletmek ister ve insan** (her yönden) **zaif yaratılmıştır.»** (Nisâ sûresi, 28)

Diğer âyeti kerîme meâli :

«Allah, (dininde) **size hiç bir güçlük dilemez.»** (Mâide sûresi, 6)

Başka âyeti kerimedede şöyle buyurulmuştur :

«Allah yolunda (Emri ilâhiyi tebliğ ve îfa husûsunda ve nehyi ilahiyden kaçınmak ve men etmek uğrunda) **gerektiği şekilde hakkı ile cihad ediniz. Allah dinini galip ve üstün kılmak için** (Ey ümmeti Muhammed) **sizi seçti ve dinin hükümlerinde üzerinize bir güçlük yüklemedi.»** (Hac sûresi, 78)

Evet geçen ümmetteki güçlüklerden bir çok sıkıntılı ve ağır hükümler, bu ümmete yükletilmemiştir.

Meselâ : Musâ Aleyhisselamın kavmindeki; tevbenin kabûlü için günah işleyenin kendi nefsini öldürmesi, bilerek ve hata yoluyla adam öldürmenin kısasla öldürülüp kan bedeli olan diyetin haram kılınması, hata işleyen azâların kesilmesi, elbise ve emsâlinin necis olan yerinin makasla kesilmesi, bir yere necis düşerse oranın kazılıp oyulması, cumartesi günleri

amelin terk edilmesi, kesilen hayvanların damarlarında kalan kanın haramlığı, ganîmetlerin yakılması, namazın elli vakit farz olunması, havra ve kiliselerden başka yerlerde ibâdetin caiz olmaması, malın dörtde birinin zekâtınının verilmesi ve bunlara benzer pek çok şiddet ve güç olan amelleri Cenâbu hak bu ümmeti Muhammedden kaldırmış, en kolay ve rahat olan hükümleri buyurmuştur. (Berîka, C. 1, 77)

Bu hükümler Kur'anı kerimin muhtelif sûre ve âyetlerinde uzun uzun beyan edilmiştir. Ayrıca kütübü fıkhiyyede bilhassa «Mülteka Tercümesi» adlı eserimizin ciltlerinde zikredilmiştir.

En son din olan bizim dinimizin hemen bütün hükümleri kolaylık ve hafiflik esaslarına dayanır. İslam Hukukunun hükümlerini hâvî olan fıkıh kitaplarında en uzun ve ayrıntılı şekilde delil ve kaynaklarla izah edilmiştir. Biz burada bazılarını maddeler ve kelimeler hâlinde sıralayarak bir hatırlatma yapalım.

«Eşbah vennezâir» adlı eserde kısa yoldan şöyle zikredilmiştir :

1 —) Üç gün ve üç gece (18 saatlık) mesâfeye sefere çıkan kişiden, orucu tutmayıp sonra kaza etmesi, namazı kısaltması, mestler üzerine üç gün üç gece meshetmesi, kurbanın sukûtu, cuma ve bayram namazlarının terki, Nafile namazların hayvan üzerinde kılınması, teyemmümün cevazı, bir kaç âilesi olan kişinin hanımları arasında Kur'a çekerek birisi ile sefere gitmesinin mubahlığı, namazı kısaltma gibi ve bunlara mümasıl seferdeki kolaylıklar vardır.

2 —) Hasta olan kişidende orucu yeme mubahlığı, nefsine bir teh likeden korkulduğunda suyu kullanmayıp teyemmümün mubahlığı, suyu kullanmakla hastalığı veya yarası artacak olursa, yine teyemmümün mubahlığı hasta kişi ayakda dikelmeye kudreti olmazsa, farz namazları oturduğu veya yattığı yerden kılacağı, oturduğu yerden rukû ve secde ile kılmaya tâkatı olmaz ise, kafası ile îma ederek namazını kılacağı, cemaata çıkma niyyetinde olan hasta kişinin cemaata çıkamadığı zaman aynı cemaat faziletine nail olacağı, şeyhi fânî olan ihtiyar için ramazan orucunu yiyebileceği ve bu şeyhi fânî maddî imkâna sâhib olursa, tutamadığı ramazan oruçları için fidye verebileceği, Hacca başkasının bedeli olarak diğer birisinin gitmesinin cevaz ve mubahlığı, şeytan taşlamadada aslın atma imkanı olmayıp taş atmakdan aciz olunca başka birisinin bedel olarak atabileceği, necis olan şeylerle ve şarapla iki kavilden birine göre tedavilenmenin câizliği, boğaza dıkız ve ve ham bir şeyin tıkanması halinde şarapla eritip yutmanın caizliği, doktorların tedâvi için avret yerlere bakmalarının cevazlığı ve hatta kırık, çıkık ve ebelik gibi meselelerde bütün imkanların kullanma cevazı gibi haller dinin kolaylık olarak beyan ettiği meselelerdir.

3 —) İkrah yoluyla işlenen hükümlerde geçersizdir. Bir kimse ölüm ve emsâli tehditlerle karşılaşır ve o anda küfür yapması ile cebrolunur, o adamda mecburiyet karşısında gönülden istemediği halde dili ile küfür ederse, bu kimse mümindir. Fakat nikah ve talak mevzûunda ikrah karşısında söyleyen kimselerin sözleri, İmamı Azama göre geçerlidir. İmamı Şâfi-î geçersiz ve mâzurdur, diyor.

4 —) Unutarak işlenen günahlarda mafuvdur, cezası yoktur. Cenabu hak bu şekilde günah işleyenlere büyük vebal yüklememektedir. İşte buda en bariz kolaylık hükümlerindendir. Nitekim unutanların ilki, Adem (A.S) dir.

5 —) Cehâletten dolayıda bâzı hükümlerin afvini hâlıkı zülcelal beyan etmiştir. Mâzur olamıyacağıda açıklanmıştır.

6 —) Çeşidli zorluklar ve «Umûmî belvâ» denilen umûmi bela ve ızdıraplar karşısında da bir çok hükümlerde kolaylık beyan edilmiştir.

Meselâ; Fazla kabul edilmeyip muaf kabul edilen az bir necâsetle namaz kılmak gibi ki; necâseti hafifeden elbisenin dörtde birinin azı necis olursa ve necâseti galîzeden dirhem miktarından az olan necisler, nâmaza mânî değildir. Özür sahibi bir kişi elbisesini her çıkarışında her ne kadar yıkasada çıkarmadığı zaman elbise ve bedenine isâbet eden necisin bir manî teşkil etmediği, pirelerin, sivri sinek, kara sinek ve emsâli hayvanların kanlarının her ne kadar çokda olsa, necis olmadığı, idrar sıçrantısıki, iğne yurdu ve başı gibi gâyet küçük damlacıkların sıçramaları bir mâni teşkil etmez (ancak idrar sıçrantısından kaçınmak iyi ve elzemdir), yollarda birikmiş suların her hangi bir sebeble sıçraması umûmi bir belâ olmas hasebiyle bir mani teşkil etmemektedir. Ancak o suyun içine necisin aktığını bizzat gören olursa, bu takdirde necis olabilir. Böyle bir durum olmadığı takdirde zanla hüküm verilemez. Binâenaleyh insan üzerine yoldaki su birikintileri sıçrarsa, necis olmaz.

Uyuyan kişinin talak vermesi, müftabih olan geçersizdir. Çünkü uyuyan kimse, kendinden haberi olmayan bir mâzurdur. Kezâ sar'a hastalığına mübtelâ olan bir kimsede, Sar'alı iken hanımını boşasa, talak vâki olmaz.

(Bak, Mülteka tercümesi, C. 2, 23)

Serçe ve emsalinin ve güvercinin tersi tâhirdir. Zirâ kaçınmak güçdür. Bu sebeble hâlıkı zülcelal onların terslerini necis olarak beyan buyurmamıştır:

Arı, kurbağa, böcek ve keler gibi akıcı kanı olmayan hayvanların kânları necis değildir. Buda dinde kolaylıkdan içindir.

İnsanın arkasından ve önünden çıkan yel (Rüzgâr) necis değildir. Hatta geyilmiş ıslak gömlek ve donada dokunsa, fetva olan onuda necis yapmaz. Buda dîni bir kolaylık neticesidir.

İnsan ve hayvan tersleri, yanmakla kül haline geldiğinde o kül necis değil, dinde kolaylıkdan için tahirdir. Zira o kül necis olmuş olsa, şehir ve

köylerde yapılan ekmeklerin bir çokları necis olması gerekir. Binâenaleyh o kül tahirdir, içine düşen ekmekde tâhirdir.

Ahır, tuvâlet ve emsâli yerlerin tavanındaki rutûbetten hasıl olan damlalarda tâhirdir. Binaenaleyh bu damlalar insan üzerine damlarsa, necis yapmaz. Ancak tavanda necis olan bir şey olurda ondan damla düşerse, bu takdirde necis olabilir. Fakat mâni olan necâset miktarı mevzuunuda unutmamak gerekir.

İmamı âzam ibâdetlerin tamamında en kolay yolu tarif ve izah etmiştir. Meselâ abdestli bir kişi, kadına veya zekerine dokunmakla abdestine bir şey lazım gelmez, demiştir.

Kur'an tâlimi için küçük çocuklara abdestsiz Kur'anı kerime mest edip eline alması dini bir kolaylık olarak caizdir.

Namazda farz olan kıraat için, okumaya en kolay olanı okumanın cevazıda dîni bir kolaylıktır.

Zira belli bir âyet veya sûreyi okumak lazım olsaydı, güçlük olabilir.

İmama uyan cemaatdan kıraatın men edilmesi, imama şefkat ve bağlılıkdan ve birde imamın kıraatını karıştırarak yanıltmak ve yanılma güçlüğünü gidermek içindir.

Zekatın masrıfı olan sekiz sınıfdan her birine mutlaka verilmesi luzûmunu beyan etmeyip, o sekiz sınıfdan bâzılarına ve hatta birisine dahi zekâtın verile bileceğini beyan etmek, bir dîni kolaylıktır.

Hac için ruknun ikiye inhısar ederek, arafatda vakfa ile tavafı ziyâret olduğunu beyan etmek, dîni kolaylığın neticesidir ve aynı zamanda tavafın yedi şavtının vacib olmayıp ekserisinin (dört şavtının) vacib olmasıda, yine kolaylıkdandır. Ömre haccınında hayatda bir defa yapmanın vacib olmayıp sünnet oluşuda, müminlere kolaylıkdandır. Ömre senenin bayram günlerinin dışında caiz olan sünnetlerden oluşuda bir kolaylıktır.

Yaz gününün sıcak günlerinde öğle namazını biraz tehir ederek serin zamanda (günün eğilmesinde) kılmak müstehabdır. Buda bir kolaylık neticesidir.

Mâruf olan özürki, yağmur ve emsâli durumlarda cemâata ve cumaya gitmeyip terk etmenin cevâzı, dîni bir kolaylık neticesidir. Kezâ İmamı Azama göre, iki gözü kör olan kişiden, kendisini götürecek destekciside olsa, cuma namazı ve hac farizası sâkıttır, farz değildir.

Aybaşı gören haizli kadına, haizli iken geçirdiği namazların kazasının gerekmeyip orucun kazasının gerektiğide, bir dini kolaylıktır. Zira her ay tekerrür eden özürün zûhuru, kadının hiç bir Sun'u olmadan görülmekte ve geçen namazların adedide çoktur. Oruc ise, senede bir defa veya iki defa rast gelebilir. Bu sebeble orucun kazası kolay olduğundan lazım ve farzdır. Fakat namazın kazası, farz değildir.

Gemide farz namazını kılan kimse, ayakda kılmaya kudreti var iken oturduğu yerden kılmasının cevazı, ayakda baş dönmesi olup bir güç durumun ortaya çıkabileceğindendir. Buda dini bir kolaylıktır.

Orucun : Senede bir defa farz olup, Haccın : Hayatta bir defa farz oluşu ve zekâtın : Malın kırkda birinin verilmesinin farzlığı, dînî bir kolaylıktır. Hatta mal helâk olup yok olunca zekat sakıt oluyor, buda ayrı bir kolaylıktır.

Muzdar kalınıp ölüm tehlikesi gibi hallerle karşılaşan kişiye, murdar hayvanın ve başka kimsenin malından ölmeyecek kadar zarûret miktarı yemesinin cevazıda, dini bir kolaylıktır. Ancak yabancı bir kimsenin malının bedeli sonra ödenmesi gerekir.

Yetimlerin velîsi ve vasisi olan koruyucularına, o yetimleri ve mallarını korudukları nisbette emsâli misilli bir mikdar onların mallarından ücret almalarının cevâzıda dîni kolaylığın neticesidir. (Bak, Nisâ Sûresi, Ayet, 6)

Alış verişde şart muhayyerliği ve görme muhayyerliğinin meşrûluğu, sonunda nedâmeti gidermek içindir. İşte bu cevaz ve meşruluk keyfiyeti, dînî bir kolaylıktır.

Kezâ gabni fahişle yapılan alış verişde gerisin geri reddetme muhayyerliğinide, müteâhhirin uleması cevaz görüp fetva vermiştir. Buda dînî kolaylıktandır.

Alınan bir malda her hangi bir ayıp çıkarsa, o malın gerisin geri reddedilme meşrûiyyetide, bir dînî kolaylıkdır.

Alış verişde, ikâle, havâle, Rehn, Tazminat, ibrâ, karzı hasen, ortaklığın cevazı, sulh, Bazı kişilere ticârî yasaklık denilen hicr, vekâlet, îcarlar, zirâi ortaklık cevazı, şirketi mudârebe, Ariyet, emânet, vakfın cevazı, vasiyyet ve mîras hükümlerinin meşruluğu gibi şer'i hükümlerin en rahat ve açık bir şekilde beyanları, dînî kolaylıkların neticesidir.

Asrı seâdetin Medine devrine kadar «Zıhar» ın talak olarak icra edilmesi geçen şeriatların bir hükmü iken, Resûlü Ekrem efendimize sürei müca dilenn birinci sahifesindeki âyetler gelerek «Zıharın» talak olmayıp keffâret yolu ile tekrar âile hayatının devamı beyan buyurulmuştur. İşte buda dînî bir kolaylıkdır.

Zıhar : Kocanın, karısının bütün vucudunu veya bütün vucudundan sayılan âzâlarından boynunu, sırtını ve ferci gibi bir azasını kendisine nikahlaması haram olan yakınlarından (anası, kız kardeşi, halası ve teyzesi gibilerden) birisinin veya bir kaçının bedenine veya âzâsına teşbih etmesidir.

Zıhar hakkında daha geniş malumat, fıkıh kitaplarının nikah ve talak bahislerinin devamında özel babında zikredilmiştir. Kezâ **«Mülteka tercümesi»** adlı eserimizin ikinci cildinin**«Zıhar Babı»** bölümünde uzun bir şekilde açıklanmıştır.

Keffâreti zıhar, keffâreti savm, keffareti yemin, keffâreti katl ve keffâreti iftar gibi, keffâretlerin meşruluğuda dîni bir kolaylık neticesidir.

Bir erkegin dört kadını nikahlayıp alabileceği hususunun mubah ve meşruluğu hem erkek ve hem kadınlar için çeşidli kolaylık sebeblerindendir. Dört kadından fazlasının caiz olmayışındaki hikmeti ise, erkek için hakkı ile adâlet yapamayıp pek çok meşakkatların olabileceğinden olduğu beyan edilmiştir.

Talâkın meşruluğu ve üç adet oluşu, ayrıca talâkın ric'î olarak verilip üç iddeti beklemeden kalan talakların hakkı olarak âile hayatına devam etme imkanının meşruluğuda dînî kolaylıkdandır.

Bütün bu kısa ifadelerden anlaşıldığı üzere, dînimiz kolaylık dinîdir. Kur'anı kerim ve Peyğamber efendimizin sünnetleri en güzel ve en kolay hükümleri beyan buyurmuştur. Biz burada bazı Şer'i hükümlerin kısa yoldan açıklama ve hatırlatmasını yapmış olduk.

Peyğamber efendimizin mubarek cümlesi ile neticeyi bağlayalım :

«Muhakkak ki, bu din, olduğu gibi kolaylıkdır.» (Buhâri, Müslim)

Yukarda bir nebze açıklamaya çalışdığımız 181 nolu hadîsi şerifin devam eden diğer cümleleri üzerinde de bir nebze duralım.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz devamla şöyle : **«Bu takdirde** (nefsinize güclükleri yüklediğiniz takdirde) **Allahda şiddetlendirir. Çünkü geçmişde bir kavm** (bir cemaat ve millet) **kendilerine şiddetlendirdiler, Allah da onlara şiddetlendirdi.»**

Bu cümlelerin açıklamaları ile ilgili bir nebze îzahat, yukardaki hadîsi şeriflerde geçmiştir. Ancak Mûsa aleyhisselâmın kavminin öküz kıssasını sûrei Bakara dan tekrar okumayı ve Peyğamber efendimizin ashabı arasında cereyan eden hâdiseleri bir az yukarda nakletmiştik, onuda okumayı tavsiye ederiz.

Resûlü Ekrem efendimiz başka sözlerinde bu cümleleri tefsir ve îzah ederk şöyle buyurmuştur :

«Şüphesiz ki işte bu Din, (aynı ile) **kolaylıkdır. Hiç bir kimse yokturki dinin îfası bâbında** (eksiksiz amel edeyim diyerek) **kendini** (çeşitli küçlüklere) **zorlasında din ona galib gelmesin** (mutlaka din o adama galib gelir). **Şu halde ortalama ve adâletli olarak amel ediniz.** (Allâha ve doğruya) **yaklaşınız, birbirinizi müjdeleyiniz** (kolaylıklarla teşbir ediniz). **Yola çıkarken** (veya yolda) **Sabah -akşam ve bir azda gece yürüyüşünden yardım alınız** (Yardımlaşınız, yolda istirahatle gidiniz ve kendinizi yormayınız).»

(Buharî, Müslim)

Bu hadîsi şerifde de belirtildiği üzere, mûmin ilâhî emirleri îfa edib nehiylerinden kaçınarak en güzel ve en kolay şekilde amel edebilmek için, ilâhî ruhsat ve kolaylıklarla amel etmesi gerekir. Aynı zamanda altından kal-

kamıyacağı veya sonra güçlüğünden dolayı terk edeceği amelleri yüklenmemesi lazımdır. Zira amellerin en sevimli olanı, devamlı olanıdır.

Hz. Aişe (R.A) ın rivâyeti ile sâbit olan bir hadîsi şerifde Resûlü Ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur :

«Amellerin Allâha en sevimlisi, azda olsa devamlı olanıdır.»

(Buhari, müslim - Fethülkebir, C. 1, 46)

١٨٢ — (٤٣) وعن أبي هريرة ، قال : قال رسول الله ﷺ : « نزل القرآن على خمسة أوجه : حلال ، وحرام ، ومحكم ، ومتشابه ، وأمثال . فأحلوا الحلال ، وحرموا الحرام ، واعملوا بالمحكم ، وآمنوا بالمتشابه ، واعتبروا بالأمثال » . هذا لفظ المصابيح ، وروى البيهقي في « شعب الايمان » ولفظه : « فاعملوا بالحلال ، واجتنبوا الحرام ، واتبعوا المحكم » .

Tercümesi :

182 — (43) **Ebî Hureyre** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Kur'an beş vecih üzere indi (o beş vecihde şunlardır :), **Halal, Haram, Muhkem, Müteşâbih ve misallar** (kıssalar) **dır.**

— Binâenaleyh helalları helâl itikad edip amel ediniz. Haramları haram itikad edip kaçınınız. Muhkem ile amel ediniz ve misallardan (kıssalardan) **ibret alınız.»** Bu hadis, mesâbihin lafzîdır.

Beyhaki, «Şuabil imanın» da şu lafızla rivâyet etmiştir :

«Helâlı, işleyiniz, haramdan kaçınınız ve muhkeme tâbi olunuz.»

İZAHAT

1 —) Hadîsi şerifde zikredilen beş hükümden birisi olan «Helâl» kelimesinin bir nebze üzerinde duralım.

Helal : Allâhü tealânın yenmesini, içilmesini, yapılmasını ve söylenmesini mubah ve temiz olarak beyan etmiş olduğu hükümlerdir. İşlemek iyi ve doğru olan amellerdirki sonu cennet ve nimetle mükafatlandırılır.

Hadîsi şerifde ki, «HELAL» kelimesinin söylenmesinde şu âyeti kerîmelerin hükümlerine işâret vardır :

«Ey mûminler! size verdiğimiz rızıkların temiz ve helâlından yeyiniz ve eğer ona (Allâha) **tapıyorsanız, Allâha şükrediniz.»** (Bakara sûresi, 172)

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir :

«Ey müminler! kazandıklarınızın ve sizin için yerden çıkardığımız mahsullerin en temiz ve helâlından Allah yolunda harcayınız (zekat ve sadaka veriniz.)» (Bakara sûresi, 267)

Diğer bir ayeti kerîme de şöyle buyurulmuştur :

« (Ey habîbim!) **Onlar kendilerine hanki şeylerin helal kılındığını sana soruyorlar, deki : Bütün Tîyb ve pak olan nîmetler, size helal kılınmıştır. Bir de alıştırarak ve Allâhın size öğrettiği av terbiyelerinden öğreterek yetişdirdiğiniz avcı hayvanların size tutuverdiklerinden de yeyiniz ve o hayvanın üzerine Allâhın adını anınız** (Bismillah, deyiniz). **Allahdan korkun, Çünkü Allah'ın hesâba çekişi gayet çabuktur.**

— **Bugün temiz ve pak olan nîmetler, size helal kılındı. Ve kendilerine kitab verilenlerin** (Hıristiyan ve yahûdîlerin) **yiyeceği, size helal olduğu gibi, sizin yiyeceğinizde onlara helaldır. Ve namuslu, zina yapmamış ve gizli dostlar edinmemiş olduğunuz halde, müminlerden hür ve iffetli kadınlarla kendilerine sizden evvel kitab verilenlerden** (Hıristiyan ve yahûdîlerden) **yine hür ve iffetli kadınlar da, siz onların mehirlerini verib nikahlayınca, onlar size helaldır...»** (Mâide sûresi, 4-5)

Bu ayeti kerimelerde helal nîmetin târifi ile hükümleri mahdudda olsa, bir nebze beyan edilmiştir. Cenabu hakkın helal kıldığı nîmetler saymakla bit mez. Biz ancak bir kaç misal ile iktifa ediyoruz.

İlâhî nîmetin sayılma ile bitirilemiyeceği şu âyeti kerîmede belirtilmiştir.

«Eğer Allâhın nîmetini teker teker saymaya kalkışsanız, hulâsa olarak bile sayıp bitiremezsiniz. Şüphesiz ki Allah, gafurdur, Rahimdir.»

(Nahl sûresi, 18)

İnsan oğlu, zaman zaman kendisinde varlıklar görür ve kabına sığamaz. Halbuki kendisi ve bütün varlığı, olduğu gibi ilâhî nîmettir ve Allâhın malik ve sâhib olduğu kudret ve nîmetlere zerre kadar sahib değildir ve aynı zamanda başkalarını değil sâdece kendi üzerinde yaratılan ve verilen nimetlerin sayımından acizdir, yinede bir şeyleri olduğunu sanır. Akıllı insan, vucudundaki âza ve kılların adedini ve faydalarını gereği gibi bilemediğini düşünür.

Helal ve mubah olan hükümlerin bir kısmını beyan eden ilâhî âyetlerden bâzılarını zikretmiş olduk, zikrettiklerimizden bilhassa ehli kitab olan yahûdî ve Hıristiyanların yemeklerinin ve yenecek eşyalarının müslümanlara helâl olduğunu gâyet açık bir ifade ile beyan buyurması, çok dikkat edilmesi gereken bir husustur. Zira günümüzde bâzı kimseler, kâfir memleketlerinde çalışan ve onların kazanç ve mallarından getirenlerin veya orada çalışanların kazançları yenmeyeceği keyfiyetini savunmaktadırlar.

Yukardaki Mâide sûresinin Beşinci (5.) âyeti kerîmesinde helal ve mubahlığı kesin bir ifâde ile beyan edilirken, elbet bu adamların iddiâ ve savunmaları çok ve çok yersizdir. Hatta kafirlerden gelen elbise ve yiyecekler hakkında necis olduğunu savunanlarda yanılmaktadırlar. Eşyada asıl olan tâhirliktir. Ancak necis olduğu kesin olarak bilinirse, bu takdirde necis olabilir. Yoksa zanla hüküm verilemez.

Bu hususta daha geniş açıklama ve misallar bu eserin ikinci cildinde gelecektir. Ancak şu kadarını belirtelimki, Peyğamber efendimize Yahûdî ve Hırıstıyanlardan ve Hatta İran mecûsîlerinden yağ, peynir, geyecek mest ve sâire gelmiştir, onları yemiş, içmiş ve kullanmıştır. Hiç de bunlar kâfirlerden gelmiştir, diyerek yemekten ve kullanmaktan çekinmemiştir.

(Bak, Mirkâtülmefatih, c, 1, 361)

İlgili Fetva

Müslüman olan marangoz Zeydin, bir kilisede ücretle marangozluk yapması câiz olurmu?

ELCEVAP... Olur.

Bu sûrette zeyde, kiliseden amelinin karşılığında aldığı ücret helal olurmu?

ELCEVAP... Olur. (İbni Nüceym, 331 - Mülteka Tercümesi, C. 4. 141)

âyeti kerîme ve fetvâlarda hükümler gâyet açık iken, kendi aralarında kendilerini allâme veya müttekî göstererek islâmın helal dediğine, haram, demek elbette küstahlık ve en ağırından Allâhın helal kıldığına rıza göstermeyib ısyan etmek olur ki, Allah muhafaza sonu tehlikeli bir iddiadır. Cahil olunur hüküm bilinmediğinden iddia edilirse, bir dereceye kadar mâzur olabilirler. Her ne ise, İslâmın helal ve mubah dediğine hiç bir fert haram diyemez ve dememesi lâzımdır. İslâmın mubah ve helal dediğine, «Haram» diyenler kâfir olurlar. İki üç aileyi şer'î nikâhla alanlara gayrı meşrû yaşayor, diyenler bu kabiledendirler.

2 —) Hadîsi şerifde ikinci hüküm olarak geçen meselede «HARAM» dır. Bu haramın ne demek olduğu ve hükmü ile ilgili hükümlerini de kısa yoldan açıklamaya çalışalım.

HARAM : Allâhü tealanın kesin olarak yasaklayıp men ettikleri ve işlenmesi hâlinde cezâî müeyyidelerle cezalandırılması veya âhirette şiddetli azaba müstehak kılacağı beyan buyurulan ve memnû olan hükümlerdir.

Haramın da pek çok çeşitleri ve kötü olanları vardır. Biz onları ve cezâî müeyyidelerini teker teker bahsedecek değiliz. Ancak haramla ilgili bâzı hüküm ihtiva eden âyet ve hadîsi şerifleri naklederek neticelemeye çalışacağız.

Kur'anı kerimde haramlıkları kesin olarak beyan edilenlerden bâzıları şunlardır :

«Allah size, (eti yenen hayvanlardan) **boğazlanmadan murdar ölmüş olan hayvanı, akan kanı, Domuz etini ve Allahdan başkası için** (Putlar, şahıslar ve emsâli adına) **kesilenleri kesin olarak haram kıldı.»**

(Bakara sûresi, 173)

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir :

« (Ey müminler!) **Size, şunlar haram kılındı** : (Eti yenen hayvanlardan boğazlanmadan) **murdar ölen hayvan, akmış kan, Domuz eti, Allahdan başkası adına** (Putlar, ölüler, diriler ve emsâli fâniler adına) **boğazlanan hayvan, bir de henüz canı üzerinde iken yetişip kesmediğiniz boğulmuş, vurulmuş, yuvarlanmış başka bir hayvan tarafından süsülerek öldürülmüş, canavar tarafından parçalanmış hayvanlar, dikili taşlar üzerinde** (Chiliyyet devrinde olduğu gibi taşlara ve putlara ve heykellere) **kesilenler, fal okları ile kısmet aramanızdır. İşte bunlar haramları irtikap ederek yc:dan çıkıştır.»**

(Mâide sûresi, 3)

Bu saydıklarımızdan başka pek çok haramlar vardır. Şarap içmek, kumar oynamak, zina etmek, yalan sölemek, iftira etmek, hırsızlık yapmak, adam öldürmek, rüşvet yemek, rüşvet alıp vermek, anaya babaya ısyan etmek, dans yapmak, baloyd gitmek ve karısını yabancı erkekden kıskanmamak, kin, buğuz ve hasedlik gibi kalb hastalıklarına mübtela olub yaşamak, kibir, ucub, riya ve emsâli büyük günahları işlemek, fâiz yemek, domuz eti yemek, komşuya ve insanlara zulumda bulunmak, beş vakit namazı vak tinde kılmamak, zekatı vermemek ve hac gibi dîni farîzaları yapma kudretine mâlik iken işlememek de büyük günah olması hasebiyle kimisini işlemek ve kimisini de işlememekle haram irtikab edilmiş oluyor.

İşte bu saydıklarımızı ve bunlardan başka haramları işleyen kimseler, haram ve günah olduğunu bilib bu inançla işlerlerse, âsî, günahkar ve zâlim müminlerdendirler. Fakat bu haram ve kesin günahları işleyenler, helal derler veya haram ve günah olarak kabul etmezlerse, Kur'anı kerimde haram ve kötülükleri kesin olarak beyan edilen hükümlere helal veya günah değildir diyerek hüküm vermekle kur'anı inkar ve Alâha küfür etmiş olduklarından kâfir olurlar. Kafirlerin ise, varacakları yer, cehennemdir.

Yukardaki saymış olduğumuz bâzı haramlara ilâve ederek ehemmiyetine binâen şu hükümleri de zikredelim :

«Kumar oynayarak elde edilen ve satılan yumurtanın yenmesi ve alınması câiz değildir. Tenbel kimselerin bekledikleri piyango ve emsâli şeylerde aynı şekildedirki, yenmesi ve oradan alınan şeylerin caiz ve helal olmadığıdır. Velevki gayri müslimden alınsın, bizim memleketimiz olan islam diyarında sigortadan alınan (Yanî hayat sigortası ve vasıtaların bir kıymeti biçilip sigortalamak olan kasko sigortası gibi sigortalardan alınan) para ve malda aynıdır-ki, o para ve malın yenmesi ve alınması câiz ve helâl değildir.

Fakat Dâri harb dediğimiz küffar diyarında sigortadan almak ve yemek câizdir.

— Müslüman bir kimse, dâri harbe bir emni eman ile girse, onların rıza ve muvafakatları dâhilinde onlardan sigorta parasını hanki sebeb ve cihetle olursa olsun almasında bir beis yoktur. Zira bir kaddarlık şekli olmadığı takdirde onlardan almak mubahtır. Öyle olunca da alıb yemek temiz ve helal olur. Ve dâri harbdeki kimselerin, esir ve emanlı kimselerden olmalarında fark yoktur, hepsi müsâvîdir. Hatta dâri harbde bir dirhemi iki dirheme (yani, bir lirayı iki liraya) satmak dahi caizdir veya murdar ölmüş hayvanı dirhemlere (paralara) karşılık olarak onlara stmak veya onlardan kumar yolu ile mal almak, işte bu ve emsâli amellerin hepsi onların diyarında (onların memleketlerinde) müslümanlar için helal ve tîybdir. (Çünkü düşmanı çeşitli yollardan zaifletmek vardır)» (Hediyetülalâiyye, 227)

(Kezâ sigorta hakkında Bak, İbni Abidin, C. 1, 345-346)

Bu son satırlar içerisinde geçen «dâri harb ve dâri islam» hakkında geniş mâlûmat **«MÜLTEKA TERCÜMESİ»** adlı eserimizin üçüncü cildinin **«FAİZ BÂBI»** başlığının son kısmında zikredilmiştir. Orayı mutlaka okumak gerekir.

Dürrü muhtarda dârî islamla ilgili şu cümleyi de burada ilâve edelim :

«Dari harb, ehli islam olan müslümanların o memlekette cuma ve bayram namazı kılmak gibi hükümlerin icra edilmesi ile dâri islam olur.»

(Hamişi İbni Âbidin, C. 3, 350)

İslam hukûkunun esaslarını ihtiva ve îzah eden ana kaynaklarımızdan Dürrü muhtar yukardaki hükümleri beyan ederken, bir memlekette cuma ve bayram namazından başka daha pek çok islâmî hükümler yaşanır ve tâlim edilirse, elbette orası daha âlâ «dâri islam» olur. Cuma ve Bayram namazı kılınan ve aynı zamanda beş vakit namaz ve terâvih namazı edâ edilen, Hac farîzası rahatlıkla yapılabilen, Şer'î fetvalardan bir çokları verilen, câmilerde devamlı nasîhat yapılan, Kur'an kurslarında Kur'anı kerim ve diğer dîni hükümler öğrenilib öğretilen, İmam Hatib okullarında, İslam enstitülerinde ve ilâhiyet fakültelerinde islâmî ilim tahsîli yapılan ve daha islâmın şiarından olan bir çok islam esasları öğrenilib icra edilen bir memlekete ki, Türkiyeye Dâri islam demek elbet en doğru ve en isâbetli bir hüküm olur.

Hakîkat böyle iken kendini ve neticenin nereye varacağını bilemiyen ve hatta islam esaslarını beyan eden kaynaklardan gereği şekilde ilgi ve bilgisi olmayan, bâzı zavallılar, Türkiye dâri harbdir, diyerek fesatlık yapmakdadırlar. Bu zavallılar aynı zamanda cumayı kılarlar, fâize haram derler, kumar oynamak haram derler, nikah ve talak meslelerini islam esaslarına göre icra ederler, belkide bir tarafdan halka nasîhatta da bulunurlar. İşte

islam ölçüsünü ve islam hukûkunun esaslarını hakkı ile bilemiyen câhil kimseler, böyle tezatlara düşüyorlar. Dâri harbde bir çok hükümler, dâri islamdaki gibi olmadığını öğrenmiştik. Şu halde bu adamların hüküm ve hareketleri çok ve çok yanlış ve tezatlık içindedirler.

Evet Türkiye «dâri islamdır» ve yapmış olduğumuz dînî ibâdet ve icraatlarımız hak indinde makbuldur. Elimizdeki islam esaslarına uyduğumuz müddetçe, Allâhın indinde makbul olur ve âhirette ecrü mükâfatını görürüz. Tek kelime ile, Türkiye bir islam diyârıdır. Binaenaleyh İslâmın helal ve haram olarak beyan ettiği hükümler, hiç bir değişiklik olmadan riayet edilmesi şart olan ve hakka yapılan ibâdetlerin ecrü mükâfatı mutlaka verilecek ve görülecek bir memlekettir. Allâhü teala hak olan doğru yolda bütün müslümanları yürütüp kendini bilmeyen sapıklardan koruyarak ahirette seadet merkezi olan cennet ve nîmetine nâil etsin. Amin.

İlgili fetva :

Kâfirlerin vilâyetinde (memleketinde) olan islam beldesinde (şehrinde) vâli olmayıp vâli ve hâkimlerinin hepsi kâfirlerden olunca, zikrolunan (islam) beldelerindeki müslümanlar, Cuma namazını ve Bayram namazını ikâmet edip içlerinden şerîatı mutahharenin hükümlerine âlim bir müslümanı rızâlarıyla kâdı (Diyanet reisi veya müfti) yapıp ona muracaat etmeleri şer'an caiz olurmu?

ELCEVAP... Olur.

Bu sûrette Hutbe kimin nâmına okunur ve bir padişah nâmı anılmayınca hutbe sahih olurmu?

ELCEVAP... Olur. (Hâmşi BEHCE, 181)

Yukardaki fıkhî hükümler ve fetvâlar gereğince kâfir beldeleri içinde yaşayan ve orada bir müslüman beldesi ve cemaatı hâlinde olanların Cuma ve Bayram namazlarının caiz ve sahih olduğu beyan edilirken, islam diyarı olan Türkiye de Cuma ve Bayram namazlarının câiz ve sahih olmadığını söyleyenlerin iddiaları, indi ve fikrî bir hükümden ve aynı zamanda bâtıl ve geçersiz iddiâdan başka bir şey değildir.

3 —) Hadîsi şerifde geçen beş hükümden birisi de Kur'anı kerimde olan bir hükümde «Muhkem» âyetler vardır.

MUHKEM : Lafzın açıklığı îtibârı ile kuvvetli, nesih ihtimalı olmayan, îtikad ve amel edilmesi vâcib olan hükümleri ihtiva eden âyeti kerimelerdir. İnkâri küfrü de îcab ettirir ki, hükümde kesinlik ve kad'iyyet ifâde eder.

Bu muhkem ya doğrudan doğruya bi aynihi mühkem olur ki, nesih ihtimalı kad'iyyen ve ebediyyen olmayan âyet ve kesin hükümlerdir.

Meselâ, Peyğamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin hanımlarını kendinden sonra ebediyyen başkalarının nikahlama imkanını yasaklayan kesin hükmü beyan eden âyeti kerimedir.

Bu husûsu beyan eden âyeti kerîme meali şöyledir :

«**Ve Resûlünün arkasından** (ahirete irtihalinden sonra) **onun zevceleri ni nikahlamanız, hiç bir zaman caiz olmaz.**» (Ahzab sûresi, 53)

Diğer bir misalda Allâhü tealanın sıfatlarının hiç bir zaman tebdil ve tağyir edilemiyeceğini beyan eden ilâhî hükümlerdir. Cümleden bir ayeti kerime meali :

«**Muhakkak ki Allah, her şeyi biliyor.**» (Ahzab sûresi, 54)

Evet cenabu hak zât ve sıfatında ezelî ve ebedî-dir. Hiç bir zaman tebdil tağyir ve fenaya mâruz kalmamıştır ve ebediyyen her türlü noksanlıklardan berî ve münezzehtir.

Diğer bir misalda şu mealdaki hadîsi şerifdir :

«**Cihad, kıyamete kadar devamı kesinleşen bir ameldir.**»

(Mecâmiulhakâik, 73)

Muhkem olan âyet ve hükümlerin bir kısmı da zamanı seâdetten sonra hiç bir zaman neshedilib tebdil ve tağyir imkanı olmayanlardır. Bunlara da muhkem liğayrihi denilmiştir. Zahir, nas ve müfesser hükümleri hâmil olan bütün âyetler, muhkem demektir. Zira resûlü Ekrem efendimizden sonra bu hükümlerin neshi ve tebdîli mevzu bahis değildir.

Muhkem olan âyetler kesinlik ve kat'iyyet ifâde eder. Onun için hükmü kad'iyyet ifâde eden âyetleri ve ihtiva ettikleri hükümleri inkar, küfürdür.

Umûmî olarak muhkem hüküm ifâde eden âyeti kerîmelerden bir kaçı şöyledir :

«(Habîbim!) **Deki, Geliniz size Rabbiniz neleri haram etmiştir, okuyayım : Ona hiç bir şeyi ortak koşmayınız, anaya babaya iyilik ediniz, fakirlik yüzünden çocuklarınızı öldürmeyiniz; sizinde onlarında rızıklarını biz veririz. Zina gibi kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayınız. Alâhın kıymetli kıldığı nefsi** (bir şahsı ve canı) **haksız yere öldürmeyiniz. İşte bu yasaklara riayet etmeyi Allah size tavsiye ettiki, belki düşünür ve aklınızı erdirirsiniz.**» (En'am sûresi, 151)

Emri ilâhî olarak sabit olan muhkem âyete misaldan bir tanesi :

«**Ey îman edenler! Allah ve insanlar arasında yapmış olduğunuz sözleşme ve bağlantıları, yerine getiriniz.**» (Maide sûresi, 1)

Nehyi ilâhî ile ilgili bir ayeti kerime meali :

«**Yer yüzü** (Îman ve adâletle) **düzeldikten sonra, orada** (fitne ve fesatlık yaparak) **ifsad etmeyiniz...**» (Araf sûresi, 56)

Diğer bir âyet meali :

«**Allâha ve onun Resûlüne itat ediniz ve birbirinizle nizâ edib çekişmeyiniz.Çünkü içinize korku düşer ve kuvvetiniz elden gider.**»

(Enfal sûresi, 46)

Muhkem hükümleri beyan eden emir, nehiy ve nasîhatla ilgili pek çok âyeti kerîme ve hadîsi şerifler vardır. Fakat biz burada sâdece bir kaçı ile iktifa ediyoruz.

4 —) Yukarda 182 nolu hadîsi şerifde beyan edilen beş hükümden dördüncüsü de «Müteşâbih» hükümlerle ilgili cümledir. Fakat kur'anı kerimde geçen Müteşabihler hakkında kısa yoldan açıklamalı îzahat yukarda geçmiştir. Müteşâbih hükümler olan, «Rabbin geldi, Allâhın eli onların ellerinin fevkında, sûrelerin evvellerindeki harf ve kelimeler hâlindeki müteşâbihler ve daha diğer müteşâbihler gibilerin» tevil ve inanç yollarını hulasa olarak öğrenmek için yukarda geçen 151. hadîsi şerifin kendisini ve îzahını okumak kifayet edebilir.

5 —) Hadîsi şerifde geçen beş hükümden beşincisi de, «emsallar - Kıssalar» dır. Yânj Kur'anı kerimde geçen ve sabit olan hükümlerden biri olan beşinçi ve sonuncu hükümde, ibret almak ve nasîhatlanmak için kur'anı kerimde geçen Peyğamberler, kavimler, şahıslar, hayvanlar, böcekler ve sârir varlıklarla ilgili geçmiş ve el'an devam eden kıssaları okumak elbette en iyi ve en doğru yoldur.

Hayatta görürüz, bâzı câhiller ve bâzı ilim ve islam âlimleri sınıfına dâhil olan kimseler, halk toplantılarında veya vâzu nasîhat kürsüleri ve hutbelerinde halka neler anlatalım diye sorarlar veya Kur'an kıssalarını bırakırlar asıllı asılsız pek çok uydurma ve belkide dînî mahzûru ihtiva eden hâdise ve meseleleri anlatarak zamanını meşgul edib boşa geçirenler, dün olduğu gibi, bugünde oluyor.

Hatta bizzat gelib soranlar olmuştur ki, vâzu nasîhatta ne gibi kıssalar tavsiye edersiniz, bizde Kur'an kıssalarından bâzılarını târif edrek «kur'an kıssalarını tavsiye ederiz» dediğimiz olmuştur.

Kur'anı Kerimde kıssa ve misallarla ilgili pek çok âyeti kerimeler vardır. Biz böcek ve hayvanların durumlarını misallayıp bir hüküm beyan eden bir ayeti kerime mealini şöyle nakledelim :

«Allahdan başka dostlar edinenlerin (putlara ve heykellere tapanların) **misali, kendine bir ev yapan örümcek böceğinin misâli gibidirki, muhakkak ki evlerin en zaifi, örümcek yuvasıdır, Eğer bilmiş olsalardı.»**

(Ankebût sûresi, 41)

Böyle misal ve kıssaların niçin zikredildiğini hâlıkı zülcelâl şöyle beyân ediyor :

«İşte bu misaller varya, biz onları insanlar için beyan ediyoruz. Bunları (Bu misalların neticesini ve faydalarını) **ancak âlimler anlar.»**

(Ankebût sûresi, 43)

Diğer âyeti kerime de şöyle buyurulmuştur :

«Elbette peyğamberlerin kıssalarında, akıl sahibleri için büyük bir ibret vardır.» (Yûsuf sûresi, 111)

١٨٣ (٤٤) وعن ابن عباس، قال قال رسول الله ﷺ : «الأمر ثلاثة : أمر بيّن رشده فاتّبعه، وأمر بيّن غيّه فاجتنبه، وأمر اختلف فيه فكله إلى الله عزّ وجلّ» . رواه أحمد .

Tercümesi :
183 — (44) **İbni Abbas** (R.A) **den mervîdir, dedi :**
Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**
«Emr, üç nevîdir (ve Şunlardır) :
a) **Doğru ve sevablığı açık olan emirki, buna tâbi ol.**
b) **Dalâlet ve fenâlığı açık olan emir** (iş) **ki, bundanda ictinab et** (kaçın).
c) **Doğruluk veya eğriliği ihtilaflı olan emir** (iş) **ki, bunuda aziz ve celil olan Allâha havâle et.»** (Hadisi, Ahmet rivâyet etmiştir.)

(Not : Bu hadîsi şerifin hükümleri ile ilgili gerekli îzahat, yukardaki hadîsi şeriflerin îzahatlarında zikredilmiştir. Bilhassa son cümle hakkında 151. hadîsi şerif ile devamındaki hadisi şerifleri okumak lazımdır.)

الفصل الثالث

١٨٤ — (٤٥) عن معاذ بن جبل، قال : قال رسول الله ﷺ : «إنّ الشيطان ذئب الإنسان كذئب الغنم، يأخذ الشاذّة والقاصية والناحية، وإيّاكم والشِّعاب، وعليكم بالجماعة والعامّة» . رواه أحمد .

Tercümesi :
184 — (45) **Muaz Bin Cebel** (R.A) **den mervîdir, dedi**
Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**
«Muhakkakki Şeytan; koyunun kurdu gibi, insanın kurdudur. O kurd, sürüden ayrılan, sürüden uzaklaşan ve sürünün kenarında (bir ucunda) **kalan koyunu kapar.**
— **Aman Şûbelere** (fırka ve zümrelere) **ayrılmaktan hazer edininiz. Cemaata ve umûma** (doğru yolda toplanmış ehlî sünnet cemaatı toplumuna) **sarılınız.»** (Hadisi, Ahmet rivâyet etmiştri.)

İZAHAT

Hadîsi şerifin baş tarafında Şeytan, kurda teşbih edilmektedir. Kurd koyun sürüsünü ifsad edib helak etmekde ne kadar hırslı ve ne kadar kaddar

ise, Şeytanda insan oğlunu azdırıb yoldan çıkararak ifsad ve helak etmekte o derece hırslı ve o derece düşmandır, demek istiyor. Kurd, bir koyun sürüsüne girerse, fırsat bulursa, o evvela sürünün hepsini veya hırsı gidinceye kadar bir çoğunu parçalayacaktır. Ondan sonra yine fırsat ve imkan olursa, içinden birini veya karnı doyuncaya kadar bir kaçını yer, ondan sonra rahatlayabilir. O hayvanın yaratılış gâyesi ve vazîfesi budur.

İnsan oğlunun yaratılışından beri en azılı düşmanı olan Şeytanın hırsı ve vazîfesi de, kıyâmete kadar Adem aleyhisselâmın neslini hak yoldan bâtıl yola çıkarmak ve dünyasını ahiretini başına zindan yapmaktır. O da Allâhü tealâdan böyle yapması için yetgi ve izin istedi, Halıkı zülcelal da Sâlih ve ihlaslı kullarına bir şey yapamıyacağını fakat bir çoklarını da yapabileceğini beyan ederek ona bu yetgiyi verdi. İşte bu yetgi ve salâhiyyeti alan iblis, insan oğlunun amansız ve en azılı düşmanlığını şimdiye kadar yapmıştır, hâlada şiddetle ve aynı hırsda düşmanlığına devam etmektedir.

Rasûlü Ekrem efendimiz de bu düşmanlığı, yırtıcı mahluklardan kurda teşbih buyurmuşlardır. Bu teşbihle düşmanın ne kadar kaddar ve ne kadar hırçın ve tehlikeli olduğunu gâyet açık ve kesin bir şekilde beyan etmiş oluyor.

Hadîsi şerifin baş tarafındaki cümlelerde şu âyeti kerîmelere işâret vardır :

«Muhakkak ki Şeytan, (devamlı olarak) **sizin düşmanınızdır, Binaenaleyh sizde onu düşman tanıyınız. Zira o** (Şeytan), **etrafına toplanan avenesini ancak cehennemlik olsunlar diye çağırır.»** (Fatır sûresi, 6)

Diğer âyeti kerîme meali :

«Şüphesiz ki Şeytan, insan için açık bir düşmandır.» (İsra sûresi, 53)

Diğer bir ayeti kerîme de şöyle beyan edilmiştir :

«Bir kimse, Şeytanı kendine arkadaş olarak tutarsa, işte o arkadaş, ne fena arkadaşdır.» (Nisa sûresi, 38)

Resûlü Ekrem efendimizin Şeytanı, koyun sürüsünü harab eden yırtıcı kurda teşbih etmesindeki hikmet, bu âyeti kerîmeleri okuyunca daha iyi anlaşılmış oluyor. Daha ayrıca şeytanın tuzaklarını beyan eden âyeti kerîmeler de vardır. Bir kısmını yukardaki hadîsi şeriflerin îzah bölümünde zikrettiğimizi de hatırlatırız.

Hadîsi şerifin şu : **«O kurd, sürüden ayrılan, sürüden uzaklaşan ve sürünün kenarında** (bir ucunda) **kalan koyunu kapar.»** cümlesindede çok dikkat edilmesi gereken îkazlar vardır.

İslam cemaatını teşkil eden ve ehli sünnet yolunda toplanan kimselerin, bir birlerinden ayrılmamalarını tavsiye ederek, cemaattan ayrılanların helak olacaklarına işaret vardır.

Cemaattan ayrılanlar, sürüden ayrılan koyunlara teşbih ediliyor. Binaenaleyh sürüden ayrılan koyunları, nasılki kurd kapar ve helak olursa, cemaattan ayrılan kimselerinde helak olacağını beyan buyurarak, aman cemaata iyi sarılın, ayrılmayın, demek isteyor.

Atalarında bir sözü vardır : **«Sürüden ayrılan koyunu, kurd yer.»** Ataların bu kıymetli sözü de mubârek peyğamber efendimizin cümlelerinden alınarak kısaltılmış şekli ile söylenmiş oluyor. Her ne ise, fırka ve parçalara ayrılmak en tehlikeli ve şeytanın insanların yolunu keseceği en korkunç yollarından birisidir. Çok ve çok dikkat edib şeytanın duzağına düşmemek için her türlü fırkacılık ve fırkacılardan kaçınmak lazımdır.

Bu husûsun böyle tehlikeli olduğunu beyan sadedinde Resûlü Ekrem Hadîsi şerifin devamında şöyle buyurmuştur :

«Aman Şûbelere (Fırka ve zümrelere) **ayrılmaktan kaçınınız. Cemaata ve Umûma** (doğru yolda toplanmış ehli sünnet cemaatına) **sarılınız.»**

Fırka ve zümrelere ayrılanlar, Şeytannın açmış olduğu yolu takib eden ve islam düşmanlarına hizmet eden kımselerdir. İslam düşmanlarının bir sözü vardır : «Böl, parçala, yut» binaenaleyh akıllı müslüman, bölünüp parçalanmaz ve aynı zamanda bölünüb parçalanmamak için en iyi ve yapıcı yollara baş vurur. Her türlü anlayışı ve her çeşid anlaşma yolunu dener. Bakdıki birleştirme imkânı yoktur. Bu takdirde bu işin tehlikesini beyan ederek bölücü ve fırkacılardan uzak durur ve aynı zamanda müslümanların ve islam cemaatının başına dert açacak olanların iç yüzlerini ve bölünmenin tarih boyunca zararlarını ve aynı zamanda dindeki beyan edilen nur gibi parlak hükümleri de açıklayarak müslümanları îkaz etmek vazifesini yerine getirmesi lâzımdır.

Burada çok mühim bir husûsu belirtmek isteriz, ortaya çıkan yeni yeni fırka ve zümreler kendilerini ehli sünnet cemaatı olarak îlan edib savunmaya kalkışıyorlar. Bu adamlar, fırkanın ve fırkacılığın islamda haram ve günah olduğunu bilmeleri lazımdır. Fakat hal böyle iken, geçmişte olduğu gibi günümüzde de aynı iddiayı yapanlara rastlayoruz. Hiç de doğru değildir. Her zümre bâtıl yoldada olsalar, kendilerini savunurlar.

Netekim bir âyeti kerîme de şöyle buyurulmuştur :

«Onlardan (müşrik ve müfsidlerden) **bir kısmı, dinlerini** (dinlerinin hükümlerini bırakıb ihtilafa düştüler de) **parçalara ayırdılar ve kendileri de fırka fırka olmuşlardır. Her hizib** (fırka ve zümre de) **kendilerindeki olanla böbürlenirler.»** (Rum sûresi, 32)

١٨٥ — (٤٦) وعن أبي ذر ، قال : قال رسول الله ﷺ : « مَن فارَقَ الجماعةَ شبراً فقد خلَعَ رِبقَةَ الإسلامِ مِن عنقِهِ » . رواه أحمد ، وأبو داود .

Tercümesi :

185 — (46) **Ebî Zer** (R.A) **den mervidir, dedi :**

«Bir kimse (islam) **cemaatından bir karış ayrılırsa, şüphesizki, o kimsenin boynundan islam bağı soyulmuştur.»**

(Hadisi, Ahmet ve Ebû Dâvud rivâyet etmiştr.)

İZAHAT

Bu hadîsi şerifde de «İslam Cemaatı»nı teşkil eden toplulukdan ayrılmamaya âzamî gayret sarfedib birlik hâlinde yaşamanın ehemmiyetini beyan buyuruyor. Aksi takdirde islam cematından az bir zamanda olsa, hatta şârih demiştirki, «Velevki bir saat olsun» ayrılmak müminin îmanının tehlikeye uğrayacağını açık bir ifâde ile belirtmiştir.

İslam Cematının birleştiği ve ehli sünnet velcemaat denilen birlik yolunun esaslarının ana hatlarından mühimlerini sıralayalımda her ferd ve topluluk kendi görüş ve amellerini bu esaslara göre mihenklesinler.

İslam cemaatının inanç ve îtikad esaslarından bâzıları şunlardır :

Evvelâ inanan mûmin, îmanında şek ve şüphe etmeyecektir..

Âllâhü teâlanın zati ilâhî ve sıfatı ilâhîsi ile ezelî ve ebedî olduğuna inanmaktır.

Ashap ve Tabiînin ittifak ederek icma ettikleri müslüman cemaatı toplu luğunun birliğine muhâlefet etmemek lazımdır.

İyi ve kötü her mûminin arkasında namazı kılmak ve iyi ve kötü ölen her müslümanın cenazesine hazır olup kılmaktır.

Günah ve haramlara helal demedikce, günahı ile berâber kıbleye dönen her ehli kıbleyi tekfir etmemek (kafir dememk) lâzımdır.

Hayır ve şer her şeyin Allahdan olduğuna ve ondan geldiğine inanmak lazımdır.

Bi gayri hakkın hiç bir müslümana kılıcı veya bıçağı çekmemek lazımdır.

Seferde ve hazarda mestler üzerine meshetmeyi hak görüb işlemektir.

Cuma ve Bayram namazını kılan bir emîrin arkasında namaz kılmayı hak görüb kılmaktır.

Mûmine îman, bir Allah vergisi ve kulun kazancı olduğunu bilmektir.

Kulların işlerini, Alâhü tealanın yarattığına inanıb öyle îtikad etmektir.

Kabir azabının hak olduğuna inanmaktır.

Allahü tealanın kelam sıfatının mahluk olmayıp gayri mahluk olduğuna inanmaktır.

Kabirde Münker ve Nekir meleklerin gelib sual soracağına inanmaktır.

Dirilerin, ölülere yapdıkları dualar ve verdikleri sadakaların faydası olacağına inanmaktır.

Peyğamber efendimizin şefaatının hak olduğuna ve ahirette muhakkak olacağına inanmaktır.

Peyğamber efendimizin Mîracının hak ve sâbit olduğuna inanmaktır.

Kıyamette insanların amellerini belirten amel defterlerinin okunacağına inanmaktır.

Kıyamette; Hisabın, Mîzanın ve Sıratın hak ve var olduğuna inanmaktır.

Cennet ve Cehennemin sonradan yaratılmış, el'an var olup fenaya uğramayacağına inanmaktır.

Peyğamber efendimizden sonra bu ümmetin en afdalı, Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve aşerei Mübeşşere (Allah hebsinden râzî olsun) olduklarına inanmaktır.

Peyğamber efendimizin Ashabının kendisinden sonra gelen bütün insanlardan afdal olduğunu ve ashâbın hebsinin âdil olduklarını kabul edib inanmaktır.

Ahirette cenabu hakkın baş gözle müminler tarafından görüleceğine inanmaktır.

Büyük ve küçük günahı işlemekle, bir kimsenin kâfir olmayacağına ancak helal derse kâfir olacağına inanmaktır. Daha başka îman ve islam esaslarının top yekûn hepsine inanmaktırki, uzun îzahı akâid ve kelâm kitablarında yazılmıştır.

١٨٦ ــ (٤٧) وعن مالك بن أنس مُرْسلا ، قال: قال رسولُ الله ﷺ: « تركتُ فيكم أَمْرَيْنِ لن تَضِلوا ما تمسّكتم بهما: كتابَ الله وسُنَّةَ رَسُولِهِ ». رواه في « المُوَطَّأ ».

Tercümesi :

186 — (47) **Mâlik Bin Enes** (R.A) **den mürsel olarak rivâyet edilmiştir. dedi:**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Size iki emr (iki şey ve iki büyük hüküm) **bırakdım. Bu iki şeye ciddiyetle sarılsanız, aslâ ve kat'â sapıtmazsınız** (O iki şey) : **Allâhın kitabı** (Kur' anı Kerim) **ve Resûlünün sünnetidir.»**

(Hadisi, İmamı Malik «Muvatta» ında rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifi rivâyet eden Tâbiînden olan Mezheb sâhibi İmamı Mâlik olması hasebiyle rivâyetinde de belirtildiği gibi, mürsel ismini alan hadîsi şeriflerdendir.

MÜRSEL : Bir hadîsi şerif, direk Tabiînden rivâyet edilerek Peyğamber efendimizden rivâyet edilib sahâbe ismi zikredilmeyen hadîsi şerifdir. Meşhur olan târif ve ehli hadîsin meşhur görüşü budur. Fakat fıkıh ehline göre, tâbiîndende bir derece aşağı olan tebeı tâbiînden rivâyet edilene de Mürsel hadis denir. Hadis kitablarında, Mürsel hadis olarak zikredilenler, hadis ehlinin görüşü olan Tâbiînin rivâyet ettiği hadîsi şerifdir.

İmamı Mâlik (R.A) hakkında gerekli kısa mâlumat, eserin baş tarafında geçmiştir.

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, Peyğamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, kendisi her ne kadar fena olub âhirete irtihal etmişsede, kendisinden sonra gelen ümmetinin doğruyu bulması ve her türlü tehlikelerden korunabilmesi için, çok mühim ve en büyük iki şey bıraktığını, şâyet bu iki şeye dikkatla ve ciddîyetle sarılınırsa, mutlaka kurtuluşa ve necâta erişileceğini beyan buyurmuştur. Ve o iki şeyin ismini açıklayarak Allâhü teâlanın tebdil tağyirden berî ve en mükemmel şekilde hakîkatları beyan eden Cebrâil aleyhisselam tarafından Peyğamber efendimize tam yirmi üç senede getirdiği kelâmı ilâhi kur'anı kerim ile Peyğamber efendmizin mubarek sözü, fîli ve takrîri olan sünnetidir.

Dünya hayatının en son Rehberi, önder ve Mürşidi ve bütün beşerin tek lider ve halaskârı Peyğamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, beşeriyyetin tek kurtuluşunun yolunu açık bir ifâde ile belirtmiştirki, İslamdır. Yâni kitab ve sünnetin mecmûunu kendisinde toplayan tek isimle beyan edilen islâm, şerîat ve din, beşeriyyetin tek kurutuluş yoludur. Binaenaleyh Kitab ve sünneti ve kitab, sünnetin ictima ettiği islâmı bırakıbda başka yollardan ve prinsepilerden kurtuluş ve huzur arayanlar, islamın ilk devrinden beri devam ederek geldiği ve görüldüğü gibi, bugünde aynı şekilde görülmektedir ki, dalâlette ve bataklık çindedirler ve kitab ve sünneti bırakıbda bir takım kâfir ve mülhidlerin pirensiplerini kendilerine rehber edinenler veya kitab ve sünnetten ilham ve kaynak olarak istifâde etmeden aynı za-

manda kitab ve sünnete muhâlif olan bir takım indî ve şahsî görüşlerini esas olarak veya beşerî fikir ve kanunlara dayanarak bir takım prensip ve kanunlar yaparak hareket edenler, kurtuluşa ve huzura kavuşamıyacaklardır.

Bir mesele ve işde ihtilâf edilir ve doğru yol aranırsa, hemen kitab ve sünnete muracat edib oradan halletmek veya kitab ve sünnetten hakîkatı aydınlatacak tam bir istikâmetli bilgiye sahib olan âlim ve kâmil kişiye muracat ederek doğruyu bulmak, en isâbetli ve en doğru yoldur.

Kısa açıklama ve tatbik yönünü belirttiğimiz mubârek hadîsi şerifde şu ayeti kerîmelere işâret vardır :

«Şâyet bir şey hakkında münazaa ve münakaşa ederseniz, hemen onu Allâha (Kitaba) **ve Resûlüne** (Sünnete) **havâle ediniz, eğer Allâha ve âhiret gününe inanıyorsanız.. İşte bu muracaat, hem hayırlı ve hemde netice bakımından daha güzeldir.»** (Nisa, 59)

Diğer âyeti kerîme meâli :

«Şüphesizki bu Kur'an, insanları en doğru yola sevk eder, götürür..» (İsra sûresi, 9)

Diğer bir ayeti kerimede şöyle buyurulmuştur.

«Elbette peyğamberin emrine aykırı hareket edenler, başlarına (dünyada) **bir belâ inmesinden veya (âhirette) kendilerine elem verici bir azab isâbet etmesinden sakınsınlar.»** (Nur sûresi, 63)

١٨٧ (٤٨) وعن غضيف بن الحارث الثمالي ، قال : قال رسول الله ﷺ :
« ما أحدث قوم بدعة إلا رفع مثلها من السنة : فتمسك بسنة خير من إحداث
بدعة » . رواه أحمد .

Tercümesi :

187 — (48) **Guzeyf Bin Elhâris essümâlî** (R.A) **den mervidir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Bir kavm, bir (kötü) **Bid'at ihdas ederse, ancak o** (kötü) **Bid'atın misli bir sünnet kaldırılır : Binaenaleyh bir sünnete sarılıp amel etmek, bir Bid'at ihdas etmekten hayırlıdır.»** (Hadisi, Ahmet rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Râvî **Guzeyf bin Elhâris Essümâlî** (R.A), sahâbe ve tâbiinden olduğunda ihtilaf edilmiştir. Fakat sahâbeden olduğu husûsu tesbit edilib kararlaştırılmıştır. **Askalânî** merhum **takrîbinde** ashabdan olduğu tesbit edildiğini be-

yan etmiştir. **Aliyyülkâri** de aynı hükmü zikretmektedir. Eba esmâi Şâmî künyesi ile künyelenmiştir. Peyğamber efendimize yetişmiştir. Fakat sohbetine oturub oturmadığı ihtilaflıdır. Kendisi diyorki, «Rasulüllah sallallâhü aleyhi vesellemin zamanında doğmuş, ve yetişmiştim de ona biat etmiştim ve oda benimle musafaha etmişti.» (Mirkat, 210)

Kendisinden **Hz. Ömer, Hz. Ebâ Zer ve Hz. Aişe** hadîsi şerif işitmiş ve dinlemişlerdir. Ayrıca **Mekhul ve Selim bin Amir** (R.A) da hadis rivâyet etmişlerdir.

Vefatı, Hicretin atmış (60) küsür tarihinde vukû bulmuştur.

(Takrîbüttehzib, C. 2, 10)

Hadîsi şerifde belirtilen, «BİD'AT» kelimesinin anlam ve açıklaması yukarda geçmiştir. Biz burada sâdece bir Bid'at işlenince, bir sünnetin terk edileceği husûsunu belirten bir kaç misal vermeye çalışacağız.

Bid'at olarak inanılan ve amel edenlerden bâtıl şeyler bek çoktur. Tabiiki o Bid'atları işleyenier, Bid'at değil iyi bir amel veya iyi bir şey zannederek inanıb işlemekteler. Halbuki Bid'at, Küfürden sonra en büyük günahlardan birisidr.

Bid'at, îtikad da olduğu takdirde bâzıları küfür olur. Mücessimelerin, Allâhü tealayı diğer cisimlere teşbih etmeleri ve Cesed ve cisimle beraber ahirette haşrulunmayı inkar edenlerin îtikadları bu cinsdendir. Bu îtikad gibi bâtıl îtikadlar her ne kadar islamdan evvel var isede, Resûlü Ekrem Efendimizden sonra da müslümanlar arasında bu kötü akîdeler gibi pek çok bâtıl ve Uydurma akîdeler görülmüştür. Aynı Bâtıl ve Bid'at akîdeleri savunanlar zmaan zaman yine görülüyor.

Ameldeki Bid'atlara da şöyle bir kaç misalı vererek iktifa edelim:

a —) Bayram günleri bayram namazından sonra hutbeleri dinlemek sünnet iken, Bayram namazını kılan cemaattan bir kısmı hatta bazı memleketlerde pek çoğu Bayram namazını kılınca hemen kalkıp camiden veya namaz kıldığı yerden çıkıp gidiyorlar. Bu adamlar sünneti terk ederek Bid'atı işleyorlar ki, bu Bid'atı işlemekle bayram günü sürür ve sevişme esaslarını yok ettiği gibi, daha bir çok dînî hükümleri işlemekten mahrum oluyorlar. Hatibin hutbesinde camiden çıkınca yapılacak dînî vazîfelerin bir kısmını öğrenmekten, mahalle ve köy halkının bir birini tanıyıp hal hatır sormalar. selamlaşmak ve el sıkma sünnetinden mahrûmiyetler, câmide toplu halde dua etmekten ve daha pek çok iyi ve sünnet amellerden mahrûmiyet gibi hallerin bulunması görülür.

Bayram namazından sonra kalkıp hutbeyi dinlemeden çıkanlar, hem cemaatı üzerler ve hemde hutbeyi okuyan hatib efendiyi rencide ederler. Hutbeyi dinleyecek cemaat ise, kalkanların hareket ve davranışlarından dolayı, huzurlu hutbe dinleyemezler.

İşte bu sebebden Bayram namazını kılınca hutbeyi dinlemek, en güzel ve iyi amellerden birisidir. Bu sünneti mutlaka işlemeliyiz. İşlemeliyiz ki. pek çok iyiliklere ve hayırlara nail olmalıyız.

b — Cuma günleri tek başına oruc tutmak ve cuma gecesi bâzı câmi ve mescidlerde toplanıp toplu halde cuma gecesine mahsus olmak üzere cehrî bir şekilde zikirler ve toplu namaz kılmalar da Bid'at ve yasak olan amellerdendir. Zira cuma günü ve gecesi için ayırım yaparak gündüz oruc tutmak ve geceleyin diğer gecelerde yapılan ibâdetlerden değişik ve tahsisli bir şekilde meşrû olmayan ve izni şer'î bulunmayan ibâdetlerle meşkul olmak yasaklanmıştır.

Müslim, Ebi Hureyre (R.A) dan rivâyet ettiği bir hadîsi şerifde Resûlü Ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur :

«Cuma gecesini, diğer geceler arasından ayırarak kâim olmak sûretiyle (Fazladan ibâdet yapmak sûretiyle) **tahsis etmeyiniz ve Cuma günü de diğer günlerden değişik olarak oruc tutmak sûretiyle tahsis etmeyiniz. Ancak sizin birinizin mûtad üzere tuttuğu gün o güne tesâdüf ederse, bu takdirde câizdir.»** (EL İBDÂ, 266)

Evet cuma gününün fazîletini elde etmek için, salâvatı şerîfeler, zikri ilâhîler, Kur'andan bâzı sûreler okumalar, dua, gusül, misvak kullanmak, koku sürünmek, dırnak kesmek ve etek temizliğinde bulunmak ve güzel elbîselerle camiye erken saatte gitmek gibi iyi ameller, bizzat Resûlü Ekrem efendimiz tarafından tavsiye buyurulmuştur. Fakat cuma günü gündüz tahsis etmek sûretiyle tek başına cuma günü oruc tutmak, haftanın diğer günlerini ihmal edib hiç bir kıymeti yokmuş gibi bir hâlin olabileceğinden o güne mahsus olmak üzere oruc tutmak yasaklanmıştır. Oruç tutmak yasaklanınca cuma günleri oruç tutan kimse, Bid'at işlemiş olur. Bid'atı işleyince sünnetin hükmünü de terk etmiştir.

Cuma günü ve gecesi ile ilgili pek çok fazîletler beyan edilmekle berâber, diğer gün ve gecelerinde kıymetini takdir etmek lâzımdır. İşte bu haftanın diğer günlerine de değer vermek için, o güne ve o gece mahsus değişik ibâdet şekli yasaklanmıştır.

Türkiyede bir çok yerde cuma gecesine mahsus olmak üzere tevbe ve nikah tâzeleme yapılır. Haftanın diğer günlerinde ve diğer vakitlerinde yapmayıp sâdece cuma gecesine mahsus olmak üzere yapıldığından, o gece cemat camide çoğalır. Sebebi de İmam nikah tazeledecek ve günahımıza tevbe ettirecektir. Cumaya mahsus bir ibâdetin icrasını yasaklayan mubârek peyğamber efendimizin buyuruğu, seneler sonrası ne şekilde tehlikelere sebeb olduğunu göstermiş oluyor.

Tevbe ve istiğfar ve her hangi bir nikah tehlikesi karşısında nikah tazelemek şer'an var ve lazımdır. Fakat böyle bir geceye veya bir vakte tâyin

etmek doğru değildir. Tevbe ve istiğfar her saat yapılabilecek ve yapılması icab eden bir vazîfedir.. Nikah tâzelemek ise, ne zaman îcab ederse, vakit geçirmeden zamanında yapılması lazımdır.

Aslında beş vakit farz namazın akebinde istiğfarda bulunmak (istiğfar etmek) sünnettir.

Tecdîdi îman ve nikah hükümlerinin geniş şekilde îzahı, fıkıh ve ahlak kitablarında zikredilmiştir. Bir nebze mâlumatta, **«İslama sokulan Bid'at ve Hurâfeler»** adlı esermizin ikinci cildinde mezkürdür.

c —) Bid'at amellerden birisi de, Muharrem ayının onuncu günü (Aşura günü) tek başına oruc tutmaktır.

Yahûdîler daha evvel muharremin onuncu günü çeşitli sebeblerden dolayı oruc tutarlardı. Bu Medîneye hicret eden Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem bu hâli görünce veya hayberin fethinde yahûdîlerin bu hâlini gördüğünde şöyle buyuruyor :

«Aşura günü (Muharremin onuncu günü), **oruc tutunuz, fakat bir gün evveli veya bir gün sonrası ile berâber tutarak yahûdîlere muhâlefet ediniz.»**

(El İbdâ, 269)

Şu halde sünnete uygun olan, Muharrem ayının onuncu günü oruc tutmak isteyen kimse, ya dokuzuncu gün ile onuncuyu beraber tutacak veya onuncu gün ile onbirinci günü berâber tutacaktır.

Binaenaleyh tek başına muharremin onuncu gününü tutmak sünnete muhâlif ve izni şer'î bulunmayan bir Bid'attır.

Bid'atın îtikad ve amelle ilgili olanlarının bir kısmını **«İslâma Sokulan Bid'at ve Hurafeler»** adlı eserimizde beyan ettiğimizi hatırlatırız. Birde aynı eserin üçüncü cildinde sâdece amellerle ilgili Bid'attları, yakın zamanda müslüman kardeşlerimize sunacağımızı بildiririz.

١٨٨ — (٤٩) وعن حسّان ، قال : ما ابتدَعَ قومٌ بِدْعةً في دينهم إلاّ نزعَ اللهُ
مِنْ سُنَّتِهم مِثْلَها ، ثم لا يُعيدُها إليهم إلى يومِ القيامةِ . رواه الدارمي

Tercümesi :

188 — (49) **Hassan** (R.A) **den mervidir, dedi :**

«Bir kavm dinlerinde (kötü olan) **Bir Bid'atı ihdas ettiklerinde, Allâhü teâla o Bid'at kadar sünnetten saymayı takdir eder. Ondan sonrada o soyulan sünnet** (iyilik ve iyi amel) **kıyâmete kadar o Bid'atı ihdas eden kavme bir daha avdet etmez.»**

(Hadis, Darîmî rivâyet etmiştir.)

ÎZAHAT

Râvî **Hassan bin sâbit** (R.A), Medînedeki hazrec kabilesine mensub Ensâri kiramdan ve peyğamber efendimize inananların evvelinde olanlardan dır. Fakat biraz korkaklığı olması hasebiyle muhârebelere iştirak etmediği zikredilmektedir. Bununla berâber gâyet güzel şiir söylediğinden Rasûlü Ekrem efendimizin medhiyesini en güzel ifâdelerle yapar ve islam düşmanları müşrikleri de fevkal'âda hicv edici cümlelerle zemmederdi.

Kendisinin künyesi, Ebülveliddir. Ebû Abdirrahman da denirdi. Peyğamber efendimizi müdâfaa ve müşrikleri kötüleyci ifâdeleri ile onları perişan ettiğinden kesici kılıc babası manasını ifâde eden **«Ebülhassam»** künyesi ilede söylenirdi.

İslâmı kabul ettiği zaman, kendisi altmış (60) yaşında idi. Müslüman oldukdan sonra da bir altmış sene daha yaşayarak yüz yirmi yaşına kadar yaşamıştır.

Şâirunnebî - Peyğamberin şâiri olması hasebiyle, Peyğamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz Mescidi şerifde Hassan (R.A) için bir hitâbe yeri ayırmıştı. Peyğamber efendimiz hakkında güzel hitâbette bulundukları zaman, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem onun hakkında şöyle buyururlardı :

«Rasûlüllâhi müdafa ettikce hak celle ve alâ Hassânı teyid eder.»

(Elhakâik, 221)

Hz. Hassan (R.A), yüz yirmi yaşında hicretin elli dört (54) tarihinde Medînei münevvere de vefat etmiştir. Kendisi gibi, Pederi, büyük pederi ve daha büyük pederi yüz yirmi (120) şer yaşlarında vefat etmişlerdir.

Kendisinden Hz. Aişe, Hz. Ömer ve Ebî Hureyre hadîsi şerif rivayet etmişlerdir, Allah hepsinden razî olsun. Amin.

Hz. Hassânın beyan ettiği mubârek cümlede çok mühim bir husus belirtilmektedir. Bir cemaat ve bir millet de, Bid'at-ı seyyie denilen kötü bir Bid'at işlenirse, orada mutlaka bir sünnetin yok olacağı beyan buyurulmaktadır. Bu mubârek sözün ihtiva ettiği hükmün manası da günümüzde pek ayan ve beyan şekilde görülmektedir.

Meselâ, Cuma günleri hatib efendi hutbeye çıkınca namaz, niyaz, kelam, selam ve emsâli her türlü okuma ve diğer ibâdetler yasak iken, hatib hutbeye çıkınca içerde okunan ezana ya evvelinden îtibaren îcabet edenler görülür veya ezanın bitiminde mutlaka müezzinle berâber, «LAİLÂHE İLLALLÂH» diyeceklerdir. Ne kadar da îkaz edilse, farz ve sünnetin yerini bir Bid'at işgal edince, onu bıraktırmak çok güç olduğundan bırakmazlar.

Keza farza başlamazdan evvel bâzı memleketlerde müezzinler ihlas okurlar. Bu yapılan amel Bid'attır. Bıraktırmak meseledir. Bu meselenin iç

yüzünü bilenler dahi çeşitli nedenlerle ihtilafa düşerler, nihâyet, «ihlâslılar ve ihlassızlar» diyerek dedi kodu yaparlar. İşte buda gösteriyorki, ihdas edilen bir Bid'at, yok edilmekte çok güçlük çekilmektedir ve aynı zamanda o Bid'atın yıkdığı sünneti ki, Peyğamber efendimizin işlediği şekli tekrar yapmak ve yapdırmak meseledir.

Mezarlıkda kabirler üzerine yapılan taşlar, kubbeler ve daha başka haram olan israf ve Bid'atları yok etmek veya önleyib sünneti icra ettirmekde, bir başka felâkettir. Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, öldürülen sünnet, nerede ise, bir daha ihya edilemiyor.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin işlediği şeklini bırakıb kendilerinin ihdas ve îcad ettikleri Bid'adlardan birisi de, beş vakit namazdan sonra câmi içinde sıralanıp birbirleri ile musâfahalaşmaktır. Gerçi bâzı bilginler, Bid'atı hasene kabul ederek cevaz vermişlerdir. Fakat gerçek ve hakîkat olan, Mekruh ve Bid'attır.

İmamı Nevevîden naklen İbni Abidin şu cümleleri nakletmiştir :

«Sen bilki, Her karşılaşmada musâfaha yapmak müstehabdır. Fakat insanların âdet edindiği sabah ve ikindi namazından sonra yapılan musafahalaşma'nın şer'i şerifde aslı yoktur. Lâkin musafahalaşmakda yinede beis yoktur. Zira musafahanın aslı sünnettir...

— **Şeyh Ebilhasen El Bekrî** (R.A) ise dediki : İmamı nevevînin ikindi ile sabah namazını kayıtlaması, onun zamanında o iki vakitte âdet olduğundandır. Aksi takdirde bütün vakitlerde yapdıkları da tâkib eden hallerdendir. Şirinbilâlîde, «Musâfaha» risâlesinde aynen zikretmiştir. Ve Şemsilhanûtî (R.A) dan şunları da nakletmiştir : Nassın umûmunun hükmü, musâfahanın aslının meşrûiyyetinden dolayı cevazına fetva vermiştir. Muvâfık olanda budur. Metinlerin mutlak musâfahanın meşrûiyyetini zikretmesinden dolayı şârihde böylece zikretmiştir.

— Fakat namazdan sonra musâfahaya husûsî olarak devam edilirse, bilhassa buralarda bu musâfahanın sünnet olduğu cahillerce bir hükme varılabilir, denilir. Böyle olunca da diğer vakitlerde (karşılaşınca) yapılması gereken sünnete ziyade olarak bir sünnetin var olduğu anlaşılabilir. Halbûki buralarda (namazlardan sonra) musafahalaşmak slefden hiç bir kimse de işlemediği kelamlarından açıkca anlaşılmaktadır..

— «Multekad» isimli eserden naklen «Tebyinulmeharim» de şöyle naklolunmuştur :

«Her hâlü karda namazın edâsından sonra musafahalaşmak, kerâhattır. Zira sahâbei kiramdan (Allah onlardan razî olsun) hiç birisi namazın edâsından sonra musâfalaşmamışlardır. Ve namazdan sonra musâfahalaşmak, Râfızîlerin sünnetlerindendir...

— Sonra Şafiîlerden **İbni hacerden** beyan edildiğine göre; Namazın edâsından sonra musâfahalaşmak, şer'i şerifde aslı olmayan bir mekruh ve Bid'attır. O Bid'atı işleyen, evvelâ uyarılır, ikinci sefer tâzir edilir. Sonra **İbni Hacer** (R.A) dediki : Mâlikîlerden İbnülhac MEDHAL adlı eserinde dedi :

«Namazın edâsından sonra musâfahalaşmak, Bid'atlardandır. Şer'i şerifde musafahalaşmanın yeri, ancak ve ancak müslüman diğer bir müslümn kardeşi ile karşılaştığı zamandır. Namazların arkasında değildir. Binaenaleyh Şer'î şerif musafahayı nereye ve nerede koymuş ise, koyduğu yerde işlemek gerekir. Yerinden başka yerde yapılırsa, o musafaha yasaklanır. Ve namazlardan sonra musâfahayı işleyenler, sünnete muhâlif olarak işledik lerinden men edilir...» (İBNİ ABİDİN, C. 5, 336)

Yukarda en açık bir şekilde naklettiğimiz gerçekler karşısında, müslüman kardeşlerimize dikkatlı ve uyanık olmalarını tavsiye ederiz. En doğru olanı, namazlardan sonra musafahalaşmayı terk etmektir. Başka zaman ve mekanlarda müslüman müslümanla karşılaşınca velevki âdet vechi üzere olmadan câmi içinde tesâdüf edilse dahi, birbirleri ile musafahalaşmaları sünnet veya müstehabdır. Çok ve çok sevabdır.

Bu Mes'elenin namazdan sonra ki yönü, **«İslâma sokulan Bid'at ve Hurâfeler»** adlı eserimizde bir nebze bahsedilmiştir. Diğer vakitlerde yapılması meşrû olan musafaha hakkında da, **«Mülteka Tercümesi»** isimli eserimizin dördüncü cildinde zikri geçmiştir.

İşte bir kaç misal ile açıklamaya çalıştığımız Bid'atı, işleyib sünneti öldürmenin açdığı yaralar ve o ihdas edilen Bid'atın giderilmesi ile tekrar sünnetin ihyası ne hal ve durum alıyor. Allâhü teala Peyğamber efendimize muhâlefetten bütün müslümanlarla bizleri korusun. Amin.

Sünneti yıkmak, bir yetişgin ağacı kökünden söküp atmağa teşbih edilmiştir. Gelişmiş ve kökleşmiş bir ağaç bütün kök ve budaklarından kopduğu için, tekrar başka bir yerede dikilse, tutması ve dirilip hayata devam etmesi çok ve çok güçdür.

Yıkılmış bir sünnetin tekrar diriltip yerine oturtarak ihya edilmeside o kadar güçdür.

Birde Bidîatla mücadelede, fitne ve cidal yoluna girmeden yok etme yolunu tâkib etmek, en doğru ve isâbetli harekettir. Zira âyeti kerîme ve hadîsi şeriflerde beyan edildiği üzere, fitne çıkarmak veya uyuyan fitneyi uyandırmak, adam öldürmekten daha eşed ve daha büyük günahdır.

Şu halde mes'eleyi iyi bilen, nasîhat ve ikaz yolunu iyi yapabilecek ve sözü dinlenecek bir yetgili, emri bilmâruf ve nehyi anilmünkerle mücâdele yolunu tatbik etmelidir.

١٨٩ — (٥٠) وعن إبراهيم بن ميسرة ، قال : قال رسول الله ﷺ : « من وقر صاحب بدعة ، فقد أعان على هدم الإسلام » . رواه البيهقي في « شعب الإيمان » مرسلا .

Tercümesi :

189 — (50) **İbrâhim Bin meysere** (R.A) **den mervîdir, dedi :**

Resûlüllah (S.A.V.) **buyurdu :**

«Bir kimse, Bid'at sahibine tâzim (ve yardım) **ederse, işte o kimse mutlak sûrette dînin yıkılmasına yardım etmiş olur.»**

(Hadîsi, Beyhakî «Şuabil İmanın» da Mürsel olarak rivâyet etmiştir.)

Î Z A H A T

Râvî **İbrahim bin Meysere** (R.A), Taiflidir. Mekkei Mükerremeye gelib sâkin olduğu da olmuştur. Tâbiîndendir. Tabiînin hadis hafızlarındandır ve hafızların beşinci derecede olduğu beyan edilmektedir. Vefatı, hicretin otuz ikinci (32.) senesinde vukû bulmuştur. (Takrîbüttehzib, C. 1, 44)

Hadîsi şerifde beyan edilen hükmün ehemmiyetini günümüzde daha fazla anlamış oluyoruz. Zira pek çok Bid'atcı ve sapık zındıklara iltifat edilir veya onlarla oturulur ve belkide yapdıkları uydurma batıllara nazar etmeden çeşitli nedenlerle yardım edildiğinde, kendisine tâbiî olan avenelerinin yanında şirinleyor ve kendisinin din tahrîbatı dahada kuvvet bulmuş oluyor.

Dîni tahrib etmekte en azılı ve en tehlikelilerden birisi olan Bid'atcılara yardım etmek veya onlara iltifat edib mücâdeleyi terk etmek, Rasûlü Ekrem efendimizin buyurduğu üzere dînimizin yıkılmasını veya en ağır din tahrîbatını meydana getirir.

Bid'atcı ile mücâdele terk edilince, o sapık kendisinin kötülüklerini göremiyen cahillere kendisini haklı ve doğru yolda olduğunu göstererek ve hatta kendisine iltifat eden kimse, biraz dînî yetgiye sahib olursa, bu takdirde de o bilgin adamın kendisine bağlı olduğunu savunarak dahada zararının artmasına sebeb olur. Bu hallerin böyle olduğu şekillere ve hâdiselere pek çok yerde ve çeşitli zamanlarda bizzat şahid olduğumuz vâkîdir.

Bu kabil tehlikeler, müslümanın batıl ve belkide küfür olan bir çok kötü akîde ve amelleri doğru ve hak zannederek inanıb amel edeceklerdir. İşte böyle tehlikelerden korunmak için, Bid'atcı kimselere yardım et-

memek, onlarla oturmamak ve karşılaşıldığı zaman, kendilerine iltifat etmeyip îtikad ve amellerinin kötülüğünü îkaz ederek mücadele etme yolunu yap maya çalışmak, en güzel ve isâbetli harekettir.

Hasanı Basrî rahimehullah şöy demiştir :

«Bid'at sahibi ile oturma, zira o kimse senin kalbini hastalaştırır.»

(Elbidau, 47)

İmamı Evzâî (R.A) de şöyle demiştir :

«Bid'at sahibi ile münakaşada kendinizi emin görmeyiniz. Zira onun fitnesi, sizin kalbinize şüphe kanalı ile intikal edebilir.»

(Elbidau vennehyü anha, 53)

İbrahim Teymî Hz. ri de şöyle demiştir :

«Bid'atcılarla konuşmayınız. Zira kalbinizin irtidad etmesinden (Dinden çıkmasından) **korkarım.»** (İtisam, C. 1, 84)

Yahya bin ebî Kesîr (R.A) de demiştir ki :

«Yolda bir Bid'at sahibi ile karşılaşdığında, hemen başka bir yolu tut.»

(İtisam, C. 1, 84)

Fudayl bin ıyaz (R.A) da şöyle demiştir :

«Bir kimse, Bid'at sahibi ile oturursa, ona ilmi hikmetten verilmez.»

(İtisam, C. 1, 90)

Ebû kılâbe (R.A) de demiştir :

«Bir adam, bir Bid'at uydurursa, kılıçla boynunu vurmak helal olur.»

(İtisam, C. 1, 83)

İmamî Gazâlî merhumda şöyle demiştir :

«Şüphesiz böyle (zındık, sapık ve Bid'atcı sahte) **adamları öldürmek, yüz kâfiri öldürmekten daha evla ve sevabdır.»**

(Küçük ebad Fıkhul Ekber şerhi, 222)

١٩٠ — (٥١) وعن ابن عباس ، قال : من تعلَّم كتابَ الله ثم اتّبعَ مافيه؛ هداه اللهُ مِنَ الضّلالةِ في الدنيا ، ووقاهُ يومَ القيامة سوءَ الْحسابِ .

وفي رواية ، قال : مَن اقتَدى بكتاب الله لا يضلُّ في الدنيا ولا يشقى في الآخرة ، ثم تلا هذه الآية : (فمن اتَّبَعَ هُدايَ فلا يَضلُّ ولا يَشقى) . رواه رزين .

Tercümesi :

190 — (51) **İbni Abbas** (R.A) **den mervidir, dedi :**

«Bir kimse, Alâhın kitabını (Kur'anı Kerimi) **tâlim eder, sonra o Kur'anı kerimde** (emri ilâhi ve nehyi ilâhîden) **olan hükümlere tâbi olursa, Allahü**

teâla, o kimseyi dünyada dalâletten hidâyete sevk eder ve kıyâmette o kimseyi kötü hesabdan korur.»

Diğer bir rivâyette İbni Abbas (R.A) **şöyle dedi :**

«Bir kimse Allâhü teâlanın kitabına (Kur'anı Kerime) **iktidâ ederse, dünyada sapıtmaz ve âhirette zahmet çekmez, azab olunmaz. Sonra şu mealdaki âyeti kerimeyi okudu :**

«Kim benim hidâyetime uyarsa, işte o sapıklığa düşmez ve âhırette zahmet çekmez.» (Hadisi, Rezîn rivâyet etmiştir.)

Î Z A H A T

İbni Abbas (R.A) ın beyan ettiği mubârek cümlelerde de dünya ve âhiret seâdetinin Kur'ana tâbi olup Kur'anı kerimin hükümlerine gerçek şekilde îtirazsız inánıb dediği hükümlerle amel etmektir.

Evet Kur'ana tâbî olup dediği ile amel etmek, insanı dünyada pek çok ısyan ve kötülükden muhafaza eder ve âhirette de çetin ve korkunç hisabdan ve cehennem azabından korur.

Meselâ ; Kur'anı kerim, namaz kılmayı, zekat vermeyi, hacca gitmeyi, anaya babaya itâat etmeyi, akrabalara sılaya gitmeyi, selamlaşmayı, ihlas la amel etmeyi, setrulavrete riayet etmeyi, komşu hakkına ve yetimlerin korunmasına dikkat etmeyi ve daha pek çok emirlerin yanında, Şarab içmeyi, kumar oynamayı, yalan söylemeyi, hırsızlık yapmayı, haksız yere adam öldürmeyi, iftira etmeyi, zina yapmayı, gıybet etmeyi, zulumda bulunmayı, kin ve buğuz etmeyi, hased ve fesatlıkda bulunmayı, kibir ve ucubda bulunmayı ve daha pek çok haramları yasaklamış «yapmayınız, yaklaşmayınız, uzak durunuz» demiştir.

Yukarda saydıklarımızın her birine hakkı ile riayet edenler, hem dünyada huzur ve sadetini görür.ve hemde âhiretteki elim hesab ve azabdan kurtulur.

Meselâ; namazını dosdoğru kılan bir kişi, her türlü kötülükten kendini korur ve imkan dâhilinde bütün iyiliklere yanaşır ve kendisinden ne bir insan ve nede bir hayvan zarar görmez. Tabiîki, bu namazı dosdoğru kılan kimselerde görülür. Yoksa şartlarına riayet edilmeyen, gösteriş ve başkasının baskısı, korkusu ile kılınan namazlarda böyle şeyler görülmez. Keza âdet ve görgü îcabı namazı kılıb hakkın rızasına uygun olub olmadığı hususlar düşünülmez ise, bu namazdanda hiç bir fâide görülmez. Belkide Allah muhafaza yerli azıb sapıtmasına ve çeşitli hile ve dalavereye tevessül etmeye sebeb olabilir. Çünki bir ibâdet ve iş, şartına riayet edilerek yapılmazsa, o işin sonu felâket ve en azından o işin zararını görmektir.

Zaman ve şartına riayet edlimeden evlenenler, tarlaya tohum atanlar, her hanki bir işe keza şartına riayet etmeden başlayanlar, hiç bir zaman randıman alamazlar ve hatta yerine göre çok yaralar açan ve altından kalkılması güç olan mesele ve zararlarla karşılaşanlar çok görülmüştür ve aynı şekiller görülebilir.

Kezâ şarab içen bir kimse de, namazdan niyazdan uzaklaşır. Sevgili dostları ile düşman olur. Tenbellik ve atâlet ve daha zina, yalan, iftira, adam öldürmek gibi pek çok kötülükleri işlemeye ve işletmeye sebeb olur. Evinde huzur ve rahatlık diye bir şey kalmaz. Komşuları bîzar eder, sarhoş kafa ile gelib ailesine talak verir, böylece karısını boşar. Aile ve çocuklarına bakmaz, onların ihtiyaçlarını hiç düşünmez.

İçki içen kimseden, melekler uzaklaşır, şeytan musallat olur. insanların maskarası olur. Allahın sevgisinden mahrum olduğu gibi insanların içinde itibar ve sevgisinide yok eder.

Hulasa beş vakit namazını kılmayan veya hakkı ile namaz kılmayıp aldatmaca namaz kılanlarla, içkiye mübtelâ olan kimseler, cemiyet, cemaat, aile ve millet için çok zararlı ve kötü adamlardır. Buradaki kötülüklerinin cezası, ile ahirettede çok şiddetli hisab ve azaba müstehaklık vardır.

Öyle ise, tek kurtuluş kur'anda ve kur'ana tâbî olmaktadır.

İşte Kur'ana tâbi olan ve olmayanlara âit vermiş olduğumuz bir iki misal ile, İbni Abbas (R.A) ın ne demek istediğini açıklamış oluyoruz.

Kur,anı kerîme ittiba edib buyurduklarını harfiyyen yerine getirenlerle, muhâlefet edenlerin fenalık ve felâketlerini bir kaç âyeti kerîme ve hadîsi şefirleride zikrederek bu beyan ettiğimiz kıymetli sözün ve bizim açıklamamızın ana kaynaklarını öğrenmiş ve öğretmiş olalım.

Kur'anı kerimin bir âyetinde şöyle buyurulmuştur :

«Bu, O kitabdırki kendisinde (Allah katından gönderildiğinde) **hiç şüphe yoktur.** (O kitab) **Takva sahibleri için doğru yolun tâ kendisidir.»**

(Bakara sûresi, 2)

Ayeti kerîmede beyan edildiği üzere hakka inanıp hak teâladan gerçekten korkan kimseler, Kur'anın hidâyet ve rahmetinden müstefid olurlar. Kur'ana hakkı ile inanıp hak teâladan gerçekten korkmayanların ise hidâyeti Kur'anın nasîbi hemen hemen yoktur. Takvâ sâhibi olarak Allâhın yasaklarından kaçınıp emir buyurdukları hükümleri işleyerek Kur'anın hidâyetinden istifâdeye çalışmak, akıllı müslümanların amelleridir.

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir:

«Ey insanlar! İşte size, Rabinizden bir nasîhat, kalblerdeki şüphelere bir şifa ve müminler için bir hidâyet ve rahmet olan Kur'an geldi.»

(Yûnus sûresi, 57)

Diğer bir âyeti kerîme meali : •

«Hepiniz Allâhın ipine (din ve şirîatına, Kur'anı kerîme) **sımsıkı sarılın, birbirinizden ayrılıb dağılmayın.»** (Ali İmran sûresi, 103)

Kur'anı kerîme sarılıb hidayet ve seâdete nail olmanın yolunu târif ve îzah eden âyeti kerîmeler daha pek çoktur. Ancak biz bir kaç âyeti kerîmenin mealini nakletmekle iktifa edeceğiz. Ayrıca bâzı âyeti kerîmelerin meallerini de yukardaki hadîsi şeriflerin îzah kısmında naklettiğimizi de hatırlatırız.

190 nolu İbni Abbas (R.A) ın kıymetli sözünü açıklayan ve dayanağı şeklini alan bir kaç hadîsi şerifi de nakledelim.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin beyan buyurduğu bir hadîsi şerifinde Kur'anın yeğâne hidâyet ve doğruluk kaynağı olduğu şöyle zikredilmiştir :

«Muhakkak ki Kur'an, şefaat edicidir ve şefaatı kabul olunmuştur (kabul olunacaktır) **ve Kur'an** (inananmayan veya amel etmeyenler hakkında) **dâvâcıdır ve dâvasıda kabul olunmuştur** (mutlaka dâvâsı kabul olunacaktır.)

— **Bir kimse, Kur'anı önüne alırsa** (Kur'anın dediği ile amel ederse), **Kur'anı kerim o kimseyi cennete götürür.**

— **Bir kimse de, Kur'anı arkasına bırakırsa** (Kur'anın dediği ile amel etmeyip tersine giderse), **Kur'an o kimseyi cehenneme götürür.»**

(İbni Hıbban, Çabirden rivâyet etmiştir. Berîka, C. 1, 56)

Diğer bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Bir kimse, Kur'anı okur ve kalbinde hafız olarak muhafaza eder, sonrada Kur'anın helal dediği ile amel eder ve haram dediğinden kaçınırsa, Allâhü tala o kimseyi cennete katar ve o kimsenin ehli beytinden on kişinin hepside cehennemlik iken on adedine şefaatını kabul eder.»

(Tirmizi, Ali R.A den rivâyet etmiştir. Berîka, C. I, 69)

me sevk edileceğini beyan buyurmuştur.

Yukarda meaIerini nakletmiş olduğumuz hadîsi şeriflerin birincisinde, Kur'anı kerime sarılıp mucibi ile amel eden kimseye, kur'anın âhirette şefaatcı olacağını ve şefaatının da mutlaka kabul olunacağını beyan buyurmuş ve aynı hadîsi şerifin devamında Kur'anı kerîmin hükümlerine riayet etmeyip tersine giden kimseyede kur'anı kerîmin dâvâcı olacağını ve dâvasınında kabul edileceğini beyan buyurmuştur.

Aynı zamanda şefaat edilenleri, kur'anı kerim ebedî seâdet yeri olan cennete katacağını ve dâvacı olduğunuda, ebedî azab yeri olan cehenneme sevk edeceğini beyan buyurmuştur.

İkinci hadisi şerîfdede, Kur'anı Kerimi okur ve lafzını ve mânasını kalbinde muhafaza ederek mûcibi ile amel edeni de, Allâhü teâla cennete katacağını ve kur'anın hükmü ile amel eden hâfızı kelam âlim, akrabasından

cehenneme gitmeleri vâcib olanlardan on adedine şefaat edip cennete girmelerini sağlayacağını beyan buyurmuştur.

Ne mutlu o kimselere ki, kur'ana bağlı ve kur'anın hükmü ile amel edenlere ve kur'ana hafız olup kur'anın dediği ile amel eden bir hafızı kelâm âlimin akrabası olanlara!..

Ve ne kadar yazık o kimselereki, Kur'anı kerîmi öğrenib ve evinde bulundurubda mucîbi ile amel etmeyip Kur'anın dâvacı olduğu adamlara!.

Cenabu hak bütün müslümanlarla bizleri ve neslimizi, Kur'anın hükümlerine bağlı olarak kur'anı kerimin şefaatına nail olanlardan kılsın. Amin.

١٩١ — (٥٢) وعن ابن مسعود، أن رسول الله ﷺ قال: «ضَرَبَ اللهُ مثلاً صراطاً
مستقيماً، وعن جَنَبتي الصِّراط سوران، فيهما أبواب مفتَّحة، وعلى الأبواب ستورٌ
مُرخاةٌ، وعِنْدَ رَأْسِ الصراط داعٍ يقول: اِسْتَقِيمُوا عَلَى الصِّراطِ وَلَا تَعْوَجُّوا، وفوق
ذلك داعٍ يدعو، كلما همَّ عبدٌ أن يفتح شيئاً من تلك الأبواب قال: ويحك! لا تفتحْه،
فإنَّك إنْ تفتحْهُ تلجْهُ». ثمَّ فسَّره فأخبر: «أنَّ الصراط هو الإسلام، وأنَّ الأبواب
المفتَّحةَ محارمُ الله، وأنَّ الستورَ المرخاة حدودُ الله، وأن الداعي على رأسِ الصراط هو
القرآن، وأن الداعيَ مِنْ فَوْقِهِ واعظُ الله في قلبِ كلِّ مؤمنٍ». رواه رزين، ورواه أحمد.

١٩٢ — (٥٣) والبيهقي في «شعب الإيمان» عن النوّاس بن سمعان، وكذا الترمذي
عنه إلا أنه ذكر أخصر منه.

Tercümesi :

191 — (52)İbin Mes'ud (R.A) **den mervîdir.**

«Allâhü teala, sırâtı müstekîmi (doğru yolu) **misal ile beyan etti** (ve buyurduki :) **Sırâtı müstekîmin iki tarafında iki duvar vardırki, o iki duvarda da açılmış kapılar vardır. Kapılar üzerinde sarkan örtüler vardır. Sırâtın** (doğru yolun) **başında dâvetci vardır.**

— O dâvetci derki ; Doğru yol üzere istikamet ediniz (Doğru yoldan gidiniz) **Ve eğriliklere sapıtmayınız.**

— O sırâtın başında ki dâvetçinin üstünde bir dâvetci daha vardır. O da, şöyle dâvet eder; her ne zaman bir kul o kapılardan (eğri yollardan) **bir**

şey açmak isterse, hemen o dâvetci, yazıklar olsun aman o kapılardan en azını (kolay ve harfifini) **dahi açma. Zira açarsan içerisine girersin.**

— Rasûlüllah sallâllahü aleyhi vesellem efendimiz, bu temsilî beyandan sonra bu cümleleri şöyle tefsir buyurdu ve haber verdi ki:

— Muhakkak o sırâtı müstekîm, İslamdır.

— Sıratı müstekîmin etrafındaki duvarlar da açılmış kapılar, Allâhın haram kıldığı şeylerdir.

— Şüphesiz ki sarkan örtüler, Alâhü tealanın hadleri (Çizdiği hududlar, cezâî müeyyideler veya açıkca beyan etmeyip şüpheli olan hükümleri) **dir.**

— Sırâtı müstekîmin başındaki dâvetci, Kur'anı kerimdir.

— Onun (Kur'anı kerîmin) **üstündeki dâvetci, her müminin kalbindeki Allâhın vaizidir.** (Melek-in ilham ve îkazıdır)»

(Hadîsi, Rezîn ve Ahmed bin hanbel rivâyet etmiştir.)

192 — (53) **Yukardaki hadîsi, Beyhakî «Şuabil îmânında» Nevvas bin Sem'an** (R.A) **den rivâyet etmiştir. Kezâ Tirmizî de bu zattan rivâyet etmiştir. Ancak Tirmizî daha muhtasar olarak zikretmiştir.**

ÎZAHAT

Hadîs şerifde Rasûlü Ekrem efendimiz çok açık bir şekilde teşbih ve temsil ederek, Sırâtı Müstekîmi ve onun nasıl bir yol olduğunuda beyan buyurmuştur. Sırâtı müstekîmin başındaki dâvetcininde kim olduğu beyan buyurularak en bâriz şekilde aydınlatmayı yapmıştır.

Sırâtı Küstekîmin, islam olduğunu ve Sırâtı müstekîmin etraf duvarlarındaki kapıların, Allâhın haram kıldığı şeyler olduğunu ve duvar etrafında sarkan örtülerin de hudûdu ilâhîler veya şüpheli olan hükümler olduğunu beyan buyurmuştur.

Sırâtı müstekîmin başındaki Dâvetcinin İslamın esası ve ana kânunu olan Kur'anı kerim olduğunu, ve onun üstündeki dâvetcininde her müminin ilâhî hidâyete erişmesine liyakat kesbeden kalbi olduğunu beyan etmiştir ki, hak ve hakîkata susamış hakkın lutfuna mazhar olmuş kalbler, bu dâvetlere ve dâvetcilere kulak verib nasîbini alırlar.

192 nolu hadis Râvîsi Nevvas bin Sim'an veya Sem'an (R.A) ashabı kiramdandır ve ashâbı suffadan olduğu beyan edilmiştir. Şamda sâkin olmuştur. (Mirkat, C. 1, 213) (Keza bak, Takrîbüttehzib, C. 2, S, 308)

١٩٣ — (٥٤) وعن ابن مسعود، قال: مَنْ كان مُسْتَنًّا؛ فَلْيَسْتَنَّ بِمَن قدمات، فإنَّ الحيَّ لا تُؤمنُ عليه الفتنة. أولئك أصحابُ محمَّد ﷺ كانوا أفضلَ هذه الأُمَّةِ، أبَرَّها قلوباً، وأعمقَها علماً، وأقلَّها تكلفاً، اختارهم اللهُ لصحبة نبيّه، وَلإِقامةِ دينه، فاعرِفوا لهم فضلَهم، واتَّبعوهم على آثارهم، وتمسَّكوا بما استطعتم من أخلاقِهم وسِيَرِهم، فإنهم كانوا على الهُدى المستقيم. رواه رزين.

Tercümesi :

193 — (54) **İbni Mes'ud** (R.A) **den mervidir, dedi :**

«Bir kimse, sünnet işlemek isterse, ölmüş sünneti işlesin. Zira sünneti dirilten kişi, fitneden emin olmaz. İşte ölmüş sünneti gerçekten ihya eden kimseler, Muhammed Sallallahü aleyhi vesellemin ashabıdırki, bu ümmetin en efdalıdır. Kalpleri en ihlaslı, ilmin derinlerine en iyi vakıf olan ve amelde külfeti en az olan kimselerdir.

— Onları Allahü teâla mahlukatı arasında nebisi ile sohbet etmeye ve dîni mübîni islâmın ikâmesine seçtiği mubârek kimselerdir.

— Binâenaleyh onların başka kimselere üstünlüğünü bildiriniz, onların eserleri (tâkib ettikleri yolları) **üzerine tâbî olunuz ve onların ahlak ve iyi hallerini kudretiniz yettiği nisbette sarılınız. Zira onlar, dosdoğru yol üzeredirler.»** (Hadîsi, Rezîn rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Sahâbeı kiramın fakih, Müfessir ve âlimlerinden birisi olan ve aynı zamanda Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz zamanında fetva verme hakkına sâhib olanlardan **İBNİ MES'UD** (R.A) ın yukardaki kıymetli sözünün birinci cümlesi olan, **«Bir kimse, sünnet işlemek isterse, ölmüş sünneti işlesin. Zira sünneti dirilten kişi, fitneden emin olmaz.»** bu kelime ve tavsiyelerine dikkat etmek gerekir.

Ölmüş sünneti ihya ederek amel etmek, bilhassa günümüzde çok mühimdir. erkeklerden camiye cemaata gelmeyenlerin içinde kalkıp camiye cemaata gitmek, hatta namazları kılmayanların içinde kalkıp namazı kılmak, kadınların çırıl çıplak sokağa çıkdıkları bir zmanda, krısını, kızını ve diğer yakınlarının hanımlarını islamın beyan ettiği tesettüre bürüyerek elbi-

selerini giydiren ve gayen kimseler, elbette çeşitli itham ve taaruzlara maruz kalacaklardır.

Beş vakit namazını kılan ve cemaata giden müslümana, «Gerici, yobaz, mürtecî eski kafa, ham adam, zevk ve hayattan haberi yok zavallı, molla, bizim softa, şerîatcı ve sair» kelimelerle sözde itham ederler. Aslında bu kelimelerin bir çoklarını duyan müslüman, iftihar etmesi lazımdır. O zavallılara da ıslahları için hayırlı duada bulunması en doğru yollardan biridir.

Örtünmüş islam kıyafetli hanım ve kızlarada, «dadı gibi geyinmiş, küflü kafalı kadın, öcü gibi kendini saklayan mahluk V.S» cümlelerle hakâret etmeye çalışırlar.

İbni Mes'ud (R.A) ın tavsiyesi de böyle terk edilmiş veya yapılması güçlük kazanmış islam esaslarını işlemek, en iyi ve en güzel amellerden olduğunu beyan buyurarak bu tahkir ve tezyiflere karşı sabırla mukabele etme yolunu da tavsiye etmiş oluyor.

Günümüzde baldırı bacağı açık islam kadınına benzemeyen çıplak kıyafetli kadın ve kızların ve hatta erkek pantolonu giyerek en âdî şekillere bürünen bir cemiyetin kadın ve kızlarının içinde kadınların kendilerine has bürünme ve örtünme olan elbiselerini giyerek setrülavrete riayet eden hanım lar, elbette göze batacak, elbette o ahlaksızlar tarafından ayıblanacaklardır. Çünkü onlar gibi geyinib veya onlar gibi örtüp saklanması farz olan vucudlarını açmayorlar, yabancı erkeklere kendilerini peşkeş çekercesine sokağa çıkmayorlar. O müslümanlığın gerektirdiği elbiseye bürünen hanımlar, onlar gibi gayri müslim kadınları ve onların giyimlerini taklid etmiyorlar. İslamın ve müslüman hanımların emir ve giyimlerini tatbik ediyorlar. Müslüman hanımlar, yabancı erkeklerden kaçınırlar, onlar gibi rast gelen erkekle arkadaş olub iffet ve namuslarını yıkmazlar.

Keza sakal, bıyık, hac, kur'an tâlimi ve din tedrîsatı yapılan okul, müessese ve emsâli yerlere din tâlimine gidenlere karşı, kötü davranışda ve kem gözlerle bakışlar da bulunanlar karşısında, hiç çekinmeden ve yılmadan bu kudsî vazîfeleri yapmakda, İbni Mes'ud hazretlerinin tavsiye ettiği ölmüş veya ayıblanır hâle gelmiş sünnetleri ihya etmek, elbette çok fevkalâda bir ameldir.

Gerçi bu saydıklarımız ve daha saymadığımız pek çok islam esaslarını icra etmek, kolay olmayor. Çeşitli itham ve tahkirlere mâruz kalınabiliyor. Zâten İbni Mes'ud hazretlerininde dikkat ve tavsiyesi, ölü bir sünneti veya ayıplanan bir islam esâsını yaparak diriltme esnasında çeşitli fitne ve fesatlıkların olabileceğini de hatırlatması o mühim olan amelleri işlemezden evvel bu hallerin olabileceğini düşünerek ona göre tedbir ve dikkat etme husûsunu belirtmektir.

Ashabın ilk müslüman olup islam esaslarını nasıl icra ettikleri ve ondan sonraki asırlarda gelen pek çok büyükler, islâmın ana esaslarını yaşamak ve yaşatmak için ve hatta islâmı yıkmaya veya tahrib etmeye yönelik ne kadar, Bid'at ve hurâfeler, ortaya atılmış ise, onlarla amansız bir şekilde yılmadan hayat pahasına da olsa, mücâdelelerine devam etmişlerdir.

Günümüzde islâmı bilmeyen bir takım cahil kimselerin, islam dellallığına çıkarak islâmın mübelliği Peyğamber efendimizin yaşantı ve buyruklarına zıd hareketler ve sözlerde bulunmaktadırlar. Haddini bilmeyen cahil zorbalarla elbet mücâdele etmek cidal olacağından sâdece islâmın esâsını beyan ederek gerçekleri aydınlatmakla itifa edeceğiz.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, hac vazîfesini îfa ederken ihrama girince başını açmış ve başı açık olarak gezmiş ve ibâdet yapmıştır. Diğer zamanlarda hep başına bir şey geymiş ve başına sarığını sararak hayatına devam etmiştir.

Rasûlüllah (S.A.V) efendimizin hayatı bu şekilde devam ettiğinden, fukaha ve muhaddisler, hac mevsiminde ihramlı iken başın açık olmasından başka yerlerde, başı açık namaz kılmanın kerâhat olduğunu beyan etmişler ve sokaklarda başı açık gezenlerin naklettikleri veya şehâdet ettikleri hadîsi şerifin makbul olmayacağı ve hatta mahkemelerde şehâdetlerinin red edileceği beyan edilmiştir.

Fıkıh kitablarının metninde şu hüküm mezkürdür :

«Başı açık namaz kılmak, mekruhdur. Ancak tezellül ve tevazû için olursa, mekruh değildir.» (Mülteka Tercümesi, C. 1, 142)

Fethulkadir de şu hükümler mezkürdür :

«Haya etmeyen bâzı kimselerinde, şehadetleri makbul değildir. Tek başına gömlekcek insanların yanında yürümek (dolaşmak) ve ayak uzatmak ve hafiflik (aşağılık, âdîlik) sayılan, edebsizlik, mürüvvet ve hayanın azlığından sayılan yerde başını açan (başı açık gezen kimseninde) şehâdeti merdüttür.» (FETHULKADİR, C. 6, 486)

Usûlu Hadis şerhinde de **Davudulkârısî** şu satırları yazmıştır :

«Ve hafiflikden, hayanın azlığından sayılan yerde başını açan kimsenin, hadîsi şerifler hakkındaki şehâdeti kabul olunmaz.»

(İmamı Birgivînin usûlu hadis şerhi, 27)

İşte sokaklarda başı açık dolaşıbda başlarına memleketin örfü ve zarûrî halleri karşısında çeşitli fes, şabka gibi bir şeyler giyerek başlarını örtenlere laf atan zavallılar, çok hata ve yanlışlık içinde olduklarını bilmelidirler. Eğer teşbih maksadını iddia ediyorlarsa, şimdi başı açık gezmek daha fazla teşbihi gerektirmezmi?...

Aynı zamanda müminler çeşitli yasak ve nedenlerle, başlarına sarık ve takke giyemeyince başlarını örtmeleri gerektiğine göre, ne giymelidirler?...

Zarûretler, haramları bile mubah kıldığına göre, başlarına mutlaka bir şey giymeleri lazım olduğundan, teşbih ve teşebbüh maksadı olmadan, kasket ve sâireyi giymek bir mahzur teşkil etmemesi gerekir. Teşbih maksadı ile geyildiği takdirde, küfür olduğu yazılmıştır.

Hulâsa adlı eserin elfazı küfür bahsinde şu cümleler mezkürdür :

«Bazı müteahhirin uleması dedi ki, eğer başa geyilen şabka ve emsâli olanı sovuğu def etmek (soğuktan korunmak) için veya gayri müslimden alınan inek ancak sahibinin şabkasını geyince südünü sağdırsa, tekfir olunmaz. Şâyet şabkayı geymeden inek südünü sağdırırsa, bu takdirde kâfirin şabkasını geyen kâfir olur.» (Fetâvayı Ali efendi, C. 1, 181)

Fetâvâyı Bezâziye de de şu hükümler mezkürdür :

«Mecûsînin şabkasını bir kişinin başına koyması, denildiki o kimse, kâfir olmaz. Zira o kmse dili ile cenâbu hakkı tevhid edicidir ve kalbi ile de tasdik edicidir.

— İmamı Azam (R.A) dediki; Hiç bir kimsenin îmanı çıkmaz, ancak girdiği kapıdan çıkar. Îmanın girmesi ise, dil ile ikrar ve kalb ile tasdikdir. Halbuki onlarda dâim ve kâimlerdir.»

(Fetâvayı Bezâziyenin elfazı küfür bahsi, Fetâvayı Ali efendi, C. 1, 181)

Yukardan buraya kadar nakletmiş olduğumuz esaslara göre, bir müslüman ortada yok edilen ve yaşanmayan sünnetlerden birisi olan başına bir şey geyip gezmeyi yapmakda elbet haklı ve çok yerinde bir amel yapmış oluyor. Bu doğru ve iyi ameli her ne kadar bâzı cahil ve tefrikacılar tasvib etmeseler ve hatta tahkir etseler de, en çıkar yol, mümkin olanı yapmak en doğru yoldur. Başlarına bir şey gelmeden gezenler, Peyğambere, muhâlefet ettiklerini düşünerek ölmüş veya öldürülmek istenen sünneti ihya etmenin yolunu aramalıdırlar.

Şimdi sünnete muhâlif olarak işlenen bir amelde, kolları açık vaziyette namaz kılmaktır. Buda yakın zamanda zuhûr etmiş ve bunu bir beis yokmuş gibi işleyen ve savunanlar da maalesef görülmektedir.

Bu husûsu da **Mehmed Zehnî** merhum **«NÎMETÜLİSLAM»** adlı eserinde şu satırları yazmıştır:

«Erkek olan kimsenin (namazda) kolunu açık bulundurması, mekruhtur. Bu mekruhluk gerek namaza kolu açık dursun, gerekse durduktan sonra kolunu kolayca bir amelle açsın. İbni Abidînin ifâdesine göre; Etek de, yen gibidir. Elini, eteğini çemreyib abdest almayı müteakıb imama rek'atta yetişmek üzere acele ederek öylece namaza durmuş olan kimse hakkında efdal olan, onları (yen ve etekleri) az bir amel ile indirvermektir.

Kadınların kolları açıldığı ve bir rukün edâ edecek kadar veya açık olarak durdukları takdirde, namazları fâsittir.»

(Nimetülislam, C. I, 314 — Eski baskı)

Gerçekler orta da iken, yine bu meselede de çeşitli indî ve şahsî görüşler ortaya atarak allâme kesilen yeni müctehid taslakları, çıplak kol ile veya kısa kol ile erkeklerin namaz kılmalarının kerâhat olmadığını savunmaktadırlar. Bu adamlar gibi, kendilerini beğenmiş ve kendi görüş ve düşüncelerini hak ve doğru zanneden iblis kafalı adamlar, her devirde bulunmuştur.

Bütün mesele böyle sapık ve zavallıların karşısında veya yanlarında ölmüş olan her hanki bir sünneti ihya etmek, elbette kolay olmayacaktır. Ciddî mücâdele gerekir.

Şâyet hakîkat ortaya konub amel edilmezse, hak ve doğru olan mesele ve sünnetler, tamâmen tersine çevrilib bâtıl ve hurâfeler birer birer sünnetin yerini tutar.

Sünnetlerin bu yollarla yıkılacağını **Abdullah bin Deylemî** (R.A) şöyle beyan etmiştir :

«Bana ulaşmıştırki, şüphesiz ki dînin gitmesi, sünneti terk etmekledir. Din, birer birer sünnetin gitmesiyle gider. İpin kuvvetininde birer birer kopmasiyle gittiği gibi.» (Süneni Dârimî, C. 1, 45)

Yukarda saymış olduğumuz bazı terk edilen sünnetler ve hatta farzlar gibi, islâmın nurlu yollarını görmeyen ve yaşamayanların içinde, o gerçekleri yaşamak ve hakkı ile müdâfaa etmek, elbette kolay bir şey değildir. Çeşitli imtihan ve ibtilâlarla karşılaşılacaktır. Hak yolcusu ve Bid'atı yıkıp Sünneti dikme yolunu tutan mücâhid kişiler, her asırda ve her yerde böyle şeylerle karşılaşmışlardır. Yinede yılmadan hak bildikleri dâvâya sadâkatla devam etmişler ve hatta o yolda pek çok şehidler olmuştur.

Şimdi en mühim ve ciddî mücâdeleleri yapmaya çalışanlarda, selefi sâlihîni göz önüne alarak büyük bir iştiyakla ve rûhunu hoşlandıran bir zevkle yapmaya çalışmalıdırlar.

Hak yola inaanların ve hak müdâfîlerinin öyle olacaklarını cenâbu hak bir âyeti kerîmesinde şöyle buyurmuştur :

«İnsanlar, sandılarmı ki, «İman ettik» demeleriyle bırakılıbda imtihan edilmiyecekler?

— **Elbette biz** (azîmüşşan), **onlardan evvelkileri de** (pek çok musîbetlerle) **imtihan ettik Muhakkak ki Allah,** (imtihan netîcesiyle) **sâdık olanlarıda bilecek ve yalançı olanları da bilecek.»** (Ankebût sûresi, 2-3)

Hz. Lukman aleyhisselâmın oğluna vasyyet ve nasîhatını da hâlıkı zülcelal şöyle beyan buyurmuştur :

«Ey oğlum! Namazı dosdoğru kıl, iyiliği emret ve fenalıkdan nehyet. Bu esnâda sana isâbet eden her hangi bir musîbete sabret. Çünkü bunlar (yu-

kardaki dört vazîfe), **kesin olarak farz olan amellerdendir.»**

(Lukman sûresi, 17)

Yukardaki her iki âyeti kerîmede de beyan edildiğine göre, islamı yaşarken ve islâmın esaslarını yaşatmak veya öğretmek için gayret ederken, mutlaka çeşitli itham, iftira ve eziyetlerle karşılaşılacaktır. Çeşitli şekilde musîbetlerin olması, bir ilâhî tecelli ve imtihandır. Bu imtihanı başarı ile kazanabilmek için de sabır ve tahammül ederek yapılan hayırları yıkmamak gerekir.

İbni Mes'ud (R.A) ın yukardaki 193 nolu kıymetli sözünün devamını tekrar okuyarak Peyğamber efendimizin ashâbının fazîlet ve değerleri hakkında **ibini Mes'ud** Hazlerinin şehâdetini her mümin bilmeli ve ashabı kirama tâbî olmanın yolunu tutmalıdırlar.

Allâhü tealanın terbiyesi ile terbiyelenen dünyanın efendisinin huzûrunda bulunup nûru nübüvvetden istifade eden feyizli ve bereketli fâzılları ve onların iyi hallerini kendimize rehber edinmek, elbette en doğru ve en güzel yoldur.

Ashabın her biri yer yüzünün yıldızları gibi olduklarını mubârek peyğmaber efendimizin kıymetli sözlerinde açıklanmış ve bunlara tâbî olmanın direk hidâyete tâbî olmak olduğuda yine aynı şekilde beyan edilmiştir.

İbni Mes'ûd (R.A) ın rivayet ettiği bir hadîsi şerifde Rasûlü Ekrem (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuştur :

«İnsanların hayırlısı, benim bulunduğum asırdaki (yüz senenin içindeki) **lerdir. Sonra onları tâkib eden ikinci asırdakilerdir. Sonra onları tâkib eden** (üçüncü) **asırdakiler hayırlıdır. Bir rivâyette de; ondan sonra, yalan ortaya çıkar. Binaenaleyh üçüncü asırdan sonra gelenlerin sözlerine ve fiillerine itimad etmeyiniz.»** (Buharî, Müslim)

Diğer bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Benim ashâbım (beni bizzat görüb inanan ashabım) **zikrolundumu, hemen** (aleyhlerinde bir söz söylemekten kaçınarak) **susunuz.»**

(İbni Mâce, Beyhakî - Fethulkebîr, C. 1, 110)

yâni ashabı kiram hakkında her hanki bir sebeble aralarında geçen meselelerden dolayı olsun veya başka bir sebeble olsun, ayıblarından bahsedib kötülemekten kaçınınız. Aleyhlerinde bulunmayınız.

Akılı ve gerçek îmanlı müslüman, Peyğamber efendimizin ashabı hakkında ne bir kötü kelimede bulunur, ne bir onlar hakkında kötü isnad ve kelimelere kalbinde yer verir ve ne de ashabı kiram hakkında kötü kelime ve iftirada bulunanlara iltifat eder. İltifat etmediği gibi, o zındık ve sapıklarla gerçek şekilde mücadele yaparak ashâbı kiramın mudafaasını yapar.

Cenabu hak bütün müslümanlarla bizleri, Ashabı kirama ve diğer selefi sâlihine karşı saygılı olup geçmişini rahmetle anan ve mevcud müslümanlarada gönülden sevgi besleyip iltifat ve ülfet edenlerden kılsın. Amin.

١٩٤ — (٥٥) وعن جابر ، أنَّ عمر بن الخطاب ، رضي الله عنهما ، أتى رسولَ الله ﷺ بنُسخةٍ مِنَ التَّوراة ، فقال : يا رسولَ الله ! هذه نسخةٌ مِنَ التوراةِ ، فَسَكَتَ ، فجعل يقرأُ ووَجهُ رسول الله ﷺ يتغيَّر . فقال أبو بكر : ثكلتْكَ الثواكلُ ! ما ترى ما بوجه رسول الله ﷺ ؟! فنظر عمرُ إلى وجه رسول الله ﷺ فقال : أعوذُ بالله من غضب الله وغضب رسوله ، رَضينا بالله ربّاً ، وبالاسلام ديناً ، وبمحمَّدٍ نبياً . فقال رسولُ الله ﷺ : « والذي نفسُ محمدٍ بيده ، لو بدا لكم موسى فاتبعتموهُ وتركتموني لضللْتم عن سواء السَّبيل ؛ ولو كان حيّاً وأدركَ نبُوَّتي لاتَّبعَني » . رواه الدارمي .

Tercümesi :

194 — (55) **Câbir** (R.A) **den mervîdir, Ömer bin elhattap** (R.A) **Resûlüllah sallallahü aleyhi veselleme tevratdan bir nusha ile geldi, dediki : Ya Resûlüllah! İşte bu Tevrattan bir nüshadır. Bunun üzerine Resûlüllah** (S.A.V) sükût etti. Ömer (R.A) **o sahifeyi okuyor idi, Resûlüllah sallallahü aleyhi vesellem-in yüzü değişiyordu.**

Bunun üzerine, Ebû Bekir (R.A) **dedi : Anaları yitiresi! Resûlüllah** (S.A.V) **in yüzünü görmüyormusun?!**

— **İşte hemen Ömer** (R.A) **Resûlüllah** (S.A.V) **in yüzüne bakdı ve derhal dediki : Allahın ve Resûlünün gazâbından Allâha sığınırım. Râb yönünden Allâha râzî olduk. Din yönünden islâma ve nebî yönündende Muhammed** (A.S) **e râzi olduk.**

— **Hemen Resûlüllah** (S.A.V) **buyurdu :**

«Nefsi Muhammediyyem yedi kudretinde olan Allâha yemin ederimki, eğer size Mûsa (A.S) **zuhûr edip gelse ve ona, tâbi olup bana ittibâ-ı terk etseniz, mutlak ve muhakkak siz doğru yoldan dalâlete sapmış olursunuz. Eğer** (Mûsa) **dünyada sağ olsa ve benim nübüvvüvetime erişmiş olsaydı, elbet bana tâbi olurdu.»** (Hadîsi, Dârimî rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Yukardaki hâdiseli meselede de, dikkat edilmesi gereken pek çok mühim meseleler vardır. Şöylece sıralayıp açıklamaya çalışalım :

a —) Hz. Ömer, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimize tevrattan bir nüsha getirib okuyor.

b —) Hz. Ömer'in bu okuması, kendisinin bu hususda acaba izni Rasul varmıdır? diye bir istîzan da bulunmak istediği ortaya çıkıyor.

c —) Fakat bu gâye ilede olsa, Benî İsrail hikâyelerine bir yol açmak olacağından ve aynı zamanda en son kitabı ilâhî nurlu, kesin, ve açık hükümleri hâvî kur'anı kerim var iken bir çok bâtıllarla karışmış ve tahrif edilmiş nüshalara bakmak uygun olmadığından, Rasülüllah sallallâhü aleyhivesellem efendimiz hemen gazablanıyor ve gazablandığına alâmet olarakda, efendimizin yüzünün rengi değişiyor.

d —) Rasûlüllâhın bu hâlini müşâhede eden Hz. Ebûbekir de, derhal Hz. Ömer-e müdâhale ediyor ve arabların örflerinde kullandıkları sitâyişli bir kelime ile şöyle hitab ediyor :

«Anaları yitiresi, Rasûlüllahın yüzünü görmüyormusun?»

e —) Hz. Ebû Bekirin îkazından sonra Hz. Ömer hemen Rasûlüllâhın yüzüne bakıyor ve diyorki : **«Allâhın ve Rasûlünün gazabından Allâha sığınırım. Rab yönünden Allâha râzî olduk. din yönünden İslâma ve Nebî yönünden de Muhammed** (A.S) **e râzi olduk.»**

Peyğamber efendimizin huzûrunda bulunan bu iki dostun durumları çok enterasandır. Birisi bir hata ve ayıb bir işi yapınca, diğeri hemen kardeşini îkaz edib her ikisi de hak yolda birbirlerini uyararak hak yola sevk ediyorlar. Uyaran zata karşı diğer dost da, en ufak bir üzülme olmadığı gibi Hemen Rasûlüllahın huzurunda özür dileme de oluyorki, bu hal bizler için çok ibret amiz bir hâdisedir.

Esas dostluk böyledir. Birisi bir hata ve kusur işledimi, hemen diğeri uyarır ve uyarılan hata sahibi de, teşekkür ederek veya kusurunu îtiraf ederek hemen tâkib ettiği yol ve amelden vaz geçer. Zira, **«insana, noksânını bilmek gibi kâmili irfan olamaz.»**

Elbet kemallı insanlardan, kâmil ve yüksek ahlak örnekliği görülür. Böyle kemallılardan nasîbini de, onları kendilerine rehber edinenler alırlar.

f —) Bu hadîsi şerifin en son cümlelerinde görüldüğü üzere, Hz. Peyğamber efendimizin kendisinin getirdiği gerçeklere bağlanmakda ve kendisinden başka kim olursa ve kim gelirse gelsin, her ferdin mutlaka kendine tâbî olması ve hatta Hz. Mûsa da gelse, onunda kendisine tâbî olması gerektiği ve gelmiş olsa mutlaka kendine tâbî olacağını beyan buyurması, çok mühim meseleleri ihtiva etmektedir.

Bu hususda evvelâ uydurma isrâiliyyata dalmamayı ve isrâil kıssalarını okumamayı ve hatta onlara karşı bir senpati dahi göstermemeyi, hassasiyetle beyan etmiş oluyor.

Meselâ, Bakara sûresinde geçen **Hârut ve Marut** kıssası açık ve sarih iken, onlar hakkında içki, içip kadına tasallut olma meselesi gibi pek çok uydurma beyanlarda bulunanlar olmuştur. Hatta onlar hakkında Hz. Peyğamber efendimizden muhtelif rivâyetli hadîsi şerif diye uydurma sözler

nakledilmiştir. Halbuki Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizden sahih ve sağlam rivayetli hiç bir hadîsi şerif vârid olmadığı sağlam kaynaklarda zikredilmiştir.

Kâdî ıyazdan nakledildiğine göre, Tefsirlerde ve haber beyan eden kitablarda zikredilen kıssalar ve hadis diye zikredilenlerin hepsi asılsız ve uydurma şeylerdir. Yahûdîlerin kitablarında onların haber ve yalanlarından ibârettir. Daha ziyâde Kâbulahbar denilen yahûdîlerin hikâye ve uydurucularının ifâdeleridir. (Bak, Zâdülmesir, C. 1, 125)

Muhammed Cemâlüddînî Kâsimî, Bakara Sûresinin 102. Ayeti kerîmesinin tefsîrinde uzun îzahatı esnâsında **Hârut, Mârut** hakkında şu cümlelere yer vermiştir :

«Muhakkık bilginlerin beyanlarına göre, Muhakkak ki **Hârut ve Mârut Bâbil** şehrinde takva ve salah sâhibi olarak alenen bilinen iki adamlardı. **O Bâbil;** Fırat nehri üzerinde Iraka bağlı bir şehirdir. O iki kişi insanlara sihir tâlim ederlerdi. Onlardaki güzel îtikadları, o iki kişinin gökden inmiş meleklerden zannetmeleri ve insanlara Sihri öğretmeleri, işte o Allahdan bir vahiydir, zannetmişlerdir.» (Bak, Tefsîri Kâsımî, C. 2, 210)

Bâbil şehrinin şimdiki yeri hakkında ihtilaf edilmiştir. Bâzıları, **Küfenin** olduğu yer olduğunu söylerler. Diğer bâzı bilginlerde, **Nusaybin** şehrinin olduğu yerden itibâren o havâle olduğunu beyan etmektedirler.

Ayeti kerîmedeki, «Melekeyni» kelimesindeki iki melek-in yer yüzüne bir sebebe binâen indiklerini beyan eden âlimlerde vardır. Yâni âyetin sarih ifâdesi ile hükmetmişler ve doğrudan doğruya o zikredilenler hak tarafından insanlara sihri öğretmek için ve sihrin haramlığını da bildirmek için gelmişlerdir.

Evet sihir yapmak, haram ve sihire helal demek küfürdür. Fakat o melekler, sihirin ne şekilde yapıldığını ve tefsîrinin olup olmadığını ve sihir hakkındaki gerçek inancın nasıl olması gerektiğini, en güzel şekilde tâlim edib öğretmek üzere gelmişlerdi. Sihir şer ve kötü olmakla berâber, ondan korunmak için onu öğrenmek ve bilmekde mahzur olmadığıda beyan edilmiş oluyor. Zira şerri işlemek için değil, şerrin kötülüklerini öğrenib ondan korunmak için şerri öğrenmek câiz, ve belki de yerine göre vacib de olur.

İşte **Hârut ve Mârut** Melekde olsa, onların gelib insanlara sihri öğretmeleri bu sebebe binâendir. Aslında pek çok rivayet ve îzahlarda melek oldukları açıklanmıştır. Melek olduklarına göre, Melekler günah işlemekten mâsum ve berîdirler. Öyle ise, onların yer yüzüne inişleri, yer yüzünde sihir hakkında kötü bir akîde ve inancı yıkıp silmek için, gerçeği insanlar öğretmek için inmişlerdir.

Bir şeyi bilmek ve öğretmek başka, tatbik etmek yine başkadır. Nitekim her hangi bir mâyiin içki nevinden olduğunu bilmek de hiç bir mahzur yoktur. Hatta bir mayiin içki olduğunu bilmek, ondan sakınıb korunmak için

bilmemekten daha evladır. Bıçak adamı da keser, ekmeği ve koyunuda keser ve onun kesici olduğunu bilmek cinâyete kullanmak gibi olamaz. Onun kesici olduğunu bilmek tehlikesinden korunmak içindir.

Netekim, **«Harut ve mârut»** isimli iki melekde böyle yaparlardı. İlgili âyet meâli şöyledir :

«Biz ancak fitneyiz (imtihan için gönderilmişizdir.) **sakın** (sihir yapmayı câiz deyibde) **kâfir olma, demedikce hiç bir kimseye** (sihir) **öğretmezlerdi.»** (Bakara sûresi, 102)

Allâmei Teftâzânî Hz. leri de, **«Şerhi akâid» adlı** eserinde **«HARUT ve MARUT»** un iki melek olduğunu beyan sadedinde şöyle zikretmiştir :

«Ama Harut ve Marut, asah olan onlar kendilerinden küfür ve büyük günah sâdır olmayan iki adet melektir. Onların azablanmaları, Peyğamberlerdeki Zelle ve hatalarına karşılık itablandıkları gibi onlarınki de itablanmak şeklindedir. Onlar insanlara nasîhat ederlerdi ve derlerdiki; Biz ancak fitneyiz. Sakın sihir yapmayı caiz deyibde kâfir olma. Sihri öğrenib öğretmekte küfür yoktur. Ancak sihrin helallığını îtikad edib işlemek küfürdür.» (Şerhi akâid, 65)

Şu halde **Harut ve Mârut,** haklarında nakledilen şarap içme ve kadınla ilgili gayri ahlâkî ve büyük günâh olan fiillerden berîdirler. Söylenen ve yazılanlar, isrâiliyyattan ibârettir.

Yine İsrâilliyattan olan en şenî ve en kötü iftiralardan birisi de, Hz. Dâvud alehisselâma nisbet edilen çirkin kıssadır. Kıssanın çirkin şekli ve ifadeleri, Sûre-i sadın 22. ve 27. ayetlerin tefsirlerinde zikredilmiştir. Maiyyetindeki bir kişinin âilesine bir peyğamber göz koyub onu harbe göndererek onun ölümünü sağlamak sûretiyle o kimsenin hanımını aldığına dâir şenî iftira ve tezyifleri yine Yahûdiler uydurmuşlardır.

Bu sebeble Hz. Davudun kıssasını gerçek şekilde bilemeyenler ve belkide yanlış bilen kimseler olabileceğinden, onun hakkındaki kıssayı nakledene **Hz. Ali** şöyle demiştir :

«Davud aleyhisselâmın kıssasını kıssa düşgünleri bilir bilmez her yerde hikâye edrlerse, yüz altmış (160) değnek vurdururum.» (Mevâkib tefsîri)

Hz. Dâvud hakkında çeşitli şekilde beyan edilen bu kıssanın her yönüyle asılsız olduğu meydandadır. Zira büyük ve küçük günah işlemekten mâsum olan bir Peyğamber böyle isnad ve kötü fiil asla olamaz ve olmayacağı gayet açıktır.

Fahruddîni Râzî merhum **Tefsiri kebîrinde, Kâdî Beydâvî** de tefsîrinde bu meselenin iftira ve yalan olduğunu beyan etmişlerdir. Ayıb ve kötü şeylerden bütün Peyğamberler halıkı zülcelâlın hıfzu emani ile mâsum ve mahfuzdurlar. Öyle denî olan fiil ve sözlerde bulunmazlar.

Hal böyle iken bu mubârek Peyğambere isnad edilen uydurma kıssayı aslı varmış gibi hikâye ederse, Hz. Ali efendimizin buyurduğu gibi yüz altmış değnek vurulması gerekir.

Akıllı müslüman, her hangi bir kıssa ve hâdiseyi işidince, şer'î yönünü düşünerek o mesele ve hikâyeyi evvel emir islam terâzisine ölçmelidir, sonra o mihenk ve değerlendirmeye göre, hüküm vermelidir. Yoksa her duyulan veya her yazılan ve nakledilen doğru olmayabilir. Belki yalan yere söylenmiş ve yazılmışda olabilir. Bu sebeblerden Kur'an ve sünnetten başka diğer kaynaklarda çok hassas ve ciddî olmak lâzımdır.

Açıklamaya çalışdığımız bu iki kıssanın kısa yönlerinden ve değerlendirmemizden, anlaşılmıştırki, Dîni mübîni islâmı tahrif edemiyecekler ama, şaşırtmak için bir çok yalan ve uydurma şeyleri içine sokmaya çalışmışlar ve çalışacaklardır.

Kur'an ve sünneti ve Kur'an ve sünnetin hükümlerini beyan edip açıklayan ana kaynaklara, yanî fıkıh, tefsir hadis ve akâid kitabları gibi eserlerden başka pek çok yeni yeni isimler ve cisimlerle ortaya çıkan yalan ve uydurmacıların kitabları piyâsaya sürülmüştür.

İşte iyi bir islam akâidine sâhib olan kişi, Dînin esaslarına aykırî olan her hüküm ve eserleri inceler. İsrâiliyyata kaçanı ve dinin ana esaslarına aykırî olduğunu görürse, hemen red eder.

Hadîsi şerifin son cümlelerinde beyan edilen hükümlerde şu hususlara da işâret vardır :

Geçmiş peyğamberlerin şerîat ve dinlerinin hükümleri, ya bu son kitabda nakledilip kıssalanmıştır. Yahut bu ümmete farz olmayıp hükümler neshedilerek zikredilmeyip kaldırılmıştır.

Binâenaleyh bizden evvel geçenlerin şerîatlarından bizim şerîatımızda nakledilip kıssalanan hükümler, bizim şerîatımızdır.

Şâyet Kur'anı kerimde nakledilib kıssalanmamış ve peyğamber efendimiz haber vermemiş ise, geçen şerîat hükümleri ya neshedilmiştir. Veya isrâiliyyat kıssalarından olması hasebiyle şer'i şerife muhalifdir. Bu sebebdende nazar edilip okumak ve dinlemek doğru olmaz.

Usul kitablarında şu hüküm zikredilmiştir :

«Bizden evvelkilerin şerîatı, Allâhü teâla kıssalar ve inkar ve neshetme olmadan peyğamber efendimiz haber verirse, bizim içinde şerîattır.»

(keza, Mecâmiulhakâik, 211)

Kur'anı kerimde zikredilen geçmiş ümmetlerle ilgili hükümler ve peyğamberlerin ibret verici kıssaları, bizim için, şerîat olan hükümler meyanındadır..

Geçen ümmetin hükümlerinden kıssalanıp nakledilen hükümleri hâmil olan bir âyeti kerime meâli şöyledir :

«Biz anda (Tevrat da) **onların üzerine şunuda yazdık : Cana can göze göz, buruna burun, kulağa, kulak, dişe diş** (karşılıkdır). **Bütün yaralar birbirine kısasdır. Fakat kim bunu** (bu hakkını) **sadaka olarak bağışlarsa, o kendisine** (günahına) **keffâret** (onun yargılanmasına vesîle) **dir. Kim, Alâhın indirdiği ahkam ile hükmetmez ise onlar zâlimlerin tâ kendileridir.»**

İşte kısasla ilgili hükmün geçen ümmetlerdeki bu hükümler, biz ümmeti muhammed de de aynen câridir. Daha geniş îzahat, fıkıh kitablarında mezkürdür. Bizim, **«Mülteka Tercümesi»** adlı eserimizin dördüncü cildinde de açıklayıcı hükümler zikredilmiştir.

Şu halde kur'anı kerim, geçmiş ve gelecek bütün insanlığın hükümlerini en doğru ve en iyi şekilde câmi olan yeğâne hidâyet kaynağıdır. Kurtuluş, Kur'anda ve Kur'ana sarılmaktadır. Tek kelime ile, Kur'an ve sünneti cem eden İslam, hidâyet ve seadetin ta kendisidir.

Bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur :

«Muhakkak ki, Allah katında hak din, islamdır.»

(Ali İmran sûresi, 19)

١٩٥ — (٥٦) وعنه ، قال : قال رسولُ الله ﷺ : «كلامي لا ينسخُ كلامَ الله ، وكلامُ الله ينسخُ كلامي ، وكلامُ الله ينسخُ بعضُه بعضاً» .

Tercümesi :

195 — (56) **Yine ondan** (Câbir R.A den) **mervîdir dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Benim kelâmım, Allâhın kelâmını neshetmez, Allâhın kelâmı benim kelâmımı nesheder (hükmünü kaldırır) **ve Allâhın kelâmının bâzısı diğer bâzısının hükmünü nesheder** (Kaldırır).**»** (Hadîsi, Dâre kudnî rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifde beyan edilen «nesih» kelimesinin târifini ve kısa açıklamasını yaparak «Nâsıh ve Mensuh» ile ilgili bir kaç hüküm beyan etmeye çalışalım.

NESH : Luğatta, tebdil ve tağyir manasındadır. Ayrıca nakil ve izâle manalarınada gelir.

Şer'î Istılahda : Her hangi bir şer'î hükmün nihâyet bulduğunu beyandır.

Yâni, Şer'i şerifde ayet ve hadisle beyan edilen hükümlerin, sonraki gelen ve beyan edilen âyet ve hadîsi şerifle aynı hüküm ibtal edilib kaldırılması şeklidir.

Neshin meşr»iyyeti, Kur'an ve sünnetle sâbittir. Sünnetten olan delil yukardaki hadîsi şerifle bir az ilerde gelen hadîsi şeriflerdir.

Kur'anı kerimde Neshin meşrûiyyetini natık âyeti kerîme meali şöyle dir :

«Biz neshettiğimiz (hükmünü diğer bir âyetle değiştirdiğimiz) **veya unutturduğumuz** (geri bıraktırdığımız) **bir âyetin yerine ya ondan daha hayırlısını veya onun benzerini getiririz. Allâhın her şeye kâdir olduğunu bilmedinmi?** (Elbette bildin). » (Bakara sûresi, 106)

Nâsıh ve Mensuh olan âyetleri ve bu hususda bilinmesi lâzım olan bilgi leri bilmenin gerektiğini beyan eden şu cümlelere de dikkat etmek lâzımdır.

Hz. Ali, günlerden bir gün bir kâdıya uğradı ve dediki : **Mensuhdan nâsıhı bilirmisin?**

— **O kâdı dedi; Bilmiyorum.**

— **Hz. Ali, «Kendin helak oldun ve başkalarını da helâk ettin, dedi.»**

(Hamişi celâleyn, C. 2, 125)

Dahhakdan mervîdir, **İbni Abbas** (R.A) bir kadı hüküm verirken onun yanına vardı, ayağını dürttü ve dedi ki : **Mensuhdan nâsıhı biliyormusun?**

— O kadı dedi, Mensuhdan nâsıhı kim bilir?

— **İbni Abbas** (R.A), yine dedi, **Mensuhdan nâsıhı biliyormusun?**

— O hâkim de, bilmiyorum, dedi.

— **İbni Abbas** (R.A), **«Sen kendin helak oldun ve başkasınıda helak ettin»** dedi. (Hâmişi celâleyn, C. 2, 125)

Kur'an ve sünnetle ilgili nâsıh ve mensuh hükümlerini ve onların nâsıh olanla mensuh olanlarını ayrı ayrı bilmek mutlaka lâzım ve şart iken, bu hükümleri bilmeyen pek çok kimseler, âyeti kerime ve hadîsi şerifler okuyar ve başkalarına hüküm öğretmeye kalkışıyorlar. Yukarda sahâbenin ulularından naklettiğimiz gerçek karşısında aklı başında olan her kişi, evvela nâsıh ne demek ve mensuh ne demektir, bunları ve bunlardan hanki âyetin diğer âyeti ve hanki hadîsin diğerini neshettiğini teker teker bilmesi lazımdır. Bu hususda bilgisi olmayan ve bu bilgileri incelemiş kimselerin eserlerindeki hükümleri gereği gibi bilemiyenin, hiç bir hüküm beyan etmemesi gerekir. Bilirse, bu hükümlerin incelenmesini yaparak en kesin ve isâbetli hükümleri cem etmiş olan fıkıh kitablarındaki hükümleri öğrenib öğretme yolunu tercih etmesi en isâbetli ve doğru yoldur.

Nâsıh ve mensûhun meşrûiyyetini ve varlığını beyan eden diğer bir âyeti kerîme meali şöyledir :

«Biz, bir âyetin yerine, başka bir ayeti değiştirib getirdiğimiz zaman (önceki âyetin hükmünü kaldırdığımız vakit), **Allah ne indirdiğini pek âla bilmişken, kâfirler dedilerki : Sen ancak bir iftirâcısın. Hayır, onların çoğu Kur'anın hakîkatını ve hüküm değiştirmenin faydasını bilmezler.»**

(Nahl sûresi, 101)

Evet Allâhü tealâ bir âyetin hükmünü değiştirirken, mutlaka onda bir hikmet ve fayda vardır. Daha evvel gönderilen her hanki bir hükmün değiştirilmesi, insanların menfeat ve faydalarına yeni gelen hükümde daha fazla bir maslahat olduğu için, o hükmü değiştirmiştir.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin de daha evvel buyurmuş olduğu bir hükmü, sonra değiştirmesi, ya daha evvel zarûrete binâen söylemiştir, yahut daha evvel o mes'elenin tatbiki küçdür, onun için yasaklamıştır veya men etmede o an için bir mahzur vardır, Onun için evvelâ müsâade eder bilahire ondan men ederek neshetme şekli olmuştur. Yahut da o müsâade veya men ettiği mes'ele şahsa âid olarak beyan edilmiş olur, sonra da o mes'elenin umûma âit olan hükmün açıklamasını yapar. Her ne ise, Rasûlü Ekrem efendimizin de neshetmesinde bir hikmet ve maslahat mutlaka vardır.

Neshin meşrûiyyeti, hem şer'an ve hemde aklen sâbittir. Şer'an sâbitliğine dâir yukardaki âyeti kerîmeler ve 195 nolu hadîsi şerifle diğer hadîsi şerifler beyan buyurmaktadır.

Adem aleyhisselâmın evladları arasında nikahlanmak câiz iken, sonra bütün Peyğamberlerin şerîatında ve aklen kardeşlerin birbirlerini nikahlamaları neshedilib yasaklanmıştır.

Kur'anı kerimde nesh, iki şekildedir.

Birisi, Kur'anı kerimin âyetinin yazılışını bir yerden diğer bir yere nakil şeklinde olur. Bu şekildeki neshin şeklini beyan eden âyet kerîme meali şöyledir :

«Şüphesizki, neler yapıyor idiyseniz bizi (onların hepsini meleklere) yazdırıyoruz.»

(Câsiye sûresi, 29)

İkinci nesih şekli ise, Bir hitabla sâbit olan hükmün diğer bir hitabla kalkmasıdırki, ikinci hitab olmasa evvelki hitab olduğu gibi sâbit olurdu.

NÂSIH : Hükmü kaldırana «nâsıh» denir.

Mensuh : Hükmü kaldırılıp terk edilerek amel edilmeyen şeye de «Mensuh» denir.

Mensuh olan âyet ve hadislerin neshedilme şekilleri de üç şekilde olur ve şöyledir :

a —) Bu neshedilen şekil, âyeti kerîmenin hem hattı ve hükmü kaldırılandır. Neshedilen âyeti keriymelerin bu şekillerin vukûu pek çok şekilde ve bir çok sahâbe arasında rivâyetleri görülmüştür. Cümleden bir tânesi şöyledir :

«İbni Mes'ud radıyallâhü teâla anhden rivayet edilmiştir, dediki : Peyğamber sallallâhü aleyhi vesellem bana bir âyeti ve sûreyi okurdu, bende ezberleyib mushafıma tesbit edib yazardım. Geceleyin olduğunda ezberle-

diğimi okuyayım diye gayret ettiğimde gönlümde hiç bir şey bulamazdım. Sabahleyin Mushafıma nazar ettiğimde o yapraklarda onu yine bulamazdım, yaprablar beyaz vaziyette idi. Bu hâli Rasûlüllah sallâllâhü aleyhi veselleme olduğu gibi haber verdim.

— **Bunun üzerine Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdu ki : Ey İbni Mes'ud! O âyet dün kaldırılmıştır.»**

(Nasıh Mensuh, Lişşeyh Hafız mansur, yazma, 3)

Keza Ahzap sûresinin uzunluğu, Bakara sûresi kadar iken, sonra bir çok âyetler neshedilmiştir ve Ahzab sûresi Bakara sûresinde az kalmıştır.

b —) Neshedilenin ikinci şekli, Hattı-Yazılışı kaldırılıp hükmü kaldırılmayandır. Buda Muhtelif kişilerin rivâyet ettikleri şu hâdise ve mesele ile açıklanmıştır :

«Ömer Radıyalâhü anh dediki; Eğer insanlar, Ömer kitabulâlha ziyâde etti, demeselerdi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem zamanında; ihtiyar erkek ve ihtiyar kadın zina ettikleri vakit, onları elbette Allahdan ceza olarak recmediniz, hükmünü beyan eden Recim âyetini elimle yazardım.»

(Kezâ aynı Nâsıh ve Mensuh eser, 3)

c —) Hükmü kaldırılıb lafzı ve hattı kaldırılmayan âyeti kerîmelerdir. Kur'andaki âyeti kerîmelerin hemen hemen hepsi bu kabil mensuh âyetlerdir. Cümleden bir tânesi şu mealdaki âyeti kerîmedir :

«Sizin dîniniz size, benim dînim bana.» (Kafirûn sûresi, 6)

Bu âyeti kerîme müşrikleri cihad yaparak öldürme ile ilgili şu mealdaki âyetle nesholunmuştur :

« (Dokunulması) **haram olan aylar çıkdığı zaman, artık o müşrikleri, onları nere de bulursanız öldürünüz.»** (Tevbe sûresi, 5)

Nasıh da dört kısma ayrılmıştır ve şöyledir :

a —) Kitab, kitabı (Yâni, âyet âyeti) nesheder.

Yukarda Bakara sûresinin 106. âyeti kerimesi ile Nahl sûresinin 101. âyeti kerimesinin hükümleri bu husûsu beyan etmektedir. Pek çok misal ve örnekler verilebilir. Fakat hemen yukarda kâfirûn sûresinin 6. âyetini, Tevbe sûresindeki Cihad âyetinin neshedişi kifâyet eder.

b —). Sünnet, kitabla neshedilir.

Buna da pek çok misal vardır. Ancak biz Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin Medîneye hicretlerinde oradaki Yahûdîlerin aşura gününde oruc tutmalarını görünce : **«Yahûdîlerden daha fazla biz oruc tutmaya layıkız.»** buyurarak oruc tutulmasını beyan etmişlerdi.

Fakat sonra Ramazan ayında oruc tutmanın farzlığını beyan eden şu âyeti kerîme geldi ve bu hadîsin hükmünü (farziyet veya vacibliğini) neshetti :

«Öyle ise, içinizden kim o aya (aramazan ayına) **erişirse, onu** (orucunu) **tutsun.»**

(Bakara sûresi, 185)

Keza Rasûlüllah salallâhü aleyhi vesellem efendimiz, Peyğamberliğinin ilk günlerinde Kâbei muazzamaya karşı veya onun cihetine namazını kılardı. Sonra yönünü Beyti makdis - Kudûs tarafına yöneltdi, sonra Cenabu hak Bakara sûresindeki kıbleye (mescidi harama) teveccüh etmeyi beyan eden âyeti kerîmesi ile, Rasûlüllahın kendisi tarafından döndüğünü, yani kendi sünnetini âyet neshetmiş oldu.

c —) Sünnet, sünnet ile nesholunur.

Bu hükmün misalları da pek çoktur. Fakat biz bir kaçını nakletmekle iktifa edeceğiz.

Mesela; Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, İslamın ilk günlerinde kabir ziyaretini yasaklamış, sonrada ziyâret edilmesini tavsiye ederek şöyle demişti :

«Duymuş olunuz ki, ben daha evvel sizi kabir ziyaretinden nehyederdim. Dikkat ediniz ve biliniz ki, artık kabir ziyaretini yapınız.»

(Nasıh ve Mensuh, yazma, 4)

Diğer hadîsi şerifde şöyledir :

«Dikkat ediniz, ben daha evvel size Kurban etlerini muhafaza edib üç gün fazla durdurmanızı yasaklamıştım. Duyunuz ki, bugün, size ne kadar zaman lüzum ve ihtiyac ederse, o kadar zaman saklayınız.» (Aynı eser, 4)

d —) Kitab (Kur'anı kerim), sünnetle nesholunmakdır. Fakat bu ihtilaflıdır. Bâzı ulema câizdir, dediler. Diğer bâzısı da, caiz değildir, dediler.

Cevaz verenlerden birisi de, **İmamı âzam Ebû Hanifedir.** Ve **imamı malik** de cevaz vermiştir. Bunların delili şöyledir :

Vasiyyetle ilgili şu mealdaki âyeti kerîme **«Sizden birinize ölüm gelib çattığı zaman, eğer mal bırakacaksa, anaya, babaya ve yakın akrabaya meşrû bir şekilde vasiyette bulunması, takva sâhibleri üzerine bir hak olarak farz edildi.»** (Bakara sûresi, 180)

Bu âyeti kerîmenin hükmü, Nisa sûresinin verâset ve intikal âyeti ile neshedilmiştir. Ancak o âyeti kerîmede varislerin alacakları hükümler beyan edilmiştir. Fakat Ölüm döşeğine yatan veya her hanki bir sebeble Varislerine mal vasiyyet etmenin yasaklığı kesin olarak beyan edilmemiştir.

İşte bu hükmü de, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz şu sözü ile beyan buyurmuştur :

«Varis için, vasiyyet yoktur.» (Mirkatulmefatih, C. 1, 215)

İşte bu hadîsi şerifin hükmü gereğince, biz hanefîlere göre, mümin öldükten sonra kendisinin malını vârislerinden birisine veya bir kaçına vasiyyet edib diğerlerini mahrum etmeyi yapamaz. Yasaktır, doğru değildir.

Hatta Varislerinden birine malını bağışlayıb diğerlerini mahrum etmesi şeklindeki hibesi dahi, doğru değildir. Bu hükmün cevaz şekli her ne kadar Sûrei bakaranın 180. âyetinde cevaz yönü beyan ediliyorsa da, o ayeti kerîmenin hükmü hem verâsetle ilgili âyetle ve hemde vasiyyetin yakın vârislere yapılamıyacağını beyan eden hadîsi şerifle neshedilmiştir.

Daha geniş hükümler, Fıkıh kitablarının «Vasiyyet bahsi» adı altında beyan edilmiştir.

Birde verâset hükümlerini beyan eden nisâ sûresindeki 11-12. âyeti kerimelerdeki veraset hükümlerinin Peyğamberlere tatbik edilmeyeceği husûsunu Peyğamber efendimiz bir hadîsi şerifinde şöyle buyurmuştur :

«Biz Peyğamberler topluluğu, Vâris olunmayız.»

(Mirkatülmefatih, C. 1, 215)

Yani, Peyğamberlerin mallarına vâris olunmaz. Onların malları varisler arasında taksim edilmez. İşte bu hadîsi şerifde verâsetle ilgili âyeti kerîmeden istisna ederek bu hükmü beyan etmiş olmakla, hadîsin - sünnetin, kitabı neshedeceğine delil gösterilmiştir.

Sünnetin, kitabı neshetmesini câiz görmeyenler ise, **İmamı şâfii, Ahmed bin Hanbel ve İmamı Süfyani** sevrîdir.

Bunların delileride Yukardaki 195. Hadîsi şerifin birinci cümlesidir

«Benim kelamım, Allâhın kelamını neshetmez.»

Bu her iki görüşün yönlerini detaylı bir şekilde îzah eden ve Nasıh ve meksuh hükümlerini yazan eserler, zikretmişlerdir. İsteyen oralara muracaat eder.

Şimdi umûmî mahiyet taşıyan, Nâsıh ve Mensuh hükümlerini hulâsa ederek neticeleyelim.

Evvelâ Nâsıh ve mensuhun birlikte bulunduğu sûrelerin adedi, otuz bir (31) dir. İsimleri şunlardır; Bakara sûresi, Ali İmran, Nisa, Mâide, Âraf, Enfal, Tevbe, Nahl, Benî İsrail, Meryem, Tâhâ, Enbiya, Hacc, Mümin, Nur, Furkan, Şuarâ, Ahzab, Sebee, Hamim Müminûn, Şûra, Muhammed, Zâriyat, Tûr, Vakıa, Mücadile, Mümtehıne, Müzzemmil, Tekvir, ve Asr sûreleridir.

Nâsıh ve Minsuh olmayan sûreler de Kırk üç (43) sûredir. ve şunlardır; Fatiha sûresi, Yûsuf, Hucurat, Rahman, Hadîd, Saff, Cumua, Tahrim, Mülk, Hakka, Nuh, Cin, Murselat, Nebee, Nâziat, İnfitar, Mudaffif, İnşikak, Burûc, Fecr Beled, Şems, Leyl, Duha, Elem neşrah, Tiyn, Alak, Kadr, Beyyine Zilzal, Adiyat, Karia, Tekâsür, Hümeze, Fil, Kureyş, Mâûn, Kevser, Nasr, Tebbet, İhlas, Felak ve Nas sûreleridir.

Nasıh bulunub, Mensuh bulunmayan sûreler de altı (6) adettir ve şunlardır; Fetih sûresi, Haşr, Münafikûn, Teğabün, Talak ve âlâ sûreleridir.

Mensuh bulunub da Nâsıh bulunmayan sûreler de otuz dört (34) adettir. ve Şunlardır; En'am sûresi, Yûnus, Hûd, Râd, İbrahim, Hıcr, Kehf, Neml,

kasas, Ankebût, Rum, Lukman, Secde, Fâtır, Yasin, Sâffat, Sad, Zümer, Hamîm secde, Zuhruf, Duhan, Casiye, Ahkaf, Kaf, Necm, Kamer, Nûn, Mearic, Kıyâmet, İnsan, Abese, Târık, Ğâşiye ve Kâfirûn sûreleridir.

Yukarda Nâsıh ve mensûhun bulunub bulunmayanını zikrettiğimiz sûrelerin âyetlerini ve gerekli îzahatı, «Nâsıh ve Mensuh» hükümleri mufassalan zikreden eserlerden okumak gerekir. Biz burada sâdece kısa yoldan bir nebze mâlumat hulâsası yapmış olduk. Daha geniş mâlûmat isteyenler, Mezkür eserlere müracaat ederler.

Kur'an ve sünnette, nâsıh ve mensuhun olmadığını söyleyenler, yahûdîlerin iddialarını savunan mülhidlerdir - sapıklardır.

١٩٦ (٥٧) وعن ابن عمر ، قال : قال رسولُ الله ﷺ : « إنَّ أحاديثَنا ينسخُ بعضُها بعضاً كنسخ القرآنِ » .

Tercümesi :

196 — (57) **İbni Ömer** (R.A) **den mervîdir dedi :**

Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Şüphesizki, benim sözlerimin bâzısı diğer bâzısını nesheder, Kur'anın (bâzısı, diğer bâzısını) **neshettiği gibi.»** (Hadîsi, Dâre kudnî rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Hadîsi şerifdeki şu birinci cümle, «**Şüphesizki, benim sözlerimin bâzısı, diğer bâzısını nesheder.»** olan hüküm, yukarda maddeler arasında saymış olduğumuz, «Sünnetin, sünneti neshetmesi» keyfiyetini beyan etmiş oluyor.

Hadîsin, hadîsi ve sünnetin, Sünneti neshettiğine dâir pek çok misal vardır. Kisa yoldan bir kaçını zikretmekle iktifa edelim.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi veselleme çölden gelen ve sıcakdan deve idrarından başka akıcı bir maddenin bulunmadığını beyan eden, «Irniyyîn» cemaatına, devenin idrarını içmek husûsunda izni Resûl vakî olmuştur. Bu izini Rasul, Zarûrete binaendi. Sonra normal hayatda başka bir zaman onu yasaklamıştır. Dolaysiyle evvelceki hadîsi şerîfini sonra neshederek hükmünü değiştirmiştir. (Bak, Bedâyî, C. 1, 61 ve Tahtâvî, 84)

Bu son hüküm gereğince ve kesin olan, develerin idrarları içilemez. İçilmesi caiz değildir. Çünkü evvelceki hükmü, sonraki hükmü ile neshedilmiştir.

Bu nâsıh ve mensuh halin anlaşılması güç değildir. Zira günümüzde beşerî kanunlardan, sonradan çıkarılan kanunlarla, evvelceki kanunlar ibtal

edilmektedir. Yani sonraki hükümler, daha evvel ki hükümleri bozub iptal etmektedir.

Öyle ise, Hâlıkı zülcelal ve Onun Rasûlü Muhammed aleyhisselam da kendi hükümlerini değiştirib, daha evvelki hükümlerinin yerine başka hükümler, koymaya elbette daha evla ve yetkilidir. İlâhî âyet ve hadisleri, diğer beşerler ve onların fikir ve kanunları değiştiremez. Zira kanunu yapan ve yapma yetgisine sahib olan Allah ve Resûlüdür. Değiştirme yetgiside onlarındır.

Burada çok mühim bir husûsu belirtmek isteriz. Nasıh ve mensuh hükümlerini iyi bilmek için âyet ve hadislerin ne zaman ve hanki tarihde beyan edildiğini veya geldiğini bilmek zarûratı vardır. Hal böyle olunca, bu hükümlerin bizzat geldiği zamanda bulunulamadığına göre, şimdi bizim zamanımızdaki kişilere düşen, selefi sâlihînin sağlam eser ve kaynaklarına muracaat edib bu meselenin esasını öğrenmektir.

Daha kolay ve doğru olanı, Fıkıh, tefsir, Hadis, akaid ve ahlak kitab larından sağlam eserleri okuyup amel etmektir. Zira selefin tedkik ve tahkık etme imkanları ve gayet iyi bilenleri vardır. Onların eserlerine nazar ederek doğruyu öğrenmeye çalışmak, fevkalâda doğru bir yoldur.

Ayrıca nâsıh ve mensuh hakkında, Usûlu Fıkıh ve Usûlu Hadis kitablarına da muracaat etmek çok faydalı olur.

١٩٧ — (٥٨) وعن أبي ثعلبة الخشني، قال: قال رسول الله ﷺ: «إن الله فرض فرائض فلا تضيعوها، وحرم حرمات فلا تنتهكوها، وحد حدودا فلا تعتدوها، وسكت عن أشياء من غير نسيان فلا تبحثوا عنها». روى الأحاديث الثلاثة الدارقطني.

Tercümesi :

197 — (58) **Ebî sâlebe Elhuşenî** (R.A) **den mervîdir, dedi :**
Resûlüllah (S.A.V) **buyurdu :**

«Muhakkakki, Alâhü teâla bir çok farzları emir buyurmuştur, işte o farzları zâyi etmeyiniz, bir çok haramlarıda yasaklamıştır, öyle ise onları işlemekden hazer edininiz, bir çok hududlar (riayet edilmesi gereken hükümler) **çizib beyan etmiştirki, o hududları tecâvüz edip aşmayınız. Ve Allâhü teâla unutma şekli olmaksızın bâzı şeyleri açıklamayıp sükût etmiştir. Binâenaleyh o açıklanmayan şeylerden bahsedip sual etmeyiniz.»**

(Yukardaki üç hadîsi, Dâre kudnî rivâyet etmiştir.)

İZAHAT

Râvî **Ebî Sâlebe Elhuşeni** (R.A), Kudâa kabilesine mensubtur. İsmi, **Cürsüm bin Naşirdir.** Biatürrıdvanda da bulunmuştur. Bu zatı Rasûlü Ekrem efendimiz, müslüman olunca kavmine gönderdi, onlarda hepsi müslüman oldular. Şama geldi ve orada Hicretin yetmiş beş (75) tarihinde vefat etmiştir. Rivayet ettiği hadîsi şerif, kırk (40) adettir. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde, «**Muhakkak ki, Allâhü teala bir çok farzları emir buyurmuştur. İşte o farzları zâyi etmeyiniz.**» buyurulan bu cümlede, Beş vakit namaz, zekat, oruç, hac, Anaya babaya itaat ve bu amellerin şartlarına riayet ederek hakkını vermek gibi hususlara dikkat edilmesini beyan buyurmuştur.

Allâhü tealanın kesin olarak buyurduğu hükümlere itâat etmek, her müminin vazîfesidir. Bu husûsa riayet etmez ve belkide inkara kalkışan kişiler, islamla ve îmânla ilgisi kalmaz. Allah muhafaza kâfir olurlar.

Hadîsi şerifin devam eden hükümlerinden birinde de, haramlardan kaçınmayı ve haram olanlara yanaşarak hak tealanın çizmiş olduğu hudutları aşmamayı beyan buyuruyor. Yasaklara riâyet etmekde, kolay bir iş değildir. Fakat nefsine hakim olup, haramlardan kaçınan müslümanlar, elbette yer yüzünde en çok hayrı işleyenlerdendirler. Zira bir hadîsi şerifde, «Zerre kadar bir haramı terk etmek, insanlarla cinnîlerin ibadetinden hayırlıdır.» buyurulmuştur. (Bak. Şerhi vasıyyet, li İmamı azam, lilhâdimî, 162)

Hudûdu ilâhileri aşmamak husûsundaki hükümde de şu âyeti kerîmeye işaret vardır :

«**İşte bunlar, Allâhın sınırlarıdır. Kim Allâha ve Peyğamberine itaat ederse, Allah onu altından ırmaklar akan cennetler esokar ki, onlar arada ebedî kalıcılardır. Bu en, büyük bir kurtuluş** (ve seadet) **dir.**

— **Kim de, Allâha ve Peyğamberine ısyan eder ve** (Allâhın) sınırlarını **çiğneyib geçerse, onuda içinde dâimi kalıcı olarak ateşe atar. Onun için hor ve hakîr edici bir azab vardır.**» (Nisâ sûresi, 13-14)

Hadîsi şerifin son cümlesinde beyan edilen mesele ise, açıklanmayan hükümler hakkında sormama hususndaki tavsiye ile ilgili geniş mâlumat, yukardaki hadîsi şeriflerin îzah kısmında beyan edilmiştir. Oradan okuyarak gerçek yolu işlemek gerekir.

Zâtı ilâhî, sıfatı ilâhîler, hükümler, eşya ve âyanlar hakkında açıklanmayan bâzı meseleler ve müteşâbihler hakkında şuurlu ve isâbetli hareket etmek için şu cümlelere dikkat etmek gerekir;

Rasûlüllah (S.A.V) bir hadîsi şeriflerinde şöyle buyurmuştur :

«**Allâhü teâlânın sayısız nîmetlerini düşününüz. Zâtı ilâhîsinin hakîkat ve künhünü düşünmeyiniz. Zira esrârı ilâhisini keşfedip azameti ilâhisine, takdîri ilâhîsine kudretiniz aslâ kâfi gelmez.**» (Tabarânî)

Hz. Ebû Bekir ve **Hz. Ali** (R.A) e isnad edilen şu mısrâlarda câlibi dikkattır :

«İdrak edilebilecek bir hakîkatın idrâkinden âciz olmayı bilmek, Cenâbu hakkı bilmekde kâfîdir.

— Ve Allâhü teâlanın zâtı ilâhîsinin sırrından bahsetmek, müşriklikdir.»

(keza bak, Mirkatül mefâtih, C. 1, 217)

Akâid kitablarında şu ibâre yazılmıştır :

«Akıl, kulluk vazîfelerini îfâ etmek içindir. Cenabu hakkın rubûbiyyetinin (zatının) **esrârını idrak için değildir.»**

İmâmı Azam Hz. leride Fıkhulekberinde şöyle demiştir :

«Biz, Allâhü teâlayı kitabı ilâhisinde sıfatı ve isimlerinin cemîsi ile nefsini (zatını) **vasıflandırdığı gibi, gerçek şekilde biliriz.»**

Evet hak ve hakîkat yolcusu müslüman, dâima haddini ve aczini bilir. kendini ve aczini bilende hâlıkını ve halıkının hükümlerini ne şekilde bilip inanmak gerekirse, öylece bilir ve inanır.

Buraya kadar tercüme ve îzahını yapmış olduğumuz hadîsi şeriflerde, her hanki bir hata ve eksiklik olmuşsa, evvelâ hâlıkı zülcelâlın affına sığınır, sonra efendimiz ve tek önderimiz mubârek Peyğamber sallallâhü aleyhi vesellemin şefaatını umarak hakka sığınırım. Ayrıca Meslekdaş ve okuyucu kardeşlerimizin hayır dualarını da beklerim. Sâyu gayret bizden tevfik ve merhamet Allahdandır.

VELHAMDÜLİLLÂHİ RABBİLALEMİN.

BİRİNCİ CİLDİN SONU

Mişkât - El - Mesâbih Tercümesi'nin
birinci cildinin Fihristi

İÇİNDEKİLER

Mişkât - El - Mesâbih Tercümesi'nin Birinci Cildinin Fihristi

İ Ç İ N D E K İ L E R

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sahife

İÇİNDEKİLER

İMAN BAHSİ

BİRİNCİ FASIL

Sahife

Sahife

I Ç İ N D E K İ L E R

Sahife

Sahife

Sahife

Sahife

Sahife

İ Ç İ N D E K İ L E R

(1) BÜYÜK GÜNAHLAR VE NİFAK ALÂMETLERİ BABI

BİRİNCİ FASIL

Sahife

BÜYÜK GÜNAHLA İLGİLİ İKİNCİ FASIL

Sahife

VESVESE İLE İLGİLİ İKİNCİ FASIL

Sahife

VESVESE İLE İLGİLİ ÜÇÜNCÜ FASIL

(3) KADERE ÎMAN BABI

B İ R I N C I   F A S I L

Sahife

KADERE İMANLA İLGİLİ İKİNCİ FASIL

Sahife

KADERLE İLGİLİ ÜÇÜNCÜ FASIL

(4) KABİR AZABININ İSBATI BABI

BİRİNCİ FASIL

KABİR AZABI İLE İLGİLİ

İKİNCİ FASIL

KABİR AZABI İLE İLGİLİ

ÜÇÜNCÜ FASIL

Sahife

(5) KİTAB VE SÜNNETE SARILMA BABI

BİRİNCİ FASIL

Sahife

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sahife

KITAP VE SÜNNETE SARILMA İLE İLGİLİ ÜÇÜNCÜ FASIL

Sahife

MİŞKAT EL MESABÎH Tercümesinin birinci cildinin îzah kısmında geçen âyeti kerîme meallerinin Cetvelidir.

Sıra No.	Sûrenin İsmi	Ayet No.	Sahife No.
1	Ahzab Sûresi	62	11
2	Hicr Sûresi	13	11
3	Nisâ Sûresi	59	12
4	Nisâ Sûresi	65	12
5	Haşr Sûresi	7	12
6	Nisâ Sûresi	136	35
7	Nisâ Sûresi	116	35
8	Bakara Sûresi	225	35
9	Nisâ Sûresi	100	36
10	Şûra Sûresi	20	37
11	Lukman Sûresi	17	39
12	Beyyine Sûresi	5	40
13	En'am Sûresi	52	40
14	İsrâ Sûresi	18-19	41
15	Bakara Sûresi	286	45
16	Bakara Sûresi	286	46
17	Bakara Sûresi	283	47
18	İsrâ Sûresi	36	47
19	Bakara Sûresi	225	47
20	Hucurat Sûresi	12	47
21	Nahl Sûresi	106	58
22	Teğâbun Sûresi	11	58
23	Bakara Sûresi	146	59
24	Bakara Sûresi	8-9	59
25	Hucurat Sûresi	14	60
26	Ankebût Sûresi	45	62
27	Mâûn Sûresi	4-5	62
28	Hacc Sûresi	78	63
29	Bakara Sûresi	128	63
30	Bakara Sûresi	132	63
31	Elhâkka Sûresi	17	64
32	Hicr Sûresi	19	65
33	İsrâ Sûresi	88-89	65
34	Ahzab Sûresi	38	66

MİŞKAT EL MESABÎH Tercümesinin birinci cildinin îzah kısmında geçen âyeti kerîme meallerinin Cetvelidir.

Sıra No.	Sûrenin İsmi	Ayet No.	Sahife No.
35	Şuarâ Sûresi	88-89	67
36	Yâsin Sûresi	79	67
37	Mûmin Sûresi	17	67
38	Kâf Sûresi	9-11	67
39	Nisâ Sûresi	78	68
40	Fâtır Sûresi	3	68
41	Hicr Sûresi	99	70
42	Yûnus Sûresi	107	71
43	Zümer Sûresi	3	71
44	Nahl Sûresi	86	71
45	Araf Sûresi	143	71
46	Kıyâme Sûresi	22-23	72
47	Neml Sûresi	65	74
48	Fâtiha Sûresi	4	86
49	Ahzab Sûresi	6	90
50	Tevbe Sûresi	24	90
51	Câsiye Sûresi	23	91
52	Ali İmran Sûresi	31	92
53	Şuara Sûresi	88-89	94
54	Beyyine Sûresi	8	95
55	Mâide Sûresi	3	95
56	Ali İmran Sûresi	85	95
57	Ali İmran Sûresi	71	96
58	Kasas Sûresi	52-54	98
59	Kehf Sûresi	110	103
60	Hûd Sûresi	112	105
61	Tevbe Sûresi	36	111
62	Nisa Sûresi	89	111
63	Tevbe Sûresi	5	111
64	Muhammed Sûresi	19	112
65	Fetih Sûresi	29	112
66	Lukman Sûresi	13	114
67	Lukman Sûresi	14	114
68	Mâûn Sûresi	4-5	115
69	Kehf Sûresi	110	115

MİŞKAT EL MESABÎH Tercümesinin birinci cildinin îzah kısmında geçen âyeti kerîme meallerinin Cetvelidir.

Sıra No.	Sûrenin İsmi	Ayet No.	Sahife No.
70	Mâide Sûresi	38	116
71	İsrâ Sûresi	32	116
72	Nur Sûresi	2	116
73	İsrâ Sûresi	31	117
74	Mümtehıne Sûresi	12	117
75	Yâsin Sûresi	77-79	123
76	İhlâs Sûresi	3-5	123
77	Zâriyat Sûresi	56	128
78	Bakara Sûresi	25	128
79	Nisâ Sûresi	70	128
80	Nisâ Sûresi	16	132
81	Ali İmran Sûresi	59	133
82	Meryem Sûresi	27-31	134
83	Mâide Sûresi	110	134
84	Tevbe Sûresi	32	149
85	Bakara Sûresi	286	150
86	Hicr Sûresi	9	151
87	Tevbe Sûresi	33	151
88	Mücâdile Sûresi	21	151
89	Rum Sûresi	30	151
90	En'am Sûresi	160	154
91	Bakara Sûresi	261	154
92	Secde Sûresi	16	159
93	Nisâ Sûresi	31	162
94	Nisâ Sûresi	16	162
95	Hac Sûresi	30	165
96	İsra Sûresi	36	165
97	Nisâ Sûresi	56	166
98	Nahl Sûresi	51	168
99	Enbiya Sûresi	22	168
100	Tevbe Sûresi	28	169
101	En'am Sûresi	151	169
102	Maide Sûresi	32	169
103	Nisâ Sûresi	93	169
104	Bakara Sûresi	275	170

MİŞKAT EL MESABÎH Tercümesinin birinci cildinin îzah kısmında geçen âyeti kerîme meallerinin Cetvelidir.

Sıra No.	Sûrenin İsmi	Ayet No.	Sahife No.
105	Nisâ Sûresi	10	170
106	Nisâ Sûresi	6	170
106	Nur Sûresi	4	171
108	Ahzab Sûresi	70-71	174
109	Nisâ Sûresi	58	175
110	Enfal Sûresi	27	175
111	Meâric Sûresi	32	175
112	Bakara Sûresi	283	176
113	Nisâ Sûresi	142	177
114	Bakara Sûresi	8-12	178
115	Bakara Sûresi	204-205	178
116	Nisâ Sûresi	143	179
117	Bakara Sûresi	14	179
118	Bakara Sûresi	15	179
119	Nisâ Sûresi	145	180
120	Mâide Sûresi	82	182
121	Sebee Sûresi	28	182
122	Taha Sûresi	120	190
123	Kaf Sûresi	16	190
124	Nisâ Sûresi	18-20	192
125	Bakara Sûresi	268	192
126	Fâtır Sûresi	6	192
127	Araf Sûresi	200	193
128	Bakara Sûresi	275	195
129	İbrahim Sûresi	7	198
130	Zâriyat Sûresi	20-21	201
131	Râd Sûresi	39	217
132	Lukman Sûresi	28	219
133	Araf Sûresi	172	220
134	Lukman Sûresi	34	232
135	Ali İmran Sûresi	134	249
136	İsra Sûresi	100	249
137	Şems Sûresi	9	250
138	Araf Sûresi	198	250
139	Tevbe Sûresi	119	250

MİŞKAT EL MESABÎH Tercümesinin birinci cildinin izah kısmında geçen âyeti kerîme meallerinin Cetvelidir.

Sıra No.	Sûrenin İsmi	Ayet No.	Sahife No.
140	Hadid Sûresi	22	251
141	Mümin Sûresi	46	253
142	Tevbe Sûresi	109	253
143	Hacc Sûresi	19-22	257
144	Nâziat Sûresi	46-47	271
145	Ali İmran Sûresi	103	274
146	Mâide Sûresi	15-16	274
147	İsrâ Sûresi	19	275
148	Ali İmran Sûresi	31	275
149	Nisâ Sûresi	80	275
150	Haşr Sûresi	7	275
151	Enfal Sûresi	46	275
152	Necm Sûresi	3-4	276
153	Mâide Sûresi	3	276
154	Nisâ Sûresi	17	277
155	En'am Sûresi	21	278
156	Ahzab Sûresi	45-46	282
157	Nisâ Sûresi	80	283
158	Fetih Sûresi	2	284
159	Fâtır Sûresi	28	285
160	Mâide Sûresi	87	286
161	Ali İmran Sûresi	31	291
162	Nur Sûresi	63	291
163	Fussilet Sûresi	17	294
164	Kasas Sûresi	56	294
165	Cuma Sûresi	5	294
166	İhlas Sûresi	4	297
167	Şûra Sûresi	11	297
168	Kehf Sûresi	56	298
169	Hac Sûresi	3	298
170	Zuhruf Sûresi	58	298
171	Mâide Sûresi	101	302
172	Nahl Sûresi	43	302
173	Mâide Sûresi	105	308
174	Enfal Sûresi	5	308

MİŞKAT EL MESABÎH Tercümesinin birinci cildinin îzah kısmında geçen âyeti kerîme meallerinin Cetvelidir.

Sıra No.	Sûrenin İsmi	Ayet No.	Sahife No.
175	Bakara Sûresi	136	309
176	Bakara Sûresi	191	309
177	Zâriyat Sûresi	14	309
178	Hucurat Sûresi	6	310
179	Saf Sûresi	14	312
180	Ali İmran Sûresi	188	312
181	Mümtehıne Sûresi	2-3	312
182	Bakara Sûresi	131	320
183	Necm Sûresi	3	322
184	Haşr Sûresi	7	322
185	Nahl Sûresi	8	324
186	Araf Sûresi	157	324
187	Nisa Sûresi	131	327
188	Ali İmran Sûresi	102	327
189	Nisa Sûresi	59	330
190	Bakara Sûresi	208	333
191	Nisa Sûresi	60	333
192	Fâtır Sûresi	6	333
193	Câsiye Sûresi	23	334
194	Mâide Sûresi	83	339
195	Zâriyet Sûresi	42	341
196	Ali imran Sûresi	103	344
197	En'am Sûresi	159	344
198	Mümin Sûresi	51	351
199	Râd Sûresi	11	351
200	Ali İmran Sûresi	139	351
201	Muhammed Sûresi	7	351
202	Sûra Sûresi	14	352
203	Şûra Sûresi	13	352
204	Haşır Sûresi	10	354
205	Ankebût Sûresi	12-13	357
206	Tevbe Sûresi	31	358
207	Ali İmran Sûresi	105	358
208	Ahzab Sûresi	40	359
209	Ali İmran Sûresi	81	359

MİŞKAT EL MESABÎH Tercümesinin birinci cildinin îzah kısmında geçen âyeti kerîme meallerinin Cetvelidir.

Sıra No.	Sûrenin İsmi	Ayet No.	Sahife No.
210	Müminûn Sûresi	51	361
211	İbrahim Sûresi	7	363
212	Nisa Sûresi	101	366
213	Bakara Sûresi	185	366
214	Muhammed Sûresi	33	366
215	Bakara Sûresi	286	367
216	Nisa Sûresi	28	367
217	Maide Sûresi	6	367
218	Hac Sûresi	78	367
219	Bakara Sûresi	172	373
220	Bakara Sûresi	267	374
221	Maide Sûresi	4-5	374
222	Nahl Sûresi	18	374
223	Bakara Sûresi	173	376
224	Mâide Sûresi	3	376
225	Ahzab Sûresi	51	379
226	Ahzab Sûresi	54	379
227	En'am Sûresi	151	379
228	Maide Sûresi	1	379
229	Araf Sûresi	56	379
230	Enfal Sûresi	46	379
231	Ankebut Sûresi	41	380
232	Ankebut Sûresi	43	380
233	Yûsuf Sûresi	111	380
234	Fatır Sûresi	6	382
235	Nisa Sûresi	38	382
236	Rum Sûresi	32	383
237	Nisa Sûresi	59	387
238	İsra Sûresi	9	387
239	Nur Sûresi	63	387
240	Bakara Suresi	2	397
241	Yûnus Sûresi	57	397
242	Ali İmran Sûresi	103	398
243	Ankebût Sûresi	2-3	405
244	Lukman Sûresi	17	406

MİŞKAT EL MESABÎH Tercümesinin birinci cildinin îzah kısmında geçen âyeti kerîme meallerinin Cetvelidir.

Sıra No.	Sûrenin İsmi	Ayet No.	Sahife No.
245	Mâide Sûresi	45	412
246	Ali İmran Sûresi	19	412
247	Bakara Sûresi	106	413
248	Nahl Sûresi	101	413
249	Câsiye Sûresi	29	415
250	Kâfirûn Sûresi	6	415
251	Tevbe Sûresi	6	415
252	Bakara Sûresi	185	416
253	Bakara Sûresi	180	416
254	Nisa Sûresi	13-14	420

Mişkâtül Mesâbîh Tercümesinin Birinci Cildinin İzah Kısmında Mealleri Nakledilen Hadisi Şeriflerin Cetvelidir.

Mişkâtül Mesâbîh Tercümesinin Birinci Cildinin İzah Kısmında Mealleri Nakledilen Hadisi Şeriflerin Cetvelidir.

Sıra No.	Bahis veya Babı	Hükmü	Sahife No.
24	« «	Ölen ve öldürenler cehennemdedir ...	47
25	« «	İnsanlar, niyyetleri üzere haşrolunur	47
26	« «	İnsanlara faidesi olan, hayırlı kimsedir	51
27	İman Bahsi	Allâhın, kalbi îman üzere sâbit kılmasının talebi hak.	58
28	İman Bahsi	Kâzaya razı olmayan, huzûru ilâhiden kovulmaktadır	69
29	« «	Kıyamette Allâhın görüleceği hak	72
30	« «	Mekan ve yerlerin en hayırlısı, mescidlerdir	73
31	« «	Ben âlimim diyen, Câhildir	74
32	« «	Kıyâmet âlâmetlerinden bâzıları	76
33	« «	Hayra delâlet eden, hayrı işleyici gibidir	78
34	« «	Ümmetin fesad olduğu zaman, sünnete sarılan, yüz şehid ecri alır	78
35	« «	Bütün azâların dile konuşması hak. ...	89
36	« «	Ya hayır söylemeli veya susmalı	89
37	« «	Peyğamberi nefsimizdende çok sevmek îmanımızın tadını verir	91
38	« «	Müslümana ecrin iki kat verileceği ...	98
39	« «	Küçüğe şefkat ve büyüğe hürmet etmek hakkındadır	99
40	« «	Allâha isyan olanda, kula itâat edilmez	99
41	« «	Mürted, hemen öldürülür	101
42	« «	Zina eden dul, haksız yere adam öldüren ve mürted öldürülür	101
43	« «	Hûd sûresi, Resûlüllahı kocattığı hak. ...	105
44	« «	Kulun kalbindeki istikâmet, dilinin istikâmetine bağlıdır	106
45	« «	Şirki asgar denilen riyânın fenalığı hak	115
46	« «	Bir hurma dâneside olsa, sadka vererek Cehenemden korunma hak.	119
47	« «	Sahî ve Cimri kimselerin durumları hak.	120
48	« «	Dünyâ metâının en hayırlısı, sâliha kadındır	121

Mişkâtül Mesâbîh Tercümesinin Birinci Cildinin İzah Kısmında Mealleri Nakledilen Hadisi Şeriflerin Cetvelidir.

Sıra No.	Bahis veya Babı	Hükmü	Sahife No.
49	« «	Ümmetin en merhâmetlisi, Ebû Bekir ve Helal ve haramı en iyi bilen Muaz İbni Cebeldir	127
50	« «	Allâha şükreden kullardan olması hak.	130
51	« «	Peyğamberin şefâatı büyük günah sahiplerinedir	132
52	« «	İslâma girmek ve hicret etmek, bütün günâhları yok eder	136
53	İman Bahsi	İsâ aleyhiselam-ın yer yüzüne ineceği	152
54	« «	Suhayb Rûmînin Fazîleti Hakkında	159
55	Büyük Günah Bâbı	Küçük Günahın büyümesi ve Büyük günahın yok olması hak.	161
56	« «	Beş vakit namaz, Cuma namazı ve Ramazan-ın günahları yok ettiği hak. ...	162
57	« «	Zina, her çeşit fakirliğe sebebdir	164
58	« «	Bir memleket halkının helâki, Zina ve Fâizin Şuyûuna bağlıdır	164
59	« «	Komşunun âilesine Zina etmenin kötülüğü hakkındadır	164
60	« «	Yalançı şâhitliğinin kötülüğü hakkındadır	165
61	« «	Üç hal ve amel sâhibinin öldürüleceği	169
62	VESVESE BABI	Günah, işlenmedikce yazılmayacağı ...	189
63	KADERE İMAN BABI	Hz. Alinin hakındadır	214
64	« «	Sadakanın, belâyı def edeceği hakkındadır	217
65	« «	Kalbleri çevirenin Allah olduğu	219
66	« «	Adem oğlunun çok hırslı olduğu	249
67	« «	Ahlâkı güzelleştirme hakkındadır	250
68	« «	Yaratılışın güzelliği hakkındadır	250
69	« «	Allâhın terbiye etiği kişi hak.	250
70	« «	Kişi, arkadaşının dîni üzeredir	250
71	Kabrin azabının isbâtı Bâbı	Kabrin mâhiyeti ve durumu hakkındadır	253
		Kabrin ahiret durağının ilki olduğu	254

Mişkâtül Mesâbîh Tercümesinin Birinci Cildinin İzah Kısmında Mealleri Nakledilen Hadisi Şeriflerin Cetvelidir.

Sıra No.	Bahis veya Babı	Hükmü	Sahife No.
73	« «	Dişlerin ağrıması, kabir azabına benzer	254
74	« «	Üç kişinin kabir azabından kurtulacağı	255
75	Kitab ve Sünnete Sarılma Babı	İlim, amelden hayırlıdır	285
76	« «	Bildiği ile amel edene, bilmediği şeyler bildirilir	294
77	« «	Cidâlı terk etmenin lüzûmu hakkındadır	299
78	« «	Sâd bin Ebî vakkâsın oku hakkındadır	301
79	« «	Kur'anın, hatmi hakkındadır	302
80	« «	İslâmın, Mekke ve Medîneye akacağı Hakkında	316
81	« «	İlâhî hükmü, Müminin yüklendiği	320
82	« «	Bir şeyi sevmek, kör sağır yapar	328
83	« «	Allâha ısyan olan şeyde kula tâat edilmez	330
84	« «	Başlarına kadın getirenlerin felah bulmayacağı	331
85	« «	Yerin üstünde veya altında yaşamanın iyi olduğu hal ve zaman hakkındadır ...	331
86	« «	Üç kimsenin amel defteri kapanmaz ...	337
87	« «	Yetmiş üç fırka hakkındadır	341
88	« «	Ümmetin ihtilâfı, rahmettir	344
89	« «	Bid'at uyduranlar, Cehennem köpekleridirler	349
90	« «	Dîni kazıyan, hased ve buğuzdur	354
91	« «	Din, olduğu gibi kolaylıktır	372
92	« «	Dinin hükümlerini zorlaştırmamak hakkında	372
93	« «	Amellerin en hayırlısı devamlı olanıdır	373
94	« «	Cuma gecesini, diğer gecelere tercih etmemek hakkında	389
95	« «	Aşûre günü bir gün evvel ve sonunda beraber oruç tutmanın hakkında	390
96	« «	Kur'anın şefaatcı veya davâcı olacağı	398

Mişkâtül Mesâbih Tercümesinin Birinci Cildinin İzah Kısmında Mealleri Nakledilen Hadisi Şeriflerin Cetvelidir.

MİŞKAT-EL-MESABİH Tercümesinin birinci Cildinde İsimleri ve Kısa Hal Tercümeleri Geçen Sahâbelerin Listesidir.

Sıra No.	İsmi ve Künyesi	Rivâyet ettikleri hadis adedi	Sahife No.
1	Ömer İbni el Hattab (R.A)	3	32
2	Ebû Hureyre (R.A)	39	79
3	İbni Ömer (R.A)	10	81
4	Abdullah İbni Amr (R.A)	10	87
5	Enes (R.A)	14	90
6	Abbas (R.A)	1	94
7	Ebû Mûsa el'Eşarî (R.A)	7	97
8	Süfyan bin Essekafî (R.A)	1	104
9	Talha bin Ubeydullah (R.A)	1	108
10	İbni Abbas (R.A)	9	109
11	Ubâde İbni Essâmit (R.A)	4	113-133
12	Ebû Saîd el Hudrî (R.A)	3	119
13	Muaz ibni Cebel (R.A)	7	127
14	Ebû Zerrilgıfârî (R.A)	3	131
15	Amr bin el As (R.A)	1	136
16	Ebû Ümâmetülbâhilî (R.A)	3	139
17	Muaz ibni Enes (R.A)	1	140
18	Fadâle (R.A)	1	141
19	Osman bin Affan (R.A)	4	143
20	Câbir bin Abdullah (R.A)	10	144
21	Mikdâd bin Amr el Kindî (R.A)	1	150
22	Vehb bin Münebbih (R.A)	1	152
23	Amr bin Anbese (R.A)	1	158
24	İbni Mes'ud (R.A)	8	162
25	Huzeyfetülyemânî (R.A)	1	187
26	Safvan bin Assal (R.A)	1	181
27	Osman bin Ebilas (R.A)	1	202
28	Kasım bin Muhammed (R.A)	1	203
29	Sehl bin Sâd (R.A)	1	210
30	Aişe (R.A)	8	212
31	Ali (R.A)	3	214
32	İmrân bin Husayn (R.A)	1	216
33	Müslim bin Yesâr (R.A)	1	223
34	Ebû Hızâme (R.A)	1	225
35	Matar bin Ukâmis (R.A)	1	232

MİŞKAT-EL-MESABİH Tercümesinin birinci Cildinde İsimleri ve Kısa Hal Tercümeleri Geçen Sahâbelerin Listesidir.

Sıra No.	Ismi ve Künyesi	Rivâyet ettikleri hadis adedi	Sahife No.
36	Ebudderdâ (R.A)	3	236
37	Ibni Deylemî (R.A)	1	238
38	Nâfî (R.A)	1	239
39	Rafî bin Hadîc (R.A)	1	243
40	Ubeyy bin Kâb (R.A)	1	246
41	Ummü Seleme (R.A)	1	251
42	Berrâ ibni Azib (R.A)	2	252
43	Zeyd bin Sâbit (R.A)	1	260
44	Esmâ binti Ebûbekir (R.A)	1	270
45	Sâd bin Ebî Vekkas (R.A)	1	300
46	Irbâz bin Sâriye (R.A)	1	325
47	Bilâl bin el Hars (R.A)	1	335
48	Kesir bin Abdullah (R.A)	1	335
49	Amr bin Avf (R.A)	1	339
50	Muaviye (R.A) ın hayatı unutulmuş özür dileriz.	1	348
51	Kuzeyf bin el Hâris essümelî (R.A)	1	387
52	Hassan (R.A)	1	390
53	İbrahim Meysere (R.A)	1	394
54	Nevvas bin Sem'an (R.A)	1	400
55	Ebî Sâlebe el Huşenî (R.A)	1	420

NOT : Yukarda her sahâbe-i kirâmın isim ve künyesinin karşısındaki (R.A) harfleri : Radıyallâhü teâla anh-Allahü teâlâ ondan râzî olsun, demektir.

İstifade Edilen Eserlerden Bâzıları

Eserin İsmi

1 — Kur'anı Kerim **yazarı**
2 — Kur'an dili, 9 cilt : **Elmalılı Muhammed Hamdi yazır**
3 — Kur'anı Hakim ve Meali kerim; 3 cilt : **H. Basri Çantay**
4 — Mirkâtülmefâtih, 5 cilt : **Aliyyülkârî**
5 — Eşbah Vennezâir, 1 Cilt : **Eşşeyh Zeynelâbidîn bin İbrahim**
6 — Üsdülgâbe, 7 Cilt : **İzziddîn ibnilesîr Ebilhasen Aliyyibni Muham-el cezerî**
7 — Takrîbüttehzîb, 2 Cilt : **Hafız Ahmed bin Aliyyibni haceri askalânî**
8 — Safahat, 1 Cilt : **Mehmed Akif Ersoy**
9 — Fıkhulekber Şerhi, 1 Cilt : **Aliyyülkârî**
10 — Hédiyetülalâiyye, 1 Cilt : **Allâme Şeyh Alâeddin Abidin**
11 — Reddülmuhtar, 6 Cilt : **İbni Abidin**
12 — Tarîkatı Muhammediye, 1 Cilt : **İmamı Birgivî**
13 — Zâdülmesîr, Fî ilmit tefsir, 9 Cilt : **İmam Ebilferec Cemâleddin Ab-durrahman bin Aliyyibni Muhammed Elcevzî**
14 — Tefsîri Kasımî, 17 Cilt : **Muhammed Cemâleddîni Kasımî**
15 — Fıkhulekber Şerhi Ebilmüntehâ, 1 Cilt; **Ahmed bin Muhammed ma-nisalı**
16 — Şerhi Akâidi Nesefî, 1 Cilt : **Allâme Teftâzânî**
17 — Şerhi Emâlî, 1 Cilt : **Aliyyülkârî**
18 — Fethulkebîr, 3 Cilt : **Yûsuf Ennebhânî**
19 — Berîka, 4 Cilt : **Ebû Saîd elhâdimî**
20 — Sevâdül'azam, 1 Cilt : **İbnilhakim ismi ile meşhurdur.**
21 — Şerhi Hadîsi Erbeîn, 1 Cilt : **Akkirmânî**
22 — Mecâmiulhakâik, 1 Cilt : **Ebî Saîd Hadimî**
23 — Elhakâık, 2 Cilt : **Muhammed Zehni**
24 — Tecrîdi Sarih Tercümesi, 12 Cilt : **Ahmed Naim ve Kâmil Mîras**
25 — Ahterî Kebir, 2 Cilt : **Mustafa bin Şemseddin**

İ Z A H L I
MÜLTEKA TERCÜMESİ

Müsannif : **İbrahîmi Halebî**

Mütercim : **Mustafa Uysal, Konya Merkez Vaizi**

Muhterem okuyucu din kardeşlerim :

İslâm hukukunun ve fıkıh kitablarının en son metni olan «**Mülteka-El-ebhur** — Denizlerin toplandığı yer» adlı bu büyük eser; 475 seneden beri pek çok baskıları ve şerhleri ile ün almış çok ciddi ve mühim bir eserdir. Bu değerli esere, hizmet dolayısıyle İslâm dînine hizmet yarışını teşkil eden zincir halkasında bir yenisi daha eklenerek, îzahlı olarak tercüme edilmiş ve metnin hükümleri, âyet, hadis ve sualli cevablı fetvâlarla açıklanmıştır.

Bilhassa her bahsin evvelinde, o bahsin lugat ve şeriat târifleriyle, şartı, rüknü, sebebi ve hükmü tarif edilerek açıklanan bölümde istifade edilen eserlerin ve meşhur fetva kitaplarının isimleri ve sahife numaralarıda zikredilmiştir. Aynı zamanda nakledilen fetvâlar, imkân dâhilinde sâde ve açık ifâdelerle beyan edilmiştir.

Şu halde belki elinize geçiremediğiniz meşhûr fetvâları bu eserde bulacağınızdan zevkle ve güvenle okuyup ve okutacağınız, hatta dostlarınıza tavsiye edeceğiniz kıymetli müşkillerinizin izahını gereken senetleriyle bulmanızda mümkündür. Binaenaleyh mutlaka okuyunuz ve okutunuz.

Hak Teâlâ'nın inâyeti ve mü'min kardeşlerimizin duâlariyle, dört cild de tamamlanmış ve dördü de çıkmış olan bu kıymetli eserden kütüphanesinde bulundurmak ve istifâde etmek isteyen meslektaş ve din kardeşlerimiz, isteme adresinden bir takım ister ve tetkik eder, ona göre hareket eder. Bu kitab, bir fetvâ kitabıdır, islâm hukûkudur ve bir fıkıh kitabıdır.

Fetvâ erbâbının, vâizlerin, İmam ve Hatiplerin, Müezzinlerin, İslâm Enstitüsü ve İmam Hatib Okulu talebelerinin ve Kur'an Kursları talebelerinin ve bütün müslüman kardeşlerimizin zevkle okuyacağı ve gerekli dîni cevapları bulabileceği bu büyük eserin ciltlerinin muhteviyatlarının bazıları şunlardır :

BİRİNCİ CİLT :

a) Tahâret, Namaz, Zekât, Oruç ve Hacc bahisleri,

b) Nikâh, Nikâhlanmaları haram olanlar, mehir ve süt emme-emişme bahisleri gibi pek çok bahisler vardır.

İKİNCİ CİLT :

a) Talâk, iddet, nafaka, yeminler, cezalar, tâzir, hırsızlık ve Cihâd bahisleri.

b) Elfâzı Küfür mes'eleleri, yitik bulmak kayıbolan adam, ortaklık ve vakıf bahsi gibi pek çok konuları muhtevidir.

ÜÇÜNCÜ CİLT :

a) Alış verişler, Fâsit olan alışverişler, fâiz meseleleri, kefâlet, Havâle, hâkimlik, şâhitlikler, vekillik, Dâva, sulh, ikrar ve mudârebe ortaklığı gibi bahisler,

b) Vedîa (emânet), Hibe, İcarlar, îcarın cevazı ve câiz olmayanı, fâsit îcar, îcarlarla ilgili fetvâlar ve Mükâteb bahisleri gibi hükümleri muhtevidir.

DÖRDÜNCÜ CİLT :

a) İkrah, gasb, Şuf'a, kısmet, zirâi ortaklık, hayvanları kesme, kurban, kerahiye, çorak ve sahibsiz araziyi ihyâ etmek ve içkiler bahsi gibi bahisler.

b) Av avlama, Rehin, cinayetler, kısas, diyetler, vasiyetler, yakın akrabalara vâsiyet, hunsâ, müteferrik meseleler ve ferâiz meseleleri gibi bahisleri muhtevidir.

Her dört cildin sonunda anlaşılması güç olan kelimelerin ve Fıkhî terimlerin lügatçeside Alfabetik sıra ile zikredilmiştir. Lüks Cilt olan bu eserin

CİLT 1, III. Baskı — 90 Lira
CİLT 2, III. Baskı — 90 Lira
CİLT 3, III. Baskı — 90 Lira
CİLT 4, III. Baskı — 90 Lira

Dört cildin takımı — 360 liradır.

Siparişlerde Azami kolaylık yapılır ve iskonto hakkı tanınır.

Uysal Yayınları - Konya

MÜELLİFİN BASILAN ESERLERİ

1 — **İZAHLI MÜLTEKA TERCÜMESİ**
Cilt 1 480 sahife, lüks ciltli III. Baskı 90 liradır.

3 — **İZAHLI MÜLTEKA TERCÜMESİ**
Cilt 2 472 sahife, lüks ciltli III. Baskı 90 liradır.

2 — **İZAHLI MÜLTEKA TERCÜMESİ**
Cilt 3 480 sahife, lüks ciltli III. Baskı 90 liradır.

4 — **İZAHLI MÜLTEKA TERCÜMESİ**
Cilt 4 III. Baskı, lüks ciltli 90 liradır.

Müftü, Vaiz, İmam - Hatip, Talebe,, Tüccar, Esnaf ve bütün müslümanların asırlar boyunca okudukları bu **Mülteka'nın** tercümesi;

Arapça metinleriyle beraber çıkmıştır. Bu büyük eser; Bir fıkıh kitabıdır, bir islâm hukukudur ve bir fetva kitabıdır. İnsanların hayatlarında muhtaç oldukları pek çok dini meseleleri delil ve kaynaklarla beraber muhtevidir.

Mutlaka okuyunuz.

Dikkat! Mülteka tercümelerinin ciltleri ve muhteviyatları hakkında geniş mâlumat arka sahifede verilmiştir.

5 — **İSLÂMA SOKULAN BİD'AT ve HURAFELER**

IV. baskı 224 sahife, 20 liradır.
İkinci cildi de çıkmıştır. 25 liradır.

Dinimize sokulan bir çok uydurma ve bâtılları birbir îzah ederek, asılsız hurâfelerin kötülüklerini ve bu kötülüklerden korunma yollarını islâmî kaynaklarla beyan etmektedir.

6 — **İSLAMDA TESETTÜR ve HAYA**
IV. baskı 30 lira.

Delil ve kaynaklarla yazılmış bu eser, münakaşası yapılan tesettürün islâmda varlığını ve çeşitli yönleriyle edeb ve hayânın îzahını hayâsızların ve hayâsızlığın örneklerini beyan etmektedir.

7 — **İSLÂM VE KAPİTALİZM ÇATIŞMASI**

İmanı şahlandıran bu kıymetli eserde, merhum şehid **Seyyit Kutuptan** tercümedir. Fiatı 4 liradır Baskısı kalmamıştır.

8 — İ. AZAM'IN MÜSLÜMANLARA ve OĞLUNA SON VASİYETİ

III. Baskı (Tercüme) 5 liradır.

İ. Âzam'ın kısa hal tercümesi ile îman meselelerinden on iki vasiyetini ve oğluna 20 nasihatını beyan etmektedir. Her müslüman yavrunun okuması tavsiye olunur.

9 — İSLÂMDA EVLİYA MESELESİ ve HÂRİKALAR

Müslüman kardeş oku!

Kur'an ve sünnete göre, Allahın has kulları evliyâ-i kiram kimlerden olur ve nasıl kimselerdir?

Evliyâullahı inkâr edenler ne olurlar?

Evliyaullahi sevmenin lüzum ve ehemmiyetini beyan eden hükümler nelerdir?

Hakîki Evliyâullah ile evliyâ perdesine bürünen şeytanın maskarası evliyâ istismarcıları arasındaki farklar nelerdir?

Mûcize, kerâmet, kehânet, sihir, istidrâcat ve meûnet gibi hârikulâde hallerin tarif ve izahları nelerdir?

Her yönüyle ilmî olan bu eser :

399 sahife lüks cilt 35 liradır.

10 — İZAHLI MİŞKATÜL MESABİH TERCÜMESİ

Müsannif : **Hatibi Tebrizi**

Mütercim : **Mustafa Uysal, Konya Merkez Vaizi**

13 Hadis kitabından cem edilen bu eser, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin nurlu sözlerinin tercümeleri yapılmış ve gereken açıklamada îzahât bölümünde beyan edilmiştir.

Bu eser, Resûlüllah efendimizin sünnetlerini ve sünnet yoluyla, Niyyet, Îman, Kader, Kitab ve Sünnete sarılma ve kabir bahsi gibi konuları geniş şekilde îzah etmektedir.

Birinci Cildi çıkan bu eserin diğer cildleride inşaallah çıkacaktır.

MÜTERCİMİN BASILACAK ESERLERİ

1 — İSLAMA SOKULAN BİD'AT ve HURÂFELER'-in Üçüncü Cildi.

Bu cilt de, ibâdete sokulan Bid'atlar açıklanmıştır. Bâtıl ve uydurmaların dine nasıl sokulduğu ve halâ nasıl sokulmaya çalışıldığı îzah edilmektedir. İnşaallah okuyucularımıza yakın zamanda takdim ederiz.

DAĞITIM YERİ :

UYSAL YAYINEVİ

Türbe Cad. No. 29/A P. K. 109 - KONYA

